โครงการวิจัย

ภูมิไทยในชุดไทย : ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

(Prestigious Thai dress : in the Gulf of Thailand)

จัดทำโดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัมพร ศรประสิทธิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จุรีรัตน์ บัวแก้ว

นางสาวสุภาพร วุกถ้อง

นางสาวจิตรา สายสิงห์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

โครงการนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

กระทรวงวัฒนธรรม

ประจำปี ๒๕๔๕

บทคัดย่อ

งานวิจัยในครั้งนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาการแต่งกายของคนไทยกลุ่มต่างๆ ในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยทั้งตอนบนและตอนล่าง ซึ่งประกอบด้วยชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยเชื้อสายจีน ในจังหวัดที่เป็นแหล่งอารยธรรมโบราณได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี และพัทลุง โดยมุ่งประเด็นในการศึกษาไปที่รูปแบบการแต่งกายของใน ๓ ช่วงเวลา คือ ช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ.๒๔๔๘-๒๔๗๔) ระหว่างการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐) และหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๔๕) โดยจำแนกตามช่วงเวลา วัย เพศ และโอกาสในการใช้งาน อันได้แก่ การแต่งกายในชีวิตประจำวัน และการแต่งกายเมื่อออกนอกบ้านหรือในโอกาสพิเศษ ศึกษาและรวบรวมข้อมูลโดยวิธีดังต่อไปนี้ คือ การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร อินเตอร์เน็ต การศึกษาข้อมูลจากภาพเก่าและภาพจิตรกรรมฝาผนัง หอจดหมายเหตุแห่งชาติ การจัดเวทีระดมความคิด การประชุมกลุ่มย่อย ตลอดจนการสัมภาษณ์ข้อมูลจากนักวิชาการ ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่า ด้วยลักษณะตำแหน่งที่ตั้งของภาคใต้ซึ่งขนาบด้วยมหาสมุทรอินเดียและทะเลจีน ทำให้เหมาะแก่การค้าขายกับชนชาติต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศมาตั้งแต่โบราณ ทำให้เกิดการเปิดรับวัฒนธรรมที่หลากหลายและเกิดการผสมผสาน การปรับตัวทางวัฒนธรรมและหล่อหลอมจนเป็นวัฒนธรรมในแบบฉบับของตนเอง และจากการที่ภาคใต้มีทำเลทางภูมิศาสตร์ในการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศอื่นๆ นอกจากทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมอย่างเห็นได้ชัดแล้ว ยังมีมีพัฒนาการทางสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีมาเป็นเวลาอันยาวนาน เนื่องจากวัฒนธรรมในการใช้ภาษา การประกอบอาชีพ อาหารการกิน และการแต่งกายเป็นเรื่องไร้พรหมแดน จึงสามารถพบเห็นร่องรอยของการผสมผสานรูปแบบการแต่งกายของชาวไทยกลุ่มต่างๆ ในภาคใต้ ทั้งในส่วนของวัสดุที่นำมาใช้และรูปแบบของเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม จากการที่ภาคใต้มีภูมิอากาศร้อนชื้นมากกว่าภาคอื่นๆ คนในภาคใต้จึงนิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าทรงหลวมๆ สวมใส่สบาย เพื่อให้ระบายความร้อนได้ดี การแต่งกายของคนภาคใต้ไม่แบ่งตามฤดูกาลและชุดการแต่งกายหนึ่งๆ สามารถสวมใส่ได้ตลอดปี แม้วัฒนธรรมการแต่งกายของผู้คนในภาคใต้บางส่วนมีความคล้ายคลึงกับภูมิภาคอื่น โดยเฉพาะภาคกลาง แต่ยังคงรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของตนไว้

คนไทยในภาคใต้ให้ความสำคัญเรื่องการทำมาหากินเป็นหลัก จึงไม่ได้เน้นการแต่งกายที่จะต้องมีรูปแบบสวยงามหรือตกแต่งด้วยเครื่องประดับมากมาย การแต่งกายสวยงามตามคตินิยมของคนในท้องถิ่นภาคใต้ คือ การแต่งกายที่นุ่งห่มให้สมฐานะ เน้นความสุภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับเพศและวัย สภาพเศรษฐกิจและฐานะของตนเอง คนไทยในภาคใต้สมัยก่อนเน้นการแต่งกายแบบหลวมๆสบายๆ เน้นการ “นุ่งและห่ม” เป็นสำคัญ และเป็นการนุ่งห่มที่ไม่จำเป็นต้องผ่านการแปรรูปที่ซับซ้อนแต่จะมุ่งประเด็นไปที่การปกปิดร่างกาย ภายหลังจากการรับเอาวัฒนธรรมการแต่งกายจากภาคกลางเข้ามาทำให้ค่านิยมในการแต่งกายเปลี่ยนแปลงไปบ้าง โดยเฉพาะคนในกลุ่มข้าราชการซึ่งให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมการแต่งกายในโอกาสพิเศษตามแบบภาคกลาง อย่างไรก็ตามผู้คนในแถบชนบทห่างไกล ยังคง

มีการแต่งกายที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากการแต่งกายของผู้สูงอายุในปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแต่งกายของคนภาคใต้ครั้งสำคัญเกิดขึ้นในสมัยรัฐนิยม หรือช่วงที่ประเทศไทยกำลังอยู่ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องมุ่งพัฒนาไปสู่ความเป็นอารยประเทศ เพื่อสร้างเอกลักษณ์ของชาติและแสดงให้เห็นถึงความพร้อมเพรียง ความสามัคคี และความเป็นระเบียบของคนในชาติและมีวัฒนธรรมที่ทัดเทียมกับชาติตะวันตก ซึ่งผลจากการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้นำมาสู่การแต่งกายในรูปแบบสากลจนถึงปัจจุบัน และปัจจัยที่ทำให้เกิดค่านิยมในการแต่งกายตามแฟชั่นอย่างแพร่หลาย คือ สื่อสิ่งพิมพ์และภาพยนตร์ ซึ่งทำให้เกิดการแต่งกายเลียนแบบ นักร้อง นางแบบ นายแบบ และดารา ซึ่งล้วนมีการแต่งกายตามประเทศตะวันตก

อย่างไรก็ตาม รูปแบบการแต่งกายของคนไทยในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยทั้งตอนบนและตอนล่างภายในกลุ่มวัฒนธรรมเดียวกัน กล่าวคือ กลุ่มชาวไทยพุทธ กลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยมุสลิม ไม่แตกต่างกันมากนัก แต่จะมีความแตกต่างกันในส่วนของขั้นตอน พิธีการ ค่านิยม และความเชื่อที่เกี่ยวกับการแต่งกาย นอกจากนี้ ยังพบว่าข้อปฏิบัติตามหลักศาสนายังเป็นปัจจัยที่กำหนดลักษณะและรูปแบบการแต่งกายไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการแต่งกายในชีวิตประจำวันของผู้หญิงชาวไทยมุสลิม และเห็นได้ชัดจากการแต่งกายเพื่อประกอบพิธีทางศาสนาที่ยังมีการสืบทอดกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

สำหรับซาไกซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ปัจจุบันซาไกที่อาศัยอยู่ในป่ามีการรับเอาวัฒนธรรมการแต่งกายจากภายนอกมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น ส่วนซาไกที่ย้ายถิ่นฐานมาอยู่ในชุมชนมีการปรับตัวมาดำเนินชีวิตคล้ายสังคมเมือง ซึ่งมีการแต่งกายและวิถีชีวิตไม่ต่างไปจากชาวบ้านโดยทั่วไป

Abstract

This research is to study the dressing of different Thai ethnic groups in the upper and lower parts of the Gulf of Thailand in the southern region, namely Buddhist, Muslim and Chinese Thais. The focus is on provinces where ancient civilization was located in, including Surat Thani, Nakohn Sri Thammarat, Songkhla, Pattani and Phatthalung. It emphasizes on the dressing styles in 3 periods of time: before the administrative transformation (1896 – 1931), the transformation period (1932 – 1947) and after the transformation (1948 - 2006). With reference to time frame, age, gender and social occasion, the findings are classified into daily dressing and dressing up. The research methods include literature reviews of documents, websites, old pictures and mural paintings, the National Archives; focus group discussions; brainstorming and interviews of resource persons.

As the southern region is located in between the Indian Ocean and the South China Sea, it has been the hub of local and international trades since the ancient time. The openness and assimilation of multi cultures brought about its unique cultural patterns, in addition to its long-term social evolution and tradition. The cultural dimensions of language, occupation, cuisine and clothing are beyond borderlines. Therefore, the mixture of dressing styles among different Thai ethnic groups is evident in terms of fabric and patterns of dressing. Due to the high degrees of humidity in this region, Southern people are in favor of loose and comfortable clothes. Changes in dressing are not related to seasons. Although dressing of people in some parts of the south is similar to those in other regions, especially the central region, their identity remains evident.

As the southern people focus on working for earning income, they do not emphasize on beautiful styles or jewelry decoration. They define good dressing to proper clothing compatible with gender, age, social and economic status. The traditional southern Thais like loose and simple clothes with 'wrapping and covering' approaches. After adopting the central Thai styles, the dressing values changed, particularly in the civil servant group who dress up in official occasions. However, people in remote rural areas, especially the elderly, retain their simple dressing styles.

The significant change in the southern dressing styles is obvious in the nation-state promotion period during World War II. The government intended to promote the national identity, harmony, properness and solidarity of the people to express the nation's cultural development to be competitive with the western countries. This led to increase in western dressing styles until the present. Mass media are an influential factor popularizing the western dressing styles of movie stars and fashion models.

No significant differences in the dressing styles of people in the upper and lower parts of the Southern Thailand, only a variety in terms of steps, rituals, values and beliefs. Religious principles are an important factor defining the dressing patterns and styles, particularly for Muslim women's daily lives. For the Sakai people – a tribal minority in the lower part of the Gulf of Thailand, those living in the forest adopted some modern dressing styles, while the urban migrants dress like other urban people.

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ ก

สารบัญ ง

สารบัญภาพ ฎ

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ที่มาและความสำคัญของการวิจัย ๑

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย ๓

๑.๓ คำถามการวิจัย ๓

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย ๓

๑.๔.๑ ขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ๓

๑.๔.๒ ขอบเขตทางด้านเนื้อหา ๓

๑.๔.๓ ขอบเขตของการจัดทำฐานข้อมูล ๓

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ๔

๑.๖ ผลที่คาดว่าจะได้รับเชิงปริมาณ ๔

๑.๗ ผลที่คาดว่าจะได้รับเชิงคุณภาพ ๔

๑.๘ ระยะเวลาดำเนินการโครงการ ๔

บทที่ ๒ การสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๕

๒.๑ วัฒนธรรมการแต่งกายของไทยในสมัยประวัติศาสตร์ ๕

๒.๑.๑ การแต่งกายของไทยสมัยสุโขทัย ๕

๒.๑.๒ การแต่งกายของไทยสมัยอยุธยา ๖

๒.๑.๓ การแต่งกายของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ๙

๒.๒ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีการแต่งกายของภาคใต้ ๑๗

บทที่ ๓ วิธีการดำเนินวิจัย ๒๒

๓.๑ ขั้นตอนและวิธีการดำเนินวิจัย ๒๒

๓.๑.๑ การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ๒๒

๓.๑.๒ การศึกษาข้อมูลภาคสนาม ๒๒

๓.๑.๓ การรวบรวมข้อมูล ๒๓

๓.๑.๔ การเขียนโครงสร้างรูปแบบการแต่งกาย ๒๔

๓.๑.๕ การจัดทำฐานข้อมูลภาพและการทำต้นฉบับหนังสือ ๒๔

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๓.๒ แผนการดำเนินงาน ๒๔

๓.๒.๑ การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมการแต่งกายของคนภาคใต้ ๒๔

๓.๒.๒. รูปแบบการแต่งกายของคนไทยภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยกลุ่มต่างๆ ๒๔

๓.๒.๒.๑ กลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนในภาคใต้ตอนบน ๒๔

๓.๒.๒.๒ กลุ่มคนไทยพุทธในภาคใต้ตอนบน ๒๔

๓.๒.๒.๓ กลุ่มคนไทยมุสลิมตอนบน ๒๕

๓.๒.๒.๔ กลุ่มคนไทยมุสลิมตอนล่าง ๒๕

๓.๒.๒.๕ กลุ่มคนไทยพุทธตอนล่าง ๒๕

๓.๒.๒.๖ กลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนตอนล่าง ๒๕

๓.๒.๒.๗ ชนกลุ่มน้อย : ซาไก ๒๕

บทที่ ๔ ผลการวิจัย

๔.๑ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไทยกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่ศึกษา ๒๖

๔.๑.๑ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๒๗

๔.๑.๑.๑ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ๒๗

๔.๑.๑.๒ วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวสุราษฎร์ธานี ๒๘

๔.๑.๒ จังหวัดนครศรีธรรมราช ๓๒

๔.๑.๒.๑ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ๓๐

๔.๑.๒.๒ วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวนครศรีธรรมราช ๓๕

๔.๑.๓ จังหวัดพัทลุง ๓๖

๔.๑.๓.๑ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ๓๖

๔.๑.๓.๒ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีการแต่งกายของชาวพัทลุง ๓๘

๔.๑.๔ สงขลา ๔๑

๔.๑.๔.๑ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์จังหวัดสงขลา ๔๑

๔.๑.๔.๒ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีการแต่งกายของชาวสงขลา ๔๕

๔.๑.๕ ปัตตานี ๔๗

๔.๑.๕.๑ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์จังหวัดปัตตานี ๔๗

๔.๑.๕.๒ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีการแต่งกายของชาวปัตตานี ๕๓

๔.๒. รูปแบบการแต่งกายของคนภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ๕๗

๔.๒.๑ รูปแบบการแต่งกายของกลุ่มชาวไทยพุทธในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ๕๗

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๔.๒.๑.๑ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ในยุคก่อนการ การปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๕ - ๒๔๗๔) ๕๘

๔.๒.๑.๑.๑ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยเด็กแถบภาคใต้ ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ.๒๔๔๕ - ๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๕๘

๔.๒.๑.๑.๒ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๖๓

๔.๒.๑.๑.๓ รูปแบบการแต่งกายของ ชาวไทยพุทธวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๖๕

๔.๒.๑.๒ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในยุคเปลี่ยนแปลง การปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐) ๗๔

๔.๑.๑.๒.๑ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ.๒๔๗๕- ๒๔๙๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๗๔

๔.๒.๑.๒.๒ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนช่วงพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๗๕

๔.๒.๑.๒.๓ การแต่งกายของ ชาวไทยพุทธวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๘๓

๔.๒.๑.๓ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยในยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๙๑-๒๕๔๕) ๘๗

๔.๒.๑.๓.๑ การแต่งกาย ชาวไทยพุทธวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ.๒๔๙๑- ๒๕๔๕ จำแนกตาม เพศและโอกาสการใช้งาน ๘๗

๔.๒.๑.๓.๒ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๙๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๑๐๓

๔.๒.๑.๓.๓ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ.๒๔๙๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๑๑๒

๔.๒.๒ รูปแบบการแต่งกายของไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ๑๒๔

๔.๒.๒.๑รูปแบบการแต่งกายของไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔) ๑๒๔

๔.๒.๒.๑.๑ การแต่งกายของไทยมุสลิมวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๑๒๔

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๔.๒.๒.๒ การแต่งกายของไทยมุสลิมวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๑๒๘

๔.๒.๒.๓ การแต่งกายของไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๕๐ จำแนกตามเพศและโอกาสใช้งาน ๑๓๓

๔.๒.๒.๒ รูปแบบการแต่งกายของ ไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ.๒๔๗๔-๒๔๕๐) ๑๓๖

๔.๒.๒.๒.๑ การแต่งกายของไทยมุสลิมวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๑๓๖

๔.๒.๒.๒.๒ การแต่งกายของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๑๔๐

๔.๒.๒.๒.๓ การแต่งกายของไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๑๔๓

๔.๒.๒.๓ การแต่งกายของไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในยุค หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง (๒๔๕๑-๒๕๔๕) ๑๔๗

๔.๒.๒.๓.๑ การแต่งกายของไทยมุสลิมวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ.๒๔๕๑-๒๔๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๑๔๗

๔.๒.๒.๓.๒.การแต่งกายของวัยผู้ใหญ่ไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและการใช้งาน ๑๕๔

๔.๒.๒.๓.๓ การแต่งกายของไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วง พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๑๖๕

๔.๒.๓ รูปแบบการแต่งกายของไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ๑๗๓

๔.๒.๓.๑ รูปแบบการแต่งกายของไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔) ๑๗๔

๔.๒.๓.๑.๑ การแต่งกายของไทยเชื้อสายจีนวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕- จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๑๗๔

๔.๒.๓.๑.๒ รูปแบบการแต่งกายของไทยเชื้อสายจีนวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๑๗๖

๔.๒.๓.๑.๓ รูปแบบการแต่งกายของไทยเชื้อสายจีนวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๑๘๐

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๔.๒.๓.๒ รูปแบบการแต่งกายของไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ในยุคเปลี่ยนแปลง การปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐) ๑๘๔

๔.๒.๓.๒.๑ การแต่งกายของไทยเชื้อสายจีนวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๑๘๔

๔.๒.๓.๒.๒ รูปแบบการแต่งกายของไทยเชื้อสายจีนวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๑๕๐

๔.๒.๓.๒.๓ รูปแบบการแต่งกายของไทยเชื้อสายจีนวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๒๐๐

๔.๒.๓.๓ รูปแบบการแต่งกายของไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕) ๒๐๓

๔.๒.๓.๓.๑ รูปแบบการแต่งกายของเด็กไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าว ไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๒๐๓

๔.๒.๓.๓.๒ รูปแบบการแต่งกายของวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ ไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๒๐๗

๔.๒.๓.๓.๓ รูปแบบการแต่งกายของวัยสูงอายุเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ในยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕) ๒๒๔

๔.๒.๔ รูปแบบการแต่งกายของไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ๒๓๔

๔.๒.๔.๑ รูปแบบการแต่งกายของไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔) ๒๓๔

๔.๒.๔.๑.๑ การแต่งกายของเด็กไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๒๓๔

๔.๒.๔.๑.๒ การแต่งกายของวัยสาวถึงผู้ใหญ่ไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๒๔๐

๔.๒.๔.๑.๓ การแต่งกายของวัยสูงอายุไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๒๔๖

๔.๒.๔.๒ รูปแบบการแต่งกายของไทยพุทธในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ในยุครอยต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐) ๒๕๑

๔.๒.๔.๒.๑ รูปแบบการแต่งกายวัยเด็กไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๔๕๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๒๕๑

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๔.๒.๔.๒.๒ รูปแบบการแต่งกายของวัยหนุ่มสาวจนถึงผู้ใหญ่ไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐ จำแนกตามเพศและการใช้งาน ๒๕๕

๔.๒.๔.๒.๓ รูปแบบการแต่งกายของวัยสูงอายุไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๒๗๔

๔.๒.๔.๓ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ในยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๕ ๒๗๕

๔.๒.๔.๓.๑ รูปแบบการแต่งกายของวัยเด็กชาวไทยพุทธในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๒๗๕

๔.๒.๔.๓.๒ รูปแบบการแต่งกายของวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๕-๒๔๕๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๒๘๖

๔.๒.๔.๓.๓ รูปแบบการแต่งกายของวัยสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๒๘๘

๔.๒.๕ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ๓๐๗

๔.๒.๕.๑ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔) ๓๐๗

๔.๒.๕.๑.๑ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕ -๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสใช้งาน ๓๐๗

๔.๒.๕.๑.๒ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕ ๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๓๑๑

๔.๒.๕.๑.๓ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๓๒๓

๔.๒.๕.๒. รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐) ๓๒๗

๔.๒.๕.๒.๑ รูปแบบการแต่งกายของวัยเด็กชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๓๒๗

๔.๒.๕.๒.๒ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วงพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๓๓๐

๔.๒.๕.๒.๓ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๓๓๗

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๔.๕.๒.๓ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างในยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕) ๓๓๕

๔.๒.๕.๓.๑ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ.๒๔๕๑ - ๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๓๓๕

๔.๒.๕.๓.๒ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๓๔๓

๔.๒.๕.๓.๓ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๓๕๑

๔.๒.๖ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ๓๖๐

๔.๒.๖.๑ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔) ๓๖๐

๔.๒.๖.๑.๑ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๓๖๐

๔.๒.๖.๑.๒ รูปแบบการแต่งกายของวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕ - ๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๓๖๖

๔.๒.๖.๑ รูปแบบการแต่งกายของวัยสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๓๗๑

๔.๒.๖.๒ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างระหว่างการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐) ๓๗๖

๔.๒.๖.๒.๑ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ.๒๔๗๔-๒๔๘๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๓๗๖

๔.๒.๖.๒.๒ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ.๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๓๘๐

๔.๒.๖.๒.๓ รูปแบบการแต่งกายของวัยสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๓๘๘

๔.๒.๖.๓ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วงภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕) ๓๙๓

๔.๒.๖.๓.๑ รูปแบบการแต่งกายของวัยเด็กชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ๓๙๓

๔.๒.๖.๓.๒ รูปแบบการแต่งกายของวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ ๓๙๕

หน้า

๔.๒.๖.๓.๓ รูปแบบการแต่งกายของวัยสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ๔๐๘
ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน
๔.๓ วัฒนธรรมการผลิตผ้าพื้นบ้านภาคใต้ ๔๓๕
บทที่ ๕ สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ ๔๕๕
๕.๑ รูปแบบการแต่งกายของไทยพุทธในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ๔๕๖
๕.๒ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ๔๖๓
๕.๓ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ๔๖๘
๕.๔ รูปแบบการแต่งกายของกลุ่มชาวไทยพุทธในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ๔๗๔
๕.๕ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ๔๘๑
๕.๖ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ๔๘๗
๕.๗ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ๔๙๓
๕.๘ วัฒนธรรมการผลิตผ้าพื้นบ้านภาคใต้ ๔๙๖
การอภิปรายผลการวิจัย ๔๙๘
ข้อเสนอแนะการวิจัย ๕๐๐
บรรณานุกรม ๕๐๑
ภาคผนวก ก ๕๑๖

สารบัญภาพ

			หน้า
ภาพที่	๑	แสดงพื้นที่ในการศึกษาข้อมูลรูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน	๕๘
ภาพที่	๒	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายไทยชาวพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๕๘
ภาพที่	๓	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๕๙
ภาพที่	๔	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๕๙
ภาพที่	๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๖๐
ภาพที่	๖	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๖๑
ภาพที่	๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๖๑
ภาพที่	๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๖๒
ภาพที่	๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๘-๒๔๗๔	๖๔
ภาพที่	๑๐	การแต่งกายชุดข้าราชการชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๘-๒๔๗๔	๖๕
ภาพที่	๑๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๘	๖๖
ภาพที่	๑๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๖๖
ภาพที่	๑๓	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน	๖๗
ภาพที่	๑๔	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๘-๒๔๗๔	๖๗
ภาพที่	๑๕	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๘	๖๘

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๑๖	การแต่งกายของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๘	๖๘
ภาพที่	๑๗	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔ .	๗๐
ภาพที่	๑๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๗๐
ภาพที่	๑๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของข้าราชการชายวัยสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนยุคพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๗๑
ภาพที่	๒๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของข้าราชการชายวัยสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน	๗๑
ภาพที่	๒๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๗๒
ภาพที่	๒๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๗๒
ภาพที่	๒๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน	๗๓
ภาพที่	๒๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐	๗๔
ภาพที่	๒๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐	๗๕
ภาพที่	๒๖	การแต่งกายของนักเรียนชายชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐	๗๕
ภาพที่	๒๗	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๓	๗๖
ภาพที่	๒๘	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐	๗๗
ภาพที่	๒๙	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓	๗๗
ภาพที่	๓๐	การแต่งกายของนักเรียนหญิงชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๘-๒๔๘๐	๗๘

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๓๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน	๘๐
ภาพที่	๓๒	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐	๘๑
ภาพที่	๓๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน	๘๒
ภาพที่	๓๔	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๖	๘๒
ภาพที่	๓๕	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓	๘๓
ภาพที่	๓๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงสมัยรัฐนิยม	๘๓
ภาพที่	๓๗	การแต่งกายของครูผู้ชายชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๙๐	๘๔
ภาพที่	๓๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๓	๘๔
ภาพที่	๓๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๙	๘๕
ภาพที่	๔๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๐	๘๕
ภาพที่	๔๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๐	๘๖
ภาพที่	๔๒	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐	๘๗
ภาพที่	๔๓	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓	๘๗
ภาพที่	๔๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๙๐	๘๘
ภาพที่	๔๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ.๒๔๘๔ – ๒๔๙๐	๘๙

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๔๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๓	๕๐
ภาพที่	๔๗	การแต่งกายของเจ้าสาวชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๘๑	๕๐
ภาพที่	๔๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยกลางคนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓	๕๑
ภาพที่	๔๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนยุครัฐนิยม	๕๑
ภาพที่	๕๐	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐	๕๓
ภาพที่	๕๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ยุครัฐนิยม	๕๔
ภาพที่	๕๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วง พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๙๐	๕๔
ภาพที่	๕๓	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๐	๕๕
ภาพที่	๕๔	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๒	๕๖
ภาพที่	๕๕	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ.๒๔๘๓-๒๔๘๔	๕๖
ภาพที่	๕๖	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๙๐-๒๕๔๕	๕๘
ภาพที่	๕๗	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๙๗	๕๘
ภาพที่	๕๘	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๔๕	๕๙
ภาพที่	๕๙	การแต่งกายของนักเรียนชายชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๙๓-๒๔๙๘	๑๐๐
ภาพที่	๖๐	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๙๑	๑๐๐

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๖๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๓	๑๐๑
ภาพที่	๖๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๐๘	๑๐๑
ภาพที่	๖๓	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ. ศ. ๒๔๕๐-๒๔๕๓	๑๐๓
ภาพที่	๖๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวัน (ทำสวน ทำนา) ของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนช่วงพ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕	๑๐๔
ภาพที่	๖๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๕๓-๒๕๐๒	๑๐๕
ภาพที่	๖๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๐๒	๑๐๕
ภาพที่	๖๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยกลางคนชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๑๕	๑๐๖
ภาพที่	๖๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๐-๒๕๔๕	๑๐๖
ภาพที่	๗๐	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๕๕	๑๐๗
ภาพที่	๗๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๓	๑๐๗
ภาพที่	๗๒	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๕๑๐	๑๐๘
ภาพที่	๗๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๐-๒๔๕๑	๑๐๘
ภาพที่	๗๔	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๔	๑๐๙
ภาพที่	๗๕	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๔	๑๐๙
ภาพที่	๗๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของครูวัยสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๕๖	๑๑๐

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๗๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของครูวัยสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๕๖	๑๑๐
ภาพที่	๗๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๐๐	๑๑๑
ภาพที่	๗๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๐๐	๑๑๑
ภาพที่	๘๐	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของายสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕	๑๑๓
ภาพที่	๘๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๐๕ (ภาพถ่ายของขุนพันธรักษ์ราชเดช)	๑๑๔
ภาพที่	๘๒	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๑๐-๒๕๔๕	๑๑๔
ภาพที่	๘๓	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๔๕	๑๑๕
ภาพที่	๘๔	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๑๑๕
ภาพที่	๘๕	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕	๑๑๖
ภาพที่	๘๖	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๑๑๗
ภาพที่	๘๘	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕	๑๑๗
ภาพที่	๘๙	เครื่องประดับของหญิงชาวไทยพุทธภาคใต้ตอนบน ตาบ (ซ้ายมือ) แหวน และตุ้มหูเสียบ (ขวามือ)	๑๑๘
ภาพที่	๙๐	การแต่งกายของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธในโอกาสพิเศษที่ยังคงนุ่งโจงกระเบน	๑๑๙
ภาพที่	๙๑	แผนที่ศึกษากลุ่มชาวไทยพุทธภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน	๑๒๔
ภาพที่	๙๒	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชาย (วัย ๑-๔ ขวบ) ชาว ไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔	๑๒๕
ภาพที่	๙๓	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม (วัย ๕-๑๕ ขวบ) แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔	๑๒๕

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๙๔	การแต่งกายในในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม (วัย ๑-๔ ขวบ) แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔	๑๒๖
ภาพที่	๙๕	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายไทยมุสลิม (วัย ๕-๑๕ ปี) แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๙-๒๔๗๔	๑๒๖
ภาพที่	๙๖	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงไทยมุสลิม (วัย ๑-๕ ขวบ) แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔	๑๒๗
ภาพที่	๙๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔	๑๒๗
ภาพที่	๙๘	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ.๒๔๔๙-๒๔๗๔	๑๒๘
ภาพที่	๙๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔	๑๒๘
ภาพที่	๑๐๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของข้าราชการชายไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๘	๑๓๐
ภาพที่	๑๐๑	การแต่งกายของเจ้าบ่าวชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔	๑๓๐
ภาพที่	๑๐๒	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. -๒๔๔๙-๒๔๗๔	๑๓๑
ภาพที่	๑๐๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔	๑๓๒
ภาพที่	๑๐๔	การแต่งกายของเจ้าสาวชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๙ –๒๔๗๔	๑๓๒
ภาพที่	๑๐๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุไทยชาวมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔	๑๓๓
ภาพที่	๑๐๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๙-๒๔๗๔	๑๓๔
ภาพที่	๑๐๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของข้าราชการชายสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวดอนบน พ.ศ.๒๔๕๘	๑๓๔
ภาพที่	๑๐๘	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิม ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔	๑๓๕

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๑๐๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิม ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔	๑๓๕
ภาพที่	๑๑๐	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐	๑๓๖
ภาพที่	๑๑๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐	๑๓๗
ภาพที่	๑๑๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๔-๒๔๕๐	๑๓๘
ภาพที่	๑๑๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐	๑๓๙
ภาพที่	๑๑๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิม. แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐	๑๓๙
ภาพที่	๑๑๗	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔	๑๔๑
ภาพที่	๑๑๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐	๑๔๑
ภาพที่	๑๑๙	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐	๑๔๒
ภาพที่	๑๒๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐	๑๔๒
ภาพที่	๑๒๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐	๑๔๔
ภาพที่	๑๒๒	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐	๑๔๔
ภาพที่	๑๒๓	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐	๑๔๕
ภาพที่	๑๒๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวตอนบน สมัยรัฐนิยม.	๑๔๕
ภาพที่	๑๒๕	การแตงกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐	๑๔๖

สำนักทรัพยากรการเรียนรู้ มอ.ปัตตานี อรรถกระวีสุนทร

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่	๑๒๖	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕	๑๔๗
ภาพที่	๑๒๗	การแต่งกายในชุดนักเรียนของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสิลม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๐๔	๑๔๘
ภาพที่	๑๒๘	การแต่งกายในชุดนักเรียนของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสิลม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๔๕	๑๔๕
ภาพที่	๑๒๙	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๕๖	๑๔๕
ภาพที่	๑๓๐	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๔๕	๑๕๐
ภาพที่	๑๓๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๕	๑๕๐
ภาพที่	๑๓๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๔๕	๑๕๑
ภาพที่	๑๓๓	การแต่งกายในชุดนักเรียนของเด็กผู้หญิงไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๐๑-๒๕๐๔	๑๕๑
ภาพที่	๑๓๔	การแต่งกายในชุดนักเรียนของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ๒๕๓๔-๒๕๔๕	๑๕๒
ภาพที่	๑๓๕	การแต่งกายในชุดละหมาดของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน	๑๕๒
ภาพที่	๑๓๖	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๐๐	๑๕๔
ภาพที่	๑๓๗	การแต่งชายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๕๑๐	๑๕๔
ภาพที่	๑๓๘	การแต่งชายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๔๕	๑๕๕
ภาพที่	๑๓๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๑๒	๑๕๕
ภาพที่	๑๔๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๔๕	๑๕๖

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๑๔๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ.๒๕๔๕	๑๕๖
ภาพที่	๑๔๒	การแต่งกายของเจ้าบ่าวชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๖-๒๔๕๗	๑๕๗
ภาพที่	๑๔๓	การแต่งกายของคู่บ่าวสาวชาวไทยพุทธในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เมื่อพ.ศ. ๒๕๐๒	๑๕๗
ภาพที่	๑๔๔	การแต่งกายของคู่บ่าวสาวชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๔๕	๑๕๘
ภาพที่	๑๔๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑- ๒๔๕๓	๑๕๘
ภาพที่	๑๔๖	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๑๒	๑๕๙
ภาพที่	๑๔๗	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ.๒๕๑๕-๒๕๒๕	๑๕๙
ภาพที่	๑๔๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในปัจจุบัน	๑๖๑
ภาพที่	๑๔๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน	๑๖๑
ภาพที่	๑๕๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงผู้ใหญ่ไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๑๖๒
ภาพที่	๑๕๑	การแต่งกายของเจ้าสาวชาวไทยพุทธในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เมื่อพ.ศ. ๒๕๐๒	๑๖๓
ภาพที่	๑๕๒	การแต่งกายของเจ้าสาวชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๔๕	๑๖๓
ภาพที่	๑๕๓	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๔๕	๑๖๖
ภาพที่	๑๕๔	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๔๕	๑๖๖
ภาพที่	๑๕๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ตอนฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๔๕	๑๖๗

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๑๕๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๔๕	๑๖๗
ภาพที่	๑๕๗	ภาพพื้นที่ศึกษารูปแบบการแต่งกายของไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน	๑๗๓
ภาพที่	๑๕๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๑๗๔
ภาพที่	๑๕๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๑๗๔
ภาพที่	๑๖๐	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๑๗๕
ภาพที่	๑๖๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๑๗๕
ภาพที่	๑๖๒	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๑๗๖
ภาพที่	๑๖๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๑๗๗
ภาพที่	๑๖๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๑๗๗
ภาพที่	๑๖๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๑๗๘
ภาพที่	๑๖๖	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๑๗๙
ภาพที่	๑๖๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๑๗๙
ภาพที่	๑๖๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๑๘๐
ภาพที่	๑๖๙	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๑๘๑
ภาพที่	๑๗๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๑๘๑

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๑๗๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๑๘๒
ภาพที่	๑๗๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๑๘๒
ภาพที่	๑๗๓	ภาพสเก็ตการแต่งกายในโอกาสพิเศษของโง้ปูเหนียวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน	๑๘๓
ภาพที่	๑๗๔	ผ้าอ้อมเด็กวัยทารกชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน	๑๘๔
ภาพที่	๑๗๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนวัย ๔-๕ ขวบ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐	๑๘๔
ภาพที่	๑๗๖	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐	๑๘๕
ภาพที่	๑๗๗	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐	๑๘๕
ภาพที่	๑๗๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายวัย ๓-๕ ขวบ ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐	๑๘๖
ภาพที่	๑๗๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายวัย๕-๑๐ ขวบชาว ไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐	๑๘๖
ภาพที่	๑๘๐	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๐	๑๘๗
ภาพที่	๑๘๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐	๑๘๗
ภาพที่	๑๘๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงวัย ๓-๕ ขวบชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน	๑๘๘
ภาพที่	๑๘๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงวัย ๖-๑๒ ขวบชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐	๑๘๘
ภาพที่	๑๘๔	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาว ไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน สมัยรัฐนิยม	๑๘๙
ภาพที่	๑๘๕	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาว ไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๘๑	๑๘๙

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๑๘๖	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน ในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๘๓-๒๔๙๐	๑๙๑
ภาพที่	๑๘๗	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๘๓-๒๔๙๐	๑๙๑
ภาพที่	๑๘๘	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐	๑๙๒
ภาพที่	๑๘๙	การแต่งกายในชุดทำสวนของชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐	๑๙๒
ภาพที่	๑๙๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๖	๑๙๓
ภาพที่	๑๙๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน	๑๙๓
ภาพที่	๑๙๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน สมัยรัฐนิยม	๑๙๔
ภาพที่	๑๙๓	การแต่งกายในพิธีแต่งงานของเจ้าบ่าวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๘๘-๒๔๙๐	๑๙๔
ภาพที่	๑๙๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนก่อนสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓)	๑๙๕
ภาพที่	๑๙๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนสมัยรัฐนิยม	๑๙๕
ภาพที่	๑๙๖	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนสมัยรัฐนิยม	๑๙๖
ภาพที่	๑๙๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วงก่อนสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐)	๑๙๖
ภาพที่	๑๙๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ ก่อนสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐)	๑๙๗
ภาพที่	๑๙๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๗๘-๒๔๘๐	๑๙๗
ภาพที่	๒๐๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยสมัยรัฐนิยม	๑๙๘

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๒๐๑	เข็มขัดที่ครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนใช้รับขวัญลูกสะใภ้	๑๙๘
ภาพที่	๒๐๒	การแต่งกายของเจ้าสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐	๑๙๙
ภาพที่	๒๐๓	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐	๒๐๐
ภาพที่	๒๐๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐	๒๐๑
ภาพที่	๒๐๕	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐	๒๐๑
ภาพที่	๒๐๖	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐	๒๐๒
ภาพที่	๒๐๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสานจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐	๒๐๒
ภาพที่	๒๐๘	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๙๑-๒๕๔๙	๒๐๔
ภาพที่	๒๐๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๑๐	๒๐๔
ภาพที่	๒๑๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๕๑๕	๒๐๕
ภาพที่	๒๑๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๙๐-๒๕๔๙	๒๐๕
ภาพที่	๒๑๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๙๐-๒๕๔๙	๒๐๖
ภาพที่	๒๑๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๕๐๕-๒๕๑๐	๒๐๖
ภาพที่	๒๑๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๙๖-๒๕๐๐	๒๐๘
ภาพที่	๒๑๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของวัยกลางคนชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๙๑-๒๕๔๙	๒๐๘

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๒๑๖	การแต่งกายในชีวิตประจำวัน (ชุดทำงานงาน) ของชายไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ.๒๔๕๒-๒๕๐๗	๒๐๕
ภาพที่	๒๑๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน ในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๑๓-๒๕๑๔	๒๐๕
ภาพที่	๒๑๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มไทยเชื้อสายจีน ในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๒๐	๒๑๐
ภาพที่	๒๑๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน ในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๒๐	๒๑๐
ภาพที่	๒๒๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน ในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๒๑-๒๕๒๔	๒๑๑
ภาพที่	๒๒๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน ในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๒๑๑
ภาพที่	๒๒๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน ในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๒๑๒
ภาพที่	๒๒๓	การแต่งกายในพิธีแต่งงานของเจ้าบ่าวชาวไทยเชื้อสายจีน ในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๔	๒๑๒
ภาพที่	๒๒๔	การแต่งกายในพิธีแต่งงานของเจ้าบ่าวชาวไทยเชื้อสายจีน ในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๕๑๕	๒๑๓
ภาพที่	๒๒๕	การแต่งกายในพิธีแต่งงานของเจ้าบ่าวชาวไทยเชื้อสายจีน ในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๕๒๔-๒๔๒๖	๒๑๓
ภาพที่	๒๒๖	การแต่งกายในพิธีแต่งงานของเจ้าบ่าวชาวไทยเชื้อสายจีน ในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๕๓๗	๒๑๔
ภาพที่	๒๒๗	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๕-๒๕๐๕	๒๑๔
ภาพที่	๒๒๘	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๕๕-๒๕๐๕	๒๑๕
ภาพที่	๒๒๙	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๑๕	๒๑๕
ภาพที่	๒๓๐	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๒๑๖

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๒๓๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยผู้ใหญ่ไทยชาวเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๒๑๖
ภาพที่	๒๓๒	การแต่งกายในชุดอาบน้ำของหญิงไทยเชื้อสายจีน ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๒๑๗
ภาพที่	๒๓๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๕-๒๕๐	๒๑๗
ภาพที่	๒๓๔	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๑๑	๒๑๘
ภาพที่	๒๓๕	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๑๕	๒๑๘
ภาพที่	๒๓๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนช่วงพ.ศ. ๒๕๑๕	๒๑๙
ภาพที่	๒๓๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๒๑๙
ภาพที่	๒๓๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๒๒๐
ภาพที่	๒๓๙	การแต่งกายของเจ้าสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เมื่อพ.ศ. ๒๔๕๑	๒๒๐
ภาพที่	๒๔๐	การแต่งกายของเจ้าบ่าวและเจ้าสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เมื่อพ.ศ. ๒๔๕๔	๒๒๑
ภาพที่	๒๔๑	การแต่งกายของเจ้าสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เมื่อพ.ศ. ๒๕๐๘	๒๒๑
ภาพที่	๒๔๒	การแต่งกายของเจ้าสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนเมื่อพ.ศ. ๒๕๑๗-๒๕๑๘	๒๒๒
ภาพที่	๒๔๓	การแต่งกายของเจ้าสาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนเมื่อพ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๒๖	๒๒๒
ภาพที่	๒๔๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๒๒๔
ภาพที่	๒๔๕	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๒๒๕

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๒๔๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๒๒๕
ภาพที่	๒๔๗	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๔๕๕-๒๔๕๗	๒๒๖
ภาพที่	๒๔๘	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุของไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๕-๒๔๕๗	๒๒๖
ภาพที่	๒๔๙	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๑๗	๒๒๗
ภาพที่	๒๕๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๐๕	๒๒๘
ภาพที่	๒๕๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ยุคปัจจุบัน	๒๒๘
ภาพที่	๒๕๒	ภาพการแต่งกายของเด็กผู้ชายไทยพุทธในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง	๒๕๗
ภาพที่	๒๕๓	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายไทยพุทธใน แถบภาคใต้ตอนล่างฝั่งอ่าวไทย	๒๕๘
ภาพที่	๒๕๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิง เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๐	๒๕๘
ภาพที่	๒๕๕	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายวัย ๕-๑๒ ขวบ พ.ศ. ๒๔๔๘	๒๕๙
ภาพที่	๒๕๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๘	๒๕๙
ภาพที่	๒๕๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๘	๒๖๐
ภาพที่	๒๕๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายไทยพุทธใน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๖๙	๒๖๑
ภาพที่	๒๕๙	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงไทยพุทธใน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างวัย ๑-๕ ขวบ พ.ศ. ๒๔๔๙๒๔๗๔	๒๖๑
ภาพที่	๒๖๐	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิง เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๐	๒๖๒
ภาพที่	๒๖๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงไทยพุทธใน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วง พ.ศ. ๒๔๔๘	๒๖๒
ภาพที่	๒๖๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ.๒๔๔๘	๒๖๓

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๒๖๓	การแต่งกายของกรรมการและสมาชิกสงขลาสโมสร เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๔๕๕ (ต้นสมัย รัชกาลที่๖)	๒๖๕
ภาพที่	๒๖๔	การแต่งกายในชุดราชปะแตนแท้ พ.ศ. ๒๔๖๗	๒๖๕
ภาพที่	๒๖๕	การแต่งกายของคณะเสมียนพนักงานไปรษณีย์โทรเลข เมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๔๖๘	๒๖๖
ภาพที่	๒๖๖	การแต่งกายของคณะข้าราชการไปรษณีย์โทรเลข สงขลา ถ่ายเมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๔๗๓	๒๖๖
ภาพที่	๒๖๗	การแต่งกายของชาวบ้านที่เฝ้ารับเสด็จ รัชกาลที่ ๕ บริเวณหน้าโบสถ์วัดสทิงพระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา	๒๖๗
ภาพที่	๒๖๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงผู้ใหญ่ไทยพุทธใน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๒๖๗
ภาพที่	๒๖๙	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๒๖๘
ภาพที่	๒๗๐	ภาพจิตรกรรมฝาผนัง วัดชลธารสิงเห จังหวัดนราธิวาส	๒๖๘
ภาพที่	๒๗๑	การแต่งกายของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เพื่อรับเสด็จ ร.๕ หน้าโบสถ์วัดสทิงพระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา พ.ศ. ๒๔๔๘	๒๖๙
ภาพที่	๒๗๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาว พ.ศ. ๒๔๔๘	๒๗๐
ภาพที่	๒๗๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๒๗๐
ภาพที่	๒๗๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๒๗๑
ภาพที่	๒๗๕	การแต่งกายในโอกาสพิเศษขอชายสูงอายุไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๒๗๒
ภาพที่	๒๗๖	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุไทยพุทธ ในจังหวัดสงขลา พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๒๗๓
ภาพที่	๒๗๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ.๒๔๗๔-๒๔๕๑	๒๗๔
ภาพที่	๒๗๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุ พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๒๗๔
ภาพที่	๒๗๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๒๗๕

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๒๘๐	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวตำบลควนโส อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลาพ.ศ. ๒๔๗๐ -๒๔๘๐	๒๗๖
ภาพที่	๒๘๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวัยของเด็กผู้ชาย พ.ศ. ๒๔๗๐-๒๔๘๐	๒๗๗
ภาพที่	๒๘๒	การแต่งกายของเด็กผู้ชายไทยพุทธตอนล่างใน แถบอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เมื่อพ.ศ. ๒๔๘๗	๒๗๗
ภาพที่	๒๘๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๘๗	๒๗๘
ภาพที่	๒๘๔	การแต่งกายในชุดเครื่องแบบลูกเสือ พ.ศ. ๒๔๗๖	๒๗๙
ภาพที่	๒๘๕	การแต่งกายของนักเรียนชายโรงเรียนมหาวชิราวุธ จังหวัดสงขลา (ประมาณสมัยรัชกาลที่ ๗)	๒๗๙
ภาพที่	๒๘๖	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงวัย ๑-๕ ขวบ ไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐	๒๘๐
ภาพที่	๒๘๗	ปิ้งพลก (ตะปิ้งแผ่นทำจากกะลามะพร้าว)	๒๘๐
ภาพที่	๒๘๘	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงวัย ๖ ขวบ ไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๗๖-๒๔๗๘	๒๘๑
ภาพที่	๒๘๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงไทยพุทธ แถบพื้นที่ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๗๘	๒๘๒
ภาพที่	๒๙๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงในช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐	๒๘๒
ภาพที่	๒๙๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง (ชุดนักเรียนหญิง) ไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๐	๒๘๓
ภาพที่	๒๙๒	การแต่งกายของนักเรียนหญิงในจังหวัดสงขลา พ.ศ. ๒๔๙๐	๒๘๔
ภาพที่	๒๙๓	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มไทยพุทธใน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐	๒๘๕
ภาพที่	๒๙๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่ม ไทยพุทธตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๐ -๒๔๘๐	๒๘๖
ภาพที่	๒๙๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบชนบทภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐	๒๘๖
ภาพที่	๒๙๖	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยผู้ใหญ่ พ.ศ. ๒๔๗๐-๒๔๘๐	๒๘๗
ภาพที่	๒๙๗	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธในชนบท แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐	๒๘๗

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๒๕๘	โปสเตอร์ "วัฒนธรรมของไทย" ช่วงสมัยรัฐนิยม	๒๘๘
ภาพที่	๒๕๙	การแต่งกายของชายไทยพุทธในช่วงก่อนสมัยรัฐนิยม	๒๘๘
ภาพที่	๓๐๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๓-๒๔๘๔	๒๘๙
ภาพที่	๓๐๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๐	๒๙๐
ภาพที่	๓๐๒	การแต่งกายของชายไทยพุทธในช่วงก่อนสมัยรัฐนิยม	๒๙๐
ภาพที่	๓๐๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๐	๒๙๑
ภาพที่	๓๐๔	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๕-๒๔๙๐	๒๙๒
ภาพที่	๓๐๕	การแต่งกายในชุดพิธีแต่งงานเมื่อพ.ศ. ๒๔๙๐	๒๙๒
ภาพที่	๓๐๖	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวไทยพุทธใน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐	๒๙๓
ภาพที่	๓๐๗	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวในจังหวัดสงขลา พ.ศ.๒๔๗๐-๒๔๘๐	๒๙๔
ภาพที่	๓๐๘	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวไทยพุทธในชนบท แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๘๐	๒๙๕
ภาพที่	๓๐๙	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวไทยพุทธในชุมชนเมือง แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๐	๒๙๕
ภาพที่	๓๑๐	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วงสมัยรัฐนิยม	๒๙๖
ภาพที่	๓๑๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธใน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง สมัยรัฐนิยม	๒๙๗
ภาพที่	๓๑๒	การแต่งกายของหญิงสาวจนถึงผู้ใหญ่ ก่อนสมัยรัฐนิยม	๒๙๗
ภาพที่	๓๑๓	รูปแบบการแต่งกายของหญิงสาวจนถึงผู้ใหญ่ สมัยรัฐนิยม	๒๙๘
ภาพที่	๓๑๔	การแต่งกายของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วง "มาลานำไทย"	๒๙๘
ภาพที่	๓๑๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๐-๒๔๘๕	๓๐๑

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	๓๑๖	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยสูงอายุ พ.ศ. ๒๔๗๐ –๒๔๘๐	๓๐๒
ภาพที่	๓๑๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๘๐	๓๐๒
ภาพที่	๓๑๘	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐	๓๐๓
ภาพที่	๓๑๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐	๓๐๕
ภาพที่	๓๒๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐	๓๐๕
ภาพที่	๓๒๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายวัย ๓-๔ ขวบไทยพุทธ ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๙๑-๒๕๔๙	๓๐๗
ภาพที่	๓๒๒	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๙๑-๒๕๔๙	๓๐๗
ภาพที่	๓๒๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๙๑-๒๕๔๙	๓๐๘
ภาพที่	๓๒๔	การแต่งกายของเด็กนักเรียนชาย พ.ศ. ๒๕๐๐	๓๐๘
ภาพที่	๓๒๕	การแต่งกายในชุดนักเรียนชายไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง	๓๐๙
ภาพที่	๓๒๖	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๙๑-๒๔๙๕	๓๐๙
ภาพที่	๓๒๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง พ.ศ. ๒๔๙๑-๒๕๔๙	๓๑๐
ภาพที่	๓๒๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง พ.ศ. ๒๔๙๑-๒๕๔๙	๓๑๑
ภาพที่	๓๒๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๙๕-๒๕๐๐	๓๑๑
ภาพที่	๓๓๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๕	๓๑๒
ภาพที่	๓๓๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๕	๓๑๒
ภาพที่	๓๓๒	การแต่งกายของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมปลาย พ.ศ.๒๕๐๐	๓๑๓
ภาพที่	๓๓๓	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๙๑-๒๕๔๙	๓๑๔

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๓๓๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๑๕
ภาพที่	๓๓๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๑๒	๓๑๕
ภาพที่	๓๓๖	การแต่งกายในชุดทำสวน ไร่ นา ของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๑๖
ภาพที่	๓๓๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๕๗	๓๑๖
ภาพที่	๓๓๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๐๐	๓๑๗
ภาพที่	๓๓๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๐๕	๓๑๗
ภาพที่	๓๔๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๕	๓๑๘
ภาพที่	๓๔๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างในปัจจุบัน	๓๑๙
ภาพที่	๓๔๒	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๕	๓๑๙
ภาพที่	๓๔๓	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๕	๓๒๐
ภาพที่	๓๔๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๐๕	๓๒๐
ภาพที่	๓๔๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๐๕	๓๒๑
ภาพที่	๓๔๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ.๒๔๕๕-๒๔๕๕	๓๒๒
ภาพที่	๓๔๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๕-๒๔๕๕	๓๒๒

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่	๓๔๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๐๓	๓๒๓
ภาพที่	๓๕๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่พุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๐๓	๓๒๔
ภาพที่	๓๕๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๘	๓๒๔
ภาพที่	๓๕๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๑๐-๒๕๑๓	๓๒๕
ภาพที่	๓๕๓	การแต่งกายของนักศึกษาหญิงแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๑๐-๒๕๑๕	๓๒๕
ภาพที่	๓๕๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๒๗
ภาพที่	๓๕๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๒๐	๓๒๗
ภาพที่	๓๕๖	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๒๘
ภาพที่	๓๕๗	การแต่งกายเมื่อออกไปทำสวน ไร่นาของชายสูงอายุ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๒๘
ภาพที่	๓๕๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๒๙
ภาพที่	๓๕๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๒๙
ภาพที่	๓๖๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๓๐
ภาพที่	๓๖๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๓๐
ภาพที่	๓๖๒	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๓๑

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่	๓๖๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๓๒
ภาพที่	๓๖๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๐๗
ภาพที่	๓๖๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม ในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๐๘
ภาพที่	๓๖๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๘	๓๐๘
ภาพที่	๓๖๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๘	๓๐๙
ภาพที่	๓๖๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ. ศ. ๒๔๕๘-๒๔๗๔	๓๐๙
ภาพที่	๓๖๙	การแต่งกายชุดกุรุงในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๑๐
ภาพที่	๓๗๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๘	๓๑๐
ภาพที่	๓๗๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๑๑
ภาพที่	๓๗๒	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๑๒
ภาพที่	๓๗๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๑๓
ภาพที่	๓๗๔	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๘	๓๑๓
ภาพที่	๓๗๕	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาว แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๒	๓๑๔
ภาพที่	๓๗๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๒	๓๑๔

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่	๓๖๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๓๒
ภาพที่	๓๖๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๐๗
ภาพที่	๓๖๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม ในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๐๘
ภาพที่	๓๖๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๘	๓๐๘
ภาพที่	๓๖๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๘	๓๐๙
ภาพที่	๓๖๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ. ศ. ๒๔๕๘-๒๔๗๔	๓๐๙
ภาพที่	๓๖๙	การแต่งกายชุดกุรงในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๑๐
ภาพที่	๓๗๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๘	๓๑๐
ภาพที่	๓๗๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๑๑
ภาพที่	๓๗๒	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๑๒
ภาพที่	๓๗๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๑๓
ภาพที่	๓๗๔	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๘	๓๑๓
ภาพที่	๓๗๕	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาว แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๒	๓๑๔
ภาพที่	๓๗๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๒	๓๑๔

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่	๓๗๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๓๑๕
ภาพที่	๓๗๘	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๓๑๖
ภาพที่	๓๗๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๓๑๗
ภาพที่	๓๘๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๓๑๘
ภาพที่	๓๘๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยสาวถึงวัยผู้ใหญ่ไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๓๑๙
ภาพที่	๓๘๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง	๓๒๐
ภาพที่	๓๘๓	ภาพถ่ายเนื่องในโอกาสเข้าเฝ้าฯร.๕ เสด็จประพาสปักษ์ใต้-ตรังกานู	๓๒๐
ภาพที่	๓๘๔	ภาพถ่าย ขบวนแห่บุหงาสิเระ ถวายรัชกาลที่ ๕ ครั้นเสด็จประพาสปักษ์ใต้-ตรังกานู พ.ศ.๒๔๔๘	๓๒๑
ภาพที่	๓๘๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๓๒๓
ภาพที่	๓๘๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๓๒๔
ภาพที่	๓๘๗	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๓๒๔
ภาพที่	๓๘๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างด้วย “เสื้อกบายอ”พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๓๒๕
ภาพที่	๓๘๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างด้วย “เสื้อกุรง”พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๓๒๕
ภาพที่	๓๙๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยสูงอายุชาวไทยมุสลิม. แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔	๓๒๖
ภาพที่	๓๙๑	ภาพถ่ายเนื่องในโอกาสการเข้าเฝ้าฯ ร.๕ เสด็จประพาสปักษ์ใต้-ตรังกานู พ.ศ.๒๔๔๘	๓๒๖

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๓๙๒	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐	๓๒๘
ภาพที่	๓๙๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๖	๓๒๘
ภาพที่	๓๙๔	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐	๓๒๙
ภาพที่	๓๙๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐	๓๒๙
ภาพที่	๓๙๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐	๓๓๐
ภาพที่	๓๙๗	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๐	๓๓๑
ภาพที่	๓๙๘	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐	๓๓๑
ภาพที่	๓๙๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓	๓๓๒
ภาพที่	๔๐๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๐	๓๓๒
ภาพที่	๔๐๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๙๐	๓๓๓
ภาพที่	๔๐๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐	๓๓๓
ภาพที่	๔๐๓	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๔	๓๓๔
ภาพที่	๔๐๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๙๐	๓๓๔
ภาพที่	๔๐๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓	๓๓๕
ภาพที่	๔๐๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ.๒๔๘๔	๓๓๕

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๔๐๗	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐	๓๓๗
ภาพที่	๔๐๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐	๓๓๘
ภาพที่	๔๐๙	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างด้วยชุดกุรง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐	๓๓๘
ภาพที่	๔๑๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐	๓๓๙
ภาพที่	๔๑๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๔๐
ภาพที่	๔๑๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๔๐
ภาพที่	๔๑๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๔๑
ภาพที่	๔๑๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๔๑
ภาพที่	๔๑๕	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๔๒
ภาพที่	๔๑๖	การแต่งกายในชุดนักเรียนของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๔๒
ภาพที่	๔๑๗	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๔๓
ภาพที่	๔๑๘	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๔๔
ภาพที่	๔๑๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ. ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๔๔
ภาพที่	๔๒๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๔๕
ภาพที่	๔๒๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง	๓๔๕

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๔๒๒	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๐-๒๕๔๕	๓๔๖
ภาพที่	๔๒๓	การคลุมผมในชีวิตประจำวันวิธีที่ ๑	๓๔๗
ภาพที่	๔๒๔	การคลุมผมในชีวิตประจำวัน วิธีที่ ๒	๓๔๗
ภาพที่	๔๒๕	วิธีคลุมผมวิธีที่ ๓	๓๔๗
ภาพที่	๔๒๖	วิธีคลุมผมในชีวิตประจำวัน วิธีที่ ๔	๓๔๘
ภาพที่	๔๒๗	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๔๘
ภาพที่	๔๒๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิม ในภาคใต้ตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๔๕	๓๔๙
ภาพที่	๔๒๙	ผ้าคะวะฮ์" สำหรับคลุมฮิญาบ	๓๔๙
ภาพที่	๔๓๐	การแต่งกายของเจ้าสาวชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง	๓๕๐
ภาพที่	๔๓๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๕๑
ภาพที่	๔๓๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยมุสลิม ในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๕๒
ภาพที่	๔๓๓	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕	๓๕๒
ภาพที่	๔๓๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๔๕	๓๕๓
ภาพที่	๔๓๕	การคลุมศีรษะของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง	๓๕๔
ภาพที่	๔๓๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๕๐๐	๓๕๔
ภาพที่	๔๓๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ.๒๕๔๕	๓๕๕
ภาพที่	๔๓๘	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๖๐
ภาพที่	๔๓๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๖๑

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่	๔๔๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๖๑
ภาพที่	๔๔๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๖๒
ภาพที่	๔๔๒	"ปิ้งพลก" ซึ่งเป็นปิ้งแผ่นทำจากเปลือกกะลามะพร้าว และปิ่นทองคำ	๓๖๒
ภาพที่	๔๔๓ ๓๖๓	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	
ภาพที่	๔๔๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๖๓
ภาพที่	๔๔๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๑	๓๖๔
ภาพที่	๔๔๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๐-๒๔๗๓	๓๖๔
ภาพที่	๔๔๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๖๖-๒๔๗๔	๓๖๕
ภาพที่	๔๔๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน ในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๖๕
ภาพที่	๔๔๙	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๖๖
ภาพที่	๔๕๐	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๖๗
ภาพที่	๔๕๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๖๗
ภาพที่	๔๕๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๖๘
ภาพที่	๔๕๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของ "ขุนนิพัทธ์จีนนคร"	๓๖๘
ภาพที่	๔๕๔	การแต่งกายในชุดพิธีแต่งงานของเจ้าบ่าวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๖๙

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่	๔๕๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๖๕
ภาพที่	๔๕๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๗๐
ภาพที่	๔๕๗	การแต่งกายของเจ้าสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง	๓๗๐
ภาพที่	๔๕๘	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๗๑
ภาพที่	๔๕๙	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๗๒
ภาพที่	๔๖๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๗๓
ภาพที่	๔๖๑	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๗๓
ภาพที่	๔๖๒	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๔	๓๗๔
ภาพที่	๔๖๓	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔	๓๗๔
ภาพที่	๔๖๔	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๖๘	๓๗๕
ภาพที่	๔๖๕	การแต่งกายในชีวิตของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสาย แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐	๓๗๖
ภาพที่	๔๖๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐	๓๗๗
ภาพที่	๔๖๗	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๗๔-๒๔๘๕	๓๗๗
ภาพที่	๔๖๘	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๑-๒๔๘๔	๓๗๘
ภาพที่	๔๖๙	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๕๐	๓๗๘

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๔๗๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐	๓๗๕
ภาพที่	๔๗๑	การแต่งกายในชุดนักเรียนของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๒	๓๗๕
ภาพที่	๔๗๒	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐	๓๘๑
ภาพที่	๔๗๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๗	๓๘๑
ภาพที่	๔๗๔	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๗	๓๘๒
ภาพที่	๔๗๕	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๘๗	๓๘๒
ภาพที่	๔๗๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๕๐	๓๘๓
ภาพที่	๔๗๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๕๐	๓๘๓
ภาพที่	๔๗๘	การแต่งกายชุดพิธีแต่งงานของเจ้าบ่าวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๘๗	๓๘๔
ภาพที่	๔๗๙	การแต่งกายชุดพิธีแต่งงานของเจ้าบ่าวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๐	๓๘๔
ภาพที่	๔๘๐	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๘๗	
ภาพที่	๔๘๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๘๗	๓๘๕
ภาพที่	๔๘๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๘๗	๓๘๖
ภาพที่	๔๘๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง	๓๘๖
ภาพที่	๔๘๔	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง	๓๘๗

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่	๔๘๕	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐	๓๘๗
ภาพที่	๔๘๖	การแต่งกายในชุดพิธีแต่งงานของเจ้าสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐	๓๘๘
ภาพที่	๔๘๗	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐	๓๘๙
ภาพที่	๔๘๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ตอนล่างพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐	๓๙๐
ภาพที่	๔๘๙	การแต่งในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง	๓๙๐
ภาพที่	๔๙๐	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๗๔-๒๔๘๔	๓๙๑
ภาพที่	๔๙๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐	๓๙๑
ภาพที่	๔๙๒	การแต่งในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๐	๓๙๒
ภาพที่	๔๙๓	การแต่งในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง	๓๙๒
ภาพที่	๔๙๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชาย อายุ ๑-๓ ขวบ ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๙๑-๒๕๔๕	๓๙๔
ภาพที่	๔๙๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๙๑-๒๕๔๕	๓๙๔
ภาพที่	๔๙๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๙๙	๓๙๕
ภาพที่	๔๙๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๙๑-๒๕๔๕	๓๙๕
ภาพที่	๔๙๘	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๐๕-๒๕๑๐	๓๙๖
ภาพที่	๔๙๙	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๐๓	๓๙๖

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่	๕๐๐	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๑๘-๒๕๔๘	๓๘๗
ภาพที่	๕๐๑	การแต่งในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง(วัย ๒-๓ ขวบ) ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๘	๓๘๗
ภาพที่	๕๐๒	การแต่งในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง (วัย ๖-๑๒ ขวบ) ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๘	๓๘๘
ภาพที่	๕๐๓	การแต่งในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๘-๒๕๐๐	๓๘๘
ภาพที่	๕๐๔	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๘	๓๘๘
ภาพที่	๕๐๕	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๘	๔๐๐
ภาพที่	๕๐๖	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๑๖	๔๐๐
ภาพที่	๕๐๗	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๖	๔๐๑
ภาพที่	๕๐๘	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๖	๔๐๑
ภาพที่	๕๐๙	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๐๙-๒๕๑๑	๔๐๒
ภาพที่	๕๑๐	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๑๔-๒๕๑๕	๔๐๒
ภาพที่	๕๑๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๐๙	๔๐๓
ภาพที่	๕๑๒	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๑๐-๒๕๑๑	๔๐๔
ภาพที่	๕๑๓	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๐๙-๒๕๑๑	๔๐๔
ภาพที่	๕๑๔	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง	๔๐๕

สารบัญภาพ (ต่อ)

			หน้า
ภาพที่	๕๑๕	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕	๔๐๕
ภาพที่	๕๑๖	การแต่งกายในชุดพิธีแต่งงานของเจ้าสาวชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๕	๔๐๖
ภาพที่	๕๑๗	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๖	๔๐๘
ภาพที่	๕๑๘	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๐๐-๒๕๒๐	๔๐๙
ภาพที่	๕๑๙	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างในปัจจุบัน	๔๐๙
ภาพที่	๕๒๐	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๖-๒๕๔๕	๔๑๐
ภาพที่	๕๒๑	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๖	๔๑๐
ภาพที่	๕๒๒	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๐๗	๔๑๑
ภาพที่	๕๒๓	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๕	๔๑๑
ภาพที่	๕๒๔	การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๖	๔๑๒
ภาพที่	๕๒๕	ลักษณะทรงผมของซาไก	๔๑๕
ภาพที่	๕๒๖	การแต่งกายของซาไกช่วงพ.ศ. ๒๓๓๘	๔๑๘
ภาพที่	๕๒๗	การแต่งกายของซาไกวัยทารก - ๒ ขวบ แถบภาคใต้ตอนกลาง ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖	๔๑๙
ภาพที่	๕๒๘	การแต่งกายของซาไกวัยทารก- ๒ ขวบ แถบภาคใต้ตอนกลาง ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖	๔๒๐
ภาพที่	๕๒๙	ครอบครัวซาไกกลุ่มเฒ่าลอย อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง	๔๒๐
ภาพที่	๕๓๐	การแต่งกายของเด็กผู้ชายซาไกแถบภาคใต้ตอนกลาง ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖	๔๒๑
ภาพที่	๕๓๑	การแต่งกายของเด็กผู้ชายซาไกแถบภาคใต้ตอนกลาง ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖	๔๒๑
ภาพที่	๕๓๒	การแต่งกายของเด็กผู้หญิงซาไกแถบภาคใต้ตอนกลาง ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖	๔๒๒
ภาพที่	๕๓๓	การแต่งกายของชายหนุ่มกลุ่มเฒ่าลอย อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง	๔๒๒

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่	๕๓๔	การแต่งกายของชายหนุ่มชาไกแถบภาคใต้ตอนกลาง	๔๒๓
ภาพที่	๕๓๕	การแต่งกายของชายหนุ่มชาไกแถบภาคใต้ตอนกลาง	๔๒๓
ภาพที่	๕๓๖	การแต่งกายของชาไกผู้ชายวัยผู้ใหญ่ (ชาไกกลุ่มเฒ่าลอย อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง)	๔๒๔
ภาพที่	๕๓๗	การแต่งกายของชาไกผู้ชายวัยผู้ใหญ่ในแถบเทือกเขาบรรทัด	๔๒๔
ภาพที่	๕๓๘	การแต่งกายของชาไกช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖	๔๒๕
ภาพที่	๕๓๙	การแต่งกายของชาไกกลุ่มที่มีการดำรงชีพคล้ายสังคมเมือง (ซ้ายมือ)	๔๒๕
ภาพที่	๕๔๐	การแต่งกายของชาไกผู้หญิงแถบเทือกเขาบรรทัด)	๔๒๖
ภาพที่	๕๔๑	การแต่งกายของผู้หญิงชาไกวัยผู้ใหญ่แบบนุ่งกระโจมอก	๔๒๖
ภาพที่	๕๔๒	การแต่งกายของคู่บ่าวสาวแถบเทือกเขาบรรทัด)	๔๒๗
ภาพที่	๕๔๓	การแต่งกายของชายสูงอายุชาไกแถบภาคใต้ตอนกลาง ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖	๔๒๗
ภาพ	๕๔๔	การแต่งกายของชายสูงอายุชาไก	๔๒๗
ภาพที่	๕๔๕	การแต่งกายของหญิงสูงอายุชาไกแถบภาคใต้ตอนกลาง ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖	๔๒๘
ภาพที่	๕๔๖	การแต่งกายของเด็กชาไกทั้งชายและหญิงที่หมู่บ้านชาไก อำเภอธารโต จังหวัดยะลา	๔๒๙
ภาพที่	๕๔๗	การแต่งกายของเด็กชาไกทั้งชายและหญิงที่หมู่บ้านชาไก อำเภอธารโต จังหวัดยะลา	๔๓๐
ภาพที่	๕๔๘	การแต่งกายของชายสูงอายุในอำเภอธารโต จังหวัดยะลา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑	๔๓๐
ภาพที่	๕๔๙	การแต่งกายของหญิงสูงอายุ	๔๓๑
ภาพที่	๕๕๐	หวีไม้ไผ่ของชาไก	๔๓๒
ภาพที่	๕๕๑	เครื่องมือและอุปกรณ์การทอผ้าพื้นบ้านภาคใต้	๔๓๖
ภาพที่	๕๕๒	เทคนิคการทอเพื่อสร้างลวดลายบนผืนผ้า	๔๓๗
ภาพที่	๕๕๓	ช่างทออาวุโสหัตทอผ้าโดยใช้กี่มือ(หูก)	๔๓๘
ภาพที่	๕๕๔	ช่างทอผ้ายอาวุโสในแหล่งทอผ้าทั้ง ๔ แหล่ง	๔๓๘
ภาพที่	๕๕๕	เอกลักษณ์ของลวดลายผ้าทอพื้นบ้านภาคใต้	๔๓๘
ภาพที่	๕๕๖	เอกลักษณ์ของลวดลายผ้าทอพื้นบ้านภาคใต้	๔๓๙
ภาพที่	๕๕๗	ผ้าทอพุมเรียง จากแหล่งทอจังหวัดสุราษฎร์ธานี	๔๔๒
ภาพที่	๕๕๘	ผ้ายกนคร จากแหล่งทอจังหวัดนครศรีธรรมราช	๔๔๔
ภาพที่	๕๕๙	ผ้าทอนาหมื่นศรี จากแหล่งทอจังหวัดตรัง	๔๔๗
ภาพที่	๕๖๐	ผ้าทอเกาะยอ จากแหล่งทอจังหวัดสงขลา	๔๔๘
ภาพที่	๕๖๑	ภาพผ้าจวนตานี	๔๕๔

บทที่ ๑
บทนำ

๑. ๑ ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่มีผิวหนังบอบบางมากกว่าสัตว์โลกอื่นๆ มนุษย์จึงจำเป็นต้องมีสิ่งปกปิดร่างกายเพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม ทำให้เครื่องนุ่งห่มจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นยิ่งสำหรับชีวิตมนุษย์ ดังที่ เยาวนิตย์ ศรีละมุล (๒๕๔๑ : ๒) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่จำเป็นอีกอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ คือ เครื่องนุ่งห่ม มนุษย์รู้จักใช้เครื่องนุ่งห่มปกปิดร่างกายและช่วยให้ความอบอุ่นร่างกาย ในสมัยโบราณมนุษย์รู้จักใช้ใบไม้และหนังสัตว์ทำเป็นเครื่องนุ่งห่ม ต่อมาพัฒนาเป็นเสื้อผ้าอาภรณ์ต่างๆ ซึ่งยังมุ่งเน้นการสวมใส่เพื่อความสวยงาม เครื่องนุ่งห่มจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิต เช่นเดียวกับ เสถียร แป้นเหลือ (๒๕๒๑ : ๗๕) ที่ได้กล่าวว่า เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยโบราณ และมีพัฒนาการต่อเนื่องมาตั้งแต่ต้นสมัยก่อนประวัติศาสตร์เป็นเวลานับพันปี ผู้คนมีการตั้งหลักแหล่งทำมาหากินและมีพัฒนาการเกือบทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง เทคโนโลยีรวมไปถึงความเจริญทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย คนไทยรู้จักการใช้ผ้าเป็นเครื่องแต่งกายมาเป็นเวลาช้านาน ซึ่งปรากฏหลักฐานเด่นชัดตั้งแต่สมัยเริ่มต้นยุคประวัติศาสตร์เรื่อยมาจนกระทั่งสมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ โดยมนุษย์มักแต่งกายเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ทำให้สังคมแต่ละแห่งมีการแต่งกายที่แตกต่างกันไปตามสภาพอากาศ สภาพกิจการงานและอาชีพที่ทำ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ศาสนา ความต้องการดึงดูดใจในเพศตรงข้าม สภาพสังคมและเศรษฐกิจ (พวงผกา คุโรวาท, ๒๕๒๖ : ๒-๕) ซึ่งในแต่ละพื้นที่จะมีสภาพภูมิอากาศ สภาพสังคมและวัฒนธรรมประเพณีแตกต่างกัน การจัดหาเครื่องนุ่งห่มจึงต้องให้เหมาะกับสภาพภูมิอากาศ สภาพสังคมและวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละพื้นที่ จากมูลเหตุดังกล่าวทำให้มนุษย์มีการแต่งกายที่แตกต่างกันออกไป (เยาวนิตย์ ศรีละมุล, ๒๕๔๑ : ๕๘)

ภาคใต้เป็นภูมิภาคหนึ่งของประเทศไทยที่มีดินแดนอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ อุดมไปด้วยภูเขาและป่าไม้ มีฝั่งทะเลขนาบทั้งสองด้าน กล่าวคือ แผ่นดินมีลักษณะเป็นคาบสมุทรทอดตัวจากเหนือสู่ใต้ มีทะเลขนาบทั้งสองด้าน คือ ฝั่งตะวันออกเป็นอ่าวไทยและฝั่งตะวันตกเป็นทะเลอันดามัน (เยาวนิตย์ ศรีละมุล, ๒๕๔๑:๔) ซึ่งอิทธิพลของธรรมชาติเหล่านี้มีส่วนช่วยในการหล่อหลอมจิตใจของชาวไทยภาคใต้ให้มีชีวิตและความเป็นอยู่แตกต่างไปจากคนภาคอื่นๆ ของประเทศไทย (เจนวิทย์ หะริทอง, ๒๕๒๔ : ๑๑) และจากการที่ภาคใต้มีภูมิประเทศที่เหมาะแก่การเป็นเมืองท่าในการค้าขาย ตลอดจนเป็นเส้นทางในการติดต่อสื่อสาร โดยเฉพาะทางเรือทำให้คนในภาคใต้ในอดีตมีโอกาสติดต่อสื่อสารกับกลุ่มชนดินแดนโพ้นทะเล เช่น จีน อินเดีย และด้วยลักษณะสังคมของภาคใต้เป็นสังคมเปิด ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสื่อสาร มีการหลั่งไหล แลกเปลี่ยนและผสมผสานทางวัฒนธรรม ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนสินค้า

อันเนื่องจากภาคใต้มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ทั้งทะเล ป่าไม้ สินแร่ต่างๆ ทำให้ผู้คนภาคใต้จึงค่อนข้างมีฐานะและมีกำลังที่จะจัดซื้อสิ่งของ เสื้อผ้าอาภรณ์จากดินแดนโพ้นทะเล จึงเกิดการหลั่งไหลและผสมผสานทางวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย โดยจะเลือกเครื่องแต่งกายที่สามารถนำมาใช้ในวิถีชีวิตได้ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พบว่าภาคใต้ทั้งสองฝั่งมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์แตกต่างกัน กล่าวคือ ชุมชนทางภาคใต้ฝั่งตะวันตกในอดีตมีพัฒนาการเด่นชัดในแง่ของการเป็นสถานที่ทางการค้า โดยเฉพาะแหล่งที่เป็นชุมชนโบราณ ในขณะที่ชุมชนทางภาคใต้ฝั่งตะวันออกจะมีพัฒนาการสืบเนื่องและไม่ขาดสาย (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย, ๒๕๔๒ : ๔๓๒๓-๔๓๒๔) หากจำแนกกลุ่มชนที่อาศัยในภาคใต้สามารถจำแนกกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ออกเป็นชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยเชื้อสายจีน และชนกลุ่มน้อย ซึ่งได้แก่ ซาไกที่อาศัยในแถบภาคใต้ตอนล่าง ซึ่งชาวไทยแต่ละกลุ่มจะมีรูปแบบการแต่งกายที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นแตกต่างกันไป ดังที่ เยาวนิตย์ ศรีละมุล (๒๕๔๑ : ๕๕) ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มชนแต่ละกลุ่มได้สั่งสมความเชื่อและวิถีปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับเครื่องนุ่งห่มจนเกิดเป็นวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่ม เครื่องนุ่งห่มและการแต่งกายย่อมแสดงความเป็นอัตลักษณ์ของเขา การสวมใส่เสื้อผ้านอกจากจะเป็นเครื่องบอกสถานภาพของผู้สวมใส่โดยตรงแล้ว ผ้ายังใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่งที่ส่งผลทางด้านจิตใจ ก่อให้เกิดศรัทธา และความน่าเชื่อถืออีกด้วย (เสถียร แป้นเหลือ, ๒๕๒๑ : ๘๒)

จากความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยีการสื่อสาร และด้วยลักษณะภูมิประเทศของภาคใต้ที่เหมาะแก่การเป็นสังคมเมืองท่าค้าขาย ทำให้เกิดการรับค่านิยมการแต่งกายตามวัฒนธรรมตะวันตก เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมการแต่งกายสมัยเก่า สมัยใหม่ และการแต่งกายแบบตะวันตก เพื่อให้เข้ากับลักษณะสังคมและการดำรงชีวิตในโลกยุคปัจจุบัน ซึ่งส่งผลให้การแต่งกายที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นและของกลุ่มชนต่างๆ เริ่มลบเลือนหายไป ยังเหลือก็เฉพาะคนรุ่นเก่าในชนบทที่ยังแต่งกายแบบเดิมอยู่บ้าง อย่างไรก็ตามรัฐบาลประกาศให้ปี ๒๕๔๘ เป็นปีแห่งการส่งเสริมคุณค่าวัฒนธรรมไทย โดยกระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดความนิยมการบริโภคสินค้าไทย ซึ่งการแต่งกายโดยใช้ผ้าไทยจะเป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมคุณค่าและค่านิยมดังกล่าว ดังนั้นการศึกษาวัฒนธรรมด้านการแต่งกายของคนภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยทั้งตอนบนและตอนล่าง (ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๕๔๘ หรือในช่วง ๑๐๐ ปีที่ผ่านมา) จะเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างองค์ความรู้ เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูชุดการแต่งกายที่ยังคงอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นเอาไว้ และยังสามารถเป็นแรงบันดาลใจในการนำมาสร้างสรรค์ หรือพัฒนาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับโลกปัจจุบันโดยยังรักษาอัตลักษณ์เดิมไว้ต่อไปได้

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

(๑) เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการแต่งกายที่บ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยมุสลิม และซาไกในพื้นที่ฝั่งอ่าวไทย

(๒) เพื่อนำความรู้ที่ได้มาจัดทำเป็นฐานข้อมูลการแต่งกายที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยเชื้อสายจีน และซาไก ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

๑.๓ คำถามการวิจัย

(๑) รูปแบบการแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยเชื้อสายจีน และซาไก ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยมีลักษณะอย่างไร

(๒) รูปแบบแต่งกายของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยมุสลิม และซาไก ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยอันได้แก่ รูปแบบการแต่งกายในบริบทต่างๆ โดยจำแนกเพศและวัย เครื่องประดับ และการเก็บดูแลรักษาเครื่องแต่งกายตลอดจนค่านิยมและความเชื่อในเรื่องการแต่งกายมีลักษณะอย่างไร

(๓) ฐานข้อมูลการแต่งกายของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยเชื้อสายจีน และซาไกในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยควรมีลักษณะอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตประชากร กลุ่มตัวอย่าง และขอบเขตทางด้านเนื้อหาไว้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยที่มีการแต่งกายซึ่งบ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมทั้งภาคใต้ตอนบนและตอนล่าง ได้แก่ กลุ่มชาวไทยพุทธตอนบน กลุ่มชาวไทยมุสลิมตอนบน กลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนตอนบน กลุ่มชาวไทยพุทธตอนล่าง กลุ่มชาวไทยมุสลิมตอนล่าง กลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนตอนล่าง และชนกลุ่มน้อย ได้แก่ซาไก ในแถบจังหวัดพัทลุง

๑.๔.๒ ขอบเขตทางด้านเนื้อหา

ศึกษาและรวบรวมวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย ได้แก่ รูปแบบการแต่งกายในบริบทต่างๆ โดยจำแนกเพศและวัย เครื่องประดับ และ การเก็บดูแลรักษาเครื่องแต่งกาย ตลอดจนค่านิยมและความเชื่อในเรื่องการแต่งกาย

๑.๔.๓ ขอบเขตของการจัดทำฐานข้อมูล

จัดเป็นรูปแบบโครงสร้างหรือภาพประกอบการแต่งกาย โดยจำแนกเพศ วัยและโอกาสการใช้งาน

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(๑) ได้ฐานข้อมูลองค์ความรู้การแต่งกายที่เป็นบ่งบอกความอัตลักษณ์ของคนภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

(๒) เกิดกระแสนิยมการแต่งกายโดยใช้ผ้าไทย หรือการแต่งกายแบบไทยดั้งเดิม

(๓)ได้แนวทางในการสร้างสรรค์รูปแบบชุดไทยที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์เดิมไว้และสามารถนำมาประยุกต์ให้กับโลกยุคปัจจุบัน

๑.๖ ผลที่คาดว่าจะได้รับเชิงปริมาณ

ได้รูปแบบการแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาไกในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนและตอนล่างในบริบทต่างๆ

๑.๗ ผลที่คาดว่าจะได้รับเชิงคุณภาพ

(๑) ซีดีฐานข้อมูลองค์ความรู้การแต่งกาย ที่บ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์ของชาวใต้ฝั่งอ่าวไทยทั้งตอนบนและตอนล่าง และซีดีรายงานผลการวิจัย

(๒) เอกสารรายงานผลวิจัยและต้นฉบับพร้อมพิมพ์

๑.๘ ระยะเวลาดำเนินการโครงการ

๑๒ เดือน นับตั้งแต่ทำสัญญาโครงการ

บทที่ ๒
การสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ วัฒนธรรมการแต่งกายของไทยในสมัยประวัติศาสตร์

สังคมของมนุษย์ที่ปรากฏร่องรอยอารยธรรมอันเก่าแก่บนผืนแผ่นดินไทย ส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งถิ่นฐานของคนหลากหลายเชื้อชาติที่มีอารยธรรมอันเป็นเอกลักษณ์มาตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ โดยเริ่มพัฒนาการจากชุมชนเล็กๆแล้วขยายใหญ่โตขึ้นเป็นรัฐหรืออาณาจักรที่มีความเจริญและเป็นแหล่งที่มีอารยธรรมสูง เช่น สุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์

วัฒนธรรมการแต่งกายของคนไทยในสมัยประวัติศาสตร์เป็นสิ่งหนึ่งที่ปรากฏร่องรอยอารยธรรมอันเก่าแก่ของไทย ดังมีรายละเอียดดังนี้

๒.๑.๑ การแต่งกายของไทยสมัยสุโขทัย

การแต่งกายของคนไทยในสมัยสุโขทัยได้มีการนำรูปแบบและลักษณะการแต่งกายจากวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาผสมผสานกับรูปแบบและลักษณะการแต่งกายที่มีอยู่ และหล่อหลอมจนกลายเป็นรูปแบบและลักษณะการแต่งกายใหม่ที่เป็นเอกลักษณ์ในฉบับของตนเอง ดังจะเห็นได้จากหลักฐานทางโบราณคดี ไม่ว่าจะเป็นหลักฐานทางเอกสารหรือหลักฐานด้านประติมากรรม ปูนปั้น รูปเคารพในศาสนาพราหมณ์ที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันได้เป็นอย่างดี ประติมากรรมรูปเคารพต่างๆ ทุกองค์ล้วนมีรูปแบบและลักษณะการแต่งกายที่ได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะแบบขอม ซึ่งในบริเวณดินแดนแห่งนี้อาณาจักรขอมเคยเรืองอำนาจมาก่อนที่จะมีอาณาจักรสุโขทัยเกิดขึ้น ทำให้อิทธิพลทางด้านศิลปวัฒนธรรมขอมมีผลต่ออาณาจักรสุโขทัยอย่างเห็นได้ชัด

ชะวัชชัย ภาติณฐ (๒๕๓๕ : ๔๗) ได้อธิบายถึงรูปแบบและลักษณะการแต่งกายของคนในสมัยสุโขทัยโดยพิจารณาจากหลักฐานทางเอกสาร รูปปั้น รูปสลัก (พระพุทธรูป เทวรูป เทวบุรุษ เทวสตรี) ว่า ผู้หญิงในช่วงนี้นิยมแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าชิ่นกรอมเท้า และสวมเสื้อเข้ารูปแขนยาว บางคนก็ใช้สไบเฉียง ผู้ชายนิยมสวมกางเกงครึ่งน่อง แล้วคาดผ้าที่สะเอวโดยปล่อยชายห้อยยาวลงมาทั้งสองชาย เสื้อที่ใช้สวมใส่เป็นเสื้อผ่าอกแขนยาว แต่ถ้าเป็นการแต่งกายของเจ้านายจะนุ่งโจงกระเบนแล้วคาดเข็มขัดทับซ้ำโดยเวลาออกศึกจะนุ่งกางเกงขายาวนุ่งโจงกระเบนทับอีกชั้นหนึ่ง สำหรับทรงผมในช่วงนี้พบว่าผู้หญิงในสมัยสุโขทัยนิยมไว้ผมยาวแล้วเกล้ามวยผม หรือม้วนปล่อยไว้ด้านหลังมีเกี้ยวหรือมาลัยสวมรอบมวยผม ส่วนผู้ชายนั้นนิยมเกล้ามวยผมไว้กลางศีรษะหรือที่ท้ายทอย

เสื้อผ้าอาภรณ์ต่างๆ นอกจากจะเป็นองค์ประกอบหลักของการแต่งกายแล้ว เครื่องประดับซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ผู้คนในยุคสมัยสุโขทัยนิยมนำมาใช้เป็นเครื่องประกอบในการแต่งกาย หลักฐานจากเอกสารและหลักฐานจากวรรณคดีทางพุทธศาสนากล่าวเอาไว้ว่า คนในสมัยสุโขทัยทั้งหญิงและชาย

ได้นำเครื่องประดับมาเป็นเครื่องประกอบการแต่งกาย โดยจำแนกเป็นเครื่องประดับสำหรับคนสามัญและสำหรับบุคคลชั้นสูง

การใช้เครื่องประดับประกอบการแต่งกายของสามัญชน หรือบุคคลทั่วไปจากหลักฐานที่พบประกอบไปด้วย "ต่างหู" ซึ่งเป็นต่างหูรูปวงกลมใช้สวมใส่ทั้งหญิงและชาย ส่วนเครื่องประดับของบุคคลชั้นสูง จะสวมมงกุฎยอดแหลม มีการสวมกรองศอ (สร้อยคอ) ที่มีลักษณะเป็นวงโค้ง กึ่งกลางด้านหน้าของวงโค้งประดับด้วยรูปวงกลมสามรูปเรียงติดกัน "กุณฑล"(ต่างหู)จะมีลักษณะเป็นวงแหวนเกลี้ยงสวมติดกับพระกรรณมีตั้งแต่ ๑-๔ วงซ้อนลดหลั่นกันไป และยังสวม "พาหุรัด" (กำไลต้นแขน) มีลักษณะเป็นวงแหวนหรือมีลวดลายประดับเป็นรูปสามเหลี่ยมในรูปวงโค้งหยัก ๓ วงเรียงติดกัน นำมารัดบริเวณต้นแขน (กรมศิลปกร,๒๕๓๕:๑๑๘-๑๒๐)

จะเห็นได้ว่ารูปแบบและลักษณะการแต่งกายของชาวสุโขทัย ระหว่างชนชั้นสามัญกับชนชั้นสูงไม่ค่อยแตกต่างกันมากนัก แต่จะแตกต่างกันมากในส่วนของการสวมเครื่องประดับที่ใช้เป็นเครื่องประกอบการแต่งกายเท่านั้น ชนชั้นสูงนิยมสวมเครื่องประดับที่มีค่าและมีมากชิ้นกว่าชนชั้นสามัญ ดังนั้นเครื่องประดับจึงเป็นสิ่งที่กำหนดฐานะและแสดงความแตกต่างระหว่างชนชั้นของผู้สวมใส่ในสมัยสุโขทัย

๒.๑.๒ การแต่งกายของไทยสมัยอยุธยา

สังคมสมัยอยุธยาได้รับอิทธิพลด้านการปกครองและวัฒนธรรมมาจากเขมรและอินเดียเข้าสู่ราชสำนักอยุธยาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ ที่ทรงโปรด ฯ ให้พระบรมราชา (พะงั่ว) ยกทัพไปตีนครธม และกวาดต้อนผู้คนรวมทั้งนักปราชญ์ราชบัณฑิตมายังกรุงศรีอยุธยา ทำให้พระมหากษัตริย์ของกรุงศรีอยุธยารับเอาคติในเรื่องเทวราชาจากเขมรเพื่อยกฐานะของตนให้สูงส่ง จากสามัญชนไปเป็นเทวราช กล่าวคือ ถือว่าตนเองเป็นสมมุติเทพที่อวตารลงมาเกิดบนโลกมนุษย์เพื่อเป็นกษัตริย์เป็นเจ้าแผ่นดินและเจ้าชีวิต มีหน้าที่ดูแลปกครองชนชั้นไพร่ มีการตั้งราชประเพณีและระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นการแสดงสถานะอันสูงส่งของกษัตริย์ เช่น ราชพิธีถือน้ำ พระราชพิธีจองเปรียง ซึ่งเป็นประเพณีของเขมร ในขณะเดียวกันสังคมไทยสมัยอยุธยาตอนต้น ยังได้รับอิทธิพลการแต่งกายจากวัฒนธรรมเขมรเช่นเดียวกับ อาณาจักรสุโขทัยและทวารวดี ทั้งนี้ในสมัยอยุธยาได้กำหนดลักษณะของเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับแตกต่างกันออกไปตามบทบาทและสถานะของบุคคล ดังที่ปรากฏอยู่ในกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการแต่งกายในพระราชพิธีต่างๆ เช่นพระราชพิธีถือน้ำ (กรมศิลปกร,๒๕๓๕: ๑๓๘-๑๔๐) ดังนี้

"ฝ่ายเครื่องราชประโภคทั้งปวง คือ มหามงกุฎมหากุณฑลพาหุรัด ถนิมมาลัยสร้อย มหาสังวารสเอ้ง อุตรีอุตราควงใด ๗ แถว พระธำมรง ๓ องค ทุกนิ้วพระหัตถ์ ขนองทั้งเกญ สนับเพลา รัตนกำพลกองเชิงรองพระบาทเสรจ์ราโชประโภค

พระอัครมเหษี พระราชเทวีธรงราชาประโภค มีมงกุฎ เกือกทองอภิรม ๓ ชั้น พระราชยานมีจำลอง พระราชเทวี พระอัครชายา ธรงราโชปโภคลดมงกุฎ ธรงพระมาลามวยหางหงษ์ เกือกกำมหยี่ สักหลาดมือภิรม ๒ ชั้น เทวียานมีมกรชู ลูกเธอเอกโทธรงพระมาลามวยกลม เสื้อโภคลาย

ทอง หลานเธอเอกโทใส่เศียรเพศมวยกลมเสื้อโภคแพร ดารากรเลว แม่เจ้าสนองพระโอษฐ์ใส่สนองเกล้า เสื้อแพรพรรณ ชแม่หนูหยิกใส่เกี้ยวดอกไม้ไหวแซม นางกำนัลนางระบำนายเรือน หนูหยิกเกี้ยวแซม โขลนเกล้ารัดคาง เมียนา ๑๐๐๐ หัวเมืองทั้ง ๔ เมื่องานใส่เศียรเพศมวย นุ่งแพรเคารพ เมียจตุสดม เกล้านูนหยิกเกี้ยวแซมเสื้อนุ่งแพรจมรวจ เมียนา ๕๐๐๐ นา ๓๐๐๐ หนูกหยิกเกี้ยวแซมห่มตีนทอง สองบ่า ขุนหมื่นพระกำนัลก็ดี ราชยานก็ดี อภิรมก็ดีโภก หูกระต่ายเสื้อขาว นุ่งผ้าขาวเชิงวรรณ"

จะเห็นได้ว่า เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับที่ปรากฏในกฎมลเฑียรบาลในช่วงสมัยอยุธยาตอนต้นประกอบด้วย "มหามงกุฎ มหากุณฑล พาหุรัด ถนิมมาลัย สร้อยมหาสังวาล เสอ้ง อุตรีอุตรา ควงใด พระธำมรงค์ กองเชิง รองพระบาท มาลา เกี้ยว สนองเกล้า และเศียรเพศ" ซึ่งเครื่องประดับเหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของเครื่องแต่งกายที่ใช้กันในสมัยนั้น อย่างไรก็ตาม จากหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในเนื้อความข้างต้นได้กล่าวไว้ในกฎมณเฑียรบาล ทำให้ทราบถึงประเภทและลักษณะการใช้งานของเครื่องประดับดังกล่าว ซึ่งขึ้นอยู่กับบทบาทและสถานะทางสังคมของแต่ละบุคคล และเครื่องประดับเหล่านี้จะใช้กันเฉพาะในราชพิธีสำคัญต่าง ๆ มากกว่าที่จะใช้กันในชีวิตประจำวัน โดยผู้ที่สวมใส่จะเป็นบุคคลชั้นเจ้านายมากกว่าที่จะเป็นชนชั้นสามัญ

ในช่วงระยะพุทธศตวรรษที่ ๑๙ จนถึงพุทธศตวรรษที่ ๒๔ ซึ่งเป็นระยะเวลาประมาณสี่ร้อยปีเศษที่อาณาจักรอยุธยาเป็นราชอาณาจักรไทย โดยมีกรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมากในแทบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ หรือสังคม เนื่องจากกรุงศรีอยุธยาเป็นอาณาจักรที่มีทำเลที่ตั้งการคมนาคมทางน้ำสะดวก การติดต่อค้าขายกับต่างประเทศจึงกระทำได้ง่าย กลุ่มประเทศที่กรุงศรีอยุธยาติดต่อด้วย มีทั้งกลุ่มประเทศในเอเชีย เช่น จีน อินเดีย ญี่ปุ่น และประเทศต่างๆจากยุโรป เช่น โปรตุเกส ฮอลันดา อังกฤษ และฝรั่งเศส (วิบูล ลี้สุวรรณ , ๒๕๓๐: ๓-๔) การที่กรุงศรีอยุธยาเป็นอาณาจักรที่มีความเจริญทางการค้ากับต่างประเทศ ทำให้เกิดการหลั่งไหลอารยธรรมบางส่วนจากต่างประเทศเข้ามาพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. ๒๑๘๘-๒๒๓๑) เป็นต้นมา ซึ่งการติดต่อกับต่างประเทศสมัยนั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบประเพณี เศรษฐกิจ และสังคมตลอดจนเกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตขึ้นตามกระแสอิทธิพลที่ได้รับมาจากประเทศตะวันตก

นอกจากนี้ ณัฏฐภัทร จันทวิช (๒๕๓๔ : ๓๒๕) ได้อธิบายเกี่ยวกับการแต่งกายในสมัยอยุธยาไว้ว่า การแต่งกายในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเริ่มมีการนำลักษณะการแต่งกายตามแบบฝรั่งเข้ามาปรับใช้ในราชสำนัก ซึ่งท่านทรงสั่งตัดเสื้อจากฝรั่งเศสด้วยผ้าสักหลาดสีต่างๆ โดยออกแบบให้ตัดเสื้อแบบฝรั่งส่วนแขนให้ตัดแบบแขนกระบอกของไทย แล้วการปักลวดลายบนเสื้อพระองค์ไม่โปรดให้ใช้ลายฝรั่งแต่ให้เปลี่ยนเป็นลายไทยประดับบนเสื้อสักหลาดแทน

การแต่งกายของคนสมัยอยุธยาจะให้ความสำคัญกับการใช้ผ้าเป็นอย่างยิ่ง เพราะคนในสังคมอยุธยามีการทอผ้าขึ้นใช้เองภายในครัวเรือน แต่หลังจากมีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศแล้วเริ่มมีการสั่งซื้อผ้าจากจีนและอินเดีย ต่อมาระยะหลังเริ่มมีการค้ากับชาวยุโรป จึงนิยมผ้าจากยุโรป อย่างไรก็ตาม

การใช้ผ้าเป็นเครื่องนุ่งห่มในสมัยอยุธยายังปรากฏเป็นหลักฐานต่างๆ เนื่องจากผ้าเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลทางสังคมมากในสมัยนั้น โดยใช้ผ้าเป็นสิ่งที่กำหนดสถานภาพและชั้นวรรณะของผู้สวมใส่ โดยผู้ที่มียศศักดิ์นิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์อย่างหนึ่ง ซึ่งผู้ที่ไม่ได้อยู่ในฐานะนั้นจะนำไปแต่งไม่ได้ โดยใช้ชนิดของผ้า สี และลวดลายของผ้าเป็นตัวกำหนด ประกอบกับการใช้เครื่องประดับและเครื่องหมายอื่นๆ เช่น ผู้เป็นกษัตริย์จะต้องทรงเครื่องอย่างหนึ่ง ซึ่งแตกต่างไปจากทั่วไปอย่างเช่นสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ดังปรากฏหลักฐานบันทึกเอาไว้ว่า

" พระเจ้าแผ่นดิน มีพระองค์ไม่สูงไม่ต่ำ ไม่ขาว ไม่ดำ พระชนม์พรรษา ๔๐ พระพักตร์ใหญ่ ทรงพระสรวลเสมอ พระนลาฏใหญ่ พระมัสสุไม่มี พระนาสิกแบนและกว้าง ซึ่งไม่เคยกระดิกเวลารับสั่ง ริมพระโอษฐ์หนา ฉลองพระองค์ทำด้วยแพรแดงมาจากเมืองเปอร์เซีย มีดอกทองประปรายรูปคล้ายเสื้อเจ็กเก็ต แขนเหมือนเสื้อแขนยาวที่นาคหลวงใส่ แต่ไม่มีลูกกระดุม และยังทรงฉลองพระองค์ชั้นนอกอีกชั้นหนึ่งทำด้วยผ้ามาจากเมืองเบงกอล เป็นผ้าบางโปร่ง มีลายคล้ายลูกไม้ตามตะเข็บข้างซ้ายทรงเหน็บกริชด้ามทองคำฝังพลอย มีพระแสงดาบญี่ปุ่นฝังพลอยวางลงบนพระเพลา พระองคุลีสวมพระธำมรงค์ประดับพลอยเม็ดใหญ่หลายสีหลายชนิด " (เสถียร แป้นเหลือ ,๒๕๓๐ :๕)

การที่กษัตริย์ต้องฉลองพระองค์ด้วยเสื้อผ้าชนิดพิเศษ ทำให้ต้องสั่งซื้อและตัดเครื่องต้นจากต่างประเทศโดยเฉพาะในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงสั่งตัดเสื้อผ้ามาจากประเทศฝรั่งเศสหลายชนิด กษัตริย์ในอดีตจะนิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีแดง เพราะเชื่อว่าสีแดงเป็นสีของพลังอำนาจ จึงได้นำมาเป็นสีเสื้อผ้าของทหาร นอกจากนี้พระมเหสีและพระบรมวงศานุวงศ์ต้องแต่งกายตามฐานะของแต่ละคน

สำหรับการแต่งกายของขุนนางจะแต่งตามแบบแผนตามตำแหน่งของแต่ละคน เช่น เจ้าพระยาโกษาปาน ราชทูตไทยที่ไปฝรั่งเศสในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้น จะแต่งกายเต็มยศตามแบบอย่างการแต่งกายของขุนนางไทย คือ *" นุ่งยกดอกพื้นเขียว สวมเสื้อสักหลาดแดงขลิบทองคาดเข็มขัดสายทองคำนอกเสื้อ เหน็บกระบี่ฝักแคด้ามทองคำ สวมพอกเกี้ยวกระจังทองคำ สูง ๓ นิ้ว ปักดอกไม้ไหวเพชรมีสายสร้อยทองคำ ผูกนอกรัดคางทั้งสามนาย "* (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ , ๒๕๓๐:๕๕)

สำหรับการแต่งกายของประชาชนทั่วไปในสมัยอยุธยา นิยมการแต่งกายอัตภาพตามฐานะของแต่ละคน โดยผู้ชายนุ่งผ้าผืนทอด้วยฝ้ายที่เรียกว่า "ผ้าสีข้างควาย" มีลักษณะเป็นผ้าสีมอหรือผ้าเก่าๆ เป็นส่วนใหญ่ และอาจมีการสวมเสื้อทั้งชายและหญิง ประชาชนทั่วไปในสมัยอยุธยานิยมแต่งกายแบบง่าย ๆ โดยนุ่งห่มหรือมีผ้าเพียงสองชิ้น แบบที่เรียกว่า *"นุ่งผืน ห่มผืน"* เป็นส่วนใหญ่ จึงมักเรียกกันว่า *"ผ้านุ่ง ผ้าห่ม"* คือ นุ่งสำหรับท่อนล่างผืนหนึ่งและท่อนบนอีกผืนหนึ่ง ต่อมาเมื่อมีการติดต่อกับต่างประเทศมากขึ้น จึงเอาแบบอย่างการแต่งกายต่างชาติมาดัดแปลงให้เข้ากับสภาพดินฟ้าอากาศและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย โดยเฉพาะการนุ่งโจงกระเบนซึ่งได้รับแบบอย่างมาจากอินเดีย ผู้หญิงจะนุ่งโจงกระเบนแล้วห่มสไบหรือคาดผ้ารัดอก (ผ้าแถบ) ส่วนผู้ชายทั่วไปนิยมนุ่งโจงกระเบนเช่นกัน แต่มักเปลือยกายท่อนบนมากกว่าจะสวมเสื้อหรืออาจใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่าเป็นครั้งคราว (เสถียร แป้นเหลือ , ๒๕๔๑: ๘๒)

นอกจากนี้ ในสมัยอยุธยา รัชกาลพระเจ้าบรมโกษฐ์ ได้กล่าวถึงการแต่งกายของผู้หญิงตามภาพพจน์นิพนธ์ที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทยกล่าวไว้ว่า

"คิดอนงค์เอวอร ผมประบ่าอ่าเอี่ยมไร" และ *"ผมเจ้าดำขลับ แสงยับยับกลิ่นหอมรวย ประบ่าอ่าสละสลวย คือ มณีสีแสงนิล"*

ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สตรีไทยในสมัยดังกล่าวนิยมไว้ผมยาว ยังคงนุ่งจีบและห่มสไบกันอยู่ (คุรุสภา, ๒๕๓๘ : ๑๔) การแต่งกายลักษณะง่ายๆ เช่นนี้ แสดงให้เห็นฐานะความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ของประชาชนทั่วไปซึ่งแตกต่างไปจากบุคคลชั้นสูงที่มีระเบียบและกฎเกณฑ์ในการแต่งกายแบบเฉพาะ

๒.๑.๓ การแต่งกายของไทยสมัยรัตนโกสินทร์

สังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (ช่วงพ.ศ. ๒๓๒๕-๒๓๙๔) มีลักษณะเป็นสังคมแบบจารีตหลังจากที่ประสบกับภาวะปั่นป่วนอันเนื่องจากการเสียกรุงอยุธยาผ่านพ้นไปช่วงเวลาหนึ่งและจากการเริ่มวางรากฐานด้านต่าง ๆ ในสมัยธนบุรี ช่วยให้ผู้คนมีขวัญกำลังใจดีขึ้น ภาวะเศรษฐกิจกระเตื้องขึ้นและปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ พระมหากษัตริย์ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ทรงมีความพร้อมในการดำเนินพระบรมราโชบายสร้างกรุงเทพฯ ตามแบบกรุงเก่า เพื่อบำรุงขวัญและกำลังใจของอาณาประชาราษฎร์ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระบรมมหาราชวังตลอดจนวัดวาอารามด้วยลักษณะทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม ที่สืบทอดมาจากกรุงศรีอยุธยาการฟื้นฟูพระราชพิธีและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ การรวบรวมวรรณคดี บทละคร และงานด้านศิลปะอื่น ๆ ของสมัยกรุงเก่า นอกเหนือจากการฟื้นฟูทางด้านวัตถุและศิลปวัฒนธรรมแล้ว รูปแบบและลักษณะสังคมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ยังเป็นไปทำนองเดียวกับปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา กล่าวคือ ยังคงยึดถือการแบ่งชนชั้นทางสังคม โดยแบ่งบุคคลในสังคมออกเป็น ๒ ระดับ ชนชั้นปกครอง ได้แก่ พระมหากษัตริย์ เจ้านาย และขุนนางที่มีศักดินาตั้งแต่ ๔๐๐ ขึ้นไป ส่วนชนชั้นใต้ปกครอง ได้แก่ ไพร่และทาสซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ในสังคม สภาพความเป็นอยู่และการแต่งกายของทั้งสองชนชั้นจึงมีความแตกต่างกัน โดยชนชั้นปกครองแต่งกายสวยงามและนิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่นำเข้าจากต่างประเทศ เนื่องจากยุคนี้ยังคงมีติดต่อการค้าทางเรือซึ่งดำเนินสืบมาตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยเฉพาะการค้ากับกลุ่มประเทศในแถบทวีปเอเชีย เช่น จีน อินเดีย และหัวเมืองมาลายู

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (ตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ - ๓ รวมระยะเวลา ๖๙ ปี) นับเป็นช่วงเวลาที่ประเทศเริ่มมีการพัฒนาในแทบทุกด้าน และยังคงสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างมาตั้งแต่จากสมัยอยุธยา เช่น รูปแบบการแต่งกายของหญิงและชายสามัญชน ขุนนางในราชสำนัก และพระมหากษัตริย์ที่ยังคงแต่งกายตามแบบแผนที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ต่างกันตรงที่ในยุคนี้มีการใช้ผ้าและเครื่องประดับบางชนิดเพิ่มขึ้นโดยการซื้อจากต่างประเทศ ประชาชนทั่วไปนิยมแต่งกายตามสบายที่เรียกว่า "นุ่งและห่ม" มากกว่าที่จะสวมเสื้อหรือนุ่งกางเกงแต่จะนุ่งโจงกระเบนหรือกางเกงสามส่วน เช่น กางเกงทหาร หรือนุ่งผ้าพื้นเมืองสีพื้นหรือผ้ามีลวดลายแบบเรียบๆ หากเป็นชนชั้นสูง ขุนนางและพระมหากษัตริย์นิยมใช้ผ้าทอเนื้อละเอียด และมีการสอดเงินสอดทอง (ดิ้นเงินดิ้นทอง) หรือใช้

ผ้าไหมเนื้อดี เช่น ผ้ายกทองด้วยไหมทองและผ้าปูม เป็นต้น (เสถียร แป้นเหลือ,๒๕๔๑:๘๓) อย่างไรก็ตาม ผู้คนในยุคนี้ยังคงให้ความสำคัญกับความเชื่อเรื่องสี โดยเฉพาะการเลือกสวมเสื้อผ้าที่มีสีมงคลตามวันซึ่งเป็นสิ่งที่ยึดถือปฏิบัติกันมาแต่โบราณ ดังปรากฏหลักฐานในบันทึกคำกลอนสวัสดิ์รักษาของสุนทรภู่ ซึ่งในสมัยต่อมาได้มีการดัดแปลงไปบ้าง คือ บางคนชอบใช้สีที่ตัดกัน บางคนก็แต่งชุดตามสีวัน ทั้งนี้ในการแต่งชุดนั้นนิยมนุ่งชุดสีเข้มกว่าสีห่มเล็กน้อย ดังบทกลอน ดังนี้

วันอาทิตย์	นุ่งชมพูหรือแดง หรือเลือดหมู	ห่มสีเขียวอ่อน
วันจันทร์	นุ่งสีเหลือง	ห่มสีฟ้า
วันอังคาร	นุ่งสีม่วง	ห่มสีโศกหรือสีเขียวอ่อน
วันพุทธ	นุ่งสีเขียวหรือสีเหล็ก	ห่มสีจำปาหรือเหลืองแก่หรือชมพู
วันพฤหัสบดี	นุ่งสีทอง	ห่มสีเขียวอ่อน
วันศุกร์	นุ่งสีฟ้า	ห่มสีน้ำเงิน
หรือ	นุ่ง สีน้ำเงิน	ห่มสีทอง
วันเสาร์	นุ่งสีม่วงดำ	ห่มสีเขียวหรือสีโศก
วันพระเจ้า	นุ่งสีแดง	ห่มสีชมพู
คนทั่วไป	นุ่งชมพู	ห่มชมพู
หรือ	นุ่งตามสีวัน	ห่มตามสีวัน

(สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ,๒๕๓๔:๗๒)

สำหรับการแต่งกายของผู้ชายโดยทั่วไป พบว่าตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์นิยมนุ่งผ้าแล้วเปลือยท่อนบนหรือมีผ้าพาดไหล่ หากเป็นหญิงชาวบ้านนิยมห่มตะเบงมานหรือคาดผ้าแถบรัดอก อย่างที่พบในภาพวาดของ จอห์น ครอเฟิร์ด ซึ่งเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ ๒ หากเป็นการแต่งกายในโอกาสพิเศษ เช่น ไปวัดหรืองานพิธีนิยมห่มสไบทับ ซึ่งช่วงนี้นิยมห่มสไบจีบมากกว่าสไบที่ทำจากผ้าเรียบๆ โดยการจีบของผู้คนในช่วงนี้นิยมใช้ลิ้นไม้หรือลิ้นทองเหลืองคั่นทำจีบเพื่อให้ได้จีบเท่าๆ กัน (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, ๒๕๓๐ : ๖๒) โดยมากผ้าห่ม ผ้าสไบ และผ้าแถบรัดอกของหญิงทั่วไปนิยมใช้ผ้าธรรมดา หากเป็นเจ้านายชั้นสูงนิยมใช้ผ้าแพร ผ้าตาด ปักดิ้นเงินทอง หรืออาจจะห่มผ้าตาด ผ้าสไบเฉียง เรียกว่า " ผ้าทรงสะพัก" แล้วห่ม "ผ้ากรองทอง" คลุมอีกชั้นหนึ่ง

การนุ่งผ้าผู้คนในช่วงนี้หลายวิธี อาทิ นุ่งเกี้ยวเกไล นุ่งจีบ นุ่งหางหงส์ นุ่งหยักรั้ง นุ่งลอยชาย นุ่งโจงกระเบน และหากจำแนกประเภทของการนุ่งผ้าอาจแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ การนุ่งจีบและการนุ่งโจงกระเบน

การนุ่งโจงกระเบนจะใช้ผ้าผืนยาว (มีความยาวเท่ากับผ้าถุง ๒ ชิ้นต่อกัน) โดยนุ่งม้วนชายด้านหน้าเหมือนงวงช้างแล้วรวบไปเหน็บเอวด้านหลัง หากดึงชายขึ้นผ้าเลยเข่าจะเรียกว่า "การนุ่งหยักรั้ง" แบบนุ่งผ้าขาวม้าถกเขมร ส่วนการนุ่งเกี้ยวเกไลและนุ่งหางหงส์มีวิธีการนุ่งที่คล้ายคลึงกันแต่มีรายละเอียด

ต่างกันและเป็นการนุ่งเฉพาะกิจ เฉพาะกลุ่ม สำหรับการนุ่งโจงกระเบนเป็นการนุ่งผ้าที่สามารถพบได้ตั้งแต่สามัญชนไปจนถึงพระมหากษัตริย์

"การนุ่งจีบ" เป็นการนุ่งอย่างละคร โดยจีบผ้าด้านหน้าทบเข้ามาหลายชั้นอย่างประณีต การนุ่งผ้าในลักษณะนี้นิยมนุ่งกันเฉพาะหญิงชาววังและตัวละครมากกว่าการแต่งกายของหญิงทั่วไป

"การนุ่งลอยชาย" เป็นการนุ่งผ้าตามสบายของผู้ชาย วิธีการนุ่งจะขมวดที่เอวด้านหน้าและไม่เหน็บชายผ้าเหมือนอย่างการนุ่งโจงกระเบน การนุ่งผ้าในลักษณะนี้ไม่นิยมใช้นุ่งในงานพิธีหรือในโอกาสพิเศษต่างๆ เพราะถือว่าค่อนข้างไม่สุภาพ (อเนก นาวิกมูล, ๒๕๔๗ : ๑๒-๑๓)

เด็กและผู้หญิง (หญิงสาวจนถึงสูงอายุ) นิยมสวมเครื่องประดับ เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ กำไลมือ ตุ้มหู (ต่างหู) แหวน พริกเทศ ประหล่ำ บ้าหว่า แหวนรอบลูกไม้ปลายมือ สังวาล เข็มขัด โดยนิยมใช้เครื่องประดับที่ทำด้วยทองคำ นาก และเงิน หากเป็นสามัญชนนิยมใช้เครื่องประดับจากเงิน คนมีฐานะนิยมใช้เครื่องประดับที่ทำจากทองคำ (นฤมล ปราชญโยธิน, ๒๕๒๕:๑)

อย่างไรก็ตาม หากจำแนกการแต่งกายของผู้คนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นระหว่าง พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๓๙๔ โดยภาพรวม สามารถจำแนกออกเป็นสองกลุ่ม คือ การแต่งกายของสามัญชน และการแต่งกายของคนชั้นสูง ได้แก่ กษัตริย์และราชวงศ์ จนถึงเหล่าขุนนางข้าราชการ ซึ่งนิยมใช้ผ้าที่มีเนื้อละเอียด มีสีสันดี (สวยงาม) มีมูลค่าและใช้เป็นเครื่องกำหนดตำแหน่ง ซึ่งวัฒนธรรมการแต่งกายดังกล่าวเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของผู้ที่อยู่ในวัฒนธรรมหลวง ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปิดประเทศเพื่อติดต่อค้าขายกับชนชาติตะวันตก และได้ทำสนธิสัญญาเบาริงกับประเทศอังกฤษเมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๘ ซึ่งผลจากการทำสนธิสัญญาดังกล่าวทำให้เกิดการค้าเสรีและเป็นการสิ้นสุดของการผูกขาดการค้าต่างประเทศโดยพระคลังสินค้าของกษัตริย์และเจ้านายสยาม และนำไปสู่การค้าตามแบบสากล การทำสนธิสัญญาดังกล่าวมีลักษณะบังคับให้ไทยต้องปฏิรูปบ้านเมือง เพื่อให้ชาติตะวันตกเห็นว่าไทยเป็นชนชาติที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมเช่นเดียวกับอารยประเทศ และมีความเจริญทัดเทียมกับชาติตะวันตก แนวโน้มและทัศนคติดังกล่าวเกิดขึ้นตั้งสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่มีการปฏิรูปบ้านเมืองอย่างจริงจังในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระองค์เป็นกษัตริย์ที่มองการณ์ไกลและทรงปฏิรูปบ้านเมืองพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านวัตถุและขนบธรรมเนียมต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องและทัดเทียมกับอารยประเทศ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมเกี่ยวกับการแต่งกาย โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้นำในการปฏิรูปการแต่งกายตามแบบอย่างอารยประเทศ โดยทรงแต่งกายอย่างชาวตะวันตกด้วยการสวมเสื้อนอกและสนับเพลาและทรงผมแบบฝรั่ง ตลอดจนทรงโปรดให้ข้าราชบริพารแต่งกายตามแบบอย่างชาวตะวันตก และให้ผู้หญิงนุ่งกระโปรงและสวมเสื้อแบบฝรั่ง ส่วนผู้ชายให้นุ่งโจงกระเบนและสวมเสื้อแบบฝรั่งเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ลักษณะการแต่งกายลักษณะดังกล่าวยังคงได้รับความนิยมกันเฉพาะในหมู่วัฒนธรรมหลวงเท่านั้น

นอกจากนี้ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (๒๕๓๐:๗๑) ได้อธิบายถึงการแต่งกายของคนชั้นกลางว่า การแต่งกายของคนชั้นกลางในสมัยรัชกาลที่ ๔ นั้น ต่างไปจากชนชั้นสูง คือ หากเป็นบรรดานักเลงทั้งหลาย

นิยมห่มเพลาะดำย้อมมะเกลือ ส่วนคนมีเงินใช้ (คนมีฐานะ) นิยมนุ่งห่มด้วยผ้าแพรสองชั้น โดยใช้ผ้าแพรสีนวลไว้ด้านใน ริมขลิบลูกไม้ มุมติดพู่ประดับตกแต่งสวยงามเป็นพิเศษซึ่งแตกต่างจากสามัญชนทั่วไป

ในช่วงสมัยรัชกาลที่ ๕ มีการเปลี่ยนแปลงประเทศเพื่อให้ทัดเทียมกับชนชาติตะวันตกอีกครั้งภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ เยือนประเทศสิงคโปร์ช่วง พ.ศ. ๒๔๑๓ ซึ่งพระองค์ทรงมีรับสั่งให้เปลี่ยนแปลงทรงผม โดยทรงปรารภกับผู้ใหญ่ว่า

"การติดต่อกับฝรั่งมีมากขึ้นทุกที ประเพณีการไว้ผมทรงมหาดไทยทำให้ชาวต่างชาติดูหมิ่น ควรจะเปลี่ยนให้เป็นผมยาวทั้งศีรษะ" ทางท่านผู้ใหญ่ก็เห็นชอบด้วยจึงมีคำสั่งให้เลิกตัดผมทรงมหาดไทยในราชสำนักตั้งแต่พ.ศ.๒๔๑๔ เป็นต้นมา และเมื่อคนทั่วไปเห็นเจ้านายไว้ผมยาวและไม่ตัดผมสั้นทรงมหาดไทยอีกจึงยึดเอาเป็นแบบอย่าง จนกระทั่งในที่สุดการไว้ผมยาวได้แพร่หลายและยึดปฏิบัติในหมู่สามัญชน ยกเว้นแต่คนเฒ่าคนแก่ที่ยังคงไว้ผมทรงมหาดไทยเนื่องจากความเคยชิน (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และอรอนงค์ ทิพย์พิมล,๒๕๔๗ : ๒๑๓)

สำหรับผู้หญิงให้ไว้ผมปีกแทนผมยาวที่มุ่นข้างบน โดยปล่อยผมด้านหลังให้ยาวลงประบ่าด้วย ดังปรากฏในกาพย์เห่เรือเจ้าฟ้ากุ้ง ดังนี้

"หางไก่ว่ายแหวกว่าย หางไก่คล้ายไม่มีหงอน
คิดอนงค์องค์เอวอร ผมประบ่าเอี่ยมเรไร"

ลักษณะของผมปีกไม่ต่างไปจากผมทรงมหาดไทยมากนัก แต่เป็นทรงผมที่ค่อนข้างประณีตกว่า คือ นิยมถอนไรรอบหย่อมผมให้ดูเกลี้ยงเกลา เรียบร้อยสวยงาม บางคนอาจจะโกนรอบข้าง บางคนปล่อยให้ยาว บางคนไว้จอนหู ผมทรงมหาดไทยและผมปีกเป็นทรงผมที่สืบเนื่องมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๑-๔ ของยุครัตนโกสินทร์ โดยผมมหาดไทยยังคงเหมือนเดิมแต่ผมปีกในสมัยรัตนโกสินทร์จะปล่อยผมด้านหลังสั้นกว่าโดยไม่ไว้ยาวประบ่าเหมือนกับในสมัยอยุธยา (อเนก นาวิกมูล,๒๕๔๗:๑๕) ต่อมาไม่นานผู้หญิงเลิกไว้ผมปีกแต่เปลี่ยนเป็นการไว้ผมยาวแทน ซึ่งผู้ที่นำการเปลี่ยนแปลงทรงผมของฝ่ายหญิงคือ เจ้าคุณประยูรวงศ์ (แพ บุญนาค) ซึ่งเป็นพระสนมเอกในสมัยรัชกาลที่ ๕ นั่นเอง

นอกจากการเปลี่ยนแปลงเรื่องของทรงผมแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดให้มีการปรับปรุงเครื่องแต่งกาย โดยให้สวมถุงเท้าและรองเท้า ซึ่งหลังจากนั้นไม่นานมีการสร้างร้านตัดเย็บเสื้อผ้า และขายของที่เป็นที่ต้องการของคนในสมัยนั้น (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และอรอนงค์ ทิพย์พิมล,๒๕๔๗ : ๒๑๔) ในช่วงสมัยนี้เองที่เสื้อและกางเกงฝรั่งได้เข้ามาแพร่หลายในประเทศไทยมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ของข้าราชการ ทั้งข้าราชการพลเรือนและฝ่ายทหาร โดยมีการออกแบบเครื่องแบบและปรับแก้หลายครั้งหลายครา จนกระทั่ง พ.ศ.๒๔๑๕ ได้เกิด " เสื้อราชปะแตน" ซึ่งเป็นเสื้อคอตั้งสีขาว แขนยาว ติดกระดุม ๕ เม็ด

สำหรับชายสามัญทั่วไปนิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าลาย ผ้าพื้น หรือนุ่งผ้าลอยชาย คือ เอาผ้าทั้งผืนโอบทางด้านหลัง ดึงให้ผ้าข้างหน้ายาวเท่ากัน แล้วขมวดชายพกขนาดใหญ่เหน็บที่หน้าท้อง โดยปล่อยชายผ้าด้านหน้า หรืออาจจะตวัดชายมาเหน็บไว้ข้างหลังเป็นโจงกระเบนเพื่อความสุภาพมากขึ้น

หรือนุ่งกางเกงไทย คือ กางเกงขากว้างยาวเสมอแข้ง ไม่สวมเสื้อ หากเป็นชายสูงอายุนิยมใช้ผ้าขาวม้าหรือผ้าชนิดอื่นพับและพาดบ่า ส่วนคนหนุ่มนิยมใช้ผ้าคล้องคอหรือไหล่โดยทิ้งชายผ้าด้านหน้า หรืออาจจะคล้องคอโดยปล่อยชายผ้าไปด้านหลัง ซึ่งผ้าชนิดนี้สามารถใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย เช่น ใช้ทำผ้ากราบปัดยุง โดยทั้งชายและหญิงยังคงไม่สวมรองเท้า (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร, ๒๕๒๕:๓๑) ส่วนการแต่งกายของหญิงโดยทั่วไปยังคงมีการนุ่งห่มผ้าสไบ และเริ่มมีการสวมเสื้อ (ซึ่งต่างจากยุคก่อนๆ ที่ห่มเพียงผ้าสไบ) โดยการสวมเสื้อและห่มสไบทับ ดังปรากฏในประวัติเจ้าคุณประยูรวงศ์ กล่าวถึงราชพิธีราชาภิเษก พ.ศ.๒๔๑๖ ตอนหนึ่งว่า

"ในงานนั้นโปรดเกล้าฯ ให้ ใส่เสื้อแขนยาว ชายเสื้อเพียงบั้นเอว แล้วห่มแพร สไบเฉียงบ่านอกเสื้อ และให้สวมเกือกบู๊ทกับนุ่งถุงเท้าตลอดน่องด้วย"

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังโปรดเกล้าฯ ให้เลิกนุ่งจีบ และเปลี่ยนมานุ่งโจงกระเบน โดยจะนุ่งจีบได้เมื่อแต่งเต็มยศใหญ่และมีตาดห่มด้วยเท่านั้น ซึ่งราว พ.ศ. ๒๔๒๕ เริ่มมีการสวมเสื้อประดับลูกไม้และเสื้อแขนหมูแฮมแพร่หลาย ซึ่งเสื้อที่ได้รับอิทธิพลจากฝรั่ง (อเนก นาวิกมูล,๒๕๔๗ :๘๐)

อย่างไรก็ตาม การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าตามแบบอย่างชาติตะวันตกนั้น ยังเป็นที่นิยมกันเฉพาะในหมู่คนเมือง สำหรับชนบทที่ห่างไกลออกไป ยังคงไม่นิยมสวมเสื้อโดยเฉพาะในหมู่ผู้ชายที่ต้องทำงานในร่ม ส่วนผู้หญิงยังคงใช้ผ้ารัดอกในการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่เริ่มมีการเปลี่ยนทรงผม สวมเสื้อคอกลมธรรมดา นุ่งผ้า และนุ่งกางเกงแพรจีน

สำหรับการแต่งกายในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.๒๔๕๓-๒๔๖๘) การแต่งกายในระดับราชสำนักมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย ชาวบ้านทั่วไปมีการแต่งกายตามฐานะและสภาพสังคม โดยผู้ชายที่เป็นข้าราชการนิยมนุ่งผ้าม่วง สวมเสื้อราชปะแตน สวมรองเท้า ส่วนประชาชนทั่วไปนิยมนุ่งกางเกงแพรของจีนหรือนุ่งผ้าม่วง ผ้าพื้น มีการสวมรองเท้าบ้าง ไว้ผมยาวอย่างสุภาพ ส่วนผู้หญิงเดิมนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อหรือคาดผ้าแถบ ห่มสไบ ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม ต่อมามีพระราชนิยมให้ผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่น ไว้ผมยาวตามแบบฝรั่งซึ่งสามารถเกล้ามวยหรือดัดลอนได้ ทรงผมที่นิยมมากในสมัยนี้ คือ "ผมบ็อบ" ซึ่งเป็นผมที่ตัดสั้นระดับใบหูตอนล่าง สองข้างยาวเท่ากัน นิยมดัดข้างหลังให้โค้งเข้าต้นคอ รูปทรงคล้ายลูกชมพู่ (อเนก นาวิกมูล, ๒๕๓๒ :๔๒-๔๓) ในสมัยนี้นิยมใช้เครื่องประดับคาดศีรษะ ซึ่งผู้ริเริ่ม คือ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวัลลภาเทวี พระวรกัญญาปทาน เครื่องประดับคาดศีรษะนี้ มีตั้งแต่ผ้าชิ้นเล็กยาวปักดิ้นผ้าพื้นธรรมดา ทองคำขาวประดับเพชร ไข่มุกร้อยหลายสาย และนิยมเครื่องประดับที่มาจากตะวันตก เช่น นาฬิกาข้อมือ สร้อยคอเส้นเล็กห้อยล็อกเก็ต แทนการห้อยจี้เป็นเครื่องประดับไทยแบบเดิม และนิยมขัดฟันจนขาว ไม่กินหมากเหมือนอย่างแต่ก่อน (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร, ๒๕๒๕ : ๓๔)

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว หญิงทั่วไปนิยมนุ่งผ้าซิ่นควบคู่ไปกับการสวมเสื้อไม่มีแขน จนกลายเป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นประเทศสยามในสมัยนั้นได้อย่างชัดเจน

พระราชนิยมนุ่งซิ่น ไว้ผมยาว นิยมในหมู่คนในเมืองมากกว่าหญิงชาวบ้านในแถบชนบทที่ยังคงรูปแบบการแต่งกายตามแบบเดิมไว้ ซึ่งสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการแต่งกายตามอย่างประเทศตะวันตกของชายและหญิงในสมัยรัชกาลที่ ๗ คือ สื่อต่างๆ ได้แก่ ภาพยนตร์ ที่ส่งผลให้เกิดแฟชั่นเสื้อผ้าและทรงผมสตรีไทย โดยสตรีมีการนุ่งกระโปรง เริ่มแรกเป็นกระโปรงแบบ ๔ ตะเข็บ หรือ ๖ ตะเข็บ ไว้ผมดัดสั้นที่เรียกว่า "ผมคลื่น" เดิมดัดกันเองด้วยคีมเผาไฟจากเตาถ่าน เมื่อร้อนแล้วจึงนำมานาบผมให้หยิกเป็นลอนแต่ไม่คงทนมากนัก และเมื่อ มีร้านเสริมสวยสตรีเกิดขึ้น นิยมดัดผมให้หยิกเป็นคลื่นถาวรด้วยน้ำยาเคมีซึ่งนำเข้าจากต่างประเทศ (สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, ๒๕๔๓ : ๓๔๒)

การเปลี่ยนแปลงการแต่งกายของไทยครั้งยิ่งใหญ่เกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่ยุค "รัฐนิยม" โดยการนำของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นบุคคลที่จะนำพาประเทศไทยเข้าสู่ความเป็นอารยประเทศ ประเทศไทยในยุคนั้นจึงเป็นยุคที่มีการปฏิวัติวัฒนธรรมขนานใหญ่ และได้เปลี่ยนชื่อประเทศจาก "สยาม" เป็น "ประเทศไทย" จนถึงปัจจุบัน จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้พยายามหาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติบนพื้นฐานอุดมการณ์ชาตินิยม หรือ "รัฐนิยม"

รัฐนิยมหรือประกาศที่เกี่ยวกับเรื่องการแต่งกาย ถือเป็นเรื่องที่เด่นชัดภายใต้นโยบายปฏิวัติวัฒนธรรม โดยรัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้พยายามสร้างความพร้อมเพรียงและความเป็นระเบียบในการแต่งกายของคนในชาติ ด้วยการกำหนดการแต่งกายออกเป็น ๓ ประเภทคือ

๑. เครื่องแต่งกายธรรมดา คือ การแต่งกายในชุมชน และสาธารณชน
๒. เครื่องแต่งกายทำงาน คือ การแต่งกายประกอบการงานหรืออาชีพโดยปกติ
๓. เครื่องแต่งกายตามโอกาส คือ การแต่งกายในกาลเทศะที่เหมาะสม เช่น เล่นกีฬาหรือเข้าสังคม (อเนก นาวิกมูล,๒๕๔๗:๑๗๓)

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการแต่งกายของคนในประเทศ จึงเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะนำพาประเทศไทยไปสู่ความเป็นอารยะ ดังนั้นจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแต่งกายแบบเดิม โดยที่ผู้ชายให้สวมเสื้อที่มีแขน คอปิดหรือเปิดได้ หากเป็นคนในชนบทให้สวมเสื้อทรงกระบอกแบบไทย แขนยาว และให้นุ่งกางเกงสากลแบบฝรั่ง และได้สั่งยกเลิกการนุ่งโจงกระเบนของข้าราชการ เพราะถือว่าการนุ่งโจงกระเบนเป็นสิ่งที่ล้าสมัย โดยมีประกาศให้เลิกนุ่งผ้าม่วงและให้นุ่งกางเกงขายาวแทน ส่วนผู้หญิงทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลต้องสวมเสื้อ โดยจะสวมเสื้อแบบใดก็ได้แต่ต้องคลุมไหล่ และประกาศให้ผู้หญิงทั่วประเทศนุ่งผ้าถุงหรือนุ่งกระโปรงแบบฝรั่งแทนการนุ่งโจงกระเบน (อเนก นาวิกมูล, ๒๕๓๒ : ๔๖-๔๗)

ในสมัยนี้ การแต่งกายของบุรุษเปลี่ยนแปลงเป็นแบบสากลมากขึ้น ซึ่งนอกจากจะนุ่งกางเกงขายาวที่ตามปกติแล้ว ยังนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่าหรือระดับใต้เข่าประมาณ ๒ นิ้ว ซึ่งถือเป็นเครื่องแต่งกายแบบสุภาพใช้ใส่ลำลองขณะเล่นกีฬาหรือไปสโมสร (สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, ๒๕๔๓ :๓๕๑)

นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้มีการส่งเสริมให้มีการสวมหมวกเพื่อให้แต่งกายตามแบบสากลครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งการสวมหมวกจัดว่าเป็นสิ่งใหม่สำหรับประชาชนทั่วไป จึงไม่เป็นที่แพร่หลายนัก ต่อมา จอมพล ป. พิบูลสงครามจึงมีสาสน์ชักจูงให้ผู้คนสวมหมวกเพื่อให้เกิดความเคยชินและเห็นถึงความสำคัญของการสวมหมวก โดยทางรัฐบาลได้ประกาศคำขวัญว่า *"มาลานำไทย ไปสู่มหาอำนาจ"* สำหรับการสวมหมวกของสตรีนั้นแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ หมวกประเภททั่วไป คือ หมวกที่ใช้ในการทำงานในชีวิตประจำวัน เพื่อความสุภาพเรียบร้อย สมกับประเพณีนิยม และเพื่อในการกันฝนกันแดดกันน้ำค้าง หมวกประเภทนี้ควรมีลักษณะเรียบๆ ปีกเล็กหรือไม่มีปีก และสีไม่ฉูดฉาด ไม่มีเครื่องประดับมากนัก และควรใช้วัตถุดิบที่หาง่ายในประเทศ เช่น ใบเตย กก ใบลำเจียก ฟาง ใบตาล ใบลาน ไม้ไผ่ หรือผ้า อาจประดับดอกไม้บ้างเพื่อความสวยงาม และหมวกประเภทพิเศษ หมายถึง หมวกที่ใช้เป็นอาภรณ์ประดับเพื่อความงาม มีการประดับประดา ด้วยอาภรณ์ต่างๆ เช่น ดอกไม้หรือเครื่องประดับแรงงาน ใช้ในโอกาสพิเศษเช่น ไปเดินเล่น ไปงานเลี้ยงน้ำชา เป็นต้น สีของหมวกต้องกลมกลืนกับสีเสื้อผ้า ยกเว้นหมวกสีขาวและสีกรมท่า สามารถใช้กับเสื้อผ้าได้ทุกสี อนึ่ง ทางราชการได้ออกประกาศห้ามล้อเลียนสตรีที่สวมหมวก ดังความว่า

"อนึ่งความปรากฏว่า ในบางครั้งสุภาพสตรีที่สวมหมวกถูกชายบางคนหรือบางพวกแสดงกิริยาวาจาดูหมิ่นเย้ยหยัน กระทรวงศึกษาธิการไม่ปรารถนาจะให้ปรากฏว่า ผู้ที่ดูถูกเย้ยหยันสตรีสวมหมวกนั้นเป็นข้าราชการ พนักงาน หรือนักเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ การแสดงวาจาดูหมิ่นเย้ยหยันสตรีผู้สวมหมวกนั้น ไม่ใช่มารยาทอันดีของสุภาพชน การกระทำเช่นนั้นเป็นเสี้ยนหนามแห่งการสร้างชาติ" (สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา, ๒๕๔๒ : ๑๐๒)

อย่างไรก็ตาม ลักษณะการแต่งกายดังกล่าวไม่ค่อยเป็นที่นิยมในหมู่ชาวบ้านทั่วไป เนื่องจากการแต่งกายดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะการเดินทางเนื่องจากถนนหนทางส่วนใหญ่เป็นโคลนและมีแหล่งน้ำท่วมขัง ซึ่งการสวมรองเท้าหรือนุ่งผ้าถุงย่อมไม่สะดวกต่อการเดินลุยโคลน อย่างไรก็ตามผู้คนส่วนใหญ่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากรัฐบาลออกมาตรการทางกฎหมาย โดยระบุว่าหากผู้ใดที่แต่งกายตามแบบเดิม จะไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อราชการและการโดยสารรถประจำทาง ทำให้ราษฎรทั่วไปไม่กล้าฝ่าฝืน รัฐบาลยังได้ประชาสัมพันธ์ผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเป็นสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการแต่งกายแบบใหม่โดยชี้แจงให้เห็นว่า หากประชาชนปฏิบัติตามที่รัฐบาลกำหนดจะเป็นการสร้างคุณประโยชน์ให้กับประเทศชาติ และแสดงถึงสามัคคีกลมเกลียวของคนในชาติ (สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา, ๒๕๔๒ :๑๐๓) นอกจากนี้มีการตีพิมพ์บทความในหนังสือประชาชาติที่มีเนื้อหาแนะนำให้เห็นความสำคัญของการนุ่งกระโปรงไว้ดังนี้

" เราไม่เอาอย่างเขมรและแขกหรือลาวซึ่งนุ่งถุง ก็ควรเปลี่ยนเครื่องแบบไปในทางกระโปรงเสีย ให้เหมือนกับเสื้อ ดีกว่านุ่งผ้าโจงกระเบนสวมเสื้อแหม่ม ดูหน้าหัวเราะ เป็นอันมาก และถ้าจะสวมเสื้อแบบแหม่ม ก็กลายเป็นลาวปนฝรั่งไป" (สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา,๒๕๔๒:๑๐๔)

รัฐบาลยังคงดำเนินการนโยบายอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดให้ข้าราชการหญิงและสมาชิกผู้หญิงในครอบครัวของข้าราชการชายทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดให้แต่งกายถูกต้องเพื่อเป็นแบบอย่างแก่สตรีทั่วไป และจากการที่ประชาชนนิยมยึดแต่งกายตามชนชั้นสูง รัฐบาลจึงได้เชิญเจ้าคุณพระประยูรวงศ์พระสนมเอกในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นผู้นำแบบการแต่งตัว (Leader of Fashion) แต่งกายเป็นแบบอย่าง พร้อมทั้งเชื้อเชิญท่านเข้าสมาคมและเป็นประธานแจกรางวัลเนืองๆ ซึ่งผลปรากฏว่าการเป็นผู้นำแฟชั่นของท่านในขณะนั้นทำให้มีผู้คนยึดปฏิบัติตามอย่างแพร่หลาย (อเนก นาวิกมูล,๒๕๔๗:๑๘๔)

สมัยที่ประเทศไทยเข้าสู่ช่วงภาวะคับขันในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ นั้น รัฐบาลยิ่งมีการเข้มงวดให้มีการแต่งกายที่ถูกต้องตามแบบวัฒนธรรมมากขึ้น เพื่อเป็นการยืนยันถึงความสามัคคีและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของคนไทยซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่คนไทยทุกคนจะต้องร่วมช่วยกันสร้างชาติให้มีอารยะและมีวัฒนธรรมที่สูงขึ้นในสายตาของชาวโลกทั่วไป อาจจะกล่าวได้ว่า การออกกฎระเบียบบังคับจะสร้างความยุ่งยากให้แก่คนทั่วไปโดยเฉพาะในระยะแรกซึ่งเป็นช่วงการปรับตัว แต่นับได้ว่าการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแต่งกายดังกล่าวเป็นสิ่งการสร้างความพร้อมเพรียงและความเป็นระเบียบของคนไทย ซึ่งผลจากการเปลี่ยนแปลงการแต่งกายในสมัยนี้ได้เป็นจุดเริ่มต้นของการแต่งกายสืบเนื่องมาจนถึงสมัยปัจจุบัน

ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลง ชาติตะวันตก (สหรัฐอเมริกา)ได้ช่วยเหลือประเทศไทยในการพัฒนาประเทศ และมีการส่งผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ช่วยเหลือฟื้นฟูประเทศไทย จึงทำให้วัฒนธรรมตะวันตกได้แพร่หลายในประเทศไทย ซึ่งช่วงนี้เองที่ผู้หญิงไทยมีการออกมาทำงานนอกบ้านมากขึ้นและมีโอกาสได้แต่งกายในชุดทำงานที่รับเอาวัฒนธรรมการแต่งกายจากชาติตะวันตก คือ อเมริกา และญี่ปุ่นบางส่วน ทำให้วัฒนธรรมการแต่งกายตามแบบสากลนิยมได้แพร่หลายอย่างรวดเร็ว

สำหรับการแต่งกายในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช หรือรัชกาลปัจจุบัน ยังคงมีผลสืบเนื่องจากมาตั้งแต่สมัยจอมพลป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี โดยสตรียังคงสวมหมวกเลิกกินหมากและนุ่งกระโปรงซึ่งได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมจากประเทศตะวันตก เช่น พ.ศ. ๒๔๘๐ เกิดแฟชั่นนุ่ง “กระโปรงนิวลุค (New Look)” ซึ่งเป็นกระโปรงบานและยาวมาก ต่อมาเกิดแฟชั่นกระโปรงสั้นระดับเข่า เรียกว่า “มินิสเก็ต” และ “ไมโครสเก็ต” (Mini skirt and Micro skirt) ซึ่งเป็นชุดติดกัน หรือคนละท่อน ต่อมามีกระโปรงชุดติดกัน “ทรงเอไลน์” (A Line) ซึ่งเป็นกระโปรงที่แคบส่วนบน กว้างส่วนล่าง ไม่เน้นเอว คาดเข็มขัด ต่อมามีกระโปรงยาวครึ่งน่องเรียกว่าชุด “มิดี้” (Midi) หรือหากยาวกรอมเท้าเรียกว่า “แมกซี่” (Maxi) นอกจากนี้ยังมี “ชุดแลลอด” (See through) ซึ่งเป็นกระโปรงเนื้อโปร่งบาง ใช้ผ้าชุดชั้นในหรือกระโปรงซับในสีเดียวกับกระโปรง ต่อมานิยมนุ่งสั้นจนปัจจุบันนิยมนุ่งกระโปรงยาวเหนือเข่าเล็กน้อยหรือเสมอเข่า สำหรับรองเท้านิยมสวมให้เข้าชุดกับกระโปรง เช่น หากนุ่งกระโปรงนิวลุคต้องสวมรองเท้าหัวแหลมส้นเตี้ยหรือส้นสูง ส้นเล็กแบบส้นเข็ม และหากนุ่งกระโปรง

ยาวนิยมสวมรองเท้าที่มีส้นเรียวเล็กลง หากนุ่งกระโปรงสั้นนิยมสวมรองเท้าส้นเตี้ยและมีส้นขนาดใหญ่ เป็นต้น (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร,๒๕๒๕ : ๑๑๘-๑๒๐)

ผู้หญิงนอกจากนิยมนุ่งกระโปรงแล้วยังนิยมนุ่งกางเกงอีกด้วย เริ่มแรกนิยมนุ่งกางเกงขาตรงแบบกางเกงบุรุษ กางเกงผ้ายืด กางเกงขาบานกรุยกราย และวนกลับมานิยมนุ่งกางเกงขาตรงอีกครั้งหนึ่งตามกระแสแฟชั่น สำหรับกางเกงที่นิยมมากในขณะนั้น คือ "กางเกงทรงฮอทแพนท์ (Hotpants)" ซึ่งเป็นกางเกงขาสั้นมาก โดยทั่วไปผู้ที่ใส่ต้องรูปร่างดี (สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา,๒๕๔๒:๑๔๖) สำหรับทรงผมที่ได้รับอิทธพลจากตะวันตกในช่วงพ.ศ. ๒๔๘๐ คือ ทรงผมดัดหยิกและนำมาซึ่งทรงผมแบบต่างๆ เช่น ผมทรงบ๊อบ ชิงเกิ้ล ผมดัดเป็นลอนหรือหยิกฟูทั้งหัว ผมทรงรากไทร ผมทรงทวิกกี้ ผมเกล้าแบบต่างๆ หรือผมทรงแอฟโร (Afro) เป็นต้น (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร,๒๕๒๕: ๑๒๐)

สำหรับการแต่งกายของผู้ชาย นิยมแต่งกายตามแนวตะวันตกซึ่งเห็นได้ชัดจากการนุ่งกางเกง โดยกางเกงที่นิยมในขณะนั้น คือ "กางเกงเดฟและกางเกงม้อด" กางเกงเดฟมีลักษณะเป็นกางเกงขาลีบเรียว ส่วนกางเกงม้อดเป็นกางเกงลีบตรงหัวเข่าแล้วบานออกไปคลุมเท้าเหมือนขาม้า กางเกงม้อดในภายหลังนิยมให้ส่วนที่หัวเข่าบานเท่ากับกางเกงส่วนอื่นๆ เหมือนกับกางเกงทหารเรือ เรียกว่า "ทรงเซลเล่อร์" (SAILOR) และผู้ที่สวมใส่กางเกงม้อดมักสวมรองเท้าหัวโต ส้นสูง ๒ นิ้ว หรือ ๓-๔ นิ้ว ต่อมากางเกงทรงเซลเล่อร์เป็นที่นิยมกันทั่วประเทศ และวนกลับนุ่งกางเกงแบบเดิมตามกระแสแฟชั่น คือ กางเกงสเล็คยาวซึ่งเป็นกางเกงขาเรียวแบบเกือบพอดีตัวหรือกางเกงทรงตรงมาจนถึงทุกวันนี้ (อเนก นาวิกมูล,๒๕๔๗ :๑๘๙-๒๐๐) อย่างไรก็ตามการแต่งกายตามแบบสากล ยังคงไม่เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศและสภาพแวดล้อมของไทย ดังนั้นเมื่อมีการคิดแบบเสื้อพระราชทานขึ้น ทำให้เป็นที่นิยมโดยใช้สวมใส่กันอย่างแพร่หลาย

ในภาวะเศรษฐกิจและสังคมทุกวันนี้ "เสื้อสำเร็จรูป" มีบทบาทกับสังคมไทยมากที่สุด เนื่องจากมีราคาถูก หาซื้อได้ง่าย ทันสมัยต่อแฟชั่นอยู่เสมอ ดังนั้นเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้งของผู้ชายและผู้หญิงจึงเป็นที่นิยมแพร่หลายมาจนถึงปัจจุบัน และด้วยกระแสแฟชั่นที่ไม่เคยหยุดนิ่ง จึงเป็นการยากที่จะกำหนดรูปแบบการแต่งกายที่มีลักษณะเฉพาะตัว

๒.๒ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีการแต่งกายของภาคใต้

วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม และเป็นแกนสำคัญของสังคมมนุษย์ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นแบบแห่งการดำรงชีวิตของกลุ่มชนต่างๆในสังคม เป็นตัวกำหนดทั้งพฤติกรรมและแนวความคิดของผู้คนในสังคม ในขณะเดียวกัน คนไทยเป็นชาติที่รับวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติอื่นพร้อมกับผสมผสานวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของไทยมาเป็นเวลาช้านาน จนเป็นเอกลักษณ์ในฉบับของตนเองมีการผสมผสานกันอย่างอย่างกลมกลืน

ภาคใต้มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ มีพัฒนาการทางสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมมาเป็นเวลายาวนาน และเป็นภูมิภาคที่มีลักษณะภูมิประเทศแตกต่างจากภูมิภาคอื่นอย่างชัดเจน กล่าวคือ แผ่นดินมีลักษณะเป็นคาบสมุทรทอดตัวจากเหนือสู่ใต้ มีทะเลขนาบทั้งสองด้าน คือ ฝั่งตะวันออกเป็นอ่าวไทย และฝั่งตะวันตกเป็นทะเลอันดามัน (เยาวนิตย์ ศรีละมุล, ๒๕๔๑ : ๔) ซึ่งจากสภาพพื้นที่ซึ่งเหมาะแก่การค้าขาย ทำให้ผู้คนในภาคใต้มีการพบปะสังสรรค์กับผู้คนในพื้นที่อื่นทั้งในและนอกพื้นที่ มีผู้คนหลายเผ่าพันธุ์อาศัยอยู่ในภูมิภาคสืบกันมาช้านาน ทำให้เกิดความผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีผู้คนในภาคใต้จึงมีความคล้ายคลึงกับภูมิภาคอื่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะที่เป็นของตนเอง อย่างเช่น วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีการแต่งกายของชาวภาคใต้ ในจังหวัดต่างๆ เช่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง จังหวัดสงขลา และจังหวัดปัตตานี ซึ่งในแต่ละจังหวัดจะมีรูปแบบและลักษณะการแต่งกายที่คล้ายคลึงกัน แต่ความแตกต่างจะไปปรากฏให้เห็นกันในส่วนของขั้นตอน พิธีการ ค่านิยมหรือความเชื่อ หรือแม้กระทั่งศาสนาจะเป็นตัวกำหนดลักษณะและรูปแบบการแต่งกายให้เห็นถึงข้อแตกต่าง มีการผสมผสานกันระหว่างความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อในด้านพุทธศาสนา

ค่านิยมการแต่งกายที่สวยงาม หรือแต่งกายงามตามคตินิยมของคนในท้องถิ่นภาคใต้ หมายถึงการแต่งกายที่เข้าลักษณะ คือ “จะนุ่งห่มให้พอเหมาะสมกับฐานะ เป็นการแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อย และเหมาะสมกับเพศ วัย สภาพเศรษฐกิจและฐานะของตนเอง เป็นการแต่งกายที่ไม่มุ่งหวังการประชันขันต่อ หรือเพื่อโอ้อวด ยั่วยวนต่อเพศตรงข้ามจนทำให้เกิดความรู้สึกทางเพศ ไม่แต่งกายตามที่ภาษาปากเรียกว่า “โป๊” หรือ “เซ็กซี่” และไม่แต่งกายตามสมัยนิยม (แฟชั่น) จนเกินเลยความเหมาะสมและขัดกับขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของไทยจนเกินเลย จนลืมพิจารณาสถานภาพของตนเอง อย่างที่เรียกกันว่า “ไม่เจียมสังขาร” ซึ่งนอกจากสังคมจะไม่ยอมรับแล้ว สังคมยังตำหนิอีกด้วย ดังเพลงกล่อมเด็ก (วิเชียร ณ นครและวิมล ดำศรี, ๒๕๒๕) ว่า

สาวสาวเหอ ถิ้มข้าวสามสาก
พอบาวมามาก ห่มสีแดงยอ
ต่อโพรกแตเช้า สาวเหอบาวอีมาขอ
ห่มสีแดงยอ มาขอตอเช้าโพรก
ไปบ้านนอกเหอ ไปแลลูกกรอกไต่ราว
แม่ม่ายทำสาว อี้งามอี้แง่สักแค่ไหน
ตัวของเรานี้ รู้ดีแก่ใจ
อี้งามอี้แง่สักแค่ไหน แม่ม่ายหมันทำสาว
สาวสาวเหอ อยู่แต่โหมสาวสาว
แต่งตัวยั่วบาว วันหนสองหน
ยิ้มยิ้มย่องย่อง ใจหมายชายพระทองแม่หน้ามล

วันหนสองหน ทำให้บาวพลอยวนใจ

(ทำให้บาวกังวลใจ) (ทำให้บาวกังวลใจ)

ไปบ้านนอกเหอ ไปแลลูกกรอกหมันไต่ราว

แม่หม้ายทำสาว อึ้งามอี้แง่สักแค่ไหน

หยิบผ้าเข้ามาห่ม แลเห็นนมอยู่ไรไร

อึ้งามอี้แง่สักแค่ไหน ลูกสาวชาวบ้านนอก

หากจำแนกกลุ่มชนต่างๆ ที่อาศัยในภาคใต้อาจแบ่งเป็นชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยเชื้อสายจีน และชนกลุ่มน้อย ซึ่งได้แก่ ซาไก และชาวเล โดยชาวไทยแต่ละกลุ่มนั้น มีการแต่งกายที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวเนื่องจากขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี และศาสนาต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(๑) ชาวไทยพุทธ ยุคแรกของการนุ่งห่มของชาวพื้นเมืองเป็นแบบอย่างเรียบง่าย กล่าวคือ คนโบราณใช้ผ้าทอจากฝ้ายเป็นผ้าลายสองที่ทอในพื้นเมืองเองนุ่งห่ม หากต้องการให้ผ้ามีสีสันจะใช้วิธีการย้อมสีธรรมชาติซึ่งได้จากพืชในท้องถิ่น ต่อมาเมื่อมีวิวัฒนาการหรือเทคนิคการทอผ้าสูงขึ้น ผ้าจะมีการเล่นดอกดวงและมีลวดลายหลากหลายมากขึ้น และเมื่อการค้าเจริญขึ้นมีการติดต่อรับอารยธรรมความเจริญจากคนท้องถิ่นอื่นและชนชาติอื่นมากขึ้น การนุ่งห่มก็เปลี่ยนแปลงตามความเจริญ มีการซื้อผ้านุ่งห่มจากภายนอกมาใช้ และพัฒนาการทอผ้ามาเป็นผ้ายกดอก จนกระทั่งกลายเป็นแบบฉบับของตนเอง คนที่มีฐานะดีเป็นเจ้านายจะนุ่งห่มดีกว่าคนสามัญธรรมดา เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า ซึ่งนอกจากมีผ้าทอชั้นดีที่สุดในพื้นเมืองเองใช้แล้ว ยังหาซื้อผ้าที่ทอส่งมาขายจากต่างถิ่น ต่างประเทศเข้ามาใช้ด้วย อาทิ จากจีน และอินเดีย เป็นต้น (สถาบันทักษิณคดีศึกษา, ๒๕๒๕ เล่ม ๑ : ๑๖๒) คนไทยพุทธในภาคใต้มีการแต่งกายตามประเพณีไทยคล้ายคลึงกับชาวไทยในภาคอื่นๆ กล่าวคือ ผู้ชายนิยมนุ่งผ้าโสร่ง และสวมเสื้อเชิ้ตปล่อยชายไว้ข้างนอกเมื่อออกนอกบ้าน หากอยู่กับบ้านนิยมแต่งกายแบบสบายๆ ไม่สวมเสื้อ แต่หากออกไปในย่านชุมชนหรือร่วมงานต่างๆ นิยมนุ่งกางเกงและสวมเสื้ออย่างเรียบร้อย ส่วนผู้หญิงนิยมนุ่งผ้าถุง มีทั้งผ้าปาเต๊ะและผ้าลายไทยขณะอยู่กับบ้าน และนิยมนุ่งกระโปรง สวมเสื้อที่มีสีฉูดฉาดหรือลวดลายแปลกเมื่อไปงานสำคัญหรือในย่านชุมชน (เจนวิทย์ หะริทอง,๒๕๒๔ : ๑๒)

(๒) ชาวไทยมุสลิม เป็นชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งแต่งกายแตกต่างไปจากชาวไทยพุทธ เนื่องจากการรับอิทธิพลของศาสนาอิสลามและประเทศเพื่อนบ้าน คือ มาเลเซีย โดยผู้ชายนิยมนุ่งผ้าโสร่ง สวมเสื้อแขนยาว และสวมกปิเยาะห์ (สีขาว) สำหรับไปในงานที่เกี่ยวกับพิธีทางศาสนาอิสลาม เช่น พิธีการทำละหมาด จะสวมหมวกซอเกาะ (สีดำ) เมื่อไปในงานทั่วไป ส่วนสตรีชาวไทยมุสลิมนิยมนุ่งโสร่งปาเต๊ะที่มีสีและลวดลายสวยงาม นิยมสวมเสื้อแขนยาวลายลูกไม้ หรือผ้าแพรสีสด และคลุมผมตามหลักของศาสนาอิสลาม (เจนวิทย์ หะริทอง, ๒๕๒๔ : ๑๒)

(๓) ชาวไทยเชื้อสายจีน ในสมัยก่อนสตรีไทยเชื้อสายจีนนิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะ คาดเข็มขัดทองเงินหรือนากตามฐานะ สวมเสื้อลูกไม้บางๆ หรือลูกไม้โปร่งไปในงานหรือพิธีต่างๆ โดยการแต่งกายใน

ลักษณะนี้ยังสามารถพบเห็นอยู่บ้างกับสตรีรุ่นก่อนๆ แต่จะมีลักษณะแตกต่างกันตามพื้นที่โดยเฉพาะชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยในภาคใต้ฝั่งอันดามันและฝั่งอ่าวไทย เป็นต้น

(๔) ชนกลุ่มน้อย ชนกลุ่มน้อยที่อาศัยในภาคใต้มีอยู่ ๒ เผ่า คือ ซาไก และชาวเล โดยซาไกอาศัยอยู่ตามป่าเขา ส่วนชาวเลอาศัยอยู่ตามริมฝั่งโดยเฉพาะทางด้านฝั่งอันดามัน (เยาวนิตย์ ศรีละมุล, ๒๕๔๑) ซาไก หรือที่เรียกว่า "เงาะ" ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยหนึ่งใน มีความแตกต่างจากคนไทยทั้งด้านร่างกาย สังคมและวัฒนธรรม ซาไกอาศัยอยู่ตามป่าเขาโดยอยู่ตามเชิงผาหรือป่าโปร่ง มักสร้างกระท่อมเล็กๆกระจายอยู่ในเขตจังหวัด พัทลุง ตรัง สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ตลอดไปจนถึงรัฐเคดาห์และปาหัง ประเทศมาเลเซียและบนเกาะสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย ประชากรซาไกกระจัดกระจายอยู่ทั้งในประเทศไทยและประเทศมาเลเซียประมาณ ๒๐๐ คน โดยสามารถแยกเป็นกลุ่มตามภาษาที่ใช้ได้เป็น ๔ กลุ่ม คือ

- กลุ่มแต็นแอ็น ใช้ภาษาแต็นแอ็น มีถิ่นฐานอยู่แถบจังหวัดพัทลุง และสตูล
- กลุ่มกันซิว ใช้ภาษากันซิว มีถิ่นฐานอยู่แถบจังหวัดยะลา
- กลุ่มแตะเด๊ะ ใช้ภาษาแตะเด๊ะ มีถิ่นฐานอยู่แถบอำเภอรือเสาะและระแงะ จังหวัดนราธิวาส
- กลุ่มยะฮายย์ ใช้ภาษายะฮายย์ มีถิ่นฐานอยู่แถบอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

ซาไกมีนิสัยร่าเริง ยิ้มง่าย อุปนิสัยเยือกเย็นและใจดี พูดน้อย ตรงไปตรงมาไม่มีเล่ห์เหลี่ยม อดทน และกินเก่ง ซาไกผู้หญิงชอบสีแดงไม่ว่าจะเป็นดอกไม้ เสื้อผ้า หรือขนม ส่วนผู้ชายชอบสีขาว ทุกคนไม่ชอบอาบน้ำและซักเสื้อผ้า เพราะเชื่อว่าจะทำให้สัตว์ผิดกลิ่น ทำให้ล่าสัตว์ได้ยากขึ้น ซาไกส่วนใหญ่จึงมักมีเสื้อผ้าเพียงชุดเดียว หากซักผ้าก็ต้องเปลือยกายจนกว่าผ้าจะแห้ง (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย, ธนาการไทยพานิชย์, ๒๕๔๒ : ๒๒๔๕- ๒๕๔๗) ลักษณะการแต่งกายของซาไกแต่เดิมนั้นมักจะใช้ใบไม้เปลือกไม้ หรือตะไคร่น้ำที่เกาะเป็นแผ่นตามก้อนหินขนาดใหญ่ถักทอเป็นเครื่องนุ่งห่ม ผู้หญิงนุ่งยาวระดับเข่าหรือครึ่งน่อง ใช้ผ้าคาดอกหรือเปลือยอก ส่วนผู้ชายจะนุ่งสั้นแค่เข่าและเปลือยท่อนบน ส่วนเด็กๆ เปลือยกายโดยไม่มีสิ่งใดปกปิดร่างกาย เมื่อซาไกรู้จักใช้ผ้า จะฉีกเป็นชิ้นเล็กขนาดเท่าฝ่ามือ โดยผู้ชายใช้ผ้าคาบหว่างขาแล้วกระหวัดขึ้นมาพันที่บั้นเอว ส่วนผู้หญิงจะนุ่งแบบเดียวกันแต่จะมีผ้าหรือใบไม้นุ่งทับรอบเอวยาวแค่เข่าหรือครึ่งน่อง ใช้ผ้าคาดอกหรือเปลือยอก (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาการไทยพานิชย์ , ๒๕๔๒ : ๒๕๔๗)

การแต่งกายของซาไกในปัจจุบันนั้น พบว่ามีลักษณะเป็นแบบชาวบ้าน คือ มีการสวมเสื้อนุ่งกางเกง ผ้าถุง กระโปรง และสวมรองเท้า เครื่องแต่งกายเหล่านี้ส่วนใหญ่ได้มาด้วยการนำของป่าไปแลก หรือแลกด้วยแรงงานกับชาวบ้าน เช่น ถางป่า แล้วชาวบ้านตอบแทนด้วยเสื้อผ้าเก่าๆ ซาไกมีการรับวัฒนธรรมเครื่องแต่งกายของชาวบ้านแต่ยังไม่อาจรับวิธีการใช้และเก็บรักษาเครื่องแต่งกาย ไม่พิถีพิถันในการสวมเสื้อผ้า ไม่นิยมซักผ้าหรือบางคนนุ่งจนขาดโดยไม่เคยซัก (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย, ธนาการไทยพานิชย์, ๒๕๔๒ : ๒๒๕๐) ซาไกผู้หญิงนิยมสวมเครื่องประดับ เช่น สาวซาไกที่ยังโสดจะใช้จำปูนเป็นตุ้มหู สวมสร้อยคอลูกประคำ ใช้หวีที่ทำจากไม้ไผ่ซึ่งหวีแสดงถึงความเป็นหญิงสาวบริสุทธิ์

ส่วนสร้อยคอแสดงถึงหญิงสาวที่แต่งงานแล้ว แต่ปัจจุบันขนบธรรมเนียมเหล่านี้ได้เริ่มเลือนหายไป เนื่องจากมีการรับวัฒนธรรมของชาวบ้านชาวเมืองเข้าไปแทน โดยมีการตกแต่งผม เช่น การขมวดผม การใช้กิ๊บติดผม แต่ยังไม่รู้จักการใช้หวี ส่วนผู้ชายไม่นิยมสวมเครื่องประดับ (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพานิชย์ : ๒๒๕๐-๒๒๕๑)

บทที่ ๓
วิธีการดำเนินวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาวัฒนธรรมการผลิตและรูปแบบการแต่งกายของคนไทยกลุ่มต่างๆ ในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ได้แก่ ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยเชื้อสายจีน ทั้งภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนและตอนล่าง ตลอดจนชนกลุ่มน้อย ซึ่งได้แก่ซาไกที่อาศัยในแถบภาคใต้ตอนกลาง (บริเวณเทือกเขาบรรทัด) และซาไกในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (พื้นที่ชายแดนภาคใต้) โดยมีกรอบระยะเวลาในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลประมาณ ๑๐๐ ปี ย้อนหลัง นับตั้งแต่ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๘-๒๕๔๘ ซึ่งตรงกับช่วงปลายรัชกาลที่ ๕ มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในการดำเนินงานวิจัยดังกล่าว สามารถแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็นดังนี้

๓.๑ ขั้นตอนและวิธีการดำเนินวิจัย

๓.๑.๑ การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร

ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการแต่งกายของคนไทย ตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ สมัยกรุงสุโขทัย กรุงอยุธยา กรุงรัตนโกสินทร์ มาจนถึงยุคปัจจุบัน ศึกษารวบรวมข้อมูลในเรื่องการแต่งกายของของภาคใต้ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๑.๑.๑ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไทยกลุ่มต่างๆ ได้แก่

(๑) สุราษฎร์ธานี

(๒) นครศรีธรรมราช

(๓) สงขลา

(๔) ปัตตานี

(๕) พัทลุง (ซาไก)

๓.๑.๑.๒ รูปแบบการแต่งกายของคนไทยกลุ่มต่างๆในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ได้แก่

- ชาวไทยพุทธ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช สงขลาและปัตตานี
- ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และปัตตานี
- ชาวไทยเชื้อสายจีน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดปัตตานี
- ชนกลุ่มน้อย ได้แก่ ซาไก ในจังหวัดพัทลุง และยะลา

๓.๑.๑.๓ วัฒนธรรมการผลิตผ้าพื้นบ้านภาคใต้

๓.๑.๒ การศึกษาข้อมูลภาคสนาม

ศึกษาข้อมูลภาคสนามโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ และจัดเวทีระดมความคิด การศึกษาข้อมูลจากภาพถ่าย ตลอดจนการศึกษาข้อมูลจากพิพิธภัณฑ์และแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งพื้นที่ภาคสนามที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย กลุ่มคนไทยพุทธในอำเภอไชยา และกลุ่มคนไทยมุสลิมในอำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี คนไทยเชื้อสายจีนในอำเภอฉวาง และคนไทยพุทธในอำเภอเมือง จังหวัด

นครศรีธรรมราช คนไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา คนไทยพุทธ คนไทยมุสลิม และคนไทยเชื้อสายจีน ในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี และชนกลุ่มน้อย ซึ่งได้แก่ ซาไก ที่อาศัยในอำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง (ภาพการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ดังภาคผนวก ก) โดยได้ทำการศึกษาในประเด็นต่างๆ ได้แก่ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยภาคใต้กลุ่มต่างๆ โดยจำแนกตามช่วงระยะเวลา วัย เพศและโอกาสการใช้งาน ได้แก่ การแต่งกายในชีวิตประจำวัน และการแต่งกายในโอกาสพิเศษ ดังนี้

๓.๑.๒.๑ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยกลุ่มต่างๆ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔)

๓.๑.๒.๒ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยกลุ่มต่างๆ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในยุคระหว่างการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐)

๓.๑.๒.๓ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยกลุ่มต่างๆ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๔๘)

โดยแบ่งการศึกษาตามเพศและวัยได้ดังนี้

(๑) วัยเด็ก

- เด็กผู้ชาย
- เด็กผู้หญิง

(๒) วัยหนุ่มสาวจนถึงผู้ใหญ่

- ชายหนุ่มจนถึงผู้ใหญ่
- หญิงสาวจนถึงผู้ใหญ่

(๓) วัยสูงอายุ

- ชายสูงอายุ
- หญิงสูงอายุ

๓.๑.๓ การรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและภาคสนามโดยแบ่งเป็นชาวไทยภาคใต้กลุ่มต่างๆ ดังนี้

(๑) ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

(๒) ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

(๓) ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

(๔) ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

(๕) ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

(๖) ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

(๗) ชนกลุ่มน้อย : ซาไก

๓.๑.๔ การเขียนโครงสร้างรูปแบบการแต่งกาย

โดยการร่างภาพด้วยมือ (sketching) จากคำบอกเล่าที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ให้สัมภาษณ์ การร่างภาพจากข้อความ และร่างภาพจากจากภาพถ่ายหรือภาพวาด และนำไปสู่การวาดภาพระบายสีน้ำ

๓.๑.๕ การจัดทำฐานข้อมูลภาพและการทำต้นฉบับหนังสือ

โดยการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ เพื่อนำไปใช้ในการจัดทำหนังสือ รูปแบบการแต่งกายของคนไทยภาคใต้กลุ่มต่างๆ

๓.๒ แผนการดำเนินงาน

ในการดำเนินการวิจัยจะประกอบไปด้วยงานเอกสาร และงานลงพื้นที่เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการแต่งกายของคนภาคใต้กลุ่มต่างๆ ในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ซึ่งมีทั้งการจัดเวทีระดมความคิด การประชุมกลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๓.๒.๑ การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมการแต่งกายของคนภาคใต้ ได้แก่

(๑) คุณลุงกริ้ม สินธุรัตน์ เมื่อ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๙ ณ กลุ่มทอผ้าราชวัตร์ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

(๒) ศาสตราจารย์สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๔๙ ณ บ้านพักของผู้ให้สัมภาษณ์

(๓) นายหนังสุชาติ ทรัพย์สิน วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๔๙ ณ บ้านพักของนายหนัง

(๔) อาจารย์จันทรา ทองสมัคร วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๔๙ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

(๕) อาจารย์วิเชียร ณ นคร วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๔๙ ณ บ้านหนังสุชาติ

(๖) คุณชวลิต อังวิทยาธร วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๔๙ ณ บ้านคุณชวลิต

๓.๒.๒. รูปแบบการแต่งกายของคนไทยภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยกลุ่มต่างๆ

๓.๒.๒.๑ กลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนในภาคใต้ตอนบน

- ประชุมกลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์รายบุคคล ระหว่างวันที่ ๒๓ – ๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๙ ณ ตำบลไสหร้า และตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

๓.๒.๒.๒ กลุ่มคนไทยพุทธในภาคใต้ตอนบน

- ประชุมกลุ่มย่อยวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๔๙ ณ บ้านนายหนังสุชาติ จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ประชุมกลุ่มย่อยวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๙ ณ วัดมเหยง ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ประชุมกลุ่มย่อยวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๔๙ ณ บ้านหนังสุชาติ จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ประชุมกลุ่มย่อยวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๔๙ ณ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไชยา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓.๒.๒.๓ กลุ่มคนไทยมุสลิมตอนบน

- ประชุมกลุ่มย่อยวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๔๙ ณ บ้านสงขลา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

- ประชุมกลุ่มย่อยวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๙ ณ กลุ่มทอผ้าบ้านท่ากระจาย อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓.๒.๒.๔ กลุ่มคนไทยมุสลิมตอนล่าง

- เวทีระดมความคิดเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๔๙ ณ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

๓.๒.๒.๕ กลุ่มคนไทยพุทธตอนล่าง

- เวทีระดมความคิดเมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๙ ณ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

๓.๒.๒.๖ กลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนตอนล่าง

- เวทีระดมความคิดเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๔๙ ณ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

- เวทีระดมความคิดเมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๔๙ ณ บ้านคุณลุงกริ้ม สินธุรัตน์ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

- สัมภาษณ์คุณยายกิ้มฉิ้น แซ่ภู่ ณ. ร้านสองแสน ถ.นางงาม อ.เมือง จ.สงขลา. วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๔๙

๓.๒.๒.๗ ชนกลุ่มน้อย : ซาไก

- สัมภาษณ์อาจารย์เกศริน มณีนูน ณ.โครงการจัดตั้งคณะแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่ จ.สงขลา

- สัมภาษณ์ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร. ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี

- ศึกษาข้อมูลจากรายการสารคดี

บทที่ ๔
ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมา และวัฒนธรรมการแต่งกายของคนไทยในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย และศึกษาข้อมูลภาคสนามเพื่อศึกษารูปแบบการแต่งกายของคนไทยภาคใต้กลุ่มชาวไทยพุทธ กลุ่มชาวไทยมุสลิม กลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ทั้งตอนบนและตอนล่าง และซาไก การผลิตชุดแต่งกายภาคใต้ โดยเลือกพื้นที่ศึกษาที่มีประวัติความเป็นมาตามแหล่งอารายธรรมโบราณ และจากการศึกษารวบรวมข้อมูลผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถแบ่งออกเป็น ๓ ประเด็นหลัก ได้แก่

๔.๑ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไทยกลุ่มต่างๆ ได้แก่

๔.๒ รูปแบบการแต่งกายของคนไทยกลุ่มต่างๆในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

๔.๓ วัฒนธรรมการผลิตผ้าพื้นบ้านภาคใต้

๔.๑ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไทยกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่ศึกษา

ศาสตราจารย์สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมการแต่งกายของคนภาคใต้ไว้ว่า ด้วยลักษณะตำแหน่งที่ตั้งของภาคใต้ ที่เหมาะแก่การเป็นพื้นที่ในการค้าขายตลอดจนเป็นที่พักสินค้า ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับผู้คนที่เข้ามาค้าขายทั้งคนในประเทศและต่างประเทศ ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม เช่น ภาษา การแต่งกาย คติ ความเชื่อ และประเพณี ซึ่งเป็นมูลเหตุที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมเชิงผสมผสานวัฒนธรรมในทุกๆด้าน โดยเฉพาะดนตรีของปักษ์ใต้จะมีความผสมผสานมากกว่าภาคอื่นๆ และมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และเนื่องด้วยวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ไร้พรหมแดน ดังนั้นการที่ภูมิประเทศของภาคใต้มีดินแดนติดต่อกับประเทศอื่น เช่น ประเทศมาเลเซีย ทำให้ได้รับอิทธิพลสืบเนื่องจากประเทศ ประเทศมาเลเซียและประเทศอินโดนีเซีย อย่างเช่น การนุ่งผ้าปาเต๊ะ การนุ่งโสร่ง รวมไปถึงการนำวัสดุที่ใช้เป็นเครื่องประกอบหรือผลิตชุดแต่งกาย และจากการที่ภาคใต้อยู่ใกล้เส้นสูตรทำให้ภาคใต้มีอากาศค่อนข้างร้อน คนภาคใต้จึงแต่งกายแบบหลวมๆ ไม่รัดรูป และด้วยภาคใต้มีสภาพภูมิอากาศตลอดปีไม่แตกต่างกันมาก การแต่งกายของคนภาคใต้จึงไม่แบ่งตามฤดูกาล ซึ่งชุดหนึ่งๆ สามารถสวมใส่ได้ตลอดปี เดิมการแต่งกายของคนภาคใต้จะไม่อาทรต่อการแต่งกายเฉพาะกิจ โดยชุดๆ หนึ่งสามารถสวมใส่ได้ในหลายโอกาส แต่ภายหลังที่ภาคใต้มีการรับวัฒนธรรมการแต่งกายจากภาคกลางเข้ามา ทำให้การแต่งกายของคนใต้จึงคล้อยตามวัฒนธรรมของภาคกลางมากขึ้น เช่น มีการไว้ทุกข์โดยสวมเสื้อดำ ซึ่งค่านิยมดังกล่าวได้เริ่มขึ้นในหมู่ของข้าราชการ ทำให้ชาวบ้านซึ่งเป็นสามัญชนทั่วไปยึดปฏิบัติตาม การแต่งกายตามอย่างวัฒนธรรมภาคกลางจึงแพร่หลายมากขึ้นและสืบเนื่องจนถึงปัจจุบัน

จากศึกษาและรวบรวมข้อมูลในเรื่องพัฒนาการประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไทยกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่ศึกษาปรากฏผลดังนี้

๔.๑.๑ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๔.๑.๑.๑ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สามารถอธิบายความเป็นเมืองสุราษฎร์ได้ดี คือ หลักฐานจากเมืองนครศรีธรรมราช ที่มีหลักฐานชี้ชัดว่าตั้งแต่ พ.ศ. ๑๗๗๓ เป็นต้นมา นครศรีธรรมราชเป็นนครรัฐอิสระที่รวมเอาหัวเมือง ในคาบสมุทรมลายู ๑๒ เมือง ได้แก่ เมืองสายบุรี เมืองปัตตานี เมืองกลันตัน เมืองปาหัง เมืองไทรบุรี เมืองพัทลุง เมืองตรัง เมืองชุมพร เมืองบันทายสมอ เมืองสะอุเลา เมืองตะกั่วป่า และเมืองกระบุรี เรียกกันว่า "เมืองสิบสองนักษัตร" ตำนานนครศรีธรรมราชตอนหนึ่งกล่าวถึงการแบ่งดินแดนระหว่างพระเจ้าอู่ทองกับพระเจ้าศรีธรรมโศกราช บริเวณเหนือเขตบางตะพานเป็นของพระเจ้าอู่ทองใต้เขตบางตะพานเป็นของพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ซึ่งเกิดขึ้นช่วงหลังจากที่พระเจ้าอู่ทองสถาปนากรุงศรีอยุธยา (ราวพ.ศ.๑๘๙๓) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าช่วงนั้นนครศรีธรรมราชยังไม่ได้เป็นเมืองขึ้นของกรุงศรีอยุธยา และไม่เคยเป็นเมืองขึ้นของสุโขทัยโดยมีเหตุผลอยู่ว่า หัวเมืองที่จะคุมหัวเมืองฝ่ายใต้จะต้องมีกองทัพเรือที่เข้มแข็ง ปัญหาทางการเมืองและความมั่นคงของสุโขทัยยังมีให้เห็นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นเหตุการณ์ความไม่สงบก่อนพระมหาธรรมราชาลิไทขึ้นครองราชย์ หลังจากนั้นไม่นานอยุธยาก็สถาปนาขึ้นทางลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง เป็นช่วงเวลา ๒๐ ปี เป็นยุคแห่งความรุ่งเรืองในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช และที่สำคัญสุโขทัยไม่น่าจะแผ่ขยายอำนาจมาถึงที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง เพราะมีเมืองเก่าแก่มาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒ คือ เมืองละโว้ (ลพบุรี) เมือง ละโว้ ซึ่งจัดเป็นศูนย์กลางแห่งศิลปวิทยาการ อิทธิพลด้านศิลปกรรมของสุโขทัยไม่ปรากฏในเมืองลพบุรี ตลอดช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๙ และที่สำคัญเมืองลพบุรียังมีความสัมพันธ์กับอโยธยา เนื่องจากเมื่อพระเจ้าอู่ทองขึ้นครองราชย์กรุงศรีอยุธยาได้ส่งพระราเมศวรไปปกครองเมืองลพบุรีในฐานะเมืองลูกหลวง ด้านศิลปกรรมสมัยอโยธยาหรือศิลปะอู่ทองมีความแตกต่างไปจากศิลปะลพบุรี หลักฐานที่แสดงความเจริญรุ่งเรืองของเมืองอโยธยาก่อนสถาปนาเป็นกรุงศรีอยุธยา คือ พระพุทธรูปขนาดใหญ่ที่วัดพนัญเชิง และเศียรพระพุทธรูป วัดธรรมมิกราช ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้ บทบาททางการเมืองของสุโขทัยจึงไม่มีอำนาจเหนือเมืองนครศรีธรรมราช แต่มีความเกี่ยวข้องกันในเรื่องการค้า ศาสนา วัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ในยุคร่วมสมัยอย่างสุโขทัย เมืองไชยาในสุราษฎร์ธานีจึงไม่ควรเป็นเมืองใต้อำนาจสุโขทัยแต่ควรเป็นเมืองใต้การปกครองของนครศรีธรรมราชมากกว่า เนื่องจากเป็นเมืองใหญ่และมีกำลังทางทหารที่มีความเข้มแข็ง

พ.ศ. ๑๘๘๘ ได้มีการกล่าวถึงเมืองขึ้นของอยุธยาบริเวณคาบสมุทรมลายูไว้ ๔ เมือง คือ เมืองนครศรีธรรมราช เมืองพัทลุง เมืองไชยา และเมืองชุมพร แสดงให้เห็นถึงนโยบายของอยุธยาที่พยายามจะล้มล้างความเป็นศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองของนครศรีธรรมราช โดยแยกหัวเมืองพัทลุง ไชยา และเมืองชุมพรออกจากนครศรีธรรมราชให้ขึ้นตรงต่อกรุงศรีอยุธยา เมืองไชยาให้มีฐานะเป็นหัวเมืองตรี เจ้าเมืองมีฐานะเป็นออกพระ คือ ออกพระวิชิตภักดีศรีพิชัยสงคราม ซึ่งเป็นตำแหน่งขุนนางทางเมืองหลวง (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๔ : ๔๘) แสดงให้เห็นว่าการจัดตั้งเมืองไชยาและผู้ที่ปกครองเมือง

ไชยานั้นไม่ได้เป็นคนที่มีเชื้อสายในท้องถิ่น เพื่อป้องกันไม่ให้หัวเมืองต่างๆ ทางภาคใต้เกิดการแข่งขันกับอยุธยาโดยเฉพาะนครศรีธรรมราช ซึ่งถือได้ว่าเป็นเมืองใหญ่ที่มีความเข้มแข็ง แต่อย่างไรก็ตาม เมืองนครศรีธรรมราชได้ถูกลดฐานะให้เป็นหัวเมืองเอกเพื่อป้องกันและรักษาอำนาจทางการปกครองไว้ จึงทำให้ต้องส่งข้าหลวงจากอยุธยามาปกครองเมืองไชยาโดยตรง อีกทั้งยังเป็นการง่ายในการปกครองอีกด้วย

ในปีเดียวกันนี้เอง อยุธยาได้ยกทัพไปตีมะละกาเพราะต้องการยึดศูนย์กลางทางการค้า ซึ่งเมืองมะละกาได้ชื่อว่าเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางด้านการค้ามากที่สุดบนคาบสมุทรมลายู ภายหลังจากอยุธยายึดเมืองมะละกาได้แล้ว อำนาจการเป็นศูนย์กลางทางการค้าของมะละกาจึงตกเป็นของอยุธยา อยุธยาจึงมีอิทธิพลต่อหัวเมืองต่างๆ ทางภาคใต้เป็นอย่างมาก นับได้ว่าเป็นการวางรากฐานทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ ศาสนาและวัฒนธรรมในเวลาต่อมา

ในยุคสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ซึ่งเป็นช่วงที่เมืองสุราษฎร์ธานีมีการบูรณะฟื้นฟูวัดต่างๆได้แก่ วัดพระบรมธาตุ ซึ่งเป็นวัดประจำเมืองไชยา มีการสร้างวิหารหลวงด้านหน้าศาสนสถานประธานพระสถูปเจดีย์ ต่อมาช่วงพ.ศ. ๒๐๕๗ ซึ่งเป็นช่วงที่วัฒนธรรมใหม่ๆ แผ่ขยายเข้ามา รวมถึงพุทธศาสนาลัทธิมหายานแบบลังกาวงศ์ โดยมีหลักฐานที่แสดงถึงความเจริญทางด้านวัฒนธรรม ศาสนา โดยมีการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ พระสถูปมหาเจดีย์ ซึ่งเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมถ่ายทอดมาจากอารยธรรมอินเดียโบราณ

ในพุทธศตวรรษที่ ๒๑-๒๒ เป็นช่วงที่หัวเมืองปักษ์ใต้ถูกรุกรานจากโจรสลัด เนื่องจากเป็นยุคที่มีความเจริญทั้งด้านศาสนา เศรษฐกิจ และการเมือง ก่อให้เกิดเป็นเมืองท่าที่สำคัญ บรรดาพ่อค้าชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาเพื่อทำการค้าขาย เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์เหมาะที่จะเป็นที่ตั้งและพักสินค้าและเกิดเมืองท่าแห่งใหม่ขึ้นในเมืองสงขลาบริเวณหัวเขาแดง โดยมีพ่อค้าชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาค้าขาย ทั้งพ่อค้าชาวอาหรับและพ่อค้าชาวยุโรป ซึ่งขณะนั้นเมืองสงขลาเป็นเมืองที่ได้รับการสนับสนุนจากพ่อค้าชาวยุโรป ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ฮอลันดา ฝรั่งเศส โปรตุเกส ต่อมาเมืองสงขลาได้แผ่ขยายอำนาจไปยังปัตตานีและพัทลุง และเข้ายึดอำนาจของเมืองนครศรีธรรมราชตลอดจนเมืองไชยา ทำให้เมืองสงขลากลายเป็นรัฐอิสระและแข็งข้อต่ออยุธยา กรุงศรีอยุธยาจึงจำเป็นต้องปราบเมืองสงขลา โดยอยุธยาได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนประเทศฮอลันดา และฝรั่งเศส จนกระทั่งสามารถปราบเมืองสงขลาได้สำเร็จ กรุงศรีอยุธยาจึงกลับมามีอำนาจอีกครั้งในราว พ.ศ.๒๒๓๑ - ๒๒๔๕ ซึ่งเป็นช่วงที่ศูนย์กลางทางการค้าทางทะเลเปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้บทบาทของเมืองสุราษฎร์ธานีลดความสำคัญลง (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๔ : ๕๐-๕๑)

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๙๓ เป็นต้นมา เป็นยุคที่ชาติตะวันตกต้องการแผ่ขยายอาณานิคมเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และประเทศที่ได้ตกอยู่ภายใต้อาณานิคมของชาติตะวันตกในขณะนั้น คือ พม่า ลาว เวียดนาม เขมร และมลายู พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง ซึ่งเรียกว่าระบอบ "เทศาภิบาล"โดยอำนาจการปกครองมารวมที่จุดเดียวกัน นั่นคือกระทรวงมหาดไทย เพื่อ

ป้องกันเอกราชของประเทศชาติเอาไว้ให้พ้นจากการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก โดยมีการจัดระบบราชการให้มีอำนาจความรับผิดชอบดังนี้

ชั้นที่ ๑ การปกครองหมู่บ้าน มีผู้ใหญ่บ้านปกครอง
ชั้นที่ ๒ การปกครองตำบล มีกำนันเป็นผู้ปกครอง
ชั้นที่ ๓ การปกครองอำเภอ มีนายอำเภอเป็นผู้ปกครอง
ชั้นที่ ๔ การปกครองมณฑล มีข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้ปกครอง

ถึงแม้การเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยมีข้าหลวงเทศาภิบาลเข้ามาปกครองเมืองไชยา แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนข้าหลวงอยู่บ่อยครั้ง ต่อมา พ.ศ. ๒๔๔๒ ต้อนเมืองกาญจนดิษฐ์เข้ารวมกับเมืองไชยา และย้ายที่ว่าการเมืองไชยามาตั้งที่บ้านดอน แล้วย้ายที่ว่าการอำเภอกาญจนดิษฐ์ไปตั้งที่อำเภอกะแดะและเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอกาญจนดิษฐ์ ส่วนเมืองไชยาเดิมที่พุมเรียงกลายเป็นเมืองไชยาเก่าไป (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถาบันทักษิณคดีศึกษา, ๒๕๒๕ : ๒๘๖๒) พ.ศ. ๒๔๕๘ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯให้ย้ายศาลาว่าการมณฑลมาตั้งที่บ้านดอน บริเวณเดียวกับศาลากลางเมืองไชยา แล้วให้ยกฐานะเมืองท่าทองเป็นอำเภอ เอาชื่อเมืองกาญจนดิษฐ์เป็นชื่ออำเภอ คือ อำเภอกาญจนดิษฐ์ในปัจจุบัน และเปลี่ยนชื่อมณฑลชุมพรเป็นมณฑลสุราษฎร์ และเปลี่ยนชื่อเมืองไชยาที่บ้านดอนเป็นเมืองสุราษฎร์ธานี (ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์, ๒๕๔๕ : ๘๒) และเปลี่ยนจากอำเภอเมืองไชยาเป็น "อำเภอบ้านดอน" ตามชื่อตำบลที่ตั้งด้วย กระทั่งพ.ศ. ๒๔๘๑ กระทรวงมหาดไทยเปลี่ยนแปลงเสียใหม่ เรียกว่า "อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี" ตามเดิม (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถาบันทักษิณคดีศึกษา, ๒๕๒๕ : ๒๘๖๒) ต่อมา พ.ศ.๒๔๕๕ ได้เปลี่ยนคำว่าเมืองเป็นจังหวัด และข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้ว่าราชการเมืองเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด และช่วงพ.ศ.๒๔๖๕ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ยุบมณฑลสุราษฎร์ไปขึ้นกับนครศรีธรรมราช ด้วยเหตุผลที่ต้องการตัดทอนรายจ่ายอันเนื่องมาจากเศรษฐกิจตกต่ำหลังจากเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ ในที่สุดมณฑลเทศาภิบาลจึงถูกยกเลิกไปภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย จังหวัดสุราษฎร์ธานีจึงมีฐานะเป็นจังหวัดหนึ่งในราชอาณาจักรสยามที่ขึ้นตรงต่อกระทรวงมหาดไทยจนมาถึงทุกวันนี้ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๔ :๕๕-๕๖)

๔.๑.๑.๒ วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวสุราษฎร์ธานี

ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นของคนสุราษฎร์ธานี มีความเกี่ยวข้องด้านคติความเชื่อ เช่น คติความเชื่อเกี่ยวกับพืช คติความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ ความเชื่อของคนสุราษฎร์ธานีมีความผูกพันอยู่กับคติทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะในหมู่คนแก่คนเฒ่าในชนบทรอบนอกที่ยังคงสืบทอดกันมา ซึ่งความเชื่อของคนสุราษฎร์ธานีนี้ได้สั่งสมสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยศรีวิชัย โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในด้านวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม และศิลปะแขนงต่างๆ

การแต่งกายของชาวสุราษฎร์ธานีสมัยโบราณ ผู้ชายจะนุ่งผ้าโจงกระเบน โดยผ้านุ่งของผู้ชายจะนิยมสีม่วง ซึ่งเป็นสีที่ใช้กันในชีวิตประจำวัน เว้นแต่กรณีที่มีงานพิธีกรรมสำคัญๆ จึงจะนุ่ง

ผ้าลายหรือผ้าดอก ผู้ชายจะไม่สวมเสื้อ มีเพียงผ้าขาวม้าผืนเดียว ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า "ผ้าห่ม" โดยนิยมใช้พาดบ่าในงานพิธี หากทำงานหนักนิยมใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว และโพกศีรษะเพื่อความคล่องตัวในการทำงาน ในช่วงอากาศหนาวจะใช้เป็น "ผ้าห่ม" ส่วนผู้หญิงนุ่งโจงกระเบนเหมือนกับผู้ชายด้วยผ้าสีดำ สีเขียวและสีน้ำเงิน ใช้ผ้าห่มเป็นผ้าคาดอก ผู้หญิงจะสวมเสื้อเมื่อไปร่วมงานสำคัญต่างๆ หากเป็นการแต่งกายเพื่อประกอบอาชีพนิยมสวมใส่เสื้อแขนยาวหรือแขนกระบอกเพื่อป้องกันแสงแดดในขณะทำงาน สำหรับเด็กไม่นิยมสวมเสื้อผ้า แต่จะสวมสายมือ สายคอ สายเอว ซึ่งทำด้วยด้ายมงคล เพื่อใช้เป็นสิ่งคุ้มครองเด็ก ส่วนเด็กผู้หญิงนิยมแขวน "ปิ้ง" ปิดอวัยวะเพศ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๔ : ๑๖๓-๑๖๔)

การแต่งกายของชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานีในปัจจุบัน จะเป็นการแต่งกายตามแบบสากล โดยมีการสวมเสื้อหลากหลายรูปแบบ มีการสวมกางเกงรูปทรงต่างๆ มีการสวมใส่รองเท้า ลักษณะการแต่งกายที่ใช้กันในอดีตปัจจุบันนี้ได้เลิกใช้กันไปหมดแล้ว คงเหลือก็เพียงคนที่อาศัยอยู่ในชนบทเท่านั้นที่ยังคงมีลักษณะการแต่งกายเหมือนกับในสมัยโบราณ ในชีวิตประจำวันผู้หญิงชนบทยังคงนุ่งผ้าถุง ส่วนผู้ชายนิยมนุ่งโสร่ง

๔.๑.๒ จังหวัดนครศรีธรรมราช

๔.๑.๒.๑ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์

จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่ประมาณกึ่งกลางของแหลมมลายู อยู่ริมทะเลจีนใต้ด้านตะวันตกของอ่าวไทย หรือริมฝั่งทะเลด้านตะวันออกของภาคใต้ เมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองโบราณที่เคยมีความสำคัญในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองและศาสนามากที่สุดเมืองหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นเมืองที่มีพัฒนาการทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์สืบเนื่องกันอย่างไม่ขาดระยะ

เมืองนครศรีธรรมราชได้ชื่อว่าเป็นเมืองประวัติศาสตร์ เป็นหัวเมืองทางปักษ์ใต้ ตลอดเป็นศูนย์กลางทางศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญและเก่าแก่ที่สุดเมืองหนึ่งบนแหลมมลายู โดยในช่วงสมัยก่อนประวัติศาสตร์มีผู้คนมาตั้งหลักแหล่งทำมาหากินบริเวณนี้มาก่อนอย่างน้อยราว ๓,๐๐๐ ปีมาแล้ว จากการค้นพบหลักฐานทางโบราณสถานและโบราณวัตถุ สามารถสรุปได้ว่า นครศรีธรรมราชเป็นดินแดนแห่งหนึ่งที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์สืบเนื่องด้วยระยะเวลาที่ยาวนาน โดยสามารถกำหนดช่วงเวลาของนครศรีธรรมราชออกได้เป็น ๓ สมัย

สมัยแรก ได้แก่ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งแบ่งเป็นสมัยย่อย ๆ เป็นยุคกลาง ยุคหินใหม่ และยุคโลหะ

ยุคหินกลางได้มีการค้นพบเครื่องมือ "หินกะเทาะ" แบบวัฒนธรรมโฮบิเนียน ซึ่งเป็นเครื่องมือของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งพบได้ที่แหล่งโบราณคดีถ้ำนาหมื่นยม ตำบลช้างกลาง กิ่งอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช (ปรีชา นุ่นสุข, ๒๕๔๐ : ๘๐)

ยุคหินใหม่ เป็นยุคที่มีการค้นพบแหล่งโบราณคดีมากขึ้นโดยเฉพาะบริเวณภูเขาที่ตั้งอยู่ทางตอนกลางของคาบสมุทรและบริเวณชายฝั่งทะเลอ่าวไทย โบราณวัตถุที่ค้นพบเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ เช่น ขวานหินขัดและภาชนะดินเผากระจายอยู่ทั่วไปในหลายบริเวณของนครศรีธรรมราช และยังพบขวานหินขัดแบบจงอยปากนก มีดหิน สิ่วหิน หินทุบเปลือกไม้ ภาชนะดินเผาสามขาและภาชนะดินเผาประเภทอื่นๆ โบราณวัตถุที่พบในยุคหินใหม่เหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการกระจายตัวของกลุ่มชนที่บางส่วนยังคงตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ป่าเขาและพื้นที่ราบเชิงเขาที่มีแม่น้ำไหลผ่าน จนถึงแนวสันทรายชายทะเลด้านฝั่งตะวันออก วิถีชีวิตของคนในยุคนี้ยังคงยังชีพด้วยการหาของป่า ล่าสัตว์ มีการเริ่มทำการเกษตรกรรมแบบง่าย ๆ มีการทำเครื่องนุ่งห่มจากเส้นใยเปลือกไม้ การประกอบอาหารด้วยภาชนะดินเผาสามขา เป็นต้น (ณัฏฐภัทร จันทวิช , ๒๕๔๓ : ๒๐)

ยุคโลหะ เป็นยุคที่มีอายุประมาณ ๔,๐๐๐-๑,๘๕๐ ปีมาแล้ว ได้มีการค้นพบโบราณวัตถุที่สำคัญของยุคนี้เป็นจำนวนมากในแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ ของนครศรีธรรมราช โบราณวัตถุสำคัญที่ค้นพบ ได้แก่ กลองมโหรทึกสำริดรุ่นเก่า ในวัฒนธรรมดองซอน อายุราว พ.ศ. ๒๐๐-๕๐๐ (วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, ๒๕๒๑ : ๔) นอกจากนี้ยังค้นพบกันฉ่องสำริดในสมัยราชวงศ์ฮั่นของจีนและเครื่องมือเหล็กที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับตูลังมาวาสที่มีการค้นพบในประเทศมาเลเซีย (ปรีชา นุ่นสุข , ๒๕๔๐ : ๘๑)

จากหลักฐานทางโบราณวัตถุเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ในระยะเวลานี้นครศรีธรรมราชอยู่ในช่วงที่รับเอาวัฒนธรรมจากดินแดนภายนอก และเริ่มเป็นแหล่งที่มีความสำคัญในทางการค้าที่ตั้งอยู่บนเส้นทางข้ามสมุทรสายหนึ่ง ซึ่งเป็นที่มีพัฒนาการทางวัฒนธรรมที่ทำให้ชุมชนพื้นเมืองเดิมเปลี่ยนแปลงไปสู่ลักษณะของชุมชนใหม่ มีพัฒนาการทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะการรับรู้ในเรื่องโลหะวิทยาซึ่งมีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากชุมชนแบบใหม่ มีการตั้งถิ่นฐานรวมกลุ่มเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นพื้นฐานพัฒนาการไปสู่การเป็นชุมชนเมืองในที่สุด

สมัยที่สอง ได้แก่ สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ เป็นสมัยที่ปรากฏขึ้นในนครศรีธรรมราช ราวพุทธศตวรรษที่ ๕ - ๖ ซึ่งเป็นสมัยที่คาบเกี่ยวหรือร่วมสมัยกับสมัยก่อนประวัติศาสตร์และยุคโลหะ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เหล่านี้มาจากการติดต่อกับกลุ่มคนจากภายนอก ที่มีวัฒนธรรมและเทคโนโลยีก้าวหน้ากว่า รูปแบบของชุมชนในยุคนี้ เป็นชุมชนเมืองท่าทางการค้า ส่วนใหญ่เป็นชุมชนเนินริมแม่น้ำ และเส้นทางที่มีทางออกสู่ทะเล ในคัมภีร์มหานิเทศ ได้กล่าวถึงนครศรีธรรมราชในฐานะเป็นเมืองท่าที่สำคัญแห่งหนึ่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นช่วงที่วัฒนธรรมอินเดียเริ่มแพร่หลายเข้ามาสู่ดินแดนแถบเอเชียอาคเนย์ นครศรีธรรมราชได้รับเอาศาสนาที่สำคัญของอินเดียเข้ามา คือ ศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ ซึ่งเจริญสืบเนื่องต่อมาในเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งมีหลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญของทั้งสองศาสนาที่ค้นพบได้ในสมัยนั้น คือ ประติมากรรมรูปเคารพที่เก่าแก่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ ยังพบโบราณวัตถุที่บ่งบอกว่านครศรีธรรมราชมีการติดต่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากับต่างแดน เช่น เครื่องถ้วย เครื่องประดับ

แหวน ลูกปัด เครื่องทองรูปพรรณ ตราประทับมีจารึกตัวอักษร เหรียญหรือจี้ที่แกะสลักตัวอักษร ช่วงเวลานี้นับว่าเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญ เพราะเริ่มเข้าสู่ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม อันเนื่องมาจากการที่กลุ่มคนภายนอกหรือคนต่างเชื้อชาติและต่างวัฒนธรรมเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภูมิภาคนี้

สมัยที่สามได้แก่ สมัยประวัติศาสตร์ ระยะเวลาที่จัดว่านครศรีธรรมราชเข้าสู่สมัยประวัติศาสตร์ คือ ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒ ทั้งนี้เพราะถือเอา จารึกอักษรโบราณในนครศรีธรรมราชที่จารึกเป็นอักษรปัลลวะ ๓ หลัก ได้แก่ จารึกหุบเขาช่องคอย จารึกวัดมเหยงค์ จารึกวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ศิลาจารึกที่มีความเก่าแก่มากที่สุดในนครศรีธรรมราช คือ จารึกหุบเขาช่องคอย เป็นจารึกบนแท่งหินติดกับภูเขาด้วยอักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ จารึกหลักนี้เป็นของกลุ่มชนที่นับถือศาสนาพราหมณ์ ลัทธิไศวนิกาย (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. ๒๕๔๔ : ๕๖-๕๗) ศิลาจารึกทั้งสามหลักนี้เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างดินแดนนครศรีธรรมราชกับประเทศอินเดีย ซึ่งช่วงกำหนดเวลาสอดคล้องกับโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ค้นพบ แสดงให้เห็นถึงการตั้งถิ่นฐานของชาวอินเดีย การรับวัฒนธรรมอินเดียอันเนื่องมาจากกลุ่มชนฮินดูทั้งที่เป็นลัทธิพราหมณ์ ไศวนิกายและไวษณนิกาย ซึ่งได้แทรกซึมและฝังแน่นในวิถีชีวิตของคนใต้ไม่น้อยไปกว่าพุทธศาสนาและผสมผสานกับวัฒนธรรมของชนพื้นเมืองดั้งเดิม จนเป็นวัฒนธรรมศรีวิชัยในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๓ - ๑๖ ตามมาด้วยพระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ ส่งผลให้นครศรีธรรมราชมีความเจริญรุ่งเรืองในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๘ – ๑๙ นอกเหนือจากความเป็นมาหรือพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนานของเมืองนครศรีธรรมราชดังกล่าวมาแล้ว

นครศรีธรรมราชยังมีชื่อเรียกในเอกสารโบราณต่าง ๆ หลายชื่อ ซึ่งชื่อที่ปรากฏในเอกสารโบราณทั้งของไทยและของต่างชาติแทบทุกช่วงสมัย แต่ชื่อที่รู้จักกันดี คือ “ตามพรลิงค์” ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ (๒๕๔๕ : ๑๘๗) ได้อธิบายเกี่ยวกับ “ตามพรลิงค์” เอาไว้ว่า เมืองนครเมื่อแรกตั้ง นับแต่ยุคแรกที่ได้รับวัฒนธรรมอินเดีย มีชื่อเรียกว่า “เมืองตามพรลิงค์” ชนชาติอื่นๆนำไปเรียกเพี้ยนออกไป และมีการเขียนถ่ายทอดเสียงเป็นตัวอักษรตามที่ตนได้ยิน เช่น จีน เรียก “ตั้ง-หม่า-หลิ่ง” หรือ ตัน-มาลิง พวกทมิฬ เรียก “มัท-มาลิง-คัม” ชาวมลายูเพื่อนบ้านเรียก “ลือฆอ” ชาวยุโรป เช่น สเปน อังกฤษ ฮอลันดา เดินทางเข้ามายังแหลมมลายู ได้ชื่อเมืองนครศรีธรรมราชไปจากชาวมลายูซึ่งเป็นเจ้าของถิ่นและนักเดินเรืออย่างกว้างขวางในย่านนี้ จึงเรียกว่า “ลิกอร์” (Ligor) โดยชาวมลายูได้คำ “ลือฆอ” ไปจากคำว่า “นคร” คนท้องถิ่นนิยมเรียกคำสั้นๆ จากคำว่า “นครศรีธรรมราช” ซึ่งยาวมากไม่มีใครพูด และ “นครศรีธรรมราช” นี้เป็นชื่อใหม่ที่เกิดขึ้นเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ ๑๗-๑๘ เมื่อเมืองนครศรีธรรมราชหันมานับถือพุทธศาสนานิกายลังกาวงศ์ ศาสนาพราหมณ์คงเป็นศาสนาที่ใช้ในพิธีกรรมและคนที่เป็นพราหมณ์ จะเป็นคนเชื้อสายอินเดียเท่านั้นต่อมาชื่อ เมืองตามพรลิงค์จึงหายไป นอกจากนี้แล้ว เมือง

นครศรีธรรมราชยังมีชื่อเรียกในตำนานต่างๆ หลายชื่อ เช่น นครดอนพระ ศิริธรรมนคร ศิริธรรมราช ชื่อเหล่านี้คงเกิดขึ้นเมื่ออาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมหรือหมดอำนาจลง

อาณาจักรศรีวิชัยได้ถือกำเนิดขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๓ - ๑๖ ซึ่งมีหลักฐานหลายประการที่บ่งบอกว่ามีอาณาเขตตั้งแต่นครศรีธรรมราชไปจนถึงเกาะชวากลาง มีรูปแบบของการปกครองและศิลปวัฒนธรรมอย่างหนึ่งเกิดขึ้น จึงเรียกขอบเขตของการปกครองนี้ว่า "อาณาจักรศรีวิชัย" และเรียกศิลปวัฒนธรรมของผู้คนในภูมิภาคนี้ว่า "ศิลปวัฒนธรรมศรีวิชัย"

โวลเตอร์ (Woltor) และฮอลล์ (Hall) มีความเห็นเกี่ยวกับอาณาจักรศรีวิชัยว่า อาณาจักรศรีวิชัย ถือกำเนิดขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ ๑๓ - ๑๖ เป็นอาณาจักรที่มีอำนาจทางทะเล สามารถรวบรวมบรรดารัฐและบ้านเมืองที่อยู่ตามชายทะเลและหมู่เกาะน้อยใหญ่ มีอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และมีวัฒนธรรมเป็นของตัวเอง เนื่องจากตั้งอยู่ในตำแหน่งควบคุมเส้นทางการเดินเรือ เป็นจุดแวะพักขนถ่ายสินค้า และทำหน้าที่เป็นคนกลางในการขนถ่ายสินค้า โดยจัดให้เรือผ่านช่องแคบมะละกาจากมหาสมุทรอินเดียมายังทะเลจีนทางตะวันออก หรือจากทะเลจีนไปยังมหาสมุทรอินเดีย

สำหรับการล่มสลายของอาณาจักรศรีวิชัย มีนักวิชาการให้ความเห็นแตกต่างกันออกไป บ้างว่ามาจากการรุกรานของโจฬะเมื่อ พ.ศ. ๑๕๖๘ ซึ่งมีหลักฐานในศิลาจารึกเมืองตันซอว์ของพระเจ้าราเชนทรโจฬะ บ้างกล่าวว่าอาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมความสำคัญลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายการค้ากับจีน โดยที่พ่อค้าในตอนปลายราชวงศ์ซุ้งและราชวงศ์มองโกล (พ.ศ. ๑๘๘๒ - ๑๙๑) ได้ออกมาค้าขายกับโลกภายนอกและติดต่อซื้อสินค้าจากศูนย์กลางการผลิตในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยไม่ผ่านศรีวิชัยเหมือนแต่ก่อน จึงเป็นสาเหตุให้เมืองเล็ก ๆ ที่ตั้งอยู่ริมคาบสมุทรและหมู่เกาะต่างๆ มีการพัฒนาการตัวเองขึ้นเป็นรัฐจำนวนมากในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๙ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๒ : ๖๒)

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ (๒๕๔๕ : ๑๘๗) ยังได้อธิบายถึงการล่มสลายของอาณาจักรศรีวิชัยไว้ว่า แคว้นตามพรลิงค์เป็นเมืองคู่แข่งกับแคว้นศรีวิชัย กล่าวคือ นครหลวงของพวกศรีวิชัยอยู่บนเกาะสุมาตราหรือปาเล็มบังและมีความสามารถในการเดินเรือ จึงพยายามที่จะแผ่อำนาจขึ้นมาทางแหลมมลายูในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๕ บางครั้งแผ่ไปถึงเมืองไชยาแต่อำนาจของศรีวิชัยไม่มั่นคง เพราะเป็นเพียงการแสดงอำนาจการรบทางเรือ บางครั้งก็เป็นการโจมตีแบบกองเรือโจรสลัด หวังผลจากทรัพย์สิน ไม่สามารถยึดครองแบบถาวรได้เพราะไม่ได้เป็นคนท้องถิ่น จึงเป็นการยึดครองแบบชั่วคราว หรือเพียงยอมอ่อนน้อมเป็นเมืองขึ้นจัดส่งภาษี เมื่อแคว้นตามพรลิงค์เข้มแข็งขึ้นมาก็จะพยายามตีโต้แผ่ขยายอิทธิพลลงไปยังดินแดนปลายแหลมมลายู เนื่องจากแคว้นตามพรลิงค์มีความเชี่ยวชาญการรบทางบกมากกว่า ในที่สุดอำนาจของแคว้นศรีวิชัยก็สูญสลายไป เมื่อแคว้นตามพรลิงค์สามารถจัดตั้งเมือง ๑๒ นักษัตรขึ้นได้สำเร็จ

เมือง ๑๒ นักษัตร มีกำเนิดเกิดขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ - ๑๙ โดยพระยาศรีธรรมโศกราช เจ้าผู้ครองเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งมีหลักในการปกครองเมือง ๑๒ นักษัตร โดยให้เมืองนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลาง (เมืองพระยามหานคร) หรือเมืองหลวง แล้วมีเมืองบริวารตั้งอยู่โดยรอบจำนวน ๑๒ เมือง แต่ละเมืองมีฐานะเป็นเมืองขึ้น ในการปกครองเมือง ๑๒ นักษัตร มีการใช้ตราสัญลักษณ์หรือตราประจำเมือง โดยการเอารูปสัตว์ประจำปีนักษัตรของจีนมาใช้เป็นสัญลักษณ์ เนื่องจากมี ๑๒ เมืองเท่ากับเมือง ๑๒ นักษัตรพอดี เป็นเหตุให้เมืองบริวารต่าง ๆ ของนครศรีธรรมราชมีชื่อเรียกว่า "เมือง ๑๒ นักษัตร" และทำให้เมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองที่มีอำนาจอิทธิพลแผ่ไพศาลและเข้มแข็งที่สุดบนแหลมมลายู (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพานิชย์, ๒๕๔๒ : ๓๖๑๑)

พุทธศตวรรษที่ ๑๙ นครศรีธรรมราชมีฐานะเป็นเมืองใหญ่ในคาบสมุทรภาคใต้ มีแสนยานุภาพทางการทหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทัพเรือ สามารถยกกองทัพไปตีมะละกาได้ถึง ๒ ครั้ง และยังเคยยกทัพไปตีละโว้ ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๘-๑๙ เป็นช่วงที่นครศรีธรรมราชมีพัฒนาการเจริญรุ่งเรืองสูงสุด มีฐานะเป็นรัฐอิสระ มีกษัตริย์ปกครองในนาม พระเจ้าศรีธรรมโศกราช เป็นยุคที่พุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุดในดินแดนภาคใต้ และเป็นศูนย์กลางพุทธศาสนาเถรวาทลัทธิลังกาวงศ์

ต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๐ นครศรีธรรมราชถูกรวมเข้ากับราชอาณาจักรไทย คือ อาณาจักรอยุธยา แต่ยังคงความเป็นศูนย์กลางทางการค้ากับนานาชาติ มีการติดต่อค้าขายกับชาติตะวันตก เช่น โปรตุเกส ฮอลันดา อังกฤษ และฝรั่งเศส การแข่งขันเพื่ออำนาจทางการค้าระหว่างชาติตะวันตก ทำให้เกิดหัวเมืองการค้าขึ้น คือ สงขลา ปัตตานี และต่อมาในพ.ศ. ๒๑๗๒ ในสมัยสมเด็จพระอาทิตย์วงศ์ โปรดให้ออกญาเสนาภิมุข (ยามาดะ นางามาซะ) เจ้ากรมอาสาญี่ปุ่น ไปเป็นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช แต่สร้างความไม่พอใจให้กับเหล่าข้าราชการเมืองนครศรีธรรมราชเป็นอย่างมาก เมื่อออกญาเสนาภิมุขเสียชีวิตทางนครศรีธรรมราชก่อกบฏ พระเจ้าปราสาททองทรงส่งกองทัพจากอยุธยามาปราบจนสำเร็จ (ณัฏฐภัทร จันทวิช, ๒๕๔๓ : ๒๒)

เมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าเมื่อพ.ศ. ๒๓๑๐ ทำให้ไม่มีพระเจ้าแผ่นดินปกครอง พม่าจึงทำการยึดครองบรรดาหัวเมืองต่างๆ นครศรีธรรมราชจึงตั้งตัวเป็นอิสระแตกออกเป็นหลายก๊ก เช่น นครราชสีมา นครศรีธรรมราช ฯลฯ ครั้งนั้นพระปลัดซึ่งเป็นผู้รักษาเมืองนครศรีธรรมราช ได้ตั้งตัวเป็นพระเจ้าแผ่นดิน เรียกกันว่า "เจ้านคร" ครองเมืองนครศรีธรรมราชอยู่ได้ ๓ ปี สมเด็จพระเจ้าตากสินยกทัพไปตีเมืองนครศรีธรรมราช (ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์, ๒๕๔๕ : ๑๘๙)

ในสมัยธนบุรีเป็นช่วงที่นครศรีธรรมราชกลับมามีความสงบอีกครั้งหนึ่ง บ้านเมืองมีพัฒนาการทางด้านต่างๆ แม้ว่าจะอยู่ในฐานะของเมืองประเทศราชก็ตาม แต่ก็มีพระเจ้านครศรีธรรมราชปกครองตนเอง มีอำนาจเหนือเมืองประเทศราชอื่น ๆ และมีอำนาจปกครองหัวเมืองปักษ์ใต้หลายเมือง (ณัฏฐภัทร จันทวิช, ๒๕๔๓ : ๒๓) สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เมืองนครศรีธรรมราชได้ปกครองดูแล

หัวเมืองปักษ์ใต้ ตั้งแต่เมืองชุมพรลงไปจนสุดแหลมมลายู ต่อมาภายหลัง พ.ศ. ๒๓๓๕ ได้แยกเมืองสงขลาออกไปจากนครศรีธรรมราช และให้ปกครองดูแลเมืองปัตตานี กะลันตัน ตรังกานู ส่วนเมืองนครศรีธรรมราชให้ปกครองเมืองไทรบุรีและหัวเมืองตามชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียทั้งหมด

ในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ปกครองเมืองนครศรีธรรมราชในขณะนั้น คือ เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) มีบทบาทหน้าที่ในการดูแลหัวเมืองปักษ์ใต้ และเมื่อพ.ศ. ๒๔๖๘ ได้มีการยุบตำแหน่งอุปราชปักษ์ใต้พร้อมกับยุบกองทหารรักษาวังที่ตั้งอยู่ประจำเมือง ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕ มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ได้มีการยุบมณฑลในหัวเมืองปักษ์ใต้ จึงได้ยุบเมืองนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดหนึ่งของราชอาณาจักรไทยตั้งแต่นั้นมา (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพานิชย์, ๒๕๔๒ : ๓๖๑๔)

๔.๑.๒.๒ วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวนครศรีธรรมราช

วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวนครศรีธรรมราช เป็นวิถีชีวิตที่มีการประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน จนกลายเป็นแบบแผนปรากฏเป็นเอกลักษณ์ของนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีประชาชนหลากหลายเผ่าพันธุ์ มีความเชื่อและยอมรับนับถือหลายศาสนาที่สำคัญ ซึ่งได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู และลัทธิความเชื่ออื่นๆ ศาสนาและลัทธิความเชื่อต่างๆ เหล่านี้ที่เป็นพื้นฐานในการหล่อหลอมให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นของนครศรีธรรมราช เช่น ประเพณีการแต่งกายของชาวนครศรีธรรมราชที่ได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างช้านานจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต

การแต่งกายของชาวนครศรีธรรมราชตามบันทึกโบราณของชาวจีนบ่งบอกไว้ว่า ชาวนครศรีธรรมราช (ตามพรลิงค์) ในอดีต ผู้ชายจะนุ่งโจงกระเบนแบบหยักรั้ง มีการสวมเครื่องประดับ เช่น กำไลมือ ตุ้มหูห่วง สร้อยคล้องคอเฉวียงแบบพราหมณ์ ส่วนผมจะเกล้าเอาไว้ที่ท้ายทอย นุ่งผ้าโดยพับไปพับมา มีผ้าคาดอกและผ้าคล้องคอ ตลบไปมาคล้าย ๆ สไบเฉียง สวมเครื่องประดับ เช่น กำไลเท้า กำไลมือหลายอัน และตุ้มหู เกล้าผมขึ้นด้านบนกระหม่อมทั้งหมด

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๕-๖ ชาวนครศรีธรรมราช ผู้ชายที่เป็นข้าราชการ แต่งกายโดยการนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าม่วง สีอะไรก็ได้ โดยนุ่งให้ยาวเลยเข่าลงไปเล็กน้อย สวมรองเท้า ถุงเท้า สวมเสื้อราชปะแตน สวมหมวกกะโล่สีขาวนวล ถือไม้เท้าและเชี่ยนหมาก

สำหรับผู้ชายซึ่งเป็นสามัญชนทั่วไป มีการนุ่งโจงกระเบนสูงบ้าง นุ่งกางเกงจีนบ้าง สวมเสื้อแพรจีนหรือเสื้อคอกลมที่ตัดเย็บจากผ้าฝ้ายที่ปลูกขึ้นเองและทอไว้ใช้เอง

ส่วนผู้หญิงนั้นนิยมนุ่งผ้าถุง สวมเสื้อเป็นแบบเรียบง่าย มีการตัดเย็บไว้สวมใส่เอง นิยมสวมเครื่องประดับที่ทำจากทองคำ ได้แก่ ตุ้มหูห่วงเส้นเล็ก หากมีฐานะก็จะสวมตุ้มหูทองรูปสี่เหลี่ยมลักษณะคล้ายกับทับทรวงมีระย้าห้อยโดยรอบ

ช่วงพ.ศ. ๒๕๔๑ ชาวนครศรีธรรมราชนิยมแต่งกายแบบสากลกันมากขึ้นหรือที่เรียกกัน "แต่งแบบฝรั่ง" คือ มีการสวมกางเกงที่มีทั้งแบบขาสั้นและขายาว การนุ่งผ้าถุง กระโปรงสั้นและยาว

สวมเสื้อยืด เสื้อนอก ผูกเนคไท ในงานพิธีต่างๆ เช่น งานแต่งงาน (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๔ : ๑๖๔)

๔.๑.๓ พัทลุง

๔.๑.๓.๑ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์จังหวัดพัทลุง

เมืองพัทลุงเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเช่นเดียวกับสงขลาและนครศรีธรรมราช ซึ่งทั้งสามเมืองนี้มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน โดยเฉพาะเมืองพัทลุงกับเมืองสงขลา เมืองพัทลุงบางช่วงมีอาณาเขตที่ไม่สามารถแยกออกจากเมืองสงขลาได้อย่างชัดเจน ทำให้ประวัติศาสตร์ของพัทลุงบางช่วงไปคาบเกี่ยวกับทำเลที่ตั้งของเมืองสงขลาในปัจจุบัน (โดยเฉพาะอำเภอสทิงพระในปัจจุบัน)

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๗-๑๘ พัทลุงยังเป็นเมืองขึ้น ๑๒ นักษัตรของเมืองนครศรีธรรมราช เมืองพัทลุงมีความสำคัญใกล้ชิดกับเมืองนครศรีธรรมราชมาก ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับเป็นเมืองเอกหรือเมืองลูกหลวง กล่าวคือ นครศรีธรรมราชเป็น "กรุงตามพรลิงค์" พัทลุงเป็น "กรุงสทิง" (ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ , ๒๕๔๕ : ๒๒๐) หากแบ่งพัฒนาการด้านประวัติศาสตร์ของเมืองพัทลุง สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ช่วง คือ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ กับสมัยประวัติศาสตร์

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เมืองพัทลุงเป็นท้องถิ่นที่มีโบราณวัตถุที่น่าสนใจ และมีความเก่าแก่ ได้แก่ เครื่องมือหินกระเทาะที่ถ้ำพระเขาเมืองหรือเขาชัยบุรี กำหนดอายุประมาณ ๖,๕๐๐-๔,๒๐๐ ปีมาแล้ว โบราณวัตถุที่ค้นพบในระยะต่อมา ได้แก่ ขวานหินขัด เครื่องปั้นดินเผาลายเชือกทาบ หม้อสามขาหินดุ หินทุบเปลือกไม้ พบได้ในแหล่งถ้ำและพื้นที่ราบเกือบทุกพื้นที่ กำหนดอายุประมาณ ๔,๐๐๐-๒,๐๐๐ ปี จากหลักฐานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า "พัทลุง" เป็นท้องถิ่นที่มีมนุษย์อาศัยตั้งแต่สมัยหินเก่ามาจนถึงสมัยหินใหม่ เมื่อประมาณ ๖,๕๐๐-๒,๐๐๐ ปี โดยอาศัยอยู่ในถ้ำและพื้นที่ราบในการดำรงชีพด้วยเครื่องมือเครื่องใช้เหล่านี้

สมัยประวัติศาสตร์เมืองพัทลุง แบ่งออกเป็น ๓ สมัย คือ เมืองสมัยสร้างบ้านแปลงเมือง เมืองสมัยเก่า และเมืองสมัยใหม่

สมัยสร้างบ้านแปลงเมือง ช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๒๐ โบราณวัตถุที่ค้นพบในสมัยนี้ ได้แก่ พระพิมพ์ดินดิบ พระพุทธรูป ใบเสมาหินทรายแดง พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรสำริด เครื่องถ้วยจีน ในบริเวณโบราณสถานถ้ำเขาอกทะลุ ถ้ำคูหาสวรรค์ เขาเมืองหรือเขาชัยบุรี วัดภูผาภิมุข และวัดป่าขอม เขตอำเภอเมืองพัทลุง บริเวณวัดเขียนบางแก้ว และอำเภอเขาชัยสน

หลักฐานทางเอกสาร ที่แสดงถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของสมัยสร้างบ้านแปลงเมือง คือ ตำนานนางเลือดขาว ซึ่งถือได้ว่าเป็นพงศาวดารเมืองพัทลุง ที่รวมเอาความเชื่อและเหตุการณ์บ้านเมือง ซึ่งพอสรุปได้ใจความว่าเมืองสทิงพระเป็นเมืองสำคัญที่เกิดขึ้นบนเกาะใหญ่ ฝั่งตะวันออกหรือฝั่งทะเลสาบสงขลาปัจจุบัน นอกจากนี้ จากหลักฐานทางโบราณวัตถุที่ปรากฏทำให้ทราบว่าพัทลุง

ได้รับเอาวัฒนธรรมและอารยธรรมมาจากประเทศอินเดียและจีน โดยมีหลักฐานต่างๆ อ้างถึงการรับเอาอารยธรรมของผู้ที่มาติดต่อค้าขาย โดยเฉพาะอารยธรรมอินเดีย ซึ่งเห็นได้จากการค้นพบโบราณวัตถุและโบราณสถานในศาสนาฮินดู (สมคิด ทองสงค์, ๒๕๓๕-๒๕๓๖ : ๒๐)

พุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๘ พัฒนาการมาเป็นเมืองสทิงพระจนมีฐานะเป็นเมืองท่า มีการติดต่อค้าขายกับต่างชาติจนกระทั่งกลายเป็นศูนย์กลางการปกครอง โดยมีเจ้าเมืองที่สำคัญ ได้แก่ พระเจ้ากรุงสทิงพาราณสี หรือ เจ้าพระยากรุงทอง

ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ส่งเสริมให้เมืองสทิงพระเป็นเมืองท่า และเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญคือ การที่เมืองสทิงพระมีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ พริกไทย ดีบุก รังนก ข้าว และของป่า เช่น หวาย ไม้ไผ่ สมุนไพร งาช้าง เครื่องหนัง เขาสัตว์ และของป่าอื่นๆ ซึ่งสิ่งของเหล่านี้เป็นที่ต้องการของพ่อค้าชาวจีนและอินเดีย จึงทำให้เป็นเหตุจูงใจที่ทำให้พ่อค้าชาวจีนและอินเดียเดินทางเข้ามาค้าขายและได้นำเอาอารยธรรมเข้ามาเผยแพร่ ต่อมาพุทธศตวรรษที่ ๑๘ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง เมื่ออยุธยาแผ่อำนาจลงมาฝ่ายใต้และได้แผ่อำนาจทางการเมือง พัทลุงจึงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของนครศรีธรรมราช ต่อมาพัทลุงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเมืองตรี มีฐานะขึ้นตรงต่ออยุธยา เมืองพัทลุงเจริญรุ่งเรืองมาจนถึงพุทธศตวรรษที่ ๒๑ และเริ่มทรุดโทรมลงเพราะถูกรุกรานจากภายนอก (สมคิด ทองสงค์, ๒๕๔๒ : ๒๐-๒๒) ระยะนี้เองที่เมืองพัทลุงได้รับการกล่าวขานว่า มีการย้ายที่ตั้งเมืองมาก และเป็นช่วงที่วัฒนธรรมภายในชุมชนแข็งแกร่ง แม้จะมีวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาผสมผสานมักถูกหลอมละลายจนหมดกลิ่นอายของความเป็นวัฒนธรรมต่างถิ่น

พุทธศตวรรษที่ ๒๑-๒๒ หัวเมืองฝ่ายใต้ คือ ไชยา นครศรีธรรมราชจนถึงพัทลุง ถูกคุกคามจากโจรสลัดทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมือง เนื่องจากการค้าขายทางทะเลมีพ่อค้าต่างชาติเข้ามา ทั้งพ่อค้าชาวเอเชียและยุโรปต่างต้องการสถานที่เพื่อใช้เป็นเมืองท่า สถานที่พักสินค้า ทำให้เกิดเมืองท่าใหม่ๆ ขึ้นหลายแห่ง รวมทั้งเมืองท่าที่มีมาแล้วแต่เดิม เช่น นครศรีธรรมราช ปัตตานี และอื่นๆ ส่วนเมืองใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ คือ บริเวณหัวเขาแดงบนเกาะใหญ่ มีพ่อค้าชาวอาหรับเข้ามาตั้งเป็นสถานที่พักสินค้า ต่อมาก็ได้รับการสนับสนุนจากพ่อค้าชาวยุโรป ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส ฮอลันดา และโปรตุเกสให้เป็นเมืองท่า มีการสร้างป้อมปราการด้วยอิฐและหิน ซึ่งบริเวณนี้เป็นชายเขตของเมืองสทิงพระ มีผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานน้อยเพราะเป็นเนินเขา ส่วนพื้นที่ราบใกล้เคียงเป็นที่ลุ่มต่ำและมีดอนแห้งแล้ง จึงไม่เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานเพื่อดำรงชีพ แต่เหมาะแก่การตั้งเป็นเมืองท่าและสถานที่พักสินค้า เนื่องจากเป็นพื้นที่ตั้งอยู่ริมทะเลฝั่งตรงข้ามกับชายฝั่งบนแผ่นดินใหญ่ อีกทั้งหัวเขาแดงมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงจึงทำหน้าที่เป็นกำบังลมและเป็นป้อมปราการในการป้องกันข้าศึกได้เป็นอย่างดี มีอาณาเขตที่สามารถติดต่อกับพื้นแผ่นดินฝั่งตรงข้ามได้อย่างสะดวก ทำให้พื้นที่ดังกล่าวจึงเหมาะเป็นแหล่งจอดเรือและที่พักสินค้า และมีความเป็นอิสระในด้านภูมิศาสตร์และการเมืองมากกว่าตั้งอยู่บนแผ่นดินใหญ่อย่างเมืองพัทลุง อีกทั้งยังเป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ ไปด้วย แร่ธาตุ สัตว์ป่า และของป่า บริเวณดังกล่าวจัดได้ว่าเป็นศูนย์รวมปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ และทรัพยากรที่สำคัญในการ

ดึงดูดความสนใจจากเหล่าพ่อค้าชาวอาหรับเข้ามาตั้งหลักแหล่งพักสินค้า (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๔ :๘๓-๘๔)

กลางพุทธศตวรรษที่ ๒๓ เมืองพัทลุงบริเวณเขาเมืองได้เติบโตเป็นคู่แข่งของเมืองสงขลา เนื่องจากพัทลุงเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญ ในขณะที่สงขลาเป็นศูนย์กลางการค้าส่งผ่าน กล่าวได้ว่าเมืองพัทลุงและเมืองสงขลามีผลเกี่ยวข้องกันในด้านของการค้า จนกลายเป็นคู่แข่งทางด้านการค้าและการเป็นเมืองท่า อย่างไรก็ตามทั้งสองเมืองยังคงมีความเกี่ยวข้องและพึ่งพากันในด้านอื่นๆ ทำให้ความเจริญรุ่งเรืองของพัทลุงและสงขลา มีการพัฒนาที่ควบคู่กันไป แม้ในระยะหลังสงขลาจะมีความสำคัญและเป็นที่รู้จักมากกว่า แต่ทั้งสองเมืองก็ยังคงมีความสัมพันธ์ทางด้านการค้าต่อกันอยู่

พ.ศ. ๒๔๓๔-๒๔๖๖ เป็นช่วงการปฏิรูปการเมือง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งช่วงนี้เป็นช่วงที่วัฒนธรรมและภูมิปัญญาต่างๆ จากเมืองหลวงเริ่มแผ่ขยายกว้างจนครอบงำความคิดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการปฏิรูปทางการเมืองการปกครองโดยมีหลักการปกครองที่เน้นการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่จุดเดียวกัน คือ กระทรวงมหาดไทย และไม่ยอมให้เจ้าเมืองอื่นมีอำนาจอย่างที่เคยมีมา ทำให้จวนเจ้าเมืองหมดความสำคัญลง ระบอบการปกครองแบบใหม่นี้เรียกว่า "เทศาภิบาล" โดยเมืองพัทลุงสมัยนั้น มีเจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) เป็นผู้จัดการปกครองตามแบบแผนทุกระดับ มีการแต่งตั้งบุคลากรเข้ารับตำแหน่งใหม่ๆ ในระยะแรกรัฐบาลได้ใช้วิธีประนีประนอม โดยการแต่งตั้งเชื้อสายตระกูลจันทโรจน์วงศ์ และตระกูล ณ พัทลุง ดำรงตำแหน่งใหม่ๆ แต่ยังคงได้รับผลประโยชน์ตามแบบเก่า เช่น ให้พระยาพัทลุง (เนตร) เป็นผู้ว่าราชการเมืองตามเดิมและให้พระพิศาลสงคราม (สอน) ผู้ช่วยราชการเมืองสิงห์บุรีเป็นผู้ช่วยราชการเมืองทำหน้าที่รับผิดชอบแผนกสรรพากร ดูแลการเก็บเงินและผลประโยชน์ของแผ่นดิน ต่อมาเมื่อพ.ศ.๒๔๔๑ พระยาพิศาลสงครามถึงแก่กรรม จึงจัดให้พระอาณาจักรบริบาล (อ้น ณ ถลาง) เครือญาติของตระกูลจันทโรจวงศ์ให้มาเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดแทน ช่วงพ.ศ.๒๔๔๕ เมื่อพระยาพัทลุง (น้อย) ถึงแก่อนิจกรรม รัฐบาลจึงปลดพระยาอภัยบริรักษ์ฯ หรือพระยาพัทลุง (เนตร) ผู้ว่าราชการเมืองเป็นจางวาง รัฐบาลพยายามแต่งตั้งผู้ว่าราชการเมือง จากบุคคลภายนอก แต่ก็ยังคงเป็นเชื้อสายเจ้าเมืองเก่าในหัวเมืองฝ่ายใต้ จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงผู้ว่าราชการจังหวัดบ่อยครั้ง (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๔ : ๑๐๖)

จนกระทั่งช่วงพ.ศ. ๒๔๕๖ หลวงวิชิต เสนี (หงวน ศตะรัตน์) ได้เป็นผู้ว่าราชการเมือง ซึ่งในสมัยนี้ได้มีการเปลี่ยนชื่อเรียกผู้ว่าราชการเมือง เป็น "ผู้ว่าราชการจังหวัด" และเปลี่ยน "เมือง" เป็น "จังหวัด" ในขณะนั้นสมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศร์ ทรงดำรงตำแหน่งอุปราชมณฑลภาคใต้ ทรงร่วมมือกับผู้ว่าราชการจังหวัดพัทลุง ให้ย้ายที่ตั้งจังหวัดพัทลุงไปตั้งอยู่ที่ตำบลคูหาสวรรค์ อันเนื่องมาจาก ที่ตั้งเดิม ไม่มีความเหมาะสมที่จะสร้างความก้าวหน้าให้กับจังหวัดพัทลุงได้ จึงมีมติให้ย้ายที่ตั้งจังหวัดไปอยู่ที่ตั้งใหม่ดังกล่าว แต่การย้ายที่ตั้งจังหวัดสงขลาไม่สามารถดำเนินการได้

ทันที เนื่องจากหลวงวิชิตเสนีโดนสั่งย้ายไปเป็นอัยการมณฑล ทำให้การย้ายตัวจังหวัดไปอยู่ที่ตำบลคูหาสวรรค์ตามที่คิดไว้นั้นต้องหยุดชะงักลง จนกระทั่งช่วง พ.ศ.๒๔๖๔ - ๒๔๗๕ เป็นสมัยของพระยาคณาสัยสุนทร (สา สุวรรณานนท์) เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด จึงมีพระบรมราชานุญาติ โปรดเกล้าให้ย้ายตัวจังหวัดพัทลุงจากที่ตั้งเดิม คือ ตำบลลำป่า ย้ายไปตั้งอยู่ที่ บ้านวังเนียง ตำบลคูหาสวรรค์ (จังหวัดพัทลุงในปัจจุบัน) ตั้งแต่วันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ.๒๔๖๖ และในวันที่ ๑๖ เมษายน พ.ศ.๒๔๖๘ ได้เปิดที่ทำการศาลากลางจังหวัดใหม่ (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ ธนาคารไทยพาณิชย์, ๒๕๔๒ : ๕๓๗๓)

พ.ศ.๒๔๗๕ เกิดการเปลี่ยนแปลงระบอบเทศาภิบาลมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ทำให้ส่วนภูมิภาคมีอำนาจมากขึ้น เมืองพัทลุงจึงได้ยกฐานะเป็นจังหวัดจนถึงทุกวันนี้

๔.๑.๓.๒ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีการแต่งกายของชาวพัทลุง

วัฒนธรรมการแต่งกายของคนพัทลุง เป็นผลพวงมาจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีการเรียนรู้และมีประสบการณ์สืบต่อกันมา หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านและเทคโนโลยีท้องถิ่นของพัทลุงนั้น เกิดจากการสร้างสมบ่มเพาะด้วยจิตวิญญาณของผู้คนในท้องถิ่น ที่ได้รับการถ่ายทอดสืบสานพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง และประยุกต์ให้เหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาชาวบ้านพัทลุงจึงเป็นงานศิลปะพื้นบ้านตามคติความเชื่อในวิถีชีวิต จารีตประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆ โดยอาศัยลักษณะสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นตัวแปรสำคัญในการเรียนรู้ นำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับความจำเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ปัจจัยความจำเป็นขั้นพื้นฐานที่นำมาใช้ในการดำเนินชีวิตด้านอื่นๆ คือ เครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัย ชุมชนท้องถิ่นพัทลุงได้ริเริ่มประดิษฐ์คิดค้นสร้างสรรค์ โดยอาศัยภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา ได้อย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและแฝงด้วยคติความเชื่อทางไสยศาสตร์ จึงทำให้มีการถือเคล็ดในการใช้เครื่องนุ่งห่มให้เป็นสิริมงคล (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๔ : ๒๖๒ - ๒๖๔)

เครื่องนุ่งห่มเป็นสิ่งที่ใช้ปกปิดร่างกาย นอกจากจะให้ความสวยงามและความอบอุ่นแล้ว การสวมใส่เสื้อผ้าต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในการสวมใส่ เช่น ความเหมาะสมกับสีผิว ความเป็นสิริมงคล ความมีสง่าราศี และความเชื่อเกี่ยวกับโชคลาภซึ่งเชื่อกันว่าสีของเสื้อผ้าต้องเหมาะสมกับวันที่สวมใส่ โดยเฉพาะการใส่เสื้อผ้าใหม่ครั้งแรกต้องเลือกวันที่ดี

จะเห็นได้ว่าความเชื่อและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนเมืองพัทลุงเป็นอย่างมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคนเมืองพัทลุงมีวิวัฒนาการในเรื่องเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่มซึ่งได้มาจากการสืบทอดภูมิปัญญามาจากบรรพบุรุษอย่างช้านาน รู้จักการทอผ้าเพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่มตลอดจนถึงการสวมใส่ และการเก็บรักษา สิ่งต่างๆเหล่านี้ล้วนแต่เป็นภูมิความรู้ที่เหล่าบรรพบุรุษเป็นผู้คิดค้นและถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังและก็ยังยึดถือปฏิบัติมาจนถึงทุกวันนี้

เมืองพัทลุงเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพราะฉะนั้นการแต่งกายของชาวเมืองพัทลุง จึงมีทั้งการแต่งกายของชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในอดีต ผู้ชายชาวไทยพุทธนิยมแต่งกายด้วยการนุ่งโจงกระเบนหรือนุ่งผ้าถุง ใช้ผ้าขาวม้าหรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า "ผ้าซักอาบ" พาดบ่า ผู้ชายมักไม่สวมเสื้อ นิยมเหน็บกริชหรือมีดไว้กับตัว ทรงผมจะตัดสั้นแบบทรงมหาดไทยหวีแสกกลาง เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น การแต่งกายก็เปลี่ยนไปตามสมัยนิยม มีการนุ่งกางเกงขาสั้นหรือขายาวและสวมเสื้อแบบต่างๆ ส่วนผ้าถุงหรือ "ผ้าขาวม้า" ยังคงใช้กันมาจนถึงปัจจุบันโดยเฉพาะกลุ่มคนสูงอายุและชายที่อาศัยในแถบชนบท โดยใช้อาบน้ำหรือนุ่งอยู่กับบ้าน ไว้ผมตัดสั้นหรือตัดตามสมัยนิยม มีการสวมรองเท้า ถุงเท้า และสวมเครื่องประดับ สร้อยคอ แหวน นาฬิกา หรือแต่งกายตามแฟชั่นสมัยนิยม

การแต่งกายของผู้หญิงชาวไทยพุทธ สมัยก่อนผู้หญิงจะนุ่งผ้าผืนโดยการโจงกระเบนใช้ผ้ารัดอก ผ้านุ่งนิยมสีฉูดฉาด ส่วนทรงผมจะตัดสั้นเหมือนผู้ชายแต่จะเว้นไรผมเอาไว้ นิยมย้อมฟันให้ดำ โดยเฉพาะหญิงชาวอำเภอควนขนุน ชาวบ้านในท้องถิ่นเรียกการย้อมฟันดำ ว่า "ใส่ซี่" เมื่อวัฒนธรรมตะวันตกแผ่ขยายเข้ามา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง นิยมนุ่งผ้าถุงกันมากขึ้น ในช่วงแรกๆ สีของผ้าถุงเป็นสีพื้น ต่อมาจึงมีสีที่หลากหลายมากกว่าเดิม และมีการสวมเสื้อชั้นในและเสื้อตามสมัยนิยม ผู้สูงอายุยังนิยมนุ่งโจงกระเบนอยู่ แต่เลิกใช้ผ้ารัดอก หันมาสวมเสื้อแทน ส่วนทรงผมหันมาไว้ผมยาวและตัดผมสั้นกันมากขึ้น ส่วนเด็กผู้หญิง มักไม่สวมใส่เสื้อผ้า แต่นิยมใช้ "จะปิ้ง" หรือ "จับปิ้ง" ปิดอวัยวะเพศแทน วัสดุที่นำมาทำจะปิ้ง โดยทั่วไปทำจากกะลามะพร้าว หากเป็นคนที่มีฐานะ จะปิ้ง มักทำจากทองคำหรือเงิน ในปัจจุบัน ผู้หญิงเมืองพัทลุงนิยมแต่งกายตามแฟชั่นกันมากขึ้น (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๔ : ๒๔๓-๒๔๔)

การแต่งกายของผู้ชายชาวไทยมุสลิม ผู้ชายไทยมุสลิม จะเป็นการแต่งกายที่ยึดหลักศาสนาเป็นสำคัญ ปกปิดอวัยวะที่ไม่สมควรให้เห็น เดิมผู้ชายจะนิยมนุ่งโสร่งใส่เสื้อสวมหมวกหนีบหรือหมวกทรงมะนาวตัด(กปิเยาะห์) หรือไม่ก็ใช้ผ้าโพกศีรษะ ส่วนประเพณีการแต่งงานเจ้าบ่าวจะนุ่งโสร่งเรียกว่า "เปลก๊ะ" มีลักษณะเป็นลายตาสี่เหลี่ยมสอดสีทั้งผืน และสวมเสื้อที่เรียกว่า "ตะโละบลางอ" มีลักษณะคล้ายเสื้อกุยเฮงของจีนมีแขนยาวจรดข้อมือ คอกลม ผ่าอกเพียงครึ่ง ศีรษะอาจใช้ผ้าโพกพันทบอย่างสวยงาม

การแต่งกายของผู้หญิงชาวไทยมุสลิม นิยมนุ่งผ้าโสร่งปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อลายดอกและมีผ้าคลุมศีรษะ สำหรับประเพณีการแต่งงานเจ้าสาวนิยมสวมกระโปรงยาวและเสื้อแขนยาว มีผ้าคลุมผมหรือผ้าคล้องคอหรือไม่ก็เกล้าผมมวย ประดับด้วยพวงมาลัยดอกไม้สด เช่น ดอกมะลิ ดอกพิกุล ดอกกระดังงา เป็นต้น (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๔ : ๒๔๔) สำหรับภูมิปัญญาด้าน

การเก็บรักษาเสื้อผ้าแต่ละประเภท ต้องแยกเก็บให้เหมาะสม ไม่ปะปนกัน นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อว่า เสื้อผ้าของพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ที่เคารพนับถือ ต้องแยกไว้ในที่เหมาะสม การเก็บเสื้อผ้าเมื่อรู้ว่าเสื้อผ้าเปื้อนสกปรกสามารถทำความสะอาดได้ด้วยวิธีใด ยางไม้ประเภทใด เมื่อถูกเสื้อผ้าแล้วจะซักไม่ออก ควรระมัดระวัง เช่น ยางกล้วย น้ำหมาก สิ่งเหล่านี้นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาที่มีค่ายิ่ง (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๔ : ๒๖๙)

๔.๑.๔ สงขลา

๔.๑.๔.๑ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์จังหวัดสงขลา

เมืองสงขลาหรือจังหวัดสงขลาในปัจจุบัน คือ บริเวณพื้นดินรอบๆ ทะเลสาบสงขลามีอาณาเขตติดต่อกับ นครศรีธรรมราช พัทลุง ปัตตานี และมีพื้นที่ติดกับทะเลฝั่งอ่าวไทย บริเวณพื้นที่เมืองสงขลาในอดีต พบว่าในบริเวณนี้ยังไม่เป็นทะเลสาบ แต่เป็นลักษณะเกาะใหญ่ที่เกิดจากเขาใต้น้ำที่เกิดจากการทับถมของซากปะการัง ในระยะเวลาต่อมาเกิดการทับถมของโคลนตะกอนและคลื่น ประกอบกับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดเอาทรายทะเลมาทับถม ทำให้เกาะนี้ขยายใหญ่ขึ้น บริเวณเกาะนี้เริ่มตั้งแต่หัวเขาแดงและสิ้นสุดที่อำเภอระโนด เกาะใหญ่นี้ชาวบ้านในสมัยนั้น เรียกว่า " แผ่นดินบก"

ในบริเวณพื้นที่ของแผ่นดินบก ได้มีการสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยกันมาอย่างช้านาน มีร่องรอยการตั้งบ้านเมือง และวัดวาอาราม ซึ่งมีชื่อเรียก *ตำบล* หรือ *บ้าน* มาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ เมืองสงขลาที่หัวเขาแดง เมืองสทิงพระ เมืองพังยาง ส่วนวัดที่ยังคงสภาพให้เห็นอยู่ในปัจจุบันนี้ คือ วัดเขาน้อย วัดเสื้อเมือง วัดสีหยัง และวัดพะโคะ ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางศาสนา วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในบริเวณนี้ ล้วนได้รับอิทธิพลมาจากอารยธรรมอินเดีย เพราะมีหลักฐานการนับถือศาสนาพุทธและศาสนาฮินดูปะปนกัน มีการพบโบราณวัตถุโบราณสถานในศาสนาอินดู เช่น พระนารายณ์สวมหมวกแขก ศิวลึงค์ เทวรูปพระพิฆเณศร์ ถ้ำเทวสถาน และ พบโบราณวัตถุโบราณสถานในศาสนาพุทธ เช่น เจดีย์ทรงกลมตั้งอยู่บนฐานทักษิณสี่เหลี่ยมและเจดีย์สี่ทิศ ซึ่งพบที่วัดเขียนบางแก้วและวัดสทิงพระ และยังพบเครื่องปั้นดินเผาเคลือบจากจีน และญวน (ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม ,๒๕๔๖ : ๘๔-๘๕)

กล่าวโดยสรุป "แผ่นดินบก" เป็นเกาะใหญ่ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ จากหลักฐานที่ค้นพบซึ่งมีอายุประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ลงมา แผ่นดินบกจึงเป็นศูนย์กลางความเจริญทางศาสนา และเป็นศูนย์รวมของวัฒนธรรมและอารยธรรมอินเดียโบราณ และบริเวณนี้เป็นชุมชนโบราณ เป็นบ้านเมืองมาช้านาน บริเวณพื้นที่แผ่นดินบก และพื้นที่รอบทะเลสาบสงขลา เป็นชุมชนที่มีการตั้งบ้านเมือง มีคูเมือง สระน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค และหลักฐานที่ปรากฏในวัดอย่างมากมาย มีเอกสารต่างๆที่กล่าวถึงชื่อบ้านเมืองและวัด โดยมีเมืองสทิงพระเป็นเมืองสำคัญ เป็นพื้นที่มีพัฒนาการของชุมชนมาอย่างช้านาน

พุทธศตวรรษ ที่ ๒๑ ตอนปลาย ได้เกิดเมืองใหม่ขึ้นมา คือ เมืองสงขลา แต่อำนาจทางการปกครองขึ้นอยู่กับกรุงศรีอยุธยา จากหลักฐานทางเอกสารระบุไว้ว่า กลุ่มคนที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งที่

เมืองสงขลานั้น เป็นชาวต่างชาติสองพวก คือ พวกอาหรับเชื้อสายเปอร์เซีย และพวกจีน แต่ดูเหมือนว่าพวกอาหรับจะมีอิทธิพลและกำลังมากกว่า และได้รับการสนับสนุนจากพ่อค้าชาวยุโรปเป็นสำคัญ โดยมีเจ้าเมืองสงขลา คือ สุลต่าน สุไลมาน เป็นเจ้าเมืองสงขลาสมัยกรุงศรีอยุธยา ระหว่างพ.ศ. ๒๑๖๒-๒๒๑๑ เป็นผู้สร้างเมืองสงขลาริมเขาแดง ในเอกสารของชาวตะวันตกเรียกชื่อเจ้าเมืองสงขลาแตกต่างกันออกไป ดัทช์ เรียกว่า "โมกุล" ส่วนจดหมายเหตุชาวอังกฤษ เรียกว่า "ดะโต๊ะโมกอล" (ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม ,๒๕๔๖ : ๑๕๒) พงศวดารเมืองสงขลา เรียกว่า "สุลต่าน สุเลมัน" และเรียกต่อๆกันว่า "สุลต่าน สุไลมาน" ผู้ซึ่งเป็นข้าหลวงของพระเจ้ากรุงสยามทำหน้าที่ปกครอง เมืองสงขลาสมัยนั้นได้รับการสนับสนุนจากพ่อค้าชาวต่างชาติ โดยมีสิ่งจูงใจ คือ ในเขตเมืองสงขลาเป็นแหล่งผลิต แร่ดีบุก และพริกไทยที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ต้องการของชาวต่างชาติมาก อีกทั้งบริเวณนี้เหมาะแก่การตั้งเป็นเมืองท่าและสถานที่พักสินค้า โดยมีเหตุผลอยู่ว่าเมืองสงขลามีลักษณะเป็นเกาะทำให้มีอิสระในด้านภูมิศาสตร์ และการเมืองมากกว่าการตั้งอยู่บนผืนแผ่นดินใหญ่แล้วยังเป็นที่จอดเรือได้ดีกว่าที่อื่นๆ บริเวณหัวเขาแดงมีลักษณะเป็นที่สูงสามารถ ทำหน้าที่เป็นกำบังลมและเป็นกำแพงป้อมปราการในการเป็นที่มั่นป้องกันศัตรู แสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติของเมืองสงขลาเป็นตัวแปรสำคัญที่ดึงเอาความต้องการของชาวต่างชาติให้เข้ามาลงทุนทางด้านการค้า เมื่อมีชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาเพื่ออาศัยเมืองสงขลาเป็นสถานที่ทำการค้า เมืองสงขลาจึงมีความเจริญรุ่งเรืองในด้านการเป็นเมืองท่า และเป็นสถานที่พักสินค้าที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง

กลุ่มชาติตะวันตกที่เข้ามาติดต่อค้าขายกับเมืองสงขลาที่สำคัญๆ ได้แก่ ฮอลันดา อังกฤษ ฝรั่งเศส แต่ดูเหมือนว่าสงขลาจะให้ความสำคัญกับอังกฤษเป็นพิเศษ ก่อนหน้านี้ฮอลันดาก็เป็นอีกชาติหนึ่งที่เข้ามาติดต่อค้าขายกับอยุธยา แต่ก็ต้องถอนการค้าออกไป ในเหตุการณ์ครั้งนั้นฮอลันดาขอเจรจาผูกขาดสินค้ากับเมืองสงขลา แต่ก็ได้รับการปฏิเสธจากอยุธยา จึงทำให้ฮอลันดาเสียผลประโยชน์และก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างฮอลันดากับกรุงศรีอยุธยา จากเหตุการณ์ดังกล่าวอยุธยาจึงยุติการทำการค้ากับฮอลันดา ทางด้านอังกฤษดูเหมือนว่าจะมีความใกล้ชิดกับเจ้าเมืองสงขลาเป็นพิเศษ ในช่วง พ.ศ. ๒๑๒๖ นายจอห์น จอร์แดน เจ้าหน้าที่บริษัทอินเดียของอังกฤษ ได้เขียนรายงานไปยังสำนักงานใหญ่ซึ่งตั้งอยู่ในประเทศอังกฤษ ในเนื้อความกล่าวว่า

"เราเห็นว่าจะไม่เป็นการผิดหวัง หากคิดสร้างคลังสินค้าขนาดใหญ่ขึ้นที่สงขลา ซึ่งอยู่ไปทางเหนือของปัตตานีเป็นระยะทางประมาณ ๒๔ ลีก อยู่ภายใต้การปกครองของดะโต๊ะ โมกอล ข้าหลวงของพระเจ้ากรุงสยาม ข้าพเจ้าคิดว่าเราอาจใช้สงขลาเป็นที่ตระเวรหาสินค้าจากบริเวรใกล้เคียงเพื่อจัดส่งให้ห้างของเรา ที่กรุงสยามโคชิน ไชน่า บอร์เนียวและญี่ปุ่นได้เป็นอย่างดี เชื่อว่าต่อไปคงมีความจำเป็นที่ต้องจัดตั้ง แหล่งพักสินค้าขึ้นที่นี่ เพราะค่าใช้จ่ายในปัตตานีแพงมาก ทั้งยังไม่ค่อยได้รับความสะดวกอีกด้วย การตั้งสินค้าที่คลังสงขลา เสียค่าโสหุ้ย น้อยกว่าที่ปัตตานี เพราะที่สงขลาไม่ต้องเสียค่าภาษีอากรเลย เพียงแต่ยอมเสียของกำนัล ให้แก่ ดะโต๊ะ โมกอล เพียงเล็กน้อย ก็อาจนำสินค้าผ่านไปได้.." (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถาบันทักษิณคดีศึกษา,๒๕๒๕ : ๒๘๓๕)

แสดงว่าการจัดตั้งเมืองสงขลาขึ้นในพ.ศ. ๒๑๖๒ ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่บริษัทอังกฤษแต่เป็นการให้ความช่วยเหลืออย่างลับๆ เป็นการช่วยเหลือในลักษณะแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางด้านการค้าและให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในการสู้รบ

พ.ศ.๒๑๗๕ เมืองสงขลาได้ชักชวนให้บรรดาพ่อค้าชาวต่างชาติเข้ามาทำการลงทุนค้าขาย ทำให้กิจการขยายใหญ่โต ทำให้พ่อค้าชาวดัทช์เกิดความวิตกกังวล จึงได้เดินทางไปนครศรีธรรมราชเพื่อเจรจาขอผูกขาดการค้าในเมืองสงขลา แต่ได้รับการปฏิเสธจึงขอให้เมืองสงขลา และเปิดเป็นเมืองท่าเสรีเสียแทน

ช่วงพ.ศ. ๒๑๖๔-๒๑๘๕ เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อมในบริเวณกรุงศรีอยุธยาและปลายแหลมมลายู การเปลี่ยนแปลงครั้งนั้นเอื้ออำนวยให้เมืองสงขลาขยายความเป็นเมืองได้มากขึ้น ต่อมาเมืองสงขลาตั้งตัวเป็นอิสระคิดที่จะขยายอำนาจให้กับตัวเอง ในที่สุดเจ้าเมืองสงขลาถือโอกาสปลดแอกจากสยาม สงขลากลายเป็นรัฐอิสระและแข็งข้อกับอยุธยา จึงทำให้อยุธยาจำเป็นต้องทำการปราบปรามแต่ก็ไม่สำเร็จ ในจดหมายเหตุของชาวฝรั่งเศสได้ระบุเหตุการณ์ในขณะนั้นไว้ว่า

" เมื่อ พ.ศ. ๒๑๘๖ มีแขกมลายูคนหนึ่งได้ตั้งตัวเป็นใหญ่ที่เมืองสงขลาและได้กบฏต่อพระเจ้ากรุงสยาม แขกมลายูผู้นี้ได้ทำป้อมประตูหอรบอย่างแข็งแรงแน่นหนา และในไม่ช้าก็ได้ชักชวนบรรดาพ่อค้าทั้งหลายให้เข้าไปทำการค้าขายในเมืองสงขลาอย่างใหญ่โตมาก ฝ่ายไทยก็ยกกองทัพไปปราบปรามอยู่หลายครั้ง แต่ก็แพ้กลับมาทุกคราว พอสักหน่อยแขกคนนี้ก็ตั้งตัวเป็นกษัตริย์ เรียกกันว่าพระเจ้าเมืองสงขลา" (ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม ,๒๕๔๖: ๑๘๕)

ต่อมาสมเด็จพระนารายณ์ขึ้นครองราชย์ ได้ให้เมืองสงขลาเป็นแคว้นอิสระ เจ้าเมืองสงขลาได้ส่งทูตไปเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับอยุธยา และให้พวกขุนนางที่นับถือศาสนาอิสลามมีอำนาจตามเดิม การดำเนินนโยบายที่ออมชอมดังกล่าว ก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีระหว่างอยุธยากับเมืองสงขลา และเมืองสำคัญอื่นๆ ทางฝ่ายใต้ อีกทั้งเป็นการสร้างความสะดวกสบายในการค้าทางทะเลกับชาวต่างชาติ เมื่อเจ้าเมืองสงขลาสิ้นพระชนม์ลง อยุธยาจึงยอมรับการเป็นเจ้าเมืองสงขลาผู้เป็นบุตรสุลต่าน สุไลมาน อย่างเต็มใจ ถึงแม้ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับเมืองสงขลาจะดีขึ้น แต่หัวเมืองต่างๆ ทางภาคใต้ต่างเป็นเมืองที่มีความสำคัญในด้านการค้าทางทะเล ได้แก่ นครศรีธรรมราช พัทลุง ปัตตานี และไทรบุรี จึงเกิดความขัดแย้งสู้รบแย่งชิงผลประโยชน์กัน จนทำให้เกิดสงครามระหว่างเมืองสงขลากับเมืองปัตตานี เป็นการสู้รบที่ยืดเยื้อนานถึง ๗ ปี ซึ่งไม่สามารถสรุปได้ว่าใครเป็นฝ่ายชนะ เพราะมีชาวต่างชาติยื่นมือเข้าช่วยในการรบ นั่นคือ อังกฤษ อังกฤษเข้ามาให้ความช่วยเหลือเมืองสงขลา เพียงแค่เห็นประโยชน์ทางการค้าที่จะได้จากเมืองสงขลา จึงให้ความช่วยเหลือทางด้านอาวุธ เสบียงอาหาร ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เมืองสงขลาต้องให้สิทธิพิเศษด้านการค้ากับอังกฤษมากกว่าประเทศอื่น ขณะเดียวกันก็กีดกันพ่อค้าฮอลันดาให้ออกจากเมืองสงขลาไป เพราะครั้งหนึ่งฮอลันดาเคยเปลี่ยนใจไปเข้ากับฝ่ายอยุธยา โดยฮอลันดาได้ส่งกองทัพเรือไปช่วยอยุธยาสู้รบกับเมืองสงขลา จึงเป็นเหตุผลให้ฮอลันดาถูกกีดกันผลประโยชน์ทางการค้า ฮอลันดาจึงกลับไปเข้ากับฝ่ายอยุธยาอีกครั้ง พร้อมทั้งมีฝรั่งเศสเข้ามาช่วยรบ ซึ่ง

ในการสู้รบครั้งนี้ อยุธยาเพียงต้องการยุติการสู้รบที่ยืดเยื้อระหว่างสงขลากับปัตตานี และต้องการดึงเอาเมืองสงขลาเข้ามาอยู่ภายใต้การปกครองเช่นเดิม ความพ่ายแพ้ในการรบครั้งนี้กลับตกเป็นของเมืองสงขลา นับเป็นการสิ้นสุดอำนาจของพวกอิสลาม เมืองสงขลาจึงเปรียบเสมือนรัฐอิสระ ทางอยุธยาจึงให้เมืองสงขลากลับไปรวมกับเมืองพัทลุงเช่นเดิม

ภายหลังที่เมืองสงขลาพ่ายแพ้สงครามแก่อยุธยา เมืองสงขลาได้ถูกย้ายสถานที่ตั้งเมืองใหม่จากบริเวณเก่าที่หัวเขาแดงไปอยู่บริเวณอื่น ซึ่งมีการย้ายอยู่หลายครั้ง แต่ก็ไม่สามารถหาสถานที่ที่เหมาะสมได้ จนในที่สุดเมืองสงขลาก็ถูกย้ายมาอยู่ในเขตแหลมสน

สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสิน ทรงโปรดแต่งตั้งให้นายโยมชาวเมืองสงขลาเป็นพระสงขลาแต่ขึ้นอยู่กับเมืองนครศรีธรรมราชอย่างเดิม ในครั้งนั้นมีชาวจีน มีชื่อว่า เหยี่ยง แซ่เฮา เป็นผู้ที่ดูแลอากรรังนกเกาะสี่เกาะห้า สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงเห็นว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถจึงแต่งตั้งให้เป็น หลวงอินทคีรีสมบัติ ซึ่งราษฎร์นิยมเรียกว่า "จอมแหลมสนบ้าง" " ขรัวแปะบ้าง" ต่อมา พ.ศ.๒๓๑๘ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นหลวงสุวรรณคีรีสมบัติ (เหยี่ยง) และดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองสงขลาคนที่ ๑ ในสกุล ณ สงขลา (ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์, ๒๕๔๕ : ๒๗๑)

พ.ศ. ๒๓๑๓-๒๓๒๗ การปกครองของเมืองสงขลาให้ขึ้นกับเมืองนครศรีธรรมราช ทั้งสองเมืองนี้จึงมีความเกี่ยวเนื่องกัน ถึงแม้ทั้งสองเมืองนี้จะมีความสัมพันธ์กันแต่ถ้าเมืองใดเมืองหนึ่งได้รับการสนับสนุนจากราชธานี อีกเมืองหนึ่งก็จะถูกลดบทบาทลง แต่ดูเหมือนว่าเมืองนครศรีธรรมราชจะได้รับความสำคัญมากกว่า เป็นเหตุให้สร้างความไม่พอใจให้กับเจ้าเมืองสงขลา จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ที่สร้างความบาดหมางระหว่างสองเมืองนี้ขึ้น เหตุการณ์สร้างความบาดหมางครั้งนี้เกิดขึ้นเพราะเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชมีหนังสือให้กรมการออกมาพาผู้หญิง ช่างทอหูก และลูกสาวของชาวบ้านในเมืองสงขลาไปยังเมืองนครศรีธรรมราช เหตุการณ์ในครั้งนี้สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวเมืองสงขลาเป็นอย่างมาก เจ้าเมืองสงขลาได้นำเรื่องกราบทูลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี จากเหตุการณ์ดังกล่าวจึงทำให้เมืองสงขลาได้ยกฐานะเป็นเมืองตรี และแยกออกจากเมืองนครศรีธรรมราชอย่างเด็ดขาด ในพ.ศ.๒๓๓๔ (ศรีสมร ศรีเบญจพลางกูล, ๒๕๓๙ : ๑๓๕)

ต่อมาพระยาสงขลา (เหยี่ยง) ถูกปลดออกจากตำแหน่ง เนื่องจากปฏิบัติหน้าที่บกพร่องหลายประการสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าเมืองสงขลาออกจากตำแหน่งแล้วตั้งเจ้าเมืองสงขลาคนที่ ๒ คือพระยาสงขลา(บุญฮุย)ในที่สุด พ.ศ.๒๓๒๗ เมืองสงขลากลับไปขึ้นกับเมืองนครศรีธรรมราชตามเดิม ในขณะเดียวกันมีคำสั่งปลดเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช (หนู) ออกจากตำแหน่ง ผู้ว่าราชการเมืองสงขลาคนใหม่นี้เป็นผู้ที่มีความสามารถทางด้านการรบ ผลงานที่ปรากฏ คือเป็นผู้ที่ปราบกบฏปัตตานี สาเหตุที่ต้องทำให้เกิดสงครามครั้งนั้น มีสาเหตุมาจากแขกอินเดียคนหนึ่ง มีชื่อว่า "โต๊ะสาเหยด" อวดอ้างว่าตนเป็นผู้วิเศษมีคาถาอาคมแกร่งกล้า ทั้งยังกล่าวว่าตนเป็นผู้ที่มีเชื้อสายสืบทอดมาจากพระนาบีมะหะหมัด โดยร่วมมือกับพระยาปัตตานียกทัพเข้ามาตีเมืองสงขลา เจ้าเมืองสงขลาไม่สามารถต้านกองกำลังเอาไว้ได้ จึงหนีไปเมืองพัทลุง และได้รับความช่วยเหลือจากเมืองพัทลุง

และกรุงเทพฯ ทำให้การรบครั้งนี้เมืองสงขลาเป็นฝ่ายชนะ จากผลงานครั้งนี้ผู้ว่าราชการเมืองสงขลาได้เลื่อนฐานะขึ้น เป็นพระยาพิชัยคีรีศรีสุนทรสงครามภักดีอภัยพิริยปรากรมพาหุ สงขลาจึงมีฐานะเป็นเมืองเอกขึ้นกับกรุงเทพฯ และยังโปรดเกล้าฯ ยกเมือง ไทรบุรี ปัตตานี เมืองตรังกานูให้อยู่ในความดูแลของเมืองสงขลา

ในสมัยสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่มให้มีชื่อแขวงหรืออำเภอเป็นครั้งแรก และได้เลื่อนยศให้กับเจ้าเมืองสงขลา ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองสงขลากับกรุงเทพฯ ดำเนินไปด้วยดี ถือได้ว่าเมืองสงขลาช่วงนี้มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการปฏิรูปการปกครอง โดยพัฒนาหัวเมืองให้เป็นมณฑลเทศาภิบาล มณฑลเทศาภิบาลต่างๆ เหล่านี้ประกอบไปด้วย พัทลุง สงขลา นครศรีธรรมราช แต่จะนำเมืองสงขลาไปรวมกับมณฑลนครศรีธรรมราช ที่ว่าการมณฑลไปตั้งที่เมืองสงขลา เมื่อพ.ศ. ๒๔๖๐ เมืองสงขลาได้รับการเปลี่ยนชื่อเป็นจังหวัดสงขลา และเปลี่ยนชื่อผู้ว่าราชการเมืองเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด และยึดถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน

๔.๑.๔.๒ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีการแต่งกายของชาวสงขลา

จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่มีพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมมาเป็นเวลายาวนาน ผู้คนมีความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับความเชื่อในทางศาสนาที่เข้ามาทีหลัง เป็นต้นว่า พราหมณ์ พุทธ อิสลาม ผู้คนในจังหวัดสงขลามีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กับผู้คนทั้งต่างท้องที่และในท้องที่ จึงเป็นเหตุหนึ่ง ที่ทำให้จังหวัดสงขลามีทั้งวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายคลึงกับภูมิภาคอื่น แต่ยังคงมีลักษณะเฉพาะอันเป็นเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นขนบธรรมเนียมการแต่งกาย การกินอยู่ ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของบุคคล ประเพณีเกี่ยวกับสังคม ที่คนในสังคมต้องปฏิบัติร่วมกัน เช่น ประเพณีการเกิด ประเพณีสารทเดือนสิบ ประเพณีการลากพระ ประเพณีการเข้าสุหนัดหรือมาโซะยาวี เป็นต้น ซึ่งลักษณะ ขั้นตอน พิธีการ คติความเชื่อของขนบธรรมเนียมประเพณี ดังกล่าวเป็นการปฏิบัติในอดีตเท่านั้น แต่บางอย่างยังคงสืบทอดและปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัย เช่น ขนบธรรมเนียมการแต่งกายของชาวสงขลา มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่สามารถเห็นได้อย่างชัดเจน

การแต่งกายของชายชาวสงขลาในอดีต เมื่ออยู่กับบ้าน ชายชาวสงขลา ไม่ว่าจะเป็นคนหนุ่มหรือคนแก่ นิยมนุ่งผ้า “เลื้อยชาย” ด้วยผ้าทอในท้องถิ่น ที่มีลักษณะเดียวกับผ้าขาวม้า หรือที่ชาวบ้านเรียกกันทั่วไปว่า “ผ้าซักอาบ” มีลักษณะเป็นผ้าทอผืนยาวตามแบบดั้งเดิม โดยมีวิธีการนุ่งด้วยการจับผ้าสองข้างขมวดพกรัดเอว แบบ “ เกี่ยวคอไก่” คาดด้วยเข็มขัด หรือไม่คาดก็ได้ ส่วนชายผ้านุ่งปล่อยลอยชาย ปลายเคลียว (ม้วนชายผ้า) เวลาทำงาน หรือเดินทางไกลจะดึงเอาชายผ้าสองข้างขึ้นมาเหน็บข้างเอว เรียกว่า “เหน็บจ้อน” กรณีที่ต้องการความคล่องตัวเป็นพิเศษ จะนุ่งผ้าแบบ “ปั้นเตียวหรือหยักรั้ง” ลักษณะเป็นการรวบชายผ้าทั้งสองข้าง แต่ไม่ต้องเคลียว (ม้วน) เป็นหางกระเบน แล้วดึงชายผ้าที่รวบไว้สอดระหว่างขาทั้งสองข้าง เหน็บชายผ้าไว้ตรงเอวด้านหลัง จากนั้นใช้ผ้าขาวม้าโพกหัว หรือพาดบ่าใดบ่าหนึ่งแล้วปล่อยให้ชายห้อยลงเพราะคนในสมัยก่อนไม่นิยมใส่เสื้อ การแต่งกายในลักษณะนี้ยังคงพบ

เห็นได้ทั่วไปตามชนบท เมื่อออกนอกบ้านหรือเมื่อมีแขกมาเยี่ยม ก็เปลี่ยนมาเป็นการนุ่งกางเกง หาก เป็นชายที่ประกอบอาชีพการทำประมงนิยมนุ่งกางเกงผ้าฝ้ายขากระบอก หลวมๆ มัดปมที่เอวชั้นเดียว ส่วนคนที่มีเชื้อสายจีน ยังคงนิยมการนุ่งกางเกงแพร และสวมเสื้อ

การแต่งกายของหญิงชาวสงขลา หญิงสาวถึงวัยชราในอดีตนิยมการนุ่งโจงกระเบน หลังจากนั้นก็หันมานุ่งผ้าที่เย็บเพลาะชายผ้าทั้งสองข้างให้ติดกัน การนุ่งผ้ามีอยู่ด้วยกัน ๒ วิธี วิธีที่ ๑ นุ่งผ้าพันคอไก่ (เกี่ยวคอไก่) โดยการขมวดปมไว้ตรงสะเอวด้านหน้า แบบเดียวกับการนุ่งโจงกระเบน ดึงชายส่วนที่เหลือให้ออกไปข้างหน้าแล้วพับเป็นจีบทบไปมาซ้อนกัน ความกว้างของจีบประมาณฝ่ามือ แล้วเอาริมผ้าที่พับจีบเหน็บเข้าไปในพกที่พันคอไก่ แล้วใช้เข็มขัดคาดทับ วิธีที่ ๒ นุ่งผ้าป้ายธรรมดาแล้วคาดเข็มขัดรอบสะเอว ยังไม่มีการสวมเสื้อ แต่จะใช้ผ้าพื้นรัดรอบอกแทน ส่วนผู้หญิงวัยรุ่นใช้ผ้าแถบหรือผ้าซีกพาดคล้องด้านหลัง ชายสองข้างพาดไขว้ปิดหน้าอกชายผ้าทั้งสองข้างผูกเงื่อนไว้ที่ต้นคอ อย่างเช่น การห่มตะเบงมาน หรือจะใช้วิธีการนุ่งห่มแบบ "ฉ้อคอ" (ผูกปมไว้ที่คอ) ใช้เข็มกลัด (เข็มซ่อนปลาย) เย็บให้ติดกับชายผ้าด้านยาว พาดบ่าแบบสไบเฉียง หรือไม่ก็ใช้ผ้าห่มแบบรัดอกผืนหนึ่ง ผู้หญิงเมื่อแต่งงานแล้วใช้ผ้ารัดอกแค่ผืนเดียว ผ้าที่นิยมกันมากในสมัยก่อน คือ ผ้าแพรดอกของจีนซึ่งถือกันว่าเป็นผ้าชั้นดีหายาก ต่อมาก็ได้มีการเปลี่ยนมาใส่เสื้อ "คอบ่า" (คอกระเช้า) มีการเลือกสวมเสื้อที่มีตามวันเพราะเชื่อว่าเป็นสิริมงคลกับตัวเอง โดยมีการกำหนดเอาไว้ว่า วันอาทิตย์สีแดง วันจันทร์สีเหลือง วันอังคารสีชมพู เป็นต้น ในปัจจุบันนี้ (พ.ศ.๒๕๔๕) การนุ่งโจงกระเบนยังมีให้เห็นกันอยู่เฉพาะคนแก่เฒ่าในชนบท สำหรับการนุ่งผ้าถุงนิยมนุ่งกันเมื่ออยู่กับบ้านหรือเมื่อไปตลาดนัด ไปวัดหรืองานบุญต่างๆ ส่วนการนุ่งกระโปรง กางเกงและเสื้อตามสมัยนิยมทั้งที่ใส่อยู่บ้านและออกนอกบ้าน ยังมีให้เห็นกันอยู่ในการแต่งกายของหญิงชาวสงขลา

การแต่งกายของชายมุสลิมในจังหวัดสงขลา ชาวสงขลาที่เป็นมุสลิมจะต้องแต่งกายให้สุภาพและสะอาด ชายมุสลิมในสมัยก่อนนิยมนุ่งผ้าโสร่ง ใส่เสื้อ สวมหมวกหนีบหรือหมวกทรงมะนาวตัด หรือใช้ผ้าโพกศีรษะ ส่วนการแต่งกายในพิธีกรรม เช่นประเพณีการแต่งงาน ผู้เป็นเจ้าบ่าวจะต้องนุ่งผ้าโสร่ง "แปลก๊ะ" ซึ่งเป็นผ้าโสร่งสำหรับผู้ชาย ลักษณะสอดสีเป็นตาสี่เหลี่ยมทั้งผืน และสวมเสื้อ "ตะโละบลางอ" ซึ่งเป็นเสื้อที่มีลักษณะคล้ายเสื้อกุยเฮงของจีน แต่นิยมสีขาวและสวมหมวก "ซอเก๊าะ" สีดำ หรืออาจใช้ผ้าโพกศีรษะพันทบอย่างสวยงามแทนการใช้หมวก ชายมุสลิมสงขลายังคงรักษารูปแบบการแต่งกายเช่นนี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อออกไปละหมาดในมัสยิดหรือสุเหร่านอกบ้าน แต่ในปัจจุบันเปลี่ยนมานุ่งกางเกงสวมเสื้อตามสมัยนิยมเมื่ออยู่นอกบ้านหรือไปทำงาน

การแต่งกายของหญิงสาวมุสลิมสงขลา แต่เดิมนุ่งผ้าโสร่งปาเต๊ะกรอมเท้า สวมเสื้อคอกเป็นผ้าโปร่ง มีผ้าคลุมศีรษะที่มีสีสันและลวดลายปักอยู่ไม่น้อย แต่ในปัจจุบันนิยมนุ่งชุดติดกัน ส่วนการแต่งกายในประเพณีแต่งงาน เจ้าสาวแต่งตัวด้วยกระโปรงยาวและเสื้อแขนยาว อาจมีผ้าคลุมหรือผ้าคล้องคอก็ได้ ทรงผมนิยมทำผมเกล้ามวยประดับผมด้วยสร้อยที่ทำจากดอกไม้สด เช่น ดอกมะลิ ดอกพิกุล ดอกกระดังงา เรือนผมนิยมเสียบด้วยดอกจำปาหรือดอกจำปี

สำหรับการแต่งกายเพื่อประกอบพิธีทางศาสนา หรือการละหมาด ผู้ชายจะนุ่งโสร่งหรือนุ่งกางเกงขายาว ใส่เสื้อแบบใดก็ได้ที่สะอาด และอาจจะสวมหมวกด้วยก็ได้ สำหรับผู้หญิง นอกจากจะแต่งตัวสะอาดเรียบร้อยแล้ว ยังมีผ้าเฉพาะอีก ๓ ชิ้น เรียกว่า "ดาละกง" ชิ้นที่หนึ่ง การนุ่งจะต้องนุ่งกรอมเท้าให้มิดชิด ชิ้นที่สองใช้สำหรับโพกศีรษะปิดผมบริเวณหน้าผาก และชิ้นที่ สามใช้สำหรับคลุมศีรษะและส่วนบนของร่างกายยาวถึงบริเวณเข่า เมื่อแต่งชุดละหมาดเรียบร้อยแล้วจะมีส่วนหน้าเท่านั้นที่ไม่มีผ้าปิด (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๕ :๒๐๒-๒๐๔)

๔.๑.๕ ปัตตานี

๔.๑.๕.๑ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์จังหวัดปัตตานี

ปัตตานีเป็นเมืองทางประวัติศาสตร์อันยาวนานมานับพันปี และเป็นอาณาจักรที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ถึงอย่างไรก็ตามยังคงไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดว่าเมืองปัตตานีก่อตั้งเมื่อใด เพียงแต่รู้จักกันในยุคนั้นว่า "อาณาจักรลังกาสุกะ" คือ เมืองปัตตานีในอดีต สาเหตุที่ทำให้เข้าใจว่าเมืองลังกาสุกะ คือ เมืองปัตตานี เนื่องจากมีหลักฐานทางเอกสารต่างประเทศที่ได้กล่าวเอาไว้ว่า เมืองลังกาสุกะเป็นรัฐอิสระไม่ขึ้นกับเมืองใด เป็นเมืองท่าทางตอนเหนือที่มีความสำคัญ (ครองชัย หัตถา ,๒๕๔๑ : ๒๘) นอกจากนี้ยังมีหลักฐานยังมีหลักฐานที่ระบุว่าลังกาสุกะตั้งอยู่ในเมืองปัตตานีในปัจจุบัน ได้มีปรากฏในจดหมายเหตุของจีนอีกหลายฉบับ มีการบันทึกไว้บนผนังกำแพงด้านใต้ของวิหารเมืองตันซอร์ประเทศอินเดีย หลักฐานของชวา หลักฐานชาวอาหรับ และหลักฐานชาวมลายู (จุรีรัตน์ บัวแก้ว และคณะ อ้างถึงใน ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ ,๒๕๒๓ : ๒๕) นอกจากนี้ยังมีหลักฐานการสำรวจทางโบราณคดีเบื้องต้น ยังได้พบร่องรอยของกลุ่มคนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่กันที่ชุมชนอำเภอยะรัง รู้จักกันทั่วไปในภาษาท้องถิ่นว่า "เมืองประแว" ซึ่งเชื่อกันว่าเพี้ยนมาจากคำว่า "พระวัง" หรือพระราชวัง ตรงกับภาษามลายูว่า "โกตามะลิฆา" หรือ "โกตามัะฮ์ลิฆา" ในเอกสารของชาวจีน ชาวอาหรับ และชาวชวา ตามสำเนียงท้องถิ่นว่า "ลังกาสุกะ" เป็นเมืองที่เจริญรุ่งเรืองอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๐-๑๘ ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ ยังได้ตั้งข้อสันนิษฐานถึงอาณาเขตที่ตั้งของอาณาจักรลังกาสุกะโดยเชื่อว่า

"ลังกาสุกะมีอาณาเขตกว้างขวาง มีกำลังอำนาจเทียบได้กับอาณาจักรขนาดย่อมแห่งหนึ่งทีเดียว เพราะหลักฐานทางโบราณคดีที่ค้นพบยืนยันในข้อนี้ได้เป็นอย่างดี แต่ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าตอนที่เมืองลังกาสุกะเจริญรุ่งเรืองที่สุด มีอาณาเขตปกครองจากไหนถึงไหน ทราบแต่ว่าภายหลังเสื่อมอำนาจ ถูกอาณาจักรตามพรลิงค์ (นครศรีธรรมราช) ผนวกไว้เป็นดินแดนเดียวกัน ถ้าพิจารณาจากจดหมายเหตุอาหรับและจีนทำให้ทราบคร่าวๆว่า เมืองลังกาสุกะเป็นเมืองใหญ่ อาณาเขตด้านทิศเหนือติดต่อเมืองสงขลาและเมืองพัทลุง อาณาเขตด้านทิศใต้แผ่ไปสุดแหลมมลายู ทางด้านตะวันออกจดฝั่งทะเลอ่าวไทยทางด้านตะวันตกจดฝั่งทะเลตะวันตกในทะเลอันดามัน" (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทยธนาคารไทยพานิชย์, ๒๕๔๒ :๔๔๖๙)

สำหรับหลักฐานทางโบราณวัตถุและโบราณสถานที่ค้นพบในอาณาเขตแห่งนี้ ส่วนใหญ่พบเป็นซากปรักหักพัง เหลือแต่กองอิฐ ที่สันนิษฐานว่าน่าจะเป็น เจดีย์ โบสถ์ วิหาร เทวลัย ส่วนโบราณวัตถุที่ค้นพบเป็นชิ้นส่วนกระจัดกระจายอยู่ในที่ต่างๆ ได้แก่ พระโพธิสัตว์สำริด ศิวลึงค์ เสมาธรรมจักร เครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าอาณาจักรแห่งนี้เป็นอาณาจักรที่ผู้คนนับถือพุทธศาสนานิกายมหายานและนับถือศาสนาฮินดู ส่วนกลุ่มชนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่นั้นไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นชนชาติใดซึ่งในเรื่องนี้ อิบรอฮิม ชุกรี ยังได้กล่าวเอาไว้ว่า ดินแดนปัตตานีแห่งนี้เป็นที่อยู่ของชาวสยามมาก่อนที่ชาวมาเลย์ จะอพยบเข้ามาและนำเอาศาสนาอิสลามเข้ามาเผยแพร่ในตอนปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๑ จากตำนานเมืองปัตตานี (Sejarah Kearjaan Melayu Pattani) และยังได้กล่าวถึงชนชาติที่ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองโบราณยะ รังว่าโดยส่วนใหญ่แล้วกลุ่มคนที่เข้ามาอาศัยอยู่นั้นเป็นชาวมลายู แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าชาวมลายูเป็นชนชาติแรกที่เข้ามาตั้งที่อยู่อาศัย หลังจากมีชนชาติอื่นได้เข้ามาอยู่ก่อนแล้ว ก่อนหน้านี้เคยมีชาวฮินดูเดินทางมาจากอินเดียและมีชาวสยามซึ่งตั้งภูมิลำเนาอยู่เดิม ได้เข้ามามีอำนาจเหนือดินแดนสยาม จนกระทั่งช่วงหลังจึงมีชาวมลายูเข้ามาอยู่อาศัย (หะสัน หมัดหมาน,๒๕๔๐: ๑) ชาวมลายูที่เดินทางเข้ามาส่วนใหญ่มาจากปลายแหลมมลายูและสุมาตรา และได้ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณริมฝั่งทะเลของเมืองพระวัง จนในที่สุดชุมชนชาวมลายูก็เจริญขึ้นอย่างรวดเร็วและสามารถที่จะติดต่อกับพ่อค้าชาวต่างชาติได้สะดวก ต่างไปจากเมืองพระวังที่อยู่ห่างไกลจากทะเล และในที่สุดชุมชนมลายูแห่งนี้ก็ถูกพัฒนามาเป็น "เมืองปัตตานี"ในปัจจุบัน (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพานิชย์, ๒๕๔๒ :๔๔๗๐) และมีความสำคัญในฐานะเป็นเมืองท่าสำคัญมีบทบาททางเศรษฐกิจและการเมือง มีความเกี่ยวข้องกับดินแดนใกล้เคียงและได้ทำการติดต่อค้าขายกับต่างชาติมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๓

โดยมีปัจจัยสำคัญอยู่สองปัจจัย ที่ส่งเสริมให้เมืองลังกาสุกะมีความสำคัญในฐานะเป็นเมืองท่า ซึ่งปัจจัยแรกได้แก่ ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ ตามลักษณะทำเลที่ตั้งเมืองลังกาสุกะตั้งอยู่บนคาบสมุทรซึ่งเป็นกึ่งกลางระหว่างโลกตะวันออกกับโลกตะวันตก (East West Center) และเป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างจีนกับอินเดีย (Sino India Trade) ปัจจัยที่สอง คือ สินค้าเป็นที่ต้องการของพ่อค้าต่างชาติ สินค้าที่สำคัญได้แก่ ไม้หอม ไม้จันทร์ กำยาน นอแรด ฯลฯ จากปัจจัยทั้งสองนี้ที่เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งเสริมให้เมืองลังกาสุกะเป็นเมืองที่มีพัฒนาการจากการเป็นเมืองท่าเล็กๆ จนเติบโตกลายเป็นรัฐอันเนื่องมาจากการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของพ่อค้า และนักบุกเบิกชาวอินเดียส่งผลให้ลังกาสุกะรับเอาวัฒนธรรมจากชาวอินเดียเข้ามา (ครองชัย หัตถา, ๒๕๔๐:๔๒)

ในตำนานเมืองไทรบุรี ระบุถึงการสร้างเมืองปัตตานีเอาไว้ว่า "กษัตริย์มะโรงมหาวงศ์ (วังสา) ได้ส่งโอรสและราชธิดาออกไปสร้างเมืองใหม่ โดยในการเดินทางไปในครั้งนี้ได้มีช้างพังชื่อ "เยาหะรี" เดินทางไปด้วย เมื่อเดินทางไปถึงแม่น้ำแห่งหนึ่งซึ่งอยู่ไม่ไกลจากทะเล ช้างก็หยุดตรงบริเวณนั้น ราชโอรสและราชธิดาจึงถือเอาพื้นที่นั้นตั้งเป็นเมืองใหม่ขึ้นมาและให้ชื่อว่า "เมืองปาตานี" ตามชื่อกริชที่บิดามอบให้ (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพานิชย์, ๒๕๔๒ :๔๔๗๑)

สยาเราะห์เมืองตานี กล่าวถึงการสร้างเมืองตานีว่า "ปฐมวงศ์ของกษัตริย์เมืองตานีมีนามว่า "*กูรุบมหาจันตรา* หรืออีกนามหนึ่ง คือ *พญาอินทรา*" ได้อพยบไพร่ผู้คนจากเมืองโกตามหาลิมัยสร้างเมืองปัตตานีขึ้นที่บริเวณสันทรายปากแม่น้ำตานี บริเวณแห่งนี้มีชุมชนตั้งมั่นคงอยู่ก่อนแล้ว หัวหน้าชุมชนชื่อ "เจ๊ะตานี" (ตานีแปลว่านา) (อนันต์ วัฒนานิกร, ๒๕๒๘ : ๒๒)

"พญาตูมหาอินดรา" เป็นปฐมกษัตริย์เมืองปัตตานี แต่เดิมเคยนับถือพระพุทธศาสนา ต่อมาได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีเหตุผลในการเปลี่ยนศาสนาครั้งนี้เพราะอาการป่วยและไม่มีหมอคนใดรักษาอาการป่วยนี้ได้ แต่ก็ได้มีหมอมุสลิมคนหนึ่งมาทำการรักษาโดยให้สัญญากับหมอมุสลิมมีชื่อว่า "เช็คซาฟานุดดีน ชาวเมืองปาไส บนเกาะสมุมตรา เอาไว้ว่า ถ้ารักษาให้หายจากอาการป่วยได้ ก็จะเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลามและได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น "สุลต่านมูฮัมหมัดชาห์"

ในหนังสือตำนานเมืองปัตตานี ได้กล่าวถึงกษัตริย์ราชวงศ์วังสาที่ปกครองเมืองปัตตานีทั้งหมดมี ๑๐ พระองค์รวมทั้งพระเจ้าศรีวังสาซึ่งเป็นต้นราชวงศ์ ลำดับกษัตริย์ที่ปกครองเมืองปัตตานีมีดังนี้

(๑) พระเจ้าศรีวังสา หรือพญาท้าวนภา กษัตริย์ผู้สร้างเมืองและพระราชวังแห่งใหม่ที่กรือเซะ-บานา เรียกว่า โกตาอิสตานา

(๒) สุลต่านมุฮัมมัดชาห์ (พญาตาตูมหาอินดรา) ค.ศ.๑๕๐๐-๑๕๓๐ (พ.ศ.๒๐๔๓- ๒๐๗๓)

(๓) สุลต่านมุฎ๊อฟ ชาห์ ค.ศ. ๑๕๓๐-๑๕๖๔ (พ.ศ.๒๐๗๓- ๒๑๐๗)

(๔) สุลต่านมันศูร ชาห์ ค.ศ.๑๕๖๔-๑๕๗๒ (พ.ศ.๒๑๐๗-๒๑๑๕)

(๕) สุลต่านปาติกสยาม ค.ศ.๑๕๗๒-๑๕๗๓ (พ.ศ.๒๑๑๕-๒๑๑๖)

(๖) สุลต่านบะฮะดูร ค.ศ.๑๕๗๓-๑๕๘๔ (พ.ศ.๒๑๑๖-๒๑๒๗)

(๗) ราชินีฮีเยาว์ ค.ศ.๑๕๘๔-๑๖๑๖ (พ.ศ.๒๑๒๗-๒๑๕๙)

(๘) ราชินีบีรู ค.ศ.๑๖๑๖-๑๖๒๔ (พ.ศ.๒๑๕๙-๒๑๖๗)

(๙) ราชินีอูงู ค.ศ.๑๖๒๔-๑๖๓๕ (พ.ศ.๒๑๖๗-๒๑๗๘)

(๑๐) ราชินีกูนิง ค.ศ.๑๖๓๕-๑๖๘๖ (พ.ศ.๒๑๗๘-๒๒๓๑)

(ครองชัย หัตถา,๒๕๔๑ : ๑๓๙)

ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. ๑๙๙๑-๒๐๓๑) ตามกฎหมายกำหนดบรรดาศักดิ์ฐานะเจ้าเมืองต่างๆ เมืองปัตตานีไม่มีรายชื่อ จึงเข้าใจว่าเมืองปัตตานีเป็นเมืองอิสระซึ่งมีความสัมพันธ์กับไทยในฐานะเป็นรัฐบรรณาการตามหลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของประเทศไทยในเอเชียยุคโบราณที่กำหนดให้เมืองเล็กต้องขึ้นกับเมืองใหญ่ ต่อมาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับปัตตานีเริ่มห่างเหินกันอันมีสาเหตุมาจากการที่กษัตริย์ปัตตานีเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลาม อีกทั้งมีชาวมลายูอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองปัตตานีเป็นจำนวนมาก ทำให้ชาวปัตตานีมีการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่นมีความมั่นคงขึ้นหลังจากที่มีการนำหลักเอกภาพทางศาสนาอิสลามมาใช้ ซึ่งเป็นไปในลักษณะกับผู้นำชาวไทยที่นำเอาพุทธศาสนาเข้ามาใช้

อีกทั้งความเจริญในการติดต่อค้าขายกับต่างชาติ อันได้แก่ โปรตุเกส ชวา จีน อาหรับ ดัตช์และ อังกฤษ ผลจากการเป็นเมืองท่าค้าขายที่สำคัญนี้เอง เป็นปัจจัยส่งเสริมอีกประการหนึ่งที่ทำให้เมืองปัตตานีเกิดความมั่นคงเป็นปึกแผ่นมากกว่าเดิม และเกิดการแข็งข้อ ต่อมาปัตตานีทำการก่อกบฏ และได้ทำสงครามสู้รบกับไทยสลับไปกับการอ่อนน้อมต่อไทย มีการส่งเครื่องบรรณาการให้กับไทย ปัตตานีกระทำการดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนในที่สุดเข้าสู่สมัยราชินีอูงูเป็นกษัตริย์ เมืองปัตตานีกลับแข็งเมืองขึ้นมาอีก เป็นสมัยที่พระเจ้าปราสาททองขึ้นครองราชย์ เป็นการทำลายจารีตประเพณีดั้งเดิมของไทยที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา อีกทั้งเกิดความแตกแยกขึ้นภายในราชสำนักไทย จึงเป็นช่วงโอกาสที่ดี ที่ทางปัตตานีจะทำการก่อกบฏขึ้นมาอีก จึงทำให้ไทยต้องรีบทำการป้องกัน เพื่อไม่ให้เมืองปัตตานีอาศัยช่วงจังหวะที่ไทยกำลังประสบปัญหาทำการก่อกบฏขึ้น เป็นผลให้ไทยต้องส่งกองทับเรือไปปราบเมืองปัตตานี ถึง ๒ ครั้ง คือ ใน พ.ศ.๒๑๗๕ และ พ.ศ.๒๑๗๗ แต่ก็ไม่สามรถตีเมืองปัตตานีได้ แต่ผลของการโจมตีทั้งสองครั้งนี้ส่งผลให้ทางปัตตานียอมอ่อนน้อมต่อไทยอีกครั้งหนึ่ง

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเมืองปัตตานี เป็นไปในลักษณะเช่นเดิมมาตลอด แต่ในขณะเดียวกันความเจริญทางด้านการค้าในเมืองปัตตานีเริ่มมีความมั่งคั่งมากขึ้น เมื่อ พ.ศ.๒๐๕๘ ปัตตานีอนุญาตให้โปรตุเกสเข้ามาทำการค้า และ พ.ศ.๒๑๔๕ พวกดัตช์ได้เข้ามาทำการค้าในเมืองปัตตานี หลังจากนั้นไม่นาน สเปนและอังกฤษได้เข้ามาทำธุรกิจการค้าเช่นกัน จากการที่มีชาติต่างๆ เข้ามาทำการค้าในเมืองปัตตานี จึงก่อให้เกิดการแย่งชิงผลประโยชน์ทางการค้า ส่งผลให้เกิดยุทธนาวีบริเวณอ่าวปัตตานี ใน พ.ศ.๒๑๖๒ ระหว่างดัตช์กับอังกฤษ (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, ๒๕๔๒ :๔๔๗๑ -๔๔๗๒)

หลังจากสมัยพระราชินีกุนิงเมืองปัตตานีเริ่มเสื่อมอำนาจลง โดยมีสาเหตุอยู่ด้วยกัน ๓ ประการ คือ ประการที่ ๑ พระองค์ขาดทายาทผู้ที่จะมาสืบทอดสกุล และในที่สุดผู้ที่มาปกครองเมืองปัตตานี คือ รายาเออริมัสกลันตัน โอรสสุลต่านกลันตัน ประการที่ ๒ เกิดจากการที่ดัตช์เข้ามาผูกขาดการค้าแต่เพียงผู้เดียว จึงทำให้การค้ากับต่างประเทศเริ่มเสื่อมลง ประการที่ ๓ กษัตริย์ปัตตานีราชวงศ์กลันตันครองราชย์ได้ไม่นานประกอบกับไม่มีรัชทายาทสืบสกุล จึงต้องมีการสรรหากษัตริย์องค์ใหม่มาปกครองแทน

ในระหว่างที่เมืองปัตตานีกำลังอ่อนแอและความวุ่นวายทางการเมือง ทางไทยเองกำลังประสบความยากลำบาก เกิดการกบฏแย่งชิงอำนาจกัน เมื่อ พ.ศ.๒๓๑๐ ถูกพม่าเข้าโจมตีกรุงศรีอยุธยา และยึดครองหัวเมืองต่างๆที่อยู่ภายใต้อำนาจการดูแลของไทย เช่น สงขลา พัทลุง และนครศรีธรรมราช หัวเมืองต่างๆ เหล่านี้ถือโอกาสตั้งตนเป็นอิสระ ปกครองตนเอง ในเวลาต่อมาพระยาตากสิน ได้รวบรวมกำลังผลเข้าโจมตีพม่าและยึดกรุงศรีอยุธยากลับมาได้ และสถาปนาตนเป็นกษัตริย์ และย้ายเมืองหลวงมาอยู่ที่กรุงธนบุรี ในพ.ศ.๒๓๑๒ จากนั้นยกทัพไปตีเมืองนครศรีธรรมราชและยึดกลับมาได้ ทำให้เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชหนีไปเมืองพัทลุง และเมืองสงขลา แต่กองทัพของพระยาตากตามไปจนถึงเมืองสงขลา เจ้าเมืองนครศรีธรรมราช เจ้าเมืองพัทลุง และเจ้าเมืองสงขลา หนีไปขอความ

ช่วยเหลือจากเมืองปัตตานี กองทัพทหารของพระยาติดตามไปจนถึงเมืองเทพา ซึ่งเป็นบริเวณรอยต่อระหว่างไทยกับเมืองปัตตานี ทางพระยาตากจึงได้ส่งคนไปเจรจากับเมืองปัตตานี ให้จับกุมเจ้าเมืองทั้งสามที่กำลังหลบหนี ต่อมาเมื่อพ.ศ.๒๓๑๙ พม่ายกทัพมาตีไทยอีกครั้งแต่ทางปัตตานีไม่ยอมส่งกองทัพเข้าช่วย เมืองปัตตานีจึงเกิดการแข็งเมือง ขึ้นอีกครั้ง ทางไทยจึงคิดที่จะเข้าไปตีเมืองปัตตานี แต่เป็นช่วงเวลาเดียวกันกับทางพม่า ได้ยกทัพมาตีเมืองเชียงใหม่ ทางไทยเองจึงต้องยกกำลังพลไปช่วย แต่ไม่ทันที่จะได้เคลื่อนกำลังพล พม่ากลับเป็นฝ่ายยกทัพกลับไปเสียก่อน ส่วนฝ่ายเมืองปัตตานีเห็นว่า ถึงแม้ไทยจะยกกองทัพกลับไปแล้ว แต่ก็ต้องมีการเตรียมการ เพื่อความพร้อมในการสู้รบไว้ เนื่องจากเมืองปัตตานีอยู่ในภาวะที่อ่อนแอ ขาดความพร้อมด้านยุทโธปกรณ์ อีกทั้งว่างเว้นจากการทำศึกสงครามมาเป็นเวลานาน จึงได้รวบรวมให้ชาวเมืองปัตตานี ร่วมกันสร้างป้อมปราการขึ้น เพื่อใช้ในการป้องกันบริเวณปากแม่น้ำปัตตานี และ บริเวณ หน้าพระราชวัง (ครองชัย หัตถา,๒๕๔๑ : ๑๖๓ –๑๖๖)

สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พม่าได้ยกกองทัพเข้าตีหัวเมืองทางใต้และสามารถตีเมือง ตะกั่วทุ่ง ตะกั่วป่า แต่ไม่สามารถยึดเมืองถลางได้ เพราะคุณหญิงจันทร์ภรรยาของพระถลางและนางสาวมุกน้องสาว ได้เกณฑ์กรมการเมืองออกปกป้องเมืองไว้ได้ อีกทางหนึ่งพม่าได้ยกทัพเข้าตีเมืองกระบุรี ระนอง ชุมพร นครศรีธรรมราช และจะยกทัพไปตีเมืองพัทลุง และสงขลา แต่ทางสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท ซึ่งเสด็จกลับมาจากการสู้รบกับพม่าที่เมืองกาญจนบุรี กลับมานำกองทัพเข้าตีช่วยเหลือหัวเมืองทางภาคใต้ที่ถูกพม่ายึดกลับคืนมาได้ ในขณะนั้นยังคงหัวเมืองประเทศราชของไทยอยู่ คือ เมืองปัตตานี ไทรบุรี และเกรงว่าจะตั้งตนเป็นอิสระ

ช่วง พ.ศ.๒๓๒๘ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงโปรดให้สมเด็จกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทยกทัพเพื่อโจมตีเมืองปัตตานี ซึ่งในการรบครั้งนี้สามารถตีเมืองปัตตานีได้สำเร็จ ส่วนเมือง ไทรบุรี ตรังกานู และกลันตัน เมื่อทราบว่าเมืองปัตตานีพ่ายแพ้แก่ไทย จึงเกรงว่าไทยจะยกกองทัพไปตี จึงได้ส่งตอกไม้เงินตอกไม้ทอง มาเป็นเครื่องราชบรรณาการมาถวายสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท หลังจากนั้นได้แต่งตั้งชาวเมืองปัตตานีชื่อว่า " ตนกูลามิดดิน" หนังสือกรียาอันมลายูปัตตานี กล่าวว่า ตนกูลามิดดิน ได้รวบรวมผู้คนเข้าไปตั้งศูนย์กลางปกครองเมืองปัตตานี ซึ่งอยู่ในบริเวณเมืองโบราณที่บ้านประแว อำเภอยะรัง และได้มอบหมายให้ระตูปะกาสันเป็นพนักงานด่านภายอยู่ที่ตำบลตันหยงลุโล๊ะ อำเภอเมืองปัตตานี ตนกูลามิดดินดำรงตำแหน่งสุลต่านเมืองปัตตานีได้ไม่นาน จึงได้ชักชวนให้องค์เชียงสือ ร่วมมือกันเพื่อตีหัวเมืองในราชอาณาจักร ในทางกลับกันองค์เชียงสือได้ส่งสาส์นมากราบทูลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ให้ทรงทราบ ช่วง พ.ศ.๒๓๓๔ จึงได้ส่งทัพเรือไปตีเมืองปัตตานี และได้แต่งตั้ง ดาโต๊ะ บังกาสัน (อนันต์ วัฒนานิกร, ๒๕๔๐ : ๙๗)

ต่อมาช่วงพ.ศ.๒๓๕๑ ดาโต๊ะบังกาลันได้ก่อความไม่สงบขึ้น สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชจึงโปรดให้ เจ้าพระยาพลเทพ (บุญนาค) ยกทัพหลวงออกไปสมทบกับเมืองสงขลา พัทลุง และเมืองจะนะจนสามารถตีเมืองปัตตานีได้สำเร็จ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ

ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๓ : ๒๙-๓๐) ในสมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เกิดความไม่สงบขึ้นบ่อยครั้ง จึงโปรดให้พระยาอภัยสงคราม และพระยาสงขลาลงไปช่วยเหลือพระยาตานีในการดูแลหัวเมืองทั้ง ๗ โดยวิธีการแต่งตั้งบุคคลในท้องถิ่นขึ้นมาเป็นผู้ปกครอง สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงแต่งตั้งผู้ที่จะมาปกครองหัวเมืองต่างๆ ดังนี้

ต่วนสุหลง	เป็นผู้ว่าราชการเมืองปัตตานี
นายพ่าย	เป็นผู้ว่าราชการเมืองยะหริ่ง (ยิริง)
ต่วนสหนิ (หนิ)	เป็นผู้ว่าราชการเมืองหนองจิก
ต่วนมาโซ	เป็นผู้ว่าราชการเมืองรามันห์
ต่วนหนิเดะ	เป็นผู้ว่าราชการเมืองระแงะ
ต่วนนิดะ	เป็นผู้ว่าราชการเมืองสาย
ต่วนยาลอ	เป็นผู้ว่าราชการเมืองยะลา

(อนันต์ วัฒนานิกร, ๒๕๔๐ :๙๘)

พ.ศ. ๒๔๘๙ สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้แยกหัวเมืองทั้ง ๗ หัวเมือง ลดลงเหลือ ๔ จังหวัด คือ ปัตตานี สายบุรี ยะลา และระแงะหรือนราธิวาส ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕ รัฐบาลประกาศยุบมณฑลปัตตานี และยุบจังหวัดสายบุรีเป็นอำเภอหนึ่งขึ้นกับจังหวัดปัตตานี ในปีเดียวกันนี้เอง จังหวัดปัตตานีเกิดจากการรวมหัวเมืองโบราณ ๔ เมือง คือ ปัตตานี หนองจิก ยะหริ่ง และสายบุรี (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพานิชย์, ๒๕๔๒ : ๔๔๗๓)

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับประชาชน เนื่องจากรัฐบาลใช้นโยบายรัฐนิยมและชาตินิยม รัฐบาลมีนโยบายที่พยายามเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชาวปัตตานีมากที่สุด และเป็นสาเหตุที่นำความยุ่งยากใจมาให้ชาวเมืองปัตตานี โดยมีข้อความตอนหนึ่งกล่าวไว้ว่า

"ในช่วง ค.ศ. ๑๙๔๑ กฎหมายเกี่ยวกับวัฒนธรรมดังกล่าว (สมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม-ผู้เขียน) ได้ดำเนินไปจังหวัดต่างๆและเริ่มบังคับให้ชาวปัตตานีแต่งกายแบบตะวันตก ผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกตำรวจจับไปซ้อม เป็นผลให้ชาวปัตตานีได้รับความเดือดร้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักปราชญ์ทางศาสนา (อุสามะ) ก็ถูกบังคับให้แต่งกายอย่างชาวตะวันตกเหมือนเช่นกัน เมื่อตำรวจพบผู้ใดสวมสารูบัน (ผ้าคลุมศีรษะ) ใส่เสื้อลึก ก็ถูกตำรวจถอดเสื้อออกไปเหยียบย่ำ ส่วนแม่ค้าที่ขายของในตลาดก็ถูกตำรวจตีด้วยพานท้ายปืนเพราะเธอสวมเสื้อกะบายาและมีผ้าคลุมศีรษะ" (สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา , ๒๕๒๙ :๑๒๙๗)

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๖ เป็น ต้นมาจังหวัดปัตตานีมีการปกครองโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดและกระทรวงมหาดไทย ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. ๒๔๗๖ โดยจัดให้มีการบริหารราชการส่วนภูมิภาคออกเป็นจังหวัด และอำเภอหลังจากได้มีการ

แก้ไขพระราชบัญญัติดังกล่าวในพ.ศ. ๒๔๗๙และ พ.ศ. ๒๕๐๕ และใช้บริหารราชการแผ่นดินจนถึงทุกวันนี้ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๓ : ๓๑)

๔.๑.๕.๒ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีการแต่งกายของชาวปัตตานี

จังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติและศาสนา ได้แก่ ชาวไทยเชื้อสายมุสลิม ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยพุทธ เนื่องจากในอดีตปัตตานีเป็นเมืองศูนย์กลางทางการค้าในแหลมมลายู ทำให้ชนชาติต่างๆ เช่น อินเดีย จีน ได้เข้ามาติดต่อค้าขายกับชาวพื้นเมือง และบางส่วนได้ทำมาหากินและได้ตั้งรกรากทำมาหากินและแต่งงานกับชาวพื้นเมือง เป็นผลให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา และก่อให้เกิดความหลากหลายทางขนบธรรมเนียมประเพณี บางส่วนของประเพณีที่ยังคงเคร่งครัด รักษา และยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจวบจนถึงปัจจุบัน เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณีเกี่ยวกับการกิน และประเพณีการแต่งกาย โดยมีศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดจารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของคนไทยกลุ่มต่างๆ ทั้งในส่วนของคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ หรือศาสนาอิสลาม อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าคนไทยกลุ่มต่างๆจะมีประเพณีที่แตกต่างกัน แต่ที่นิยมเหมือนกัน คือ ผู้คนที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลามนิยมนุ่งผ้าถุงและโสร่งเหมือนกัน โดยผู้ชายนิยมนุ่งโสร่งลายตาหมากรุก ในขณะที่ผู้หญิงนิยมนุ่งผ้าโสร่งปาเต๊ะ และในความนิยมที่เหมือนกันก็จะมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ระหว่างผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามกับศาสนาพุทธ โดยมีศาสนาเป็นปัจจัยที่กำหนดรูปแบบการแต่งกาย เช่น หากเป็นผู้หญิงมุสลิมเมื่อออกนอกบ้านจะต้องแต่งกายให้มิดชิดด้วยการสวมเสื้อแขนยาวและมีผ้าคลุมศีรษะ (ภาษาถิ่น เรียกว่า "กายกูบง") ส่วนผู้ชายมุสลิมเมื่อออกนอกบ้านจะนุ่งโสร่ง สวมเสื้อแขนยาว และมีผ้าโพกศีรษะ (ภาษาถิ่นเรียกว่า "ผ้าตรือแบ" หรือ "ซือแบ") หากไม่ใช้ผ้าโพกศีรษะจะสวมหมวก เรียกว่า " กปิเยาะห์" หรือ"ซอเก๊าะ"

ทั้งนี้ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิติมา ระเด่นอาหมัด ได้กล่าวถึงการแต่งกายของชาวปัตตานีเอาไว้ว่า ชาวปัตตานีมีประเพณีการแต่งกายอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณกาล และมีลักษณะแตกต่างจากการแต่งกายของชาวไทยโดยทั่วไป บ้างว่าคล้ายกับการแต่งกายของชาวมาเลเซีย หรือคล้ายคลึงกับชาวอินโดนิเซีย แต่ก็ไม่เหมือนสองชาติเสียทีเดียว แต่ได้รับอิทธิพลสืบเนื่องจากการติดต่อค้าขายไปมาตั้งแต่อดีต ซึ่งปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยมุสลิมในภูมิภาคอื่นๆ ได้ทวีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านการคมนาคมขนส่งเป็นปัจจัยสำคัญ ประกอบกับมีกลุ่ม "ดะวะห์" ช่วยเผยแผ่ศาสนา ทำให้ศาสนาอิสลามมีบทบาทต่อการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมมากขึ้น และมีการเผยแพร่หลักปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักศาสนามากขึ้นโดยเฉพาะเรื่องการแต่งกาย กล่าวคือ ชายมุสลิมต้องปกปิดอวัยวะกลางลำตัวตั้งแต่บั้นเอวไปจนถึงกลางน่อง และผู้หญิงมุสลิมต้องปกปิดทั่วร่างกายเว้นแต่ใบหน้ากับมือเท่านั้น

การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี ยังคงลักษณะเด่นเอาไว้ คือ ต้องแต่งกายมิดชิดตามหลักของศาสนาจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบใดไม่สำคัญ ที่สำคัญต้องปกปิดอวัยวะส่วนที่ศาสนาที่

ให้ปกปิด การแต่งกายของหญิงมุสลิมในอดีตที่ปัจจุบันนี้เลิกใช้ไปแล้ว เช่น ชุดกระโจมอก ซึ่งการแต่งกายในลักษณะนี้นิยมใส่สำหรับอยู่บ้าน หรือจะใส่ออกนอกบ้านก็ได้ ประกอบด้วยผ้า ๓ ชิ้น ชิ้นที่ ๑ เป็นผ้าโสร่งปาเต๊ะหรืออาจใช้ผ้าสตีรอ (ผ้าไหม) ลักษณะเป็นถุงยาวกรอมเท้า ชิ้นที่ ๒ เป็นผ้ากระโจมอก ใช้ผ้าแอเจ๊ะ (เป็นผ้าไหมลายต่างๆ เช่นลายกริชยาวตามแนวนอนและลายมัดหมี่ ซึ่งคำว่า แอเจ๊ะเพี้ยนมาจากชื่อเมือง Ajeh ซึ่งอยู่ทางเหนือสุดของเกาะสุมาตรา) หรือใช้ผ้าตลือโป๊ะ (ผ้าไหมลิโป้จากเมืองจีน) หรือผ้าปาเต๊ะ ผ้าที่นำมาใช้กระโจมอกยาวประมาณ ๘๐-๙๐ นิ้ว กว้างประมาณ ๓๐-๓๖ นิ้ว วิธีการนุ่งกระโจมอกแบบนี้ จะนุ่งให้ชายผ้าสองข้างห้อยอยู่ตรงกลาง ส่วนผ้าคลุมศีรษะใช้ผ้าป่านมีดอกสวยงาม หรือผ้าปะลางิง (ผ้าแพรชนิดหนึ่งทำเป็นดอกดวงโดยการใช้ใบตองแห้งย้อมสีพื้นของผ้า เพื่อให้ส่วนดอกมีสีต่างจากพื้น ผ้าชนิดนี้ทำในปัตตานีสมัยก่อน) วิธีคลุมโดยปล่อยชายทั้งสองไว้ข้างหน้าหรือจะตลบชายด้านใดด้านหนึ่งให้พาดโอบไปด้านหลัง สำหรับทรงผมของหญิงไทยมุสลิมในสมัยโบราณ นิยมเกล้าผมมวยหรือปล่อยให้สยายลงมาเมื่ออยู่กับบ้าน แต่งกายด้วยชุดกระโจมอก ส่วนผู้ชายแต่งชุดปูฉอปอตอง ปัจจุบันนี้ไม่มีใครสวมใส่กันแล้ว ชุดดังกล่าวประกอบด้วยเสื้อยืดคอกลมสีขาวผ่าหน้า สวมทางศีรษะ แขนสั้น ติดกระดุม ๓ เม็ด นุ่งผ้าขาวม้าทำจากไหมมีสีสันฉูดฉาดไม่เย็บเป็นถุงใช้นุ่งทับบนชายเสื้อ วิธีการนุ่งต้องให้ชายห้อยอยู่ตรงกลางเป็นมุมแหลม แล้วมีผ้าบือแซ เป็นผ้ามาจากเมืองจีน คล้ายแพรดอกในตัวหรือไหม เป็นผ้าที่มีขนาดเล็กนุ่งทับบนผ้าปูฉอปอตองอีกชั้นหนึ่ง เสร็จแล้วเหน็บด้วยกริชหรือหอก การแต่งกายในลักษณะนี้นิยมใช้ "สตาแง" โพกศีรษะ ในภาษามลายูเรียกว่า "สตางัน" เป็นผ้าโพกศีรษะที่พับเป็นรูปต่างๆ

การแต่งกายของผู้หญิงไทยมุสลิมตามแบบดั้งเดิม ที่ยังคงมีการใส่ให้เห็นอยู่กันในปัจจุบันเป็นชุดที่สามารถสวมใส่กันทุกวัน คือ ชุด "กุรง" ลักษณะของเสื้อเป็นเสื้อคอกลมติดคอ ตัวเสื้อผ่าหน้า สวมศีรษะได้ ติดกระดุมคอ ๑ เม็ดหรือเข็มกลัด ๑ ตัว แขนเสื้อเป็นแขนกระบอกยาวจรดข้อมือหรือต่ำกว่าข้อศอก ใต้รักแร้ระหว่างตัวเสื้อและแขนต่อด้วยผ้าสี่เหลี่ยมเล็กๆ ตัวเสื้อหลวมยาวคลุมสะโพก เสื้อกุรงจะสวมคู่กับผ้าปาเต๊ะหรือใช้ผ้าชนิดเดียวกันกับเสื้อนำมาทำผ้าถุงนุ่งแบบธรรมดา หรือนุ่งจีบรวบไว้ที่สะเอวข้างใดข้างหนึ่ง ในโอกาสที่ต้องไปงานหรูหรานิยมนุ่งผ้ายกเงินยกทองที่เรียกว่า "ผ้าซอแก๊ะ" การแต่งกายในลักษณะนี้มีผ้าคลุมศีรษะหรือคลุมไหล่ หรือใช้ผ้าโปร่งที่ปักเลื่อมที่ขนาดเล็กกว่าผ้าป่านคลุมศีรษะทั่วไป ทรงผมก็มีการถักเปียหรือผมเกล้ามวย ถ้าเป็นหญิงตามท้องถิ่นก็จะแต่งอีกแบบหนึ่ง คือ สวมเสื้อกบายอ ลักษณะของเสื้อเป็นเสื้อคอวี ตัวเสื้อผ่าหน้าตลอด กลัดด้วยเข็มกลัด ๓ ตัว แต่ละตัวมีสายโซ่ต่อกัน แขนเสื้อยาวปลายแขนปล่อยกว้างเล็กน้อย ตัวเสื้อยาวคลุมสะโพก ชายเสื้อตรงหรือแหลม การสวมเสื้อกบายอจะสวมคู่กับผ้าถุงธรรมดา ในปัจจุบันการแต่งกายแบบนี้จะเป็นที่นิยมกันในหมู่หญิงสูงวัย การคลุมศีรษะจะคลุมเหมือนการแต่งกายชุดกุรง สำหรับผู้หญิงที่เป็น หะยีหรือฮัจยะห์ มักคลุมศีรษะ ๒ ผืน ผืนแรกเป็นผ้าขาวบางๆ มีลวดลายเล็กน้อยหรือไม่มี เรียกว่า "มือดูวาเราะห์" ใช้สำหรับปิดผมให้มิดชิด ผืนที่ สองเป็นผ้าป่านใช้คลุมตามประเพณี ส่วนหญิงในวัยสาวจะมีการสวมเสื้อคล้ายเสื้อบายอแต่จะเข้ารูปมากกว่า เสื้อแบบนี้เรียกว่า "เสื้อบานง" ในภาษามลายูเรียกว่า "บันดง" มาจาก Bandung ซึ่งเป็นชื่อเมืองทางตะวันตกของชวา ลักษณะของตัวเสื้อเป็นเสื้อแขนยาวรัดรูปจรดข้อมือ เสื้อบานง ใช้สวมคู่กับผ้าถุงธรรมดา

หรือผ้าซอแก๊ะหรือผ้าพันที่ชาวท้องถิ่นเรียกว่า "กาเฮงบือเละ" ความยาวประมาณ ๓ เมตร ไม่เย็บเป็นถุง วิธีการนุ่ง นุ่งให้ชายผ้าด้านนอกจีบทบแบบจีบหน้านาง หรือม้วน หรืออาจปล่อยให้สุดปลายผ้าไว้เฉยๆ โดยเหน็บชายผ้าไว้ตรงกลางสะเอวและนิยมให้ชายผ้าด้านล่างทแยงเล็กน้อยด้วย

ส่วนผู้หญิงในท้องถิ่นนิยมแต่งกายเช่นเดียวกับหญิงทั่วไป แต่มักสวมเครื่องประดับเพื่อบ่งบอกถึงฐานะ เช่น เข็มกลัด สร้อยคอ สร้อยข้อมือ กำไลมือ และต่างหู สวมเสื้อบานงที่เป็นเสื้อคอวีลึก ปิดทับด้วยลิ้นผ้าสามเหลี่ยม เรียกว่า "บานงแมแด" ภาษามลายูกลางเรียกว่า "บันดงเมดาน" ซึ่งเป็นเสื้อที่ได้รับอิทธิพลจากอินโดนีเซีย ผ้าที่นิยมใช้ในการตัดเสื้อแบบนี้ คือ ผ้าลูกไม้ ผ้ากำมหยี่ ผ้าต่วน และผ้าชีฟอง การสวมเสื้อบานงจะสวมคู่กับผ้าถุงธรรมดา ผ้าถุงสำเร็จ ผ้าพัน หรือกระโปรงยาวปลายบาน แต่เดิมชายท้องถิ่นนิยม สวมเสื้อ "ตือโละบลางอ" (Telok Balanga) ลักษณะของเสื้อเป็นเสื้อคอตั้งแบบคอจีน ผ่าหน้าครึ่งหนึ่งติดกระดุม ๓ เม็ด แขนเสื้อทรงกระบอกกว้าง ความยาวจรดข้อมือ แต่พับชายแขนเสื้อขึ้นมาเล็กน้อย เมื่อสวมเสื้อตือโละบลางอนิยมนุ่งกับผ้าปาลิกัต ซึ่งเป็นผ้าจากประเทศอินเดีย ลักษณะเป็นผ้านุ่งลายขวางหรือตาหมากรุก มีวิธีการนุ่งโดยการนุ่งทบทั้งสองข้างเข้าหากันแล้วจึงขมวดไว้กลางลำตัว ซึ่งการนุ่งผ้าวิธีนี้ได้รับอิทธิพลจากอินเดียผ่านมาทางชวา

นอกจากนี้ การแต่งกายด้วยเสื้อตือโละบลางอ อาจมีผ้าคลุมไหล่ที่เรียกว่า "ตีรแบ" หรือ "ซือแบ" ภาษามลายูกลางเรียกว่า "ตีรบัน" ชุดนี้เป็นที่นิยมสำหรับครูสอนศาสนาอิสลาม ครูสอนศาสนาบางคนสวมเสื้อนอกแบบสากลทับเสื้อตือโละบลางออีกชั้นหนึ่ง หรือไม่อาจสวมเสื้อสีขาวซึ่งมีลักษณะคล้ายกับเสื้อตือโละบลางอแต่ชายเสื้อจะยาวกรอมเท้าและอาจทับด้วยเสื้อนอก ในปัจจุบันเสื้อตือโละบลางอใช้สวมกับกางเกงขายาว แต่ยังคงสวมหมวก "ซอเก๊าะ" ทำด้วยกำมะหยี่สีต่างๆ สีที่นิยมกันมากก็คือ สีดำ หรืออาจสวมหมวกสีขาว เรียกว่า "กูปีเยาะ" ซึ่งเป็นหมวกทรงกลม ทำด้วยผ้าปักดิ้นแวววาว หรือปักด้วยด้ายธรรมดาหรือถักด้วยโครเชต์ทั้งใบ หากเป็นวันสำคัญที่เกี่ยวข้องในทางศาสนา ผู้ชายชาวมุสลิมจะแต่งกายด้วยชุด "สลีแน" ลักษณะของชุดเหมือนชุดประจำชาติมาเลเซีย ประกอบด้วยเสื้อตือโละบลางอสวมคู่กับกับกางเกงแบบจีน มีผ้าซอแก๊ะขนาดสั้นกว่าที่ใช้เป็นผ้านุ่งของผู้หญิงนุ่งทับกางเกงโดยผ้าซอแก๊ะมีความยาวเหนือเข่า อาจจะมีการเหน็บกริชที่เอวและสวมหมวกสตาแงก็ได้

ในงานแต่งงานของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี มักใช้ผ้าสีเดียวกันทั้งชุด หากคู่บ่าวสาวมีฐานะจะใช้ผ้าที่เนื้อมันแวววาวหรือผ้าซอแก๊ะ เจ้าสาวนิยมสวมเสื้อบานงหรือเสื้อบานงแมแดความยาวคลุมสะโพก นุ่งผ้าถุงธรรมดาหรือนุ่งผ้าถุงสำเร็จ หรือกระโปรงยาวกรอมเท้า ใช้เครื่องประดับหลายชิ้น ทรงผมก็จะเกล้ามวยเพื่อให้รับกับดอกไม้ที่ปัดเรียงดูเป็นแถวสวยงาม ส่วนเจ้าบ่าวแต่งชุดสลีแนใช้ผ้าชนิดเดียวกันทั้งชุด ตั้งแต่ตัวเสื้อและกางเกง ผ้าทับกางเกงและสตาแง ชุดสลีแนของเจ้าบ่าว มักมีกริชเหน็บไว้ด้วยเพื่อเสริมความสง่างามให้กับผู้สวมใส่ หากเป็นคู่บ่าวสาวทั่วไปนิยมแต่งกายด้วยชุดพื้นเมือง

การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมในปัจจุบันเป็นการประยุกต์และผสมผสาน ระหว่างแบบพื้นเมืองกับแบบสากลเข้าด้วยกัน ตามชนบทจะมีการนุ่งผ้าปาลิกัตแบบหยักรั้ง มีการตลบชายสองข้าง

เข้าหากัน แล้วม้วนชายพกไว้ด้านหน้า สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อยืดหรือไม่สวมเสื้อ นอกจากนี้นิยมใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว ส่วนผู้หญิงชาวบ้านก็ยังคงนุ่งผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อบานง หรือกบายอหรือกุรง หรือเสื้อที่ตัดเย็บตามแบบสากลหรือเสื้อยืด กรณีที่อยู่บ้านจะไม่ใช้ผ้าคลุมศีรษะ หากออกจากบ้านจึงใช้ผ้าคลุมศีรษะ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. ๒๕๔๓ :๑๔๑-๑๔๕)

๔.๒ รูปแบบการแต่งกายของคนภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

ในการศึกษาวัฒนธรรมการแต่งกายของภาคใต้ครั้งนี้ นอกจากศึกษาข้อมูลจากเอกสารแล้ว ยังใช้วิธีการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์รายบุคคล การประชุมระดมความคิด การประชุมกลุ่มย่อย รวมถึงการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน หอสมุด และนักวิชาการ เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไทยกลุ่มต่างๆ ที่อาศัยในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย (ภาคใต้ฝั่งตะวันออก) โดยแบ่งขอบเขตของพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาดังนี้ พื้นที่ภาคใต้ตอนบนซึ่งประกอบด้วยจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช และศึกษากลุ่มเป้าหมายดังนี้ ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน และพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างซึ่งประกอบด้วยจังหวัดสงขลา พัทลุง และปัตตานี กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยเชื้อสายจีน และชนกลุ่มน้อย (ชนเผ่าซาไกที่อาศัยในจังหวัดพัทลุง) โดยกำหนดกรอบช่วงเวลาในการศึกษาวัฒนธรรมการแต่งกายซึ่งเป็นที่นิยมของคนภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ในช่วงประมาณ ๑๐๐ ปีย้อนหลัง หรือ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๕ - ๒๕๔๕ โดยแบ่งระยะเวลาออกเป็น ๓ ช่วง ดังนี้

- ยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔)
- ยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐)
- ยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๘๐- ๒๔๕๕)

การนำเสนอข้อมูลทำโดยจำแนกเป็นรูปแบบการแต่งกายตามเพศ วัย และโอกาสการใช้งาน ซึ่งได้แก่ การแต่งกายในชีวิตประจำวัน และการแต่งกายในโอกาสพิเศษ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๔.๒.๑ รูปแบบการแต่งกายของกลุ่มชาวไทยพุทธในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

พื้นที่ศึกษา ตำบลในเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังภาพที่

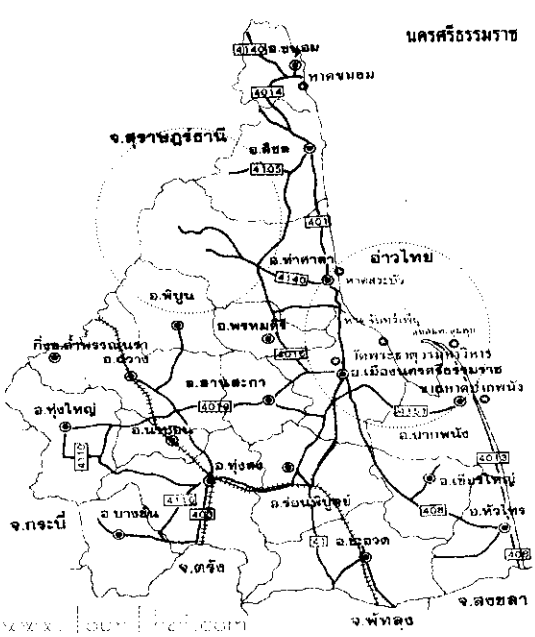

ภาพที่ ๑ แสดงพื้นที่ในการศึกษาข้อมูลรูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยภาคในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน สามารถจำแนกรูปแบบการแต่งกายตามยุค เพศ วัย และโอกาสในการใช้งาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

๔.๒.๑.๑ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ในยุคก่อนการการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๕ - ๒๔๗๔)

๔.๒.๑.๑.๑ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ.๒๔๔๕ - ๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชาย ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕ -๒๔๗๔

ชนะ นาคเวช ภิญญู ภิญโญศิริกุล และสมนึก จีรวรางกูร (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) และ ช้อย ไตรพร (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กทารกในช่วงนี้ พ่อแม่จะใช้ผ้าถุงผืนเก่าๆ มาฉีกเพื่อทำเป็นผ้าอ้อมห่อหุ้มตัวให้ลูก เนื่องจากในช่วงนี้ยังไม่มีผ้าอ้อมสำเร็จรูป สำหรับเด็กวัย ๒-๕ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านมักไม่สวมเสื้อผ้า แต่พ่อแม่หรือญาติๆ จะควั่นด้ายให้เป็นเกลียวเชือก แล้วผูกไว้ที่เอวเด็ก เรียกว่า “สายเอว” เพื่อใช้เป็นเครื่องรางของขลังป้องกันภูตผีปีศาจ บางครั้งอาจจะใช้หัวไพล (พืชสมุนไพรชนิดหนึ่งตระกูลเดียวกับขิง ข่า) สลักเป็นรูปสัตว์ต่างๆ เช่น หอย ปู นก แล้วเจาะรูเพื่อร้อยไว้กับสายเอวเด็ก ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “แขวนไพล” โดยมีความเชื่อว่าจะช่วยป้องกันโรคภัยไข้เจ็บให้แก่เด็กได้ หากเป็นเด็กในครอบครัวที่ค่อนข้างมีฐานะนิยมใช้สายเอวที่ทำจากเงินและเด็กรุ่นหลังๆ จะมีการร้อย “ปลัดขลิก” แขวนที่สายเอวด้วย ซึ่งมูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย, สารานุกรมภาคใต้ (๒๕๔๒ : ๗๕๐๑) ได้อธิบายลักษณะของปลัดขลิกเอาไว้ว่า เป็นเครื่องรางอย่างหนึ่งที่มีรูปร่างเป็นอวัยวะเพศชายขนาดเล็ก มีทั้งทำจากดินเผา สลักจากหิน และทำจากไม้ ซึ่งเป็นที่แพร่หลายในเอเชียและยุโรปมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งจัดเป็นสัญลักษณ์แห่งโชคลาภ ความมั่งคั่ง และความเจริญรุ่งเรือง นอกจากการแขวนสายเอวแล้วพ่อแม่นิยมสวมกำไลข้อมือและกำไลข้อเท้า ส่วนใหญ่ทำจากทองคำ ดังภาพที่ ๒

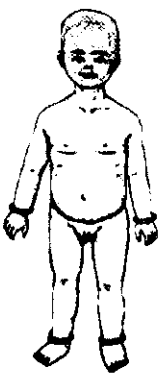

ภาพที่ ๒ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายไทยชาวพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

สำหรับเด็กผู้ชายที่มีวัย ๖-๑๐ ขวบ ช้อย ไตรพร (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อคอกลมสีขาวแขนสั้น หรือแขนกระบอกแขนยาวสามส่วน) ผ่าหน้าถึงกลางอก เพื่อสวมเสื้อทางศีรษะแล้วติดกระดุม ๑-๒ เม็ด เสื้อผ้าที่สวมใส่ในช่วงนี้ ส่วนใหญ่ตัด

เย็บจากผ้าที่ทอเองและเย็บด้วยมือหรือซื้อผ้าที่มีขายในท้องตลาดมาตัดเย็บเอง นิยมทำผมเกล้าจุกกลางศีรษะ หรือรวบแล้วผูกเป็นช่อปล่อยทิ้งไปทางด้านหลังศีรษะ ไม่มีสวมรองเท้า ดังภาพที่ ๓

ภาพที่ ๓ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายช่วง พ. ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ช้อย ไตรพร (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ เด็กผู้ชายเมื่อติดตามพ่อแม่หรือญาติไปร่วมงานต่างๆ เช่น งานบุญที่วัด นิยมแต่งกายรูปแบบเดียวกับการแต่งกายเมื่ออยู่กล่าวคือ เด็กโตยังคงนุ่งผ้าโจงกระเบน สวมเสื้อสีขาวคอกลมกว้างแบบสวมศีรษะ หรือแบบผ่าหน้าถึงกลางอกแล้วติดกระดุม ๑-๒ เม็ด หรือแบบผ่าหน้าตลอด แขนสั้น แต่การแต่งกายในโอกาสพิเศษจะมีความพิถีพิถันในการเลือกเสื้อผ้าที่ค่อนข้างใหม่กว่าชุดที่ใช้อยู่กับบ้าน และนิยมสวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า และสร้อยคอ สำหรับทรงผมอาจรวบเกล้าจุกไว้กลางศีรษะแล้วปักปิ่นที่ทำด้วยทองคำ เงิน หรือนาก หรือรวบผมแล้วผูกเป็นช่อปล่อยทิ้งไปทางด้านหลังศีรษะ ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๔

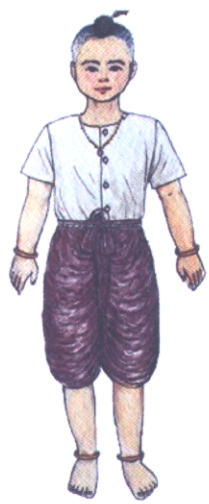

ภาพที่ ๔ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ชวลิต อังวิทยาธร (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ เด็กผู้หญิงวัยทารกเมื่ออยู่กับบ้านจะห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าอ้อมที่ทำจากผ้าถุงผืนเก่าๆของพ่อแม่ หากเป็นเด็กโตวัย ๓ - ๖ ขวบ จะใส่ "ตะปิ้ง" ซึ่งเป็นแผ่นโลหะรูปทรงต่างๆ เช่น รูปกลีบบัว รูปห้าเหลี่ยม รวมเรียกว่า "ปิ้งแผ่น" หรือเป็นเส้นโลหะเล็กๆ แล้วนำมาถักให้เป็นแผ่น เรียกว่า "ปิ้งเลื้อย" หรือใช้ "พลก" (กะลามะพร้าว) มาทำเป็นแผ่นเรียกว่า "ปิ้งพลก" หรือใช้ "ปิ้งเงิน" (ทำจากเงิน) เช่นเดียวกับคำบอกเล่าของช้อย ไตรพร (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ตอนที่ท่านวัย ๓-๖ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านแม่จะให้ใส่ "ปิ้งเงิน" (ตะปิ้งที่ทำจากเงิน) รูปใบโพธิ์ แล้วมีสายคล้องตะปิ้งรอบเอวทำจากเชือกหรือการควั่นเส้นด้ายให้เป็นเกลียวเชือก เด็กผู้หญิงในช่วงนี้ นิยม "ไว้จุก" ที่กลางกระหม่อม แล้วมี "ไม้กลัดจุก" (ปิ่นปักผม) ที่ทำจากทองคำตัน (ทองคำเนื้อแน่น) โดยส่วนหัวของปิ่นปักผมจะทำเป็นรูปดอกบัวตูมขนาดประมาณเท่าหัวแม่มือของผู้ใหญ่ หรือปักจุกผมด้วยปิ่นที่ทำจากทองคำ เงิน นาก ไม้หรือเขาสัตว์ แล้วแต่ฐานะ สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ เช่น ตุ้มหู สร้อยคอ กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า ดังภาพที่ ๕

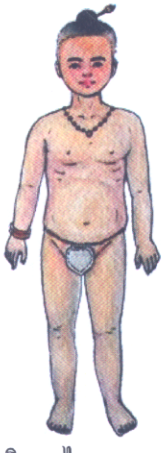

ภาพที่ ๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

หากเป็นเด็กโตวัยตั้งแต่ ๗ ขวบขึ้นไป เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโจงกระเบนหรือนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้มๆ โดยนุ่งแบบป้ายข้าง ซึ่งเด็กบางคนอาจจะรัดเข็มขัดเงินเส้นเล็กๆ ทับผ้าถุง เพื่อความกระชับ ซึ่งลักษณะเข็มขัดที่นิยมใช้กันในช่วงนี้ส่วนใหญ่เป็นเข็มขัดเงินเส้นเล็กๆ มีหัวเข็มขัดที่ฉลุเป็นลวดลายและมีปลอกเก็บปลายเข็มขัดส่วนที่เหลือ (เหมือนเข็มขัดปัจจุบัน) สวมเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้าตลอด หรือเสื้อคอกลมแบบสวมทางศีรษะ ไว้ผมจุกโดยมีปิ่นปักที่ผม และไม่สวมรองเท้า (ดังภาพที่ ๖) และเมื่อเด็กผู้หญิงอายุ ๑๒ -๑๓ ปี หรือเริ่มเข้าสู่วัยสาวจะเข้าพิธีตัดผมจุก ซึ่งประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (๒๕๔๔ : ๑๖๗) ได้ระบุว่า เมื่อเด็กแตกพานเริ่มที่จะเป็นสาวจะเข้าพิธีโกนจุกที่วัด โดยพ่อแม่จะพาเด็กไปวัดให้พระสงฆ์ทำน้ำมนต์เพื่อใช้ประพรมหรือใช้อาบเพื่อความเป็นสิริมงคล เสร็จแล้วจึงโกนผมจุกออก โดยพระสงฆ์หรือพราหมณ์เป็นผู้ทำพิธีโกนผมจุก ซึ่งการโกนผมจุกจะทำเป็นประเพณีทุกปีโดยทำในเดือน ๘ แรม ๑ ค่ำ พร้อมกับวันเข้าพรรษา

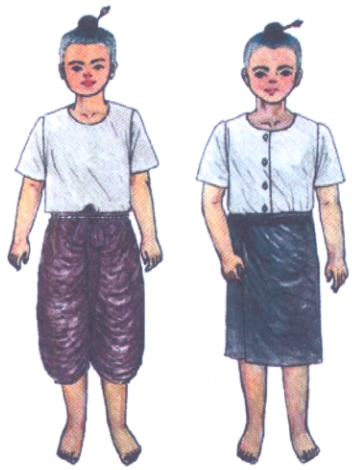

ภาพที่ ๖ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ช้อย ไตรพร (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ เด็กผู้หญิงเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษ เช่น เมื่อไปตลาด หรือไปงานบุญที่วัด ไปเที่ยวงานวัด หากเป็นเด็กผู้หญิงวัย ๘-๑๒ ปี นิยมนุ่งผ้าถุงซึ่งเป็นผ้าพื้นสีเข้มๆ เช่น สีม่วง สีน้ำเงิน หรือสีเขียวเข้ม คาดเข็มขัดโลหะทำจากเงินหรือนาก เพื่อเพิ่มความกระชับ สวมเสื้อผ้าป่านสีขาวคอกลมกว้างแบบสวมศีรษะไม่มีกระดุม แขนสั้น หากเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะดีพ่อแม่นิยมสวมเครื่องประดับต่างๆ ให้กับบุตรหลานของตนเอง ได้แก่ การกลัดจุกผมด้วย “ไม้กลัดจุกทอง” (ปิ่นปักผมที่ทำจากทองคำ) และสวมเครื่องประดับชนิดต่างๆ ซึ่งเครื่องประดับที่นิยม ได้แก่ สร้อยข้อมือทองคำที่เรียกว่า “ลูกกาหลำ” ซึ่งมีเป็นเม็ดทองคำโปร่ง (เม็ดทองคำทรงกลมและกลวง) เหมือนลูกประคำ ร้อยลูดกำหลำแต่ละเม็ดด้วยสายด้าย (เส้นด้าย) และใส่ตุ้มหูแบบระย้า ที่เรียกว่า “น้ำค้างย้อย” ซึ่งทำจากเส้นทองคำห้อยยาวลงมาถึงไหล่และมีพลอย ๑ เม็ด ห้อยตรงส่วนปลาย เครื่องประดับเหล่านี้มีทั้งทำจากทองคำ เงิน หรือนาก ขึ้นกับฐานะและรสนิยมของแต่ละคน ดังภาพที่ ๗

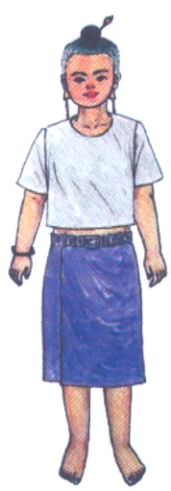

ภาพที่ ๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

นอกจากนี้ ช้อย ไตรพร (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่า การแต่งกายของนักเรียนในสมัยก่อนสามารถสวมใส่ชุดอะไรก็ได้ เนื่องจากยังไม่มีเครื่องแบบเหมือนปัจจุบัน โดยลักษณะการแต่งกายที่เห็นได้ชัด คือ การนุ่งโจงกระเบนทำชายพกที่เอว ไม่คาดสายเอว (เข็มขัด) สวมเสื้อคอกลมแบบสวมศีรษะ แขนสั้น เหมือนกันทั้งชายหญิง ตัดผมสั้นทรงดอกกระทุ่ม ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๘

ภาพที่ ๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายในชีวิตประจำวันของชาวไทยพุทธวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน เด็กวัยทารกแม่จะห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าอ้อมที่ทำจากผ้านุ่งผืนเก่าของพ่อแม่ สำหรับเด็กผู้ชายวัย ๒-๕ ขวบจะไม่สวมเสื้อผ้าแต่จะแขวนสายเอวที่ทำจากด้ายหรือทำจากเงิน หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๖-๑๐ ขวบ นิยมนุ่งโจงกระเบน ไม่สวมเสื้อ หรือสวมเสื้อผ่าหน้าถึงกลางอก ติดกระดุม ๑-๒ เม็ด แขนทรงกระบอกยาวประมาณศอกหรือยาวเลยศอก เกล้าผมจุกไว้กลางศีรษะ หรือรัดผมเป็นช่อแล้วรวบไว้ด้านหลังศีรษะ และไม่สวมรองเท้า สำหรับผู้หญิงวัย ๒-๖ ขวบ จะใส่ “ตะปิ้ง” ซึ่งทำจากวัสดุหลากหลาย เช่น เงิน ทอง หรือนาก และใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น กะลามะพร้าว สำหรับทรงผมของเด็กในช่วงนี้นิยม “ไว้ผมจุก” และปักจุกผมด้วย “ไม้กลัดจุก” (ปิ่นปักผม) ทำจากวัสดุชนิดต่างๆ ตามฐานะทางครอบครัว เช่น ทำจากทองคำ นาก เงิน ไม้ หรือเขาสัตว์ และมีการสวมเครื่องประดับต่างๆ ทั้งตุ้มหู สร้อยคอ กำไลข้อมือ และกำไลข้อเท้า แล้วแต่ฐานะ ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๑๒-๑๓ ปี นิยมนุ่งโจงกระเบนหรือนุ่งผ้าถุงสำหรับเด็ก ซึ่งมักเป็นผ้าพื้นสีเข้มๆ โดยใช้เข็มขัดเงินเส้นเล็กๆ คาดเอว เพื่อความกระชับ และสวมเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้าตลอด หรือเสื้อคอกลมแบบสวมทางศีรษะ ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายยังคงแต่งกายรูปแบบเดียวกันกับขณะอยู่บ้าน เพียงแต่ชุดที่ใช้ในโอกาสพิเศษจะมีความพิถีพิถันกว่าชุดที่ใช้อยู่กับบ้าน และนิยมสวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า และสร้อยคอ สำหรับทรงผมอาจรวบแล้วเกล้าจุกไว้กลางศีรษะแล้วปักปิ่นที่ทำด้วยทองคำ เงิน หรือนาก หรือรวบผมแล้วผูกเป็นช่อปล่อยทิ้งไปทางด้านหลังศีรษะ ไม่สวมรองเท้า สำหรับเด็กผู้หญิงนิยม

นุ่งผ้าถุง หรือนุ่งโจงกระเบน คาดเข็มขัดโลหะ สวมเสื้อผ้าป่านสีขาวคอกลมกว้างแบบสวมศีรษะ ไม่มีกระดุม แขนสั้น ไว้ผมจุกและมีปิ่นปัก สวมใส่เครื่องประดับต่างๆ เช่น กำไล ตุ้มหู แล้วแต่ฐานะและยังไม่สวมรองเท้า

๔.๒.๑.๑.๒ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ. ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ชนะ นาคเวช (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ ชายหนุ่มเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโจงกระเบนหรือนุ่งผ้าลอยชาย และไม่สวมเสื้อขณะอยู่กับบ้าน หรืออาจพบชายหนุ่มบางคนนิยมนุ่งกางเกงแพร ซึ่งยึดแบบอย่างผู้นำในยุคนั้น คือ "พระยาวจีสัตยารักษ์ (ขำ ศรียาภัย)" ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองไชยา (ปกครองเมืองไชยาในช่วงพ.ศ. ๒๔๒๒-๒๔๕๗) โดยในขณะนั้นหากใครนุ่งกางเกงแพรสีดำจะบ่งบอกถึงความเป็นบุคคลที่มีฐานะ เนื่องจากกางเกงแพรต้องซื้อจากพ่อค้าชาวจีนที่เดินทางเข้ามาค้าขายในเมืองไชยา ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งคนที่มีฐานะเท่านั้นจึงมีกำลังที่จะหาซื้อมาสวมใส่ได้ ซึ่งชวลิต อังวิทยาธร (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า กางเกงแพรที่สวมใส่ในขณะนั้น เรียกว่า "กางเกงปังลิ้น" ซึ่งส่วนขากางเกงตัดเย็บด้วยผ้าแพรเนื้อหนาสีดำเป็นมันวาว และส่วนที่เป็นสะโพกบนจนถึงขอบเอวตัดเย็บด้วยผ้าฝ้าย เพื่อให้นุ่งที่กระชับขึ้นและไม่ลื่นหลุดง่าย

นอกจากนี้ ชนะ นาคเวช (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าลักษณะการนุ่งกางเกงแพรของชาวไทยพุทธจะแตกต่างจากชาวไทยเชื้อสายจีนอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ หากเป็นคนไทยพุทธจะนุ่งกางเกงแพรแล้วใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว ไม่ค่อยสวมเสื้อ ในขณะที่ชาวไทยเชื้อสายจีนนุ่งกางเกงแพรแล้วจะใช้เข็มขัดคาด และในระยะต่อมาประมาณ พ.ศ. ๒๔๖๕-๒๔๗๔ มีการเปลี่ยนแปลงจากการนุ่งกางแพรขายาวมาเป็นการนุ่งกางเกงขาก๊วยตัดเย็บด้วยผ้าพื้นสีเข้มๆ ยาวถึงระดับกลางหน้าแข้ง ไม่สวมเสื้อ และใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวโดยวิธีที่เรียกว่า "รัดพัด" ซึ่งเกิดจากการใช้ผ้าขาวม้าคาดทับขอบกางเกงช่วงเอว ผูกดึงให้กระชับ แล้วปล่อยชายผ้าขาวม้าให้ห้อยแผ่ออกมีลักษณะคล้ายพัด

สำหรับการแต่งกายของชายวัยผู้ใหญ่ คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จังหวัดสุราษฎร์ธานี (๒๕๔๔ : ๑๖๓-๑๖๔) และจังหวัดนครศรีธรรมราช (๒๕๔๔ : ๑๖๔) ระบุสอดคล้องกันว่า การแต่งกายของผู้ชายในช่วงนี้นิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าม่วง ไม่สวมเสื้อแต่จะใช้ผ้าขาวม้า ซึ่งชาวบ้านโดยทั่วไปเรียกว่า "ผ้าห่ม" มาพาดบ่า โพกศีรษะ หรือคาดเอว ทั้งนี้ลักษณะการใช้ผ้าขาวม้าจะขึ้นอยู่กับโอกาสเป็นสำคัญ กล่าวคือ จะใช้ผ้าขาวม้ามาพาดบ่าหากเป็นงานพิธีสำคัญหรืองานที่เป็นทางการ และใช้ผ้าขาวม้าคาดสะเอวเมื่อเดินทางหรือทำงานที่ต้องการความคล่องตัว สำหรับงานที่ต้องใช้หยาดเหงื่อแรงงาน เช่น ขุดดิน ตัดไม้ ถางหญ้า นิยมใช้ผ้าขาวม้าโพกศีรษะเพื่อไว้ซับเหงื่อ นอกจากประโยชน์ดังกล่าวแล้วผ้าขาวม้ายังสามารถนำมาใช้เป็นผ้าห่มได้อีกด้วย สำหรับผู้ชายที่เป็นข้าราชการเมื่อไปทำงานนิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าม่วงสีต่างๆ โดยนุ่งให้ยาวเลยเข่าลงมาเล็กน้อย แล้วสวมเสื้อราชปะแตน สวมถุงเท้า

และรองเท้าหุ้มส้นสีดำ สวมหมวกกะโล่สีขาวนวล ถือไม้เท้าและถือเชี่ยนหมากโดยมีคนรับใช้คอยหิ้วเชี่ยนหมากตามหลัง

ชนะ นาคเวช (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ผู้ชายชาวบ้านทั่วๆไป เมื่ออยู่กับบ้านไม่นิยมสวมเสื้อแต่จะนุ่งเพียงผ้าโจงกระเบนผืนเดียว หรือบางคนอาจนุ่ง “ผ้าถุงชาย” ซึ่งเป็นโสร่งมีลวดลายเป็นตาราง (โสร่งลายตาหมากรุก) หรือผ้าถุงสีพื้น โดยนุ่งแบบเหน็บชายพก ใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวหรือใช้พาดบ่า ดังภาพที่ ๙

ภาพที่ ๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

หากเป็นชายที่มีลักษณะค่อนข้างนักเลงนิยมใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวโดยวิธี “รัดพัด” หรือนุ่งผ้าถุงแบบ “ถกเขม้น” (ถกเขมร) โดยการถลกหรือม้วนชายผ้าด้านบนบริเวณสะเอวให้แน่น ซึ่งทำให้ชายผ้าถุงสูงขึ้นจนอยู่ที่ตำแหน่งสูงกว่าระดับเข่า ต่อมาเมื่อมีชาวจีนเดินทางเข้ามาติดต่อค้าขายในภาคใต้ได้นำ “เสื้อกุยเฮง” เข้ามาเผยแพร่ ทำให้ผู้ชายวัยหนุ่มจนถึงวัยสูงอายุนิยมซื้อเสื้อดังกล่าวมาสวมใส่ โดยหากเป็นชาวบ้านทั่วๆไป นิยมสวมเสื้อกุยเองสีกรมท่า หากเป็น “ผู้ดี” นิยมสวมเสื้อกุยเฮงสีขาวที่ตัดเย็บด้วยผ้าป่านหรือผ้าตากุ้ง (เป็นชื่อเรียกผ้าทอมือชนิดหนึ่ง) ซึ่งเป็นการเอาแบบอย่างจากชนชั้นเจ้านายที่เป็นข้าราชการ ซึ่ง ชาลี ศิลปรัศมี (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า “ผู้ดี” ในที่นี้หมายถึงผู้ที่มีกริยา มารยาทเรียบร้อย เป็นผู้ที่มีจิตใจดี เอื้อเฟื้อ และเป็นคนที่มีน้ำใจ

ส่วน ช้อย ไตรพร (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า หากเป็นเจ้านายหรือข้าราชการในหัวเมืองนิยมแต่งกายตามแบบเหล่าขุนนางที่อยู่ในเมือง ได้แก่ การนุ่ง“ผ้าม่วง” ซึ่งเป็นผ้าทอมือสีพื้นเข้มๆ เช่น สีม่วง สีน้ำเงิน เป็นต้น หากเป็นข้าราชการจะนุ่งผ้าโจงกระเบนสีน้ำเงิน แล้วสวม “เสื้อนอก” ซึ่งเป็นเสื้อคอกลม แขนยาวจรดข้อมือ ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมถมเงินตั้งแต่คอเสื้อลงไป ซึ่งกระดุมเสื้อที่นิยมใช้กันในช่วงนี้ส่วนใหญ่เป็นกระดุมถมเงินที่ลงน้ำยาถม สวมถุงเท้าสีขาวยาวถึงหัวเข่า สวมรองเท้าหนังสีดำ และเมื่ออยู่กับบ้านจะนิยมนุ่งกางเกงแพรสีดำ แล้วสวมเสื้อกุยเฮงซึ่งมีเชือกที่ทำจากผ้าผูกด้านหน้าแทนการติดกระดุมเหมือนปัจจุบัน

ต่อมา ช่วง พ.ศ. ๒๔๖๕-๒๔๗๔ พบว่าการแต่งกายของชายวัยนี้สามารถพบได้ทั้งการนุ่งโจงกระเบนและการนุ่งกางเกงแพร ซึ่งการนุ่งกางเกงแพรดังกล่าวเป็นที่นิยมทั้งชายวัยหนุ่มจนถึงวัยสูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นกางเกงแพรสีดำ เนื่องจากในสมัยนั้นมีค่านิยมว่า ผู้ชายที่นุ่งกางเกงแพรสีดำจัดว่าเป็นผู้มีฐานะ โดยเป็นค่านิยมที่ยึดถือแบบอย่างจากการแต่งกายของเจ้าเมืองหรือเหล่าข้าราชการ ซึ่งเห็นได้ชัดจากการแต่งกายของเจ้าเมืองในยุคนั้น คือ "พระยาวจีสัตยารักษ์" (ขำ ศรียาภัย) ดังกล่าวแล้ว หากเป็นชาวบ้านทั่วๆไป ไม่นิยมสวมเสื้อ แต่จะใช้ผ้าขาวม้าคาดทับที่เอวแทน

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ชนะ นาคเวช (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในโอกาสพิเศษชายหนุ่มนิยมแต่งกายด้วยการนุ่งโจงกระเบนสีพื้นเข้มหรือนุ่งกางเกงแพร สวมเสื้อกุยเฮง ส่วนใหญ่เป็นเสื้อสีน้ำเงิน แขนสั้น ผ่าหน้าตลอด และไม่สวมรองเท้า

สำหรับการแต่งกายของผู้ชายที่รับราชการในหัวเมือง ช้อย ไตรพร (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ได้ให้ข้อมูลว่า ชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธนิยมแต่งกายตามแบบเหล่าขุนนางในเมืองของตนเองโดยการนุ่งผ้าม่วง (ผ้าโจงกระเบน) สวม "เสื้อนอก" ซึ่งเป็นเสื้อราชปะแตน แขนกระบอกยาวจรดข้อมือบางคนนิยมถือไม้เท้า สวมหมวกกะโล่สีขาว สวมถุงเท้าสีขาวยาวถึงหัวเข่า และรองเท้าหนังสีดำ ดังภาพที่ ๑๐

ภาพที่ ๑๐ การแต่งกายชุดข้าราชการชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

หากเป็นการแต่งกายในโอกาสพิเศษที่สำคัญ เช่น การแต่งกายเพื่อเฝ้ารับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในวโรกาสเสด็จประพาสภาคใต้ เมื่อพ.ศ. ๒๔๔๘ ข้าราชการและคหบดีนิยมนุ่งโจงกระเบนผ้าพื้นสีเข้ม แต่งกายด้วยการสวมเสื้อนอก (เสื้อราชปะแตน) ไว้ผมสั้นเกรียนหรือไว้ผมสั้นรองทรง ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๑๑

ภาพที่ ๑๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๘
ภาพถ่ายข้าราชการและคหบดีทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ตั้งแถวรับเสด็จ รัชกาลที่ ๕
ที่ชุ้มประตูเมือง นครศรีธรรมราชเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๔๔๘
(ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

นอกจากนี้ ชาลี ศิลปรัศมี (๒๕๔๘, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าในช่วงที่รัชกาลที่ ๖ เสด็จประพาสเมืองนครศรีธรรมราช ข้าราชการชายทุกคนจะนุ่งผ้าม่วงและคาดเข็มขัดทับ สวมเสื้อราชปะแตน สวมถุงเท้ายาวคลุมน่องและสวมรองเท้าหนังหุ้มส้น ถือไม้เท้า และสวมหมวกกะโล่

สำหรับการแต่งกายของข้าราชการชาย เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอ ปลัดอำเภอในสมัยรัชกาลที่ ๖ (พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๕๘) ชาลี ศิลปรัศมี ให้ข้อมูลว่าข้าราชการชายชาวไทยพุทธทุกคนจะนุ่งผ้ายาวหรือนุ่งผ้าม่วงซึ่งทำจากผ้าฝ้ายทอมือด้วยกี่พื้นบ้าน และสวมเสื้อราชปะแตน ติดกระดุม ๕ เม็ด สวมถุงเท้ายาวคลุมน่อง และสวมรองเท้าหนังหุ้มส้น สำหรับผู้ชายซึ่งเป็นราษฎรทั่วไป ยังคงแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าโจงกระเบนเหมือนอยู่กับบ้าน แต่เพิ่มการสวมเสื้อคอกลม หรือคอวี แขนสั้น ผ่าหน้าถึงกลางอกเพื่อสวมทางศีรษะ หรือผ่าหน้าตลอด ไว้ผมสั้น และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๑๒

ภาพที่ ๑๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ. ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔

ชนะ นาคเวช (๒๕๔๘, สัมภาษณ์) และ ช้อย ไตรพร (๒๕๔๘, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลทำนองเดียวกันว่า เมื่ออยู่กับบ้านหญิงวัยสาวและหญิงวัยผู้ใหญ่นิยมแต่งกายด้วยการนุ่งโจงกระเบนด้วย

ผ้าพื้นสีเข้ม ไม่คาดเข็มขัด ใช้ผ้าแถบรัดอก นุ่งโดยการใช้ผ้าครอบลำตัวในระดับเนินอกดึงให้กระชับแล้วเหน็บไว้กับขอบผ้าเหนือเต้านมด้านใดด้านหนึ่ง ปล่อยชายผ้าที่เหลือให้ห้อยลงมาข้างลำตัว นิยมไว้ผมสั้นหรือผมยาวประบ่า และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๑๓

ภาพที่ ๑๓ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕- ๒๔๗๔

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ช่วง พ. ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ช้อย ไตรพร (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า หญิงวัยสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น เมื่อไปงานบุญที่วัด นิยมแต่งกายเหมือนกับขณะอยู่กับบ้านแต่นิยมใช้ผ้าผืนใหม่กว่า ซึ่งผ้าโจงกระเบนที่ใช้นุ่งส่วนใหญ่เป็นผ้าพื้นสีเข้ม เช่น สีน้ำเงิน สีเขียว สีกรมท่า คาดผ้าแถบซึ่งเป็นผ้าพื้นทอมือ เนื่องจากหญิงสาวสมัยก่อนต้องทอผ้าไว้ใช้เอง และสีของผ้าแถบที่นิยมมักมีมีสันสดใสกว่าผ้าโจงกระเบน เช่น สีแดงอิฐ และเมื่อออกนอกบ้านมักจะมีผ้าคล้องคอเพิ่มอีกผืนหนึ่ง ดังภาพที่ ๑๔

ภาพที่ ๑๔ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

นอกจากนี้ วิเชียร ณ นคร (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า หากเป็นการแต่งกายในโอกาสพิเศษหรือพิธีการสำคัญ เช่น การแต่งกายเพื่อเฝ้ารับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่จะแต่งกายมิดชิดและสุภาพมากขึ้น ด้วยการนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อสีขาวคอตั้ง แขนกระบอกยาวสามส่วนหรือยาวจรดข้อมือ ผ่าหน้าติดกระดุม ตัวเสื้อค่อนข้างเข้ารูป มีสไบห่มพาดเฉียงลำตัวและปล่อยชายผ้าไปด้านหลัง หรืออาจจะใช้ผ้าคล้องคอ ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม สวมใส่เครื่องประดับต่างๆ ได้แก่ ตุ้มหู สร้อยคอ กำไลข้อมือ ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๑๕ -๑๖

ภาพที่ ๑๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๘

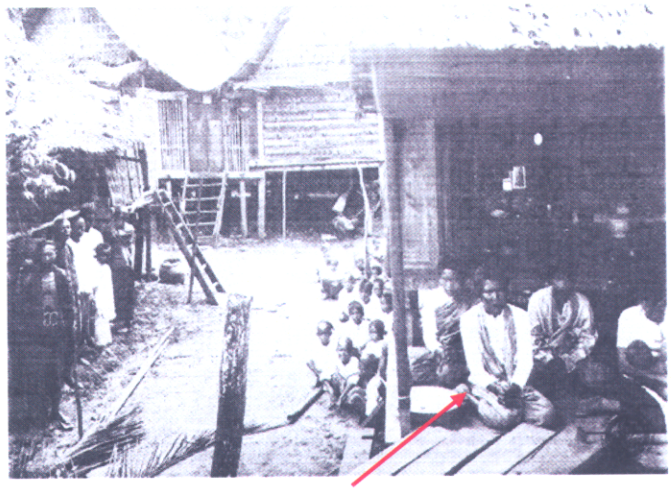

ภาพที่ ๑๖ การแต่งกายของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๘
ภาพถ่ายราษฎรในเมืองนครศรีธรรมราช เฝ้ารับเสด็จรัชกาลที่๕ (ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ มีดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นุ่งโจงกระเบน นุ่งผ้าลอยชาย หรือนุ่งกางเกงแพรและไม่สวมเสื้อ นิยมใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวหรือพาดบ่าโดยเฉพาะชายวัยผู้ใหญ่ และไม่สวมรองเท้า หากออกไปทำสวนไร่นานิยมใช้ผ้าขาวม้าโพกศีรษะหรือคาดเอวเพื่อความคล่องตัวในการทำงาน หากมีการสวมเสื้อ นิยมสวมเสื้อกุยเฮงสีกรมท่า โดยคนมีฐานะนิยมสวมเสื้อกุยเฮงสีขาว สำหรับผู้ชายที่เป็นข้าราชการเมื่อไปทำงานจะนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าม่วง ส่วนใหญ่เป็นผ้าทอมือสีน้ำเงิน โดยนุ่งให้ยาวเลยเข่าลงไปเล็กน้อย สวมเสื้อราชปะแตน ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า "เสื้อนอก" มีลักษณะเป็นเสื้อคอกลม แขนยาวจรดข้อมือ ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมถมเงิน ๕ เม็ด ตั้งแต่คอเสื้อลงไป แต่เมื่ออยู่บ้านนิยมนุ่งกางเกงแพร สวมเสื้อกุยเฮงสีขาว สำหรับหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าพื้นสีเข้ม คาดผ้าแถบสีพื้นซึ่งมักมีสีอ่อนกว่าผ้าที่ใช้นุ่งโจงกระเบน ไว้ผมสั้นหรือผมยาวประบ่า ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ที่เป็นสามัญชนทั่วไป นิยมแต่งกายด้วยการนุ่งโจงกระเบนหรือนุ่งกางเกงแพร สวมเสื้อคอกลมผ่าหน้าถึงกลางอก ติดกระดุม ๑-๒ เม็ด หรือผ่าหน้าตลอด แขนสั้นพอคลุมข้อศอก ไม่สวมรองเท้า หากเป็นข้าราชการนิยมสวม "เสื้อนอก" (เสื้อราชปะแตน) นุ่งผ้าม่วง สวมถุงเท้ายาวคลุมน่อง และสวมรองเท้าสีดำ สวมหมวกกะโล่สีขาวนวล นิยมถือไม้เท้าหรือถือเชี่ยนหมาก สำหรับหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโจงกระเบนและใช้ผ้าแถบรัดอก โดยมีผ้าคล้องคอ หากเป็นการแต่งกายในพิธีหรืองานสำคัญนิยมสวมเสื้อสีขาว คอตั้ง แขนกระบอกยาวสามส่วน ห่มสไบเฉียง มีการสวมเครื่องประดับ เช่น ตุ้มหู สร้อยคอ กำไล ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม ไม่สวมรองเท้า

๔.๒.๑.๑.๓ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ชนะ นาคเวช อายุ ๗๘ ปี ภิญญ ภิญโญศิริกุล และ สมนึก จีรวรางกูร (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุในช่วงนี้โดยทั่วไป เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโจงกระเบน หรือนุ่งผ้าลอยชาย ไม่สวมเสื้อ และมักใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า และไม่สวมรองเท้า สำหรับการแต่งกายของเจ้าเมืองส่วนใหญ่ นิยมนุ่งกางเกงแพรสีดำซึ่งสามารถพบได้ทั้งในชายวัยหนุ่มถึงชายสูงอายุ แล้วใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว ไว้ผมสั้นเกรียนหรือผมสั้นรองทรง ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๑๗

ภาพที่ ๑๗ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุ ช่วง พ. ศ. ๒๔๔๕ - ๒๔๗๔

ชนะ นาคเวช (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ชายสูงอายุเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น ไปวัด นิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าพื้นสีเข้ม ต่อมานุ่งผ้าถุงชายซึ่งเป็นผ้าสีพื้นเข้ม นุ่งกางเกงขาก๊วย กางเกงแพร (กางเกงจีนที่ตัดเย็บด้วยผ้าแพร) หรือนุ่งกางเกงจีน (กางเกงที่ตัดเย็บด้วยผ้าธรรมดา ซึ่งเป็นกางเกงที่ชาวประมงหรือช่างไม้นิยมนุ่ง สำหรับกางเกงขาก๊วย มี ๒ ลักษณะ คือ เป็นกางเกงเอวรูด โดยใช้ผ้าทำเป็นเส้นเล็กๆ สอดไว้ที่ขอบเอว (เนื่องจากยังไม่มีการใช้ยางยืด) เพื่อใช้ดึงให้เอวกางเกงรูดกระชับตัว หรือเป็นกางเกงไม่มีเอว ใช้การนุ่งพับทบที่ขอบเอว สวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้าตลอดติดกระดุมผ้า แขนยาวพอปิดข้อศอก สีเสื้อที่นิยมในขณะนั้น มี ๒ สี คือ สีขาวซึ่งตัดเย็บด้วยผ้าป่านและสีกรมท่าซึ่งตัดเย็บจากผ้ากวางตุ้ง (ผ้าจากเมืองจีน) นิยมใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า ไว้ผมสั้นเกรียนหรือผมรองทรง ดังภาพที่ ๑๘

ภาพที่ ๑๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

หากเป็นการแต่งกายในราชพิธีหรืองานราชการ ชายสูงอายุนิยมนุ่งโจงกระเบน นุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า หรือนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อราชปะแตน ถือไม้เท้า ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น สวมถุงเท้ายาวคลุมน่อง ดังภาพที่ ๑๙-๒๐

ภาพที่ ๑๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของข้าราชการชายวัยสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ยุคพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ (ที่มา : ชวลิต อังวิทยาธร)

ภาพที่ ๒๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของข้าราชการชายวัยสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ (ที่มา : ชวลิต อังวิทยาธร)

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุ ช่วง พ. ศ. ๒๔๔๕-๒๔๓๔

วิเชียร ณ นคร (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า หญิงสูงอายุชาวไทยพุทธในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าพื้นสีเข้ม ไม่สวมเสื้อเนื่องจากภาคใต้มีสภาพอากาศค่อนข้างร้อน ใช้ผ้าพาดบ่า ห่มพาดเฉียงหรือคล้องคอแทน นอกจากนี้ หญิงสูงอายุบางคนอาจจะใช้การคาดผ้าแถบแทนการสวมเสื้อ ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๒๑

ภาพที่ ๒๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๓๔

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๓๔

วิเชียร ณ นคร (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า คุณยายของท่านซึ่งอาศัยอยู่ในเมืองนครศรีธรรมราช เมื่อไปทำบุญที่วัดนิยมนุ่งโจงกระเบนด้วย “ผ้ายก” ซึ่งเป็นผ้าทอพื้นเมืองของชาวนครศรีธรรมราช ที่เรียกว่าผ้า “ผ้ายกนครฯ” หรือนุ่งผ้าพื้นที่ตัดเย็บด้วยผ้าเนื้อที่ดีกว่าผ้าโจงกระเบนที่ใช้นุ่งขณะอยู่กับบ้าน นิยมสวมเสื้อ แขนกระบอกยาวพอเลยข้อศอก หรือยาวสามส่วน มีการสวมเครื่องประดับต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเครื่องประดับที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ ตุ้มหู กำไล และแหวน เช่น แหวนหัวเงินเรือนทอง ซึ่งเป็นแหวนทองคำและมีหัวแหวนทำจากเงินแท้ นิยมไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม และยังไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๒๒

ภาพที่ ๒๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๓๔

หากเป็นการแต่งกายในโอกาสพิเศษหรือพิธีสำคัญ เช่น การเข้าเฝ้ารับเสด็จฯ บุคคลสำคัญหญิงสูงอายุนิยมนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อที่ปกปิดร่างกายอย่างมิดชิด ด้วยการสวมเสื้อสีขาว คอตั้ง แขนกระบอกยาวสามส่วนหรือยาวจรดข้อมือ ผ่านหน้าติดกระดุม ตัวเสื้อค่อนข้างเข้ารูป แล้วมีผ้ามาสไบคล้องคอ ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม สวมใส่เครื่องประดับต่างๆ ได้แก่ ตุ้มหู สร้อยคอ กำไล ไม่สวมรองเท้า อย่างเช่น การแต่งกายของหญิงสูงอายุเพื่อเข้าเฝ้ารับเสด็จรัชกาลที่ ๕ เมื่อครั้งเสด็จเยือนหัวเมืองปักษ์ใต้ ดังภาพที่ ๒๓

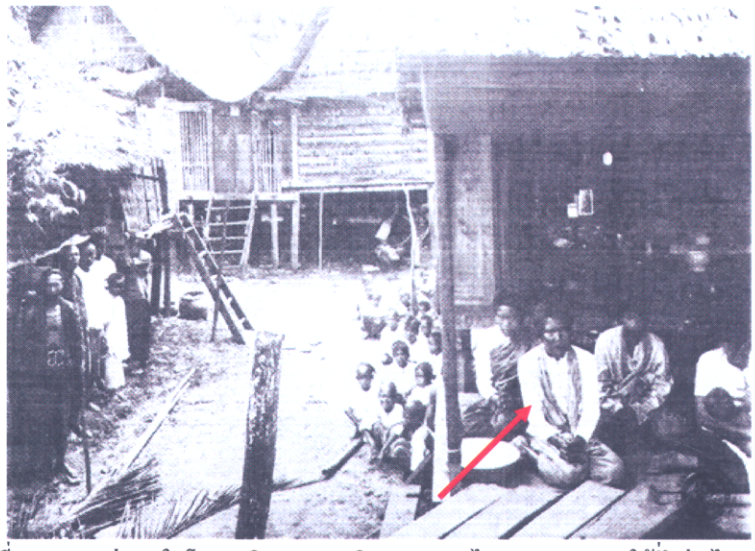

ภาพที่ ๒๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๘ (ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุนิยมนุ่งโจงกระเบนสีพื้นหรือนุ่งผ้าลอยชาย ไม่สวมเสื้อ และมักใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า และไม่สวมรองเท้า หรือนุ่งกางเกงแพรสีดำแล้วใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว ไว้ผมสั้นเกรียนหรือผมสั้นรองทรง ไม่สวมรองเท้า ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าพื้นสี คาดผ้าแถบหรือใช้ผ้าพาดบ่าในลักษณะห่มพาดเฉียงหรือคล้องคอ ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุนิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าสีเข้ม ต่อมานุ่งผ้าถุงชาย (โสร่ง) นุ่งกางเกงแพร กางเกงจีน หรือกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง ไว้ผมสั้นเกรียนหรือผมรองทรง หากเป็นงานราชพิธีสำคัญหรือเป็นข้าราชการ นิยมนุ่งโจงกระเบนและสวมเสื้อราชปะแตน ถือไม้เท้า และสวมรองเท้าหนังหุ้มส้น และในปลายยุค พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔ ชายสูงอายุบนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า และสวมถุงเท้ายาวคลุมน่อง หรือนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อราชปะแตน และสวมรองเท้าหุ้มส้น ไว้ผมสั้นรองทรง สำหรับหญิงสูงอายุนิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าทอมือ หรือที่เรียกว่าผ้า “ผ้ายกดอก” หรือใช้ผ้าพื้นซึ่งเป็นผ้าทอมือเนื้อดี สวมเสื้อแขนทรงกระบอกยาวพอเลยข้อศอกหรือยาวสามส่วน อาจใช้ผ้าสไบคล้องคอ สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ ตุ้มหู กำไล และแหวน ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม และยังไม่สวมรองเท้า

๔.๒.๑.๒ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐)

๔.๒.๑.๒.๑ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕- ๒๔๙๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชาย ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

สุชาติ ทรัพย์สิน (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เด็กผู้ชายวัยทารกยังคงห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าอ้อมที่ทำจากผ้าถุงผืนเก่าของพ่อแม่ ส่วนเด็กวัย ๑-๒ ขวบ ไม่นิยมสวมเสื้อผ้าแต่จะแขวนสายเอว โดยอาจห้อยลูกกระพรวน ซึ่ง สารี เสาวพรรณ (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า สายเอวที่นิยมใช้กันในช่วงนี้จะเป็นสายมงคลทำจากเส้นด้าย ซึ่งพ่อแม่บางคนอาจจะผูก "ลูกไม้" (ไม้ที่สลักเป็นรูปต่างๆ) ห้อยไว้ที่สายเอว เพื่อใช้เป็นเครื่องรางของขลังคุ้มครองและป้องกันเด็กจากสิ่งชั่วร้าย ซึ่งสอดคล้องกับคณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จังหวัดสุราษฎร์ธานี (๒๕๔๔ : ๑๖๔) ระบุว่า เด็กเล็กๆ มักไม่สวมเสื้อผ้าแต่จะใส่สายมือ สายคอ และสายเอว ซึ่งทำด้วยด้ายมงคลเพื่อใช้คุ้มครองเด็ก

ชนะ นาคเวช (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๗-๑๒ ขวบ นิยมนุ่งโจงกระเบนซึ่งส่วนใหญ่เป็นผ้าทอมือที่ได้จากการทอใช้เองในครัวเรือน หรือนุ่งกางเกงขาสั้น หรือนุ่งโสร่งขณะอยู่กับบ้าน ไม่สวมเสื้อ หรือหากสวมเสื้อนิยมสวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้าถึงกลางอก ติดกระดุม ๑-๒ เม็ด แขนสั้นหรือแขนยาวสามส่วน ซึ่งสอดคล้องกับ เพื่อม พิทักษ์ (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ซึ่งท่านให้ข้อมูลว่า ขณะที่ท่านอายุ ๗ – ๑๒ ขวบ (ช่วง พ.ศ. ๒๔๘๖-๒๔๙๐) เมื่ออยู่กับบ้านจะนุ่งโสร่งผืนเล็กๆ ซึ่งเป็นโสร่งผืนเก่าๆ ของพ่อ ไม่สวมเสื้อ ซึ่งผ้าโสร่งนอกจากจะใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มเพื่อปกปิดร่างกายแล้ว ยังสามารถนำไปใช้ห่มนอนแทนผ้าห่มและใช้เป็นผ้าซักอาบน้ำได้อีกด้วย สำหรับทรงผมของเด็กผู้ชายวัย นี้ นิยมผมสั้นทรงนักเรียนหรือไว้ผมยาวถักเปียที่เรียกว่า "ผมเปีย" ดังภาพที่ ๒๔

ภาพที่ ๒๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐

หากเป็นเด็กโตวัย ๑๓-๑๕ ปี นิยมนุ่งกางเกงขาสั้น สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อคอกลมที่ตัดเย็บด้วยผ้าป่าน และหากเด็กคนใดสวมใส่เสื้อเชิ้ต ถือว่าเป็นผู้ที่ค่อนข้างมีฐานะ สำหรับเสื้อผ้าที่เด็กผู้ชายใช้สวมส่วนใหญ่เป็นเสื้อผ้าที่ตัดเย็บด้วยมือ โดยแม่มักซื้อผ้าจากตลาดมาตัดเย็บเอง เด็กวัยนี้นิยมไว้ผมสั้นทรงนักเรียน ดังภาพที่ ๒๕

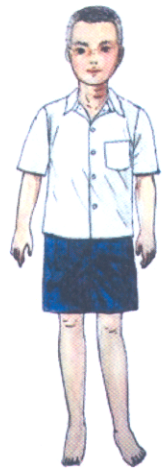

ภาพที่ ๒๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชาย ช่วง พ. ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ เด็กผู้ชายเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษ นิยมแต่งกายเหมือนกับขณะอยู่บ้าน แต่ชุดที่ใช้สวมในโอกาสพิเศษจะมีความพิถีพิถันและเป็นชุดที่ค่อนข้างใหม่กว่า หากเป็นเด็กเล็กๆ นิยมสวมเครื่องประดับต่างๆ ส่วนใหญ่ทำจากทองคำ เช่น กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า และสร้อยคอทองคำ หากเป็นการแต่งกายไปโรงเรียน สุธรรม ชยันเกียรติ (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) และ ชนะ นาคเวช (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วง พ. ศ. ๒๔๗๘ เด็กผู้ชายอายุ ๖ -๑๒ ขวบ เมื่อไปโรงเรียนจะนุ่งกางเกงนักเรียนขาสั้นสีดำยาวประมาณเข่า (ระยะต่อมาเปลี่ยนมาใช้สีกากีแทน) สวมเสื้อเชิ้ตสีขาว แขนสั้นโดยมีความยาวประมาณข้อศอก เด็กนักเรียนในช่วงนี้ยังไม่นิยมสวมรองเท้าไปโรงเรียน และหากใครสวมรองเท้าจะถูกจัดเป็นคนกลุ่มน้อย และถูกเพื่อนๆรังเกียจ ดังภาพที่ ๒๖

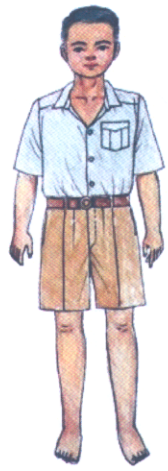

ภาพที่ ๒๖ การแต่งกายของนักเรียนชายชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ (พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๘) เกิดภาวะขาดแคลนเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม และเป็นยุคข้าวยากหมากแพง ทำให้โรงเรียนอนุโลมให้เด็กนักเรียนแต่งกายแบบใดไปโรงเรียนก็ได้ เช่น นุ่งกางเกงเพียงตัวเดียว และไม่สวมรองเท้า ซึ่ง ชนะ นาคเวช (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าผลจากภาวะขาดแคลนเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม ทำให้เมืองไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เริ่มมีการปลูกฝ้ายเพื่อปั่นฝ้ายไว้ทำเส้นด้ายสำหรับใช้ทอผ้ากันอีกครั้ง

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิง ช่วง พ. ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

ช้อย ไตรพร (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าในช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงก่อนสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๔๘๓) เด็กวัยทารกยังคงห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าอ้อมซึ่งทำจากผ้าถุงผืนเก่าของพ่อแม่ สำหรับเด็กผู้หญิงวัย ๒-๕ ขวบ ยังคงใส่ตะปิ้งเหมือนช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดย สารี เสาวพรรณ (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เด็กผู้หญิงที่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะนิยมใส่ตะปิ้งที่ทำจากนาก เงิน หรือทองคำ หากเป็นเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ไม่ค่อยมีฐานะจะใส่ปิ้งที่ทำจากพลก (กะลามะพร้าว) สำหรับทรงผมของเด็กในช่วงนี้ เริ่มมีการไว้ผมตัดสั้นธรรมดาแทนการไว้ผมจุกแต่ยังไม่มีการสวมรองเท้าขณะอยู่กับบ้าน

นอกจากนี้ คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จังหวัดชุมพร (๒๕๔๔:๑๕๕) ช้อย ไตรพร (๒๕๔๙,สัมภาษณ์) ,ชนะ นาคเวช(๒๕๔๙, สัมภาษณ์) , สุชาติ ทรัพย์สิน (๒๕๔๙,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องประดับของเด็กไว้ว่า เด็กเล็กๆ พ่อแม่นิยมสวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า ซึ่งทำด้วยทองคำ นาก หรือ เงิน ให้แก่เด็ก ดังภาพที่ ๒๗

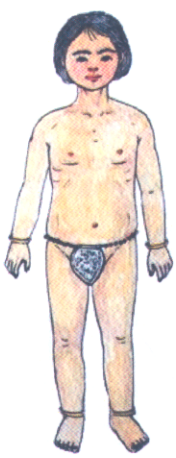

ภาพที่ ๒๗ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๓

หากเป็นเด็กผู้หญิงที่มีวัย ๖ - ๘ ขวบ นิยมแต่งกายด้วยการนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อแขนกุด หรือเสื้อคอกระเช้า โดยสอดชายเสื้อไว้ในโจงกระเบน มีการสวมเครื่องประดับที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยข้อมือ ดังภาพที่ ๒๘

ภาพที่ ๒๘ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๐

สำหรับการแต่งกายในช่วงสมัยรัฐนิยม ช้อย ไตรพร (๒๕๔๘, สัมภาษณ์) ได้ให้ข้อมูลว่า เด็กผู้หญิงวัย ๗-๑๒ขวบ เริ่มแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าถุงอย่างแพร่หลาย ซึ่งส่วนใหญ่ทำจากผ้านุ่ง (ผ้าถุง) ผืนเก่าของแม่ หรือแม่อาจจะซื้อผ้าจากตลาดมาตัดเย็บเป็นผ้าถุงให้ นิยมนุ่งเฉพาะผ้าถุง ไม่สวมเสื้อ โดยเฉพาะเด็กที่มีอายุยังน้อย (วัย ๓-๕ ขวบ) หากเป็นโตนิยมสวมเสื้อแขนกุด หรือสวมเสื้อคอกลมกว้างแบบสวมศีรษะ หรือสวมเสื้อคอแม่ไก่ เช่น การแต่งกายของ สารี เสาวพรรณ (๒๕๔๘, สัมภาษณ์) ซึ่งท่านให้ข้อมูลว่า ขณะที่ท่านยังอยู่ในวัยเด็ก เมื่อกลับจากโรงเรียนจะนุ่งผ้าถุงแบบป้ายข้าง คาดเข็มขัดซึ่งมีทั้งเข็มขัดเงิน นาก และทองคำ มีลักษณะเป็นห่วงสี่เหลี่ยมร้อย ต่อกัน และมักม้วนชายผ้าทับเข็มขัด แต่หากคาดเข็มขัดที่ทำทองคำไม่นิยมนำชายผ้ามาม้วนทับเข็มขัด สวม “เสื้อคอแม่ไก่” ซึ่งมีลักษณะคล้ายเสื้อคอกระเช้า และนิยมสอดชายเสื้อไว้ในผ้าถุง ขณะอยู่กับบ้านไม่นิยมสวมรองเท้า และเริ่มมีการไว้ผมสั้นหรือผมยาวแทนการไว้ผมจุก ดังภาพที่ ๒๙

ภาพที่ ๒๙ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓

สำหรับเครื่องประดับของเด็กโต (วัย ๗-๑๒ ขวบ) ชนะ นาคเวช (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เด็กผู้หญิงวัยนักเรียนนิยมใส่ตุ้มหูทอง ในช่วงนี้ตุ้มหูทองที่เรียกว่า "ตากุ้ง" ซึ่งมีลักษณะเป็นตุ้มหูเม็ดกลมเหมือนตาของกุ้ง มีก้านสำหรับเสียบเพื่อป้องกันไม่ให้หูที่เจาะไว้ที่ติ่งหูมิด (ป้องกันไม่ให้รูที่ใบหูตัน)

(๔) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

ช้อย ไตรพร (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า การแต่งกายของเด็กผู้หญิงในยุคก่อนสมัยรัฐนิยม (ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓) เพื่อไปร่วมงานบุญที่วัด งานทำบุญเดือนสิบ เด็กผู้หญิงวัย ๕-๘ ขวบจะแต่งกายที่ค่อนข้างมีความพิถีพิถันมากกว่าชุดที่ใช้สวมขระอยู่กับบ้าน กล่าวคือ นุ่งโจงกระเบนและสวมเสื้อที่ค่อนข้างใหม่กว่าอยู่บ้าน และสวมเครื่องประดับมากกว่าอยู่บ้าน เช่น มีการสวมตุ้มหู และสร้อยคอ ซึ่งทำจากทองคำ หากไปโรงเรียนนิยมคงนุ่งโจงกระเบน ไม่รัดสายเอว (เข็มขัด) ซึ่งลักษณะการนุ่งโจงกระเบนที่พบมีทั้งการนุ่งแบบเกี้ยวคอไก่ที่เอว หรือทำชายพกไว้ที่กลางลำตัวช่วงสะเอวเพื่อใช้ใส่สิ่งของ และมีการนุ่งผ้าถุงอย่างแพร่หลายในช่วงสมัยรัฐนิยม สำหรับเสื้อที่สวมส่วนใหญ่เป็นเสื้อคอกลมแบบสวมทางศีรษะ แขนสั้น (เหมือนกันทั้งเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิง) นิยมไว้ผมตัดสั้นเป็นทรงดอกกระทุ่ม (ดอกกระท่อม) หรือไว้ผมยาวและไม่สวมรองเท้า

นอกจากนี้ ชนะ นาคเวช (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วง พ. ศ. ๒๔๗๘-๒๔๘๐ เด็กนักเรียนหญิงจะนุ่งผ้าถุง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผ้าถุงพื้นเข้ม ได้แก่ สีดำหรือสีกรมท่า สวมเสื้อเชิ้ต แขนสั้นหรือเสื้อคอทหารเรือสีขาว มีกระเป๋าเสื้อใบใหญ่อยู่ตรงที่ชายเสื้อด้านซ้ายมือ ไว้สำหรับใส่ผ้าเช็ดหน้า ไว้ผมสั้นทรงนักเรียนยาวประมาณติ่งหู ไม่นิยมสวมรองเท้า ดังภาพที่ ๓๐

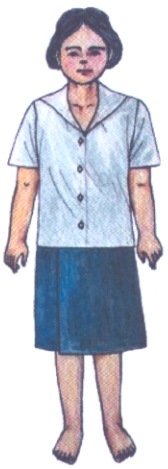

ภาพที่ ๓๐ การแต่งกายของนักเรียนหญิงชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๘-๒๔๘๐

สำหรับการแต่งกายของนักเรียนในสมัยรัฐนิยม สารี เสาวพรรณ (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) และเพื่อม พิทักษ์ (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เด็กนักเรียนหญิงในช่วงนี้ เมื่อไปโรงเรียนจะนุ่งผ้าซิ่น และสวมเสื้อสีขาวซึ่งส่วนใหญ่ตัดเย็บด้วยผ้าลินิน

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายวัยทารกจะห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าอ้อมที่ทำจากผ้าถุงผืนเก่าของพ่อแม่ เด็กผู้ชายวัย ๒-๕ ขวบ จะไม่สวมเสื้อผ้าแต่จะแขวนสายเอว โดยอาจจะแขวนลูกกระพรวนหรือไม้แกะสลัก พร้อมทั้งใส่สายมือและสายคอซึ่งทำจากด้ายมงคล หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๗-๑๒ ขวบ นิยมนุ่งโจงกระเบนหรือนุ่งกางเกงขาสั้น สวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้าถึงกลางอก ติดกระดุม ๑-๒ เม็ด แขนสั้นหรือยาวสามส่วน หรือนุ่งโสร่งผืนเล็กๆ ไว้ผมสั้นทรงนักเรียนหรือไว้ผมเปีย หากเป็นเด็กโตวัย ๑๓-๑๕ ขวบ นิยมนุ่งกางเกงขาสั้น สวมเสื้อเชิ้ต สวมรองเท้าแตะคีบ สำหรับเด็กผู้หญิงวัยทารกยังคงห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าอ้อมซึ่งทำจากผ้าถุงผืนเก่าของพ่อแม่ โดยเด็กผู้หญิงวัย ๒-๕ ขวบ ยังคงใส่ตะปิ้งทำจากทองคำ เงิน นาก หรือจากกะลามะพร้าว และสวมเครื่องประดับซึ่งทำจากทองคำ นาก และเงิน เช่น สร้อยคอ กำไลข้อมือ และกำไลข้อเท้า หากเป็นเด็กผู้หญิงวัย ๖-๘ ขวบ นิยมนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อแขนกุด หรือสวมเสื้อคอกระเช้า และเริ่มนุ่งผ้าถุงอย่างแพร่หลายในสมัยรัฐนิยม โดยนุ่งผ้าถุงแบบป้ายข้างคาดเข็มขัดโลหะทำจากเงิน นาก และทองคำ มีลักษณะเป็นห่วงสี่เหลี่ยมๆ ต่อกัน และมักม้วนชายผ้าทับเข็มขัด สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น ตุ้มหูเสียบที่ทำจากทองคำเป็นเม็ดกลมๆ ที่เรียกว่า "ตากุ้ง"

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายยังคงแต่งกายรูปแบบเดียวกับขณะอยู่บ้าน เพียงแต่การแต่งกายในโอกาสพิเศษจะมีความพิถีพิถันในการเลือกใช้ชุดที่มีเนื้อผ้าและค่อนข้างใหม่กว่า หากเป็นเด็กเล็กจะไม่สวมใส่เสื้อผ้า แต่จะแขวนสายเอว สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า และสร้อยคอทองคำ สำหรับนักเรียนชายจะนุ่งกางเกงขาสั้นสีดำและเสื้อเชิ้ตสีขาว สำหรับเด็กผู้หญิงวัย ๕-๘ ขวบ นิยมแต่งกายด้วยการนุ่งโจงกระเบนและสวมเสื้อที่ค่อนข้างใหม่กว่าอยู่บ้าน มีการสวมเครื่องประดับ เช่น ตุ้มหูทอง สร้อยคอทอง และหากไปโรงเรียนนิยมนุ่งโจงกระเบนหรือนุ่งผ้าถุง ไม่รัดสายเอว (เข็มขัด) สวมเสื้อคอกลมแบบสวมทางศีรษะ แขนสั้น ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม หรือไว้ผมยาวและไม่สวมรองเท้า เมื่อไปโรงเรียนจะนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้ม สวมเสื้อเชิ้ต แขนสั้น หรือ เสื้อปกทหารเรือ ไว้ผมบ๊อบสั้น ไม่นิยมสวมรองเท้า

๔.๒.๑.๒.๒ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนช่วง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ. ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

ชนะ นาคเวช , ภิญญู ภิญโญศิริกุล และ สมนึก จีรวรางกูร (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในช่วงเปลี่ยนการปกครองจนถึงก่อนสมัยรัฐนิยม พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓ ชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านยังคงนุ่งโจงกระเบนหรือนุ่ง "ผ้าถุงชาย" ซึ่งเป็นโสร่งลายหมากรุก วิธีการนุ่งผ้าถุงมีด้วยกันหลายวิธี เช่น การนุ่งแบบทำชายพกตรงกลางเอว ซึ่งเป็นที่นิยมในชายวัยหนุ่ม หรืออาจนุ่งแบบเกี้ยวคอไก่แล้วใช้ผ้าขาวม้าคาดทับอีกครั้ง การนุ่งผ้าแบบนี้พบมากในชายวัยกลางคน หากเป็นชายที่มีลักษณะนิสัยค่อนข้างเป็นนักเลงนิยมใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวโดยวิธีการที่เรียกว่า "รัดพัด" หรือนุ่ง "ถกเม้น"

หรือถกเขมร ซึ่งเป็นการถลกชายผ้าให้สูงขึ้นเพื่อให้ชายผ้าถุงสูงระดับหัวเข่า ขณะอยู่กับบ้านไม่นิยมสวมเสื้อ และจะสวมเสื้อเมื่อออกนอกบ้าน

นอกจากนี้ สุชาติ ทรัพย์สิน และวิเชียร ณ นคร (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า หากเป็นชายวัยผู้ใหญ่ในแถบชานเมืองยังคงนุ่งผ้าม่วง (นุ่งโจงกระเบน) ด้วยผ้าพื้นสีเข้มๆ หรือนุ่งผ้าถุงชายซึ่งมีลักษณะเป็นตาเป็นล่อง (โสร่งตาลายหมากรุก) ยาวกรอมเท้า ไม่นิยมสวมเสื้อ แต่จะใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า และเมื่อออกไปทำสวนหรือทำไร่นา นิยมนุ่งผ้าให้สั้นเหนือเข่าเพื่อความคล่องตัวและสะดวกในการทำงานในพื้นที่ที่มีหญ้ารก มีดินโคลน ขณะทำงานมักสวมเสื้อกุยเฮง แขนทรงกระบอกยาวสามส่วน และมักมีกระเป๋าลับขนาดใหญ่โดยเย็บไว้ด้านในของเสื้อเพื่อใช้ใส่ของ หรือใช้ใส่อาวุธไว้ป้องกันตัว ในขณะทำงานนิยมปลดกระดุมเสื้อเพื่อความคล่องตัว และช่วยระบายความร้อน ใช้ผ้าขาวม้าคล้องคอหรือโพกศีรษะ ไม่สวมรองเท้า หากออกไปหาของป่าหรือต้องปีนเขา นิยมใช้เตาะหมาก (กาบหมาก) ห่อเท้าแทนการสวมรองเท้า แล้วใช้เชือกที่ทำจากกาบหมากรัดเท้าให้แน่น และนิยมเหน็บ “มีดพก” หรือ “ลูกขวาน” (ขวานอันเล็ก) ไว้ที่เอวเพื่อติดตัวไว้ใช้งานยามจำเป็น และนิยมใช้ผ้าขาวม้า “ช่อพาย” ซึ่งเป็นการผูกปลายผ้าขาวม้าทั้งสองข้างให้มีลักษณะเป็นถุงเพื่อใช้ใส่ของ ดังภาพที่ ๓๑

ภาพที่ ๓๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๐

ในสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๘๓ – ๒๔๘๔) สุชาติ ทรัพย์สิน (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ได้ให้ข้อมูลว่า จอมพลแปลก พิบูลสงคราม ได้ออกประกาศ “รัฐนิยม” ในเรื่องการแต่งกายโดยให้ผู้ชายเปลี่ยนจากการนุ่งโจงกระเบนมาเป็นการนุ่งกางเกง ซึ่งกางเกงที่ผู้ชายนิยมนุ่ง คือ กางเกงเอวรูดยาวกลางแข้งหรือยาวถึงข้อเท้า บางคนยังนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้าหรือนุ่งผ้าขาวม้า และไม่สวมเสื้อ หากเป็นชายวัยกลางคนนิยมใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่าแทนการสวมเสื้อ หรืออาจจะสวมเสื้อกล้ามหรือเสื้อกุยเฮง ดังภาพที่ ๓๒

ภาพที่ ๓๒ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จังหวัดชุมพร (๒๕๔๔ : ๑๘๙) และจังหวัดสุราษฎร์ธานี (๒๕๔๔ : ๑๖๔) ระบุว่า ชาวไทยพุทธในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในแถบชนบทที่มีฐานะ เมื่อแต่งกายเพื่อไปร่วมงานต่างๆ นิยมนุ่งโจงกระเบนและสวมเสื้อคอกลมที่ตัดเองเย็บจากผ้าทอมือ หรือสวมเสื้อกุยเฮง เสื้อแพรจีน และใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว ในขณะที่คนทั่วไปนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น กางเกงขาก๊วย หรือกางเกงแพรแบบคนจีน และหากเป็นคนที่มีฐานะดีมักคาดเข็มขัดซึ่งทำจากทองคำ นาก หรือเงิน หรือใช้เกล็ดกระดองกระประกอบทอง นาก หรือเงินทำเป็นเข็มขัดรัดสะเอว ส่วนทรงผมของชายวัยนี้ นิยมตัดผมสั้นรองทรง หรือตัดผมด้านข้างๆ ศีรษะให้สั้นเกรียน ส่วนบนศีรษะไว้ยาวหวีแสกกลาง หากเป็นผู้ชายซึ่งเป็นเจ้าขุนมูลนายนิยมนุ่งผ้าโจงกระเบน ส่วนใหญ่นิยมนุ่งผ้าม่วง สวมเสื้อราชปะแตน (ภาษาชาวบ้านเรียกว่า “เสื้อนอก”) มีการสวมถุงน่องและรองเท้า ทั้งนี้คนในสมัยก่อนที่มีฐานะไม่ว่าจะเป็นข้าราชการหรือชาวบ้านนิยมสวมเครื่องประดับที่ทำจากทองคำ เช่น สวมสร้อยคอหลายเส้น สวมแหวนหลายๆ นิ้ว เพื่ออวดฐานะความมั่งมีนั่นเอง

นอกจากนี้ ชนะ นาคเวช (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) และช้อย ไตรพร (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า การแต่งกายของข้าราชการในช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงก่อนสมัยรัฐนิยม (พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๓) เช่น ครู ข้าราชการอำเภอ นิยมนุ่งผ้าม่วง ที่ชาวบ้านเรียกว่า “ผ้าม่วงเงิน” ซึ่งเป็นผ้าม่วงสีน้ำเงิน สวมเสื้อราชปะแตนแขนยาว ที่ชาวบ้านเรียกว่า “เสื้อนอก” ซึ่งเป็นเสื้อคอจีน ผ่าหน้าตลอด ติดด้วยกระดุม ๕ เม็ด ตั้งแต่คอลงไป มีกระเป๋า ๔ ใบ คือ ที่หน้าอก ๒ใบ และที่ชายเสื้อด้านล่างทั้งสองข้าง หากเป็นงานราชพิธีนิยมสวมหมวกกะโล่สีขาว สวมถุงเท้าสีขาว และสวมรองเท้าหนังหรือรองเท้าผ้าสีดำ ซึ่งการแต่งกายลักษณะดังกล่าวนอกจากจะพบในหมู่ข้าราชการแล้ว ยังพบในสามัญชนที่มีฐานะ ซึ่งนิยมแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าม่วงและสวมเสื้อนอกเพื่อเข้าร่วมงานพิธีสำคัญต่างๆ เช่นกัน และ

หากเป็นชายวัยกลางคนจะนิยมถือ “ไม้เท้าหัวงอ” ซึ่งเป็นไม้เท้าที่มีส่วนหัวโค้งงอ และมีปลอกครอบหัวไม้เท้าทำจากเงิน ดังภาพที่ ๓๓

ภาพที่ ๓๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓

นอกจากนี้ จากการศึกษาจากภาพถ่ายคณะครูโรงเรียนประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช (โรงเรียนเบญจมราชูทิศ) เมื่อพ.ศ. ๒๔๗๖ พบว่า ครูผู้ชายนุ่งกางเกงขายาวทรงสแล็ก หรือนุ่งกางเกงขาสั้นประมาณหัวเข่าที่เรียกว่า “กางเกงไทย” สีของกางเกงจะเป็นสีขาว สวมเสื้อราชปะแตนแขนยาว สวมถุงเท้ายาวปิดน่อง ขอบถุงเท้าอยู่ใต้เข่าและสวมรองเท้าหนังหุ้มส้นสีดำและตัดผมสั้น ดังภาพที่ ๓๔

ภาพที่ ๓๔ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๖
ภาพถ่ายคณะครูโรงเรียนประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช (ร.ร.เบญจมราชูทิศ) พ.ศ.๒๔๗๖ (ที่มา : ชวลิต อังวิทยาธร)

นอกจากนี้ ช้อย ไตรพร ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการแต่งกายของครูผู้ชายในแถบชนบทช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ ว่า ครูผู้ชายในยุคนั้น เมื่อไปสอนหนังสือที่วัด (สมัยก่อนใช้วัดเป็นโรงเรียน) จะนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อแขนกุดหรือสวมเสื้อคอกลม แขนสั้น เนื่องจากภาคใต้มีอากาศค่อนข้างร้อน อย่างเช่น การแต่งกายของครูในชนบทเมื่อพ.ศ. ๒๔๗๖ ดังภาพที่ ๓๕

ภาพที่ ๓๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓

ตั้งแต่สมัยรัฐนิยม (พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๙๐) เป็นต้นมา ครูผู้ชายในแถบชนบทนิยมนุ่งกางเกงขายาวแทนผ้าม่วง ลักษณะของกางเกงเป็นทรงสแล็กยาวทรงหลวมๆ และสวมเสื้อกล้ามสีขาวไว้ในกางเกง ไว้ผมตัดสั้นโดยหวีเสยไปด้านหลัง ดังภาพที่ ๓๖

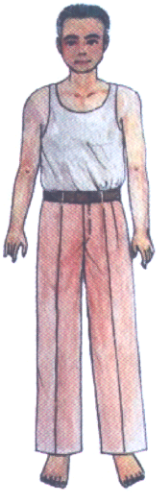

ภาพที่ ๓๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงสมัยรัฐนิยม

นอกจากนี้ ชนะ นาคเวช (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ได้ให้ข้อมูลว่าสำหรับการแต่งกายของผู้ชายที่มีอาชีพเป็นครูในช่วงสมัยรัฐนิยม หรือตั้งแต่พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นต้นมา ครูผู้ชายได้เปลี่ยนจากการนุ่งโจงกระเบนมาเป็นการสวมกางเกงขาสั้นประมาณหัวเข่า และสวมเสื้อเชิ้ต ดังภาพที่ ๓๗

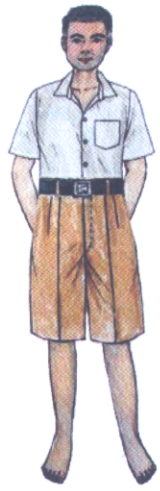

ภาพที่ ๓๗ การแต่งกายของครูผู้ชายชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๙๐

สำหรับการแต่งกายของข้าราชการในโอกาสพิเศษหรือวันสำคัญ นิยมแต่งกายที่เรียกว่า "เป็นทางการ" คือ นุ่งผ้าม่วง สวมเสื้อราชปะแตน จนกระทั่งถึงช่วง พ.ศ.๒๔๙๐ มีประกาศให้ยกเลิกการนุ่งผ้าม่วง ทำให้ข้าราชกสนเปลี่ยนมาเป็นการนุ่งกางเกงขายาวแทน

วิเชียร ณ นคร, สุชาติ ทรัพย์สิน และ ชวลิต อังวิทยาธร (๒๕๔๙,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการแต่งกายในช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓ ว่าในยุคก่อนสมัยรัฐนิยม ผู้ชายวัยหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อออกนอกบ้านหรือไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น ร่วมงานแต่งงาน งานทำบุญที่วัด หากเป็นชายวัยหนุ่มนิยมแต่งกายด้วยการนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าสีพื้นและนุ่งให้ยาวประมาณหัวเข่า หากเป็นชายวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า ทำชายพกขนาดใหญ่เพื่อใช้ใส่ของและมักเหน็บกริช หรือลูกขวานไว้ที่เอว ในช่วงดังกล่าวการสวมเสื้อยังไม่แพร่หลายนัก แต่หากมีการสวมเสื้อส่วนใหญ่จะเป็นเสื้อกุยเฮงแบบผ่าหน้าถึงกลางอก ติดกระดุม ๒ เม็ด หรือแบบผ่าหน้าตลอด ชาวบ้านโดยทั่วไปนิยมสวมเสื้อกุยเฮงสีกรมท่า หากเป็นผู้ดี (หมายถึงผู้ที่ค่อนข้างมีฐานะทางสังคม หรือฐานะทางการเงินดี) นิยมสวมเสื้อกุยเฮงสีขาว ซึ่งตัดเย็บจากผ้าป่าน หรือผ้ากวางตุ้ง ดังภาพที่ ๓๘

ภาพที่ ๓๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๓

สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงาน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓ ช้อย ไตรพร (๒๕๔๙ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เจ้าบ่าวนิยมนุ่งผ้าม่วงซึ่งเป็นผ้าโจงกระเบนสีน้ำเงินทอด้วยเส้นไหม (ซึ่งในช่วงนั้นถือว่าเป็นผ้าที่เชิดหน้าชูตามาก) สวมเสื้อคอกลมแบบสวมหัว แขนสั้นเสมอหัวบ่า (หัวไหล่) สวม "แม่เสื้อ" (เสื้อนอก) ทับอีกชั้นหนึ่ง ไว้ผม "ทรงดอกท่อม" (ดอกกระทุ่ม) หรือตัดผมสั้นเกรียน อย่างเช่นการแต่งกายของเจ้าบ่าวที่เข้าพิธีแต่งงานกับท่านเมื่อพ.ศ. ๒๔๗๙ ดังภาพที่ ๓๙

ภาพที่ ๓๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕

สำหรับการแต่งกายตั้งแต่สมัยรัฐนิยมเป็นต้นมา (พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๙๐) สุชาติ ทรัพย์สิน (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ชายในแถบชนบทเมื่อออกไปทำธุระนิยมนุ่งผ้าถุง (โสร่ง) ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อเชิ้ต หรือเสื้อกุยเฮงและเหน็บมีดพกหรือลูกขวานที่เอว โดยใช้วิธีเหน็บไว้กับผ้าขาวม้าที่คาดเอว เพื่อเป็นอาวุธป้องกันตัวหรือพกพาไว้ใช้งานคราวจำเป็น เช่น ขากลับจากธุระตัดไม้ข้างทางเพื่อนำไปใช้สอยในบ้าน หากเป็นผู้ที่มีฐานะจะนิยมเหน็บกริชที่เอว อย่างไรก็ตาม การแต่งกายในโอกาสพิเศษอื่นๆ เช่น ไปงานแต่งงาน งานทำบุญเดือนสิบ หรือติดต่อสถานที่ราชการจะไม่พกพาอาวุธ และมีการสวมรองเท้าแตะ หรือรองเท้าหนังแบบหุ้มปลายเท้าแต่เปิดส้นเท้า ดังภาพที่ ๔๐

ภาพที่ ๔๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๐

สำหรับผู้ชายที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง เมื่อออกนอกบ้านนิยมนุ่งกางเกงขายาว และสวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น เช่น การแต่งกายช่วง พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๐ ชายหนุ่มเมื่อออกนอกบ้านจะแต่งกายด้วยการนุ่งกางเกงขายาวทรงหลวมๆ (ขากว้างตั้งแต่ช่วงสะโพกลงไปจนถึงปลายขา) สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นที่ตัดเย็บด้วยผ้าพื้น แขนเสื้อยาวมีความยาวถึงข้อศอก ปล่อยชายเสื้อไว้นอกกางเกง หากเป็นชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ นิยมสวมเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัดหนัง หรือสวมสูทสากลโดยนิยมเป็นเสื้อสูทสีอ่อน และไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะทำจากยาง หรือสวมรองเท้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๔๑

ภาพที่ ๔๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๐

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ช่วง พ. ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จังหวัดสุราษฎร์ธานี (๒๕๔๔ : ๑๖๓-๑๖๔) ระบุว่า การแต่งกายของของผู้หญิงในช่วงนี้ยังนุ่งโจงกระเบนเหมือนผู้ชาย โดยสีของโจงกระเบนที่นิยมมาก คือ สีดำ สีเขียวและสีน้ำเงิน เมื่ออยู่กับบ้านผู้หญิงจะใช้ผ้าคาดอกและไม่สวมเสื้อ จะสวมเสื้อเฉพาะเมื่อไปร่วมงานสำคัญต่างๆ และเมื่อไปประกอบอาชีพจะสวมเสื้อแขนยาวหรือแขนทรงกระบอก

ช้อย ไตรพร (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า การแต่งกายในช่วงก่อนสมัยรัฐนิยม (๒๔๗๕-๒๔๘๓) หญิงสาวนิยมนุ่งโจงกระเบนตามที่ชาวนครศรีธรรมราชเรียกว่า “ผ้ายาว” และไม่สวมเสื้อแต่ใช้ผ้าแถบรัดอก เช่นเดียวกับ ชนะ นาคเวช (๒๕๔๙,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลตรงกันว่า หญิงสาวเมื่ออยู่กับบ้านจะใช้ผ้าแถบคาดอก และนุ่งโจงกระเบน สมัยนั้นชาวสุราษฎร์ธานี เรียกกันว่า “ผ้านุ่ง” ส่วนใหญ่จะไม่คาดเข็มขัดขณะอยู่กับบ้าน แต่นิยมคาดเข็มขัดเมื่อไปงานพิธี งานบุญ งานประเพณี ดังภาพที่ ๔๒

ภาพที่ ๔๒ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐
(ที่มา : ชวลิต อังวิทยาธร)

นอกจากนี้ เมื่อออกไปทำนาหรือไปทำสวนผู้หญิงนิยมนุ่งโจงกระเบนสีเข้ม คาดผ้าแถบ สวมหมวกงอบ ไม่สวมรองเท้า และไม่สวมเครื่องประดับขณะทำงาน ต่อมาเริ่มมีการสวมเสื้อคอกลม แขนสั้นหรือสวมเสื้อคอกระเช้า ซึ่งหาซื้อจากตลาดหรือซื้อผ้ามาตัดเย็บเอง และยังคงนุ่งโจงกระเบนเช่นเดิม โดยเมื่ออยู่กับบ้านอาจจะคาดหรือไม่คาดเข็มขัด หญิงสาวในยุคนี้นิยมไว้ผมยาวประบ่าหรือเกล้ามวยต่ำและใช้ปิ่นซึ่งทำจากทองคำ นาก หรือ เงิน หรือเป็นทองคำโปร่ง (การใช้ทองคำแผ่เป็นเป็นแล้วทำเป็นรูปทรงโดยภายในกลวง) ที่มีหัวเป็นนพเกล้า (ประกอบไปด้วยอัญมณี ๙ ประการ ได้แก่ เพชร ทับทิม มรกต บุษราคัม โกเมน นิล มุกดา เพทาย และไพฑูรย์) ปักที่มวยผม หากเป็นหญิงกลางคนหรือหญิงสูงอายุนิยมไว้ผมทรงดอกกระท่อม ซึ่งในช่วงนี้ยังคงไม่มีการสวมรองเท้า (คุณดวงใจ วิชัยณรงค์, ๒๕๔๙ : สัมภาษณ์) ดังภาพที่ ๔๓

ภาพที่ ๔๓ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓

ในพิธีแต่งงาน เจ้าสาวนิยมแต่งกายโดยการนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อตัดคอกลม แขนสั้นพอเลยบ่า (แขนในตัว) ตกแต่งเครื่องประดับตามฐานะ เช่น ตุ้มหู และสร้อยคอทองคำ

สำหรับการแต่งกายในสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองช่วงยุครัฐนิยม คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จังหวัดนครศรีธรรมราช (๒๕๔๔ : ๑๖๔) ระบุว่าผู้หญิงนิยมแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าถุง สวมเสื้อแบบง่ายๆ ซึ่งมักตัดเย็บไว้สวมใส่เอง นิยมสวมเครื่องประดับที่ทำจากทองคำ ได้แก่ ตุ้มหูห่วงเส้นเล็ก หากมีฐานะนิยมสวมตุ้มหูทองคำรูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัดคล้ายกับทับทรวงและมีระย้ารอบข้าง

ช้อย ไตรพร (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าในช่วงสมัยจอมพลป. พิบูลสงคราม (สมัยรัฐนิยม) หญิงวัยสาวถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงซึ่งเป็นผ้าที่ทอขึ้นเช่นเดียวกัน สำหรับวิธีการนุ่งนิยมนุ่งแบบป้ายข้างธรรมดา สวมเสื้อคอกลมแบบสวมศีรษะ แขนเสมอบ่า (เสื้อแขนในตัว) โดยตัดเย็บด้วยผ้าทอมือ เนื่องจากในช่วงนี้ยังมีการทอผ้ากันทุกครัวเรือน โดยผ้าที่ทอส่วนใหญ่เป็นผ้าลายหางกระรอกหรือลายตาสมุก ส่วนการเลือกสีในการทอผ้าขึ้นกับความชอบส่วนตัวและไม่มีการกำหนดว่าเมื่ออยู่บ้านต้องสวมเสื้อสีอะไร แล้วคาดเข็มขัดทับโดยการม้วนชายผ้าด้านบนปิดทับแนวเข็มขัด ซึ่ง ดวงใจ วิชัยณรงค์ (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าการที่ต้องนำผ้าม้วนปิดทับเข็มขัด เนื่องจากเข็มขัดที่ใช้กันในสมัยก่อนล้วนเป็นเข็มขัดที่ทำจากทองคำ นาก หรือเงิน ซึ่งเป็นของมีค่า ดังภาพที่ ๔๔

ภาพที่ ๔๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๙๐

ภิญญ ภิญโญศิริกุล , ชนะ นาคเวช (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) และสุชาติ ทรัพย์สิน (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าช่วง พ.ศ. ๒๔๘๓-๒๔๘๔ สมัยรัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงคราม ได้ออก"รัฐนิยม" ว่าด้วยเรื่องการแต่งกาย ที่ให้ผู้หญิงเปลี่ยนมานุ่งผ้าถุงแทนการนุ่งโจงกระเบน โดยผ้าโจงกระเบน ๑ ผืน สามารถตัดเป็นผ้าถุงเพื่อใช้นุ่ง ได้ ๒ ผืน สำหรับผ้าถุงที่นิยมใช้นุ่งในช่วงนี้ ส่วนใหญ่เป็นผ้าถุงสีเข้มๆ เช่น สีดำ สีกรมท่า หรือสีหม่นๆ ซึ่งได้มาจากการย้อมด้วยสีธรรมชาติ เช่น ผ้าสีดำจากการย้อมด้วยมะเกลือ การนุ่งผ้าถุงจะนุ่งให้ยาวเลยเข่าหรือยาวกรอมเท้า สวมเสื้อคอกลม แขนกุด ซึ่ง ชนะ นาคเวช

(๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าเสื้อที่ใช้สวมในยุคสมัยรัฐนิยมระยะแรกๆ จะเป็นเสื้อที่ผู้สวมตัดเย็บเอง ดังภาพที่ ๔๕

ภาพที่ ๔๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๘๔ - ๒๔๕๐

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

ชนะ นาคเวช (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) และชวลิต อังวิทยาธร (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในช่วงก่อนสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓) หญิงสาวจนถึงหญิงสูงอายุเมื่อไปร่วมงานบุญที่วัด หรืองานประเพณี นิยมนุ่งโจงกระเบน สมัยนั้นเรียกกันว่า "ผ้ายาว" ซึ่งหมายถึง ผ้าโจงกระเบนโดยหญิงวัยผู้ใหญ่จนถึงสูงอายุนิยมนุ่ง "ผ้ายก" (ผ้าทอยกดอก) เช่น ผ้ายกพุมเรียง ผ้ายกเมืองนคร ซึ่งเป็นผ้าทอพื้นเมืองที่ทอด้วยกี่พื้นบ้านของชาวสุราษฎร์ธานีและชาวนครศรีธรรมราช (ตามลำดับ) มีทั้งผ้าทอทอด้วยฝ้ายหรือไหม หรือโจงกระเบนด้วยผ้าสีพื้นซึ่งเป็นผ้าพื้นผืนใหม่กว่าผืนที่ใช้นุ่งเมื่ออยู่กับบ้านหรืออาจนุ่ง "ผ้าม่วง" ซึ่งเป็นผ้าที่ชนชั้นที่มีฐานะขึ้นหรือข้าราชการนิยมใช้นุ่ง เนื่องจากมีราคาแพงเพราะในระยะแรกเป็นผ้าที่มาจากเมืองจีน ต่อมาจึงมีการทอผ้าม่วงใช้เองมากขึ้น ซึ่งคำว่า "ผ้าม่วง" ในที่นี่ไม่ได้หมายถึงผ้าจะต้องมีเฉพาะสีม่วง แต่เป็นผ้าที่ใช้สำหรับนุ่งโจงกระเบน มีทั้งสีม่วงอมเขียว สีม่วงคล้ำ สีม่วงอมฟ้า หรือสีแหล (ซึ่งได้จากการย้อมไม้แหล โดยเอาแก่น หรือเปลือกลำต้นมาต้มจนสีละลายออกมา แล้วนำน้ำสีดังกล่าวมาย้อมผ้าทอ) การแต่งกายในโอกาสพิเศษนิยมคาดเข็มขัด ซึ่งมีทั้งเข็มขัดทอง เข็มขัดเงิน เข็มขัดนาก มีการใช้ผ้าสไบคล้องคอแล้วปล่อยให้ชายผ้าห้อยลงมาด้านหน้า ต่อมาเริ่มมีการสวมเสื้อคอกลมแขนสั้นหรือไม่มีแขน และ สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ ตุ้มหู และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๔๖

ภาพที่ ๔๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๓

หากเป็นการแต่งกายในพิธีแต่งงาน ช้อย ไตรพร และชวลิต อังวิทยาธร (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลตรงกันว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๘๑ เจ้าสาวจะนุ่งผ้าโจงกระเบนยาวเลยเข่า สวมเสื้อคอกลมแบบสวมทางศีรษะ แขนในตัว (แขนเทียมบ่า) คาดเข็มขัดเงินหรือทองคำ ไว้ผมสั้นหวีผมเสยไปด้านหลัง ตกแต่งร่างกายด้วยเครื่องประดับที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๔๗

ภาพที่ ๔๗ การแต่งกายของเจ้าสาวชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๘๑

หากเป็นหญิงวัยกลางคนถึงวัยผู้ใหญ่ เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษ เช่น งานทำบุญตามประเพณี นิยมนุ่งโจงกระเบนผ้าพื้น หรือ ผ้ายกเมืองนครได้แก่ ลายดอกพิกุล เป็นต้น สวมเสื้อคอตั้ง แขนทรงกระบอก ผ่าหน้า ติดกระดุม และห่มสไบแบบเฉียงแล้วปล่อยชายให้พาดบ่าแล้วทิ้งส่วนที่เหลือไว้ข้างหลัง มีการคาดเข็มขัดเงิน เข็มขัดทอง หรือเข็มขัดนาก ซึ่งเข็มขัดทองจะมีราคาแพงที่สุด ลักษณะของเข็มขัดที่นิยมใช้กันในช่วงนี้จะมีลักษณะเป็นข้อๆ และฉลุลวดลาย แต่ละข้อร้อยต่อกันด้วยห่วงที่ทำจากโลหะชนิดเดียวกัน ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๔๘

ภาพที่ ๔๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยกลางคนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓

สำหรับการแต่งกายในโอกาสพิเศษในช่วงสมัยรัฐนิยมเป็นต้นมา (พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๐) ผู้หญิงจะเปลี่ยนจากการนุ่งโจงกระเบนมาเป็นการนุ่งผ้าถุง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผ้าถุงสีเข้ม โดยเฉพาะผ้าถุงสีดำ สีกรมท่า หรือสีหม่นๆ คู่กับการสวมเสื้อคอกลมแขนกุด หรือเสื้อแขนในตัว สวมหมวกและรองเท้า เมื่อออกนอกบ้าน ดังภาพที่ ๔๙

ภาพที่ ๔๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนยุครัฐนิยม (ที่มา : ชวลิต อังวิทยาธร)

นอกจากนี้ ช้อย ไตรพร (๒๕๔๙ : สัมภาษณ์) ยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ในช่วงนี้ ครูผู้หญิงเมื่อไปสอนหนังสือจะแต่งกายด้วยชุดแบบใดก็ได้ เนื่องจากยังไม่มีชุดยูนิฟอร์มเหมือนปัจจุบัน เช่น นุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ สวมเสื้อคอกลม แขนสั้นไปสอนหนังสือ และชาลี ศิลปรัศมี (๒๕๔๙,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการแต่งกายของครูผู้หญิงในช่วงนี้ว่า ครูจะนุ่งผ้าถุงซึ่งเป็นผ้าพื้นสีดำ สวมเสื้อแขนตุ๊กตา คอเสื้อมีทั้งคอเหลี่ยมและคอบัว (ปกบัว) คาดเข็มขัดเงิน ทำผมยกสูง

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ยุคเปลี่ยนการปกครองจนถึงก่อนสมัยรัฐนิยม พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๔๘๓ ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโจงกระเบน ต่อมาหันมานุ่งโสร่ง (ผ้าถุง) ไม่สวมเสื้อ แต่จะใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า ซึ่งวิธีการนุ่งผ้าถุงมีหลายวิธี เช่น ทำชายพกตรงกลางเอวหรือนุ่งเกี้ยวคอไก่ คาดผ้าขาวม้า ซึ่งพบมากในชายวัยกลางคน หากเป็นชายที่มีนิสัยค่อนข้างนักเลงนิยมคาดผ้าขาวม้าโดยวิธี "รัดพัด" หรือนุ่ง "ถกเม้น" (ถกเขมร)และเมื่อออกไปทำสวนไร่นานิยมนุ่งผ้าให้สั้นเหนือเข่าเพื่อความคล่องตัวในการทำงาน มีการสวมเสื้อกุยเฮงที่มีกระเป๋าลับขนาดใหญ่ด้านในของเสื้อเพื่อใช้ใส่ของหรือใช้ใส่อาวุธไว้ป้องกันตัว หรืออาจจะเหน็บมีดพกที่เอวเพื่อใช้งานยามจำเป็น นิยมใช้ผ้าขาวม้า "ช่อพาย" เพื่อใช้ใส่ของ และ ในสมัยรัฐนิยมเป็นต้นมา ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้าหรือนุ่งผ้าขาวม้าลอยชาย หรือนุ่งกางเกงเอวรูดยาวระดับเข่า กลางแข้ง หรือยาวจรดเท้า ไม่สวมเสื้อ หรืออาจสวมเสื้อกล้ามหรือเสื้อกุยเฮง หรือใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่าโดยเฉพาะชายวัยกลางคน สำหรับการแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงผู้ใหญ่ในช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงก่อนสมัยรัฐนิยม ผู้หญิงยังคงนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าพื้นที่ได้จากการทอไว้ใช้เอง คาดผ้าแถบ และเริ่มมีการสวมเสื้อ ส่วนใหญ่เป็นเสื้อคอกลมซึ่งมีทั้งแขนกุด และเสื้อแขนสั้น เริ่มมีการไว้ผมยาวประบ่า และไม่สวมรองเท้า และในสมัยรัฐนิยม ผู้หญิงเปลี่ยนจากการนุ่งโจงกระเบนมาเป็นการนุ่งผ้าถุง สวมเสื้อคอกลม หรือเสื้อแขนกุด และเริ่มมีการสวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ ช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงก่อนยุคสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓) ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโจงกระเบนและสวมเสื้อคอกลมสวมเสื้อกุยเฮง เสื้อแพรจีน และใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว หรือนุ่งกางเกงขาสั้น กางเกงแพรแบบคนจีน ไว้ผมทรงดอกกระท่อม หรือผมสั้นรองทรง หากเป็นเจ้าขุนมูลหรือข้าราชการชายนิยมนุ่งผ้าม่วง สวมเสื้อราชปะแตน สวมถุงน่องและรองเท้าหุ้มส้น หากเป็นงานราชพิธีมักสวมหมวกกะโล่สีขาว สวมถุงเท้าสีขาว และถือ "ไม้เท้าหัวงอ" โดยเฉพาะชายวัยกลางคน ส่วนการแต่งกายของครูในชุมชนเมือง นิยมนุ่งกางเกงไทย สวมเสื้อราชปะแตน สวมถุงเท้ายาวปิดน่อง และสวมรองเท้าหนังหุ้มส้นสีดำและตัดผมสั้น หากเป็นครูผู้ชายในแถบชนบทยังคงนุ่งโจงกระเบน และสวมเสื้อแขนกุด หรือสวมเสื้อคอกลม แขนสั้น ส่วนชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ทั่วไปนิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า มักเหน็บกริชหรือลูกขวานไว้ที่เอว สวมเสื้อกุยเฮงสีกรมท่าหรือสีขาว และหากเป็นการแต่งกายในพิธีแต่งงาน เจ้าบ่าวนิยมนุ่งผ้าม่วงซึ่งเป็นผ้าโจงกระเบนสีน้ำเงินทอด้วยเส้นไหม สวมเสื้อคอกลมแบบสวมหัว แขนสั้นเสมอหัวบ่า (หัวไหล่) สวม "แม่เสื้อ" (เสื้อนอก) ทับอีกชั้นหนึ่ง และตั้งแต่สมัยรัฐนิยมเป็นต้นมา (พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๐) ครูผู้ชายในแถบชนบทนิยมนุ่งกางเกงขายาวหรือนุ่งกางเกงไทย สวมเสื้อกล้ามสีขาวหรือเสื้อเชิ้ต ชายทั่วไปที่อาศัยในแถบชนบทนิยมนุ่งผ้าถุง (โสร่ง) ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อกุยเฮงและอาจจะเหน็บมีดพก หรือลูกขวานไว้ที่เอว มีการสวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าหนังแบบหุ้มปลายเท้าแต่เปิดส้น หากเป็นชายในชุมชนเมืองนิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น โดยนิยมปล่อยชายเสื้อไว้นอกกางเกง คาดเข็มขัดหนัง หรือสวมสูทสากลสีอ่อน ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าลำลองหรือรองเท้าหุ้มส้น

สำหรับการแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ช่วงก่อนสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓) นิยมนุ่งโจงกระเบนสีพื้นหรือนุ่ง "ผ้ายก" (ผ้าทอยกดอก) คาดเข็มขัดทอง เข็มขัดเงิน เข็มขัดนากตามฐานะ สวมเสื้อคอกลมแขนสั้นหรือไม่มีแขน และใช้ผ้าสไบคล้องคอ หรือสวมเสื้อคอตั้งแขนทรงกระบอก ผ่าหน้า ติดกระดุม และห่มสไบพาดเฉียง มีการสวมเครื่องประดับต่างๆ ส่วนใหญ่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ ตุ้มหู ต่อมาในช่วงสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๐) ผู้หญิงวัยผู้ใหญ่เปลี่ยนจากการนุ่งผ้าโจงกระเบนมาเป็นการนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้ม เช่น สีดำ สีกรมท่า คู่กับการสวมเสื้อคอกลมแขนกุด เสื้อแขนในตัว เสื้อคอบัวแขนตุ๊กตา คาดเข็มขัดเงิน ทำผมยกสูง สวมหมวกและมีการสวมรองเท้า

๔.๒.๑.๒.๓ การแต่งกายของ ชาวไทยพุทธวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุช่วง พ. ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

สุชาติ ทรัพย์สิน (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในช่วงก่อนสมัยรัฐนิยมชายสูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราชเมื่ออยู่กับบ้านจะนุ่งโจงกระเบนยาวพอคลุมเข่าหรือนุ่งผ้าลอยชาย ไม่สวมเสื้อ หากออกไปทำสวนไร่นาหรือหาของป่าจะนุ่งโจงกระเบนสั้นเหนือเข่าเพื่อความสะดวกในการทำงาน และนิยมเหน็บมีดพกที่เอวเพื่อไว้ใช้งาน ต่อมาในสมัยรัฐนิยมจึงเปลี่ยนเป็นการนุ่งกางเกง ส่วนใหญ่เป็นกางเกงเอวรูด ขายาวระดับเข่า มีการใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า ชายสูงอายุในแถบชุมชนชนบทนิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า แล้วใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า หรือนำมาคล้องคอ ดังภาพที่ ๕๐

ภาพที่ ๕๐ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุ ช่วง พ. ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

ช้อย ไตรพร (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในสมัยรัฐนิยม ชายสูงอายุเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ จะแต่งกายเหมือนกับขณะอยู่บ้าน แต่จะสวมเสื้อเมื่อออกนอกบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเสื้อคอกลม แขนสั้น หากเป็นผู้ชายที่เป็นเจ้าขุนมูลนาย นิยมนุ่งผ้ายาวสีน้ำเงินหรือที่เรียกว่า "ผ้าม่วง" สวมเสื้อราชปะแตน ติดด้วยกระดุมถมเงิน และมักจะนิยมถือไม้เท้า

ชาลี ศิลปรัศมี (๒๕๔๙,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในช่วงสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๐) มีประกาศให้ผู้ชายทุกคนเมื่อออกไปติดต่อราชการจะต้องนุ่งกางเกง สวมเสื้อราชปะแตน และสวมรองเท้า ทำให้ปู่ของท่านซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านเมื่อออกไปประชุมที่ว่าการอำเภอต้องนุ่งกางเกง แต่เนื่องจากท่านยังไม่เคยชินกับการนุ่งกางเกง จึงนิยมนุ่งโจงกระเบนไว้ข้างใน แล้วนุ่งกางเกงขายาวทับอีกชั้นหนึ่ง สำหรับชายสูงอายุทั่วไปนิยมนุ่งกางเกงสแล็ก สวมเสื้อปล่อยชายหรือสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง และเริ่มสวมรองเท้าอย่างจริงจังในช่วงสมัยรัฐนิยม หากเป็นชายสูงอายุในชนบทนิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อกุยเฮง ใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า และสวมรองเท้า ดังภาพที่ ๕๑-๕๒

ภาพที่ ๕๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ยุครัฐนิยม (ชายสูงอายุในชุมชนเมือง)

ภาพที่ ๕๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วง พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๙๐ (ชายสูงอายุในชุมชนชนบท)

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุ พ. ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จังหวัดชุมพร (๒๕๔๔ : ๑๕๕) ระบุว่า ในช่วงก่อนสมัยรัฐนิยมหญิงสูงอายุยังคงนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าดอก (ผ้าลาย) และสวมเสื้อคอกระเช้า หรือเสื้อก๊กบ่าเล็กๆ

นอกจากนี้ ดวงใจ วิชัยณรงค์ ให้ข้อมูลว่า การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุในช่วงก่อนสมัยรัฐนิยม ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕- ๒๔๘๓ หญิงสูงอายุนิยมเมื่ออยู่บ้านจะนุ่งผ้าโจงกระเบนด้วยผ้าสีพื้นเข้ม สวมเสื้อคอกระเช้า ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๕๓

ภาพที่ ๕๓ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๓

ต่อมาช่วงสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๕๐) จึงเปลี่ยนมาเป็นการนุ่งผ้าถุง โดยหญิงสูงอายุบางคนยังคงนิยมนุ่งโจงกระเบน เนื่องจากยังไม่เคยชินและกลัวประเจิดประเจ้อเวลานั่ง อย่างไรก็ตาม พบว่าช่วงสมัยรัฐนิยมหญิงสูงอายุเริ่มเปลี่ยนมานุ่งผ้าถุงกันมากขึ้น ขณะอยู่บ้านไม่นิยมสวมรองเท้า แต่จะสวมรองเท้าเมื่อออกนอกบ้าน ซึ่ง วิเชียร ณ นคร (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ผ้าถุงที่หญิงสูงอายุใช้นุ่งเมื่ออยู่กับบ้านส่วนใหญ่เป็นผ้าถุงสีดำ หรือสีกรมท่า โดยหญิงสูงอายุนิยมสวมเสื้อคอกระเช้า และอาจนำผ้าสไบมาพาดบ่าหรือคล้องคอไว้

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุช่วง พ. ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จังหวัดชุมพร (๒๕๔๔ : ๑๕๕) ระบุว่า ในช่วงก่อนสมัยรัฐนิยม หญิงสูงอายุเมื่อไปงานพิธีหรือไปวัดจะนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อมีแขน มีผ้าพาดบ่า หรือห่มสไบเฉียง ไว้ผมยาวเกล้ามวย สับหวีโค้ง หิ้วกระเช้า หรือตะกร้า (ภาษาถิ่นเรียกว่า “ชะ”)

เช่นเดียวกับ ชวลิต อังวิทยาธร (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า หญิงสูงอายุบางคนนิยมนุ่งโจงกระเบนสีพื้นเข้ม สวมเสื้อคอวีหรือคอกลม ผ่าหน้าตลอด แขนยาวระดับข้อศอก ไว้ผมสั้นทรงดอกกระท่อม ไม่สวมรองเท้า เช่น การแต่งกายของหญิงสูงอายุในตลาดท่าวัง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕ ต่อมาในสมัย

รัฐนิยม หรือในสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม กำหนดให้ผู้หญิงนุ่งผ้าถุงแทนการนุ่งโจงกระเบน หญิงสูงอายุจึงเปลี่ยนมานุ่งผ้าถุง แต่ยังคงพบหญิงสูงอายุนุ่งโจงกระเบนอยู่บ้าง โดยเฉพาะในแถบชนบท

นอกจากนี้ สมนึก จีรวรางกูร (๒๕๔๔,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงก่อนสมัยรัฐนิยม หญิงสูงอายุเมื่อไปวัดนิยมนุ่งผ้ายก (ผ้าทอยกดอก) ผ้าไหม ผ้าม่วง (ซึ่งเป็นผ้าพื้นฐานของชนชั้นกลางขึ้นไป) ใช้ผ้าแถบรัดอก ห่มสไบพาดเฉียง ต่อมาช่วง พ.ศ. ๒๔๘๓ - ๒๔๘๔ สมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ออก "รัฐนิยม" ในเรื่องการแต่งกายโดยยกเลิกการนุ่งโจงกระเบน โดยให้ผู้หญิงเปลี่ยนมานุ่งผ้าถุงแทน หญิงสูงอายุที่ยังไม่เคยชินกับการนุ่งผ้าถุง เนื่องจากกลัวเผลอแล้วจะประเจิดประเจ้อจึงนิยมนุ่งโจงกระเบนไว้ข้างใน นิยมสวมเสื้อคอกลมแบบสวมทางศีรษะหรือผ่าหน้าตลอด แขนสั้นระดับข้อศอก ดังภาพที่ ๕๔ ต่อมาบางส่วนหันมานุ่งโจงกระเบนตามเดิมภายหลังจากสมัยรัฐนิยมสิ้นสุดลง ในขณะที่หญิงสูงอายุส่วนหนึ่งได้หันมานิยมนุ่งผ้าถุงตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ภาพที่ ๕๔ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๒

สำหรับการแต่งกายในโอกาสพิเศษ ในช่วงสมัยรัฐนิยม หญิงสูงอายุจะแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าถุงผ้าพื้นสีเข้ม สวมเสื้อคอวีหรือสวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้าตลอดติดกระดุม แขนยาวคลุมข้อศอก สวมรองเท้า และสวมหมวก ดังภาพที่ ๕๕

ภาพที่ ๕๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ.๒๔๘๓-๒๔๘๔
(ที่มา : ชวลิต อังวิทยาธร)

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ช่วงก่อนสมัยรัฐนิยมชายสูงอายุนิยมนุ่งโจงกระเบนยาวพอคลุมเข่า นุ่งผ้าลอยชาย หรือนุ่งโสร่ง ไม่สวมเสื้อ หากออกไปทำสวนไร่นานิยมนุ่งโจงกระเบนสั้นเหนือเข่าเพื่อความสะดวกในการทำงาน และนิยมเหน็บมีดพกที่เอวเพื่อไว้ใช้งาน ต่อมาในสมันรัฐนิยมเปลี่ยนเป็นการนุ่งกางเกงเอวรูด ขายาวประมาณเข่า หรือนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า แล้วใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่าหรือคล้องคอ สำหรับการแต่งกายของหญิงสูงอายุในช่วงก่อนสมัยรัฐนิยม งดงนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าดอกหรือผ้าพื้น นิยมสวมเสื้อคอกระเช้า หรือเสื้อกั๊กบ่าเล็กๆ ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม ไม่สวมรองเท้า ต่อมาช่วงสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๐) เปลี่ยนมาเป็นการนุ่งผ้าถุงสีดำหรือสีกรมท่า (แต่ยังอาจพบหญิงสูงอายุบางคนนุ่งผ้าโจงกระเบนอยู่บ้าง) สวมเสื้อคอกระเช้าโดยอาจใช้ผ้าสไบมาพาดบ่าหรือคล้องคอไว้

ในโอกาสพิเศษ ช่วงก่อนรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓) ชายสูงอายุนิยมนุ่งผ้าม่วงหรือนุ่งโจงกระเบนสีพื้นซึ่งเป็นผืนใหม่และเนื้อดีกว่าผืนที่ใช้นุ่งขณะอยู่กับบ้าน สวมเสื้อราชปะแตนติดกระดุมถมเงิน นิยมถือไม้เท้า ต่อมาช่วงสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๐) ชายสูงอายุเปลี่ยนไปนุ่งกางเกงสแล็ก สวมเสื้อปล่อยชายหรือสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง หากเป็นชายสูงอายุในชนบทนิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อกุยเฮง ใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า และมีการสวมรองเท้าหลังสมัยรัฐนิยม สำหรับหญิงสูงอายุในช่วงก่อนสมัยรัฐนิยมยังคงนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าสีพื้นเข้มหรือนุ่งผ้ายก ผ่าไหม ผ้าม่วง สวมเสื้อมีแขน มีทั้งเสื้อคอกลม คอวี ผ่าหน้าตลอด แขนสั้นระดับข้อศอกหรือยาวจรดข้อมือ และมักมีผ้าพาดบ่าหรือห่มสไบเฉียง ไว้ผมสั้นทรงดอกกระท่อม หรือไว้ผมยาวเกล้ามวย สับหวีโค้ง ต่อมาในสมัยรัฐนิยมมีประกาศกำหนดให้ผู้หญิงนุ่งผ้าถุงแทนการนุ่งโจงกระเบน แต่ยังคงพบหญิงสูงอายุนุ่งโจงกระเบนอยู่บ้างโดยเฉพาะในแถบชนบท หรือนุ่งผ้าถุงโดยนุ่งโจงกระเบนไว้ข้างใน สวมเสื้อคอกลมแบบสวมศีรษะ แขนสั้นประมาณข้อศอก หรือเสื้อคอกลมผ่าหน้า ติดกระดุม สวมหมวก และสวมรองเท้า

๔.๒.๑.๓ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยในยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕)

๔.๒.๑.๓.๑ การแต่งกายชาวไทยพุทธวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนช่วงพ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตาม เพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายช่วง พ. ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

สุชาติ ทรัพย์สิน (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กชายวัย ๑- ๓ ขวบ ในช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑- ๒๕๔๕ ยังคงแต่งกายเหมือนกับช่วง ๗๐ ปี ที่ผ่านมา (ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕) กล่าวคือ เด็กผู้ชายจะแขวนสายเอว ร้อยหัวไพล หรือร้อยลูกกระพรวนเป็นรูปสัตว์ต่างๆ โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในเมือง ซึ่งปัจจุบันได้พัฒนามาเป็นการนุ่งผ้าอ้อมสำเร็จรูป ดังภาพที่ ๕๖

ภาพที่ ๕๖ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๐-๒๕๔๕

สำหรับเด็กผู้ชายวัย ๔ ขวบขึ้นไป สุธรรม ชยันเกียรติ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในช่วง พ.ศ. ๒๔๕๗ หรือ ๕๒ ปีที่ผ่านมา การแต่งกายของเด็กผู้ชายในช่วงนี้ มีลักษณะที่ไม่แตกต่างจากการแต่งกายของเด็กผู้ชายในปัจจุบันมากนัก แต่จะแตกต่างกันโดยเฉพาะเนื้อผ้า และรูปแบบตามแฟชั่นนิยม โดย ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๗-๒๕๐๐ เมื่ออยู่กับบ้านเด็กผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น เอวยางยืด และมีเชือกผูกที่เอว สำหรับผ้าที่ใช้ตัดเย็บกางเกงมักมีเนื้อผ้าหนากว่าปัจจุบัน และนิยมสวมเสื้อแขนสั้น ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุม เช่น เสื้อเชิ้ต เสื้อคอกลมสีพื้นอ่อนๆ สำหรับเสื้อและกางเกงยังคงนิยมตัดเย็บเองมากกว่าการซื้อมาสวม ในช่วงนี้ "เสื้อยืด" ยังไม่แพร่หลายนัก ครอบครัวที่มีฐานะเท่านั้นจึงจะสามารถซื้อเสื้อยืดให้เด็กสวมใส่ได้ เนื่องจากช่วงนี้เสื้อยืดเป็นสิ่งใหม่และมีราคาแพงกว่าเสื้อผ้าฝ้ายโดยทั่วไป สำหรับทรงผมของเด็กผู้ชายในช่วงนี้นิยมไว้ผมสั้นเกรียนแบบทรงผมนักเรียน ดังภาพที่ ๕๗

ภาพที่ ๕๗ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๗

เด็กผู้ชายวัย ๖-๑๕ ขวบ ช่วงพ.ศ. ๒๕๔๕ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น สวมเสื้อยืดแขนสั้น หรือสวมเสื้อกล้าม ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน และสวมรองเท้าแตะ ดังภาพที่ ๕๘

ภาพที่ ๕๘ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๔๕

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายช่วง พ. ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ชนะ นาคเวช (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายเพื่อไปร่วมงานประเพณี หรืองานในโอกาสพิเศษต่างๆ จะมีรูปแบบการแต่งกายเหมือนกับอยู่กับบ้าน เพียงแต่จะเลือกชุดที่ชุดที่ค่อนข้างใหม่และดูสวยงามกว่าชุดที่ใช้สวมใส่เมื่ออยู่กับบ้าน และเป็นชุดที่สามารถหาซื้อได้จากร้านจำหน่ายเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั่วไป มีรูปแบบตามสมัยนิยมและตัดเย็บจากวัสดุที่หลากหลาย เช่น ผ้ายืด ผ้าใยสังเคราะห์ และผ้าฝ้ายซึ่งตัดเย็บมาจากโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยเฉพาะเสื้อยืดแขนสั้นลายการ์ตูนยอดนิยม สำหรับเด็กวัย ๓-๑๐ ขวบ จะได้รับความนิยมแพร่หลายและมักสวมเสื้อและกางเกงที่เข้าชุดกัน หากเป็นเด็กโตวัย ๑๑-๑๕ ขวบ นิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อแขนสั้น

สำหรับชุดนักเรียนนั้น ชาลี ศิลปรัศมี (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในช่วงพ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๕๘ ขณะที่ท่านเป็นนักเรียนชั้นประถม เมื่อไปโรงเรียนจะนุ่งกางเกงขาสั้นสีดำ และสวมเสื้อเชิ้ตสีขาว (เหมือนเสื้อนักเรียนในปัจจุบัน) ไม่สวมรองเท้า โดยจะเริ่มสวมรองเท้าเมื่ออายุ ๑๓ปี หรือชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งอาจารย์ชาลี ศิลปรัศมี ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าการ “ใส่เกือก” (สวมรองเท้า) ในช่วงนี้ยังถือว่าเป็นสิ่งที่ฟุ่มเฟือยและเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยมีความจำเป็นมากนัก เนื่องจากสภาพเส้นทางสัญจรเพื่อไปโรงเรียนในแถบชนบทสมัยก่อนเป็นถนนดินแดง หรืออาจจะต้องเดินลุยน้ำ ข้ามคลอง หากใครมีรองเท้าก็จะไม่ได้สวม ดังนั้นรองเท้าจึงกลายเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นต่อเด็กนักเรียนในชนบท ประกอบกับเมื่อก่อนยังไม่มีระเบียบหรือข้อบังคับที่เคร่งครัดในการให้นักเรียนสวมรองเท้ามาโรงเรียน หากมีเด็กสวมรองเท้านักเรียนเพียงไม่กี่คนก็จะกลายเป็นคนกลุ่มน้อยในโรงเรียนและจะถูกเพื่อนรังเกียจ จนทำให้นักเรียนที่สวมรองเท้าไม่กล้าสวมรองเท้านักเรียนไปโรงเรียน ยกเว้นเมื่อมีการแต่งกายชุดลูกเสือเพราะมีข้อบัญญัติไว้ว่าลูกเสือทุกคนต้องสวมรองเท้า อย่างไรก็ตามหากเป็นนักเรียนในเมืองจะนิยมสวมรองเท้าผ้าใบสีน้ำตาลไปโรงเรียน ดังภาพที่ ๕๙

ภาพที่ ๕๙ การแต่งกายของนักเรียนชายชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๕๘

สำหรับการแต่งกายของนักเรียนชายในช่วงพ.ศ. ๒๕๔๕ ยังคงมีรูปแบบเหมือนช่วงพ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๕๘ เพียงแต่เปลี่ยนมาเป็นนุ่งกางเกงสีกากี สีกรมท่า สีดำ ไว้ผมสั้นเกรียน หรือผมสั้นธรรมดา สวมรองเท้านักเรียน ซึ่งเป็นรองเท้าผ้าใบสีน้ำตาลหรือดำ

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิง ช่วง พ. ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

สุชาติ ทรัพย์สิน ,วิเชียร ณ นคร และชวลิต อังวิทยาธร (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๕ เมื่ออยู่กับบ้านเด็กผู้หญิงวัย ๗-๑๕ ปี จะนุ่งผ้าถุงผืนเล็กๆ สำหรับเด็ก และสวมเสื้อที่ตัดเย็บด้วยมือหรือจักรเย็บผ้าในครัวเรือน ซึ่งมีรูปแบบเสื้อผ้าแบบเรียบง่าย เช่น เสื้อคอกลม แขนสั้น หรือแขนกุด (คล้ายเสื้อคอกระเช้า) มีทั้งแบบผ่าหน้า และแบบสวมศีรษะ ต่อมาเมื่อมีเสื้อผ้าสำเร็จรูปผลิตจากโรงงานมาจำหน่าย เด็กผู้หญิงจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่หาซื้อได้จากท้องตลาด ซึ่งเป็นการแต่งกายตามแบบสมัยนิยมที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป ซึ่งดวงใจ วิชัยณรงค์ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เมื่ออยู่กับบ้านจะสวมรองเท้าแตะเป็นสายไขว้ซึ่งทำจากยางรถยนต์ ดังภาพที่ ๖๐

ภาพที่ ๖๐ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๕๑

ปัจจุบัน เด็กผู้หญิงวัย ๓-๖ ขวบ นิยมนุ่งชุดกระโปรงสีสดใสและมีรูปแบบตามสมัยนิยม หากเป็นเด็กโตนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น หรือกางเกงขายาว สวมเสื้อแขนสั้น มีทั้งเสื้อยืด เสื้อปกเชิ้ต เป็นต้น สวมรองเท้าตามสมัยนิยม

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง ช่วง พ. ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

สุชาติ ทรัพย์สิน ,วิเชียร ณ นคร และ ชวลิต อังวิทยาธร (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๕๕ เด็กผู้หญิงเมื่อออกนอกบ้านเพื่อเข้าไปงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานบุญ งานประเพณี เป็นต้น นิยมนุ่งกระโปรงหรือผ้าถุง สวมเสื้อคอกลมแบบสวมหัว หรือ ผ่าหน้า หรือติดกระดุมที่คอเสื้อด้านหลัง เป็นเสื้อแขนสั้น หรือแขนตุ๊กตา หรือแขนกุดแบบเสื้อแขนในตัว ซึ่งเป็นชุดที่ใหม่และสวยงามกว่าชุดที่ใช้สวมใส่ขณะอยู่กับบ้าน และมีการสวมใส่เครื่องประดับต่างๆ เป็นพิเศษมากกว่าอยู่บ้าน เช่น สร้อยคอ และกำไลข้อมือ ดังภาพที่ ๖๑

ภาพที่ ๖๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๓

นอกจากนี้ ชวลิต อังวิทยาธร (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในช่วงพ.ศ. ๒๕๐๘ เด็กผู้หญิงวัย ๑๒-๑๕ ปี เมื่อไปร่วมงานพิธีหรืองานบุญที่วัด นิยมแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าถุง เช่น ผ้าปาเต๊ะ ผ้าซิ่น และผ้าพื้น โดยนุ่งผ้าถุงด้วยวิธีนุ่งแบบป้ายข้างยาวกรอมเท้าหรือยาวประมาณกลางแข้ง และนิยมสวมเสื้อคอกลมหรือสวมเสื้อเชิ้ตสีอ่อนหรือผ้าที่มีลวดลายในตัว หรืออาจสวมเสื้อคอกลมแบบสวมทางศีรษะ แขนใน ตัวเสื้อส่วนใหญ่เป็นทรงตรง ยาวพอคลุมสะโพก สวมรองเท้าแตะ เช่น รองเท้าแตะแบบคีบหรือเป็นสายไขว้ไว้ผมตัดสั้นทรงนักเรียน อาจใช้ผ้าคาดผมเพื่อความสวยงามหรือความเป็นพิเศษ ดังภาพที่ ๖๒

ภาพที่ ๖๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๐๘
ภาพถ่ายหญิงชาวบ้านวัยเด็กแถบชนบทในจังหวัดนครศรีธรรมราช (ที่มา : ชวลิต อังวิทยาธร)

สำหรับการแต่งกายของนักเรียนหญิง ดวงใจ วิชัยฌรงค์ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๘๘ เด็กนักเรียนหญิงในแถบชนบทและในแถบตัวเมืองนิยมนุ่งผ้าถุงสีเข้มๆ เช่น สีดำ สีกรมท่า หรือสีน้ำเงิน และสวมเสื้อสีขาวแขนสั้น ซึ่งเป็นเสื้อแบบสวมศีรษะ หรือผ่าหน้าติดกระดุม หากเป็นนักเรียนในโรงเรียนคริสต์สามารถพบทั้งการนุ่งผ้าถุงสีดำ และการนุ่งกางเกงขายาวมาโรงเรียน เนื่องจากเริ่มมีการรับเอาค่านิยมจากภาคกลางมาปรับใช้ ซึ่งอาจจะเนื่องจากการมีพ่อแม่ หรือญาติ เป็นคนในภาคกลาง หรือบางครอบครัวมีโอกาสในการซื้อเสื้อผ้าจากภาคกลางมาสวมใส่ ซึ่ง ดวงใจ วิชัยฌรงค์ ได้เล่าให้ฟังถึงสาเหตุที่ท่านได้มีโอกาสนุ่งกางเกงไปโรงเรียน เนื่องจากพ่อเป็นคนภาคกลาง เมื่อเดินทางกลับมาจากกรุงเทพฯ ก็จะซื้อเสื้อผ้ามาให้ลูกได้สวมใส่ และในช่วงนั้นโรงเรียนยังไม่มีกฎข้อบังคับเรื่องเครื่องแบบการแต่งกาย ทำให้นักเรียนสามารถนุ่งกางเกงขายาวไปโรงเรียนได้ นอกจากนี้ในสมัยดังกล่าวหากนักเรียนคนใดมีไม้บรรทัดพลาสติกใช้จะถือว่า "โก้" เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ยังใช้ไม้บรรทัดไม้

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน หากเป็นเด็กเล็กไม่สวมเสื้อผ้าแต่จะแขวน (ผูก) สายเอว หรือสายสิญจน์ที่สะเอว อาจร้อยหัวไพลหรือลูกกระพรวนโลหะเป็นรูปสัตว์ต่างๆ สำหรับเด็กผู้ชายวัย ๔ ขวบขึ้นไป นิยมนุ่งกางเกงขาสั้น เอวยางยืด และมีเชือกผูกที่เอว สวมเสื้อแขนสั้น ผ่าหน้า ติดกระดุม เช่น เสื้อเชิ้ต เสื้อคอกลม เสื้อกล้ามหรือเสื้อยืดแขนสั้น ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน และสวมรองเท้าแตะ ปัจจุบันเด็กผู้ชายนิยมสวมเสื้อยืดหรือเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่จากที่ผลิตจากโรงงานมากขึ้น สำหรับเด็กผู้หญิงวัย ๗-๑๕ ปี เมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งผ้าถุงผืนเล็กๆ สำหรับเด็ก และสวมเสื้อแบบเรียบง่าย เช่น เสื้อคอกลม แขนสั้น หรือแขนกุด (คล้ายเสื้อคอกระเช้า) มีทั้งแบบผ่าหน้า และแบบสวมศีรษะ ไว้ผมบอบสั้นทรงนักเรียน สวมรองเท้าแตะ เช่น รองเท้าแตะแบบมีสายไขว้ ต่อมาเมื่อมีเสื้อผ้าสำเร็จรูปผลิตจากโรงงานมาจำหน่าย เด็กผู้หญิงจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่หาซื้อได้จากท้องตลาด ซึ่งเป็นการแต่งกายตามแบบสมัยนิยมที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายเมื่อไปร่วมงานต่างๆ เช่น ประเพณี นิยมแต่งกายเหมือนกับอยู่กับบ้าน เพียงแต่จะเลือกชุดที่ชุดที่ค่อนข้างใหม่และดูสวยงามกว่า ซึ่งชุดดังกล่าวสามารถหาซื้อได้จากท้องตลอดทั่วไป มีรูปแบบตามสมัยนิยมและตัดเย็บจากวัสดุที่หลากหลาย โดยเฉพาะเสื้อยืดแขนสั้นมีลวดลายการ์ตูนยอดนิยม และนิยมนุ่งกางเกงกับเสื้อที่เข้าชุดกัน โดยหากเป็นเด็กโต นิยมนุ่งกางเกงขายาวและสวมเสื้อแขนสั้น หากเป็นการแต่งกายในชุดนักเรียน เมื่อพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๓ นักเรียนชายจะนุ่งกางเกงขาสั้นสีดำระดับเข่าและสวมเสื้อเชิ้ตสีขาว (เหมือนเสื้อนักเรียนในปัจจุบัน) ไม่สวมรองเท้า เนื่องจากเห็นว่าเป็นสิ่งฟุ่มเฟือยและไม่จำเป็นโดยเฉพาะในแถบชนบท ยกเว้นเมื่อมีการแต่งกายชุดลูกเสือเพราะมีข้อบัญญัติไว้ว่าลูกเสือ สำหรับเด็กในชุมชนเมืองนิยมสวมรองเท้าผ้าใบสีน้ำตาลไปโรงเรียน พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๕๘ เป็นต้นมานักเรียนชายเปลี่ยนมาเป็นนุ่งกางเกงสีกากี สีกรมท่า สีดำ ไว้ผมสั้นเกรียน หรือผมสั้นธรรมดา สำหรับเด็กผู้หญิงวัย ๗-๑๕ ปี ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๕ เมื่ออยู่กับ

บ้านนิยมนุ่งผ้าถุงและสวมเสื้อคอกลม (เสื้อผ่าหน้าตลอดหรือสวมทางศีรษะ) แขนสั้นหรือแขนกุด สวมรองเท้าซึ่งทำจากยางรถยนต์ ต่อมานิยมนุ่งผ้าถุงหรือกระโปรง สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น หรือแขนตุ๊กตา หรือแขนกุด และมีการใส่เครื่องประดับ เช่น สร้อยคอ กำไล เป็นต้น

๔.๒.๑.๓.๒ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ช่วง พ. ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

สุชาติ ทรัพย์สิน (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในช่วง พ.ศ. ๒๔๕๐-๒๔๕๓ ชายวัยหนุ่มเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น (ยาวเหนือเข่า) ไม่สวมเสื้อ หากเป็นชายวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงจีนหรือกางเกงขาก๊วย ทรงหลวมๆ ไม่สวมเสื้อ ไว้ผมสั้นรองทรง ดังภาพที่ ๖๓

ภาพที่ ๖๓ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ. ศ. ๒๔๕๐-๒๔๕๓

เมื่อออกไปทำงานนอกบ้าน เช่น ทำสวน ทำนา นิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีเข้ม โดยอาจนุ่งกางเกงขาสั้นหรือนุ่งกางเกงขายาวแล้วใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวหรือไม่สวมเสื้อ สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ดังภาพที่ ๖๔

ภาพที่ ๖๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวัน (ทำสวน ทำนา) ของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนช่วงพ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ช่วง พ. ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

การแต่งกายในโอกาสพิเศษของข้าราชการไทยเมื่อไปร่วมงานพิธี นิยมนุ่งกางเกงขายาวทรงหลวมๆ สีขาว สวมเสื้อคอจีนสีขาว แขนยาวจรดข้อมือ มีกระเป๋าแบบเจาะที่หน้าอกของเสื้อทั้งสองข้าง สวมรองเท้าสีดำหุ้มส้น อย่างเช่น การแต่งกายในช่วงพ.ศ. ๒๔๕๐-๒๔๕๒ ดังภาพที่ ๖๕

ภาพที่ ๖๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของของข้าราชการชายชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๐-๒๔๕๒

สำหรับการแต่งกายของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ที่อาศัยในชุมชนเมืองโดยทั่วไป ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๓ –๒๕๐๒ นิยมนุ่งกางเกงขายาวทรงหลวมๆ สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น สีสุภาพ โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง แล้วคาดเข็มขัดหนัง หรืออาจสวมเสื้อเชิ้ตซึ่งมีกระเป๋าแบบปะตรงหน้าอก (นิยมปะกระเป๋าไว้ด้านซ้าย) ๑ ใบ โดยสวมเสื้อแบบปล่อยชายเสื้อไว้นอกกางเกง และสวมรองเท้าหนัง ดังภาพที่ ๖๖

ภาพที่ ๖๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๕๓-๒๕๐๒

ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๒ ชายหนุ่มหากต้องไปร่วมงานสำคัญ นิยมนุ่งกางเกงขาสั้น สวมเสื้อสีเดียวกับกับกางเกง เช่น สีน้ำตาล เป็นต้น แล้วสวมเสื้อสูททับอีกครั้งหนึ่ง สวมหมวกแค๊ฟเมื่อออกนอกบ้าน หรือนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ต และผูกเนคไท และสวมสูทแบบชุดสากล สวมรองเท้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๖๗

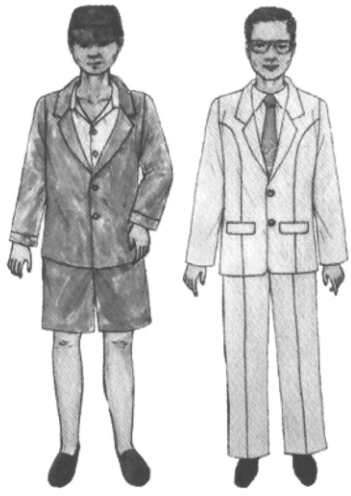

ภาพที่ ๖๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๐๒

สำหรับการแต่งกายของผู้ชายวัยกลางคนในแถบชนบท นิยมนุ่งโสร่งลายตาราง ซึ่งบางท้องที่เรียกว่า "ผ้าถุง" สวมเสื้อผ้าคอกลมผ่าหน้าถึงหน้าอก ติดกระดุม ๑-๒ เม็ด แขนยาวคลุมข้อศอก หรือแขนสามส่วน ตัดเย็บด้วยผ้าป่านสีขาว เช่น การแต่งกายของชายสูงอายุ ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๒ ในระยะต่อมาประมาณ พ.ศ. ๒๕๑๕ ชายวัยกลางคนนิยมนุ่งกางเกงขายาว และนิยมสวมเสื้อคอกลม แขนสั้นเหนือข้อศอก ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมพลาสติก มักมีกระเป๋าที่ชายเสื้อทั้งสองข้าง และมีผ้าขาวม้าคาดเอว ดังภาพที่ ๖๘

ภาพที่ ๖๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยกลางคนชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๑๕

ช่วงพ.ศ. ๒๕๔๕ ชายวัยนี้ นิยมแต่งกายแบบสากลนิยม กล่าวคือ นุ่งกางเกงสแล็กยาว สวมเสื้อเชิ้ตสวมรองเท้าที่เหมาะสมกับโอกาสและการใช้งาน หากเป็นชายในเมืองมักนิยมแต่งกายด้วยชุดสูทสากล หรือสวมเสื้อเชิ้ต ผูกเนคไท และสวมรองเท้าหนังหุ้มส้น ดังภาพที่ ๖๕

ภาพที่ ๖๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๐-๒๕๔๕

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

การแต่งกายของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ในช่วง พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๕๕ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงซึ่งส่วนใหญ่เป็นผ้าพื้นทอมือสีเข้ม เช่น สีดำ สีน้ำตาล เป็นต้น โดยนุ่งแบบป้ายข้าง สวมเสื้อสีอ่อน คอเสื้อมีรูปแบบหลากหลาย ได้แก่คอกลม คอเหลี่ยม แขนตุ๊กตา มักสวมเสื้อโดยสอดชายไว้ในผ้าถุง ไม่คาดเข็มขัด และนิยมไว้ผมยาวประบ่าแล้วดัดเป็นลอนขนาดเล็ก ซึ่งเห็นได้จากการแต่งกายของหญิงสาวชาวนครศรีธรรมราช ดังภาพที่ ๗๐-๗๑

ภาพที่ ๗๐ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๕๕

ภาพถ่ายหญิงสาวชาวไทยพุทธ บริเวณคลองท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

(ที่มา : ชวลิต อังวิทยาธร)

ภาพที่ ๗๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๙๓

วิเชียร ณ นคร (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๐ หญิงสาวนิยมนุ่งผ้าถุงพื้นสีดำ สีน้ำเงิน หรือสีน้ำตาล หากเป็นคนที่อาศัยอยู่ในเมืองนิยมนุ่งผ้าลาย (ผ้าถุงลายไทย) คาดเข็มขัด ซึ่งอาจทำจากนาก ทอง หรือเงิน แล้วแต่ฐานะ โดยเวลานุ่งจะม้วนชายผ้าปิดทับเข็มขัดแล้วสอดชายไว้ใต้เส้นเข็มขัด ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของการนุ่งผ้าของหญิงชาวนครศรีธรรมราช ต่อมา ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๐ หญิงวัยสาวจนถึงผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านยังคงนุ่งผ้าถุง อาจเป็นผ้าถุงสีพื้น ผ้าซิ่น หรือผ้าถุงปาเต๊ะ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมที่อาศัยในละแวกชุมชนนั้นๆ สวมเสื้อที่ดเย็บด้วยมือ หรือเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากโรงงานที่มีขายในท้องตลาด

นอกจากนี้ ดวงใจ วิชัยณรงค์ (๒๕๔๙,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่าในช่วงพ.ศ. ๒๕๑๐ เมื่ออยู่กับบ้านหญิงวัยสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่จะนุ่งผ้าถุงสีพื้น หรือนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ และสวมเสื้อแบบหลากหลาย เช่น เสื้อคอกลม เสื้อคอวี ซึ่งตัดเย็บจากผ้าพื้น หรือผ้าที่มีลวดลายในตัว สวมเครื่องประดับจำพวกตุ้มหูทับ (เป็นตุ้มหูที่มีแป้นแนบกับติ่งหูและมีก้านสำหรับเสียบ) ทำจากทองคำ อาจทำเป็นรูปกลีบดอกไม้และมีเพชร พลอย หรือนิลเป็นเกสรประดับอยู่ตรงกลาง ดังภาพที่ ๗๒

ภาพที่ ๗๒ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๕๑๐

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วงพ. ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากการศึกษาข้อมูล พบว่าในช่วง พ.ศ. ๒๔๕๐ - ๒๔๕๑ หญิงสาวถึงหญิงวัยผู้ใหญ่เมื่อออกนอกบ้านนิยมนุ่งผ้าถุง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผ้าพื้นสีเข้มๆ เช่น สีดำ สีน้ำตาล และสวมเสื้อที่ตัดเย็บด้วยมือ ซึ่งมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น เสื้อผ่าหน้าแขนกุด หรือเสื้อแขนสั้น ผ่าหน้าถึงกลางอกหรือสวมเสื้อปกบัวแขนตุ๊กตา และรูปแบบของเสื้อผ้าในยุคนี้มีลักษณะเด่น คือ เป็นเสื้อเข้ารูป ยาวพอคลุมสะโพก มีทั้งเสื้อแขนสั้นหรือแขนกุด ที่ตัดเย็บจากผ้าสีพื้นหรือผ้าที่มีลวดลายในตัว ไว้ผมตัดสั้น สวมรองเท้าหุ้มส้นแบบมีสายรัดบนหลังเท้า หรือรองเท้าคัทชู ดังภาพที่ ๗๓

ภาพที่ ๗๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๐-๒๔๕๑

ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๔ หญิงสาวนิยมนุ่งผ้าถุงแบบป้ายข้างที่ตัดเย็บสำเร็จรูป สวมเสื้อแขนกุดคอวี หรือคอปาด เป็นเสื้อที่ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นหรือผ้าที่มีลวดลายในตัว ไว้ผมสั้น สวมรองเท้าหุ้มส้น แบบมีสายรัดบนหลังเท้า เช่น การแต่งกายของครูโรงเรียนศึกษากุมารี ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๔ ดังภาพที่ ๗๔-๗๕

ภาพที่ ๗๔ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๔
ภาพถ่ายของคณะครูโรงเรียนศึกษากุมารี *(ปัจจุบัน คือ โรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา)* จังหวัดนครศรีธรรมราช
(ที่มา : ชวลิต อังวิทยาธร)

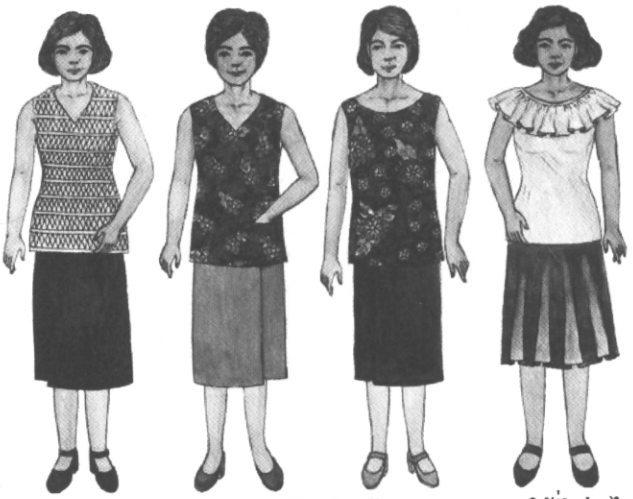

ภาพที่ ๗๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๔

นอกจากนี้ รูปแบบการแต่งกายของครูผู้หญิง ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๖ ที่เห็นได้ชัด คือ ดัดผมหยิกเป็นลอน ยาวปะบ่า หวีผมแสก ซึ่งมีทั้งแสกผมด้านข้าง ติดกิ๊บข้างเดียวหรือแสกกลาง และติดกิ๊บ ๒ ข้าง นิยมนุ่งกระโปรงที่ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นสีเข้ม ซึ่งเป็นกระโปรงแคบทรงตรง ยาวเลยเข่า หรืออาจจีบทบ (จีบทวิสต์) กลางลำตัว สวมเสื้อตัดเย็บด้วยผ้าพื้นสีขาว แขนสั้นหลากหลายรูปแบบ เช่น แขนสั้นธรรมดา แขนตุ๊กตา แขนขาแกะ (มีการจับจีบที่ปลายแขนประมาณแนวข้อศอกและด้ามขอบแขน (คนที่ ๓ จากภาพ) สำหรับคอเสื้ออาจเป็นคอกลมหรือคอวีมีปก ที่นิยมมาก คือ ปกบัวแบบปลายปกแหลม หรือมนเป็นเสื้อที่สวมทางศีรษะ โดยการผ่าด้ายหลัง แล้วติดกระดุมจากแนวคอเสื้อลงไป ๑-๒ เม็ด นิยมใช้กระเป๋าแบบมีสายสะพาย โดยอาจจะสะพายไว้กับไหล่ หรือ รวบสายให้สั้นแล้วหิ้ว สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น (คัทชู) ส้นสูง และอาจมีสายรัดข้อเท้า (ในภาพที่ ๒ และ ๓ จากซ้าย) ในยุคนี้มีการสวมนาฬิกาข้อมือ ดังจะเห็นจากการแต่งกายของครูสาวในโรงเรียนกัลยานีศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังภาพที่ ๗๖-๗๗

ภาพที่ ๗๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของครูวัยสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๕๖
ภาพถ่ายของครูสาวในโรงเรียนกัลยานีศรีธรรมราช อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช (ที่มา : ชวลิต อังวิทยาธร)

ภาพที่ ๗๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของครูวัยสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๕๖

ในช่วงพ.ศ. ๒๕๐๐ การแต่งกายของหญิงสาวเพื่อไปร่วมงานประเพณี เช่น งานเดือนสิบ (วันสารทไทย) เป็นต้น จะนิยมนุ่งกระโปรงสีพื้นยาวเกือบจรดข้อเท้า อาจตัดเย็บด้วยผ้าพื้นธรรมดา หรือผ้าอัดจีบ ที่เรียกว่า “กระโปรงพรีท” สวมเสื้อเข้ารูปสีพื้น แขนสั้น หรือแขนในตัว ปกเสื้อมีหลากหลายแบบ ได้แก่ ปกบัว ปกฮาวาย เป็นเสื้อผ่าหน้า หรือสวมทางศีรษะ ความยาวของตัวเสื้อประมาณสะโพก บน หญิงสาวยุคนี้นิยมไว้ผมสั้นดัดเป็นลอนและสวมรองเท้าคัทชู หรือรองเท้ารัดส้น ดังภาพที่ ๗๘-๗๙

ภาพที่ ๗๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๐๐
ภาพถ่ายของหญิงสาวในการเข้าร่วมเทศกาลงานเดือนสิบในจังหวัดนครศรีธรรมราช (ที่มา : ชวลิต อังวิทยาธร)

ภาพที่ ๗๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๐๐

ดวงใจ วิชัยณรงค์ (๒๕๔๕,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในช่วงพ.ศ. ๒๕๐๕ หรือประมาณ ๔๐ ปี ที่ผ่านมา หญิงสาวเมื่อออกนอกบ้านนิยมแต่งกายแบบสากลนิยม โดยนุ่งกระโปรงบานและพอง (ใส่สุ่มหรือโครงไว้ชั้นใน) ยาวเลยประมาณกลางแข้ง ที่เรียกว่า "กระโปรงนิวลุค" เมื่อนั่งกับพื้นกระโปรงจะบานเป็นวงกลม สำหรับเสื้อที่นิยมสวมคู่กับกระโปรงนิวลุคในยุคนั้น คือ เสื้อคอบัว (ปกบัว) แขนตุ๊กตา ซึ่งส่วนใหญ่ตัดเย็บด้วยผ้าแบบเดียวกระโปรง สวมเสื้อโดยสอดชายไว้ในกระโปรง นิยมคาดเข็มขัดเส้นโต ทำผมดัดเป็นฝอย (ผมดัดหยิก) อาจแสกกลางหรือแสกข้างความยาวขนาดประบ่า และสวมรองเท้าส้นตึกหรือส้นแหลม หากออกไปจ่ายตลาดจะนุ่งผ้าถุงป้ายข้าง สำหรับเครื่องประดับที่ใช้สวมใส่ในโอกาสพิเศษ คุณชนะ นาคเวช (๒๕๔๕,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในโอกาสพิเศษต่างๆ หญิงวัยทำงานนิยมสวมใส่เครื่องประดับที่ทำจากทองคำ ได้แก่ สร้อยคอ สร้อยข้อมือ และตุ้มหูซึ่งมักเป็นตุ้มหูแบบเสียบมีหัวเป็นรูปกลีบดอกไม้และมีเพชร พลอย หรือนิลประดับอยู่ตรงกลาง และเป็นที่นิยมตั้งในผู้หญิงตั้งแต่วัยกลางคนจนถึงหญิงสูงอายุ

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น ไม่สวมเสื้อ ส่วนวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงขายาวทรงหลวมๆ ไม่สวมเสื้อ และเมื่อออกไปทำนาน ทำสวน อาจนุ่งกางเกงขาสั้น ไม่สวมเสื้อและใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว หรือนุ่งกางเกงทรงหลวม สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวและคาดผ้าขาวม้า สำหรับหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ในช่วง พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๕๕ นิยมนุ่งผ้าถุงซึ่งเป็นผ้าพื้นทอมือสีเข้ม เช่น สีดำ สีน้ำตาล และสีน้ำเงิน เป็นต้น สวมเสื้อสีอ่อน คอเสื้อมีรูปแบบหลากหลาย ได้แก่คอกลม คอเหลี่ยม แขนตุ๊กตา มักสวมเสื้อโดยสอดชายไว้ในผ้าถุง ไว้ผมยาวประบ่าแล้วดัดเป็นลอนขนาดเล็ก พ.ศ. ๒๕๐๐ -๒๕๑๐ นิยมนุ่งผ้าถุงพื้นสีเข้ม ผ้าลาย หรือผ้าซิ่น และเริ่มมีการนุ่งผ้าปาเต๊ะบ้าง คาดเข็มขัดทองคำ เงิน หรือนากตามฐานะ โดยม้วนชายผ้าปิดทับเข็มขัด สวมเสื้อแบบหลากหลาย เช่น เสื้อคอกลม เสื้อคอวี ซึ่งตัดเย็บจากผ้าพื้น หรือผ้าที่มีลวดลายในตัว สวมเครื่องประดับจำพวกตุ้มหูทับ

ในโอกาสพิเศษ ข้าราชการจะนุ่งกางเกงขายาวทรงหลวมๆ สีขาว สวมเสื้อราชการ สวมรองเท้าหุ้มส้นสีดำ สำหรับบุคคลทั่วไปนิยมนุ่งกางเกงขายาวทรงหลวมๆ (ขาตรง) สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นสีสุภาพ อาจสวมเสื้อไว้ในกางเกงและคาดเข็มขัด หรือสวมเสื้อแบบปล่อยชายเสื้อก็ได้ สวมรองเท้าหนัง หากไปร่วมงานสำคัญ นิยมสวมกางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ตและสวมเสื้อสูทสีเดียวกับกางเกงทับ หรืออาจสวมชุดสูทขายาวแบบสากลนิยม ผูกเนคไท สวมรองเท้าหนัง และชายวัยผู้ใหญ่มักจะสวมหมวกแค๊ฟเมื่อออกนอกบ้าน ต่อมานิยมนุ่งกางเกงขายาวทรงสแล็ค สวมเสื้อเชิ้ต ผูกเนคไท สวมเสื้อสูท และนิยมสวมรองเท้าหนังหุ้มส้น สำหรับผู้ที่อาศัยในชนบท นิยมนุ่งผ้าโสร่ง สวมเสื้อคอกลม ผ่าถึงหน้าอก ติดกระดุม ๑-๒ เม็ด แขนสามส่วน ต่อมาเปลี่ยนมาเป็นนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมพลาสติก มีกระเป๋าที่ชายเสื้อทั้งสองข้างและใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว

สำหรับการแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ ในช่วงพ.ศ. ๒๔๕๐ เมื่อออกนอกบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงป้ายข้าง ส่วนใหญ่เป็นผ้าพื้นสีเข้มๆ เช่น ดำ น้ำตาล ต่อมามากรตัดเย็บเป็นผ้าถุงสำเร็จรูป และสวมเสื้อที่ตัดเย็บโดยช่างมีรูปแบบหลากหลาย เช่น เสื้อผ่าหน้าแขนกุดหรือสวมเสื้อแขนสั้น ผ่าหน้าถึงกลางอก หรือเสื้อปกบัวแขนตุ๊กตา เข้ารูป ยาวพอคลุมสะโพก และตัดผมสั้น ต่อมาในช่วงพ.ศ. ๒๔๕๔ นิยมสวมเสื้อแขนกุด คอวี หรือคอปาด ซึ่งตัดเย็บด้วยผ้าพื้นหรือผ้าที่มีลวดลายในตัว และนุ่งผ้าเย็บสำเร็จรูป สวมรองเท้าคัทชูแบบรัดข้อเท้า ไว้ผมตัดสั้น ในช่วง พ.ศ. ๒๔๕๖ นิยมไว้ผมยาวประบ่าและดัดให้หยิกแสกกลางหรือแสกข้าง ติดกิ๊บข้างใดข้าหนึ่ง หรือทั้ง ๒ ข้าง นุ่งกระโปรงทรงตรงหรือมีจีบทบกลางตัว (จิบทวิสต์) สีเข้ม ยาวคลุมเข่า อาจเป็นคอกลม หรือคอวี หรือปกบัว แขนสั้นแบบต่างๆ เช่น แขนตุ๊กตา แขนขาแกะ เป็นต้น ในช่วงพ.ศ. ๒๕๐๐ นิยมนุ่งกระโปรงสีพื้นยาวถึงข้อเท้า สวมเสื้อมีปก แขนสั้นหรือแขนในตัวสีพื้น ปกเสื้อมีหลายแบ ได้แก่ ปกบัว ปกฮาวาย ตัวเสื้อเข้ารูป ยาวคลุมสะโพก อาจเป็นแบบผ่าหน้า หรือสวมทางศีรษะ สวมรองเท้าคัชชู หรือรองเท้ารัดส้น และนิยมดัดผมสั้น ต่อมาช่วงพ.ศ. ๒๕๐๕ นิยมนุ่งกระโปรงนิวลุค สวมเสื้อปกบัว แขนตุ๊กตา ที่ตัดเย็บจากผ้าที่มีสีและลวดลายเหมือนกับกระโปรง โดยสอดชายเสื้อไว้ในกระโปรง คาดเข็มขัดเส้นโตๆ ไว้ผมยาวประบ่า ดัดเป็นลอน และหวีแสกกลางหรือแสกข้าง และสวมรองเท้าส้นแหลมหรือส้นตึก นิยมใช้เครื่องประดับที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ และตุ้มหูแบบเสียบ

๔.๒.๑.๓.๓ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุ ช่วง พ. ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

วิเชียร ณ นคร (๒๕๔๕,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ ชายสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าขาวม้าหรือนุ่งโสร่ง และคาดผ้าขาวม้าหรือใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า หรือนุ่งกางเกงขาสั้นเอวรูด ซึ่งเป็นกางเกงที่ตัดเย็บแบบง่ายๆ ด้วยผ้าพื้นสีเข้ม เช่น สีเทา สีน้ำตาล สีดำ เป็นต้น และใช้ผ้าเย็บเป็นเส้นเล็กๆ เรียกว่า “ไส้ไก่” เพื่อสอดในขอบเอวกางเกงสำหรับดึงเพื่อรูดให้กระชับ (กางเกงชนิดนี้สามารถใช้เป็นกางเกงในได้ด้วย) ชายสูงอายุในชนบทไม่นิยมสวมเสื้อ หากสวมเสื้อนิยมสวมเสื้อยืดหรือ

เสื้อผ้าป่านคอกลม ผ่าหน้าตลอด หรือผ่าหน้าระดับอก (ดังภาพที่ ๘๐) สำหรับชายสูงอายุที่อยู่ในเมือง นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นประมาณเข่าและสวมเสื้อกุยเฮง

ภาพที่ ๘๐ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕

นอกจากนี้ ฐิติพันธ์ ราชเดช (๒๕๔๕,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในช่วงพ.ศ. ๒๕๐๕ บิดาของท่าน คือ ขุนพันธ์รักษ์ราชเดช ซึ่งเป็นอดีตข้าราชการตำรวจ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นประมาณเข่าหรืออาจจะนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ต หรือเสื้อยืดคอโปโล อาจเป็นเสื้อแขนสั้นหรือแขนยาว แล้วใช้ผ้าคาดเอว สวมรองเท้าหนีบ ดังภาพที่ ๘๑

ภาพที่ ๘๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๐๕
ภาพถ่ายของขุนพันธรักษ์ราชเดช

ต่อมาช่วงพ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๔๕ เมื่ออยู่กับบ้านชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นหรือกางเกงยาว สวมเสื้อกุยเฮง มีกระเป๋าปะที่อกเสื้อด้านซ้ายซึ่งตัดเย็บด้วยผ้าป่านสีขาว ผ่าหน้าถึงกลางอก ติดกระดุม ๑-๒ เม็ด หรือผ่าหน้าตลอดความยาวเสื้อติดกระดุมพลาสติกสีขาว มีกระเป๋าตรงชายเสื้อทั้ง

สองข้าง นอกจากนี้อาจพบเห็นผู้ชายสูงอายุนุ่งผ้าโสร่งยาวกรอมเท้า ไม่สวมเสื้อ แต่จะใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่าแทน หรืออาจนุ่งผ้าขาวม้าผืนเดียว หากออกไปทำงานในเรือกสวนไร่นา ที่อยู่ไม่ไกลจากบ้าน ชายสูงอายุมักนุ่งผ้าขาวม้าแบบเกี้ยวคอไก่ หรือนุ่งผ้าโสร่งแบบ “หยักรั้ง” คือ ดึงผ้าช่วงสะโพกมาเหน็บไว้ที่เอว ทำให้ชายผ้านุ่งลอยขึ้นมาอยู่เหนือระดับเข่า เพื่อความสะดวกในการทำงาน โดยมักนุ่งแบบทำชายพก อาจสวมเสื้อแบบไม่ติดกระดุมหรือไม่สวมเสื้อ และนิยมใช้ผ้าโพกศีรษะ สำหรับเสื้อผ้าที่สวมใส่กันในช่วง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๔๕ สามารถหาซื้อมาจากตลอดนัดในชุมชน หรือร้านขายเสื้อผ้าโดยทั่วไป ดังภาพที่ ๘๒ - ๘๓

ภาพที่ ๘๒ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๑๐-๒๕๔๕

ภาพที่ ๘๓ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๔๕
(ที่มา : แลใต้ ฉบับที่ ๖๔ ปีที่ ๑๐ เดือน กรกฎาคม ๒๕๔๒ หน้า ๔๒)

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุ ช่วง พ. ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ในช่วงต้นของยุคนี้ เมื่อชายสูงอายุออกนอกบ้านเพื่อไปร่วมงานพิธีต่างๆ เช่น งานบุญ งานมงคล นิยมนุ่งกางเกงขายาวสีเข้ม เช่น สีดำ สีน้ำตาล สวมเสื้อยืดหรือเสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือแขนยาว หรืออาจสวมเสื้อคอโปโลแขนยาว โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัดหนัง สวมรองเท้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๘๔

ภาพที่ ๘๔ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

การแต่งกายในโอกาสที่ไปร่วมงานพิธีการสำคัญๆ เช่น งานเฉลิมฉลองฯ ๕ ธันวามหาราช ท่านขุนพันธ์รักษ์ราชเดชจะนุ่งกางเกงขายาวสีขาว สวมเสื้อราชปะแตน แขนสั้น ผ่าหน้าติดกระดุมโลหะ ๕ เม็ด (กระดุมไม่ได้เย็บติดกับตัวเสื้อ) หรือสวมเสื้อพระราชทาน หากเป็นการร่วมพิธีทางศาสนาจะนุ่งโจงกระเบนสีขาว แทนการนุ่งกางเกง สวมหมวกลิเภา (หมวกยอดแหลมที่สานด้วยย่านลิเภา) สวมรองเท้าหุ้มส้นและถุงเท้าสีขาว ดังภาพที่ ๘๕

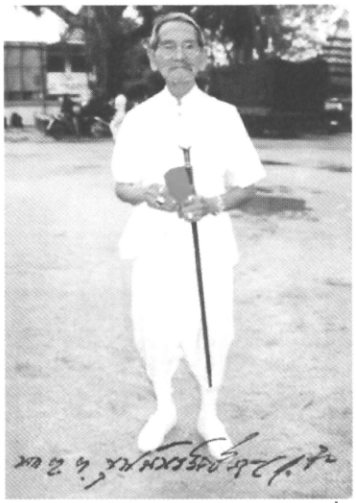

ภาพที่ ๘๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕
ภาพถ่ายของขุนพันธรักษ์ ราชเดช ในการเข้าร่วมงานเฉลิมฉลอง ๕ ธันวามหาราช

สำหรับในช่วงพ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๔๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุในเมืองจะมีรูปแบบเป็นสากลมากขึ้น กล่าวคือ นิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาว แขนเสื้อติดกระดุมโลหะ สอดชายเสื้อไว้ในกางเกง ผูกเนคไทและสวมสูททับอีกชั้นหนึ่ง หรือสวมเสื้อพระราชทานที่ตัดด้วยผ้าทอพื้นบ้านหรือผ้าไหมหรือผ้าจากโรงงานโดยทั่วไป โดยสวมรองเท้าหนังหุ้มส้น

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุ ช่วง พ. ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ธิราพรรณ สงวนถ้อย (๒๕๔๕,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในช่วงพ.ศ. ๒๕๐๔ หรือ ๔๕ ปีก่อน คุณยายของท่าน (ถ้ามีชีวิตอยู่จะมีอายุ ๑๐๘ ปี) เมื่ออยู่กับบ้านจะนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าลายไทย (ผ้าพิมพ์ลวดลายไทย) สวมเสื้อปกกล้วย แขนสามส่วน ผ่าหน้า ติดกระดุม และเมื่อพ.ศ. ๒๕๒๔ หรือ ๒๕ ปี ที่ผ่านมา คุณแม่ของท่าน (ขณะนั้นอายุ ๖๒ ปี) จะนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าม่วง สีม่วงเนื้อเป็นมันวาว เมื่อกระทบกับแสง ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า "ผ้าลายแมงคา"

ดวงใจ วิชัยณรงค์ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วง พ.ศ. ๒๕๓๕ –๒๕๔๕ เมื่ออยู่กับบ้านหญิงนิยมนุ่งผ้าลาย (ผ้าถุงพิมพ์ลายไทย) สวมเสื้อคอกระเช้า (ดังภาพที่ ๘๖) อาจไว้ผมบังใบ หรือรองทรงกลาย ซึ่งประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (๒๕๔๔ : ๑๗๑-๑๗๒) ระบุว่าเป็นทรงผมที่มีลักษณะคล้ายกับผมรองทรง โดยผมที่ตัดส่วนบนและท้ายทอยคล้ายผมรองทรง หรือรองทรงกราย แต่ผมส่วนด้านข้างไว้ยาวบังใบหูเกือบมิด หรือไว้ผมทรงพุ่ม ผมปีก หรือผมหน้าสูง ผมดอกกุนหนี (ดอกบานไม่รู้โรย) ผมเชิงเกิน ดังภาพที่ ๘๗

ภาพที่ ๘๖ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ (ช้อย ไตรพร , ภาพนี้ถ่ายเมื่อ วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๔๕)

ภาพที่ ๘๗ ทรงผมของหญิงสูงอายุ ผมดอกกุนหนี ผมเชิงเกิน ผมโป่ง ผมพุ่ม และรองทรงกราย (จากซ้ายไปขวาตามลำดับ) , ที่มา ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (๒๕๔๔ : ๑๗๑-๑๗๒)

นอกจากนี้ ธิราพรรณ สงวนถ้อย (๒๕๔๕,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในบางท้องที่ เช่น ในเขตอำเภอพระพรหม และอำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช หญิงวัยสูงอายุนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ สวมเสื้อคอกระเช้า หรือนุ่งผ้าลายและสวมเสื้อที่ตัดเย็บโดยช่างในชุมชน ซึ่งมีรูปแบบปกหรือ

คอเสื้อที่หลากหลายตามสมัยนิยม เช่น คอกระเช้า คอฮาวาย คอปกกล้วย เป็นต้น เมื่อออกนอกบ้าน และนิยมใช้ผ้าที่มีลวดลายในตัว หรือผ้าลูกไม้สีพื้นในการตัดเสื้อ และอาจคาดเข็มขัดอีกทีหนึ่ง ดังภาพที่ ๘๘

ภาพที่ ๘๘ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕
(ที่มา : แลใต้ ฉบับที่ ๖๖ ปีที่ ๑๐ เดือนกันยายน ๒๕๔๒ หน้า ๒๐)

(๗) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ธิราพรรณ สงวนถ้อย (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่ารูปแบบการแต่งกายในโอกาสพิเศษของผู้หญิงสูงอายุจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ยังคงมีลักษณะใกล้เคียงหรือเกือบจะเหมือนกัน กล่าวคือ เมื่อไปร่วมงานประเพณี เช่น งานทำบุญเดือนสิบ งานแห่ผ้าขึ้นธาตุ เป็นต้น หญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าถุงลายไทย สวมเสื้อคอวี ผ่าหน้าติดกระดุมพลาสติก แขนยาวถึงข้อมือ หรือแขนสามส่วน ซอยผมสั้นที่เรียกว่า "ผมบังใบ" หรือผมระหง หรือผมปีกหงส์ หากเป็นหญิงที่ไว้ผมยาว เมื่อออกนอกบ้านจะนิยมรวมผมไว้ด้านหลังศีรษะ พับทบปลายผม แล้วใช้ที่ครอบผมทำด้วยโลหะเป็นรูปใบไม้ครอบและตรึงไว้แบบกิ๊บติดผม และบนตัวโลหะที่ครอบผมจะมีการสลักชื่อและนามสกุลของตนเอง หรืออาจมีเฉพาะชื่อสกุลของตระกูลเอาไว้ตรงกลาง นอกจากนี้จะเห็นหญิงชาวนครศรีธรรมราชใช้ที่ครอบผมที่ทำด้วยเครื่องถมเมืองนคร และลุงชนะ นาคเวช (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ในโอกาสพิเศษ เช่น ไปร่วมงานบุญฟังเทศน์มหาชาติ ไปทำสลัดพัด หรือทำบุญเดือนสิบ หญิงสูงอายุยังนิยมคาดเข็มขัดเงิน หรือเข็มขัดทองคำ สวมสร้อยคอห้อย "ตาบ" ซึ่งมีลักษณะคล้ายล็อกเก็ต แต่มีขนาดใหญ่กว่า นอกจากนี้ยังนิยมใส่ตุ้มหูแบบเสียบ สวมสร้อยคอและแหวนทองคำ ดังภาพที่ ๘๙

ภาพที่ ๘๙ เครื่องประดับของหญิงชาวไทยพุทธภาคใต้ตอนบน - ตาบ (ซ้ายมือ) แหวน และตุ้มหูเสียบ (ขวามือ)
(ที่มา : พิพิธภัณฑ์วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร)

ธิราพรรณ สงวนถ้อย (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เมื่อประมาณพ.ศ. ๒๕๒๔ หรือ ๒๕ ปีที่ผ่านมา ในโอกาสพิเศษหญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าลายไทยซึ่งทอสำเร็จจากโรงงาน มีทั้งผ้าฝ้ายและผ้าไหม ส่วนใหญ่นิยมนุ่งผ้าถุง "ลายกนก" สวมเสื้อปกกล้วยสีขาวทรงปล่อยหรือเข้ารูปพอดีตัว ชายเสื้อยาวพอคลุมสะโพกบนแล้วห่มสไบทับ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสไบอัดกลีบด้วยการลงแป้ง (นำผ้าสไบแช่น้ำแป้งมันสำปะหลัง) เพื่อให้รีดเป็นจีบได้ง่ายและคงรูปอยู่นานหรือห่มสไบที่ทำจาก "ผ้าพระตะบอง" ซึ่งเป็นผ้าที่ทอจากไหมเทียม(เส้นใยสังเคราะห์) โดยมีลายที่เชิงผ้าซึ่งหญิงสูงอายุที่มีฐานะนิยมใช้ หญิงสูงอายุยังนิยมคาดเข็มขัดซึ่งทำจากเงิน นาก หรือ ทองคำ เมื่อคาดแล้วจะตลบขอบผ้านุ่งปิดทับเข็มขัดแล้วเหน็บชายผ้าถุงไว้กับเข็มขัด หากคาดเข็มขัดทองคำจะไม่ตลบของผ้ามาปิดไว้ และพบว่าหญิงสูงอายุยังคงนิยมห่มสไบจนถึงปัจจุบัน (เก็บข้อมูลเมื่อพ.ศ. ๒๕๔๙) ซึ่งสไบอาจเป็นสไบถัก สไบสำเร็จรูปจากโรงงาน หรือสไบสำเร็จรูปจากโรงงาน

นอกจากนี้ จากคำบอกเล่าของ "อาพร พิจิตร์" (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลขอนหาด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ความว่า คุณยายของท่าน คือ คุณยายเดี้ยม อักษรนิตย์ ตอนอายุ ๙๖ ปี เมื่ออยู่กับบ้านจะนุ่งผ้าโจงกระเบนที่ทอใช้เอง สวมเสื้อที่ตัดเย็บด้วยผ้าสีขาว เป็นเสื้อคอผ่าหน้า ติดกระดุม แขนสามส่วน และเมื่อไปวัดไปร่วมงานประเพณีจะแต่งกายเหมือนอยู่กับบ้าน เพียงแต่จะเลือกชุดที่ค่อนข้างใหม่ และตัดเย็บด้วยผ้าเนื้อดีกว่า โดยเฉพาะเมื่อไปร่วมงานบุญที่วัดจะมี "ผ้าพาดเฉียง" สีสุภาพ ซึ่งเป็นผ้าสไบผืนเล็กใช้ห่มแนวเฉียงกับลำตัวทับเสื้อ อ้อมไหล่แล้วปล่อยชายข้างหนึ่งไว้ด้านหน้า และตวัดชายผ้าสไบอีกข้างหนึ่งไว้ด้านหลัง ดังภาพที่ ๙๐

ภาพที่ ๙๐ การแต่งกายของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธในโอกาสพิเศษที่ยังคงนุ่งโจงกระเบน
(ภาพคุณยายเดี้ยม อักษรนิตย์ , ถ่ายเมื่อพ.ศ. ๒๕๔๕)

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนช่วงพ.ศ. ๒๔๙๑-๒๕๔๙ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าขาวม้าหรือนุ่งผ้าโสร่งยาวกรอมเท้าหรือนุ่งกางเกงขาสั้นแบบเอวรูด แล้วใช้ผ้าขาวม้าคาดทับ ชายสูงอายุในชนบทไม่นิยมสวมเสื้อ หรือสวมเสื้อยืดหรือเสื้อผ้าป่านคอกลม ส่วนชายสูงอายุในชุมชนเมืองนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่าหรือนุ่ง

กางเกงขายาว สวมเสื้อกุยเฮง เสื้อเชิ้ต หรือเสื้อยืดคอโปโล ต่อมาช่วงพ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๔๕ ยังพบว่ามีการใช้เสื้อกุยเฮงที่ติดกระดุมพลาสติก และมีกระเป๋าแบบปะที่บริเวณอกหรือชายเสื้อทั้งสองด้าน สำหรับชายสูงอายุในชนบทที่ทำการเกษตร มักนุ่งผ้าขาวม้าแบบเกี่ยวคอไก่เพียงผืนเดียวหรือนุ่งผ้าถุงแบบหยักรั้ง โดยอาจสวมเสื้อไม่ติดกระดุมหรือไม่นิยมสวมเสื้อ และใช้ผ้าขาวม้าโพกศีรษะ เมื่อออกไปทำงานในสวน ไร่ นา

สำหรับหญิงสูงอายุ ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๔๕ อาจจะยังนุ่งผ้าโจงกระเบนสีพื้นหรือด้วยผ้าลายไทย สวมเสื้อผ่าป่าน คอกลม หรือปกกล้วย แขนสั้น ผ่าหน้าตลอด ปัจจุบัน นิยมนุ่งผ้าถุงด้วยผ้าลาย หรือผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อแบบมีปก แขนสั้น ผ่าหน้าตลอด ตัดเย็บด้วยผ้าลายในตัว หรือผ้าลูกไม้สีพื้น หรือสวมเสื้อคอกระเช้า ไว้ทรงผมอย่างหลากหลาย เช่น ผมทรงบังใบ ผมทรงรองทรงกลาย ผมทรงพุ่ม ผมปีก ผมหน้าสูง ผมดอกกุนหนี หรือผมเชิงเกิน เป็นต้น

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุ เมื่อไปร่วมงานบุญหรืองานมงคล นิยมนุ่งกางเกงขายาวสีเข้ม สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อยืดโปโลอาจเป็นแขนสั้นหรือแขนยาว สอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัด สวมรองเท้าหนังหุ้มส้นและเมื่อไปร่วมงานรัฐพิธีนิยมนุ่งกางเกงขายาวสีขาว สวมเสื้อราชปะแตน หรือเสื้อพระราชทาน หากเข้าร่วมพิธีทางศาสนาจะใช้เสื้อผ้าสีขาวทั้งชุด คือ นุ่งผ้าโจงกระเบนสีขาว สวมเสื้อคอตั้งแขนสั้นสีขาว สวมหมวกลิเภา และถือไม้เท้า ในช่วงปลายยุคดังกล่าว รูปแบบการแต่งกายจะสวมชุดสากลนิยม หรือนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อพระราชทาน สำหรับหญิงสูงอายุ เมื่อไปร่วมงานงานประเพณีต่างๆ นิยมนุ่งผ้าลายไทย หรือผ้าทอยกดอก สวมเสื้อคอคอวีหรือคอเหลี่ยม ตัดเย็บด้วยเสื้อลูกไม้หรือผ้าสีอ่อนๆ เป็นเสื้อผ่าหน้าติดกระดุม แขนสามส่วน คาดเข็มขัดที่ทำจากเงิน นาก หรือทองคำ และเมื่อไปวัดจะห่มสไบหรือใช้ผ้าพาดเฉียงห่มทับเสื้ออีกทีหนึ่ง อาจไว้ผมสั้นหรือไว้ผมยาวเกล้ามวย หรือพับทบแล้วครอบด้วยที่ครอบผม นอกจากนี้ยังนิยมสวมใส่เครื่องประดับเช่น สร้อยคอห้อยตาบ ตุ้มหูเสียบ และแหวนทองคำ เป็นต้น

๔.๒.๑.๔ การดูแลรักษาเครื่องแต่งกาย

ชนะ นาคเวช (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า สมัยก่อนในเมืองไชยามีการทอผ้าทุกครัวเรือนและต้องปลูกฝ้ายและปั่นฝ้ายเอง โดยในทุกขั้นตอนการผลิตผ้าจะมีวิธีการถนอมรักษาผ้าด้วยการแช่เส้นด้ายในน้ำแป้งเพื่อช่วยให้เส้นด้ายแข็งแรงขึ้น หากเป็นผืนผ้าก็จะนำมาลงน้ำข้าว (แช่ผ้าในน้ำซาวข้าว) เพื่อให้ผ้ามีความคงตัวแล้วเอามาตากให้แห้ง หากเป็นเสื้อผ้าก็จะนำไปลงแป้งมัน (นำผ้าไปแช่แป้งมันละลายกับน้ำ) ก่อนนำไปตากแดดเพื่อช่วยให้ผ้ารีดเรียบง่าย

นอกจากนี้ ธิราพรรณ สงวนถ้อย (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในการอัดกลีบผ้าเพื่อทำเป็นผ้าสไบจะต้องนำผ้าลงแป้งมันก่อน เพื่อให้ผ้ารีดเป็นกลีบได้ง่ายและคงตัว และเมื่อรีดเสร็จแล้วจะพับเก็บใส่ในหีบ ต่อมาพัฒนาเป็นการแขวนบนราวไม้ และมีตู้เก็บเสื้อผ้าเหมือนกับปัจจุบัน

สำหรับการซักผ้าของคนในสมัยก่อน ชนะ นาคเวช (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในอดีตนิยมซักผ้าด้วยน้ำด่างจากขี้เถ้า ซึ่งต่อมาใช้สบู่ซัลไลท์ และสบู่กรด ซึ่งมีลักษณะเป็นสบู่ก้อนขนาด

ใหญ่ โดยขณะซักผ้าจะใช้แปรงที่ทำจากพดพร้าวลีบ (เปลือกมะพร้าวลีบ) โดยตัดให้ได้ขนาด แล้วขูดให้ใยละเอียดออกให้เหลือแต่ขนจึงนำไปแปรงผ้าได้

๔.๒.๑.๕ การดูแลร่างกาย (ความสวยความงาม)

(๑) ผม ในอดีตนิยมหวีผมด้วยตัดไม้ทำเป็นซี่เล็กๆ แบบมีด้ามจับ (คล้ายหวีเหนียด แต่จะมีซี่ห่างกว่า) และนิยมใส่น้ำมันที่ผมซึ่งทำจากน้ำมันมะพร้าวผสมกับเปลือกลูกตาลโตนดสุกมาเคี่ยวจนได้น้ำมัน และอาจใส่ดอกกระดังงาลงไปเพื่อให้มีกลิ่นหอมมากขึ้น เมื่อสระผมจะใช้ฟองจากย่านสะบ้าโดยการนำย่านสะบ้ามาทุบให้เกิดฟอง แล้วเอาฟองมาสระผม

(๒) ใบหน้า หญิงชาวไทยพุทธนิยมใช้แป้งทาหน้า ซึ่งมีลักษณะเป็นเม็ดกลมๆขาวๆ (แป้งรำวง) หรือใช้แป้งน้ำทาหน้า บางท้องที่นิยมใช้ "แป้งแจ๊ะ" ซึ่งเป็นแป้งเม็ดขนาดเล็กทำจากแป้งข้าวจ้าว เมื่อจะใช้ทาหน้าก็จะใช้หยดน้ำลงเล็กน้อยแล้วใช้มือขยี้ให้ละเอียด หลังจากนั้นจึงประพรมที่ใบหน้าและลำตัวตามลำตัว ทาปากด้วยขี้ผึ้งป้องกันปากแตกและช่วยให้น้ำหมากไม่ติดริมฝีปาก โดยคนที่มีฐานะแถบชุมชนเมืองนิยมมีเครื่องแก้วไว้ใส่เครื่องหอม และมีตลับเป็นภาชนะไว้ใส่เครื่องแป้ง

(๓) คนในสมัยโบราณกล่าวเอาไว้ว่า ถ้าลูกสาวบ้านไหนทอผ้าไม่เป็นมักจะขึ้นคาน ดังนั้นบ้านทุกบ้านจึงมีหูกทอผ้าหรือกี่ทอผ้า โดยผู้หญิงจะต้องทอผ้าเป็น

เครื่องประดับและเครื่องประกอบการแต่งกายของชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

กำไลข้อเท้า

กำไลข้อเท้า

กำไลข้อเท้า

กำไลข้อเท้า

กำไลข้อมือ

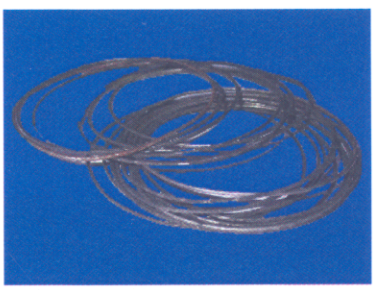

กำไลข้อมือ

ตะปิ้งแผ่น

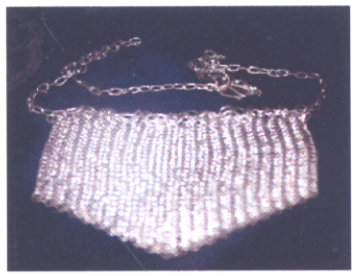

ตะปิ้งเลื้อย

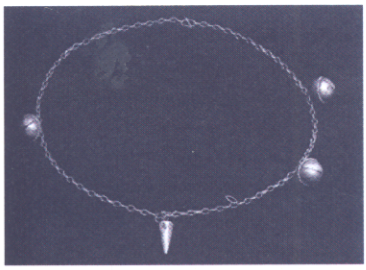

สายเอว

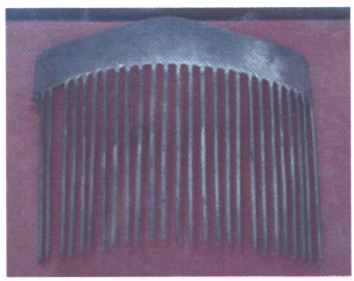

หวีสับ (ทำจากโลหะ)

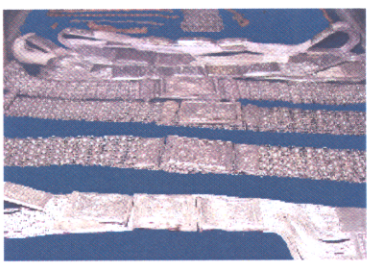

เข็มขัดเงิน

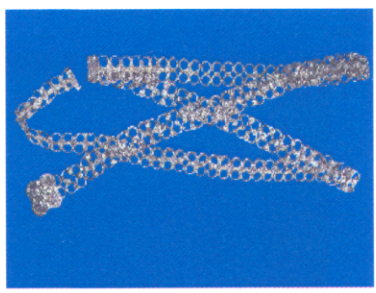

เข็มขัดทองคำ/นาก

แหวนทองคำ

แหวนทองคำ

สร้อยคอทองคำแบบเกลียว

สร้อยคอทองคำแบบเม็ดทองคำ

สร้อยข้อมือ

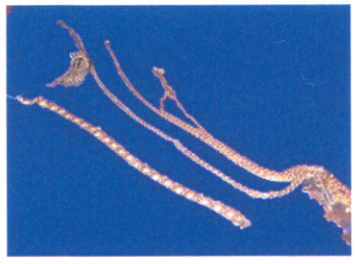

สร้อยข้อมือ

ปิ่นปักผมทองคำ (ไม้กลัดทอง)

ปิ่นปักผมทองคำ (ไม้กลัดทอง)

ที่มา : ชวลิต อังวิทยาธร, พิพิธภัณฑ์วัดมหาธาตุวรมหาวิหาร, และพิพิธภัณฑ์วัดบรมมหาธาตุไชยา

๔.๒.๒ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

ในการศึกษาวัฒนธรรมและรูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน กำหนดขอบเขตพื้นที่โดยเลือกชุมชนที่มีชาวไทยมุสลิมตั้งถิ่นฐานจากอดีตและมีการสืบทอดลูกหลานมาจนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย ชุมชนบ้านสงขลา ตลาดไชยา ตำบลตลาดไชยาและตำบลตะกรบ อำเภอไชยา ชุมชนบ้านห้วยพุนและชุมชนบ้านท่ากระจาย อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังภาพที่ ๙๑

ภาพที่ ๙๑ แผนที่แสดงพื้นที่ศึกษารูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

ที่มา : http://gis.suratthani.go.th/ceoweb/SNI/Viewer.htm

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย การระดมความคิด และศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เพื่อศึกษารูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ดังมีรายละเอียดดังนี้

๔.๒.๒.๑ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในยุคก่อนการการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔)

๔.๒.๒.๑.๑ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕- ๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชาย ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

มะลิยัะ อรวิเศษ (๒๕๔๕,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ เด็กผู้ชายวัยทารกเมื่ออยู่กับบ้าน พ่อแม่จะฉีกผ้าถุงหรือโสร่งผืนเก่าๆ เป็นสี่เหลี่ยมผืนเล็กๆ เพื่อใช้เป็นผ้าอ้อมห่อตัวลูก หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๑-๓ ขวบ พ่อแม่จะควั่นเส้นด้ายให้เป็นเกลียวเชือกเพื่อทำ “สายเอว” โดยผูกไว้ที่เอวของเด็ก เพื่อใช้เป็นเครื่องรางป้องกันโรคภัยไข้เจ็บและอันตรายต่างๆ ให้แก่เด็ก พ่อแม่บางคนนิยมใช้หัวไพลเจาะรูและร้อยเข้ากับสายเอว โดยเฉพาะ“เด็กที่ขี้โรค” (หมายถึงเด็กที่มีร่างกายอ่อนแอ ไม่สบายบ่อยๆ) เพราะเชื่อกันว่าจะช่วยรักษาหรือบรรเทาอาการเจ็บป่วยให้ทุเลาลงได้ โดยพ่อแม่นิยมสวม

กำไลข้อมือ ซึ่งอาจเป็นเชือกด้ายคั่นโดยร้อยหัวไพล หรือสวมกำไลข้อมือและกำไลข้อเท้าซึ่งทำจากทองคำ เงิน หรือ นาก ดังภาพที่ ๕๒

ภาพที่ ๕๒ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชาย (วัย ๑-๔ ขวบ) ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

สำหรับเด็กผู้ชายวัย ๕-๑๕ ขวบ ซึ่งเป็นวัยที่ช่วยเหลือตัวเองได้แล้ว เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้ม หรือนุ่งผ้าถุงลายตาหมากรุก (โสร่ง) โดยนุ่งยาวกรอมเท้า หรือยาวกลางแข้ง และมักไม่สวมเสื้อ หากสวมเสื้อส่วนใหญ่จะสวมเสื้อผ้าป่านหรือเสื้อผ้าฝ้ายสีขาว คอกลมแบบสวมศีรษะหรือสวมเสื้อคอกลมผ่าหน้าถึงกลางอก แขนยาวระดับข้อศอกหรือยาวสามส่วน นิยมไว้ผมสั้น และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๕๓

ภาพที่ ๕๓ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม (วัย ๕-๑๕ ขวบ) แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชาย ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ เด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานฮารีรายอ งานเมาลิด เป็นต้น หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๑-๔ ขวบ พ่อแม่จะแต่งกายให้ลูกชายด้วยการแขวนสายเอว และสวมเครื่องประดับจำพวกกำไลข้อเท้าและสร้อยคอ ทำจากเงิน ทองคำ หรือนาก ไว้ผมจุกเหน็บปิ่นเหมือนกับการแต่งกายของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธ ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๕๔

ภาพที่ ๙๔ การแต่งกายในในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม (วัย ๑-๔ ขวบ) แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔

สำหรับเด็กผู้ชายวัย ๕-๑๕ ปี เมื่อไปร่วมงานพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นหรือนุ่งโสร่งลายตาหมากรุกยาวกรอมเท้า สวมเสื้อคอกลม ตัดเย็บจากผ้าป่านหรือผ้าฝ้ายสีขาว ผ่าหน้าถึงกลางอก แขนยาวพอคลุมข้อศอก หรือยาวเลยข้อศอก ตัวเสื้อเป็นแบบทรงตรง นิยมสอดชายเสื้อไว้ในผ้าถุง และสวมหมวกพับ หรือภาษาท้องถิ่นเรียกว่า "หมวกแขก" เมื่อไปร่วมงานประเพณีหรืองานพิธีทางศาสนา ยังไม่มีการสวมรองเท้า อย่างเช่น ภาพสเก็ตจากการแต่งกายของคณะกรรมการสุเหร่าและสมาชิกที่ถ่ายภาพร่วมกันหน้ามัสยิดซอลาฮุสตีน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ ดังภาพที่ ๙๕

ภาพที่ ๙๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิม (วัย ๕-๑๕ ปี) แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๙-๒๔๗๔

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิง ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔

อ๊ะ คชสวัสดิ์ (๒๕๔๙,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๙ - ๒๔๗๔ เด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมวัย ๑-๕ ขวบ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่ออยู่กับบ้านจะไม่สวมเสื้อผ้า แต่พ่อแม่จะแขวนตะปิ้งไว้ที่เอวเหมือนอย่างเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธ ซึ่งตะปิ้งที่ไทยมุสลิมนิยมใช้มี ๒ ชนิด คือ ตะปิ้งแผ่นแบบใบโพธิ์และตะปิ้งเลื่อยซึ่งทำจากการถักเส้นเงิน ทองคำ หรือนาก (ขึ้นกับฐานะ) ไว้ผมจุกและเหน็บ (ปัก) ปิ่น อย่างเช่น การแต่งกายของเด็กผู้หญิงไทยมุสลิมในชุมชนบ้านสงขลา อำเภอไชยา และชุมชน

บ้านท่ากระจาย อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมบางท้องที่ไม่ได้ไว้ผมจุกแต่จะตัดผมสั้นธรรมดา อย่างเช่น การแต่งกายของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมที่ในแถบชุมชนบ้านห้วยพุน อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งนิยมตัดผมสั้นทรงนักเรียน เดินเท้าเปล่า เนื่องจากยังไม่มีรองเท้าสวม ดังภาพที่ ๙๖

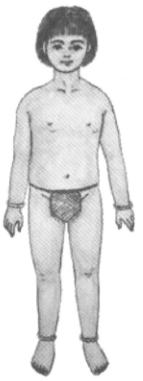

ภาพที่ ๙๖ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิม (วัย ๑-๕ ขวบ) แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔

ตะปิ้งแผ่น (ซ้าย) และตะปิ้งเลื่อย (ขวา)

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔

มะริยัะ ร่าหมาน (๒๕๔๘,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔ เด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เมื่อติดตามพ่อแม่ไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานเมาลิด งานฮารีรายอ นิยมแต่งกายเหมือนกับขณะอยู่บ้าน เพียงแต่ชุดที่ใช้สวมไปงานต่างๆ จะเป็นชุดที่ค่อนข้างใหม่ มีความพิถีพิถันและสวยงามกว่าชุดที่ใช้สวมใส่ขณะอยู่กับบ้าน กล่าวคือ หากเป็นเด็กผู้หญิงอายุ ๑-๕ ขวบ จะแขวนตะปิ้งที่เอว ไว้ผมจุกและใช้ที่ครอบจุกซึ่งทำจากทองคำหรือเหน็บปิ่นที่ทำจากทองคำ เงิน หรือ นาก ครอบที่จุกผมแล้วเหน็บปิ่น นิยมสวมเครื่องประดับ เช่น กำไลข้อมือและกำไลข้อเท้า ตามฐานะ ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๙๗

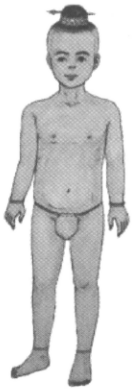

ภาพที่ ๙๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ในชีวิตประจำวัน เด็กชาวไทยมุสลิมวัยทารกแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เมื่ออยู่กับบ้านจะห่อตัวด้วยผ้าถุงผืนเก่าๆ ของพ่อแม่ ส่วนเด็กผู้ชายวัย ๑-๓ ขวบ ไม่สวมเสื้อผ้า แต่แขวน “สายเอว” เพื่อใช้เป็นเครื่องรางป้องกันโรคภัยและอันตรายต่างๆ หาก “เด็กขี้โรค” จะร้อยหัวไพลที่สายเอวเพื่อบรรเทาอาการ พ่อแม่นิยมสวมกำไลข้อมือทำจากเชือกร้อยหัวไพล ทองคำ เงิน หรือ นากและสวมกำไลข้อเท้า สำหรับเด็กผู้ชายวัย ๕-๑๕ ขวบ นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้มหรือนุ่งโสร่งยาวกลางแข้งหรือยาวกรอมเท้า ไม่สวมเสื้อ หรือสวมเสื้อผ้าป่านหรือเสื้อผ้าฝ้ายสีขาว ซึ่งเป็นเสื้อคอกลมแบบสวมศีรษะหรือแบบผ่าหน้าถึงกลางอก แขนยาวระดับข้อศอกหรือยาวสามส่วน ไว้ผมสั้น และไม่สวมรองเท้า

สำหรับเด็กผู้หญิงวัย ๑-๕ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านจะไม่สวมเสื้อผ้าแต่แขวนตะปิ้งไว้ที่เอว เช่น ตะปิ้งใบโพธิ์ และตะปิ้งเลื่อยทำจากทองคำ เงิน หรือนาก (ขึ้นกับฐานะ) ไว้ผมจุกและเหน็บปิ่นเหมือนเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธ หรือไว้ผมบ๊อบสั้น

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายวัย ๑-๔ ขวบ ไม่สวมเสื้อผ้าแต่จะแขวนสายเอว สวมกำไลข้อมือและกำไลข้อเท้าทำจากทองคำ เงิน หรือนาก ไว้ผมจุกเหน็บปิ่น ไม่สวมรองเท้า หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๕-๑๕ ปี เมื่อไปร่วมงานพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้น หรือโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อคอกลมสีขาวผ่าหน้าถึงกลางอก แขนยาวพอคลุมข้อศอกหรือยาวเลยข้อศอก โดยนิยมสอดชายเสื้อไว้ในผ้าถุง และสวมหมวกพับ หรือภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “หมวกแขก” หากไปร่วมงานประเพณีหรืองานพิธีทางศาสนาไม่สวมรองเท้า

สำหรับเด็กผู้หญิงวัย ๑-๕ ขวบ ยังไม่สวมเสื้อผ้าแต่จะแขวนตะปิ้ง ไว้ผมจุก และใช้ที่ครอบจุกทำจากทองคำ หรือเหน็บปิ่นทองคำ เงิน หรือ นาก สวมกำไลข้อมือ และกำไลข้อเท้าตามฐานะ ไม่สวมรองเท้า

๔.๒.๒.๒ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

สวัสดิ์ กูรูเฝี๊ยะ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งเฉพาะผ้าผ้าลายตาหมากรุก (โสร่ง) ยาวกรอมเท้า ไม่ค่อยสวมเสื้อ สำหรับวิธีการนุ่งโสร่งมักนุ่งด้วยวิธีป้ายข้าง หรือนุ่งจีบทบด้านหน้าแล้วม้วนชายผ้าถุงที่เอวเพื่อให้นุ่งกระชับมากขึ้น ไว้ผมตัดสั้นธรรมดา และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๔๘

ภาพที่ ๙๘ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ ชายวัยหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่โดยทั่วไปเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้น เช่น สีขาว หรือ นุ่งผ้าลายตาหมากรุกยาวกรอมเท้า สวมเสื้อคอกลมสีขาว ผ่าหน้าติดกระดุม แขนยาวจรดข้อมือ และสวมหมวกพับสีดำหรือเรียกว่า “หมวกแขก” หากเป็นงานพิธีทางศาสนาจะสวมหมวกกปิเยาะห์สีขาว และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๙๙

ภาพที่ ๙๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

นอกจากนี้ หากเป็นการแต่งกายของข้าราชการชายชาวไทยมุสลิมเนื่องในพิธีสำคัญหรืองานสำคัญ เช่น การรอรับเสด็จฯ รัชกาลที่ ๕ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ ชายวัยดังกล่าวนิยมนุ่งกางเกงสีขาวยาวกลางแข้ง และนุ่งผ้าลายตารางยาวกลางขา (ซึ่งเป็นผ้าผืนสี่เหลี่ยมผืนผ้าเหมือนผ้าขาวม้า) โดยนุ่งแบบปล่อยชายทับกางเกงสีขาวไว้อีกชั้นหนึ่งโดยนุ่งในลักษณะเดียวกันกับการนุ่งผ้าขาวม้า (ภาษามลายูเรียกผ้าลักษณะเหมือนผ้าลักษณะนี้ว่า "ผ้าลือปัส" ซึ่งเป็นผ้าที่ใช้นุ่งปล่อยชาย) นิยมสวมเสื้อสีขาวคอตั้งผ่าหน้าติดกระดุมโลหะ แขนเสื้อยาวจรดข้อมือ โดยปล่อยชายเสื้อคลุมผ้าถุง สวมรองเท้าหุ้มส้นสีขาว และสวมหมวกแขก ดังภาพที่ ๑๐๐

ภาพที่ ๑๐๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของข้าราชการชายชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๘

(ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

นอกจากนี้ หากเป็นการแต่งกายในชุดพิธีแต่งงานของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เจ้าบ่าวนิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อคอตั้งสีขาว ผ่าหน้าตลอดและติดกระดุม แขนยาวจรดข้อมือ ซึ่งภาษามลายูเรียกว่า "เสื้อตือโละบลางอ" มีการใช้ผ้าโพกศีรษะ สวมรองเท้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๑๐๑

ภาพที่ ๑๐๑ การแต่งกายของเจ้าบ่าวชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ยะโก๊บ พรชัย โต๊ะอิหม่ามบ้านสงขลา (๒๕๔๕,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ใต้ถุนเรือนของไทยมุสลิมในชุมชนบ้านสงขลา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จะมี "กี่มือ" ซึ่งเป็นกี่ทอผ้าพื้นบ้านเกือบทุกครัวเรือน เนื่องจากค่านิยมของชาวไทยมุสลิมในสมัยก่อน คือ ผู้หญิงทุกคนจะต้องทอผ้าเป็น โดยอาจทอผ้าไว้ใช้เองหรือแจกจ่ายให้ญาติผู้ใหญ่ในวันสำคัญ

สะฝีย๊ะ หีมผอม (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้าน นิยมแต่งกายเหมือนกับการแต่งกายของชาวไทยพุทธ กล่าวคือ นิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าทอสีพื้นเข้มๆ เช่น สีดำหรือสีน้ำตาล หรือนุ่ง "ผ้าลาย" (ผ้าพิมพ์ลายไทย) และใช้ผ้ารัดอก (ผ้าแถบคาดอก) ซึ่งเป็นผ้าทอสีพื้นหรือผ้าที่มีลวดลายในตัว ส่วนใหญ่เป็นผ้าสีทึบ เช่น สีน้ำตาล สีเขียว และสีกรมท่า สำหรับผ้ารัดอกที่หญิงไทยมุสลิมใช้ จะมีขนาดใหญ่กว่า กล่าวคือ เมื่อใช้รัดอกแล้วชายผ้าจะยาวคลุมสะดือหรือยาวจนถึงเอว หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำ หรือปล่อยยาวแล้วใช้ "หวีสับ" ซึ่งทำจากเงินหรือเขาควายมาสับผม ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๑๐๒

ภาพที่ ๑๐๒ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕ - ๒๔๗๔ หญิงชาวไทยมุสลิมวัยสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เมื่อไปร่วมงานต่างๆ ในโอกาสพิเศษ เช่น งานประเพณีและงานบุญ นิยมแต่งกายในลักษณะเดียวกันกับชุดที่ใช้นุ่งห่มอยู่กับบ้าน เพียงแต่ชุดที่ใช้เพื่อออกนอกบ้านจะมีความพิถีพิถันเพิ่มขึ้น เช่น มีการคาดเข็มขัดทองคำหรือเข็มขัดนาก สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น ตุ้มหู สร้อยคอ สร้อยข้อมือ มักเกล้าผมมวยต่ำ หรือไว้ผมปล่อยยาวประบ่า และยังไม่มีรองเท้าสวม ดังภาพที่ ๑๐๓

ภาพที่ ๑๐๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

นอกจากนี้ หากเป็นการแต่งกายในชุดแต่งงาน หญิงสาวนิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าทอสีพื้นและห่มสไบเฉียง คาดเข็มขัดเงิน ทองคำ หรือนาก นิยมเกล้ามวยผม ตกแต่งร่างกายด้วยเครื่องประดับต่างๆ ซึ่งทำจากทองคำ เช่น ตุ้มหู สร้อยข้อมือ และแหวน สวมรองเท้าแบบเปิดส้น ดังภาพที่ ๑๐๔

ภาพที่ ๑๐๔ การแต่งกายของเจ้าสาวชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๕ - ๒๔๗๔

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า ไม่สวมเสื้อ โดยนุ่งโสร่งแบบวิธีป้ายข้างหรือแบบจีบทบด้านหน้าแล้วม้วนชายผ้าถุงที่เอวเพื่อให้นุ่งกระชับมากขึ้น นิยมไว้สั้นธรรมดาและไม่สวมรองเท้า สำหรับหญิงชาวไทยมุสลิมวัยสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าทอสีพื้นเข้มหรือนุ่งผ้าพิมพ์ลาย และใช้ผ้าแถบคาดอก (ผ้ารัดอก) ซึ่งเป็นผ้าพื้นที่มีความกว้างหรือมีขนาดใหญ่กว่าผ้าแถบของชาวไทยพุทธ นิยมไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำหรือปล่อยยาวแล้วใช้หวีสับเสียบที่ผม ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ ชายชาวไทยมุสลิมวัยหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้าหรือยาวระดับเหนือข้อเท้า สวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้าติดกระดุม แขนยาวจรดข้อมือ หากเป็นคอตั้ง เรียกว่าเสื้อตือโละบลางอ มักใช้ในพิธีแต่งงานหรืองานในพิธีทางศาสนา สำหรับหมวกพับสีดำในโอกาสพิเศษหากเป็นงานพิธีทางศาสนาจะสวมกปิเยาะห์และใช้ผ้าโพกศีรษะในพิธีแต่งงาน สำหรับผู้ชายซึ่งเป็นข้าราชการชาวไทยมุสลิมเมื่อร่วมงานในพิธีสำคัญๆ เช่น การรับเสด็จ พระมหากษัตริย์ เจ้าเมือง นิยมแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าแบบพิเศษโดยใช้ผ้าตาผืนสี่เหลี่ยมผืนผ้ายาวประมาณกลางขานุ่งทับกางเกงสีขาวอีกชั้นหนึ่ง สวมเสื้อตือโละบลางอ สวมรองเท้าหุ้มส้นสีขาว สำหรับหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมแต่งกายเหมือนกับอยู่กับบ้าน เพียงแต่เป็นชุดที่ค่อนข้างใหม่และมีความประณีตกว่า หากเป็นการแต่งกายในชุดพิธีแต่งงานนิยมห่มสไบพาดเฉียงมีการสวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ เช่น ตุ้มหู สร้อยคอ และสร้อยข้อมือ สวมรองเท้าแบบเปิดส้น เป็นต้น

๔.๒.๒.๓ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วง พ.ศ.๒๔๔๕ – ๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

อ๊ะ คชสวัสดิ์ และ เสนกะ ไสหยิด (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ ชายสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่ง “ผ้าตา” (โสร่ง) หรือนุ่งผ้าถุงสีดำซึ่งทำจากผ้าดิบ “ย้อมหมัก” (การย้อมผ้าให้เป็นสีดำด้วยเปลือกต้นเสม็ดชุน)ซึ่งนิยมกันมากในชาวมุสลิมที่อาศัยอยู่ริมทะเล ชายสูงอายุนิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้าหรือยาวประมาณกลางหน้าแข้ง ไม่สวมเสื้อ แต่ใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า ไว้ผมสั้นเกรียนหรือผมสั้นรองทรง ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๑๐๕

ภาพที่ ๑๐๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยชาวมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

สวัสดิ์ กูรูเผี๊ยะ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ ชายสูงอายุเมื่อออกนอกบ้านเพื่อร่วมงานพิเศษต่างๆ เช่น งานเมาลิด นิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อคอกลมสีขาวผ่าหน้าถึงกลางอก แขนยาวจรดข้อมือหรือยาวสามส่วน โดยสอดชายเสื้อไว้ในผ้าถุง หรือปล่อยชายเสื้อ

ไว้ด้านนอก และสวม “หมวกพับ” หรือ “หมวกแขก” (หมวกสีดำที่มีลวดลายบนหมวกและสามารถพับได้ ชายแดนใต้เรียกว่า “หมวกซอเกาะ”) หากเป็นงานทางศาสนาจะสวม “กปิเยาะห์” ซึ่งเป็นหมวกสีขาว มีการปักลวดลายบนหมวก ยกเว้นผู้ที่เป็นประธานองค์กรทางศาสนาอิสลามจะสวมหมวกพับที่ปักดิ้นเงินดิ้นทอง ซึ่งหมวกเหล่านี้ส่วนใหญ่หาซื้อได้จากงานเมาลิดในชุมชนซึ่งส่งมาจากปัตตานี ดังภาพที่ ๑๐๖

ภาพที่ ๑๐๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

เช่นเดียวกันกับการแต่งกายในพิธีรอรับเสด็จฯ รัชกาลที่ ๕ เมื่อครั้งเสด็จเยือนเมืองนครศรีธรรมราช เมื่อพ.ศ. ๒๔๕๘ โดยชายสูงอายุนิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อคอตั้งสีขาวผ่าหน้าติดกระดุมตลอด แขนเสื้อยาวจรดข้อมือ สวมหมวกแขกสีดำ ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๑๐๗

ภาพที่ ๑๐๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของข้าราชการชายสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวตอนบน พ.ศ.๒๔๕๘
(ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

อ้ามิดีน พรไชย (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ซึ่งเป็นโต๊ะอิหม่ามชุมชนบ้านสงขลา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ หญิงสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งผ้ายาว (นุ่งโจงกระเบน) ซึ่งเป็นผ้าทอมือสีพื้นหรือผ้าพิมพ์ลาย โดยนุ่งแบบเกี่ยวคอไก่ที่เอวเพื่อให้ผ้าแน่นและกระชับ นิยมเหน็บชายผ้าเป็นหางเบน (หางกระเบน) ไว้ที่เอวด้านหลัง หรือนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้มๆ เช่น สีดำ สีน้ำตาล และเขียวเข้ม ไม่คาดเข็มขัด นิยมเหน็บผ้าเช็ดหน้าไว้ที่เอวเนื่องจากหญิงสูงอายุในช่วงนี้ยังคงนิยมกินหมาก และใช้ “ผ้ารัดอก” ซึ่งทำจากผ้าทอสีพื้นหรือมีลวดลายคาดที่หน้าอกแทนการสวมเสื้อ

สำหรับทรงผมของหญิงสูงอายุในช่วงนี้ นิยมไว้ผมยาวเกล้ามวยระดับกลางศีรษะ หรือไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม (พบน้อย) และใช้หวีสับซึ่งทำจากเงินหรือเขาควายมาเสียบผม ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๑๐๘

ภาพที่ ๑๐๘ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิมภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ หญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิมในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เมื่อไปร่วมงานต่างๆ ยังคงแต่งกายในลักษณะเดียวกันกับชุดที่ใช้สวมใส่อยู่กับบ้าน เพียงแต่ชุดที่ใช้สวมออกนอกบ้านจะเพิ่มความพิถีพิถันมากขึ้น เช่น ชุดที่ใหม่กว่า และมีการใช้ผ้าคลุมศีรษะโดยปล่อยชายผ้าให้ยาวคลุมไหล่ สวมเครื่องประดับซึ่งทำจากทองคำ เช่น ตุ้มหู และสร้อยคอ ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๑๐๙

ภาพที่ ๑๐๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิมภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่ง หรือนุ่งผ้าถุงสีดำ ยาวกรอมเท้า หรือยาวกลางหน้าแข้ง ไม่สวมเสื้อแต่จะใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า ไว้ผมสั้นเกรียนหรือไว้ผมรองทรง ไม่สวมรองเท้า ส่วนหญิงสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าโจงกระเบนด้วยผ้าทอมือสีพื้น หรือผ้าพิมพ์ลาย โดยนุ่งเกี่ยวคอไก่ที่เอว และเหน็บชายผ้าเป็นหางเบน (หางกระเบน) ไว้ที่เอวด้านหลัง หรือนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้มๆ แบบป้ายข้าง ไม่คาดเข็มขัด ไม่สวมเสื้อแต่ใช้ผ้าแถบคาดอก ไว้ผมยาวเกล้ามวยระดับกลางศีรษะหรือตัดผมสั้นทรงดอกกระทุ่ม โดยอาจใช้หวีสับซึ่งทำจากเงินหรือเขาควายมาเสียบผม ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน นิยมนุ่งผ้าถุงลายตาหมากรุก (โสร่ง) ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อคอตั้ง ผ่าหน้าและติดกระดุม แขนเสื้อยาวจรดข้อมือ สวมหมวกแขก และสวมกปิเยาะห์ในงานพิธีทางศาสนา ไว้ผมสั้นรองทรง ไม่สวมรองเท้า สำหรับหญิงสูงอายุนิยมแต่งกายเหมือนอยู่กับบ้านแต่ใช้ชุดที่ใหม่และสวยงามกว่า มีการใช้ผ้าคลุมศีรษะเมื่อออกนอกบ้าน นิยมสวมเครื่องประดับซึ่งทำจากทองคำ เช่น ตุ้มหูและสร้อยคอ ไม่สวมรองเท้า

๔.๒.๒.๒ รูปแบบการแต่งกายของชาว ไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ.๒๔๗๔-๒๔๕๐)

๔.๒.๒.๒.๑ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชาย ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

อ้ามิดีน พรชัย (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐ (ก่อนสมัยรัฐนิยม) เด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมวัย ๗-๑๐ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งเฉพาะผ้าถุงลายตาหมากรุกผืน ไม่ค่อยสวมเสื้อ หรือสวมเสื้อผ้าป่านคอกลม แขนเสื้อยาวประมาณศอก ไว้ผมสั้น ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๑๑๐

ภาพที่ ๑๑๐ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

หากเป็นเด็กโตวัย ๑๒-๑๕ ปี เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้าหรือนุ่งกางเกงขายาวสีดำ ซึ่งเป็นกางเกงเอวรูด สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น ผ่าหน้าตลอด หรือผ่าหน้าถึงกลางอก ไว้ผมสั้น ไม่สวมหมวก ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๑๑๑

ภาพที่ ๑๑๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ตอนบนช่วงพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

ชวลิต อังวิทยาธร (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อคอกลมผ่าหน้าถึงกลางอก แขนเสื้อยาวจรดข้อมือ หรือแขนสั้นระดับข้อศอก สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ดังภาพที่ ๑๑๒

ภาพที่ ๑๑๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

นอกจากนี้ หากเป็นการแต่งกายเพื่อไปร่วมงานพิธีหรือประเพณีทางศาสนา เด็กผู้ชายนิยมนุ่งผ้าถุงลายตาหมากรุก (โสร่ง) ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาว เช่น เสื้อคอกลมผ่าหน้าถึงกลางอก หรือเสื้อเชิ้ตแขนยาว และโพกศีรษะหรือสวมหมวกแขก ดังภาพที่ ๑๑๓

ภาพที่ ๑๑๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐

นอกจากนี้ แดง ทองวิเศษ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) และอ๊ะ คชสวัสดิ์ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๐-๒๔๘๕ เด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมเมื่อไปโรงเรียนจะนุ่งกางเกงนักเรียนสีกากี ยาวปิดเข่า หรือยาวพอคลุมเข่า (ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับกางเกงนักเรียนชายไทยพุทธในยุคปัจจุบัน) และสวมเสื้อเชิ้ตสีขาว แขนสั้น ผ่าหน้า ติดกระดุมพลาสติกสีขาว สำหรับนักเรียนในแถบชนบทไม่ค่อยสวมรองเท้านักเรียน เนื่องจากเส้นทางไปโรงเรียนไม่สะดวกสบายเหมือนกับปัจจุบัน เพราะต้องเดินผ่านห้วยน้ำ ลำคลอง ดังภาพที่ ๑๑๔

ภาพที่ ๑๑๔ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๘๐-๒๔๘๕

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิง ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

สะฝีย๊ะ หีมผอม (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า พ่อแม่จะห่อหุ้มร่างกายให้แก่เด็กวัยทารกโดยใช้ผ้าอ้อมซึ่งทำจากผ้าถุงผืนเก่าๆ ของพ่อแม่มาฉีกหรือตัดเป็นผ้าอ้อม หากเป็นเด็กวัย ๑-๕ ขวบ จะแขวน “ตะปิ้ง” ส่วนใหญ่เป็นตะปิ้งเงิน เช่นเดียวกับ เสนกะ ไสหยิด (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ซึ่งให้ข้อมูลว่า คุณยายของท่านอายุ ๗๑ ปี ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เล่าให้ฟังว่า “แม่นุ่งตะปิ้งเงินให้ท่านตั้งแต่เล็กๆ แต่พอเข้าโรงเรียนแล้วก็จะเลิกนุ่งปิ้ง โดยเปลี่ยนไปสวมชุดของเด็กๆ แทน” สำหรับตะปิ้งที่นิยมใช้มีหลายแบบ ทั้งตะปิ้งที่ทำจากกะลามะพร้าว เรียกว่า “ปิ้งพลก” “ปิ้งเงิน” คือ ตะปิ้งที่ทำจากเงิน และ “ปิ้งทอง” คือ ตะปิ้งที่ทำจากทองคำ สวมกำไลข้อมือและกำไลข้อเท้า

ทั้งสองข้าง โดยเด็กหญิงชาวไทยมุสลิมนิยมสวมกำไลนากมีลักษณะเป็นเส้นๆ เหมือนเส้นลวด สำหรับทรงผมในช่วงนี้ นิยมไว้ผมสั้นธรรมดาไม่ไว้จุกเหมือนช่วงที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔) อย่างไรก็ตาม ยังคงพบเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมที่อาศัยในชุมชนที่มีชาวไทยพุทธเป็นประชากรส่วนใหญ่ ไว้ผมจุกและเหน็บปิ่นเหมือนกับเด็กหญิงชาวไทยพุทธทั่วไป ดังเห็นได้จากการแต่งกายของมะริยัะ ร่าหมาน ชุมชนบ้านสงขลา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังภาพที่ ๑๑๕

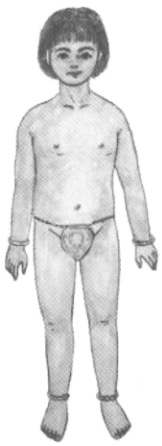

ภาพที่ ๑๑๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐

สำหรับการแต่งกายของเด็กผู้หญิงวัย ๖–๑๕ ขวบ มะลิยัะ ร่าหมาน (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะแบบป้ายข้างธรรมดา สวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้าถึงกลางอก เป็นเสื้อแขนสั้นยาวประมาณข้อศอก ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน ไม่สวมรองเท้า

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

อัะ คชสวัสดิ์ (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ เด็กผู้หญิงเมื่อไปโรงเรียนจะแต่งกายเหมือนกับเด็กนักเรียนหญิงชาวไทยพุทธ โดยนุ่งผ้าถุงพื้นสีดำแบบนุ่งป้ายธรรมดา ซึ่งเป็นผ้าถุงที่ย้อมให้เป็นสีดำด้วยผลมะเกลือ สวมเสื้อแขนตุ๊กตา สีขาว มีกระเป๋าเสื้อปะตรงชายเสื้อ ๑ กระเป๋า คาดเข็มขัดเงินโดยม้วนชายผ้าที่เอวปิดเข็มขัด ไว้ผมสั้นและไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๑๑๖

ภาพที่ ๑๑๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน เด็กวัยทารกจะห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าถุงผืนเก่าของพ่อแม่ หากเป็นเด็กผู้ชายไทยมุสลิมวัย ๖-๑๐ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าโสร่ง ไม่ค่อยสวมเสื้อ หรือสวมเสื้อผ้าป่านคอกลม แขนเสื้อยาวระดับศอก ไว้ผมสั้น หากเป็นเด็กโตวัย ๑๒-๑๕ ปี นิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า หรือนุ่งกางเกงเอวรูดขายาวสีดำ สวมเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้าตลอด หรือผ่าหน้าถึงกลางอก ไว้ผมสั้น สำหรับเด็กผู้หญิงวัย ๑-๕ ขวบ จะแขวน “ตะปิ้ง” เช่น “ปิ้งพลก” “ปิ้งเงิน” หรือ “ปิ้งทอง” มีการสวมกำไลข้อมือและกำไลข้อเท้าทั้งสองข้าง ไว้ผมสั้นธรรมดา ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๗ – ๑๕ ขวบ นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะแบบป้ายข้างธรรมดา สวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้าถึงกลางอก แขนสั้นยาวประมาณข้อศอก ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขายาวและสวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้าถึงกลางอก แขนเสื้อยาวจรดข้อมือ หรือยาวระดับข้อศอก สวมรองเท้าแตะแบบคีบ หากเป็นการแต่งกายในงานพิธีหรือประเพณีทางศาสนานิยมนุ่งผ้าถุงโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาว เช่น เสื้อคอกลมผ่าหน้าถึงกลางอก หรือสวมเสื้อเชิ้ตแขนยาว และโพกศีรษะหรือสวมหมวกแขก

ช่วง พ.ศ. ๒๔๘๐-๒๔๙๐ เด็กผู้ชายเมื่อไปโรงเรียนจะนุ่งกางเกงสีกากี ยาวปิดเข่า สวมเสื้อเชิ้ตสีขาว แขนสั้น ผ่าหน้า ติดกระดุมพลาสติกสีขาว โดยเด็กในแถบชนบทยังไม่ค่อยสวมรองเท้าไปโรงเรียน สำหรับเด็กผู้หญิงจะนุ่งผ้าถุงสีดำโดยนุ่งป้ายธรรมดา สวมเสื้อนักเรียนสีขาว คอทหารเรือ แขนตุ๊กตา คาดเข็มขัดเงินโดยม้วนใช้ผ้าปิดคลุมเข็มขัด ไว้ผมบ๊อบสั้นแบบมีหน้าม้า ไม่สวมรองเท้า

๔.๒.๒.๒.๒ การแต่งกายของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

อ๊ะ คชสวัสดิ์, เสนกะ ไสหยิด และแดง ทองวิเศษ (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่าช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ ชายวัยหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขายาวกรอมเท้า ซึ่งมีลักษณะเป็นกางเกงเอวรูดสีดำ โดยนิยมสวมเสื้อผ้าป่านคอกลม ผ่าหน้าตลอดติดกระดุมพลาสติกสีขาว มีกระเป๋าปะตรงชายเสื้อทั้งสองข้าง ไว้ผมสั้น สวมรองเท้าแตะคีบ ดังภาพที่ ๑๑๗

ภาพที่ ๑๑๗ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

อ๊ะ คชสวัสดิ์ เสนกะ ไสหยิด และแดง ทองวิเศษ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐ ชายวัยผู้ใหญ่เมื่อไปร่วมงานต่างๆ เช่น งานฮารีรายอ นิยมแต่งกายเหมือนอยู่กับบ้านแต่จะสวมชุดที่ค่อนข้างใหม่กว่า กล่าวคือ นุ่งกางเกงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อผ้าป่านคอกลม ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมพลาสติกสีขาว มีกระเป๋าปะตรงชายเสื้อทั้งสองข้าง ไว้ผมสั้น สวมรองเท้าแตะคีบ หากเป็นงานพิธีทางศาสนาจะนุ่งกางเกงขายาวหรือนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาว สวมหมวกแขกสีดำหรือกปิเยาะห์ ดังภาพที่ ๑๑๘

ภาพที่ ๑๑๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

อ้ามิดีน พรชัย (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐ หญิงวัยสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงด้วยผ้าพื้นเรียบสีดำหรือสีเข้มๆ หรือนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า

โดยการนุ่งแบบป้ายข้างธรรมดา ไม่นิยมคาดเข็มขัดขณะอยู่กับบ้าน สวมเสื้อที่ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นสีอ่อนๆ มีทั้งเสื้อแขนสั้น แขนยาวพอคลุมข้อศอกหรือแขนยาวจรดข้อมือ ไว้ผมยาวหรือผมสั้น ดังภาพที่ ๑๑๙

ภาพที่ ๑๑๙ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๐

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

วรรณหรอม นุ้ยหมีน (๒๕๔๙ : สัมภาษณ์) เจ้าของร้านผ้าทอผ้าในตลาดไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ หญิงวัยสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อออกนอกบ้านเพื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานเมาลิด งานบุญ เป็นต้น นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะผืนใหม่ๆ และมีความสวยงามกว่าผืนที่ใช้นุ่งเวลาอยู่บ้าน โดยใช้วิธีการนุ่งแบบพันรอบตัว และสวมเสื้อแขนยาวแบบต่างๆ ซึ่งเป็นเสื้อที่ตัดเย็บด้วยผ้าทอมือชิ้นเดียวกัน ทั้งผ้าถุงและเสื้อ โดยชายผ้าถุงมักจะมีเชิงผ้า ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอพุมเรียง มีการสวมเครื่องประดับ เช่น ตุ้มหู สร้อยคอ และสร้อยข้อมือที่ทำจากทองคำ นิยมผมยาวเกล้ามวยหรือปล่อยยาว สวมรองเท้าตามยุคสมัย ดังภาพที่ ๑๒๐

ภาพที่ ๑๒๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๐

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายวัยหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงเอวรูดสีดำยาวกรอมเท้า สวมเสื้อผ้าป่านคอกลม ผ่าหน้าตลอดติดกระดุมพลาสติกสีขาว มีกระเป๋าปะตรงชายเสื้อทั้งสองข้าง ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะคีบ ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงสีดำหรือสีเข้มๆหรืออาจนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า โดยนุ่งแบบป้ายข้างธรรมดา ไม่คาดเข็มขัด สวมเสื้อที่ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นสีอ่อนๆ มีทั้งเสื้อแขนสั้น แขนยาวพอคลุมข้อศอก หรือแขนยาวจรดข้อมือ ไว้ผมยาวหรือผมสั้น

ในโอกาสพิเศษ ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมแต่งกายเหมือนอยู่กับบ้านแต่จะสวมชุดที่ค่อนข้างใหม่กว่า กล่าวคือ นุ่งกางเกงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อผ้าป่านคอกลม ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมพลาสติกสีขาว มีกระเป๋าปะตรงชายเสื้อทั้งสองข้าง ไว้ผมสั้น สวมรองเท้าแตะคีบ แต่หากเป็นงานพิธีทางศาสนาจะนุ่งกางเกงขายาวหรือนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาว สวมหมวกแขกสีดำหรือกปิเยาะห์ ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะผืนใหม่ๆ แบบพันรอบตัว และสวมเสื้อแขนยาวแบบต่างๆ หรือสวมชุดที่ตัดเย็บด้วยผ้าทอมือชิ้นเดียวกันทั้งผ้าถุงและเสื้อ โดยมีเชิงผ้าที่ชายผ้าซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอพุมเรียง นิยมสวมเครื่องประดับ เช่น ตุ้มหู สร้อยคอ และสร้อยข้อมือที่ทำจากทองคำตามฐานะ อาจเกล้ามวยหรือปล่อยผมยาว สวมรองเท้าตามยุคสมัย

๔.๒.๒.๒.๓ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๔๘๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

อ๊ะ คชสวัสดิ์ เสนกะ ไสหยิด และแดง ทองวิเศษ (๒๕๔๘, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ช่วงพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๐ ชายไทยมุสลิมวัยสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่ง "ผ้าถุงลายตาหมากรุก" (โสร่ง) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโสร่งทอมือ (เนื่องจากไทยมุสลิมในอำเภอไชยามีการทอผ้าใช้เองเกือบทุกครัวเรือน) ไม่ค่อยสวมเสื้อ แต่อาจใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า หรือสวมเสื้อกุยเฮง ซึ่งเป็นเสื้อผ้าป่านสีขาว คอกลม ผ่าหน้า ติดกระดุม หรือผ่าหน้าถึงหน้าอกแล้วติดกระดุม ๒ เม็ด มีกระเป๋าที่ชายเสื้อด้านหน้าทั้งสองข้าง ไว้ผมสั้นรองทรง และสวมกปิเยาะห์ ดังภาพที่ ๑๒๑

ภาพที่ ๑๒๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐

สำหรับการแต่งกายของชายชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุที่อาศัยในแถบเมือง วรรณหรอมนุ้ยหมีน (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ชายสูงอายุในเมืองเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงจีน ยาวกลางแข้งหรือนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า ไม่ค่อยสวมเสื้อ ชายสูงอายุบางคนมีการสวมกปิเยาะห์ขณะอยู่กับบ้าน (แต่ยังพบน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจุบัน) ซึ่งหมวกที่ใช้มีทั้งหมวกสีดำและหมวกสีขาว แต่ส่วนใหญ่นิยมใช้กปิเยาะห์สีขาว ไว้ผมสั้นธรรมดา เมื่ออยู่บ้านนิยมสวมเกี๊ยะ (รองเท้าที่ทำจากไม้) ซึ่งเป็นรองเท้าที่ชายสูงอายุส่วนใหญ่ทำไว้ใช้เอง ดังภาพที่ ๑๒๒

ภาพที่ ๑๒๒ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

อ้ามิดีน พรไชย ร่าหมาน และยะโก๊บ พรไชย (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ชายสูงอายุ เมื่อออกนอกบ้านเพื่อไปร่วมงานพิเศษต่างๆ เช่น งานเมาลิด เป็นต้น นิยมนุ่งผ้าถุงลายตาหมากรุก (โสร่ง) ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาว เช่น เสื้อคอกลมผ่าหน้าถึงกลางอก หรือเสื้อเชิ้ตแขนยาว และโพกศีรษะหรือสวมหมวกแขกเพื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานฮารีรายอ งานเมาลิด เป็นต้น ซึ่งเห็นได้จากการแต่งกายของคณะกรรมการสุเหร่า และสมาชิกที่ถ่ายภาพร่วมกันที่หน้ามัสยิดซอลาฮุสตินเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ ดังภาพที่ ๑๒๓

ภาพที่ ๑๒๓ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

มะลิยี๊ะ อรวิเศษ มะยี๊ะ ร่าหมาน และเอ็นดุล มุดาอเส็น (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ในช่วงสมัยรัฐนิยม หญิงสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านจะเปลี่ยนจากการนุ่งโจงกระเบนเป็นการนุ่งผ้าถุง และสวม "เสื้อบ่าเดี่ยว" ซึ่งมีลักษณะคล้ายเสื้อคอกระเช้า ส่วนใหญ่เป็นเสื้อสีขาวหรือสีอ่อน ๆ ซึ่งเสื้อชนิดนี้สามารถใช้สวมเป็นเสื้อซับในเมื่อแต่งกายออกนอกบ้านได้ สำหรับทรงผมของหญิงสูงอายุในชุมชนบ้านสงขลา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไว้ผมสั้นหรือไว้ยาวแล้วผูกผม โดยอาจเกล้ามวยผมบ้าง (แต่พบน้อยกว่าอดีต) เมื่อออกนอกบริเวณบ้าน เช่น ออกไปจ่ายตลาดนิยมสวมหมวกถักหรือใช้ผ้าคลุมศีรษะ ในระยะต่อมาหญิงสูงอายุมีการนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะและสวมเสื้อคอกระเช้ากันมากขึ้น ซึ่งการนุ่งผ้าปาเต๊ะในช่วงนี้เป็นที่แพร่หลายมากสำหรับชาวไทยมุสลิมในแถบภาคใต้ตอนบน ดังภาพที่ ๑๒๔

ภาพที่ ๑๒๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวตอนบน สมัยรัฐนิยม

อย่างไรก็ตาม ยังคงพบหญิงสูงอายุในแถบชนบทนิยมแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าโจงกระเบนด้วยผ้าพิมพ์ลาย (ผ้าลายไทย) ดังคำบอกเล่าของทิฆัมพร ชัยนิยม, สะฝีเย๊าะ หีมผอม และมิเนาะ โส๊ะอัน (๒๕๔๙, เวทีประชุม) ว่า ที่ชุมชนบ้านห้วยพุน อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ยังมีคุณยายวัย ๙๐ ปี ที่ยังคงนุ่งผ้าโจงกระเบนแบบดังกล่าวมาตั้งแต่วัยสาวจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๔๙)

สำหรับหญิงสูงอายุที่อาศัยในชุมชนเมือง เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ สวมเสื้อคอกระเช้าและคลุมศีรษะ โดยหวันมะ นุ้ยหีม (๒๕๔๔, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า คุณยายของท่านขณะอยู่กับบ้าน นิยมใช้ผ้าคลุมผมแบบประเทศมาเลเซีย โดยท่านเริ่มใช้ผ้าคลุมผมมาตั้งแต่ท่านอายุ ๔๐ ปี

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

ในช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๔๙๐ หญิงสูงอายุเมื่อออกนอกบ้านเพื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานเมาลิด นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาวหรือสวมเสื้อแขนสามส่วน เกล้ามวยผม และใช้ผ้าผืนยาวมาคลุมผม สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ดังภาพที่ ๑๒๕

ภาพที่ ๑๒๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของสูงอายุไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า ส่วนใหญ่เป็นโสร่งทอมือ ไม่ค่อยสวมเสื้อ แต่อาจใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า หรือสวมเสื้อกุยเฮง ไว้ผมสั้นรองทรง และสวมกปิเยาะห์ นอกจากนี้ ชายสูงอายุบางคนโดยเฉพาะในชุมชนเมืองนิยมนุ่งกางเกงจีน ยาวกลางแข้ง หรือนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า ไม่ค่อยสวมเสื้อ บางคนสวมกปิเยาะห์ขณะอยู่กับบ้าน เมื่ออยู่กับบ้านนิยมสวมเกี๊ยะไม้ สำหรับหญิงสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้น สวม “เสื้อบ่าเดี่ยว” สีขาวหรือสีอ่อนๆ (คล้ายเสื้อคอกระเช้า) อาจจะเกล้ามวยผมหรือไว้ผมยาวแล้วผูกผมหรือตัดผมสั้น หากออกนอกบริเวณบ้านนิยมสวมหมวกถักหรือใช้ผ้าคลุมศีรษะ (ต่อมานิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะและสวมเสื้อคอกระเช้ากันอย่างแพร่หลาย)

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุนิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อกุยเฮงหรือสวมเสื้อเชิ้ตแขนยาว โพกศีรษะหรือสวมหมวกแขก สวมรองเท้าแตะแบบคีบ สำหรับหญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาว หรือเสื้อแขนสามส่วน เกล้ามวยผมหรือตัดผมสั้น และใช้ผ้าผืนยาวคลุมผม สวมรองเท้าแตะแบบคีบ

๔.๒.๒.๓ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๔๕)

๔.๒.๒.๓.๑ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายช่วง พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๔๕

อ้ามิดีน พรไชย และ ยะโก๊บ พรไชย (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๓๐ เด็กผู้ชายวัย ๒-๕ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านพ่อแม่จะแขวน "สายเอว" บางท้องที่เรียกว่า "สายรัดเอว" หรือ "สายคาดเอว" ไว้ที่เอวของเด็ก โดยการนำเส้นด้ายมาควั่นให้เป็นเกลียวเชือก แล้วห้อยลูกกระพรวน เพราะเมื่อเด็กคลานไปที่ใดพ่อแม่จะได้ยินเสียงของลูก ทำให้ช่วยกันป้องกันลูกจากอุบัติเหตุ (พ่อแม่ไปถึงตัวลูกเมื่อได้ยินเสียง) นอกจากนี้ อาจพบเด็กผู้ชายบางคนพ่อแม่นิยมแขวนสายเอวแล้วร้อยหัวไพลแขวนที่สายเอวแทนลูกกระพรวน เพราะเชื่อกันว่าการห้อยหัวไพลไว้ที่เอวเด็กจะช่วยป้องกันและรักษาโรคของเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่มีร่างกายอ่อนแอ เจ็บไข้ได้ป่วยง่าย และเชื่อว่ายังช่วยป้องกันอันตรายให้แก่เด็กได้ สำหรับเด็กผู้ชายวัย ๖ ขวบ ขึ้นไป เมื่ออยู่กับบ้านมักไม่สวมเสื้อ แต่จะนุ่งเฉพาะโสร่ง โดยนุ่งให้ชายผ้ายาวเลยเข่าจนถึงกลางหน้าแข้ง

อ๊ะ คชสวัสดิ์ เสนกะ ไสหยิด และแดง ทองวิเศษ (๒๕๔๕, ประชุมกลุ่มย่อย) ให้ข้อมูลว่าปัจจุบัน (๒๕๔๕) เด็กผู้ชายไทยมุสลิมในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนนิยมแต่งกายแบบสากลทั่วไป กล่าวคือ นุ่งโสร่งหรือกางเกงขาสั้นโดยขากางเกงยาวพอเลยเข่า หรือนุ่งกางเกงขายาว และสวมเสื้อตามสมัยนิยม ซึ่งมีทั้งเสื้อยืด เสื้อคอปก และเสื้อเชิ้ตที่หาซื้อได้ทั่วไป ดังภาพที่ ๑๒๖

ภาพที่ ๑๒๖ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๘๑-๒๕๔๕

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชาย ช่วง พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๔๕

สวัสดิ์ กูรูเฝี๊ยะ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) และวรรณหรอม นุ้ยหมีน (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๔๕ เด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมเมื่อไปละหมาดที่มัสยิดในชุมชน นิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้าหรือนุ่งกางเกงขายาวสีเข้มๆ เช่น สีดำ สีน้ำตาล สีน้ำเงิน สวมเสื้อแขนยาวซึ่งเป็นเสื้อแบบใดก็ได้แต่ควรเป็นสีสุภาพ เช่น สีขาว ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน และสวมกปิเยาะห์

หากเป็นการแต่งกายเมื่อไปงานประเพณีของศาสนาอิสลาม อ้ามิดีน พรไชย (๒๕๔๘, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เด็กผู้ชายนิยมแต่งกายแบบสากลนิยม แต่เริ่มแต่งกายเคร่งครัดตามหลักศาสนาอิสลามมากขึ้น โดยนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อซึ่งมีทั้งแขนสั้นหรือแขนยาว และเริ่มมีการสวมหมวกแขก แต่ยังพบน้อยกว่าเด็กไทยมุสลิมที่อาศัยในภาคใต้ตอนล่าง

สำหรับการแต่งกายของนักเรียนชาย อ๊ะ คชสวัสดิ์,เสนกะ ไสหยิด และแดง ทองวิเศษ (๒๕๔๘, ประชุมย่อย) ให้ข้อมูลว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๔๘ หรือประมาณ ๕๘ ปี ที่ผ่านมา นักเรียนชายชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนบน เมื่อไปโรงเรียนจะนุ่งกางเกงนักเรียนสีกากียาวระดับเข่า สวมเสื้อเชิ้ตสีขาว แขนสั้น ผ่าด้านหน้า มีกระดุม ต่อมาประมาณพ.ศ. ๒๕๐๔ เปลี่ยนมานุ่งกางเกงสีกากีขาประมาณเข่า และมีจีบด้านหน้าข้างละ ๑ จีบ สวมเสื้อนักเรียนชาย ซึ่งมีกระเป๋าที่หน้าอกด้านซ้าย ตัดผมสั้นเกรียนทรงนักเรียน และสวมรองเท้านักเรียน ดังภาพที่ ๑๒๗

ภาพที่ ๑๒๗ การแต่งกายในชุดนักเรียนของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๐๔

สำหรับการแต่งกายของนักเรียนชายตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๔๕ หรือ ๓๐ ปีที่ผ่านมา ทิฆัมพร ชัยนิยม สะฝีเย๊าะ หีมผอม และมิเนาะ โส๊ะอัน (๒๕๔๘, ประชุมกลุ่มย่อย) ให้ข้อมูลว่า ในช่วง พ.ศ.๒๕๔๘ นักเรียนชายชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนบนมีการแต่งกาย ๓ ลักษณะ ได้แก่ การสวมชุดนักเรียนเหมือนกับนักเรียนไทยพุทธทั่วไป การสวมเสื้อนักเรียนเหมือนเด็กไทยพุทธแต่เปลี่ยนจากการนุ่งกางเกงนักเรียนขาสั้นมาเป็นนุ่งกางเกงขายาวกรอมเท้า และการแต่งกายเหมือนเด็กนักเรียนในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม คือ นุ่งกางเกงขายาวสีดำหรือน้ำเงินเข้ม สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวสีขาว ผ่าหน้าติดกระดุม อย่างไรก็ตาม พบว่าการแต่งกายของนักเรียนชายในช่วงนี้เป็นการแต่งกายที่มีการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามมากขึ้น ดังภาพที่ ๑๒๘

ภาพที่ ๑๒๘ การแต่งกายในชุดนักเรียนของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๕๑๙-๒๕๔๙

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิง ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๙

ในช่วงพ.ศ. ๒๔๙๓-๒๔๙๖ พ่อแม่ยังคงใช้ผ้าถุงผืนที่ใช้แล้วมาตัดเพื่อทำเป็นผ้าอ้อมใช้ห่อตัวให้ลูกวัยทารก หากเป็นเด็กโตที่อาศัยในตลาดหรือชุมชนเมือง นิยมแต่งกายเหมือนกับเด็กทั่วไปๆ กล่าวคือ นุ่งกางเกงขาสั้น และสวมเสื้อแขนสั้น หวันมัะ นุ้ยหมีน (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ซึ่งอาศัยในชุมชนตลาดไชยา เล่าให้ฟังว่า “ตอนท่านเด็กๆ ท่านไม่ได้ใส่ตะปิ้ง แต่จะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สามารถหาซื้อได้ในท้องตลาดทั่วไป เช่น สวมชุดเสื้อกระโปรงที่เย็บติดกัน ดังภาพที่ ๑๒๙

ภาพที่ ๑๒๙ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๙๓-๒๔๙๖

สำหรับการแต่งกายของเด็กผู้หญิงที่มีอายุตั้งแต่ ๗ ปี ขึ้นไป หวันมัะ นุ้ยหมีน (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ หรือผ้าซิ่น หรือนุ่งกางเกงขาสั้น สวมเสื้อแขนสั้นยาวประมาณศอก และไม่คลุมผม

คุณทิฆัมพร ชัยนิยม คุณสะฝีเย๊าะ หีมผอม และคุณมิเนาะ โส้ะอัน (๒๕๔๙, ประชุมกลุ่มย่อย) ให้ข้อมูลว่า การแต่งกายของเด็กในปัจจุบันของเด็กทารกในปัจจุบันนิยมใช้ผ้าอ้อมสำเร็จรูปแทนผ้าอ้อมที่ทำจากผ้านุ่งผืนเก่าของพ่อแม่ และมีชุดเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยเด็กวัย ๑-๕ ขวบ นิยมนุ่งกระโปรงหรือกางเกงขาสั้น โดยเฉพาะผ้ายืดลายการ์ตูน ดังภาพที่ ๑๓๐

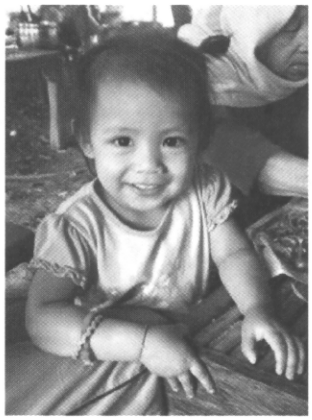

ภาพที่ ๑๓๐ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๔๕

หากเป็นเด็กผู้หญิงวัยตั้งแต่ ๗ ขวบขึ้นไป เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขายาว หรือนุ่งผ้าปาเต๊ะแบบป้ายข้าง สวมเสื้อแขนยาวหรือแขนสั้นคลุมข้อศอก ไว้ผมสั้นหรือผมยาว สวมรองเท้าแตะ

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

อ๊ะ คชสวัสดิ์, เสนกะ ไสหยิด และ แดง ทองวิเศษ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงในช่วงนี้ เช่น ไปงานเมาลิด งานประเพณี หรืองานวัด แม่นิยมนำผ้าทอมาตัดเป็นชุดกระโปรงให้ลูก เนื่องจากมีการทอผ้ากันเกือบทุกครัวเรือน ซึ่งเหมือนกับเสื้อผ้าที่สวมใส่เมื่ออยู่กับบ้านแต่จะเป็นชุดที่ค่อนข้างใหม่และสวยงามกว่า โดยเด็กผู้หญิงวัย ๒-๖ ขวบนิยมสวมเป็นชุดเสื้อกระโปรงที่เย็บติดกัน ดังภาพที่ ๑๓๑

ภาพที่ ๑๓๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

สำหรับการแต่งกายของเด็กผู้หญิงมุสลิมในช่วงพ.ศ.๒๕๔๕ นิยมแต่งกายตามแบบสากลนิยม โดยเด็กอายุ ๒-๖ ขวบ นิยมสวมใส่ชุดกระโปรงที่สามารถหาซื้อได้ในตลาดของชุมชน หรือร้านค้าในเมือง หากเป็นเด็กที่อายุตั้งแต่ ๗ ขวบ ขึ้นไป นิยมนุ่งกางเกงขายาว และสวมเสื้อกับรองเท้าตามสากลมีทั้งแขนยาวและแขนสั้น เด็กผู้หญิงที่อยู่ในครอบครัวที่ปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนาอย่างเคร่งครัดและนิยมสวมเสื้อแขนยาว และคลุมผมด้วยผ้าคลุมผม (ฮิญาบ) เมื่อออกนอกบ้านดังภาพที่ ๑๓๒

ภาพที่ ๑๓๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๔๕

หากเป็นการแต่งกายในชุดนักเรียนหญิง ช่วง ๔๘-๔๕ ปี ที่ผ่านมา หรือราวพ.ศ. ๒๕๐๑-๒๕๐๔ อ๊ะ คชสวัสดิ์ คุณเสนกะ ไสหยิด และแดง ทองวิเศษ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เด็กนักเรียนในช่วงนี้เมื่อไปโรงเรียนจะนุ่งกระโปรงสีน้ำเงินหรือนุ่งผ้าถุงพื้นสีดำ ซึ่งหาซื้อมาในลักษณะเป็นผ้าถุงสีดำสำเร็จรูปจากโรงงาน ไม่ได้เป็นผ้าดิบที่ย้อมเองเหมือนกับอดีตที่ผ่านมา และสวมเสื้อสีขาว แขนตุ๊กตา ผ่าหน้าติดกระดุม เป็นเสื้อปกเชิ้ตหรือฮาวาย ไว้ผมหน้าม้า ไม่สวมรองเท้า โดยจะสวมรองเท้าเฉพาะเมื่อมีการเรียนวิชาลูกเสือ ซึ่งเป็นรองเท้าหุ้มส้นสีดำ (เหมือนรองเท้านักเรียนปัจจุบัน) ดังภาพที่ ๑๓๓

สำหรับสถานที่ซึ่งใช้ในการศึกษาเล่าเรียนของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมในช่วงนี้ ยังคงใช้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้เช่นเดียวกับเด็กนักเรียนชาวไทยพุทธ

ภาพที่ ๑๓๓ การแต่งกายในชุดนักเรียนของเด็กผู้หญิงไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๐๑-๒๕๐๔

สำหรับการแต่งกายของนักเรียนหญิงในช่วง พ.ศ.๒๕๓๔-๒๕๔๕ ทิฆัมพร ชัยนิยม ,สะฝีเย๊าะ หีมผอม และคุณมิเนาะ โส๊ะอัน (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า นักเรียนหญิงในยุคนี้นุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาวสีขาว คลุมฮิญาบ และสวมรองเท้านักเรียน ดังภาพที่ ๑๓๔

ภาพที่ ๑๓๔ การแต่งกายในชุดนักเรียนของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ๒๕๓๔-๒๕๔๕

นอกจากนี้ ทิฆัมพร ชัยนิยม, สะฝีเย๊าะ หีมผอม, และมิเนาะ โส้ะอัน (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เด็กไทยมุสลิมทุกคนต้องไปเรียนศาสนาทุกวันเสาร์-อาทิตย์ โดยเริ่มเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล จนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น และในการไปเรียนศาสนาต้องแต่งกายให้ถูกต้องตามหลักคำสอน คือ ต้องปกปิดร่างกาย เห็นเฉพาะหน้าและฝ่ามือ ดังนั้นเด็กนักเรียนหญิงเมื่อไปเรียนศาสนาในปัจจุบันจะต้องนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้า ที่เรียกว่า “กระโปรงแมกซี่” สวมเสื้อแขนยาวแบบสากลนิยมที่มีจำหน่ายในท้องตลาดทั่วไป เช่น เสื้อยืด เสื้อกุรง เสื้อเชิ้ต และคลุมผม (ฮิญาบ) และภายหลังจากที่นักเรียนกลับจากโรงเรียนแล้ว เด็กทุกคนต้องไปเรียนการอ่านอัลกุรอานที่ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งต้องแต่งกายเหมือนกับการไปเรียนศาสนา แต่อาจจะนุ่งผ้าถุงแทนกระโปรง

สำหรับการแต่งกายของเด็กผู้หญิงในพิธีละหมาดจะนุ่งผ้าถุงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาว ตัวเสื้อยาว และคลุมผมด้วยผ้าละหมาด ที่เรียกว่า “ชุดตะละกง” โดยทำละหมาดที่บ้าน หรือสถานที่จัดไว้ในชุมชน ดังภาพที่ ๑๓๕

ภาพที่ ๑๓๕ การแต่งกายในชุดละหมาดของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน เด็กวัยทารกพ่อแม่นิยมห่อตัวลูกด้วยผ้าอ้อมที่ทำจากผ้าถุงผืนเก่า หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๒-๕ ขวบ ไม่สวมเสื้อผ้าแต่จะแขวน "สายเอว" ห้อยลูกกระพรวน หรือร้อยหัวไพลสำหรับเด็กผู้ชายวัย ๖ ขวบ ขึ้นไป นิยมนุ่งเฉพาะโสร่งยาวเลยเข่าจนถึงกลางหน้าแข้ง ไม่สวมเสื้อ อย่างไรก็ตามปัจจุบัน (๒๕๔๕) เด็กผู้ชายนิยมแต่งกายแบบสากลทั่วไปโดยนุ่งโสร่ง กางเกงขาสั้นพอเลยเข่าหรือนุ่งกางเกงขายาว และสวมเสื้อตามสมัยนิยม มีทั้งเสื้อยืด เสื้อคอปก และเสื้อเชิ้ต สำหรับเด็กผู้หญิงนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น และสวมเสื้อแขนสั้น สวมชุดเสื้อกระโปรงที่เย็บติดกัน หากเด็กผู้หญิงวัยตั้งแต่ ๗ ขวบขึ้นไป นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะหรือนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อแขนสั้นยาวประมาณศอก ไว้ผมสั้นหรือผมยาว สวมรองเท้าแตะแบบต่างๆ

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายเมื่อไปละหมาดนิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า หรือนุ่งกางเกงขายาวสีเข้ม สวมเสื้อแขนยาวสีสุภาพ ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน และสวมกปิเยาะห์ หากไปงานประเพณีของชาวมุสลิม นิยมแต่งกายแบบสากลนิยม โดยการนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อแขนสั้นหรือเสื้อแขนยาวและเริ่มมีการสวมหมวกแขก สำหรับการแต่งกายของนักเรียนชายนั้นไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ นุ่งกางเกงสีกากียาวประมาณเข่า สวมเสื้อเชิ้ตสีขาว แขนสั้น ผ่าด้านหน้า มีกระดุม ตัดผมสั้นเกรียนทรงนักเรียนและสวมรองเท้านักเรียน หากเป็นการแต่งกายของนักเรียนชายในโรงเรียนปอเนาะ จะมีการแต่งกาย ๓ ลักษณะ ได้แก่ แบบที่ ๑ การสวมชุดนักเรียนเหมือนกับนักเรียนไทยพุทธทั่วไป แบบที่ ๒ สวมเสื้อนักเรียนเหมือนเด็กไทยพุทธแต่นุ่งกางเกงขายาวกรอมเท้า และแบบที่ ๓ นุ่งกางเกงขายาวสีดำหรือน้ำเงินเข้ม สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวสีขาว ผ่าหน้าติดกระดุม

สำหรับการแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง เดิมพ่อแม่นิยมนำผ้าทอมาตัดเป็นชุดกระโปรงให้ลูก เนื่องจากมีการทอผ้ากันเกือบทุกครัวเรือน แต่ปัจจุบันนิยมแต่งกายตามแบบสากลนิยม โดยเด็กตั้งแต่ ๗ ขวบ ขึ้นไป นิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อและรองเท้าตามสากลนิยม มีทั้งแขนยาวและแขนสั้น และคลุมฮิญาบ สำหรับชุดนักเรียนหญิงมีพัฒนาการต่อเนื่อง โดยช่วงพ.ศ. ๒๕๐๑-๒๕๐๔ อาจจะพบนักเรียนหญิงนุ่งผ้าถุงพื้นสีดำ (ผ้าถุงสำเร็จ) คละกับนักเรียนนุ่งกระโปรงจีบสีน้ำเงิน สวมเสื้อนักเรียนหญิงมีทั้งปกเชิ้ตหรือฮาวาย ไว้ผมหน้าม้า ไม่สวมรองเท้า แต่จะสวมรองเท้าเมื่อมีการเรียนวิชาลูกเสือ ซึ่งเป็นรองเท้าหุ้มส้นสีดำ ต่อมาช่วง พ.ศ.๒๕๓๔-๒๕๔๕ นักเรียนหญิงจะนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาวสีขาว คลุมฮิญาบ และสวมรองเท้านักเรียน และหากไปเรียนศาสนาจะต้องแต่งกายให้ถูกต้องตามหลักคำสอน คือ ต้องปกปิดร่างกาย เห็นเฉพาะหน้า และฝ่ามือ โดยการนุ่งกระโปรงหรือผ้าถุงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาว และในพิธีละหมาดนุ่งชุด "ตะละกง"

๔.๒.๒.๓.๒ การแต่งกายของวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑ - ๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

อ้ามิดีน พรไชย และยะโก๊บ พรไชย (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ ชายวัยหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งโสร่ง ไม่สวมเสื้อ แต่จะใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว เช่น การแต่งกายของตัวท่านสมัยยังหนุ่ม (พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๐๐) เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งเฉพาะโสร่งโดยนุ่งแบบทำชายพก และไม่สวมเสื้อ ไว้ผมสั้นธรรมดา ดังภาพที่ ๑๓๖

ภาพที่ ๑๓๖ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๐๐

ต่อมาช่วงพ.ศ. ๒๕๑๐ ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโสร่งโดยทำชายพกขนาดใหญ่ไว้ใส่ของ เช่น ยาสูบ เงิน หรือบางคนอาจจะนุ่งกางเกงเอวรูดขายาวครึ่งแข้ง หรือนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอกลม เสื้อตราห่านคู่ หรือเสื้อกุยเฮง และอาจใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว นิยมไว้ผมสั้นรองทรง และสวมรองเท้าแตะคีบ ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๑๓๗

ภาพที่ ๑๓๗ การแต่งชายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๕๑๐

สำหรับการแต่งกายช่วง พ.ศ.๒๕๔๕ ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมแต่งกายตามสมัยนิยม เช่น นุ่งกางเกงขายาว เช่น กางเกงวอร์ม กางเกงสแลกซ์ หรือนุ่งโสร่ง สวมเสื้อยืดคอกลมแขนสั้น หรือสวมเสื้อยืดคอกลมแขนยาว เสื้อโปโลแขนสั้น เสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือแขนยาว ไม่สวมหมวก และสวมรองเท้าแตะ ดังภาพที่ ๑๓๘

ภาพที่ ๑๓๘ การแต่งชายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๔๕

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

อะ คชสวัสดิ์ เสนกะ ไสหยิด และแดง ทองวิเศษ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในช่วงพ.ศ. ๒๔๕๐-๒๕๑๒ ชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อแต่งกายเพื่อไปร่วมงานต่างๆในโอกาสพิเศษ เช่น งานเมาลิด นิยมนุ่ง กางเกงจีน ภาษาท้องถิ่นเรียก “กางเกงเช็ง” หรือกางเกงเลขายาวประมาณกลางแข้งหรือยาวถึงตาตุ่ม ส่วนใหญ่เป็นกางเกงผ้าพื้นสีเข้ม เช่น ดำ น้ำตาล หรืออาจตัดเย็บจากผ้า “ตากุ้ง” และสวมเสื้อกุยเฮง ซึ่งเป็นที่นิยมสำหรับผู้ชายจากวัยหนุ่มจนถึงวัยสูงอายุ เนื่องจากเป็นเสื้อที่ตัดเย็บด้วยผ้าป่าน มีเนื้อผ้าบางเบา สวมใส่สบาย เหมาะสำหรับสวมใส่ในช่วงอากาศร้อน สำหรับทรงผมของชายวัยนี้ นิยมไว้ผมสั้นรองทรง และสวมรองเท้าแตะแบบคีบ ซึ่งเป็นรองเท้าเพียงรูปแบบเดียวที่มีจำหน่ายในขณะนั้น ดังภาพที่ ๑๓๙

ภาพที่ ๑๓๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๑๒

สำหรับการแต่งกายในช่วงพ.ศ.๒๕๔๕ อ้ามิดีน พรไชย และยะโก๊บ พรไชย (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ชายวัยหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อออกนอกบ้าน นิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อแขนยาว ซึ่งส่วนใหญ่จะแต่งกายตามสมัยนิยมหรือให้เหมาะสมกับการทำงาน ดังภาพที่ ๑๔๐

ภาพที่ ๑๔๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๔๕

หากเป็นการแต่งกายเพื่อทำพิธีละหมาด นิยมนุ่งโสร่งหรือกางเกงขายาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาวสีสุภาพ หรือสวมเสื้อคอจีน (คอตั้ง) แขนยาว ชายเสื้อยาวถึงสะโพกที่เรียกว่า “เสื้อตือโละบลางอ ” มีกระเป๋าตรงบริเวณเอวทั้งสองข้างหรือเสื้อคอกลม แขนสั้น สวมกปิเยาะห์ ไม่สวมใส่เครื่องประดับ ยกเว้นนาฬิกาข้อมือ สำหรับชุดที่สวมเพื่อไปละหมาดจะไม่นำไปสวมใส่ในบริบทอื่นๆ ดังภาพที่ ๑๔๑

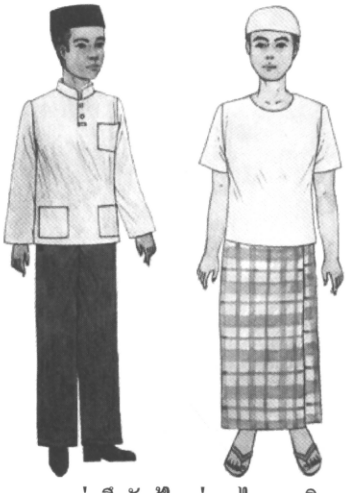

ภาพที่ ๑๔๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ.๒๕๔๕

สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงานช่วงพ.ศ. ๒๔๕๖-๒๔๕๗ เจ้าบ่าวชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนบนนิยมนุ่งกางเกงขายาวหรือนุ่งผ้าถุงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อตือโละบลางอสีขาว ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุม แขนยาวจรดข้อมือ หรือเสื้อคอกลม ผ่าหน้าถึงกลางอก และติดกระดุม ๒ เม็ด นิยมสวมหมวกแขกสีดำหรือกปิเยาะห์สีขาว ส่วน อ้ามิดีน พรชัย (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ท่านเล่าให้ฟังว่า “ตอนท่านแต่งงานเมื่อ พ.ศ.๒๔๕๗ ท่านจะนุ่งผ้าถุงยาว (โสร่ง) สวมเสื้อคอตั้งสีขาว แขนยาวถึงข้อมือ ผ่าหน้าตลอดและติดด้วยกระดุมพลาสติก นอกจากนี้ ยังพบว่า เจ้าบ่าวบางคนอาจจะสวมเสื้อคอตั้ง หรือ

คอกลม ผ่าหน้าถึงอกแล้วติดกระดุม ๒ เม็ด แขนยาวจรดข้อมือ สวมกปิเยาะห์สีขาวครึ่งวงกลมครอบศีรษะ และใช้ผ้าโพกศีรษะอีกครั้ง สวมรองเท้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๑๔๒

ภาพที่ ๑๔๒ การแต่งกายของเจ้าบ่าวชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๖-๒๔๕๗

ต่อมาช่วงพ.ศ. ๒๕๐๒ วรรณหรอม นุ้ยหมีน (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เจ้าบ่าวในชุมชนเมืองนิยมสวมสูทสากล ผูกเนคไท สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น (ในบางท้องที่เจ้าบ่าวอาจจะสวมสูทสากลและเหน็บกริชที่เอว) ดังภาพที่ ๑๔๓ -๑๔๔

ภาพที่ ๑๔๓ การแต่งกายของเจ้าบ่าวชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เมื่อพ.ศ. ๒๕๐๒

ภาพที่ ๑๔๔ การแต่งกายของเจ้าบ่าวชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๔๕

หากเป็นชุดในงานพิธีแต่งงานตั้งแต่ช่วงพ.ศ. ๒๕๒๐ ทิฆัมพร ชัยนิยม,สะฝีเย๊าะ หีม ผอม และมิเนาะ โส๊ะอัน (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าเจ้าบ่าวที่เคยศึกษาเล่าเรียนจากจังหวัดปัตตานี หรือประเทศซาอุดิอาราเบียนิยมแต่งกายเลียนแบบเจ้าบ่าวในประเทศมาเลเซีย โดยเจ้าบ่าวจะนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อคอตั้ง แขนยาวจรดข้อมือ มีผ้าโพกศีรษะ (เครื่องแต่งกายทั้ง ๓ ชิ้น ตัดเย็บจากผ้าผืนเดียวกัน) มีผ้าคาดทับที่เอว สวมเสื้อคลุมและโพกศีรษะให้มีเชือกผูกห้อยยาว โดยในพิธีกรรมยังคงมีโต๊ะอิหม่ามเป็นผู้ที่ทำพิธีทางศาสนาที่ชาวไทยมุสลิมยึดถือและปฏิบัติมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

วรรณหรอม นุ้ยหมีน (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) และอ๊ะ คชสวัสดิ์ เสนกะ ไสหยิด และแดง ทองวิเศษ (๒๕๔๕,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๓ หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อมีแขนสั้นระดับข้อศอก มีทั้งเสื้อสวมทางศีรษะหรือผ่าหน้าตลอดและติดกระดุมพลาสติก หรือเสื้อแขนยาวจรดข้อมือ ไว้ผมยาวมีทั้งถักเปีย ผูกผมและปล่อยผม หรือไว้ผมดัดหยิกโดยดัดด้วยน้ำยาเคมีหรือดัดผมหยิกด้วยเหล็กร้อน สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ เช่น กำไลข้อมือ สร้อยคอ และตุ้มหู โดยเฉพาะตุ้มหูแบบเสียบ สวมรองเท้าแตะคีบ ดังภาพที่ ๑๔๕

ภาพที่ ๑๔๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑- ๒๔๕๓

ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๘ อ๊ะ คชสวัสดิ์, เสนกะ ไสหยิด และแดง ทองวิเศษ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงพื้นสีเข้มๆ เช่น สีดำ หรือ สีน้ำตาล หรือนุ่งผ้าซิ่น สวมเสื้อแขนยาวประมาณศอก ซึ่งเป็นเสื้อแบบสวมหัวหรือผ่าหน้าติดกระดุม (โดยเสื้อผ้าที่ใช้สวมใส่ส่วนใหญ่เป็นการซื้อผ้าชิ้นแล้วมาตัดเย็บ) ต่อมาในช่วงพ.ศ. ๒๕๑๒ หญิงสาวเริ่มนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะมากขึ้น โดยนิยมสวมเสื้อคอกลมแบบแขนในตัว สวมรองเท้าแตะคีบ ไว้ผมยาวถึงเอว แล้วถักเปีย ดังภาพที่ ๑๔๖

ภาพที่ ๑๔๖ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๑๒

สำหรับการแต่งกายในระยะต่อมา ช่วง พ.ศ.๒๕๑๕-๒๕๒๕ ทิฆัมพร ชัยนิยม สะฝีเย๊าะ หีมผอม และมิเนาะ โส๊ะอัน (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อแขนยาวหรือแขนสั้นเหนือข้อศอก ไม่คลุมผม หากออกนอกบริเวณบ้านหรืออยู่ในบ้านแต่เมื่อมีแขกมาเยี่ยมเยียนที่บ้านหญิงชาวไทยมุสลิมจะต้องใส่ผ้าคลุมผม หรือสวมหมวกถักด้วยไหมพรมเพื่อเก็บผมให้เรียบร้อย ดังภาพที่ ๑๔๗

ภาพที่ ๑๔๗ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๑๕-๒๕๒๕

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

อะ คชสวัสดิ์, เสนกะ ไสหยิด, แดง ทองวิเศษ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าในช่วง พ.ศ. ๒๔๕๓ หญิงวัยผู้ใหญ่เมื่อแต่งกายเพื่อร่วมงานแต่งงาน นิยมนุ่งผ้าถุงสำเร็จและสวมเสื้อแขนยาวที่ตัดเย็บด้วยผ้าพุมเรียง (ผ้าทอยกดอกของชาวพุมเรียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี) เช่น หญิงสาวไทยมุสลิมในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี หรืออาจจะสวมชุดสำเร็จรูปที่มีจำหน่ายในร้านค้า สำหรับรองเท้าที่นิยมใช้ ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๓ คือ เกี๊ยะไม้หรือรองเท้าแตะซึ่งทำจากยางรถยนต์ และยังไม่มีการคลุมผม (คลุมฮิญาบ)

ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๕ หญิงสาวชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนที่มีอายุประมาณ ๒๕ ปี นิยมนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาว ซึ่งในช่วงนี้เริ่มพบหญิงชาวไทยมุสลิมมีการคลุมผมเมื่อออกนอกบ้านแต่ยังไม่แพร่หลายมากนัก

ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นต้นมา สวัสดิ์ กูรูเผี๊ยะ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าหญิงชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนบน ส่วนใหญ่จะคลุมฮิญาบหรือใช้ผ้าคลุมผมเมื่อออกนอกบ้าน และหากเป็นหญิงสาวนิยมปล่อยชายผ้าไว้ทางด้านหน้า ส่วนหญิงวัยผู้ใหญ่นิยมตวัดชายผ้าด้านใดด้านหนึ่งไปด้านหลัง เมื่อออกนอกบ้านนิยมนุ่งกางเกงขายาวหรือนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนสั้นโดยมีแขนยาวประมาณข้อศอก หรือสวมเสื้อแขนยาวจรดข้อมือ มีทั้งเสื้อเชิ้ตและเสื้อยืด เสื้อคอกลมผ่าหน้าติดกระดุม หรือเสื้อผ้าป่านซึ่งเป็นผ้าที่มีเนื้อบางเบา โดยเสื้อผ้าที่สวมใส่ส่วนใหญ่หาซื้อมาจากภาคใต้ตอนล่าง เช่น อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และจังหวัดปัตตานี

สำหรับผ้าทอที่จำหน่ายในชุมชนหรือผ้าทอที่ทอใช้เองไม่นิยมนำมาตัดเป็นชุดเพื่อใช้ในการทำงาน แต่จะใช้ตัดเป็นชุดสำหรับไปงานแต่งงานหรืองานประเพณีสำคัญ ๆ เช่น งานเมาลิด งานออกบวช งานฮารีรายอ ฯลฯ โดยใช้ผ้าทอที่ตัดเย็บด้วยผ้าผืนเดียวกันทั้งชุด โดยตัดเป็นกระโปรงยาวกรอมเท้าและตัดเป็นเสื้อแขนยาว (ไม่นิยมสวมชุดกุรง) และใช้ผ้าคลุมผม

นอกจากนี้ อ๊ะ คชสวัสดิ์, เสนกะ ไสหยิด และ แดง ทองวิเศษ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในโอกาสพิเศษอาจจะนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะแบบพัน สวมใส่กับเสื้อแขนยาวซึ่งมีปกเสื้อแบบหลากหลาย เช่น ปกลูกกล้วย (ปกกล้วย) เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นเสื้อผ่าหน้าติดกระดุม ทรงตรง หรือเข้ารูปเล็กน้อย และมีการผ่าชายเสื้อด้านข้างเล็กน้อย ซึ่งชุดดังกล่าวสามารถสวมใส่ได้ตั้งแต่หญิงสาวจนถึงวัยกลางคน ดังภาพที่ ๑๔๘

ภาพที่ ๑๔๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในปัจจุบัน

ทิฆัมพร ชัยนิยม ,สะฝีเย๊าะ หีมผอม และมิเนาะ โส๊ะอัน (๒๕๔๙,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า การแต่งกายของนักเรียนหรือนักศึกษาชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เมื่อ ๑๐ กว่า ปีที่ผ่านมาเริ่มมีการแต่งกายถูกต้องตามหลักศาสนามากขึ้น กล่าวคือ หญิงสาวจะนุ่งกระโปรงสีดำหรือสีกรมท่า ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาว และคลุมผมด้วยผ้าพื้นสีขาว (คลุมฮิญาบ) โดยมักรวบชายผ้าคลุมผมทั้งสองข้างไว้ข้างหน้า เช่นเดียวกับการแต่งกายเมื่อออกนอกบ้าน แต่ต่างกันตรงที่รูปแบบของเสื้อและกระโปรงที่สวมใส่เมื่อออกนอกบ้านจะมีหลากสี หลากแบบ หรือนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้าแทนการนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้า

สำหรับการแต่งกายในพิธีละหมาด ทิฆัมพร ชัยนิยม , สะฝีเย๊าะ หีมผอม และมิเนาะ โส๊ะอัน (๒๕๔๙,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า หากเป็นผู้หญิงจะใช้ผ้า “ตะละกง” ซึ่งเป็นผ้าสีขาวผืนใหญ่ใช้คลุมผมในช่วงทำพิธีละหมาด โดยนุ่งผ้าถุงสีขาวหรือผ้าถุงสีอื่นที่สีไม่ฉูดฉาด และสวมเสื้อแขนยาว ดังภาพที่ ๑๔๙

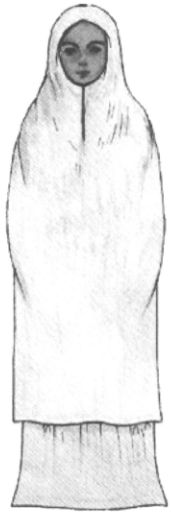

ภาพที่ ๑๔๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

หากเป็นหญิงวัยผู้ใหญ่ เมื่อไปร่วมงานต่างๆ ในโอกาสพิเศษ เช่น เข้าร่วมพิธีแต่งงาน งานฮารีรายอ นิยมนุ่งผ้าถุงสำเร็จ ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาวจรดข้อมือ หรือเสื้อแขนยาวสามส่วน

ซึ่งทั้งเสื้อและผ้าถุงนิยมใช้ตัดเย็บด้วยผ้าชนิดเดียวกัน และคลุมฮิญาบด้วยผ้าที่มีสีเดียวกับชุดที่สวมใส่ และติดเข็มกลัดโลหะประดับเพชร นิยมสวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยมือ และแหวน และสวมรองเท้าตามสมัยนิยม ดังภาพที่ ๑๕๐

ภาพที่ ๑๕๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงานช่วงพ.ศ. ๒๔๕๖-๒๔๕๗ เจ้าสาวนิยมนุ่งผ้าถุงแบบเย็บสำเร็จและสวมเสื้อที่ตัดเย็บโดยผ้าทอที่มีสีเดียวกัน สีของเสื้อแล้วแต่ชอบ ส่วนใหญ่เป็นเสื้อสีครีมหรือสีชมพูอ่อน โดยเสื้อมีลักษณะเป็นเสื้อแขนทรงกระบอกยาวจรดข้อมือ คอตั้ง (คอจีน) ตัวเสื้อเข้ารูปเล็กน้อย ยาวคลุมสะโพก สวมใส่เครื่องประดับ เช่น สร้อยคอและสร้อยข้อมือทองคำ ไม่คลุมผม

ต่อมา ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๒ วรรณหรอม นุ้ยหมีน (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เจ้าบ่าวในชุมชนเมืองนิยมสวมสูทสากล ผูกเนคไท ไม่มีการเหน็บดอกไม้หรือใส่ผ้าเช็ดหน้าไว้ที่กระเป๋าเสื้อสูท สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น ในบางท้องที่เจ้าบ่าวอาจจะสวมสูทสากลและเหน็บกริชที่เอว ส่วนเจ้าสาวนิยมนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้าปลายย้วย สวมเสื้อคอกลม แขนยาวจรดข้อมือ ปลายแขนย้วย ตัวเสื้อยาวคลุมสะโพก นิยมเกล้าผมสูงและเหน็บดอกไม้สดหรือดอกไม้ประดิษฐ์ที่ผม อาจจะคลุมผมด้วยผ้าบาง สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ สร้อยมือ ตุ้มหู และแหวน และนิยมสวมรองเท้าคัทชู ดังภาพที่ ๑๕๑

ภาพที่ ๑๕๑ การแต่งกายของเจ้าสาวชาวไทยพุทธในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เมื่อพ.ศ. ๒๕๐๒

สำหรับการแต่งกายของเจ้าสาวมุสลิมโดยทั่วไป (๒๕๒๐-๒๕๔๕) นิยมแต่งกายด้วยชุดราตรีสากล ที่สามารถหาซื้อหรือเช่าได้จากร้านค้าในเมือง กล่าวคือ สวมชุดราตรียาวถึงตาตุ่ม อาจเป็นทรงแคบหรือบานและตัวเสื้อมีแขนยาว เกล้าผมยกสูง สวมรองเท้าคัทชู และสวมเครื่องประดับได้แก่ สร้อยคอ ตุ้มหู (เข้าชุดกับสร้อยคอ) นอกจากนี้หากเป็นชุดในพิธีในช่วงพ.ศ. ๒๕๒๐ พบว่าเจ้าสาวที่เคยศึกษาเล่าเรียนในแถบภาคใต้ตอนล่าง เมื่อเข้าพิธีแต่งงานนิยมนำการแต่งกายแบบเจ้าสาวในประเทศมาเลเซียมาใช้ในพิธีแต่งงานของตน ซึ่งการแต่งกายดังกล่าวยังคงได้รับความนิยมน้อยกว่าการแต่งกายแบบสากลนิยม ในงานพิธีการมีโต๊ะอิหม่ามเป็นผู้ที่ทำพิธีทางศาสนาในการแต่งงานตามหลักศาสนาอิสลาม ที่เรียกว่า “พิธีนิกะห์” ที่ไทยมุสลิมยังคงยึดถือและปฏิบัติมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังภาพที่ ๑๕๒

ภาพที่ ๑๕๒ การแต่งกายของเจ้าสาวชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๔๕

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยหนุ่มสาวจนถึงผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายวัยหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว หรือนุ่งโสร่งทำชายพก และไม่สวมเสื้อ หรือนุ่งกางเกงเอวรูดขายาวครึ่งแข้ง หรือยาวจรดข้อเท้า

สวมเสื้อกุยเฮง หรือเสื้อยืดคอกลม และอาจใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว ไว้ผมสั้นรองทรง และสวมรองเท้าแตะ อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๔๕) นิยมแต่งกายตามสมัยนิยม แต่ไม่ขัดตามหลักศาสนาโดยการนุ่งกางเกงขายาว เช่น กางเกงวอร์ม กางเกงสแลกซ์ หรือนุ่งโสร่ง สวมเสื้อยืดคอกลม คอโปโล เสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือแขนยาว ไม่สวมหมวก และสวมรองเท้าแตะ

สำหรับหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๓ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแบบสวมศีรษะหรือผ่าหน้าตลอดแขนยาวคลุมข้อศอกหรือจรดข้อมือ ไว้ผมยาวถักเปีย ผูกผม หรือ สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ ต่อมาพ.ศ. ๒๔๕๘ อาจจะนุ่งผ้าถุงพื้นสีเข้มๆ นุ่งผ้าซิ่น หรือผ้าถุงปาเต๊ะ สวมเสื้อแขนยาวประมาณศอก และช่วงพ.ศ. ๒๕๑๒ นิยมสวมเสื้อคอกลมแบบแขนในตัว ไว้ผมยาวถึงเอวถักเปีย สวมรองเท้าแตะ ต่อมาช่วง พ.ศ.๒๕๑๕-๒๕๒๕ เริ่มมีการคลุมผมหรือสวมหมวกเมื่อออกนอกบริเวณบ้านหรืออยู่กับบ้านแต่มีแขกมาที่บ้าน

ในโอกาสพิเศษ ชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อแต่งกายเพื่อไปร่วมงานต่างๆในโอกาสพิเศษ นิยมนุ่งกางเกงจีน ภาษาท้องถิ่นเรียก “กางเกงเช็ง” หรือนุ่งกางเกงเลขายาวประมาณกลางแข้งหรือยาวจรดข้อเท้า ส่วนใหญ่เป็นกางเกงผ้าพื้นสีเข้ม สวมเสื้อกุยเฮง ไว้ผมสั้นรองทรง และสวมรองเท้าแตะแบบคีบ อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๔๕) นิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อแขนยาว ซึ่งส่วนใหญ่จะแต่งกายตามสมัยนิยมหรือให้เหมาะสมกับการทำงาน และสวมหมวกพับ หากเป็นการแต่งกายในพิธีละหมาดนิยมนุ่งโสร่งหรือกางเกงขายาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาวสีสุภาพ สวมเสื้อตือโละบลางอ และสวมกปิเยาะห์

สำหรับหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ไทยมุสลิมตอนบน เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ ในช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๓ นิยมนุ่งผ้าถุงสำเร็จและสวมเสื้อแขนยาวตัดเย็บด้วยผ้า สวมเกี๊ยะไม้หรือรองเท้าแตะซึ่งทำจากยางรถยนต์ และยังไม่มีการคลุมผม ต่อมาช่วงพ.ศ. ๒๕๐๕ นิยมนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาว และเริ่มคลุมผมเมื่อออกนอกบ้านแต่ยังไม่แพร่หลายมากนัก และช่วงพ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นต้นมาหญิงไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนบนนิยมคลุมฮิญาบหรือใช้ผ้าคลุมผมเมื่อออกนอกบ้าน โดยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๔๕) เมื่อออกนอกบ้านหญิงไทยมุสลิมนิยมนุ่งกางเกงขายาว ผ้าถุงปาเต๊ะยาว ผ้าถุงสำเร็จ หรือกระโปรงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนสั้นประมาณข้อศอกหรือสวมเสื้อแขนยาวจรดข้อมือ มีทั้งเสื้อเชิ้ตและเสื้อยืด สำหรับผ้าทอที่ชาวมุสลิมทอขึ้น ไม่นิยมตัดเพื่อใช้ใส่ในชีวิตประจำวัน แต่นิยมตัดเป็นชุดเพื่อไปงานแต่งงานหรืองานประเพณีสำคัญ โดยนิยมตัดเป็นกระโปรงยาวกรอมเท้า และเสื้อแขนยาวเข้าชุดกัน คลุมฮิญาบ สวมรองเท้าตามสมัยนิยม

นอกจากนี้ หากเป็นการแต่งกายของนักเรียนนักศึกษาในปัจจุบัน นิยมแต่งกายถูกต้องตามหลักศาสนามากขึ้น กล่าวคือ นุ่งกระโปรงสีดำหรือสีกรมท่า ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาว และคลุมผมด้วยผ้าพื้นสีขาว (คลุมฮิญาบ) สำหรับการละหมาดในปัจจุบันจะยังคงเดิม คือ หากเป็นหญิงจะใช้ผ้า “ตะละกง” ซึ่งเป็นผ้าสีขาวผืนใหญ่ใช้คลุมผมในช่วงทำพิธีละหมาด โดยนุ่งผ้าถุงสีขาวหรือผ้าถุงสีอื่นที่สีไม่ฉูดฉาด และสวมเสื้อแขนยาว

สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงานช่วงพ.ศ. ๒๔๘๖-๒๔๘๗ เจ้าบ่าวนิยมนุ่งกางเกงขายาวหรือนุ่งผ้าถุงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อตือโละบลางอสีขาว สวมหมวกแขกสีดำหรือกปิเยาะห์สีขาว และใช้ผ้าโพกศีรษะอีกครั้ง ส่วนเจ้าสาวนุ่งผ้าถุงแบบเย็บสำเร็จที่มีสีเดียวกับเสื้อ โดยสวมเสื้อสีอ่อน คอตั้ง แขนทรงกระบอกยาวจรดข้อมือ ทรงเข้ารูปเล็กน้อย ยาวคลุมสะโพก สวมใส่เครื่องประดับ เช่น สร้อยคอและสร้อยข้อมือทองคำ ต่อมาในช่วงพ.ศ. ๒๕๐๒ เจ้าบ่าวในชุมชนเมืองนิยมสวมสูทสากล ผูกเนคไท สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น ในบางท้องที่เจ้าบ่าวอาจจะเหน็บกริชที่เอว ส่วนเจ้าสาวนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้าปลายย้วย สวมเสื้อคอกลม แขนยาวจรดข้อมือ ปลายแขนย้วย ตัวเสื้อยาวคลุมสะโพก นิยมเกล้าผมสูงและเหน็บดอกไม้สดหรือดอกไม้ประดิษฐ์ อาจคลุมผมด้วยผ้าบาง มีการสวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ ตุ้มหู และแหวน และนิยมสวมรองเท้าคัทชู ช่วงพ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๔๕ เจ้าบ่าวยังคงสวมสูทสากล ส่วนเจ้าสาวนิยมแต่งกายด้วยชุดราตรีสากล โดยการนุ่งชุดราตรียาวถึงตาตุ่มทรงแคบหรือบานและตัวเสื้อมีแขนยาว เกล้าผมยกสูง สวมรองเท้าคัทชู และสวมเครื่องประดับได้แก่ สร้อยคอ ตุ้มหู (เข้าชุดกับสร้อยคอ)

นอกจากนี้ ตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๒๐ พบว่าหากเป็นคู่บ่าวสาวที่เคยศึกษาเล่าเรียนมาจากจังหวัดปัตตานี หรือประเทศซาอุดิอาราเบีย นิยมแต่งกายแบบประเทศมาเลเซีย โดยเจ้าบ่าวนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอตั้ง แขนยาวจรดข้อมือ มีผ้าโพกศีรษะ (เครื่องแต่งกายทั้ง ๓ ชิ้น ตัดเย็บจากผ้าผืนเดียวกัน) มีผ้ามาคาดทับที่เอว ส่วนเจ้าสาวนุ่งชุดประโปรงแขนยาว คลุมฮิญาบ

๔.๒.๒.๓.๓ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑ - ๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

สำหรับการแต่งกายของชายสูงอายุในช่วงพ.ศ.๒๕๔๕ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่ง (ผ้าตา) สวมเสื้อกุยเฮงสีขาวหรือสีครีมอ่อนๆ มีลักษณะเป็นเสื้อคอกลม ผ่าหน้าครึ่งอก ติดกระดุม ๒ เม็ด หรือเสื้อผ่าหน้าตลอดติดกระดุมและมีกระเป๋าที่ชายเสื้อ ๒ ข้างหรือมีกระเป๋าที่หน้าอกด้านซ้าย ๑ ใบ หรือสวมเสื้อยืดคอกลม ซึ่งมีทั้งแบบเสื้อแขนสั้นและเสื้อแขนยาว สวมกปิเยาะห์และสวมรองเท้าแตะ ดังภาพที่ ๑๕๓

ภาพที่ ๑๕๓ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๔๕

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

สวัสดิ์ กูรูเฝี๊ยะ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุ ช่วงพ.ศ.๒๕๔๕ เช่น การแต่งกายเพื่อเข้าร่วมงานเมาลิด นิยมนุ่งโสร่งหรือกางเกงขายาว สวมเสื้อแขนยาว หรือเสื้อแขนสั้น แบบหลากหลาย ส่วนใหญ่เป็นเสื้อที่มีเนื้อผ้าค่อนข้างโปร่ง เบา เรียบง่าย และสวมหมวกพับสีดำ หรือ กปิเยาะห์สีขาว ดังภาพที่ ๑๕๔ หากเป็นชายสูงอายุที่เคยผ่านการเข้าร่วมพิธีทางศาสนาในนครเมกกะมาแล้วนิยมสวมกปิเยาะห์แล้วใช้ผ้าโพกศีรษะคลุมทับอีกครั้ง

ภาพที่ ๑๕๔ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๔๕

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุ ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ทิฆัมพร ชัยนิยม , สะฝีเย๊าะ หีมผอม และมิเนาะ โส๊ะอัน (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันหญิงสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาวถึงข้อมือหรือแขนยาวสามส่วน สวมรองเท้าแตะ ใช้ผ้ามาคลุมผม หรือสวมหมวกที่ถักด้วยไหมพรม เช่น การแต่งกายของหญิงสูงอายุในชุมชนบ้านสงขลา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ขณะอยู่กับบ้านจะสวมเสื้อแขนยาว แล้วนุ่งกับผ้าถุงปาเต๊ะ สวมรองเท้าแตะ และคลุมผมแบบง่ายๆ โดยตวัดชายผ้าข้างหนึ่งไปทางด้านหลัง ดังภาพที่ ๑๕๕

ภาพที่ ๑๕๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ตอนฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๔๕

อย่างไรก็ตาม เราสามารถพบหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนบนยังคงแต่งกายด้วยการนุ่งโจงกระเบนและสวมเสื้อคอกลมแขนสามส่วน หรือเสื้อคอกระเช้า เช่น การแต่งกายของคุณยายอายุประมาณ ๘๐ ในชุมชนบ้านห้วยพุน ตำบลตะกรบ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

สวัสดิ์ กูรูเฝี้ยะ , มะย๊ะ ร่าหมาน และ มะลิย๊ะ อรวิเศษ (๒๕๔๕,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าหญิงสูงอายุเมื่อออกบ้านเพื่อร่วมงานพิธีที่สำคัญ งานประเพณี หรืองานที่เกี่ยวข้องกับศาสนานิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะหรือผ้าทอ หรือผ้าถุงสำเร็จยาวกรอมเท้า และสวมเสื้อสีเดียวกับผ้าถุงซึ่งเป็นเสื้อแขนยาวจรดข้อมือหรือแขนสามส่วน มีทั้งแบบสวมหัว หรือแบบผ่าหน้าติดกระดุม ตัวเสื้อเป็นแบบทรงหลวมๆ ซึ่งเป็นเสื้อที่สามารถหาซื้อได้ในท้องตลาด คาดเข็มขัดโดยม้วนชายผ้าทับเข็มขัด และคลุมฮิญาบ ดังภาพที่ ๑๕๖

ภาพที่ ๑๕๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๔๕

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่ง สวมเสื้อกุยเฮงสีขาวหรือสีครีม สวมหมวกปีเยาะห์ หากเป็นหญิงสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาวถึงข้อมือ หรือแขนยาวสามส่วน สวมรองเท้าแตะ ใช้ผ้ามาคลุมผม หรือสวมหมวกที่ถักด้วยไหมพรม

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุนิยมนุ่งโสร่งหรือกางเกงขายาว สวมเสื้อแขนยาวหรือสวมเสื้อแขนสั้นแบบหลากหลาย มีการสวมหมวกพับสีดำหรือกปีเยาะห์สีขาว หากเป็นชายสูงอายุที่เคยผ่านการเข้าร่วมพิธีทางศาสนาในนครเมกกะจะสวมกปีเยาะห์แล้วใช้ผ้าโพกศีรษะคลุมทับอีกครั้ง ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะหรือผ้าทอ หรือผ้าถุงสำเร็จยาวกรอมเท้า และสวมเสื้อสีเดียวกับผ้าถุงซึ่งเป็นเสื้อแขนยาวจรดข้อมือ หรือแขนสามส่วน มีทั้งแบบสวมหัว หรือแบบผ่าหน้าติดกระดุม ตัวเสื้อเป็นแบบทรงหลวมๆ คาดเข็มขัดโดยม้วนชายผ้าทับเข็มขัด และคลุมฮิญาบ

๔.๒.๒.๔ เครื่องประดับประกอบการแต่งกาย

การสวมใส่เครื่องประดับของหญิงชาวไทยมุสลิมในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานประเพณี งานแต่งงาน นิยมสวมสวมเครื่องประดับที่ทำจากทองคำมากกว่าเครื่องประดับที่ทำจากเงิน โดยเฉพาะสร้อยคอ สร้อยข้อมือ และแหวน และเมื่ออยู่กับบ้านจะสวมเฉพาะสร้อยคอ หรือ ตุ้มหู หรือไม่สวมเครื่องประดับขณะอยู่กับบ้าน (มะลิยี๊ะ อรวิเศษ ,มะยี๊ะ ร่าหมาน และเอ็นดุล มุดาอเส็น (๒๕๔๕, ผู้ให้ข้อมูล)

๔.๒.๒.๕ การดูแลรักษาเครื่องแต่งกาย

ในอดีตไทยมุสลิมในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ดูแลรักษาเสื้อผ้าด้วยการซักผ้ากับน้ำด่าง ซึ่งทำจากขี้เถ้าของโตนดมาเผาไฟ แล้วเอาขี้เถ้าที่ผสมกับน้ำ ปล่อยทิ้งให้ตกตะกอน แล้วนำน้ำส่วนที่ใสมาใช้ซักผ้าด้วยมือ หลังจากนั้นจึงนำผ้าที่แห้งแล้วมารีดด้วยเตารีดที่ใช้ถ่าน เรียกว่า “เตาถ่าน” ซึ่งทำจากทองเหลือง หากไม่มีเตารีดก็จะใช้ไม้ฟืนมารีดให้ผ้าเรียบขึ้น หรือใช้การสะบัดผ้าแรงๆ ขณะตากผ้าเพื่อให้ผ้ายับน้อยที่สุดโดยอาจไม่ต้องรีด

สำหรับบางครัวเรือนที่ไม่มีเตารีด อาจจะใช้น้ำร้อนใส่ขันทองเหลืองแทนเตารีดมารีดลงบนผ้าให้ผ้าเรียบ ซึ่งคนสมัยก่อนจะนำผ้าไปแช่กับ “น้ำหม้อ” (น้ำที่เทจากหม้อหุงข้าว) โดยการผสมน้ำหม้อกับน้ำ แล้วนำผ้าไปแช่ เพื่อให้ผ้าอยู่ตัวไม่คืนรูป และเมื่อนำไปรีดแล้วจะช่วยให้ผ้าเรียบและเป็นเงาวาว (ทิฆัมพร ชัยนิยม, สะฝีเย๊าะ หีมผอม และมิเนาะ โส๊ะอัน : ๒๕๔๕ ผู้ให้ข้อมูล) หรือบางคนอาจจะนำผ้าไปแช่กับแป้งมัน โดยใช้แป้งมันละลายกับน้ำร้อน แล้วนำผ้าไปแช่ หลังจากนั้นจึงนำผ้าไปตาก เพื่อช่วยให้ผ้ารีดง่ายและรีดเรียบมากขึ้น (มะลิยี๊ะ อรวิเศษ : ๒๕๔๕, ผู้ให้ข้อมูล) โดยระหว่างรีดผ้าบางคนอาจจะอมน้ำใส่ปากแล้วพ่นไปที่ผ้าเพื่อรีดผ้าให้เรียบ (วรรณหรอม นุ้ยหนับ : ๒๕๔๕ ผู้ให้ข้อมูล) หลังจากนั้นเมื่อรีดผ้าเรียบร้อยแล้วจึงนำผ้ามาพับเพื่อเก็บใส่หีบไม้หรือหีบทองเหลือง ซึ่งภาษาท้องถิ่น

เรียกว่า "ปู" หรือบางคนอาจจะพับผ้าเก็บไว้ในหีบเหล็ก (ทิฆัมพร ชัยนิยม , สะฝีเย๊าะ หีมผอม และมิเนาะ โส้ะอัน : ๒๕๔๕ ผู้ให้ข้อมูล)

ในระยะต่อมาจึงเปลี่ยนมาใช้สบู่ซัลไลท์แทนน้ำด่าง และเปลี่ยนมาใช้แฟ้บ (ผงซักฟอก) เหมือนปัจจุบัน (ผงซักฟอก) และเปลี่ยนจากซักผ้าด้วยมือมาเป็นการใช้เครื่องซักผ้า และใช้เตารีดไฟฟ้า และเมื่อรีดผ้าเสร็จแล้วจะแขวนไว้ในตู้ (อ้ามิดีน พรไชย : ๒๕๔๕ ผู้ให้ข้อมูล)

๔.๒.๒.๖ ค่านิยมและความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งกาย

ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๗ หญิงสาวไทยมุสลิมในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนนิยมดัดผม โดยการม้วนผมด้วยด้วยเหล็กร้อนๆ ซึ่งมีลักษณะเป็นเส้นลวดขนาดใหญ่ นำไปเผาไฟจนแดง ซึ่งก่อนที่จะนำไปม้วนผมต้องเอาเหล็กที่เผาร้อนๆ ไปถูกับทรายหรือดินก่อนที่จะนำมาม้วนกับผม เพื่อป้องกันผมไหม้ ซึ่งการม้วนผมของหญิงสาวชาวไทยมุสลมในภาคใต้ตอนบนนิยมดัดผมเพื่อร่วมงานในโอกาสพิเศษ เช่น งานแต่งงาน (มะลิยี๊ะ อรวิเศษ ,มะยี๊ะ ร่าหมาน และเอ็นดุล มุดาอเส็น : ๒๕๔๕ ผู้ให้ข้อมูล)

ช่วงพ.ศ. ๒๕๒๕ หญิงสาวไทยมุสลิมในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนนิยมดัดผมกันมากขึ้น และมักจะติดกิ๊บดำที่ผม สำหรับวิธีการดัดผมจะต่างจากอดีต กล่าวคือ มีการดัดในร้านเสริมสวย หรือดัดเองที่บ้านโดยใช้น้ำยาดัดเคมีแทนการใช้ลวดเผาไฟ (ทิฆัมพร ชัยนิยม , สะฝีเย๊าะ หีมผอม และมิเนาะ โส้ะอัน : ๒๕๔๕ ผู้ให้ข้อมูล)

สำหรับการดูแลรักษาผมของหญิงไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนบนในสมัยก่อน นิยมใช้รากบ้า หรือย่านบ้า (ย่านสะบ้า) เอามาทุบให้เกิดฟอง แล้วนำฟองดังกล่าวมาสระผม หรือบางท้องที่ เช่น ชุมชนบ้านสงขลา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีนิยมสระผมด้วยน้ำด้าง (น้ำด่าง) ทำจากงวงลูกโตนด นำมาเผาแล้วแช่น้ำไว้ จนเป็นสีแดง ออกเป็นเปลือก (ฟอง) สบู่ แล้วนำมาสระผม (มะลิยี๊ะ อรวิเศษ, มะยี๊ะ ร่าหมาน และเอ็นดุล มุดาอเส็น : ๒๕๔๕ ผู้ให้ข้อมูล) ต่อมาเปลี่ยนเป็นสระผมด้วยแฟซ่า (ยาสระผมยี่ห้อแฟซ่า มีลักษณะเป็นผงเหมือนผงซักฟอก) แล้วจึงเปลี่ยนเป็นแชมพูสระผมเหมือนกับปัจจุบัน เมื่ออาบน้ำผู้หญิงจะนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ ผู้ชายจะนุ่งผ้าขาวม้าฟอกตัวด้วยสบู่ก้อน "ยี่ห้อซัลไลน์" ซึ่งเป็นสบู่ก้อนยี่ห้อแรกๆ ที่มีมานานจนถึงปัจจุบัน (อะ คชสวัสดิ์ ,เสนกะ ไสหยิด และแดง ทองวิเศษ : ๒๕๔๕ ผู้ให้ข้อมูล)

สำหรับการดูแลใบหน้าในสมัยก่อนหญิงไทยมุสลิมในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เมื่อออกนอกบ้านจะผัดหน้าโดยใช้แป้งน้ำ โดยในบางช่วงนิยมใช้ "แป้งแข้ก" ซึ่งเป็นก้อนสีชมพูมีขนาดเท่าไข่ไก่ที่มาจากกรุงเทพฯ (มะลิยี๊ะ อรวิเศษ ,มะยี๊ะ ร่าหมาน และเอ็นดุล มุดาอเส็น : ๒๕๔๕ ผู้ให้ข้อมูล)

นอกจากนี้สมัยก่อนในบางพื้นที่ เช่น บ้านห้วยพุน อำเภอท่าชนะ และบ้านสงขลา อำเภอพุมเรียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวิธีการทำให้หน้าขาวขึ้น โดยใช้น้ำยางจากก้านสาคูมาทาพอกหน้าให้ขาว โดยนำยางที่ได้มาทาหน้าในตอนกลางคืน โดยทาซ้ำประมาณ ๒-๓ วัน แล้วจึงหยุดทา หลังจากนั้นหน้าจะเริ่มลอกไปเรื่อยๆ จนกระทั่งหน้าขาวขึ้น (สะฝีเย๊าะ หีมผอม ,๒๕๔๕ ผู้ให้ข้อมูล) ทาปากด้วยผงที่ใช้

ทาปาก ซึ่งมีลักษณะเป็นผงแป้งเหมือนสีทำขนม วิธีใช้โดยการนำสีมาผสมน้ำเพื่อให้ละลายแล้วมาถูที่ปากเพื่อให้ปากแดงหรือมีสีอมชมพู (มะยีะ ร่าหมาน ๒๕๔๙ ผู้ให้ข้อมูล)

๔.๒.๒.๗ ค่านิยม ความเชื่อ และคำสอนเกี่ยวกับการแต่งกาย

ผู้ชาย

การแต่งกายของไทยมุสลิมควรยึดปฏิบัติตามหลักสาสนา คือ แต่งกายให้มิดชิด โดยผู้หญิงเห็นได้เฉพาะมือและหน้าเท่านั้น นอกจากนี้ผู้ชายต้องสวมหมวกเมื่อไปร่วมพิธีทางศาสนา โดยเวลานุ่งโสร่งห้ามนุ่งให้เห็นสะดือ (อ้ามิดีน พรไชย ๒๕๔๙ ผู้ให้ข้อมูล) ทั้งนี้ผู้ชายจะไม่นำผ้าถุงของผู้หญิงมานุ่งในขณะที่ผู้หญิงไม่นิยมนำผ้าถุงของผู้ชายมานุ่งเช่นกัน และผู้ชายจะไม่สวมใส่เครื่องประดับใดๆทั้งสิ้น เนื่องจากเป็นข้อบัญญัติของศาสนาอิสลาม จะสวมใส่ได้เฉพาะนาฬิกาเพื่อไว้ดูเวลาเท่านั้น (สะฝีเย๊าะ หีมผอม ๒๕๔๙ ผู้ให้ข้อมูล)

ผู้หญิง

การแต่งกายของหญิงไทยมุสลิมในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน จะต้องปฏิบัติตามข้อบัญญัติของศาสนา ดังนั้นผู้หญิงจึงห้ามใส่กระโปรงสั้น และห้ามนุ่งผ้าให้ต่ำกว่าสะดือทั้งชายและหญิงเวลาใส่ต้องสวมใส่ให้มิดชิดถึงตามตาตุ่ม ห้ามยาวเหนือเข่าขึ้นไป (ทั้งอยู่บ้านหรือออกนอกบ้าน) โดยตามหลักศาสนาแล้วผู้หญิงห้ามแต่งหน้าทาปาก ยกเว้นหญิงที่แต่งงานแต่ต้องขออนุญาตสามีก่อน เพราะไม่เช่นนั้นจะถือว่าเป็นบาป (อ้ามิดีน พรไชย ,๒๕๔๙ ผู้ให้ข้อมูล)

เครื่องประดับและเครื่องประกอบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

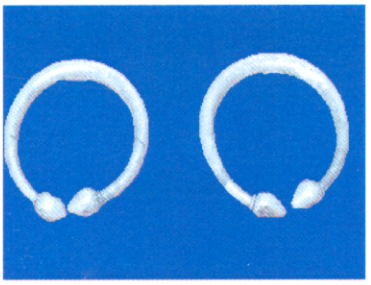

กำไลข้อเท้า

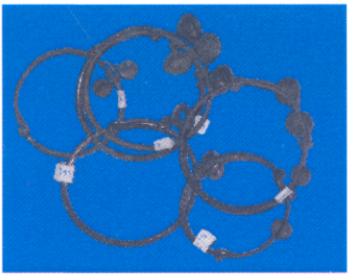

กำไลข้อเท้าและกำไลข้อมือของเด็ก

กำไลข้อมือ

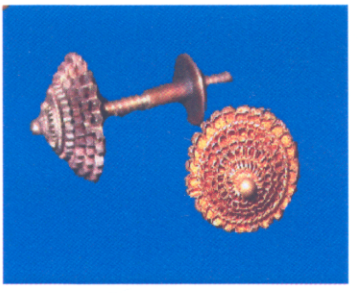

ตุ้มหู

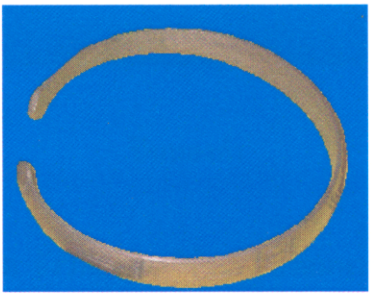

กำไลข้อมือ

แหวนทองคำ

ตะปิ้งแผ่น

ตะปิ้งเลื้อย

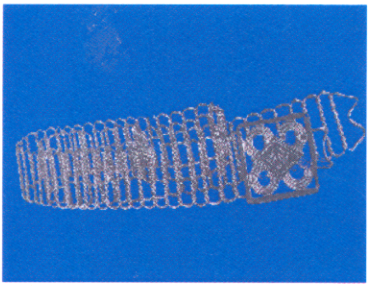

เข็มขัด

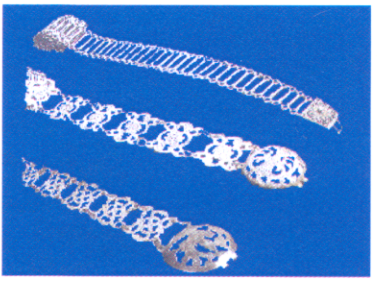

เข็มขัด

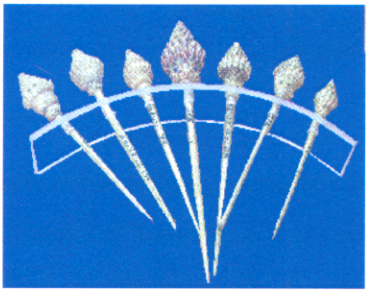

ปิ่นทองคำ

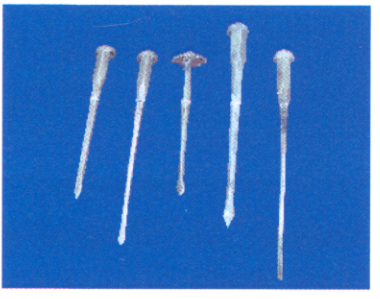

ปิ่นปักผม

ที่มา : ชวลิต อังวิทยาธร, พิพิธภัณฑ์วัดมหาธาตุวรมหาวิหาร, และพิพิธภัณฑ์วัดบรมมหาธาตุไชยา

๔.๒.๓ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

ภาพพื้นที่ศึกษา :

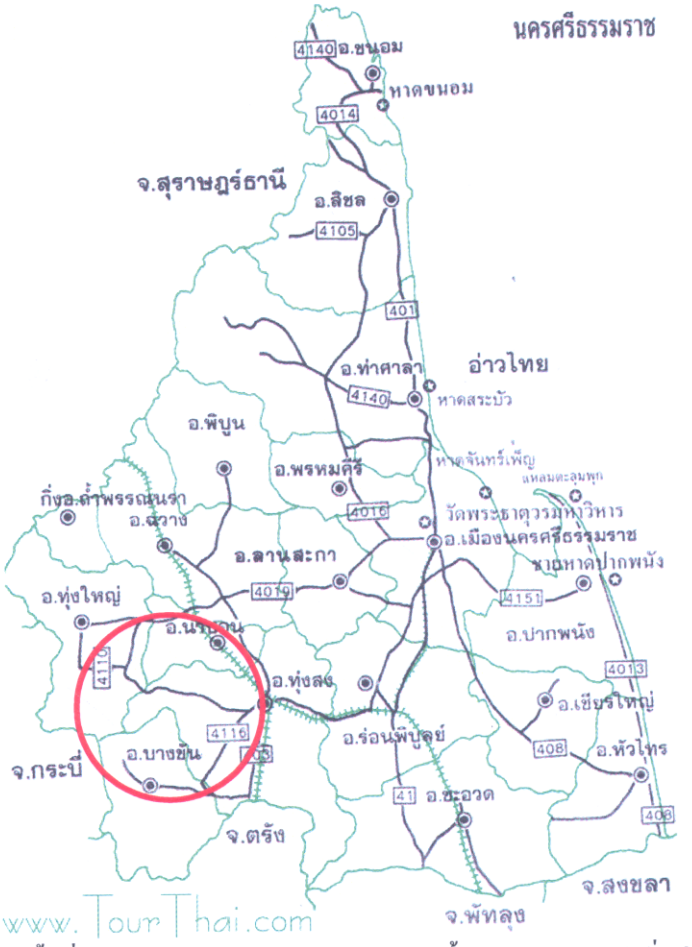

ภาพที่ ๑๕๗ ภาพพื้นที่ศึกษารูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

ในการศึกษาวัฒนธรรมการแต่งของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ทีมวิจัยได้กำหนดเขตศึกษา คือ ชุมชนบ้านสวนจีน หมู่ที่ ๕ ตำบลไสหร้า และชุมชนในหมู่ที่ ๔ ตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งชาวบ้านเรียกหมู่ที่ ๔ และหมู่ที่ ๕ นี้ว่า “ชุมชนจันดี” สำหรับชาวจีนกลุ่มแรกที่อพยพมาตั้งรกรากถิ่นฐานที่ชุมชนจันดี ส่วนใหญ่เป็นคนจีนที่อพยพมาจากอำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งประกอบด้วยชาวจีน ๒ กลุ่ม คือ ชาวจีนจากแผ่นดินใหญ่ที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย โดยทางเรือแล้วขึ้นฝั่งที่อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช และชาวจีนที่อพยพมาจากประเทศมาเลเซีย สำหรับชาวจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบ้านสวนจีน ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนฮกจิวที่ประกอบอาชีพทำสวนยาง และหากเป็นชาวจีนแต้จิ๋ว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย

นับถึงปัจจุบันชุมชนจันดีมีอายุกว่า ๗๐ ปี ซึ่งประชากรร้อยละ ๙๐ เป็นชาวจีนเชื้อสายฮกจิว (“ฮกจิว” เป็นจังหวัดหนึ่งในมณฑลฮกเกี้ยนของประเทศจีน) ภาษาที่ใช้ คือ ภาษาฮกจิว ซึ่งเป็นภาษาที่เก่าแก่มาก ส่วนชาวจีนแต้จิ๋วจะใช้ภาษาแต้จิ๋วในการสื่อสาร ซึ่งจากการศึกษารูปแบบการแต่งกายของชาวจีนกลุ่มดังกล่าวปรากฏผลดังนี้

๔.๒.๓.๑ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔)

๔.๒.๓.๑.๑ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕- ๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชาย ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

วิรัช เอี่ยวสานุรักษ์ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ เด็กผู้ชายวัยทารกเมื่ออยู่กับบ้านไม่สวมเสื้อผ้า หากเป็นเด็กโตนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวสามส่วน สวมเสื้อคอจีน (เสื้อคอตั้ง) แขนสั้น ผ่าหน้าตลอดติดกระดุมจีน ไว้ผมสั้นเกรียนหรือผมรองทรง สวมเกี๊ยะไม้ ดังภาพที่ ๑๕๘

ภาพที่ ๑๕๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชาย ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

อ้ายกิ้ง แซ่หลี (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ เด็กผู้ชายวัย ๕-๑๕ ขวบ เมื่อไปร่วมในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น วันตรุษจีน วันสารทจีน นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นยาวระดับเข่า ทรงหลวมๆ หรือนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อคอฮาวาย แขนสามส่วน โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัด สวมถุงเท้ายาวปิดน่อง และสวมรองเท้าผ้าใบ ดังภาพที่ ๑๕๙

ภาพที่ ๑๕๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ (ที่มา: ภาพน้องชายของคุณอ้ายกิ้ง แซ่หลี)

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิง ช่วง .ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔

อ้ายกิ้ง แซ่หลี และสุรพล แซ่หลี (๒๕๔๘, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔ เด็กผู้หญิงวัย ๕-๑๕ ปี เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง สวม "เสื้อคอจีนผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง" (ตัวเสื้อชิ้นหน้าป้ายไปทางขวาหรือซ้ายจากคอเสื้อจนถึงรักแร้และผ่าเป็นแนวลึกจรดแนวด้านข้างลำตัวแล้วติดกระดุมจีน) แขนระฆังยาวสามส่วน ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นสีอ่อนๆ เช่น สีฟ้า สีครีม ไว้ผมยาวและถักเปียหางเดี่ยว สวมเกี๊ยะไม้ ดังภาพที่ ๑๖๐

ภาพที่ ๑๖๐ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔

อ้ายกิ้ง แซ่หลี และสุรพล แซ่หลี (๒๕๔๘, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔ ในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานวันตรุษจีน งานวันสารทจีน เด็กผู้หญิงนิยมแต่งกายสวยงามกว่าชุดที่ใช้สวมอยู่กับบ้าน กล่าวคือ เด็กผู้หญิงวัย ๕ - ๑๕ ปี นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง สวม"เสื้อคอจีนผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง" แขนระฆังยาวสามส่วน นิยมตัดเย็บด้วยผ้าพื้นหรือผ้าแพรลายดอก ไว้ผมยาวโดยนิยมหวีผมแสกข้างและผมด้านหลังถักเป็นเปียเดี่ยว สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น กำไลหยก ตุ้มหู เป็นต้น สวมถุงเท้าสีขาวยาวปิดน่อง และสวมรองเท้าผ้าใบ ดังภาพที่ ๑๖๑

ภาพที่ ๑๖๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔
(ที่มา : ภาพคุณอ้ายกิ้ง แซ่หลี)

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวสามส่วน สวมเสื้อคอจีน แขนสั้น ผ่าหน้าตลอดติดกระดุมจีน ไว้ผมสั้นเกรียนหรือผมรองทรง สวมเกี๊ยะไม้ ส่วนเด็กผู้หญิงนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วย ยาวครึ่งน่อง สวม "เสื้อคอจีนผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง" แขนระฆังยาวสามส่วน ไว้ผมยาวนิยมหวีผมแสกข้างและถักเปียหางเดี่ยว สวมเกี๊ยะไม้

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นยาวระดับเข่า หรือนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อแขนสั้นหรือสามส่วน สวมถุงเท้ายาวปิดน่อง และสวมรองเท้าผ้าใบ ส่วนเด็กผู้หญิง นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วย ยาวสามส่วน สวมเสื้อคอจีนเหมือนกับเสื้อที่ใช้สวมขณะอยู่กับบ้าน ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นเนื้อดีหรือผ้าแพรลายดอก ไว้ผมยาวหวีผมแสกข้างและถักเป็นเปียหางเดี่ยว สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากหยก สวมถุงเท้ายาวปิดน่อง และสวมรองเท้าผ้าใบ

๔.๒.๓.๑.๒ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

วิรัช เอี่ยวสานุรักษ์ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ ชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งขาก๊วยตัดเย็บด้วยผ้าแพร ยาวจรดข้อเท้า (หรือเรียกว่า "กางเกงจีน") โดยนุ่งป้ายและพับขอบเอวลง สวมเสื้อคอจีน แขนยาวสามส่วน ผ่าหน้าตลอด ผูกเชือกผ้า และมีกระเป๋าบริเวณชายเสื้อด้านล่างทั้งสองข้าง ไว้ผมสั้นเกรียน สวมเกี๊ยะแบบไม่มีส้น (นิยมทำไว้ใช้เอง) โดยใช้ไม้เป็นพื้นรองเท้า และใช้ยางชั้นในของรถจักรยานตัดเป็นสายคาดรองเท้า โดยตอกตะปูเพื่อยึดกับพื้นรองเท้า ดังภาพที่ ๑๖๒

ภาพที่ ๑๖๒ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

อ้ายกิ้ง แซ่หลี และสุรพล แซ่หลี (๒๕๔๕,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ ชายหนุ่มจนถึงชายวัยผู้ใหญ่เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานประเพณี งานตรุษจีน งานแต่งงาน หรืองานในโอกาสพิเศษอื่นๆ นิยมนุ่งกางเกงสแล็กยาวสีดำ โดยรีดเน้นจีบขากางเกง สวม "เสื้อนอก" ซึ่งเป็นเสื้อคอตั้ง (เสื้อคอจีน) แขนกระบอกยาวจรดข้อมือ ผ่าหน้าตลอดติดกระดุมโลหะ มีกระเป๋าปะตรงชายเสื้อด้านล่างทั้งสองข้าง (คล้ายเสื้อราชปะแตนของไทย) หรือบางคนอาจสวมเสื้อเชิ้ตไว้ผมสั้นรองทรง ดังภาพที่ ๑๖๓

ภาพที่ ๑๖๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ที่มา : ภาพบิดาของคุณอ้ายกิ้ง แซ่หลี ขณะที่ท่านอายุ ๓๕ ปี

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

วิทยา ศรีพงศ์พันธ์กุล (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕ - ๒๔๗๔ หญิงสาวเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง สวมชุดกี่เพ้ายาวระดับเข่าหรือยาวครึ่งน่อง หรือยาวจรดข้อเท้า ไว้ผมยาว แล้วเกล้ามวยสูงหรือระดับกลางศีรษะ ใช้ปิ่นปักที่มวยผม สวมเกี๊ยะไม้แบบมีสายหนีบ พื้นรองเท้าหนาประมาณ ๑ นิ้ว ดังภาพที่ ๑๖๔

ภาพที่ ๑๖๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

นอกจากนี้ วิรัช เอี่ยวสานุรักษ์ (๒๕๔๙,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าสอดคล้องกันว่าหญิงสาวเมื่ออยู่กับบ้านบางคนนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง สวมชุดกี่เพ้าแขนยาวสามส่วน ตัวเสื้อยาวเลยสะโพกแล้วไว้ผมยาวถึงก้นแล้วเกล้ามวยไว้ด้านหลัง สวมเกี๊ยะไม้ที่มีส้นสูงประมาณ ๑ นิ้ว เมื่อออกนอกบ้านเพื่อไปทำสวนไร่นา นิยมสวมหมวกเปี้ยว ดังภาพที่ ๑๖๕

ภาพที่ ๑๖๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

สำหรับการแต่งกายของหญิงวัยผู้ใหญ่ วิรัช เอี่ยวสานุรักษ์ (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวกลางครึ่งน่อง สวมเสื้อคอจีนผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง แขนกระบอกยาวสามส่วน ตัวเสื้อยาวคลุมสะโพก ไว้ผมยาวเกล้ามวย โดยใช้หวีซึ่งทำจากเขาสัตว์ซึ่งมีซี่หวีถี่ๆ นิยมหวีผมเสยไปด้านหลังแล้วเกล้ามวยผม (ไม่หวีผมแสกกลางหรือแสกข้าง) สวมรองเท้าหุ้มส้นทำจากผ้า หรือสวมเกี๊ยะไม้แบบมีส้นสูงประมาณ ๑ นิ้ว

นอกจากนี้ วิทยา ศรีพงศ์พันธ์กุล (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า หากเป็นหญิงวัยกลางคน นิยมไว้ผมยาวถักเปียและนิยมโกนผมบริเวณหน้าผากทำให้หน้าผากเปิดกว้างเพื่อจะได้มีโหงวเฮ้งดี ไว้ผมยาวเกล้ามวยหรือตัดผมสั้นแล้วติดกิ๊บที่ผมหรือใช้หวีสับซึ่งทำจากเขาสัตว์ เช่น เขาวัวหรือไม้ซึ่งมีซี่ชิดๆ สำหรับเครื่องประดับที่หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมสวมมักเป็นเครื่องประดับประจำตัว คือ ตุ้มหูเงินหรือตุ้มหูทองเป็นเม็ดวงกลมขนาดเล็กเสียบที่ติ่งหู หรือสวมเครื่องประดับที่ทำจากหยก เช่น กำไลหยก ตุ้มหู และสวมเกี๊ยะไม้แบบมีส้นสูงประมาณ ๑ นิ้ว หรือรองเท้าผ้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๑๖๖

ภาพที่ ๑๖๖ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

วิรัช เอี่ยวสานุรักษ์ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์)และอ้ายอิ้ง แซ่หลี (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อออกนอกบ้านเพื่อร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานตรุษจีน งานแต่งงาน นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีดำ สวมเสื้อคอจีนผ่าป้ายข้างติดกระดุมจีน แขนทรงกระบอก ยาวสามส่วน (นิยมทำกระเป๋าลับไว้ที่ด้านในของตัวเสื้อ) ตัวเสื้อเป็นทรงตรงความยาวพอคลุมสะโพก ตัดเย็บด้วยผ้าเนื้อดีกว่าเสื้อที่ใช้สวมขณะอยู่กับบ้าน เช่น ผ้าพื้น หรือผ้าแพรลายดอก ไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำหรือกลางศีรษะและใช้ปิ่นปักผม สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น ตุ้มหูเป็นห่วงวงกลมทำจากทองคำ ตุ้มหูหยก และกำไลหยก สวมเกี๊ยะแบบมีสายคาด ส้นสูงประมาณ ๑ นิ้ว ดังภาพที่๑๖๗ หรือสวมรองเท้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๑๖๘

ภาพที่ ๑๖๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

ภาพที่ ๑๖๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงจีนยาวจรดข้อเท้าแบบพับทบ สวมเสื้อคอจีน แขนยาวสามส่วน ผ่าหน้าตลอด ติดเชือกผ้า และมีกระเป๋าปะบริเวณชายเสื้อด้านล่างทั้งสองข้าง ไว้ผมสั้นรองทรงหรือผมสั้นเกรียน สวมเกี๊ยะแบบไม่มีส้น ส่วนหญิงสาวนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อกี่เพ้ายาวระดับเข่า หรือยาวจรดข้อเท้า ไว้ผมยาวเกล้ามวยสูงหรือระดับกลางศีรษะ ใช้ปิ่นปักผม สวมเกี๊ยะไม้แบบพื้นเรียบหรือแบบมีส้น ส่วนหญิงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอจีนผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง แขนสามส่วน ไว้ผมยาวเกล้ามวยโดยหวีเสยไปด้านหลัง หรือไว้ผมสั้นติดกิ๊บหรือใช้หวีสับในขณะที่หญิงวัยกลางคนนิยมไว้ผมเปีย สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น หรือเกี๊ยะไม้แบบมีส้น

ในโอกาสพิเศษ ชายหนุ่มจนถึงชายวัยผู้ใหญ่ นิยมนุ่งกางเกงสแล็กยาวสีดำ สวม "เสื้อนอก" หรือสวมเสื้อเชิ้ต ไว้ผมสั้นรองทรง ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีดำแบบมีเชือกผูก สวมเสื้อคอจีน ผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง แขนสามส่วน ทรงตรง ยาวพอคลุมสะโพก ไว้ผมยาวเกล้ามวยและเหน็บปิ่นปักผม และสวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น ตุ้มหูทองคำเป็นห่วงวงกลม หรือตุ้มหูหยก กำไลหยก และสวมเกี๊ยะมีส้น หรือสวมรองเท้าหุ้มส้น

๔.๒.๓.๑.๓ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุ ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕ -๒๔๗๔

ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ ชายสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงจีนสีดำ ยาวจรดเท้า สวมเสื้อคอจีน ผ่าหน้าตลอด ติดเชือกผ้า แขนยาวสามส่วน และมีกระเป๋าปะที่ชายเสื้อด้านล่างทั้งสองข้าง ไว้ผมสั้นรองทรงหรือผมสั้นเกรียน สวมเกี๊ยะขณะอยู่กับบ้าน ดังภาพที่ ๑๖๙

ภาพที่ ๑๖๙ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๙-๒๔๗๔

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุ ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔

การแต่งกายของชายสูงอายุเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ มีการแต่งกายไม่ต่างจากการแต่งกายเมื่ออยู่กับบ้าน กล่าวคือ นิยมนุ่งกางเกงจีนสีดำหรือนุ่งกางเกงแพร (กางเกงจีนตัดเย็บด้วยผ้าแพร) ยาวจรดเท้า สวมเสื้อคอจีน ผ่าหน้าตลอด ติดเชือกผ้าหรือกระดุมจีน แขนยาวสามส่วน และมีกระเป๋าปะที่ชายเสื้อด้านล่างทั้งสองข้าง ตัดเย็บด้วยผ้าเนื้อดีกว่าชุดที่ใช้สวมขณะอยู่กับบ้าน เช่น ผ้าแพร ไว้ผมสั้นรองทรงธรรมดาหรือผมสั้นเกรียน และสวมเกี๊ยะดังภาพที่ ๑๗๐

ภาพที่ ๑๗๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๔๙-๒๔๗๔

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔

วิทยา ศรีพงศ์พันธ์กุล (๒๕๔๙,สัมภาษณ์) และไพบูลย์ แซ่ตั๋น (๒๕๔๙,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า หญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งชุดที่ตัดเย็บด้วยผ้าดิบโดยนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อกี่เพ้าซึ่งมีความยาวพอคลุมสะโพกหรือยาวเกือบจรดหัวเข่า ไว้ผมยาวถักเปีย ๑ หางโดยนิยมใช้มีดโกนไรผมบริเวณหน้าผากให้กว้างตามความเชื่อของชาวจีนโบราณ สวมรองเท้าผ้าใบหุ้มส้นที่นิยมตัดเย็บเองโดยใช้ผ้าดิบเนื้อหนาๆ ซ้อนกันให้เป็นชั้นๆ และเย็บเป็นรองเท้าหุ้มส้นเพื่อช่วยให้เดินสะดวกขึ้น เนื่องจากหญิงสูงอายุในช่วงนี้ยังคงมี

เท้าเล็ก สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมการมัดเท้ามาตั้งแต่สมัยยังเป็นเด็กตามแบบอย่างชาวจีนโบราณ ดังภาพที่ ๑๗๑

ภาพที่ ๑๗๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ม่วยเกี้ย แซ่เฮง (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ หญิงสูงอายุเมื่อออกนอกบ้านเพื่อร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานตรุษจีน นิยมแต่งกายด้วยชุดที่ตัดเย็บจากผ้าแพร โดยนุ่งกางเกงขาก๊วยตัดเย็บด้วยผ้าพื้นสีเข้มๆ เช่น สีดำ สีน้ำเงิน สวมเสื้อคอจีนผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง ติดกระดุมจีน แขนกระบอกยาวสามส่วน สวมเครื่องประดับต่างๆที่ทำจากหยก เช่น กำไล แหวน และตุ้มหู ไว้ผมยาวและเกล้ามวยต่ำ หรือถักเปียยาว ๑ หาง สวมถุงเท้าสีขาวยาวปิดน่อง สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๑๗๒

ภาพที่ ๑๗๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

สำหรับชาวไทยเชื้อสายจีนที่เป็นรุ่นลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายจีน ที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในเมืองไทย ตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ตอนต้น พบว่ามีการแต่งกายเหมือนชาวไทยพุทธ ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากการแต่งกายของ “โจ้ปู่เหนียว” ภรรยาของลิ่มเฮียงปู่ซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยน

ที่ค้าขายอยู่ในตลาดสด (บิดาของลิ่มซุ่นหงวนและลิ่มซุ่นฮวดเป็นตระกูลนายทุนที่สำคัญของเมืองนครศรีธรรมราช ในสมัยรัชกาลที่ ๔ และรัชกาลที่ ๕ และเป็นต้นของสกุลลิมปิชาติและชาติตระการโกศล) โดยท่านแต่งกายแบบชาวไทยแท้ กล่าวคือ นุ่งโจงกระเบนสีเข้ม ห่มสไบสีอ่อนพาดเฉียงปล่อยชายไว้ด้านหลัง ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม และสวมรองเท้าแบบเปิดส้น ซึ่งเป็นรองเท้าตามแบบอย่างของวัฒนธรรมไทยเชื้อสายจีน (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้.ธนาคารไทยพานิชย์ , ๒๕๔๒ เล่ม ๖ : ๒๖๓๕) ดังภาพที่ ๑๗๓

ภาพที่ ๑๗๓ ภาพสเก็ตการแต่งกายในโอกาสพิเศษของโจ้ปูเหนียวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน
(ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ ๒๕๔๒ เล่ม ๖ : ๒๖๓๕)

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงจีนสีดำ ยาวจรดเท้า สวมเสื้อคอจีน ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมจีน แขนยาวสามส่วน และมีกระเป๋าปะที่ชายเสื้อด้านล่างทั้งสองข้าง ไว้ผมสั้นรองทรงหรือผมสั้นเกรียน และสวมเกี๊ยะไม้ ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวสามส่วน สวมเสื้อกี่เพ้าตัวสั้น หรือยาวระดับเข่า ไว้ผมยาวถักเปีย ๑ หาง นิยมโกนไรผมให้หน้าผากกว้าง สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงจีนสีดำ หรือกางเกงแพร ยาวจรดเท้า สวมเสื้อคอจีน ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมจีน แขนยาวสามส่วน และมีกระเป๋าปะที่ชายเสื้อด้านล่างทั้งสองข้าง ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีพื้น สวมเสื้อคอจีนผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง แขนสามส่วน ตัดเย็บด้วยผ้าแพร ไว้ผมยาวและเกล้ามวยต่ำ สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้นและหากเป็นไทยเชื้อสายจีนที่บรรพบุรุษมีการอพยพเข้ามาตั้งรกรากในเมืองไทย ตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ตอนต้น นิยมแต่งกายแบบคนไทยพุทธ กล่าวคือ นุ่งโจงกระเบน ห่มสไบพาดเฉียงสีอ่อน ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม และสวมรองเท้าแบบเปิดส้นที่บ่งบอกความเป็นไทยเชื้อสายจีนไว้

๔.๒.๓.๒ รูปแบบการแต่งกายของไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐)

๔.๒.๓.๒.๑ การแต่งกายของไทยเชื้อสายจีนวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

สุนิสา ดีดวง ไพบูลย์ แซ่ตั๋น และวิทยา ศรีพงษ์พันธ์กุล (๒๕๔๙ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ เด็กผู้ชายวัยทารกเมื่ออยู่กับบ้านจะไม่สวมเสื้อผ้า แต่พ่อแม่จะใช้ผ้าอ้อมซึ่งเป็นผ้าสี่เหลี่ยมที่ประกอบด้วยผ้าสองชิ้นที่เย็บติดกัน โดยมีผ้าผืนเล็กเย็บติดกับผ้าอ้อมผืนใหญ่บริเวณตรงกลางของขอบชายผ้าด้านบน และใช้ชายผ้าทำเป็นเส้นเล็กๆ เย็บติดที่มุมผ้าผืนใหญ่ทั้งสองด้าน วิธีนุ่งผ้าให้เด็กพ่อแม่จะวางเด็กให้นอนหงายลงบนผ้าอ้อมแล้วดึงผ้าอ้อมผืนเล็กสอดระหว่างขา และให้ส่วนที่เหลือของผ้าปิดคลุมหน้าท้อง จากนี้จึงใช้ผ้าอ้อมผืนใหญ่ห่อตัวเด็กไว้ โดยดึงเชือกที่มุมผ้าผืนใหญ่ผูกที่เอวด้านหน้าเพื่อให้กระชับขึ้น ดังภาพที่ ๑๗๔

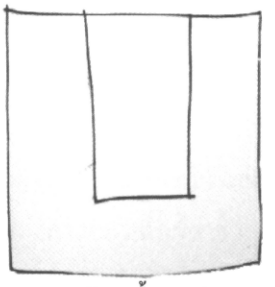

ภาพที่ ๑๗๔ ผ้าอ้อมเด็กวัยทารกชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

สำหรับเด็กผู้ชายวัย ๔-๕ ขวบ วิรัช เอี่ยวสานุรักษ์ (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๗ เด็กผู้ชายวัยนี้ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีพื้นยาวครึ่งน่อง เอวรูดแบบใช้สายรูดที่ทำกับผ้าสอดไว้ในขอบเอวเพื่อดึงให้กระชับแล้วผูก และนิยมเปิดช่องไว้ที่เป้ากางเกงเพื่อให้เด็กปัสสาวะได้สะดวก สวมเสื้อคอจีนสีพื้นผ่าหน้าตลอด แขนสั้นเหนือข้อศอก ดังภาพที่ ๑๗๕

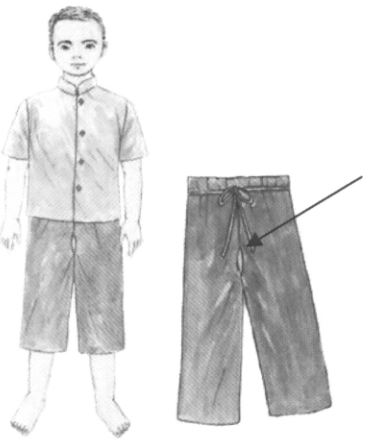

ภาพที่ ๑๗๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนวัย ๔-๕ ขวบแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

สำหรับเด็กผู้ชายวัย ๖-๑๐ ขวบ ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นสีพื้น ยาวเหนือเข่า ติดกระดุมที่เป้ากางเกง มีกระเป๋าลับที่ขอบด้านในกางเกง สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้า ติดกระดุมพลาสติก เสื้อผ้าเด็กในยุคนี้มักเป็นเสื้อผ้าที่ตัดเย็บในชุมชน เนื่องจากการจำหน่ายเสื้อผ้าสำเร็จรูปยังไม่แพร่หลายนักและมีราคาแพง ประกอบกับหญิงไทยเชื้อสายจีนในสมัยนั้นทุกคนต้องฝึกหัดตัดเย็บเสื้อผ้าใช้เอง โดยซื้อผ้าจากตลาดนัดหรือร้านผ้าในชุมชน ดังนั้นการตัดเย็บเสื้อผ้าให้ลูกสวมใส่จึงเป็นเรื่องปกติ อย่างไรก็ตามบางครอบครัวอาจซื้อผ้าแล้วให้ช่างตัดเสื้อในชุมชนตัดเย็บเสื้อผ้าให้ลูกหลานใช้ ดังภาพที่ ๑๗๖

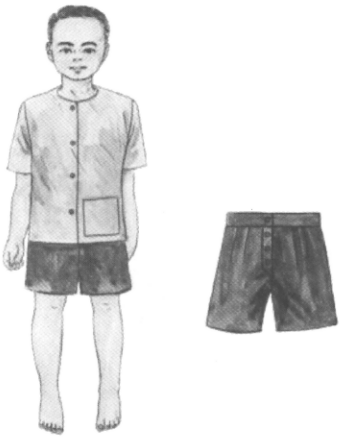

ภาพที่ ๑๗๖ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

นอกจากนี้ หากเป็นการแต่งกายของเด็กผู้ชายวัยตั้งแต่ ๑๐ ขวบขึ้นไป วิรัช เอี่ยวสานุรักษ์ (๒๕๔๙,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นสีพื้นเข้มๆ เช่น สีเขียว ดำ ความยาวเหนือเข่าหรือยาวระดับเข่า เป็นกางเกงเอวรูดใช้เชือกผูก สวมเสื้อกล้ามสีขาว สำหรับเสื้อผ้าที่ใช้สวมนิยมซื้อผ้าผืนแล้วตัดเย็บเองในครอบครัว หรืออาจจะซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากร้านค้าหรือตลาดในชุมชน ซึ่งช่วง พ.ศ. ๒๔๗๘-๒๔๘๐ ซื้อขายกันในราคาตัวละ ๕ บาท และเด็กผู้ชายวัยนี้นิยมไว้ผมสั้นเกรียน ดังภาพที่ ๑๗๗

ภาพที่ ๑๗๗ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชาย ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

ชวลิต อังวิทยาธร (๒๕๔๙,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เด็กผู้ชายวัย ๓-๕ ขวบ ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เมื่อติดตามพ่อแม่ไปร่วมงานในโอกาสต่างๆ เช่น งานตรุษจีน งานแต่งงาน นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นพื้น สวมเสื้อคอกลมสีขาว แขนสั้นระดับศอก ผ่าหน้าตลอด ตัดผมสั้น สวมถุงเท้ายาวปิดน่อง และสวมรองเท้าผ้าใบ เช่น การแต่งกายของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่สอง และรุ่นที่สามนับจากบรรพบุรุษที่เข้ามาตั้งรกรากที่ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ ดังภาพที่ ๑๗๘

ภาพที่ ๑๗๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายวัย ๓-๕ ขวบ ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๖

หากเป็นเด็กโตวัย ๖-๑๕ ขวบ นิยมนุ่งกางเกงขายาวสีขาว สวมเสื้อคอจีนสีขาว แขนยาวจรดข้อมือ ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุม ไว้ผมสั้นรองทรงหรือผมสั้นเกรียน สวมรองเท้าหนังหุ้มส้นหรือรองเท้าผ้าใบ ดังภาพที่ ๑๗๙

ภาพที่ ๑๗๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายวัย๕-๑๐ ขวบชาว ไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

อ้ายกิ้ง แซ่หลี (๒๕๔๙,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕ -๒๔๘๒ เด็กผู้หญิงวัย ๖-๑๒ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วย ยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอจีนผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง

ติดกระดุมจีน ไว้ผมยาวถักเปียหางเดี่ยว ตามคติความเชื่อของไทยเชื้อสายจีนแถบนี้ว่า หากเด็กผู้หญิงไม่ไว้ผมเปียถือว่าเป็นการไว้ทุกข์ ดังนั้นเด็กผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่จึงนิยมไว้ผมเปีย และสวมกำไลหยกเป็นเครื่องประดับติดตัว เมื่ออยู่กับบ้านนิยมสวมรองเท้าผ้าหุ้มส้นที่ตัดเย็บจากผ้าพื้นสีเข้มๆ เช่น สีดำ สีกรมท่า และสวมถุงเท้าสีขาวยาวปิดน่อง หรือสวมเกี๊ยะไม้ ดังภาพที่ ๑๘๐

ภาพที่ ๑๘๐ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๐

นอกจากนี้เด็กผู้หญิงบางคนนิยมไว้ผมสั้น หวีผมแสกข้าง และติดกิ๊บดำ ๑ ตัว สวมเกี๊ยะแบบมีส้นและมีสายคาดซึ่งทำจากยางชั้นในของ “รถถีบ” (รถจักรยาน) และใช้ไม้ไผ่ทำพื้นรองเท้าโดยใช้ตะปูตอกเพื่อยึดกับพื้นรองเท้า เช่น ภาพการแต่งกายของคุณยายม่วยเกี้ย แซ่เฮง ตอนวัยประมาณ ๑๐ ปี ดังภาพ ๑๘๑

ภาพที่ ๑๘๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

(๗) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

ชวลิต อังวิทยาธร (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าช่วง พ.ศ. ๒๔๗๖ เด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนวัย ๓-๕ ขวบ เมื่อติดตามพ่อแม่ไปร่วมงานในโอกาสพิเศษ เช่น งานแต่งงาน งานตรุษจีน นิยมสวมชุดทรงแซก หรือชุดทรงตรงตลอดทั้งแนวตัวเสื้อและกระโปรงซึ่งติดกันเป็นชิ้นเดี่ยวๆ อาจตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้นหรือผ้าลวดลายดอก สวมถุงเท้าสีขาวยาวปิดน่องและสวมรองเท้าหุ้มส้นแบบมีสายคาด (เหมือนรองเท้านักเรียนในสมัยปัจจุบัน) สวมเครื่องประดับ เช่น สร้อยคอ

หรือตุ้มหู ไว้ผมบ๊อบสั้นมีหน้าม้า ดังจะเห็นได้จากการแต่งกายของเด็กผู้หญิงในครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่สองและรุ่นที่สามนับจากบรรพบุรุษที่เข้ามาตั้งรกรากที่ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อพ.ศ. ๒๔๗๖ ดังภาพที่ ๑๘๒

ภาพที่ ๑๘๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงวัย ๓-๕ ขวบชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ (ที่มา : ภาพสเก็ตจากภาพของคุณชวลิต อังวิทธยาธร)

หากเป็นเด็กผู้หญิงวัย ๖-๑๐ ขวบ นิยมนุ่งกระโปรงยาวระดับเข่าหรือยาวเลยเข่า และสวมเสื้อมีปก เช่น ปกบัว ปกฮาวาย แขนสั้น ตัดเย็บด้วยผ้าลายดอก หรืออาจนุ่งชุดแซกยาวระดับเข่า ไว้ผมบ๊อบสั้นมีหน้าม้า สวมรองเท้าหุ้มส้นแบบธรรมดาและแบบมีสายรัดข้อเท้า และสวมถุงเท้าสีขาวยาวปิดน่อง ดังภาพที่ ๑๘๓

ภาพที่ ๑๘๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงวัย ๖-๑๒ ขวบชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ (ที่มา : ภาพสเก็ตจากภาพของคุณชวลิต อังวิทธยาธร)

นอกจากนี้ในช่วงสมัยรัฐนิยม ม่วยเกี้ย แซ่เฮง (๒๕๔๕,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า “ในช่วงดังกล่าวมีประกาศให้ผู้หญิงเมื่อออกนอกบ้านจะต้องนุ่งผ้าถุงและสวมหมวก หากไม่นุ่งจะถูกจับ” ดังนั้นเด็กหญิงวัย ๑๐ ขวบขึ้นไป (หรือเด็กที่นุ่งผ้าถุงเป็นแล้ว) เมื่อออกนอกบ้านจะนุ่งผ้าถุง ซึ่งมีทั้งผ้าลายไทยหรือผ้าปาเต๊ะ โดยนุ่งแบบป้ายข้าง และคาดเข็มขัดโดยดึงขอบผ้าม้วนทับเข็มขัด สวมเสื้อเชิ้ตลายดอก

แขนสั้น หรือเสื้อคอกลมแขนสั้น ผ่าหน้าติดกระดุมเป๊ก อาจจะมีกระเป๋าตรงชายเสื้อทั้งสองข้าง ไว้ผมบ๊อบสั้น หวีแสกข้างติดกิ๊บ ๑ ตัว และสวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น (ช่วงนั้นราคาคู่ละ ๑๐ บาท) หรือสวมเกี๊ยะไม้แบบมีส้น สูงประมาณ ๑ นิ้ว อย่างเช่น การแต่งกายของคุณยายม่วยเกี้ย แซ่เฮง ขณะอายุ ๑๐ ปี ดังภาพที่ ๑๘๔

ภาพที่ ๑๘๔ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาว ไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน สมัยรัฐนิยม

สำหรับการแต่งกายในชุดนักเรียนหญิง อ้ายกิ้ง แซ่หลี (๒๕๔๙ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ตอนท่านอายุ ๑๒ ปี หรือช่วงพ.ศ. ๒๔๘๑ เมื่อไปโรงเรียนจะนุ่งกางเกงขาก๊วยสีดำ ยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอบัวสีขาว (ปกบัว) ผ่าหน้าพอสวมทางศีรษะได้ ติดกระดุม ๒-๓ เม็ดที่หน้าอก แขนสั้น ไว้ผมยาวถักเปีย สวมรองเท้าผ้าใบและสวมถุงเท้ายาวระดับตาตุ่ม ดังภาพที่ ๑๘๕

ภาพที่ ๑๘๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาว ไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๘๑

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายวัยทารกไม่สวมเสื้อผ้า แต่ใช้ผ้าอ้อมห่อหุ้มร่างกาย หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๔-๕ ขวบ นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีพื้น เอวรูดโดยใช้เชือกทำจากผ้าผูก สวมเสื้อคอจีนสีพื้นแขนสั้น หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๖-๑๐ ขวบ นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นสีพื้น ยาวเหนือเข่า แบบติดกระดุมที่เป้ากางเกง สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้า ติดกระดุมพลาสติก สำหรับเด็กผู้ชายวัย ๑๐ ขวบ

ขึ้นไป นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นสีพื้นเข้มๆ เช่น สีเขียว ดำ ยาวเหนือเข่าหรือยาวระดับเข่า เป็นกางเกงเอวรูดใช้เชือกผ้าผูก สวมเสื้อกล้ามสีขาว ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๖-๑๒ ขวบ นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง นิยมสวมกำไลหยกเป็นเครื่องประดับติดตัว ไว้ผมยาวถักเปียหางเดี่ยวหรือไว้ผมสั้นแสกข้างติดกิ๊บ สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น หรือสวมเกี๊ยะมีส้น

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายวัย ๓-๔ ขวบ นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นสีพื้น สวมเสื้อคอกลมสีขาวแขนสั้นระดับศอก ผ่าหน้าตลอด ตัดผมสั้น สวมถุงเท้ายาวปิดน่อง และสวมรองเท้าผ้าใบ หากเป็นเด็กโตนิยมนุ่งกางเกงขายาวและสวมเสื้อคอจีนสีขาว แขนยาวจรดข้อมือ ผ่าหน้าติดกระดุม ไว้ผมสั้นรองทรงหรือผมสั้นเกรียน สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๓-๕ ขวบ นิยมนุ่งชุดแซก สวมถุงเท้าสีขาวยาวปิดน่อง และสวมรองเท้าหุ้มส้นแบบมีสายคาด หากเป็นเด็กผู้หญิงวัย ๖-๑๐ ขวบ นิยมนุ่งกระโปรงยาวระดับเข่าหรือยาวเลยเข่า และสวมเสื้อลายดอกแบบมีปก หรือสวมชุดแซกยาวระดับเข่า ไว้ผมบ๊อบสั้นอาจจะมีหรือไม่มีหน้าม้า สวมรองเท้าหุ้มส้นแบบธรรมดาและแบบมีสายคาด และสวมถุงเท้าสีขาวยาวถึงเข่า

ในช่วงสมัยรัฐนิยม เด็กหญิงวัย ๑๐ ขวบขึ้นไป หรือเด็กที่เริ่มย่างเข้าสู่วัยสาว เมื่อจะออกนอกบ้านจะต้องนุ่งผ้าถุง สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อคอกลมแขนสั้น ผ่าหน้าติดกระดุมเป็ก อาจมีกระเป๋าตรงชายเสื้อทั้งสองข้าง และสวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น หรือสวมเกี๊ยะไม้ หากไปโรงเรียนเด็กผู้หญิงจะนุ่งกางเกงขาก๊วยสีดำ ยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อสีขาวปกบัว แขนสั้น ไว้ผมยาวถักเปีย สวมรองเท้าผ้าใบและสวมถุงเท้า

๔.๒.๓.๒.๒ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

ประสิทธิ์ องค์ประกอบกุล (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ในช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครอง ชายหนุ่มเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า เอวรูดโดยใช้เชือกผ้ารูดให้กระชับแล้วผูก และในช่วง พ.ศ. ๒๔๘๓-๒๔๘๐ เริ่มมีกางเกงเอวยางยืด เข้ามาจำหน่ายพร้อมยางยืด ทำให้ผู้ชายหันมานิยมนุ่งกางเกงเอวยางยืดอย่างแพร่หลายในระยะต่อมา เมื่ออยู่กับบ้านนิยมสวมเสื้อกล้าม เสื้อเชิ้ตแขนสั้น หรือเสื้อคอกลมแบบผ่าหน้าตลอด ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ดังภาพที่ ๑๘๖

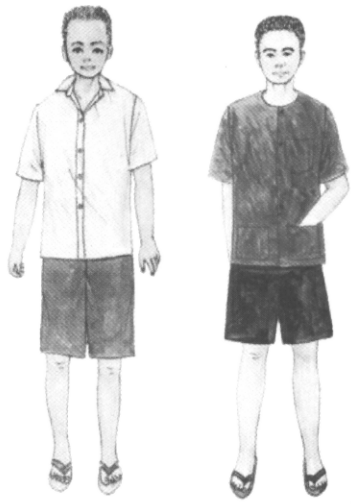

ภาพที่ ๑๘๖ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๘๓-๒๔๕๐

นอกจากนี้ หากเป็นชายวัยผู้ใหญ่ วิรัช เอี่ยวสานุรักษ์ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ชายวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนอกจากนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่าแล้ว อาจจะนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่องเอวรูดโดยใช้เชือกผ้ารูดให้กระชับแล้วผูก หรือนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อเชิ้ตสีอ่อนๆ แขนสั้น ไว้ผมสั้นเกรียน หรือผมสั้นรองทรง และสวมรองเท้าแตะแบบคีบ ดังภาพที่ ๑๘๗

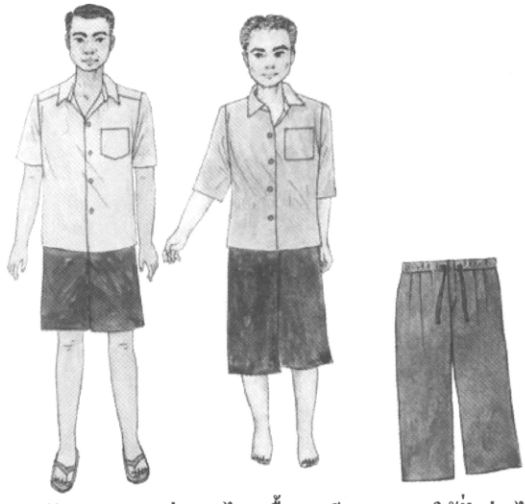

ภาพที่ ๑๘๗ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๘๓-๒๔๕๐

หากเป็นชุดนอนของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ พบว่านิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวจรดข้อเท้าแบบพับขอบสะเอวแล้วใช้เชือกผูก สวมเสื้อเชิ้ต แขนสั้น ซึ่งชุดในลักษณะดังกล่าวสามารถใช้สวมใส่เมื่ออยู่กับบ้านหรือออกไปธุระนอกบ้านได้ เพียงแต่ชุดที่ใช้สวมเป็นชุดนอนจะไม่นำไปสวมปะปนกับการแต่งกายในโอกาสอื่นๆ ดังภาพที่ ๑๘๘

ภาพที่ ๑๘๘ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

นอกจากนี้ หากออกนอกบ้านเพื่อทำภารกิจต่างๆ เช่น ทำสวนยาง อุ่นหั้ว แซ่ตู้ (๒๕๔๙ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่านิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีเข้ม เช่น สีดำและสีเทา โดยนุ่งยาวระดับเข่า สวมเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้าตลอดหรือสวมเสื้อคอกลมสีน้ำเงินลักษณะคล้ายเสื้อม่อฮ่อม หากช่วงไหนอากาศร้อนจะไม่สวมเสื้อและใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว และสวมรองเท้าผ้าใบหรือรองเท้ายางหุ้มส้น ดังภาพที่ ๑๘๙

ภาพที่ ๑๘๙ การแต่งกายในชุดทำสวนของชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

วิรัช เอี่ยวสานุรักษ์ และชวลิต อังวิทยาธร (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๗๖) ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อออกนอกบ้านเพื่อไปร่วมงานในโอกาสต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานตรุษจีน งานบุญ นิยมนุ่งกางเกงสแล็กยาว สีขาวหรือสีเข้มๆ สวมเสื้อคอจีนสีขาว แขนยาวจรดข้อมือ ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมจีนหรือกระดุมโลหะ ไว้ผมสั้นรองทรงใส่น้ำมันแล้วหวีเสยไปด้านหลัง เพื่อเปิดหน้าผากให้กว้างตามความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีน และสวมรองเท้าหนังหุ้มส้น ดังภาพที่ ๑๙๐ และ ๑๙๑

ภาพที่ ๑๕๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๖

ภาพที่ ๑๕๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน (ที่มา : ภาพถ่ายครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนท่าวัง (รุ่นสองและรุ่นสาม) พ.ศ. ๒๔๗๖ โดยชวลิต อังวิทยาธร)

ต่อมาในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งตรงกับสมัยรัฐนิยม (๒๔๘๓-๒๔๘๐) ชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อไปร่วมงานในโอกาสต่างๆ นิยมนุ่งกางเกงขายาวทรงหลวมๆ คาดเข็มขัดหนัง สวมเสื้อเชิ้ตสีพื้น เช่น สีขาว สีเขียว สีครีม แขนสั้น โดยสวมเสื้อแล้วสอดชายเสื้อไว้ในกางเกงหรือปล่อยชายไว้นอกกางเกง นิยมสวมนาฬิกาข้อมือ สวมรองเท้าหนังหุ้มส้นหรือรองเท้าผ้าใบ ซึ่งอาจเป็นรองเท้าที่เย็บเองหรือซื้อจากร้านค้าในชุมชน โดยในช่วงพ.ศ. ๒๔๘๙ ยังคงมีชาวไทยเชื้อสายจีนบางส่วนนิยมเย็บรองเท้าไว้ใช้เอง ดังภาพที่ ๑๙๒

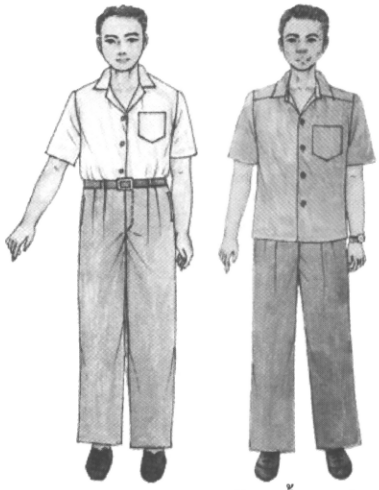

ภาพที่ ๑๕๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน สมัยรัฐนิยม

การแต่งกายในพิธีแต่งงานของไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พบว่า ในช่วง ๖๑ ปีที่ผ่านมา หรือ พ.ศ. ๒๔๘๘ อ้ายกิ้ง แซ่หลี (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เจ้าบ่าวนิยมนุ่งกางเกงสแล็คขายาวสีเดียวกับเสื้อ สวมเสื้อนอก (เสื้อสูท) สีน้ำเงินเข้ม ผูกเนคไท สวมเสื้อแขนยาวสีขาวไว้ข้างใน สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น ไว้ผมสั้นรองทรงและนิยมใส่น้ำมันที่ผมเพื่อให้ผมเป็นมันวาวและอยู่ทรงได้นาน ดังภาพที่ ๑๕๓

ภาพที่ ๑๕๓ การแต่งกายในพิธีแต่งงานของเจ้าบ่าวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๘๘-๒๔๕๐

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

อ้ายกิ้ง แซ่หลี (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๗๗ หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง ติดกระดุมจีน แขนสามส่วน ตัวเสื้อทรงตรง ตัดเย็บจากผ้าดิบผสมไนล่อน สวมรองเท้าผ้าสีดำแบบเปิดส้นซึ่งตัดเย็บจากผ้าดิบสีดำ และสวมถุงเท้ายาวปิดน่อง (โดยเสื้อผ้าและรองเท้าที่สวมใส่สามารถตัดเย็บใช้เองหรือสามารถหาซื้อได้จากร้านค้าในชุมชน) ไว้ผมยาวเกล้ามวย หรือปล่อยผมแล้วใช้หวีสับทำจากเขาสัตว์หรือกระดูกสัตว์เป็นหวีขนาดใหญ่หวีผมเสยไปด้านหลัง และนิยมสวมเครื่องประดับที่ทำจากหยกซึ่งเป็นเครื่องประดับประจำตัว เช่น กำไล ตุ้มหู และแหวน เป็นต้น ดังภาพที่ ๑๕๔

ภาพที่ ๑๙๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ก่อนสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓)

ต่อมาช่วงสมัยรัฐนิยม หรือตั้งแต่พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๘ เป็นต้นมา ม่วยเกี้ย แซ่เฮง (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า หญิงสาวและหญิงวัยผู้ใหญ่ในชุมชนเมือง เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อแบบต่างๆ เช่น เสื้อคอ (ปก) กล้วย คอ (ปก) ฮาวาย แบบผ่าหน้าตลอด หรือสวมเสื้อคอเอี้ยม (เสื้อคอกระเช้า) เป็นต้น สำหรับทรงผมในช่วงนี้ นิยมไว้ผมสั้น เช่น ผมบ๊อบสั้น นิยมสวมเกี๊ยะไม้หรือรองเท้าแตะคีบ ดังภาพที่ ๑๙๕

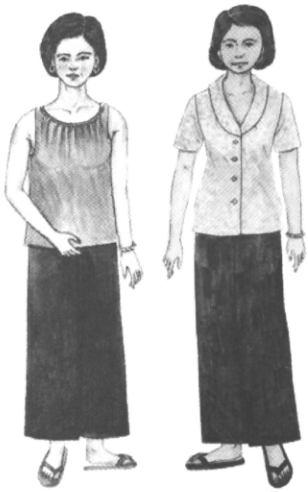

ภาพที่ ๑๙๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนสมัยรัฐนิยม

หากออกนอกบ้านเพื่อไปทำธุระหรือภารกิจต่างๆ เช่น ไปตลาด นิยมเปลี่ยนมานุ่งผ้าปาเต๊ะ โดยใช้เข็มขัดโลหะคาดทับที่เอว แล้วม้วนชายผ้าถุงปิดทับเข็มขัด นิยมสวมเสื้อคอฮาวายมีลายดอกในตัว แขนสั้น ทรงตรง ดังภาพที่ ๑๙๖

ภาพที่ ๑๙๖ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน สมัยรัฐนิยม

อย่างไรก็ตาม หากเป็นหญิงที่อาศัยในบริเวณชุมชนชนบทหรือชานเมืองยังคงนุ่งกางเกงขาก๊วย และสวมเสื้อคอจีนขณะอยู่กับบ้าน

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

ชวลิต อังวิทยาธร (๒๕๔๘, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ (ก่อนสมัยรัฐนิยม) หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อแต่งกายเพื่อร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีขาว สีดำ หรือสีเข้ม ยาวครึ่งน่องหรือยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอจีน ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมผ้าหรือพลาสติก แขนสามส่วนซึ่งมีทั้งแขนกระบอกและแบบปลายแขนกว้าง นิยมตัดเย็บเป็นเสื้อผ่าหน้าหรือผ่าด้านหลังและติดกระดุมเป๊ก ตัวเสื้อยาวพอคลุมสะโพก ไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำ โดยนิยมหวีผมเสยไปด้านหลังหรือหวีผมแสกข้าง สวมเครื่องประดับที่ทำจากหยก เช่น กำไลหยก ตุ้มหูหยก สวมรองเท้าหุ้มส้นสีขาวหรือสีดำ และสวมถุงเท้าสีขาวหรือสีดำยาวปิดน่อง ดังภาพที่ ๑๙๗ และ ๑๙๘

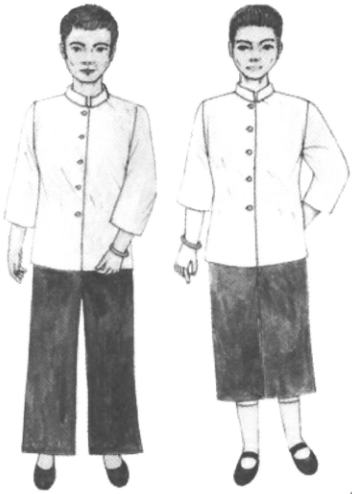

ภาพที่ ๑๙๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงก่อนสมัยรัฐนิยม พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

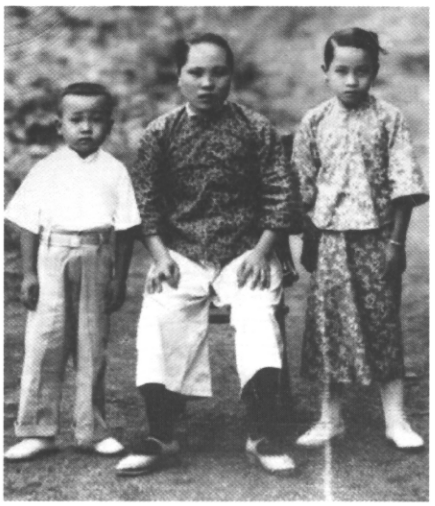

ภาพที่ ๑๕๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ก่อนสมัยรัฐนิยม พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐
(ที่มา : ภาพครอบครัวคุณยายอ้ายกิ้ง แซ่หลี)

ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๐-๒๔๘๓ หญิงวัยผู้ใหญ่เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ อาจนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอ (ปก) ฮาวาย แขนกุด ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมผ้าหรือกระดุมพลาสติกไว้ผมบ๊อบสั้น หวีผมแสกข้างและติดกิ๊บดำ ๑ ตัว สวมเกี๊ยะไม่มีส้นแบบมีสายคาด อย่างเช่น การแต่งกายของคุณม่วยเกี้ย แซ่เฮง เมื่อพ.ศ. ๒๔๗๘ ดังภาพที่ ๑๕๙

ภาพที่ ๑๕๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน
พ.ศ. ๒๔๗๘-๒๔๘๐

ต่อมาในช่วงสมัยรัฐนิยม ม่วยเกี้ย แซ่เฮง (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นต้นมา มีประกาศให้หญิงทุกคนนุ่งผ้าถุงหรือกระโปรงเมื่อออกนอกบ้าน ดังนั้นหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อออกนอกบ้านจะนุ่งผ้าถุงยาวกรอมเท้า โดยนุ่งแบบป้ายข้าง และคาดเข็มขัดทับผ้าถุง พร้อมทั้งม้วนชายผ้าคลุมทับเข็มขัด และสวมเสื้อตามสมัย เช่น เสื้อคอฮาวาย เสื้อแขนกุด หรือเสื้อแขนในตัว มีทั้งแบบเป็นสีพื้นหรือมีลายดอกในตัว นิยมสวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น กำไลเงินแบบเกลียวเชือก

หรือสวมแหวนเกลี้ยงทำจากทองคำ ไว้ผมบ๊อบสั้น สวมหมวก สวมรองเท้าแตะแบบคีบ หรือสวมเกี๊ยะแบบมีส้น ดังภาพที่ ๒๐๐

ภาพที่ ๒๐๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยสมัยรัฐนิยม

อ้ายกิ้ง แซ่หลี (๒๕๔๔, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เมื่อสิ้นสุดสมัยรัฐนิยม พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๐ หญิงวัยผู้ใหญ่เมื่อออกนอกบ้าน เช่น ออกไปติดต่อหน่วยงานราชการ ตลาด นิยมแต่งกายด้วยการนุ่งกางเกงขาก๊วยตามแบบเดิม (ไม่นุ่งผ้าถุง) แต่ใช้เข็มขัดโลหะที่ใช้คาดผ้าถุงมาคาดทับขอบกางเกง (ไทยเชื้อสายจีนนิยมใช้เข็มขัดเป็นเป็นของรับขวัญลูกสะใภ้) ดังภาพที่ ๒๐๑ และนิยมสวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น เมื่อออกนอกบ้านนิยมสวมรองเท้าแตะที่มีจำหน่ายตามท้องตลาดทั่วไป

ภาพที่ ๒๐๑ เข็มขัดที่ครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนใช้รับขวัญลูกสะใภ้

สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงานของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนช่วง ๖๑ ปีที่ผ่านมา หรือ พ.ศ. ๒๔๘๘ อ้ายกิ้ง แซ่หลี (๒๕๔๔, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เจ้าสาวนิยมนุ่งชุดราตรียาวโดยมีกระโปรงยาวกรอมเท้า เสื้อคอกลมกว้างแขนยาว ตัดเย็บด้วยผ้าไนล่อนสีชมพู (ไม่นิยมสีขาวเพราะคนจีนถือว่า สีขาว คือ สีแห่งการไว้ทุกข์) สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น และนิยมถือพัด (ซึ่งใช้ถือเฉพาะวันแต่งงาน) ถือช่อดอกไม้ประดิษฐ์ทำจากผ้าแก้วซึ่งเป็นผ้าโปร่งบางพับจีบเป็นรูปดอกไม้ สำหรับทรงผมของเจ้าสาวในช่วงนี้นิยมปล่อยผมและติดกิ๊บ ดังภาพที่ ๒๐๒

ภาพที่ ๒๐๒ การแต่งกายของเจ้าสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มนิยมนุ่งกางเกงเอวรูดขาสั้นระดับเข่า หรือกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อกล้าม หรือเสื้อเชิ้ตแขนสั้น หรือเสื้อคอกลมแบบผ่าหน้าตลอด ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะแบบหนีบ ต่อมาช่วงหลังสงครามโลกนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นหรือกางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ตไว้ผมสั้นเกรียนหรือผมสั้นรองทรง และนุ่งกางเกงขาก๊วยสีเข้ม ยาวระดับเข่า สวมเสื้อคอกลมสีน้ำเงินแขนสั้น ผ่าหน้าตลอด และใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว สวมรองเท้าผ้าใบหรือรองเท้ายางหุ้มส้นเพื่อออกไปทำงาน และใช้กางเกงขาก๊วยขายาวจรดข้อเท้าและเสื้อเชิ้ตเป็นชุดนอน ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกับกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง แขนสามส่วน สวมรองเท้าผ้าสีดำแบบเปิดส้น และสวมถุงเท้ายาวปิดน่อง ไว้ผมยาวเกล้ามวย หรือปล่อยผมแล้วใช้หวีสับขนาดใหญ่ นิยมสวมเครื่องประดับที่ทำจากหยก ต่อมาช่วงสมัยรัฐนิยมหรือหลังสงครามโลกเปลี่ยนเป็นนุ่งผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อแบบต่างๆ เช่น เสื้อปกกล้วย ปกฮาวาย แบบผ่าหน้าตลอด หรือสวมเสื้อเอี๊ยม ไว้ผมบ๊อบสั้น สวมรองเท้าแตะคีบ

ในโอกาสพิเศษ ชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงสแล็กยาว สวมเสื้อคอจีนสีขาวแขนยาว ผ่าหน้าตลอดติดกระดุมจีน ไว้ผมสั้นรองทรงนิยมหวีเสยและใส่น้ำมันที่ผม สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น

ต่อมาในสมัยรัฐนิยม นิยมนุ่งกางเกงขายาวทรงหลวม คาดเข็มขัดหนัง สวมเสื้อเชิ้ตสีพื้นแขนสั้นปล่อยชาย หรือสวมเสื้อสูทสากล สวมรองเท้าหนังหุ้มส้นหรือรองเท้าผ้าใบ สำหรับการแต่งกายของเจ้าบ่าวในช่วงดังกล่าว นิยมนุ่งกางเกงสแล็กขายาวสีเดียวกับเสื้อสูทสากล ไว้ผมสั้นรองทรงใส่น้ำมัน สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น ส่วนหญิงเมื่อไปร่วมงานพิเศษ ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีขาวหรือสีดำยาวครึ่งน่องหรือยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอจีนสีขาวหรือตัดเย็บด้วยผ้าแพรลายดอกในตัวแขนทรงกระบอกหรือแบบปลายแขนกว้างยาวสามส่วน ตัวเสื้อยาวคลุมสะโพกไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำ

นิยมหวีผมเสยไปด้านหลังหรือหวีผมแสกข้าง สวมเครื่องประดับที่ทำจากหยก สวมถุงเท้าสีขาวหรือสีดำยาวปิดน่องและสวมรองเท้าหุ้มส้นสีขาวหรือสีดำ ประมาณพ.ศ. ๒๔๘๑-๒๔๘๓ หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอกลม ปกฮาวาย ปกกล้วย แขนสั้น ผ่าหน้าหรือผ่าหลังติดกระดุมเป๊ก ไว้ผมบ๊อบสั้น สวมรองเท้าแตะ ต่อมาในสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๘) เปลี่ยนเป็นการนุ่งผ้าถุงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อตามสมัย เช่น เสื้อคอฮาวาย เสื้อแขนกุด หรือเสื้อแขนในตัว มีทั้งเสื้อสีพื้นหรือเสื้อที่มีลายดอกในตัว นิยมสวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น กำไลเงินแบบเกลียวเชือก หรือสวมแหวนทองคำแบบเกลี้ยง ไว้ผมบ๊อบสั้น สวมหมวก สวมเกี๊ยะไม้หรือรองเท้าแตะแบบหนีบ ต่อมาช่วง พ.ศ. ๒๔๘๕-๒๔๕๐ หญิงวัยผู้ใหญ่หันกลับมานุ่งกางเกงขาก๊วยคาดเข็มขัดแบบเดิม สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น สำหรับการแต่งกายของเจ้าสาวในช่วงพ.ศ.๒๔๘๘ นิยมนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้า แขนเสื้อยาวจรดข้อมือ ตัดเย็บด้วยผ้าสีชมพู ถือช่อดอกไม้ประดิษฐ์ที่ทำจากผ้าแก้ว ปล่อยผมและติดกิ๊บ สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น

๔.๒.๓.๒.๓ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

วิทยา ศรีพงศ์พันธ์กุล (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงเอวรูดขาสั้นเหนือเข่า ตัดเย็บด้วยผ้าดิบเนื้อหนา (กางเกงชนิดนี้สามารถใช้สวมเป็นกางเกงชั้นในเมื่อออกนอกบ้านได้) หรือนุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น หรือเสื้อกุยเฮง ไว้ผมสั้นรองทรงหรือผมสั้นเกรียน และสวมรองเท้าแตะ เช่นรองเท้าแตะหนีบ ดังภาพที่ ๒๐๓

ภาพที่ ๒๐๓ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

นอกจากนี้ อุ่นหั้ว แซ่ตู้ (๒๕๔๕,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เมื่อออกไปทำสวน ชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นสีพื้นยาวระดับเข่า สวมเสื้อม่อฮ่อมหรือเสื้อคอกลมแขนสั้น ผ่าหน้าตลอดติดกระดุมพลาสติก และใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว สวมรองเท้าผ้าใบ หากออกไปทำธุระใกล้บ้าน เช่น ไปตลาดนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า สวมเสื้อยืดคอกลม แขนสั้น และสวมหมวกปีกกว้าง ดังภาพที่ ๒๐๔

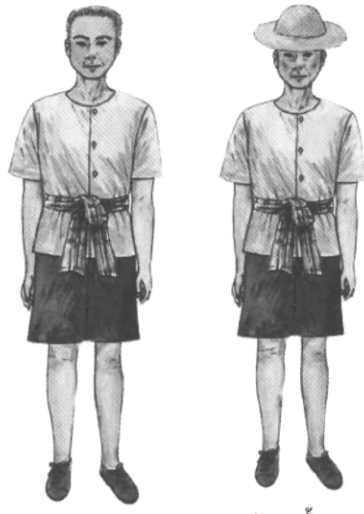

ภาพที่ ๒๐๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ (เมื่อออกไปธุระนอกบ้าน)

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุ ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

ชวลิต อังวิทยาธร (๒๕๔๘, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ชายสูงอายุเมื่อออกนอกบ้านเพื่อร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานตรุษจีน นิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น หรือเสื้อเชิ้ตแขนยาว สวมรองเท้าหุ้มส้น เช่น รองเท้าผ้าใบ ดังภาพ ๒๐๕

ภาพที่ ๒๐๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุ ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

อ้ายกิ้ง แซ่หลี (๒๕๔๘, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ หญิงสูงอายุเมื่ออยู่บ้านนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีดำยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอจีนสีดำผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง แขนสามส่วน ตัวเสื้อยาวถึงน่อง สวมเครื่องประดับที่ทำจากหยก เช่น กำไล และแหวน เป็นต้น ไว้ผมยาวเกล้ามวย หากไว้ผมสั้นนิยมหวีผมแสกกลาง ติดกิ๊บทั้งสองข้าง สวมเกี๊ยะไม้แบบมีสายคาด ดังภาพที่ ๒๐๖

ภาพที่ ๒๐๖ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุ ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

วิรัช เอี่ยวสานุรักษ์ (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) และสุรพล ลีละพงศ์วัฒนา (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครอง ราวพ.ศ. ๒๔๘๔ หญิงสูงอายุไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง ส่วนใหญ่เป็นกางเกงสีเข้ม เช่น สีดำ สวมเสื้อคอจีน ผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง ติดกระดุมจีน แขนสามส่วน ตัดเย็บด้วยผ้าแพรหรือผ้าพื้นเนื้อดี ไว้ผมสั้นแสกกลางหรือแสกข้าง นิยมติดกิ๊บทั้งสองข้าง สวมเครื่องประดับที่ทำจากหยก เช่น แหวน กำไล สวมเกี๊ยะไม้แบบมีส้น ดังภาพที่ ๒๐๗

ภาพที่ ๒๐๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสานจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนุ่งกางเกงเอวรูดขาสั้นเหนือเข่า หรือนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือเสื้อกุยเฮง ไว้ผมสั้นรองทรงหรือผมสั้นเกรียน และ

สวมรองเท้าแตะ เมื่อออกไปทำสวนนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นสีพื้นยาวระดับเข่า สวมเสื้อม่อฮ่อม ใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว และสวมรองเท้าผ้าใบ หากออกไปทำธุระใกล้บ้าน นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า สวมเสื้อยืดคอกลม แขนสั้น และสวมหมวกปีกกว้าง ส่วนหญิงสูงอายุเมื่ออยู่บ้านนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีดำ ยาวสามส่วน สวมเสื้อคอจีนสีดำ ผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง แขนสามส่วน ตัวเสื้อยาวถึงน่อง ไว้ผมสั้นหรือผมยาวเกล้ามวย สวมเกี๊ยะไม้

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงขายาวและสวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือเสื้อเชิ้ตแขนยาว สวมรองเท้าหุ้มส้น สำหรับหญิงสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีเข้ม ยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอจีนผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง แขนสามส่วน ตัดเย็บด้วยผ้าแพรหรือผ้าพื้นเนื้อดี ไว้ผมสั้นแสกกลางหรือแสกข้าง หรือเกล้ามวย สวมเครื่องประดับที่ทำจากหยก เช่น แหวน กำไล สวมเกี๊ยะไม้แบบมีส้น

๔.๒.๓.๓ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕)

๔.๒.๓.๓.๑ การแต่งกายของเด็กชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าว ไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชาย ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ละม้าย ต้านสิน (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เด็กผู้ชายวัยทารกเมื่ออยู่กับบ้าน พ่อแม่จะตัดผ้าฝ้ายสีขาวเป็นผืนสามเหลี่ยมเพื่อใช้ห่อตัวเด็ก หรือใช้ผ้าอ้อมสี่เหลี่ยม ๒ ผืน ซึ่งประกอบด้วยผ้าผืนเล็กวางซ้อนผ้าอ้อมผืนใหญ่ไว้ห่อตัวเด็ก โดยวิทยา ศรีพงษ์พันธ์กุล และไพบูลย์ แซ่ตั๋น (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลเติมว่า พ่อแม่บางคนอาจตัดผ้าถุงผืนเก่าๆ หรือซื้อผ้าจากร้านค้าตัดเย็บผ้าอ้อมไว้ใช้ ส่วนเด็กวัย ๑-๒ ขวบ ไม่ค่อยสวมเสื้อผ้า แต่พ่อแม่จะผูกสายสิญจน์ไว้ที่ข้อมือทั้งสองข้าง หรือแขวนสายเอว นิยมสวมกำไลข้อมือและกำไลข้อเท้าที่ห้อยลูกกระพรวนเพื่อทราบการเคลื่อนไหวของเด็ก ส่วนเด็กผู้ชายวัย ๒-๓ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า ไม่ค่อยสวมเสื้อ ไว้ผมสั้นธรรมดา หากเป็นเด็กผู้ชายที่พ่อแม่ค่อนข้างมีฐานะ นิยมสวมชุดเอี๊ยมที่ตัดเย็บด้วยผ้าแพร หากมีฐานะปานกลางนิยมสวมเสื้อผ้าที่ตัดเย็บด้วยผ้าดิบ

สำหรับเด็กผู้ชายวัย ๕ ขวบขึ้นไป นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่องหรือนุ่งกางเกงขาสั้นเอวยางยืด ตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้นเข้มๆ โดยเฉพาะสีน้ำเงินเข้ม สวมเสื้อคอจีน แขนสั้น ผ่าหน้า ติดกระดุมจีน หรือสวมเสื้อยืดคอกลม แบบสวมศีรษะ หรือผ่าหน้าถึงกลางอก ติดกระดุม ๑-๒ เม็ด (เสื้อผ้าของเด็กส่วนใหญ่เป็นเสื้อที่แม่เย็บเอง หรือซื้อผ้าแล้วให้ช่างตัดเสื้อในชุมชนตัดเย็บเสื้อผ้าให้ลูกหลานใช้) ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ดังเช่นการแต่งกายของเด็กวัย ๕ ขวบขึ้นไป เมื่อพ.ศ. ๒๕๐๓-๒๕๑๐ ดังภาพที่ ๒๐๘

ภาพที่ ๒๐๘ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๕๐๓ - ๒๕๑๐

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชาย ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ประสิทธิ์ องค์ประกอบกุล และประสงค์ วิริยะตั้งสกุล (๒๕๔๕,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๑๐ เด็กผู้ชายวัยตั้งแต่ ๕ ขวบขึ้นไป เมื่อติดตามพ่อแม่ไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานตรุษจีน งานวันสารทจีน นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า เอวยางยืด หรือรูดซิป ติดตะขอด้านหน้า โดยนิยมสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง สวมรองเท้าผ้าใบ ดังภาพที่ ๒๐๙

ภาพที่ ๒๐๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๑๐

ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๕ เด็กผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงสแล็กยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอฮาวายสีพื้นหรือมีลายดอก แขนสั้น โดยปล่อยชายเสื้อไว้นอกกางเกง ไว้ผมสั้นทรงนักเรียนชาย สวมรองเท้าหุ้มส้น อย่างเช่น การแต่งกายของคุณประสิทธิ์ องค์ประกอบกุลและการแต่งกายของน้องชายท่าน ดังภาพที่ ๒๑๐

ภาพที่ ๒๑๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๕๑๕

สำหรับการแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายในปัจจุบัน นิยมแต่งกายตามแบบสมัยนิยม กล่าวคือ นุ่งกางเกงขาสั้นหรือกางเกงขายาว สวมเสื้อยืดหรือเสื้อเชิ้ตลวดลายต่างๆ และสวมรองเท้าหุ้มส้น ไว้ผมสั้นเกรียนทรงนักเรียนหรือผมสั้นรองทรงสำหรับเด็ก

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิง ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ไพบูลย์ แซ่ตั๋น (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เด็กผู้หญิงวัย ๓ - ๕ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยซึ่งตัดเย็บด้วยผ้าดิบสีอ่อนๆ เช่น สีฟ้าอ่อน สีเขียวอ่อน สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น ผ่าหน้าตลอดหรือแบบสวมทางศีรษะ โดยเสื้อผ้าส่วนใหญ่นิยมซื้อผ้าชิ้นจากร้านค้ามาตัดเย็บเองหรือจ้างให้ร้านตัดเสื้อเย็บให้ เนื่องจากเชื่อว่าเสื้อผ้าที่ตัดเย็บเองจะมีความคงทน ไม่หลุดหรือขาดง่ายเหมือนชุดสำเร็จรูปที่ซื้อจากร้านค้า สำหรับเด็กผู้หญิงวัย ๖-๑๕ ขวบ เมื่ออยู่กับนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า เอวยางยืด หรือนุ่งกระโปรงจีบยาวระดับเข่า สวมเสื้อที่ตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้นหรือมีลายดอกสดใส เช่น เสื้อเชิ้ต เสื้อปกอาวายหรือเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้าตลอด (หากเป็นเสื้อคอกลมมักจะมีกระเป๋าปะที่ชายเสื้อทั้งสองข้าง) ไว้ผมบ๊อบสั้นมีหน้าม้า สวมรองเท้าฟองน้ำแตะคีบ อย่างเช่น การแต่งกายของคุณเกสร วิริยะตั้งสกุล เมื่อพ.ศ. ๒๕๑๒-๒๕๑๙ ดังภาพที่ ๒๑๑

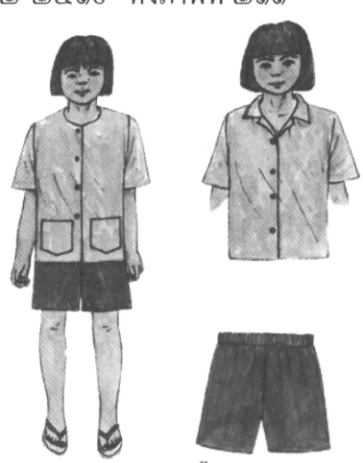

ภาพที่ ๒๑๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๑๒ - ๒๕๑๙

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

เกสร วิริยะตั้งสกุล และดรุณี วิริยะตั้งสกุล (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในช่วงนี้เด็กผู้หญิงวัย ๖-๑๐ ขวบ เมื่อร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานตรุษจีน นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นเอวยางยืด หรือนุ่งกระโปรงเอวจีบรูด ยาวพอคลุมเข่า สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น สวมรองเท้าลำลอง หรือนุ่งชุดแซกที่ตัดเย็บด้วยผ้ามีลายดอกหรือผ้าสีพื้น โดยกระโปรงบานย้วยพอคลุมเข่า เสื้อคอกลม แขนตุ๊กตา ผ่าหน้าแล้วติดกระดุมพลาสติก ไว้ผมบ๊อบสั้นทรงนักเรียน สวมรองเท้าเปิดส้น เช่น ดังภาพที่ ๒๑๒

ภาพที่ ๒๑๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๕๐-๒๕๔๕

นอกจากนี้ ดรุณี วิริยะตั้งสกุล (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๕-๒๕๑๐ หญิงสาววัย ๑๒-๑๕ เมื่อไปร่วมงานต่างๆ เช่น งานตรุษจีน นิยมนุ่งชุดแซก ซึ่งมีกระโปรงยาวพอดีเข่า เสื้อคอกลมหรือคอสี่เหลี่ยม แขนตุ๊กตา มีทั้งผ่าหน้าและผ่าหลัง ติดด้วยกระดุมเป๊ก หรือกระดุมพลาสติก ตัดเย็บด้วยพื้นเรียบสีอ่อนๆ หรือสีสดใส ไว้ผมบ๊อบสั้น สวมรองเท้าแตะ เช่นรองเท้าแบบคีบหรือแบบมีสายพาด ดังภาพที่ ๒๑๓

ภาพที่ ๒๑๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๕๐๕-๒๕๑๐

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๔๕ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน เด็กวัยทารกเมื่ออยู่กับบ้าน พ่อแม่จะตัดผ้าฝ้ายสีขาวหรือผ้าถุงผืนเก่าๆ เป็นผืนสามเหลี่ยมหรือใช้ผ้าอ้อมสี่เหลี่ยม ๒ ผืน วางซ้อนกันเพื่อใช้ห่อตัวเด็ก เด็กผู้ชายวัย ๑-๒ ขวบ ยังไม่สวมเสื้อผ้า แต่พ่อแม่จะแขวนสายเอวห้อยลูกกระพรวน และนิยมสวมกำไลข้อมือหรือกำไลข้อเท้าสำหรับเด็กผู้ชายวัย ๒-๓ ขวบ นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นตัวเล็กๆ ไม่ค่อยสวมเสื้อ หรือสวมชุดเอี๊ยม และเด็กผู้ชายวัย ๕ ขวบขึ้นไป ขณะอยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อจีนแขนสั้น ผ่าหน้า ติดกระดุมจีน หรือนุ่งกางเกงขาสั้น เอวยางยืด สวมเสื้อยืดคอกลม แบบสวมศีรษะหรือผ่าหน้าถึงกลางอกและติดกระดุม ๑-๒ เม็ด ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน สวมรองเท้าแตะแบบคีบ หากเป็นเด็กผู้หญิงวัย ๓-๕ ขวบ นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีอ่อนๆ สวมเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้า หรือเสื้อแบบสวมทางศีรษะ หากเป็นเด็กผู้หญิงวัยตั้งแต่ ๖ ขวบขึ้นไปนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า เอวยางยืด สวมเสื้อสีพื้นหรือลายดอกสีสดใส มีทั้งเสื้อปกอาวาย หรือเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้าติดกระดุม มีกระเป๋าที่ชายเสื้อทั้งสองข้าง ไว้ผมบ๊อบสั้นทรงนักเรียน สวมรองเท้าฟองน้ำแตะแบบคีบ

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายวัย ๕ ขวบขึ้นไป นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นสีเข้มระดับเข่า ซึ่งเป็นกางเกงเอวยางยืด หรือรูดซิปและติดตะขอด้านหน้า สวมเสื้อยืดคอกลมหรือสวมเสื้อมีปก แขนสั้น หรือแขนยาว โดยนิยมสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง สวมรองเท้าผ้าใบ ปัจจุบันเด็กผู้ชายนิยมแต่งกายตามแบบสมัยนิยม กล่าวคือ นุ่งกางเกงขาสั้นหรือกางเกงขายาว สวมเสื้อยืดหรือเสื้อเชิ้ตลวดลายต่างๆ และสวมรองเท้าหุ้มส้น ไว้ผมสั้นเกรียนทรงนักเรียนหรือผมสั้นรองทรงสำหรับเด็ก ส่วนเด็กผู้หญิงเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น เอวยางยืด หรือนุ่งกระโปรงเอวจีบรูด ยาวพอคลุมเข่า สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น หรือชุดแซกยาวคลุมเข่า แขนตุ๊กตา อาจจะผ่าหน้าติดกระดุมตลอด สวมรองเท้าลำลอง เช่น รองเท้าเปิดส้น รองเท้าแบบมีสายพาด

๔.๒.๓.๓.๒ การแต่งกายของวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ประสงค์ วิริยะตั้งสกุล (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าช่วงพ.ศ. ๒๔๕๖-๒๕๐๐ ชายหนุ่มเมื่ออยู่บ้านนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า ซึ่งเป็นกางเกงเอวรูด แบบแบบรูดซิปหรือติดตะขอด้านหน้า ไม่ค่อยสวมเสื้อ หรืออาจสวมเสื้อคอกลมตัดเย็บด้วยผ้าฝ้ายหรือผ้าดิบเนื้อบาง และมักจะมีกระเป๋าที่ชายเสื้อด้านล่างทั้งสองข้าง (เสื้อกุยเฮง) ไม่ค่อยนิยมสวมเสื้อยืด เนื่องจากในชุมชนยังมีเสื้อยืดจำหน่ายไม่แพร่หลายนัก ประกอบกับเสื้อยืดในช่วงนี้ยังมีราคาค่อนข้างแพง คนที่มีฐานะเท่านั้นจึงจะซื้อเสื้อยืดหรือเสื้อกล้ามมาสวมใส่ได้ ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ในช่วงนี้นิยมไว้ผมสั้นรองทรงธรรมดา และสวมรองเท้าแตะแบบคีบ ดังภาพที่ ๒๑๔

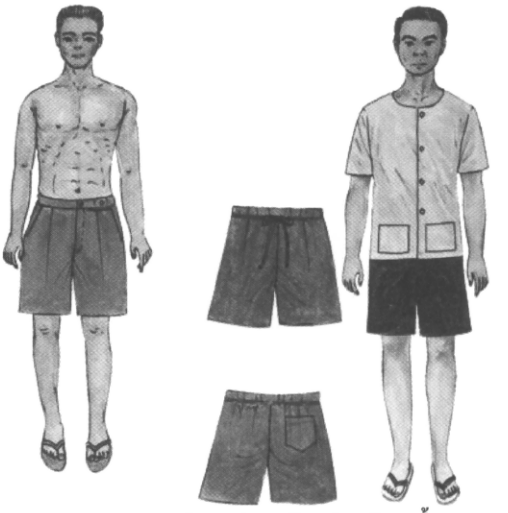

ภาพที่ ๒๑๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๖-๒๕๐๐

นอกจากนี้ วิทยา ศรีพงษ์พันธ์กุล (๒๕๔๔, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า หากเป็นชายวัยผู้ใหญ่จะนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า ซึ่งเป็นกางเกงเอวรูดผูกเชือกผ้า หรือนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง (หากเป็นชุดนอนจะนุ่งกางเกงจีนยาวจรดข้อเท้าแบบพับทบ) สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ซึ่งยี่ห้อที่นิยมกันมากในช่วงนี้ คือ รองเท้าแตะยี่ห้อ “นันยาง” หรือรองเท้าแตะ “ตราช้าง” สีน้ำเงินหรือสีเขียวดังภาพที่ ๒๑๕

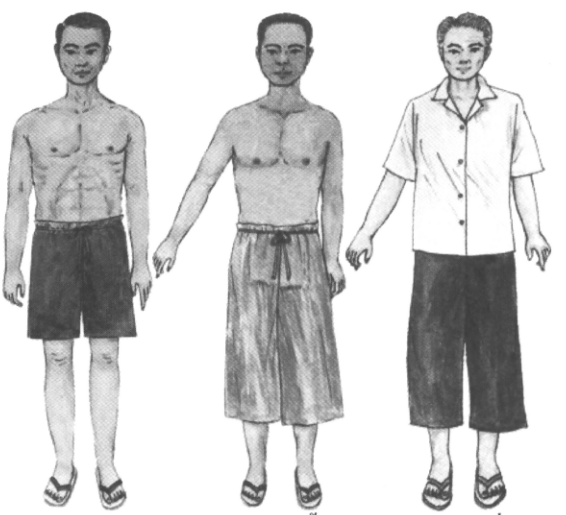

ภาพที่ ๒๑๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของวัยกลางคนชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

นอกจากนี้ หากเป็นการแต่งกายเพื่อไปทำงาน เช่น ทำสวน ทำไร่ ทำนา วิทยา ศรีพงษ์พันธ์กุล (๒๕๔๔, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๒-๒๕๐๗ นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง หรือกางเกงขายาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวและมีกระเป๋าตรงชายเสื้อด้านล่าง ๒ กระเป๋า ที่ตัดเย็บด้วยผ้าดิบหรือผ้าฝ้ายเนื่องจากเป็นผ้าที่ดูดซับเหงื่อและปกป้องจากแสงแดดได้ดี เมื่อออกไปทำงานนิยมสวมหมวกเปี้ยวซึ่งมีลักษณะคล้ายกับหมวกญวน สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ดังภาพที่ ๒๑๖

ภาพที่ ๒๑๖ การแต่งกายในชีวิตประจำวัน (ชุดทำงานงาน) ของชายไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๕๒-๒๕๐๗

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

วิทยา ศรีพงษ์พันธ์กุล และประสิทธิ์ องค์ประกอบกุล (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๓-๒๕๑๔ ชายหนุ่มเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งกางเกงขาเดฟ ซึ่งเป็นกางเกงทรงเข้ารูปขายาวจรดข้อเท้า ค่อนข้างแนบเนื้อ เอวต่ำ เป้ากางเกงต่ำกว่าสะดือประมาณ ๒ นิ้ว สวมเสื้อตัวใหญ่ๆ ทรงหลวมๆ ดังภาพที่ ๒๑๗

ภาพที่ ๒๑๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๑๓-๒๕๑๔

ต่อมาช่วงพ.ศ. ๒๕๑๕ ชายหนุ่มนิยมนุ่งกางเกงทรงม้อท (ขาบาน) สวมเสื้อรัดรูป และสวมรองเท้าส้นสูงหุ้มส้น ไว้ผมสั้นรองทรง ซึ่งการแต่งกายในลักษณะดังกล่าวได้รับค่านิยมการแต่งกายจากนักร้องชาวอเมริกัน ชื่อ “เอลวิส” ซึ่งโด่งดังมากสมัยนั้น ทำให้หนุ่มวัยรุ่นทั่วไปนิยมแต่งกายเลียนแบบ ดังภาพที่ ๒๑๘

ภาพที่ ๒๑๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มไทยเชื้อสายจีนในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๒๐

นอกจากนี้ วิทยา ศรีพงษ์พันธ์กุล (๒๕๔๘ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๒๐ ชายหนุ่มที่ไปศึกษาในกรุงเทพฯ นิยมแต่งกายตามแฟชั่นนิยม คือ แต่งกายด้วย ๕ ย. คือ นุ่งยีนส์ สะพายย่าม สวมเสื้อยืด ไว้ผมยาว และสวมรองเท้ายาง (รองเท้าแตะ) ดังภาพที่ ๒๑๙

ภาพที่ ๒๑๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๒๐

ต่อมาในช่วง ๒๗-๓๐ปี ที่ผ่านมา หรือช่วงพ.ศ. ๒๕๒๑ - ๒๕๒๔ ชายหนุ่มนิยมนุ่งกางเกงขาม้า สวมเสื้อเชิ้ตตัวเล็กค่อนข้างรัดรูป ชายเสื้อคอดเว้า ตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้นหรือผ้ามีลายดอก นิยมคาดเข็มขัดหนังขนาดใหญ่ สวมรองเท้าส้นสูง ๓-๔ นิ้ว ไว้ผมสั้นรองทรงและนิยมใส่น้ำมันผมซึ่งน้ำมันที่วัยหนุ่มนิยมใช้จะมีสีเหลืองและมีกลิ่นหอม สวมรองเท้าหนังหุ้มส้นดังภาพที่ ๒๒๐

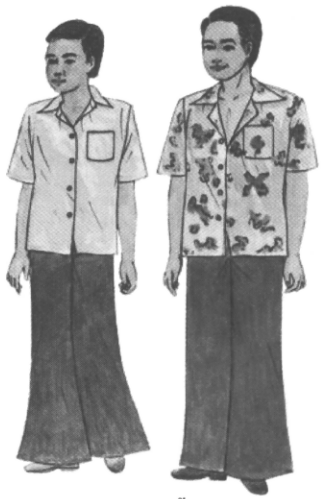

ภาพที่ ๒๒๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๒๑-๒๕๒๔

หากไปร่วมงาน เช่น งานแต่งงาน งานเลี้ยง นิยมนุ่งกางเกงสแล็กยาว สีเข้มๆ เช่น สีดำ สีกรมท่าหรือสีน้ำตาล สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือเสื้อแขนยาว และผูกเนคไทลายสก็อตหรือลายไทยเส้นใหญ่ ซึ่งค่านิยมในสมัยนั้น หากใครผูกเนคไทเส้นใหญ่จะโก้มาก ต่อมาช่วง ๒๕๒๔-๒๕๒๖ ชายหนุ่มนิยมนุ่ง "กางเกงลุง" ซึ่งเป็นกางเกงสแล็กยาว ทรงหลวมๆ ซึ่งชาวบ้านทั่วๆ ไป เรียกกางเกงทรงนี้ว่ากางเกงลุง เนื่องจากมีขนาดใหญ่เปรียบเหมือนเด็กใส่กางเกงของลุง (ของผู้ใหญ่) ซึ่งเมื่อนุ่งแล้วขาจะหลวมๆ กว้าง ๆ ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าผ้าใบ หรือรองเท้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๒๒๑

ภาพที่ ๒๒๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

นอกจากนี้ หากเป็นงานที่ค่อนข้างเป็นพิธีการ ประสิทธิ์ องค์ประกอบกุล และวิรัช เอี่ยวสานุรักษ์ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ชายวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงสแล็กยาว สวมเสื้อสูทสากล หรือสวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือแขนยาว โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง สวมรองเท้าหนังหุ้มส้นหรือสวมรองเท้าผ้าใบ หวีผมตามทรงต่างๆ ตามยุคสมัย (เช่น พ.ศ. ๒๔๕๕ นิยมหวีผมเสยไปด้านหลังและใส่น้ำมันจนเป็นเงาวาว) นิยมถือกล่องยาสูบ (โดยเฉพาะชายวัยกลางคน) ซึ่งเป็นบุหรี่ไม่มีก้นกรอง เช่น บุหรี่ยี่ห้อ "เกร็ดทอง" และนิยมพกไฟแช็กซึ่งเป็นกล่องเหล็กหรืออาจพกไม้ขีดไฟ ดังภาพที่ ๒๒๒

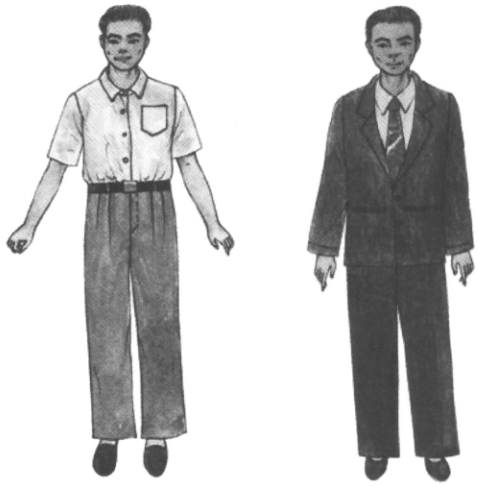

ภาพที่ ๒๒๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงาน ช่วงพ.ศ.๒๔๕๑-๒๔๕๔ วิรัช เอี่ยวสานุรักษ์ (๒๕๔๕,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เจ้าบ่าวนิยมนุ่งกางเกงสแล็กยาวจรดข้อเท้า สวมสูทสากล ผูกเนคไท และนิยมเหน็บผ้าเช็ดหน้าไว้ที่กระเป๋าหน้าอก ไว้ผมสั้นรองทรงหวีผมแสกข้าง สวมรองเท้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๒๒๓

ภาพที่ ๒๒๓ การแต่งกายในพิธีแต่งงานของเจ้าบ่าวชาวไทยเชื้อสายจีนในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๔

และในช่วงพ.ศ. ๒๕๑๗-๒๕๑๘ เจ้าบ่าวนิยมนุ่งกางเกงทรงม้อทสีขาว โดยปลายขากางเกงกว้างปิดรองเท้า และสวมเสื้อสูทสากล ผูกเนคไทเส้นขนาดใหญ่ ยังคงเหน็บผ้าเช็ดหน้าที่กระเป๋าหน้าอกด้านซ้าย ไว้ผมสั้นรองทรงโดยหวีผมแสกข้างไปข้างหนึ่ง และนิยมใส่น้ำมันที่ผมให้อยู่ทรงและผมดำมันวาว และสวมรองเท้าหนังหุ้มส้นสีขาว ต่อมา ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๙ เจ้าบ่าวนิยมนุ่งกางเกงสแล็กสีขาว และสวมเสื้อสูทสากลสีขาว โดยอาจผูกเนคไท หรือหูกระต่าย ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น ดังภาพที่ ๒๒๔

ภาพที่ ๒๒๔ การแต่งกายในพิธีแต่งงานของเจ้าบ่าวชาวไทยเชื้อสายจีนในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๕๑๘

สำหรับช่วงพ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๒๖ วิทยา ศรีพงษ์พันธ์กุล และประสงค์ วิริยะตั้งสกุล (๒๕๔๘, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า เจ้าบ่าวนิยมแต่งกายด้วยสูทสากลสีเทาในการประกอบพิธีมงคลสมรส และนิยมสวมสูทสีครีมในงานเลี้ยง สำหรับทรงผมนิยมไว้ผมสั้นรองทรง และสวมรองเท้าหนังหุ้มส้น ดังภาพที่ ๒๒๕ และหากเป็นการแต่งกายของเจ้าบ่าวช่วงประมาณพ.ศ. ๒๕๓๗ นิยมสวมชุดสูทสากลและเหน็บดอกไม้ที่หน้าอกด้านซ้าย สวมรองเท้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๒๒๖

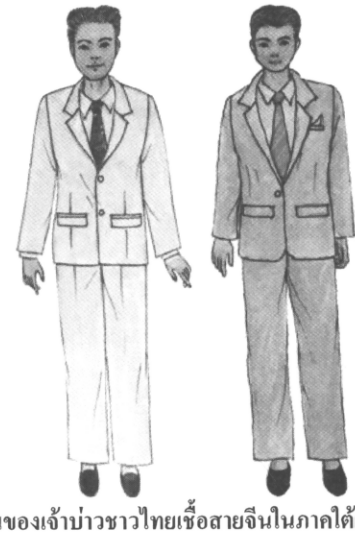

ภาพที่ ๒๒๕ การแต่งกายในพิธีแต่งงานของเจ้าบ่าวชาวไทยเชื้อสายจีนในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๕๒๔-๒๔๒๖

ภาพที่ ๒๒๖ การแต่งกายในพิธีแต่งานของเจ้าบ่าวชาวไทยเชื้อสายจีนในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนพ.ศ. ๒๕๓๗

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

อุ่นหั้ว แซ่ตู้ (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าในช่วงพ.ศ. ๒๔๕๕-๒๕๐๑ หญิงสาวเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกระโปรงจีบรูด หรือกระโปรงย้วยยาวปิดเข่า สวมเสื้อมีปก เช่น ปกเชิ้ต ปกฮาวาย หรือปกบัว ดังภาพที่ ๒๒๗ หรืออาจนุ่งกางเกงขาก๊วย ยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อกล้าม (สามารถใช้เป็นเสื้อซับในได้ด้วย) ไว้ผมบ๊อบสั้น หวีแสกข้าง ไม่ติดกิ๊บ สวมรองเท้าแตะแบบคีบ อย่างเช่น การแต่งกายของ คุณฮีฮุ้ง แซ่ตั๋น เมื่อพ.ศ. ๒๔๕๕-๒๕๐๕ ดังภาพที่ ๒๒๘

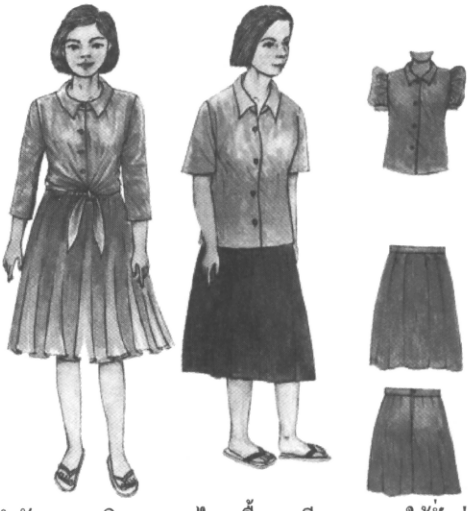

ภาพที่ ๒๒๗ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๕-๒๕๐๕

ภาพที่ ๒๒๘ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๔๕๕-๒๕๐๕

ต่อมา ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๕ ดรุณี วิริยะตั้งสกุล (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า หญิงสาวเมื่ออยู่กับบ้านหญิงสาวนิยมนุ่งกางเกงขายาว ปลายขากว้าง ติดซิปกางเกงด้านข้าง และมีกระเป๋าลับด้านหน้า นิยมตัดเย็บด้วยผ้าโทเร ซึ่งเป็นผ้าที่ค่อนข้างยับยาก สวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้าตลอด และมักมีกระเป๋าที่ชายเสื้อทั้งสองข้าง สำหรับทรงผมของหญิงสาวในช่วงนี้ นิยมตัดผมซอยสั้นและติดกิ๊บ สวมรองเท้าส้นตึก ดังภาพที่ ๒๒๙

ภาพที่ ๒๒๙ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ.๒๕๑๕

สำหรับหญิงวัยผู้ใหญ่ อ้ายกิ้ง แซ่หลี (๒๕๔๕,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๕-๒๕๑๐ หญิงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่องหรือยาวจรดข้อเท้า แล้วคาดเข็มขัด นิยมสวมเสื้อที่ตัดเย็บจากช่างตัดเสื้อ เนื่องจากเห็นว่าเสื้อที่ตัดจากช่างเย็บผ้าจะได้ขนาดพอดีตัวและมีคุณภาพดีกว่า สำหรับรูปแบบของเสื้อที่นิยมส่วนใหญ่เป็นเสื้อทรงตรงสีพื้นหรือมีลายดอก และมีปกเสื้อ เช่น คอฮาวาย คอกล้วย นิยมกำไลหยกและสวมแหวนเกลี้ยง ไว้ผมสั้น ดังภาพที่ ๒๓๐

ภาพที่ ๒๓๐ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๕ - ๒๕๑๐

นอกจากนี้ หญิงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยหรือกางเกงยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อไม่มีแขน หรือสวมเสื้อแขนในตัว มีทั้งเสื้อคอกลม คอเหลี่ยม ทรงตรงแบบหลวมๆ ยาวพอคลุมสะโพก ผ่าหน้าติดกระดุมเป็ก (ต่อมาเปลี่ยนมาใช้กระดุมพลาสติกหลากสีหลากแบบมากขึ้น) อย่างเช่น การแต่งกายของหญิงวัยผู้ใหญ่เมื่อพ.ศ. ๒๕๑๕ ดังภาพที่ ๒๓๑

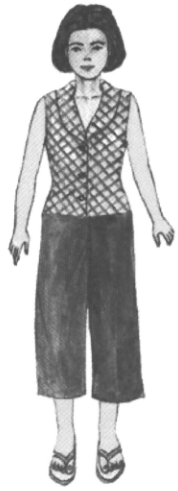

ภาพที่ ๒๓๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๑๕

นอกจากนี้ วิทยา ศรีพงษ์พันธ์กุล (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออาบน้ำจะนุ่งผ้าปาเต๊ะกระโจมอก หรือซื้อผ้าตัดเย็บเป็นผ้าถุง และใช้ผ้าขาวม้าสีแดงเป็นเช็ดตัว ดังภาพที่ ๒๓๒

ภาพที่ ๒๓๒ การแต่งกายในชุดอาบน้ำของหญิงชาวไทยเชื้อสายจีนภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ฮีฮุ้ง แซ่ตู้ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๕-๒๕๐๐ หญิงสาวเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานตรุษจีน งานวันสารทจีน งานแต่งงาน เป็นต้น นิยมนุ่งกระโปรงบานแบบมีจีบที่เอว ยาวพอคลุมเข่า และมีซิปที่ด้านหลัง ตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้น สวมเสื้อคอวีหรือเสื้อคอฮาวายแขนสามส่วน หรือแบบไม่มีแขน ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมพลาสติก ตัวเสื้อทรงค่อนข้างเข้ารูป นิยมตัดเย็บด้วยผ้าพื้นสีเรียบๆ เช่น เขียว ฟ้า ไว้ผมบ๊อบสั้น โดยหวีแสกข้างไปข้างใดข้างหนึ่ง สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ดังภาพที่ ๒๓๓

ภาพที่ ๒๓๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๕-๒๕๐๐

นอกจากนี้ ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๑ หญิงสาวนิยมนุ่งกางเกงขายาว และสวมเสื้อทรงเข้ารูป ยาวพอคลุมสะโพก เช่น เสื้อเชิ้ต เสื้อคอฮาวายแขนสั้น หรือเสื้อคอกลม สวมรองเท้าส้นตึกนิยมตัดเย็บด้วย “ผ้าอ๊อกฟอร์ด” สีพื้นหรือมีลาย เช่น ลายดอกไม้ขนาดเล็ก (ขณะนั้นราคาหลาละ ๕-๖ บาท) ดังภาพที่ ๒๓๔

ภาพที่ ๒๓๔ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๑๑

ในช่วง ๓๔ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๑๕) ครูผู้หญิงวัยสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกระโปรงมินิสเกิร์ต หรือกระโปรงทรงเอ ยาวเหนือเข่าหรือยาวพอปิดหัวเข่า และสวมเสื้อคอตั้ง ผ่าหน้าตลอด แขนยาวแบบแขนในตัว โดยสวมเสื้อไว้ในกระโปรง และคาดเข็มขัดหนัง ไว้ผมสั้นหรือไว้ผมยาวประบ่า สวมรองเท้าคัดชู ดังภาพที่ ๒๓๕

ภาพที่ ๒๓๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๑๕

สำหรับการแต่งกายของนักศึกษาในช่วงนี้ นิยมนุ่งกระโปรงมินิสเกิร์ตทรงเอ โดยยาวเหนือเข่า สวมเสื้อนักศึกษาซึ่งเป็นเสื้อปกเชิ้ตสีขาว แขนสั้น ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมโลหะของสถาบันการศึกษานั้นๆ โดยสวมเสื้อไว้ในกระโปรง นิยมปล่อยผมยาว สวมรองเท้าคัดชูสีดำ ดังภาพที่ ๒๓๖

ภาพที่ ๒๓๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนช่วงพ.ศ. ๒๕๑๕

ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๙ ดรุณี วิริยะตั้งสกุล (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า หญิงวัยผู้ใหญ่ โดยเฉพาะหญิงวัย ๒๕ ปี นิยมนุ่งชุดแซกสั้นและสวมรองเท้าส้นตึก ระยะต่อมานิยมสวมชุดผ้าลูกไม้ที่เสื้อกับกระโปรงเย็บติดกัน โดยลักษณะของกระโปรงจะเป็นทรงบานๆ

สำหรับการแต่งกายของหญิงวัยกลางคน ม่วยเกี้ย แซ่เฮง (๒๕๔๙ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า นิยมนุ่งกางเกงแพรยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อแขนสั้น มีปก ผ่าหน้าตลอด เช่น เสื้อคอฮาวาย ผ่าหน้าตลอด แขนสั้นเหนือข้อศอก ทรงค่อนข้างเข้ารูปเล็กน้อย ไว้ผมยาว หรือผมสั้น และนิยมสวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น ตุ้มหูแบบเสียบ สวมรองเท้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๒๓๗

ภาพที่ ๒๓๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

นอกจากนี้ วิทยา ศรีพงษ์พันธุ์กุล (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า หญิงวัยผู้ใหญ่เมื่อออกนอกบ้านเพื่อร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้า ทรงตรง ไม่รัดรูป มีซิบกางเกงอยู่ทางด้านหลัง สวมเสื้อแขนสั้น หรือเสื้อแขนกุด และมีคอเสื้อหลากหลาย เช่น คอกล้วยหอม คอฮาวาย เป็นต้น เสื้อส่วนใหญ่นิยมตัดเย็บด้วยผ้าพื้น สีเรียบๆ ไม่ฉูดฉาด ไม่มีลวดลาย มีการเครื่องประดับต่างๆที่ทำจากทองคำ หากคนที่ค่อนข้างมีฐานะนิยมสวมเครื่องประดับต่างๆ ซึ่งทำจากมุก

เช่น สร้อยคอ ตุ้มหู และสร้อยข้อมือ ไว้ผมดัดหยิก สวมรองเท้าส้นสูง รองเท้าเปิดส้น หรือรองเท้าพื้นเตี้ยๆ แบบมีสายไขว้พาด อย่างเช่น การแต่งกายของหญิงวัยผู้ใหญ่ช่วง พ.ศ. ๒๕๑๕ ดังภาพที่ ๒๓๘

ภาพที่ ๒๓๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงาน ช่วง ๕๘ ปี ที่ผ่านมา หรือ พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ เจ้าสาวนิยมสวมชุดแต่งงานที่ตัดเย็บชุดแซกยาวปิดเท้า สวมเสื้อคอจีน ติดกระดุมจีน แขนทรงกระบอกยาวจรดข้อมือ นิยมตัดเย็บด้วยผ้าแพรสีชมพูที่มีลวดลายในตัว สวมรองเท้าคัดชู ทำผมดัดหยิกเป็นลอนแล้วปล่อยยาวโดยหวีบริเวณหน้าผากให้เสยขึ้นด้านบน และใช้ผ้าคลุมผมผืนยาวซึ่งมีสีเดียวกับชุดเจ้าสาวเหน็บที่กลางศีรษะและปล่อยยาวไปทางด้านหลัง ซึ่งลักษณะของผ้าคลุมผมที่นิยมใช้กันในช่วงนี้จะเป็นผ้าผืนบางๆ ทำจากผ้าป่านที่ฉลุเป็นลายดอกไม้ สวมเครื่องประดับทำจากทองคำ เช่น ตุ้มหูแบบระย้า ซึ่งเป็นที่นิยมมากในช่วงนี้ สร้อยคอ (ตอนนั้นทองคำราคาบาทละ ๔๐๐-๕๐๐ บาท) ทั้งนี้เครื่องประดับทุกชิ้นที่เจ้าสาวสวมใส่ในวันแต่งงาน คือ สินสอดทองหมั้นที่เจ้าบ่าวมอบให้แก่เจ้าสาว อย่างเช่น การแต่งกายในชุดเจ้าสาว คือ คุณอีฮุ้ง แซ่ตู้ ขณะที่ท่านอายุ ๑๘ ปี ดังภาพที่ ๒๓๙

ภาพที่ ๒๓๙ การแต่งกายของเจ้าสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เมื่อพ.ศ. ๒๔๕๑

สำหรับชุดแต่งงานเมื่อ ๕๕ ปี ที่ผ่านมา หรือพ.ศ. ๒๔๕๔ วิรัช เอี่ยวสานุรักษ์ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) เจ้าสาวนิยมแต่งกายด้วยการนุ่งชุดราตรี มีลักษณะเป็นเสื้อคอกลมกว้าง แขนเสื้อยาวจรดข้อมือ โดยปลายแขนบานเล็กน้อย และกระโปรงบานยาวคลุมข้อเท้า โดยชุดของเจ้าสาวนิยมตัดเย็บด้วยผ้าพื้นเรียบ สีชมพู เจ้าสาวในช่วงนี้นิยมทำผมเกล้ามวยสูง สวมร้องเท้าคัดชู ดังภาพที่ ๒๔๐

ภาพที่ ๒๔๐ การแต่งกายของเจ้าสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เมื่อพ.ศ. ๒๔๕๔

สำหรับชุดแต่งงาน เมื่อ ๕๑ ปี ที่ผ่านมา หรือช่วง พ.ศ. ๒๕๐๘ ม่วยเกี้ย แซ่เฮ็ง (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เจ้าสาวนิยมสวมชุดราตรียาวโดยมีชายกระโปรงยาวย้วยจนลากพื้น เสื้อคอกลม แขนเสื้อยาวประมาณศอก ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้สีขาวหรือสีชมพูอ่อน และมีผ้าคลุมผม สำหรับเจ้าสาวในช่วงนี้นิยมทำผมดัดหยิก เช่น ชุดเจ้าสาวของคุณม่วยเกี้ย แซ่เฮง เมื่อตอน ๒๐ ปี (ปัจจุบันวัย ๗๑ ปี) ดังภาพ ๒๔๑

ภาพที่ ๒๔๑ การแต่งกายของเจ้าสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เมื่อพ.ศ. ๒๕๐๘

ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๗-๒๕๑๘ เจ้าสาวนิยมนุ่งชุดราตรีสีขาวนวล ยาวกรอมเท้า แขนสั้น ซึ่งตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้ กระโปรงมีลักษณะเป็นชั้นๆ ไว้ผมดัดหยิกและปล่อยสยาย ติดดอกไม้ที่ผม สวมรองเท้าคัดชูสีขาว ดังภาพที่ ๒๔๒

ภาพที่ ๒๔๒ การแต่งกายของเจ้าสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนเมื่อพ.ศ. ๒๕๑๗-๒๕๑๘

ช่วงพ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๒๖ วิทยา ศรีพงษ์พันธ์กุล (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) และประสงค์ วิริยะตั้งสกุล (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เจ้าสาวจะสวมชุดราตรีสีขาวยาวย้วยลากพื้น แขนยาว สวมถุงมือ มีผ้าคลุมผม ถือช่อดอกไม้ สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ และตุ้มหูทองคำ ซึ่งเป็นสินสอดทองหมั้นที่เจ้าบ่าวมอบให้แก่เจ้าสาวในวันหมั้น ดังภาพที่ ๒๔๓

ภาพที่ ๒๔๓ การแต่งกายของเจ้าสาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนเมื่อพ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๒๖

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๔๕ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า หรือนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง ไม่ค่อยสวมเสื้อ หากสวมเสื้อนิยมสวมเสื้อกุยเฮงหรือเสื้อเชิ้ต ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะแบบคีบ หากไปทำสวน ไร่นา นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง หรือกางเกงขายาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวที่ตัดเย็บด้วยผ้าดิบหรือผ้าฝ้าย (เนื่องจากดูดซับเหงื่อและปกป้องแสงแดดได้ดี) สวมหมวกเปี้ยว สวมรองเท้าแตะแบบคีบ สำหรับหญิงสาว นิยมนุ่งกระโปรงจีบรูด หรือกระโปรงย้วยยาวปิดเข่า สวมเสื้อมีปก หรือนุ่งกางเกงขาก๊วย ยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อกล้าม ไว้ผมบ๊อบสั้น หวีผมแสกข้าง

สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๕ นิยมนุ่งกางเกงขายาว ปลายขากว้าง ติดซิปกางเกงด้านข้าง สวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้าตลอด และมักมีกระเป๋าที่ชายเสื้อทั้งสองข้าง ตัดผมซอยสั้นและติดกิ๊บ สวมรองเท้าส้นตึก สำหรับหญิงวัยผู้ใหญ่ ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๙-๒๕๑๐ นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่องหรือยาวจรดข้อเท้า แล้วคาดเข็มขัดทับ สวมเสื้อสีพื้นหรือมีลายดอก และมีปกเสื้อ เช่น คอฮาวาย คอกล้วย หรือสวมเสื้อแขนในตัว นิยมกำไลหยกและสวมแหวนเกลี้ยง ไว้ผมสั้น

ในโอกาสพิเศษ ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๓-๒๕๑๔ ชายหนุ่มนิยมนุ่งกางเกงขาเดฟยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อตัวใหญ่ๆ ทรงหลวมๆ ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๕ นิยมนุ่งกางเกงทรงม้อท (ขาบาน) สวมเสื้อรัดรูป และสวมรองเท้าส้นสูงหุ้มส้น ไว้ผมสั้นรองทรง ต่อมาช่วงพ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๒๐ นิยมแต่งกายตามแฟชั่นนิยม คือ แต่งกายด้วย ๕ ย. คือ นุ่งยีนส์ สะพายย่าม สวมเสื้อยืด ไว้ผมยาว และสวมรองเท้ายาง (รองเท้าแตะ) หลังจากนั้น ช่วงพ.ศ. ๒๕๒๑ - ๒๕๒๔ นิยมนุ่งกางเกงขาม้า สวมเสื้อเชิ้ตตัวเล็กค่อนข้างรัดรูป ชายเสื้อคอดเว้า ตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้นหรือผ้ามีลายดอก คาดเข็มขัดหนังขนาดใหญ่ สวมรองเท้าส้นสูง ๓-๔ นิ้ว ไว้ผมสั้นรองทรงและนิยมใส่น้ำมันผม สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น หากไปร่วมงาน เช่น งานแต่งงาน งานเลี้ยง นิยมนุ่งกางเกงสแล็กยาว สีเข้มๆ เช่น ดำ กรมท่า น้ำตาล สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือแขนยาวและผูกเนคไทลายสก็อตหรือลายไทยเส้นขนาดใหญ่ ซึ่งช่วง ๒๕๒๔-๒๕๒๖ ชายหนุ่มนิยมนุ่ง "กางเกงลุง" ซึ่งเป็นกางเกงสแล็กขายาว ทรงหลวมๆ และหากเป็นงานที่ค่อนข้างเป็นพิธีการ นิยมนุ่งกางเกงสแล็กยาว สวมเสื้อสูทสากล หรือสวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือแขนยาว โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง สวมรองเท้าหนังหุ้มส้นหรือสวมรองเท้าผ้าใบ สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงาน เจ้าบ่าวนิยมนุ่งกางเกงสแล็กยาวจรดข้อเท้า สวมสูทสากลสีเข้ม ผูกเนคไท (ซึ่งปัจจุบันนิยมสวมชุดสีขาว) และบางช่วงนิยมเหน็บผ้าเช็ดหน้าไว้ที่กระเป๋าหน้าอก ไว้ผมสั้นรองทรงและนิยมใส่น้ำมันที่ผม สวมรองเท้าหุ้มส้น

สำหรับหญิงสาว เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษในช่วงพ.ศ. ๒๕๐๕ นิยมนุ่งกระโปรงบานสีพื้นยาวปิดเข่า สวมเสื้อคอวีหรือเสื้อคอฮาวายแขนสามส่วน หรือแบบไม่มีแขน ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมพลาสติก ตัวเสื้อทรงค่อนข้างเข้ารูป ไว้ผมบ๊อบสั้น โดยหวีแสกข้างไปข้างใดข้างหนึ่ง สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๑ นิยมนุ่งกางเกงขายาว และสวมเสื้อทรงเข้ารูป ยาวพอคลุมสะโพก เช่น เสื้อเชิ้ต เสื้อคอฮาวายแขนสั้น หรือเสื้อคอกลม สวมรองเท้าส้นตึกนิยมตัด ต่อมา พ.ศ. ๒๕๑๕ นิยมนุ่งกระโปรงมินิสเกิร์ต หรือกระโปรงทรงเอ ยาวเหนือเข่าหรือยาวพอปิดหัวเข่า สวมเสื้อคอตั้งผ่าหน้าตลอด แขนยาวแบบแขนในตัว โดยสวมเสื้อไว้ในกระโปรง และคาดเข็มขัดหนัง ไว้ผมสั้นหรือยาวประบ่า สวมรองเท้าคัดชู ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๙ หญิงวัยผู้ใหญ่ นิยมสวมชุดแซกที่มีกระโปรงบานๆ ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้ สวมรองเท้าส้นตึก หากเป็นวัยกลางคน นิยมนุ่งกางเกงแพรยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อแขนสั้น มีปกผ่าหน้าตลอด เช่น เสื้อคอฮาวาย ผ่าหน้าตลอด แขนสั้น ทรงค่อนข้างเข้ารูปเล็กน้อย ไว้ผมยาว หรือผมสั้นหรือนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้า ทรงตรง มี สวมเสื้อแขนสั้น หรือเสื้อแขนกุด และมีคอเสื้อหลากหลาย เช่น คอกล้วยหอม คอฮาวาย เป็นต้น นิยมตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้น สวมเครื่องประดับต่างๆที่ทำจากทองคำหรือมุก เช่น ไว้ผมดัดหยิก สวมรองเท้าส้นสูง รองเท้าเปิดส้น หรือรองเท้าพื้นเตี้ยแบบมีสายไขว้พาด

สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงาน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ เจ้าสาวนิยมสวมชุดแต่งงานที่ตัดเย็บเป็นชุดแซกยาว โดยกระโปรงยาวปิดเท้า เสื้อคอจีน ติดกระดุมจีน แขนทรงกระบอกยาวจรดข้อมือ ตัดเย็บด้วยผ้าแพรสีชมพูที่มีลวดลายในตัว สวมรองเท้าคัดชู ทำผมดัดหยิกเป็นลอนแล้วปล่อยยาว เหน็บผ้าคลุมผม ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๔ นิยมสวมชุดราตรียาวปิดเท้า ที่มีเสื้อคอกลมกว้าง แขนเสื้อยาวจรดข้อมือปลายแขนบานเล็กน้อย นิยมตัดเย็บด้วยสีชมพู ทำผมเกล้ามวยสูง สวมร้องเท้าคัดชู ต่อมา ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๘ นิยมสวมชุดราตรียาวโดยมีชายกระโปรงยาวย้วยจนลากพื้น เสื้อคอกลม แขนเสื้อยาวประมาณศอก ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้สีขาวหรือสีชมพูอ่อน และมีผ้าคลุมผม ทำผมดัดหยิก ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๗-๒๕๑๘ เจ้าสาวนิยมนุ่งชุดราตรีสีขาวนวล ยาวกรอมเท้า แขนสั้น ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้ กระโปรงมีลักษณะเป็นชั้นๆ ไว้ผมดัดหยิกและปล่อยสยาย ติดดอกไม้ที่ผม สวมรองเท้าคัดชูสีขาว ช่วงพ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๒๖ นิยมสวมชุดราตรีสีขาวยาวย้วยลากพื้น แขนยาว สวมถุงมือ มีผ้าคลุมผม ถือช่อดอกไม้ สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ

๔.๒.๓.๓.๓ การแต่งกายของวัยสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุ ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

อุ่นหั้ว แซ่ตู้ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ชายสูงอายุ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น เอวยางยืดหรือแบบติดกระดุมด้านหน้า หรือนุ่งกางเกงขาสั้นแบบเอวรูด (ซึ่งสามารถใช้นุ่งเป็นชั้นในเพื่อแต่งกายออกนอกบ้านได้) หรือนุ่งกางเกงขายาวกรอมเท้า หรือนุ่งกางเกงขาก๊วยสีเข้มยาวคลุมเข่า เช่น สีดำ เขียว หรือน้ำเงิน ซึ่งกางเกงที่ใช้สำหรับนุ่งเมื่ออยู่กับบ้านนิยมตัดเย็บด้วยผ้าฝ้าย ผ้าดิบ หรือผ้าแพร (แล้วแต่ฐานะ) ไม่ค่อยสวมเสื้อ หากสวมเสื้อนิยมสวมเสื้อกุยเฮง เสื้อกล้าม เสื้อยืดคอกลม หรือเสื้อเชิ้ตแขนสั้นตามลำดับ ไว้ผมสั้นเกรียนหรือผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ดังภาพที่ ๒๔๔

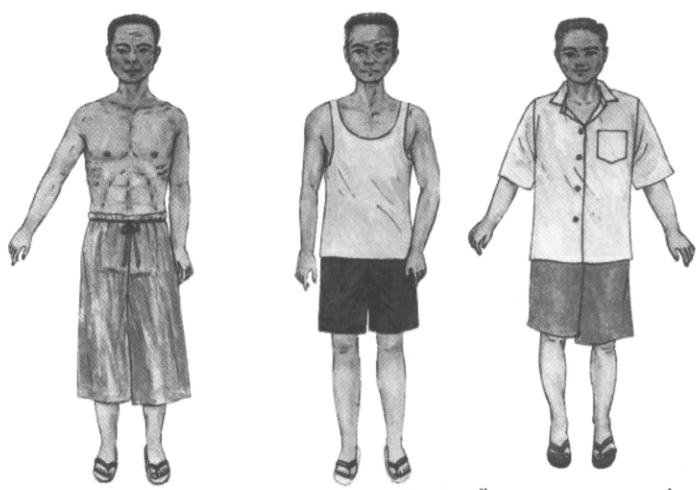

ภาพที่ ๒๔๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุช่วงพ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๔๘

ม่วยเกี้ย แซ่เฮง (๒๕๔๘, สัมภาษณ์) และอุ่นหั้ว แซ่ตู้ (๒๕๔๘, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วง พ.ศ.๒๔๘๑-๒๕๔๕ ชายสูงอายุเมื่อออกนอกบ้านเพื่อร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานตรุษจีน นิยมนุ่งกางเกงขายาว (โดยนุ่งกางเกงเอวรูดเป็นกางเกงชั้นใน) และสวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น ไว้ผมสั้นเกรียน หรือไว้ผมสั้นรองทรง นิยมสวมนาฬิกาข้อมือ และสวมรองเท้าผ้าใบหรือรองเท้าแตะแบบสุภาพ ดังภาพที่ ๒๔๕

ภาพที่ ๒๔๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๔๕

ช่วง พ.ศ. ๒๕๓๓ เป็นต้นมา วิรัช ศรีพงษ์พันธ์กุล (๒๕๔๘, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า หากเป็นงานในโอกาสพิเศษที่เป็นทางการ เช่น งานสมาคม ชายสูงอายุเมื่อไปร่วมงาน นิยมนุ่งกางเกงสแล็กยาว สวมสูทสากล โดยอาจจะผูกเนคไท หวีผมเรียบและทาน้ำมันที่ผม สวมรองเท้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๒๔๖

ภาพที่ ๒๔๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๓๓-๒๕๔๘

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุ ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ม่วยเกี้ย แซ่เฮง (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๗ หญิงสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวระดับแข้งหรือยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อชั้นในซึ่งเป็นเสื้อที่มีสาบทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ตัวยาวเกือบถึงสะดือ ติดตะขอด้านหลังจำนวน ๔-๕ ตะขอ หากออกนอกบ้านนิยมสวมเสื้อทับเสื้อชั้นในอีกครั้ง ไว้ผมยาวเกล้ามวย เหน็บปิ่น นอกจากนี้อาจจะพบหญิงสูงอายุในชุมชนเมือง (โดยเฉพาะไทยเชื้อสายจีนที่พูดภาษาแต้จิ๋ว) เมื่ออยู่กับบ้านยังคงนุ่งผ้าถุงแบบป้ายข้าง โดยนุ่งยาวระดับแข้งและคาดเข็มขัดเงินทับผ้าถุง โดยม้วนชายผ้าปิดคลุมเข็มขัด และสวมเสื้อเอี๊ยม ซึ่งมีลักษณะคล้ายคอกระเช้า ไว้ผมยาวเกล้ามวยเหน็บปิ่น สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ดังภาพที่ ๒๔๗

ภาพที่ ๒๔๗ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๗

นอกจากนี้ หากเป็นการแต่งกายของหญิงสูงอายุที่อาศัยในแถบชนบท อ้ายกิ้ง แซ่หลี (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า หญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน เมื่ออยู่กับบ้านยังคงนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวระดับเข่า ยาวระดับแข้งหรือยาวกรอมเท้า สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้าแขนสามส่วน ไว้ผมยาวเกล้ามวยและเหน็บปิ่น หรือใช้หวีสับ ซึ่งมีลักษณะเป็นหวีทรงโค้งที่มีซี่หวีเป็นซี่เล็กๆ ทำจากกระดูกหรือเขาสัตว์ เช่น เขาวัว สับที่ผมโดยการหวีผมเสยไปด้านหลัง ดังภาพที่ ๒๔๘

ภาพที่ ๒๔๘ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุของไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๗

ดรุณี วิริยะตั้งสกุล (๒๕๔๕,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๘-๒๕๒๕ หญิงสูงอายุยังคงนุ่งกางเกงขาก๊วยซึ่งส่วนใหญ่เป็นกางเกงที่ตัดเย็บด้วยผ้าแพรสีดำหรือสีน้ำเงิน สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้า ตัวเสื้อทรงตรงและมีชายเสื้อแบบเรียบตรง นิยมทำกระเป๋าลับไว้ที่ตัวเสื้อด้านในบริเวณท้องนิยม สำหรับเสื้อผ้าที่สวมใส่ในช่วงนี้นิยมตัดเย็บด้วยผ้าแพรสีต่างๆ ซึ่งต่างจากการแต่งกายในอดีตที่นิยมใช้ผ้าดิบหรือผ้าฝ้ายสำหรับตัดเย็บเครื่องนุ่งห่ม หญิงสูงอายุยังคงนิยมไว้ผมยาวเกล้ามวยและเหน็บปิ่น เมื่ออยู่กับบ้านจะสวมรองเท้ายางแบบเปิดส้น (รองเท้าแตะแบบเปิดส้น) หรือสวมเกี๊ยะไม้ และสวมเครื่องประดับต่างๆ ซึ่งเป็นเครื่องประดับประจำตัว เช่น ตุ้มหูทองเม็ดกลมๆ ดังภาพที่ ๒๔๕

ภาพที่ ๒๔๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๕๑๗

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

วิรัช ศรีพงษ์พันธ์กุล (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๐๕ หญิงสูงอายุเมื่อออกไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น วันตรุษจีน หญิงสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้าย เสื้อแขนกระบอกยาวสามส่วนหรือระดับข้อศอก โดยเสื้อและกางเกงนิยมตัดเย็บด้วยผ้าแพร และนิยมสวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น กำไลหยก แหวนหยก และตุ้มหูทองคำเป็นห่วงเล็กๆ ไว้ผมยาวเกล้ามวย และสวมรองเท้าเปิดส้น หรือรองเท้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๒๕๐

ภาพที่ ๒๕๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๐๕

ตั้งแต่ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๓ หรือในช่วง ๑๖ ปีที่ผ่านมา หญิงสูงอายุนิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่ตัดเย็บจากร้านเย็บผ้า ได้แก่ กระโปรงและผ้าถุงสำเร็จ สวมเสื้อแขนสั้น คอกลมกว้าง หรือแบบมีปก (ขึ้นกับความชอบและความเหมาะสมกับวัย) สำหรับทรงผมของหญิงสูงอายุในช่วงนี้นิยมตัดผมสั้นหรือไว้ผมสั้นดัดหยิก สวมรองเท้าส้นเตี้ยที่ค่อนข้างสุภาพ อย่างเช่น การแต่งกายของหญิงสูงอายุซึ่งเป็นมารดาของของอาจารย์วิรัช ศรีพงษ์พันธ์กุล ดังภาพที่ ๒๕๑

ภาพที่ ๒๕๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ยุคปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๔๘ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น เอวยางยืด เอวรูด หรือแบบติดกระดุมหรือตะขอด้านหน้า หรือนุ่งกางเกงขาก๊วยหรือนุ่งกางเกงขายาวกรอมเท้า ไม่ค่อยสวมเสื้อ หรือหากสวมเสื้อ นิยมสวมเสื้อกุยเฮง เสื้อกล้าม เสื้อยืดคอกลม หรือเสื้อเชิ้ตแขนสั้น ไว้ผมสั้นเกรียนหรือผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ส่วนหญิงสูงอายุส่วนใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวระดับแข้งหรือยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้า แขนสามส่วน ไว้ผมยาวเกล้ามวยเหน็บปิ่น โดยอาจจะพบหญิงสูงอายุที่ชราภาพนุ่งผ้าถุง หรือนุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อเอ๊ียม หรือสวมเสื้อชั้นใน

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น ไว้ผมสั้นเกรียนหรือไว้ผมสั้นรองทรง นิยมสวมนาฬิกาข้อมือ และสวมรองเท้าผ้าใบหรือรองเท้าแตะแบบสุภาพ หากเป็นงานที่ค่อนเป็นทางการ นิยมนุ่งกางเกงสแล็กยาว สวมสูทสากล โดยอาจจะผูกเนคไท หวีผมเรียบและนิยมทาน้ำมันที่ผม สวมรองเท้าหุ้มส้น ส่วนหญิงสูงอายุเดิมนิยมนุ่งชุดที่ตัดเย็บด้วยผ้าแพรโดยกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้า เสื้อแขนกระบอกยาวสามส่วน สวมเครื่องประดับต่างๆ ซึ่งทำจากหยกหรือทองคำ เช่น กำไลหยก แหวนหยก และตุ้มหูทองคำ ไว้ผมยาวเกล้ามวย และสวมรองเท้าเปิดส้น อย่างไรก็ตาม หญิงสูงอายุในปัจจุบันเมื่อไปงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมแต่งกายนุ่งกระโปรง

หรือผ้าถุงสำเร็จ สวมเสื้อแขนสั้น คอกลมกว้าง หรือแบบมีปก ตัดผมสั้นหรือทำดัดหยิก สวมรองเท้าส้นเตี้ยที่ค่อนข้างสุภาพ

๔.๒.๓.๔ เครื่องประดับของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนโดยทั่วไปนิยมสวมใส่เครื่องประดับที่ทำจากหยก เช่น กำไลหยก ตุ้มหูหยก และแหวนหยก ตั้งแต่เริ่มอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย โดยเฉพาะหญิงสูงอายุ และเมื่ออพยพเข้ามาตั้งรกรากถานฐานในประเทศไทยได้ระยะหนึ่งแล้ว จะสะสมเงินเพื่อซื้อเครื่องประดับที่ทำจากทองคำมาสวมใส่ เนื่องจากหยกเป็นอัญมณีมีราคาแพงและค่อนข้างหายาก อีกทั้งในอดีตราคาทองคำมีราคาถูก ซึ่งคนที่มีฐานะปานกลางก็สามารถหาซื้อเครื่องประดับจากทองคำมาสวมใส่ได้ สำหรับเครื่องประดับทองคำที่หญิงสูงอายุนิยมสวม เช่น ตุ้มหูเสียบเม็ดกลม ต่อมานิยมเป็นตุ้มหูห่วงกลม และพัฒนาขึ้นตามสมัยนิยม และเมื่อทำงานและสามารถเก็บเงินได้จำนวนหนึ่งก็จะซื้อเครื่องประดับที่ทำจากหยกมาใส่แทน เนื่องจากชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า การสวมใส่เครื่องประดับจากหยกจะเป็นสิริมงคลแก่ผู้สวมใส่ และการสวมกำไลหยกจะทำให้มีอายุยืนและมีสุขภาพดี สำหรับผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนไม่นิยมสวมใส่เครื่องประดับ ยกเว้นนาฬิกาข้อมือเพื่อไว้สำหรับดูเวลา (ผู้ให้ข้อมูล : วิทยา ศรีพงษ์พันธ์กุล และอ้ายกิ้ง แซ่หลี (๒๕๔๙, สัมภาษณ์)

๔.๒.๓.๕ การดูแลรักษาเสื้อผ้า

ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในอดีต มีวิธีการดูแลรักษา อย่างเช่น การซักผ้า แต่เดิมชาวไทยเชื้อสายจีนจะใช้ขี้เถ้าเป็นส่วนประกอบสำคัญในการซักผ้า โดยจะผสมขี้เถ้ากับน้ำร้อนแล้วตั้งทิ้งไว้ให้ตกตะกอน หลังจากนั้นใช้กระบวยตักน้ำใสๆ บริเวณผิวน้ำเพื่อใช้สำหรับซักเสื้อผ้า จนกระทั่งมีสบู่เข้ามาจำหน่ายในชุมชนจึงเปลี่ยนมาใช้สบู่ดังกล่าว ซึ่งมีลักษณะเป็นสบู่ก้อนสีเหลืองขนาดใหญ่ โดยจะต้องใช้มีดตัดเป็นชิ้นเล็กๆ เพื่อไว้ใช้ซักผ้า โดยขณะซักผ้าจะใช้ไม้กระดานวางพาดบนขอบกะละมัง แล้วใช้แปรงซักผ้าถูผ้าจนสะอาด ในระยะต่อมาเมื่อมีสบู่ยี่ห้อซันไลน์เข้ามาจำหน่ายในชุมชน ไทยเชื้อสายจีนโดยทั่วไปจึงหันมาใช้สบู่ในการซักผ้าแทน จนกระทั่งเริ่มมีผงซักฟอกเข้าจำหน่าย ซึ่งผงซักฟอกยี่ห้อแรกที่เข้ามา คือ “ยี่ห้อแฟ้บ” คนโดยทั่วไปจึงเปลี่ยนมาใช้ผงซักฟอกในการซักผ้าเป็นต้นมา (ปัจจุบันด้วยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้ช่วยอำนวยความสะดวกในการซักผ้านั่นคือเครื่องซักผ้าทำให้ปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่หันมาซักผ้าด้วยเครื่องแทนการซักผ้าด้วยมือ)

เมื่อซักผ้าเสร็จแล้วก็จะนำไปตาก ซึ่งชาวไทยเชื้อสายจีนจะมีเทคนิควิธีในการตากผ้าเพื่อไม่ให้ผ้ายับง่าย โดยการสะบัดผ้าหลายๆ ครั้ง และเมื่อผ้าแห้งเสร็จแล้วจะนำไปพาดไว้กับราวผ้าโดยใช้เส้นลวดผูกเป็นราวผ้าระหว่างเสาบ้าน (ซึ่งขณะนั้นยังไม่มีผ้าแขวนเสื้อ) หรืออาจจะพับผ้าเก็บไว้ในหีบไม้ และหากต้องการให้ผ้าเรียบสวยจะใช้วิธีการพับผ้าแล้วนำไปเก็บไว้ใต้ที่นอน หรือใช้เตาถ่านรีดให้เรียบก่อนเก็บผ้าใส่หีบ ต่อมามีตู้เก็บเสื้อผ้าคนทั่วไปจึงหันมาเก็บผ้าใส่ในตู้และนิยมใส่ลูกเหม็นเพื่อป้องกันแมลง (ผู้ให้ข้อมูล : ฮีฮุ้ง แซ่ตู้ , อุ่นหั้ว แซ่ตู้ และ ไพบูลย์ แซ่ตั๋น ๒๕๔๙, สัมภาษณ์)

๔.๒.๓.๖ การดูแลความงามของชาวไทยเชื้อสายจีนในอดีต

หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนมีการดูแลใบหน้าและทรงผม ซึ่งแสดงความเป็นชาวจีนไว้ อาทิ การดูแลใบหน้า ซึ่งหญิงไทยเชื้อสายจีนในอดีตนิยมทาน้ำด้วยแป้งฝุ่นหรือแป้งน้ำ โดยนิยมใช้แป้งน้ำซึ่งเป็นน้ำสีชมพูมาทาหน้าในช่วงฤดูร้อน เนื่องจากเป็นแป้งที่เมื่อทาผิวแล้วจะทำให้รู้สึกเย็น สดชื่น (ผู้ให้ข้อมูล : ดรุณี วิริยะตั้งสกุล, ๒๕๔๙, สัมภาษณ์)

สำหรับในเรื่องของทรงผม พบว่าทั้งหญิงและชายชาวไทยเชื้อสายจีนนิยมใส่น้ำมันที่ผม (น้ำมันตกแต่งทรงผม) เพื่อให้ผมดำเป็นเงาวาว โดยหญิงสาวจนถึงหญิงสูงอายุนิยมติดกิ๊บดำที่ผม หรือหากไว้ผมยาวเกล้ามวยเหน็บปิ่นหรือใช้เหล็กครอบมวยผม ส่วนใหญ่ทำจากนาก (ผู้ให้ข้อมูล : ฮีฮุ้ง แซ่ตู้ และอุ่นหั้ว แซ่ตู้, ๒๕๔๙, สัมภาษณ์) และเมื่อตัดแต่งทรงผม ชาวไทยเชื้อสายจีนในอดีตนิยมใช้กรรไกรปลายแหลมที่มีด้ามจับเป็นรูปวงกลมมาใช้ในการแต่งผม (ผู้ให้ข้อมูล : วิทยา ศรีพงษ์พันธ์กุล, ๒๕๔๙, สัมภาษณ์)

๔.๒.๓.๗ ค่านิยมและความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนมีความเชื่อเกี่ยวกับ "สี" ซึ่งเป็นสิ่งที่ใช้เชื่อมโยงกับการดำรงชีวิต กล่าวคือ <u>สีแดง</u> ชาวไทยเชื้อสายจีนถือว่าเป็นสีแห่งความเป็นสิริมงคล ดังนั้นจึงนิยมแต่งกายด้วยชุดสีแดงในวันพิเศษต่างๆ เช่น วันตรุษจีน วัยมงคลสมรส เป็นต้น <u>สีดำ</u> ชาวไทยเชื้อสายจีนถือว่า คือ สีแห่งความทุกข์ ดังนั้นเมื่อไปงานมงคลต่างๆ ชาวไทยเชื้อสายจีนจะไม่นิยมแต่งกายด้วยเสื้อหรือกางเกงที่มีสีดำ และหากไปงานศพ ชาวไทยเชื้อสายจีนนิยมแต่งกายด้วยชุดสีขาว หรือสีผ้าดิบ เพราะถือว่า เป็นสีแห่งความดี ซึ่งส่งผลไปสู่ผู้ตายด้วย (ผู้ให้ข้อมูล : อ้ายกิ้ง แซ่หลี ,๒๕๔๙ สัมภาษณ์)

หญิงชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในเมืองไทยในสมัยอดีต ยังคงนิยมมัดเท้าให้เล็ก ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ชาวจีนยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ซึ่งชาวไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับการมัดเท้าว่า "ผู้หญิงคนไหนหากมีเท้าเล็ก จะจัดเป็นผู้หญิงที่สวย ซึ่งคำว่า "สวย" ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าหน้าตาสวย แต่หมายถึงดูจากลักษณะและท่าทางการเดิน เพราะคนที่มีเท้าเล็ก เมื่อก้าวเดินแล้วจะเดินต้วมเตี้ยมโยสะโพกจะบิดไปมา ซึ่งถือว่าเป็นการเดินที่สวยงาม ดูแล้วน่าทะนุถนอมเหมาะแก่การเป็นผู้หญิง ซึ่งตามตำนานการมัดเท้าของไทยเชื้อสายจีนเล่าต่อๆ กันว่า ในสมัยก่อนมีภรรยาฮ่องเต้คนหนึ่งเป็นคนที่ชอบการแต่งตัวมาก และจัดเป็นหญิงที่มีรูปพรรณสัณฐานสวยงาม แต่ขาและเท้าของภรรยาฮ่องเต้ท่านนี้มีความผิดปกติ กล่าวคือ ขาและเท้าของหญิงท่านนี้มีลักษณะเหมือนกับเท้าของสุนัขจิ้งจอก ซึ่งมีขนาดเล็กกว่าคนปกติทั่วไปมาก ดังนั้นหญิงท่านนี้จึงปกปิดขาและเท้าของตนเองไว้โดยการมัดเท้าและขาไว้เพื่อปกปิดไม่ให้ใครเห็น และจะสวมรองเท้าขนาดเล็กทุกครั้ง ทำให้เป็นที่สงสัยผู้ที่พบเห็นโดยทั่วไป ทำให้ภรรยาของฮ่องเต้ท่านนี้จึงประกาศแกมบังคับให้หญิงชาวจีนทั่วไปมัดเท้าเหมือนตน โดยให้เหตุผลว่าการมัดเท้าให้มีขนาดเล็กทำให้ท่าทางการเดินของผู้หญิงสวยงามมากขึ้น นับตั้งแต่นั้นมาหญิงสาวจีนจึงต้องมัดเท้าให้เล็ก (ผู้ให้ข้อมูล : วิไลโฉม แซ่ตั้น และละม้าย ต้านสิน ,๒๕๔๙ สัมภาษณ์) ในการเลือกคู่ครองของชาวจีนใน

อดีตมักนิยมแต่งงานกับชาวจีนด้วยกัน เพราะต่างฝ่ายต่างมีวัฒนธรรม จารีต ประเพณี และการดำเนินชีวิตที่เหมือนและสอดคล้องกัน โดยนิยมแต่งงานกับชาวจีนที่พูดภาษาเดียวกัน เนื่องจากการพูดภาษาเดียวกันทำให้ทั้งสองฝ่ายสามารถปรับตัวเข้าหากันได้มากกว่าคนที่พูดภาษาต่างกัน ดังนั้นชาวจีนที่อพยพมาตั้งรกรากถิ่นฐานในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในช่วงระยะแรก นิยมแต่งงานกับชาวจีนด้วยกัน หรืออาจอพยพภรรยาที่อาศัยในเมืองจีนให้มาอยู่ด้วยกัน ซึ่งรุ่นลูกเมื่อพูดภาษาไทยได้บ้างแล้ว เริ่มนิยมแต่งงานกับหญิงสาวชาวไทยพุทธและเกิดรุ่นหลานที่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนกระจัดกระจายอยู่ทั่วภาคใต้ตามจังหวัดต่างๆ (วิทยา ศรีพงษ์พันธ์กุล (๒๕๔๕, สัมภาษณ์)

เครื่องประดับและเครื่องประกอบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

กำไลข้อมือ

กำไลข้อมือ

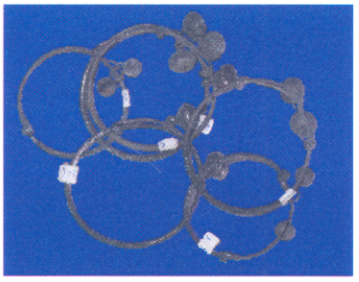

กำไลข้อเท้า

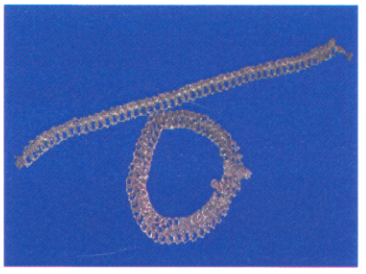

สร้อยข้อมือ

ที่ครอบมวยผม

กิ๊บติดผม

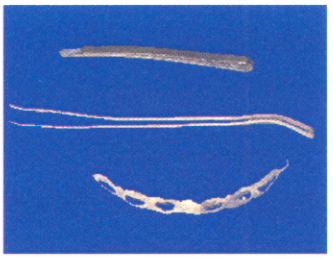

กิ๊บติดผม

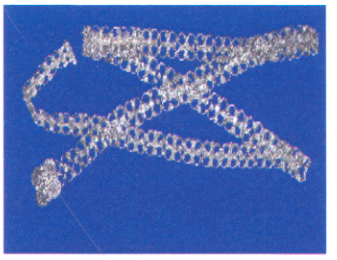

เข็มขัด

ตุ้มหู

ตุ้มหูห่วง

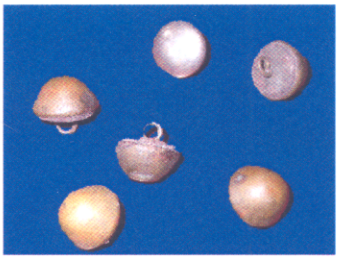

เม็ดกระดุม

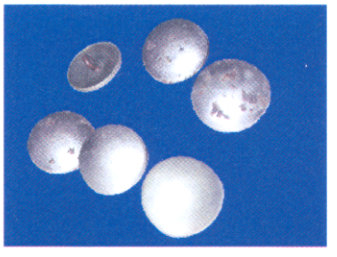

เม็ดกระดุมโลหะ

ที่มา : ชวลิต อังวิทยาธร, พิพิธภัณฑ์วัดมหาธาตุวรมหาวิหาร, และพิพิธภัณฑ์วัดบรมมหาธาตุไชยา

๔.๒.๔ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

ในการศึกษารูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ได้แก่ พื้นที่ครอบคลุมในจังหวัดสงขลา พัทลุง ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยมุ่งเน้นศึกษาในแหล่งที่เป็นชุมชนโบราณ โดยเฉพาะในจังหวัดสงขลา และปัตตานี ดังมีรายละเอียดดังนี้

๔.๒.๔.๑ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔)

๔.๒.๔.๑.๑ การแต่งกายของเด็กไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชาย ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากการจัดเวทีระดมความคิด เพื่อศึกษารูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างของประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๕ พบว่า เด็กผู้ชายวัย ๑-๕ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านจะไม่สวมใส่เสื้อผ้า แต่พ่อแม่จะแขวน “สายเอว” ซึ่งทำจากเส้นด้ายที่ปั่นเป็นเกลียวเชือกและร้อยหัวไพรหรือขมิ้นชันแห้งที่หั่นเป็นแว่นและผ่านการทำพิธีโดย “หมอบ้าน” บางท้องที่เรียกว่า “หมอกลางบ้าน” เพราะเชื่อว่าจะช่วยป้องกันโรคภัยไข้เจ็บหรือป้องกันภูตผีปีศาจ และป้องกันสิ่งที่ไม่เป็นมงคลให้แก่เด็ก ซึ่งสอดคล้องกับภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาที่สะท้อนการแต่งกายของเด็กผู้ชายวัยดังกล่าว ดังภาพที่ ๒๕๒

ภาพที่ ๒๕๒ ภาพการแต่งกายของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

ที่มา ภาพถ่ายจากจิตรกรรมฝาผนังวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เมื่อ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๔๕

สำหรับเด็กผู้ชายวัย ๖-๑๒ ขวบ ในแถบชุมชนชนบท เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโจงกระเบนหรือนุ่งผ้าลอยชายส่วนใหญ่เป็นผ้าพื้นสีเข้ม เช่น สีดำหรือน้ำตาล ไม่ค่อยสวมเสื้อ หากสวมเสื้อจะสวมเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้าถึงกลางอกหรือสวมเสื้อคอกลมกว้างแบบสวมทางศีรษะ นิยมไว้ผมแกละผมจุก หรือผมสั้นเกรียน ดังภาพที่ ๒๕๓ หรืออาจพบเด็กผู้ชายบางคนอาจจะนุ่งกางเกงขายาว ไม่สวมเสื้อ ดังภาพที่ ๒๕๔

ภาพที่ ๒๕๓ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธในแถบภาคใต้ตอนล่างฝั่งอ่าวไทย

ภาพที่ ๒๕๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธ เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๐ (ด้านขวา)
ที่มา : อเนก นาวิกมูล และจรัส จันทร์พรหมรัตน์ (๒๕๔๖ : ๑๓๒)

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕ -๒๔๗๔

ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๘ เด็กผู้ชายชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างในชุมชนเมือง วัย ๒-๑๒ ขวบ เมื่อไปร่วมงานต่างๆในโอกาสพิเศษ เช่น เที่ยวงานประเพณีประจำท้องถิ่น (ประเพณีงานชักพระ ประเพณีตักบาตรเทโว ประเพณีวันสารทเดือนสิบ เป็นต้น) หรืองานในโอกาสพิเศษอื่นๆ นิยมนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้า ซึ่งมีลักษณะเป็นกางเกงขายาวทรงกว้างๆ คล้ายกางเกงจีน สวมเสื้อคอกลมสีขาว (ตัดเย็บด้วยผ้าดิบ) ผ่าหน้าถึงกลางอก แขนเสื้อกว้างยาวประมาณข้อศอก ไว้ผมสั้นเกรียน ผมจุกหรือผมสั้น ไม่สวมรองเท้า ดังเช่น การแต่งกายของเด็กผู้ชายชาวสงขลาเนื่องในโอกาสรับเสด็จฯรัชกาลที่ ๕ หน้าประตูเมืองแห่งหนึ่ง ในเมืองสงขลา ดังภาพที่ ๒๕๕ และ ๒๕๖

ภาพที่ ๒๕๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายวัย ๕-๑๒ ขวบ พ.ศ. ๒๔๔๘
ที่มา ภาพจดหมายเหตุแห่งชาติ อ้างถึงโดยอเนก นาวิกมูล (๒๕๓๖ : ๑๑๗)

ภาพที่ ๒๕๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๘

ต่อมาในช่วงพ.ศ. ๒๔๖๐ พบว่า เด็กผู้ชายในวัยนี้นิยมนุ่งกางเกงขายาว ทรงตรง ยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอจีน แขนยาวสามส่วน (เกือบจรดข้อมือ) ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมเป็นเม็ดกลมๆ ๕ เม็ด มีกระเป๋าที่เสื้อด้านหน้า ๔ ใบ (หน้าอก ๒ ใบ และบริเวณชายเสื้อด้านล่าง ๒ ใบ โดยเสื้อและกางเกงนิยมตัดด้วยผ้าพื้นสีเข้ม เช่น สีเทา ไว้ผมสั้นรองทรง ดังภาพที่ ๒๕๗

ภาพที่ ๒๕๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๘

สำหรับการแต่งกายของเด็กผู้ชายในแถบชนบท ชั้น พวงแก้ว (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๖๕ เด็กผู้ชายวัย ๕-๑๒ ขวบ ยังคงนิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าทอสีพื้น สวมเสื้อคอกลมสีขาว แขนยาวระดับข้อศอก ผ่าหน้าถึงกลางอก (อาจจะติดกระดุม ๑-๒ เม็ด) ชาวสงขลาเรียกเสื้อชนิดนี้ว่า “เสื้อกุยเห้ง” (กุยเฮง) โดยสอดชายเสื้อไว้ในโจงกระเบน นิยมคาดสะเอวด้วยเชือกผ้าด้ายดิบ (ผ้าดิบ) สำหรับเสื้อกุยเฮง เป็นเสื้อที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของชาวจีนที่เข้ามาติดต่อค้าขายและได้ตั้งถิ่นฐานในเมืองสงขลาตั้งแต่ในอดีต เสื้อชนิดนี้เป็นที่นิยมตั้งแต่เด็กจนถึงผู้สูงอายุเพราะเสื้อดังกล่าวมีเนื้อผ้าบางเบา สวมใส่สบาย สามารถดูดซับเหงื่อและระบายความร้อนได้ดี การแต่งกายของเด็กผู้ชายในช่วงนี้พบว่ายังไม่มีการสวมรองเท้า อย่างเช่น การแต่งกายของเด็กผู้ชายในอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ช่วง พ.ศ. ๒๔๖๕ ดังภาพที่ ๒๕๘

ภาพที่ ๒๕๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๖๕

(ข) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

อารี ละมุล (๒๕๔๕ , สัมภาษณ์) และอำพรรณ อัยยกากรณ์ (๒๕๕๑ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ เด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ตอนล่างวัย ๑-๕ ขวบ ที่อาศัยในชุมชมเมืองสงขลา เมื่ออยู่กับบ้านจะไม่สวมเสื้อผ้า แต่แขวนตะปิ้งที่สะเอวเพื่อปกปิดอวัยวะเพศ ซึ่งมีทั้ง “ปิ้งเลื้อย” ซึ่งทำจากเส้นเงินหรือเส้นนากที่มาสานกัน แล้วร้อยด้วยเส้นเงิน นาก หรือ

เส้นเชือกด้ายดิบ หรืออาจแขวน “ปิ้งพลก” ซึ่งทำจากกะลามะพร้าวที่ร้อยด้วยเชือกด้ายดิบ ไว้ผมจุกเหน็บปิ่นเงิน ปิ่นทอง หรือปิ่นที่ทำจากเขาสัตว์ สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ เช่น กำไลข้อมือ และกำไลข้อเท้า และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๒๕๙

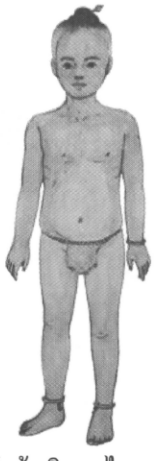

ภาพที่ ๒๕๙ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างวัย ๑-๕ ขวบ พ.ศ. ๒๔๔๘๒๔๗๔

หากเป็นเด็กผู้หญิงวัย ๖-๗ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านไม่ค่อยสวมเสื้อเหมือนกับเด็กผู้ชาย แต่จะนุ่งเฉพาะผ้าถุงหรือนุ่งโจงกระเบนผ้าพื้นสีเข้ม โดยนุ่งยาวประมาณกลางแข้งในลักษณะของการนุ่งแบบป้ายข้างหรือขมวดชายพกแล้วเหน็บไว้บริเวณหน้าท้อง ไว้ผมจุกตรงกลางกระหม่อมแล้วเหน็บปิ่น เช่น ปิ่นทอง สวมเครื่องประดับต่างๆ ตามฐานะ เช่น สวมสร้อยคอ กำไลข้อมือ หรือกำไลข้อเท้า และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๒๖๐

ภาพที่ ๒๖๐ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธ เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๐ (ด้านขวา)
ที่มา : อเนก นาวิกมูล และจรัส จันทร์พรหมรัตน์, ๒๕๔๖ หน้า ๑๓๒

(ค) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงช่วง พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔

ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔ เด็กผู้หญิงวัยตั้งแต่ ๖-๑๒ ขวบ เมื่อไปร่วมงานพิธีหรืองานประเพณีต่างๆ นิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าพื้นสีต่าง ๆ ได้แก่ สีน้ำตาล สีดำ สีกรมท่า สีม่วง สวมเสื้อคอกระเช้าหรือเสื้อคอกลมกว้าง แบบสวมศีรษะ แขนกุด และนิยมสอดชายเสื้อไว้ในโจงกระเบนแล้วคาดเข็มทับ ซึ่งทำจากเชือกด้ายดิบ เข็มขัดเงิน ทองคำ หรือ นาก แล้วแต่ฐานะ และสวมเครื่องประดับ

ทองคำ ได้แก่ กำไลทอง สร้อยคอทอง กำไลข้อเท้า เป็นต้น เด็กโตจะนิยมไว้ผมยาวอาจใช้ที่คาดผม หรือตัดผมสั้นคล้ายดอกกระทุ่ม และไม่สวมรองเท้า อย่างเช่น การแต่งกายของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธ ในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) เมื่อครั้งเสด็จมาเยือนเมืองสงขลาในช่วง พ.ศ. ๒๔๔๘ ดังภาพที่ ๒๖๑ และ ๒๖๒

ภาพที่ ๒๖๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วง พ.ศ. ๒๔๔๘
ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ (ภาพครอบครัวของนางน้ำดอกไม้)

ภาพที่ ๒๖๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ.๒๔๔๘
ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ จากรูปครอบครัวนางน้ำดอกไม้

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายวัย ๑-๕ ขวบ ไม่สวมใส่เสื้อผ้า แต่แขวน “สายเอว” ที่อาจจะร้อยหัวไพรหรือขมิ้นชันแห้งเพื่อช่วยป้องกันโรคภัยไข้เจ็บและป้องกันสิ่งชั่วร้าย ส่วนเด็กผู้ชายวัย ๖-๑๒ ขวบ นิยมนุ่งโจงกระเบนหรือนุ่งผ้าลอยชายด้วยผ้าพื้นสีเข้ม ไม่สวมเสื้อ หรือสวมเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้าถึงกลางอกหรือแบบสวมทางศีรษะ นิยมไว้ผมแกละ ผมจุก หรือผมสั้นเกรียน และไม่สวมรองเท้า ส่วนการแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงวัย ๑-๕ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านจะนุ่งปิ้งที่ทำจากเงิน นาก

หรือกะลามะพร้าว หากเป็นเด็กผู้หญิงวัย ๖-๑๒ ขวบ นิยมนุ่งผ้าถุงหรือนุ่งโจงกระเบนสีเข้ม ไม่สวมเสื้อ หรือสวมเสื้อคอกระเช้า ไว้ผมจุกเหน็บปิ่นเงิน ปิ่นทอง หรือปิ่นที่ทำจากเขาสัตว์ เครื่องประดับต่างๆ ซึ่งทำจากทองคำ เช่น กำไลข้อมือและกำไลข้อเท้า ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายนิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าทอมือสีเข้ม หรือนุ่งกางเกงขายาวซึ่งเป็นกางเกงจีน ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นสีเข้มๆ สวมเสื้อคอกลมสีขาว ผ่าหน้าถึงกลางอก แขนสั้นระดับข้อศอก โดยสอดชายเสื้อไว้ในโจงกระเบนหรือกางเกง และคาดสะเอวด้วยเชือกด้ายดิบเพื่อความกระชับ นิยมไว้ผมสั้นเกรียน ผมแกละ และผมเปีย ไม่สวมรองเท้า ส่วนเด็กผู้หญิงนิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าพื้นสีเข้ม สวมเสื้อคอกระเช้าหรือเสื้อคอกลมกว้างแบบสวมศีรษะ แขนกุด โดยนิยมสอดชายเสื้อไว้ในผ้าโจงกระเบนแล้วคาดขัดเงิน ทองคำ หรือ นาก แล้วแต่ฐานะ มีการสวมเครื่องประดับทองคำ ได้แก่ กำไลข้อมือ สร้อยคอทอง และกำไลข้อเท้า เป็นต้น ไว้ผมจุกเหน็บปิ่น ไว้ผมยาวปล่อยตรง หรือผมสั้น ไม่สวมรองเท้า

๔.๒.๔.๑.๒ การแต่งกายของวัยสาวถึงผู้ใหญ่ไทยพุทธในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มวัยผู้ใหญ่ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จังหวัดสงขลา (๒๕๔๒ : ๒๐๓) ระบุว่า การแต่งกายของชายหนุ่มชาวสงขลาในช่วงนี้ เมื่ออยู่กับบ้านนิยม “นุ่งเลื้อยชาย” หรือ “นุ่งผ้าเลื้อยชาย” ซึ่งเป็นการนุ่งผ้าแบบโบราณที่ชายหนุ่มจนถึงชายสูงอายุนิยมนุ่งขณะอยู่กับบ้าน ซึ่งมูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย เล่มที่ ๘ (๒๕๔๒ : ๓๘๕๕) ระบุว่า การนุ่งผ้าถุงแบบเลื้อยชายจะมีลักษณะคล้ายกับการนุ่งผ้าขาวม้า แต่การนุ่งผ้าขาวม้านั้นจะมีการจับชายผ้าส่วนบนขมวดกระหวัดเกี้ยวคอไก่แบบง่ายๆ ไม่พิถีพิถัน เพียงแค่ให้ผ้ามีความกระชับเท่านั้น ในขณะที่การนุ่งผ้าเลื้อยชายจะค่อนข้างพิถีพิถันและมีขั้นตอนการนุ่งมากกว่า กล่าวคือ การนุ่งผ้าเลื้อยชาย ผู้นุ่งจะมีการปรับแต่งชายผ้าส่วนล่างที่ห้อยเฟื้อยลงข้างล่าง โดยให้ชายผ้าดังกล่าวม้วนบิดเป็นเกลียวปลายแหลมจรดหลังเท้า

การนุ่งผ้าเลื้อยชายบางท้องที่เรียกว่า “นุ่งฉัดชาย” เนื่องจากในขณะเดินผู้นุ่งจะเตะปลายชายผ้าซึ่งตั้งอยู่บนหลังเท้า ซึ่งคำว่า “ฉัด” ในภาษาถิ่นใต้เรียกว่า “เตะ” ดังนั้นการนุ่งฉัดชาย คือ การเตะชายผ้านุ่งขณะที่ย่างเท้าเดิน (หากเป็นภาษามลายูจะเรียกการนุ่งผ้าเลื้อยชายว่า “นุ่งปูฌอปอต๋อง” ซึ่งแปลว่า นุ่งปลายตัดหรือปลายเสมอโดยปลายหรือมุมผ้าทั้งสองเสมอกัน) สำหรับผ้าที่ใช้นุ่งเลื้อยชายนั้นจะเป็นผ้าทอมือผืนยาวได้จากการทอผ้าตามแบบดั้งเดิมซึ่งมีการทอใช้กันในท้องถิ่น โดยผู้นุ่งอาจจะคาดด้วยเข็มขัดหรือไม่คาดเข็มขัดก็ได้

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงผู้ใหญ่ ช่วง ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ การแต่งกายเพื่อร่วมงานพิธีหรืองานในโอกาสพิเศษต่างๆ หากเป็นข้าราชการชายนิยมนุ่งผ้าม่วง สวมเสื้อราชปะแตน (เสื้อสีขาวคอตั้ง แขนกระบอกยาวถึงข้อมือ

ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมโลหะ ๕ เม็ด และมีที่หน้าอกและชายเสื้อทั้งซ้าย-ขวาข้างละใบ รวม ๔ ใบ) สวมถุงเท้ายาวคลุมน่องสีขาวหรือสีดำ และสวมรองเท้าหุ้มส้นสีขาวหรือสีดำ ไว้ผมสั้นรองทรง และสวมหมวกกะโล่สีขาว เช่น การแต่งกายของกรรมการและสมาชิกสงขลาสโมสร พ.ศ. ๒๔๕๕ **(ดังภาพที่ ๒๖๓ กับ ๒๖๔)** และภาพการแต่งกายของคณะเสมียนพนักงานไปรษณีย์โทรเลข ช่วงพ.ศ. ๒๔๖๘ **(ดังภาพที่ ๒๖๕)** และการแต่งกายของคณะข้าราชการโทรเลข สงขลา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ (ซึ่งช่วงนี้นิยมรีดโจงกระเบนให้เป็นจีบ) ดังภาพที่ ๒๖๖

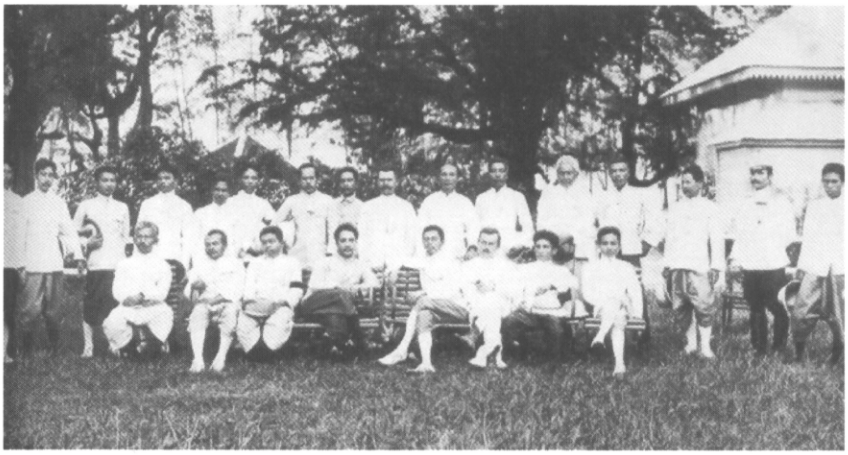

ภาพที่ ๒๖๓ การแต่งกายของกรรมการและสมาชิกสงขลาสโมสร เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๔๕๕ (ต้นสมัย รัชกาลที่๖)
(ภาพถ่ายของคุณณัฏฐ์ กาญจนโชติ)
ที่มา : อเนก นาวิกมูล และจรัส จันทร์พรหมรัตน์ (๒๕๔๖ : ๕๘)

ภาพที่ ๒๖๔ การแต่งกายในชุดราชปะแตนแท้ พ.ศ. ๒๔๖๗ (ภาพจากคุณณัฏฐ์ กาญจนโชติ)
ที่มา : อเนก นาวิกมูล, ๒๕๓๖ : ๑๔๔

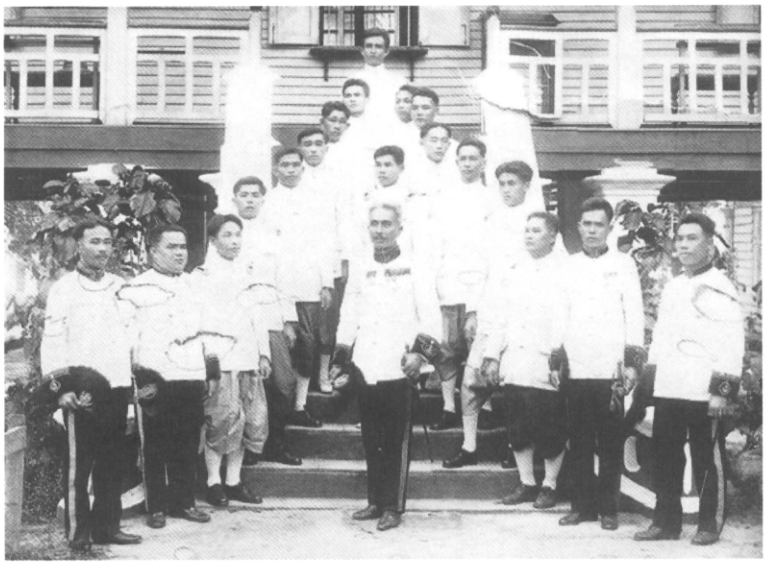

ภาพที่ ๒๖๕ การแต่งกายของคณะเสมียนพนักงานไปรษณีย์โทรเลข เมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๔๖๘
(ภาพถ่ายของคุณณัฏฐ์ กาญจนโชติ)
ที่มา : อเนก นาวิกมูล และจรัส จันทร์พรหมรัตน์ (๒๕๔๖ : ๕๘)

ภาพที่ ๒๖๖ การแต่งกายของคณะข้าราชการไปรษณีย์โทรเลข สงขลา ถ่ายเมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๔๗๓
(ภาพถ่ายของคุณณัฏฐ์ กาญจนโชติ)
ที่มา : อเนก นาวิกมูล และจรัส จันทร์พรหมรัตน์ (๒๕๔๖ : ๕๕) และหอจดหมายเหตุ ฯ สงขลา

หากเป็นราษฎรทั่วไป นิยมนุ่งโจงกระเบนสีพื้นเข้ม สวมเสื้อคอกลมหรือเสื้อคอวี แบบสวมทางศีรษะ หรือผ่าหน้าตลอด ไว้ผมสั้นรองทรง ไม่สวมรองเท้า เช่น การแต่งกายของชาวบ้านที่เฝ้ารับเสด็จ รัชกาลที่ ๕ บริเวณหน้าโบสถ์วัดสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ดังภาพที่ ๒๖๗ และ ๒๖๘

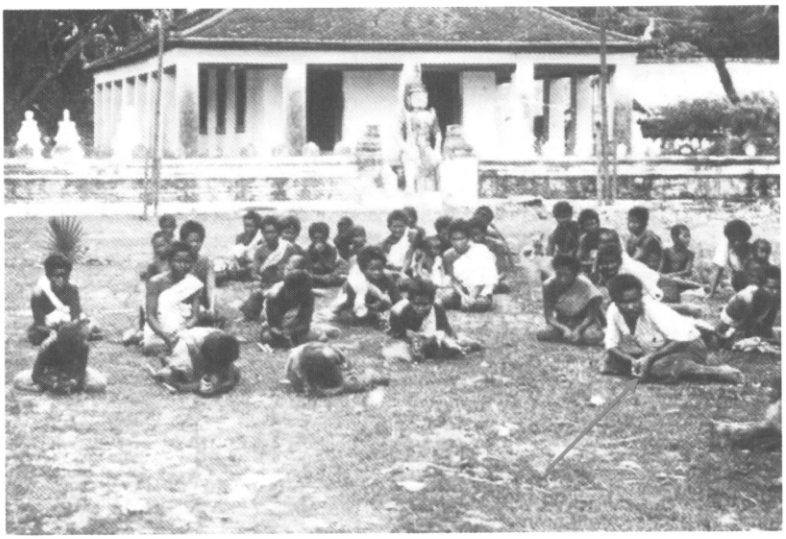

ภาพที่ ๒๖๗ การแต่งกายของชาวบ้านที่เฝ้ารับเสด็จ รัชกาลที่ ๕ บริเวณหน้าโบสถ์วัดสทิงพระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา
ที่มา : จดหมายเหตุแห่งชาติ

ภาพที่ ๒๖๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ช่วงพ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ หญิงสาวและหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธในแถบภาคใต้ตอนล่าง เมื่ออยู่กับบ้านจะนุ่งโจงกระเบนสีพื้นเข้ม คาดผ้าแถบ (บางท้องถิ่นว่า "ผ้าแถบรัดอก" หรือ "ผ้ารัดอก") เช่น สีน้ำเงิน ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๒๖๕

ภาพที่๒๖๙ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

นอกจากนี้ จากการศึกษาภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดชลธาราสิงเห ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส สะท้อนให้เห็นรูปแบบการแต่งกายของหญิงชาวไทยพุทธในภาคใต้ตอนล่าง กล่าวคือ ในชีวิตประจำวันหญิงชาวไทยพุทธนิยมนุ่งผ้าลายตาหมากรุก (โสร่ง) ยาวกรอมเท้าเหมือนอย่างคนไทยมุสลิม และคาดผ้าแถบ ไว้ผมยาวประบ่าและไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๒๗๐

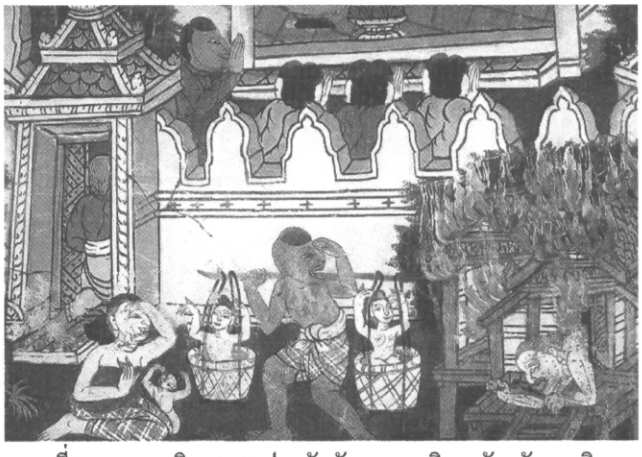

ภาพที่ ๒๗๐ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง วัดชลธาราสิงเห จังหวัดนราธิวาส ที่สะท้อนการแต่งกายของหญิงสาวจนถึงผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธในภาคใต้ตอนล่าง (ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้, ๒๕๔๒ เล่ม ๔ หน้า ๑๖๒๔)

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงผู้ใหญ่ ช่วง ๒๔๔๕ -๒๔๗๔

หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษ เช่น งานสำคัญทางศาสนา การเฝ้ารับเสด็จบุคคลสำคัญ นิยมนุ่งโจงกระเบนสีพื้นเข้มๆ และห่มสไบ ซึ่งหากเป็นหญิงวัยสาวนิยมใช้สไบห่มพาดเฉียง หากเป็นหญิงวัยผู้ใหญ่นิยมนำชายสไบมาม้วนๆ ให้เป็นเกลียวแล้วตวัดชายผ้าไปด้านหลัง อย่างเช่น การแต่งกายของชาวบ้านที่รับเสด็จพระบาทสมเด็จจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) พ.ศ. ๒๔๔๘ ดังภาพที่ ๒๗๑

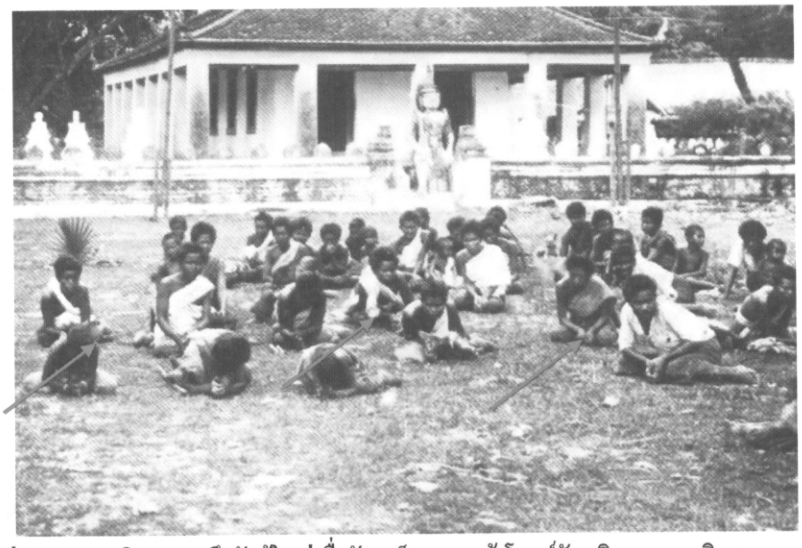

ภาพที่ ๒๗๑ การแต่งกายของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เพื่อรับเสด็จ ร.๕ หน้าโบสถ์วัดสทิงพระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา พ.ศ. ๒๔๔๘

ที่มา : อเนก นาวิกมูล (๒๕๓๖ : ๑๐๕) และภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

สำหรับหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ที่ค่อนข้างมีฐานะ เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งโจงกระเบนสีพื้นเข้ม เช่น สีน้ำตาล สีม่วง สีกรมท่า เป็นต้น สวมเสื้อคอจีน หรือคอกลมปิดคอ ผ่าหน้าติดกระดุม แขนกระบอกยาวเรียวจรดข้อมือ ตัวเสื้อค่อนข้างเข้ารูป ยาวพอเลยสะเอว ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นหรือผ้าฉลุลายสีขาว สวมเสื้อไว้นอกโจงกระเบนแล้วรัดเข็มขัดทับ เช่น เข็มขัดเงินหรือเข็มขัดนาก หรืออาจห่มสไบหรือใช้ผ้าคล้องคอ นิยมไว้ผมสั้นรองทรง และยังไม่มีการสวมรองเท้า เช่น การแต่งกายของหญิงสาวชาวไทยพุทธในจังหวัดสงขลาที่เข้าเฝ้ารับเสด็จรัชกาลที่ ๕ เมื่อครั้งเสด็จเมืองสงขลา ดังภาพที่ ๒๗๒ และ ๒๗๓

ภาพที่ ๒๗๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาว พ.ศ. ๒๔๔๘

ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ (ภาพครอบครัวของนางน้ำดอกไม้)

ภาพที่ ๒๗๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยม "นุ่งผ้าเลื้อยชาย" หรือ "นุ่งผ้าเลื้อยชาย" บางท้องที่เรียกว่า "นุ่งฉัดชาย" ซึ่งเป็นผ้าทอมือสีเข้ม เมื่ออยู่กับบ้านไม่ค่อยสวมเสื้อ ไว้ผมสั้นรองทรง และไม่สวมรองเท้า ส่วนหญิงสาวและหญิงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโจงกระเบน หากเป็นหญิงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อาจจะนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้าโดยนุ่งแบบป้ายข้างและคาดผ้าแถบ (บางท้องถิ่นว่า "ผ้าแถบรัดอก" หรือ "ผ้ารัดอก") สีพื้นเข้มๆ เช่น น้ำเงิน ไว้ผมสั้นทรงดอกกระทุ่ม ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษต่างๆ ข้าราชการชายนิยมนุ่งผ้าม่วง สวมเสื้อราชปะแตน สวมถุงเท้ายาวคลุมน่องสีขาวหรือสีดำ สวมรองเท้าหุ้มส้นสีขาวหรือสีดำ และสวมหมวกกะโล่สีขาว หากเป็นราษฎรทั่วไป นิยมนุ่งโจงกระเบนสีพื้นเข้ม สวมเสื้อคอกลมหรือคอวี แบบสวมทางศีรษะหรือผ่าหน้าตลอด ไว้ผมสั้นรองทรง ไม่สวมรองเท้า ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษ เช่น งานสำคัญทางศาสนา การเฝ้ารับเสด็จบุคคลสำคัญ นิยมนุ่งโจงกระเบนสีพื้นเข้มๆ เช่น สีน้ำตาล สีม่วง สวมเสื้อคอจีนหรือคอกลมปิดคอ ผ่าหน้าติดกระดุม แขนยาวจรดข้อมือ ตัวเสื้อค่อนข้างเข้ารูป ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นหรือผ้าฉลุลายสีขาว โดยสวมเสื้อปล่อยชายแล้วรัดเข็มขัดเงินหรือนาก โดยอาจจะห่มสไบหรือใช้ผ้าคล้องคอ ไว้ผมสั้นรองทรง ไม่สวมรองเท้า

๔.๒.๔.๑.๓ การแต่งกายของวัยสูงอายุไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ชายสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งลายตาหมากรุก (ภาษาถิ่นเรียกว่า "ผ้าตา") โดยนุ่งทำชายพกขนาดใหญ่ไว้ที่ด้านหน้ากลางลำตัวเพื่อใช้เก็บสิ่งของ เช่น กล่องยาสูบและยาเส้น เมื่ออยู่กับบ้านชายสูงอายุไม่นิยมสวมเสื้อแต่จะใช้ผ้าขาวม้า (ภาษาถิ่นบางท้องที่เรียกว่า "ผ้าซักอาบ" หรือ "ผ้าซัก") พาดบ่า และหากออกนอกบ้านเพื่อไปทำสวน ไร่ นา นิยมใช้ผ้าขาวม้า

โพกศีรษะหรือคาดสะเอว (เคียนพุง) ชายสูงอายุบางคนนิยมผูกสายเอวที่ร้อยตะกรุดไว้รอบสะเอวเพื่อใช้เป็นเครื่องรางของขลัง สำหรับทรงผมของชายสูงอายุในช่วงนี้ (พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔) นิยมไว้ผมสั้นเกรียนหรือไว้ผมสั้นรองทรง ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๒๗๔

ภาพที่ ๒๗๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕ - ๒๔๗๔

ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ ชายสูงอายุเมื่อออกไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า โดยนุ่งแบบทำชายพกด้านหน้ากลางลำตัว สวมเสื้อกุยเฮงหรือเสื้อแขนสั้นคอกลมแบบสวมทางศีรษะได้ นิยมใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า ไว้ผมสั้นเกรียนหรือผมสั้นรองทรง และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๒๗๕

ภาพที่๒๗๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุช่วง พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ.๒๔๔๘-๒๔๗๔ หญิงสูงอายุในจังหวัดสงขลาเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงซึ่งเป็นผ้าทอมือสีพื้นเข้มโดยนุ่งแบบป้ายข้าง คาดผ้าแถบซึ่งทำจากผ้าทอมือสีเย็นตา เช่น สีเขียวอ่อน สีฟ้าอ่อน หรือทำจากผ้าแพรลวดลายต่างๆ คาดเข็มขัดเงิน ทองคำ หรือนากโดยม้วนชายผ้าปิดทับเข็มขัดไว้ สำหรับทรงผมของหญิงสูงอายุในช่วงนี้ (พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔) นิยมไว้ผมสั้นรองทรงหรือไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม ซึ่งการแต่งกายดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลของคณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จังหวัดสงขลา (๒๕๔๒ : ๒๐๓) ที่ระบุว่า หญิงสูงอายุชาวไทยพุทธในจังหวัดสงขลาเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าป้ายข้างธรรมดาแล้วคาดเข็มขัดรอบสะเอว ไม่สวมเสื้อแต่ใช้ผ้าพื้นพันรอบอกแทนการสวมเสื้อ ซึ่งผ้าแถบที่ทำจากผ้าแพรดอกของจีน (ผ้าแพรลายดอก) ในสมัยนั้นถือกันว่าเป็นผ้าชั้นดี และค่อนข้างหายากเช่นเดียวกับ อมรา ศรีสุชาติ (๒๕๔๔ : ๑๐๒) ที่ได้กล่าวถึง ลักษณะการแต่งกายชาวจังหวัดสงขลาที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร จังหวัดสงขลา และวัดจะทิ้งพระ จังหวัดสงขลา โดยหญิงสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านจะนุ่งผ้าถุงสีพื้น และใช้ผ้าแถบคาดอก ๑ ผืน หรือสวมเสื้อคอกลม แขนสั้นตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้น

สำหรับการแต่งกายของหญิงสูงอายุในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น อำเภอไทรบุรี จังหวัดยะลา ซึ่งจากเวทีระดมความคิด พบว่าหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธเมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ หรือผ้าถุงสีพื้นสีต่างๆ เช่น สีน้ำเงิน สีม่วง สีหมากสุก (สีส้มอมเหลือง) และสีดำ โดยนุ่งแบบป้ายข้างธรรมดาและคาดเข็มขัดโลหะ เช่น ทองคำ เงิน หรือนาก โดยม้วนชายผ้าบริเวณสะเอวปิดทับเข็มขัดและคาดอกด้วย “ผ้าตา” ซึ่งเป็นผ้าลายตาหมากรุกที่มีสีต่างๆ ส่วนใหญ่นิยมใช้ผ้าแถบสีเข้ม สำหรับทรงผมของหญิงสูงอายุในช่วงนี้ (พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔) นิยมไว้ผมยาวแล้วเกล้ามวยต่ำ (ระดับต่ำ) หรือตัดสั้นเป็นผมทรงดอกกระทุ่มโดยนิยมหวีผมเสยหน้าผากเผยให้เห็นใบหูทั้งสองข้าง นิยมสวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น สร้อยสามกษัตริย์ ดังภาพที่ ๒๗๖

ภาพที่ ๒๗๖ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธในจังหวัดสงขลา พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ หญิงสูงอายุชาวไทยพุทธในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อสีขาว คอจีน แขนกระบอกยาวสามส่วนหรือยาวจรดข้อมือ ห่มสไบสีขาวแบบพาดเฉียงหรือคล้องคอ คาดเข็มขัดเงินหรือนาก ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม และไม่สวมรองเท้า อย่างเช่น การแต่งกายของหญิงสูงอายุในโอกาสเข้ารับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งทรงเสด็จประพาสตรัง- กานู เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๘ ดังภาพที่ ๒๗๗ และ ๒๗๘

ภาพที่ ๒๗๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ.๒๔๗๔-๒๔๕๑

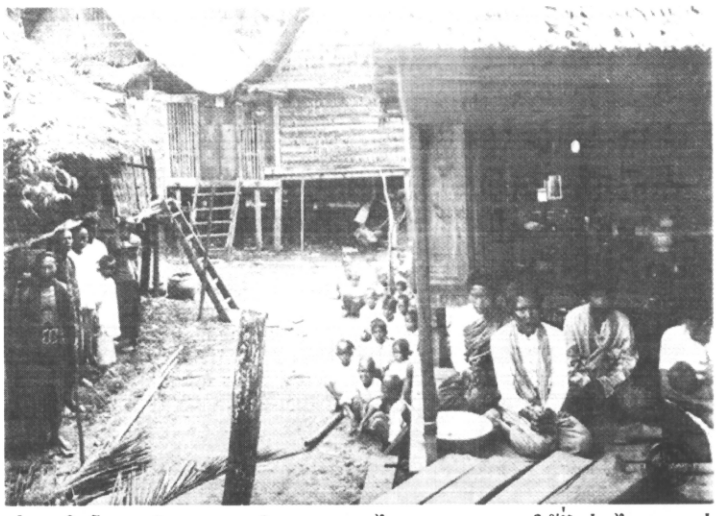

ภาพที่ ๒๗๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ (ที่มา หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

สำหรับการแต่งกายในโอกาสอื่นๆ ที่ไม่ได้เป็นงานพิธี หญิงสูงอายุนิยมแต่งกายลักษณะเดียวกันกับขณะอยู่กับบ้าน แต่สวมชุดค่อนข้างประณีตและสุภาพกว่าอยู่กับบ้าน โดยหากแต่งกายเพื่อไปทำบุญที่วัด หญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะหรือผ้าถุงสีพื้น นิยมคาดผ้าแถบไว้เป็นเสื้อชั้นใน สวมเสื้อคอกลมแบบสวมทางศีรษะแขนสามส่วน แล้วห่มสไบพาดเฉียงทับเสื้อ ไม่สวมรองเท้า

นอกจากนี้ ชั้น พวงแก้ว (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ หญิงสูงอายุในแถบชนบทเมื่อไปตลาด ไปวัด หรือไปงานบุญต่างๆ นิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าสีพื้น สวมเสื้อกุยเฮงสีกรมท่า (เสื้อคอกลม ผ่าหน้าติดกระดุมตลอด แขนยาวพอเลยข้อศอก มีกระเป๋าบริเวณริมชายเสื้อด้านล่างทั้ง ๒ ข้าง) ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม นิยมหวีเสยไปด้านหลัง ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๒๗๕

ภาพที่ ๒๗๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งลายตาหมากรุก (ภาษาถิ่นเรียกว่า "ผ้าตา") ทำชายพกขนาดใหญ่ ไม่สวมเสื้อแต่ใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า และหากออกนอกบ้านเพื่อไปทำสวน ไร่ นา นิยมใช้ผ้าขาวม้าโพกศีรษะหรือคาดสะเอว (เคียนพุง) ไว้ผมสั้นเกรียนหรือไว้ผมสั้นรองทรง ไม่สวมรองเท้า ส่วนหญิงสูงอายุโดยทั่วไปเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงซึ่งเป็นผ้าทอมือสีพื้นเข้ม เช่น สีน้ำเงิน สีม่วง สีดำ และสีหมากสุก เป็นต้น หรือนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะซึ่งพบมากในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น แถบอำเภอไทรบุรี จังหวัดยะลา โดยนุ่งแบบป้ายข้าง และคาดผ้าแถบซึ่งทำจากผ้าทอมือสีเย็นตาหรือผ้าแพรลวดลายต่างๆ คาดเข็มขัดเงิน ทองคำ หรือนาก โดยม้วนชายผ้าปิดทับเข็มขัด ไว้ผมสั้นรองทรง ผมทรงดอกกระทุ่ม หรือไว้ผมยาวแล้วเกล้ามวยต่ำ โดยนิยมสวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น สร้อยสามกษัตริย์ ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ นิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้าแบบทำชายพกด้านหน้าลำตัว สวมเสื้อกุยเฮงหรือสวมเสื้อแขนสั้น คอกลมแบบสวมทางศีรษะได้ และใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า ไว้ผมสั้นเกรียนหรือผมสั้นรองทรง ไม่สวมรองเท้า ส่วนหญิงสูงอายุหากไปร่วมงานที่เป็นพิธีการ นิยมนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อแขนกระบอกสีขาว ห่มผ้าสไบเฉียงสีขาว และหากเป็นการแต่งกายเนื่องในโอกาสพิเศษอื่นๆ ที่ไม่ได้เป็นทางการมากนัก เช่น ไปทำบุญที่วัด นิยมสวมเสื้อคอกลม แขนสามส่วน หรือยาวเลยข้อศอก ผ่าหน้าตลอด หรือแบบสวมทางศีรษะ แล้วห่มสไบ ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม และยังไม่สวมรองเท้า

๔.๒.๔.๒ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐)

๔.๒.๔.๒.๑ การแต่งกายวัยเด็กไทยพุทธภาคในแถบใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

อำพรรณ อัยยกากรณ์ (๒๕๕๐ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ เด็กผู้ชาย วัย ๑-๓ ขวบ ที่อาศัยในแถบชุมชนเมืองสงขลา เมื่ออยู่กับบ้านไม่นิยมสวมเสื้อผ้า แต่พ่อแม่จะแขวนสายเอว ซึ่งทำจากเส้นด้ายดิบหรือสร้อยโลหะ เช่น ทองคำ เงิน หรือนาก ไว้ที่เอวเด็ก โดยอาจห้อยลูกกระพรวนเพื่อให้ได้ยินเสียงการเคลื่อนไหวของเด็ก เด็กวัยนี้นิยมไว้ผมแกละทั้งสองข้าง ส่วนเด็กโตเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นยาวระดับเข่าหรือยาวปิดเข่าเล็กน้อย ส่วนใหญ่เป็นกางเกงติดตะขอหน้าหรือเป็นกางเกงสีดำเอวยางยืด ซึ่งตัดเย็บด้วยผ้าดิบที่ได้จากการย้อมผ้าดิบด้วยลูกมะเกลือ เมื่ออยู่กับบ้านมักไม่สวมเสื้อ และหากสวมเสื้อนิยมสวมเสื้อคอกลม แขนสั้นระดับศอก ผ่าหน้าตลอด หรือผ่าหน้าถึงกลางอก (เสื้อกุยเฮง) และไม่สวมรองเท้า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาภาพถ่ายของคุณหยกสินี จตุรพฤกษ์ ร้านฉายาสงขลา จากหนังสือมรดกเมืองสงขลา มหาวิชาราวุธ (เอนก นาวิมูล และจรัส จันทร์พรหมรัตน์, ๒๕๔๖:๑๔๗) โดยเด็กผู้ชายในตำบลควนโส อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา จะนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า ซึ่งมีลักษณะเป็นกางเกงทรงหลวมๆ ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นที่สีเข้ม เช่นสีน้ำตาล สีเทา และสีกรมท่า นิยมสวมเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้าถึงกลางอกแบบสวมทางศีรษะ หรือ ตัวเสื้อยาวพอเลยสะเอว ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นสีอ่อนๆ เช่น สีขาว ดังภาพที่ ๒๘๐

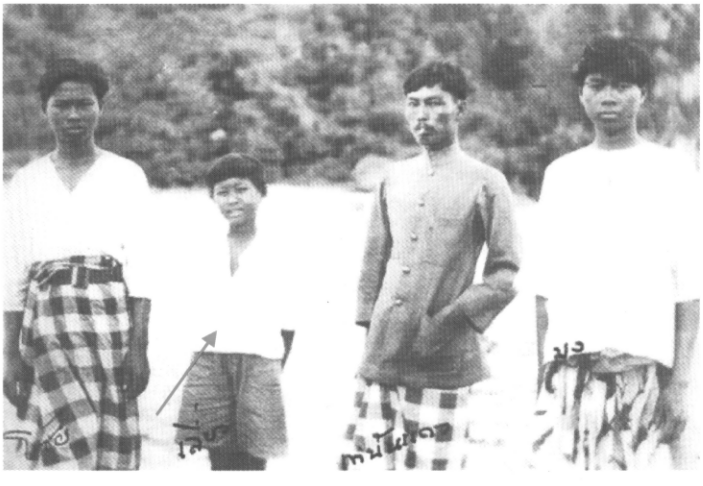

ภาพที่ ๒๘๐ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวตำบลควนโส อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา พ.ศ. ๒๔๗๐ –๒๔๘๐
(ภาพจากคุณหยกสินี จตุรพฤกษ์ ร้านฉายาสงขลา สไลด์อเนกม้วนที่ ๑๖๒๐)
ที่มา : อเนก นาวิกมูล และจรัส จันทร์พรหมรัตน์ (๒๕๔๖ : ๑๔๗)

สำหรับการแต่งกายของเด็กผู้ชายในแถบชนบท พบว่าเด็กผู้ชายเมื่ออยู่กับบ้านอาจจะนุ่งผ้าขาวม้าลอยชาย ไม่สวมเสื้อ ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะคีบ ดังภาพที่ ๒๘๑

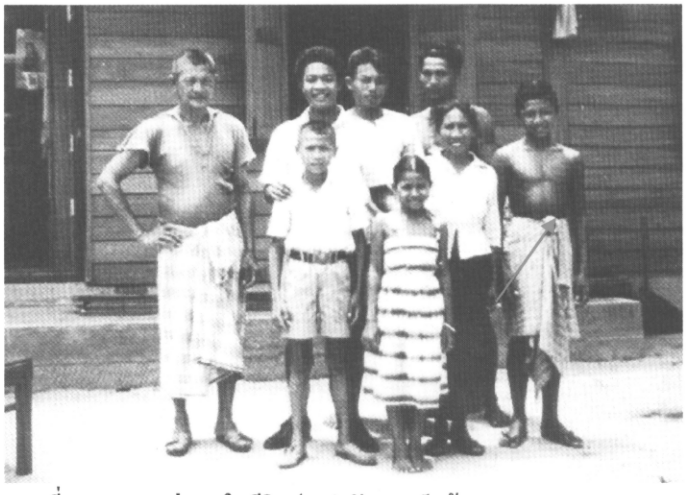

ภาพที่ ๒๘๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวัยของเด็กผู้ชาย พ.ศ. ๒๔๗๐-๒๔๘๐
(ภาพจากคุณหยกสินี จตุรพฤกษ์ ร้านฉายาสงขลา สไลด์อนกม้วนที่ ๑๖๒๐)
ที่มา : อเนก นาวิกมูล และจรัส จันทร์พรหมรัตน์ (๒๕๔๖ : ๑๔๗)

นอกจากนี้ ชั้น พวงแก้ว (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ได้ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ เด็กผู้ชายวัย ๖ ขวบ ขึ้นไป ที่อาศัยในแถบอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งเฉพาะโสร่งลายตาราง (บางท้องที่ เรียกว่า ลายตาหมากรุก หรือ ผ้าตา) ยาวกลางแข้ง โดยนุ่งแบบทำชายพกไว้ด้านหน้าหรือกลางลำตัวเหมือนวัยผู้ใหญ่ ไว้ผมสั้นทรงนักเรียนชาย ไม่สวมรองเท้า อย่างเช่น การแต่งกายของเด็กผู้ชายในแถบอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๗ ดังภาพที่ ๒๘๒

ภาพที่ ๒๘๒ การแต่งกายของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธตอนล่างในแถบอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เมื่อพ.ศ. ๒๔๘๗

นอกจากนี้ อารี ละมุล (๒๕๔๙ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า เด็กผู้ชายในชนบท เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งหรือนุ่งผ้าขาวม้า และหากเป็นเด็กในชุมชนเมืองจะนุ่งกางเกงขาสั้นไม่ค่อยสวมเสื้อ

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐ เด็กผู้ชายชาวไทยพุทธในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น ไปงานบุญ งานประเพณี หรืองานสำคัญทางศาสนา เป็นต้น นิยมแต่งกายเหมือนกับขณะอยู่กับบ้าน โดยเด็กผู้ชายวัย ๑-๓ ขวบ ยังคงแขวนสายเอว เพียงแต่การแต่งกายในโอกาสพิเศษ พ่อแม่นิยมสวมเครื่องประดับต่างๆ ให้แก่เด็ก เช่น กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า และสร้อยคอ ซึ่งทำจากเงิน ทองคำ หรือนาก

สำหรับเด็กผู้ชายในแถบชนบทวัย ๖ ขวบขึ้นไป นิยมแต่งกายลักษณะเดียวกับอยู่บ้าน เพียงแต่เป็นสวมชุดที่ค่อนข้างใหม่และสวยงามกว่า หากเป็นเด็กผู้ชายในแถบชุมชนเมือง นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นและสวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นที่เข้าชุดกัน ซึ่งเป็นกางเกงผ่าหน้า ติดกระดุมที่เอว สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นโดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง ไว้ผมสั้นทรงนักเรียนชาย สวมรองเท้าผ้าใบและถุงเท้ายาวปิดน่อง ดังภาพที่ ๒๘๓

ภาพที่๒๘๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๘๗
ที่มา : อเนก นาวิกมูล และจรัส จันทร์พรหมรัตน์, ๒๕๔๖ หน้า ๓๘

สำหรับการแต่งกายของเด็กนักเรียนในชุดเครื่องแบบลูกเสือ พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๖ เด็กผู้ชายจะนุ่งกางเกงสีเข้ม ขาทรงกระบอก ยาวระดับเข่า สวมเสื้อเชิ้ตสีกากี แขนยาวจรดข้อมือ มีกระเป๋าปะ (มีฝาครอบกระเป๋า) ที่หน้าอกทั้งสองข้าง ติดอินทานูที่บ่าทั้งสองข้าง ผูกผ้าพันคอ สวมหมวกปีกแคบ คาดเข็มขัดหนัง ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๒๘๔

ภาพที่ ๒๘๔ การแต่งกายในชุดเครื่องแบบลูกเสือ พ.ศ. ๒๔๗๖

ที่มา : อเนก นาวิกมูล และจรัส จันทร์พรหมรัตน์ (๒๕๔๖ : ๑๑๑)

สำหรับการแต่งกายในชุดเครื่องแบบนักเรียนชายโรงเรียนมหาวชิราวุธ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สมัยรัชกาลที่ ๗ นิยมนุ่งกางเกงทรงกระบอกสีดำ ยาวระดับเข่า สวมเสื้อราชปะแตนสีขาว และสวมรองเท้าหนังหุ้มส้นสีขาว สีน้ำตาล หรือสีดำ สวมถุงเท้ายาวปิดน่อง ไว้ผมสั้นรองทรงสูง โดยกันไรผมบริเวณกกหู ดังภาพที่ ๒๘๕

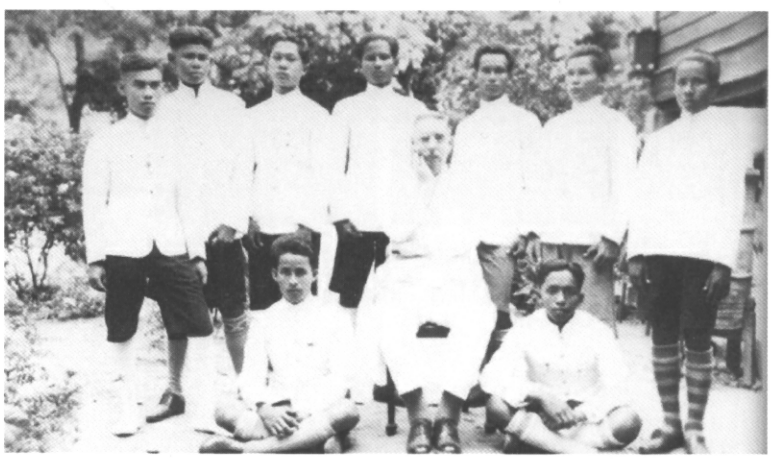

ภาพที่ ๒๘๕ การแต่งกายของนักเรียนชายโรงเรียนมหาวชิราวุธ จังหวัดสงขลา (ประมาณสมัยรัชกาลที่ ๗)

ภาพจากคุณหยกสินี จตุรพฤกษ์ ร้านฉายาสงขลา ที่มา : อเนก นาวิกมูล (๒๕๓๖, ๑๖๖)

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิง ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐ ยังคงพบเด็กผู้หญิงวัย ๑-๕ ขวบ แต่งกายด้วยการนุ่ง “จะปิ้ง” (ปิ้ง หรือ ตะปิ้ง) มีทั้งจะปิ้งแผ่น หรือจะปิ้งเลื่อยซึ่งทำจากเงิน ทองคำ หรือนาก ไว้ผมบ๊อบสั้น (ไม่ได้ไว้ผมจุกเหมือนกับอดีต) (ดังภาพที่ ๒๘๖) หากเป็นเด็กผู้หญิงที่มี “เชื้อสายมโนราห์” (หมายถึงเด็กที่อยู่ในตระกูลที่รำมโนราห์) จะต้องไว้ผมยาวถักเปียและเข้าพิธีตัดจุกเมื่ออายุประมาณ ๑๒-๑๓ ปี ซึ่งเป็นช่วงที่ย่างเข้าสู่วัยสาว

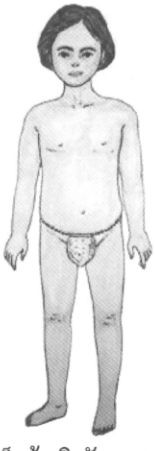

ภาพที่ ๒๘๖ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงวัย ๑-๕ ขวบชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

นอกจากนี้ อารี ละมุล (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ (๒๔๘๔-๒๔๘๘) ซึ่งเป็นช่วงที่ข้าวยากหมากแพง เด็กผู้หญิงวัย ๑-๓ ขวบ บางคนอาจจะนุ่ง "ปิ้งพลก" ซึ่งเป็นปิ้งแผ่นที่ทำจากกะลามะพร้าวแทนการนุ่งปิ้งแผ่นหรือปิ้งเลื่อยที่ทำจากทองคำ ดังภาพที่ ๒๘๗

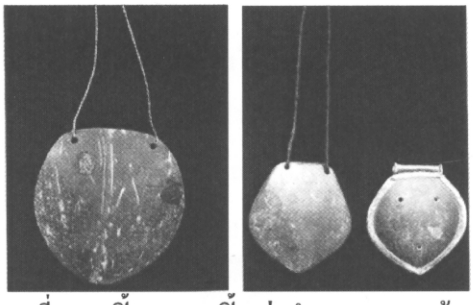

ภาพที่ ๒๘๗ ปิ้งพลก (ตะปิ้งแผ่นทำจากกะลามะพร้าว)
ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (๒๕๔๒:๔๕๘๘)

สำหรับเด็กที่มีอายุ ๖ ขวบ ชั้น พวงแก้ว (สัมภาษณ์: ๒๕๔๕) ให้ข้อมูลว่า ช่วงระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๕ – ๒๔๗๘ เด็กวัยนี้เมื่ออยู่กับบ้านไม่ค่อยสวมเสื้อ แต่นุ่งเฉพาะ "ผ้านุ่ง" ยาวพอปิดเข่าเพียงผืนเดียว ผ้านุ่งดังกล่าวเป็นผ้าทอมือสีพื้นหรือผ้าสีพื้นเข้มที่ไม่ได้เย็บเป็นถุงเหมือนผ้าถุง ส่วนใหญ่เป็นผ้าสีเข้ม เช่น สีเขียวไพร (เขียวอ่อน) สีดำและสีกรมท่า เป็นต้นที่ได้จากการย้อมด้วยสีธรรมชาติ สำหรับวิธีการนุ่งจะใช้การนุ่งเหมือนกับการนุ่งผ้าขนหนูแล้วเหน็บชายผ้าที่สะเอวด้านข้าง ไม่รัดเข็มขัด ไว้ผมสั้นยาวระดับติ่งหู และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๒๘๘

ภาพที่ ๒๘๘ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงวัย ๖ ขวบชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๖-๒๔๗๘

นอกจากนี้ อารี ละมุล (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในชีวิตประจำวันเด็กผู้หญิงวัยตั้งแต่ ๖ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าซิ่น สวมเสื้อแขนสั้น มีทั้งแบบมีปกหรือไม่มีปก ตัวเสื้อยาวพอเลยสะเอว ไว้ผมบ๊อบสั้นหรือไว้ผมยาว ไม่สวมรองเท้า

(ค) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

ชั้น พวงแก้ว (สัมภาษณ์, ๒๕๔๕) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๗๘ เด็กผู้หญิงวัยตั้งแต่ ๖ ขวบ ที่อาศัยในแถบชนบท เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานบุญที่วัด หรือไปเที่ยว นิยมนุ่งผ้าซิ่นหรือผ้าถุงยาวพอคลุมเข่าโดยนุ่งแบบป้ายข้าง สวมเสื้อคอกลมหรือคอวี แบบสวมทางศีรษะ แขนสั้น ซึ่งเสื้อส่วนใหญ่ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นสีต่างๆ และมีการสวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ เงิน หรือนาก เช่น กำไลข้อมือ ไว้ผมบ๊อบสั้นระดับต้นคอ ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๒๘๙

ภาพที่ ๒๘๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๗๘

เช่นเดียวกับการศึกษาการแต่งกายจากภาพถ่ายในหนังสือมรดกเมืองสงขลามหาวชิราวุธ พบว่า เด็กผู้หญิงในช่วงนี้นิยมแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าถุงสีพื้น โดยนุ่งยาวกรอมเท้าด้วยวิธีการนุ่งแบบป้ายข้างธรรมดา สวมเสื้อแขนสั้น แขนในตัว หรือแขนมีระบาย และมีปกเสื้อแบบหลากหลาย เช่น ปกบัวคอฮาวาย หรือคอวีและคอกลมกว้างแบบสวมทางศีรษะ ตัวเสื้อสั้นโดยยาวพอเลยสะเอวหรืออาจสอด

ชายเสื้อไว้ในผ้าถุงและตัดเย็บด้วยผ้าพื้นหรือผ้าลายดอก ไว้ผมสั้นทรงนักเรียนแบบไม่มีหน้าม้า (ผมเป้) โดยนิยมแสกผมไปทางด้านขวา สวมเครื่องประดับต่างๆ โดยเฉพาะกำไลข้อมือ ดังภาพที่ ๒๙๐

ภาพที่ ๒๙๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐
ที่มา : อเนก นาวิกมูลและจรัส จันทร์พรหมรัตน์ (๒๕๔๖ : ๑๔๑)

สำหรับการแต่งกายในชุดนักเรียนหญิง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕ นักเรียนหญิงในจังหวัดสงขลาแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าถุงสีน้ำเงินแบบป้ายข้าง ยาวระดับกลางแข้ง สวมเสื้อคอปกทหารเรือสีขาวแบบสวมทางศีรษะ แขนตุ๊กตา สวมหมวก "กะโล่" สีขาว ไว้ผมบ๊อบสั้น ต่อมาเมื่อมีระเบียบการแต่งกายของนักเรียนหญิงจึงเปลี่ยนจากการนุ่งผ้าถุงเป็นการนุ่งกระโปรงจีบ สีดำหรือสีน้ำเงิน สวมรองเท้าหุ้มส้นสีดำ ดังภาพที่ ๒๙๑

ภาพที่ ๒๙๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง (ชุดนักเรียนหญิง) ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๐

อารี ละมุล (๒๕๔๙,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๙-๒๔๘๒ ขณะที่ท่านเป็นนักเรียน เมื่อไปโรงเรียนแต่งกายด้วยการนุ่งกระโปรงสีดำหรือสีน้ำเงิน ซึ่งหากนักเรียนคนใดยังไม่มีกระโปรงก็สามารถนุ่งผ้าถุงมาเรียนได้ เพราะในช่วงดังกล่าวยังไม่มีกฎระเบียบเคร่งครัดเรื่องการแต่งกาย

ของนักเรียนหญิง สำหรับเสื้อนักเรียนหญิงในช่วงนี้จะเป็นเสื้อสีขาวปกฮาวายแขนสั้น ผ่าหน้า ติดกระดุม หรืออาจสวมเสื้อแขนในตัว หรือแขนตุ๊กตามาเรียนได้ และอาจจะไว้ผมยาวหรือผมสั้นก็ได้

ต่อมาในช่วงสมัยจอมพล แปลก พิบูลสงคราม (ช่วง พ.ศ. ๒๔๘๒-๒๔๘๔) หรือช่วงสมัยรัฐนิยม นักเรียนหญิงเปลี่ยนจากการนุ่งผ้าถุงเป็นการนุ่งกระโปรงสีน้ำเงินหรือสีกรมท่ายาวระดับเข่า ซึ่งเป็นกระโปรงที่มีจีบด้านหน้าข้างละ ๓ จีบ สวมเสื้อปกทหารเรือ แขนตุ๊กตา และมีกระเป๋าเสื้อบริเวณด้านล่างทางขวามือ ๑ กระเป๋า ต่อมาช่วง พ.ศ. ๒๔๙๐ เสื้อนักเรียนหญิงยังคงมีรูปแบบเหมือนกับช่วง พ.ศ. ๒๔๘๒ เพียงในช่วงนี้เด็กนักเรียนหญิงจะผูกหูกระต่ายด้วยผ้าสีน้ำเงินหรือสีกรมท่าที่บริเวณคอเสื้อ สวมรองเท้านักเรียนแบบมีสายคาด สวมถุงเท้าสีขาว และสวม "หมวกกะโล่" ดังภาพที่ ๒๙๒

ภาพที่๒๙๒ การแต่งกายของนักเรียนหญิงในจังหวัดสงขลา พ.ศ. ๒๔๙๐
ที่มา : อเนก นาวิกมูล และจรัส จันทร์พรหมรัตน์, ๒๕๔๖ หน้า ๒๒๕)

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายวัย ๑-๓ ขวบ ไม่สวมเสื้อผ้า แต่แขวนสายเอวร้อยหัวไพลหรือขมิ้นชันแห้ง หรือแขวนสายเอวที่ทำจากโลหะ เช่น เงิน หรือนาก ห้อยลูกกระพรวน หรือจี้รูปสัตว์ต่างๆ สำหรับเด็กเล็กๆ นิยมไว้ผมแกละ หากเป็นเด็กโตเมื่ออยู่กับบ้านจะนุ่งผ้าขาวม้าลอยชาย หรือนุ่งโสร่ง และในบางโอกาสอาจนุ่งกางเกงขาสั้น แบบติดตะขอด้านหน้า ทรงหลวมๆ สีเข้ม ยาวเหนือเข่าหรือยาวระดับเข่า สวมเสื้อคอกลมหรือคอวี ผ่าหน้าถึงกลางอก หรือผ่าหน้าตลอด ไม่ค่อยสวมรองเท้าหรือสวมรองเท้าแตะแบบคีบ ส่วนเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธวัย ๑-๕ ขวบ จะนุ่งปิ้งซึ่งทำจากทองคำ เงิน และนาก ทำผมบ๊อบสั้น ไม่สวมรองเท้า หากเป็นเด็กที่มีอายุ ๖ ปี เมื่ออยู่กับบ้านจะนุ่งเฉพาะผ้านุ่งที่ไม่เย็บเป็นถุง ซึ่งมีลักษณะเหมือนผ้าพัน นุ่งยาวระดับเข่า เหน็บชายผ้าที่เอวด้านข้าง ไว้ผมบ๊อบสั้น ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๑-๓ ขวบ จะแต่งกายเหมือนกับอยู่บ้าน เพียงแต่เมื่อออกนอกบ้านนิยมสวมเครื่องประดับ เช่น กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า และสร้อยคอ หากเป็นเด็กโต

หรือเด็กผู้ชายที่มีอายุตั้งแต่ ๖ ขวบ ขึ้นไป นิยมนุ่งกางเกงขาสั้น ยาวระดับเข่าหรือยาวเหนือเข่า เป็นกางเกงแบบผ่าหน้า ติดกระดุมที่เอว สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อคอกลม ส่วนใหญ่เป็นเสื้อแขนสั้น ซึ่งเด็กในเมืองนิยมนุ่งกางเกงกับเสื้อที่เข้าชุดกัน สวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าหุ้มส้น สวมถุงเท้ายาวคลุมน่อง ส่วนเด็กผู้หญิงเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งผ้าถุงหรือผ้าซิ่น แบบป้ายข้าง สวมเสื้อคอกลมหรือคอวี แขนสั้น แบบสวมทางศีรษะ ตัดเย็บจากผ้าพื้นสีต่างๆ สวมกำไลข้อมือทำจาก เงิน ทองคำ หรือนาก ไว้ผมบ๊อบสั้น ไม่สวมรองเท้า หากไปโรงเรียนจะนุ่งผ้าถุงพื้นสีดำ น้ำเงิน หรือ กรมท่า สวมเสื้อปกทหารเรือสีขาว แขนตุ๊กตา ต่อมาเปลี่ยนมานุ่งกระโปรงจีบ และเริ่มมีหูกระต่าย และสวมรองเท้านักเรียนแบบมีสายคาด ไว้ผมบ๊อบสั้น และสวมรองหุ้มส้นสีขาว โดยในช่วงสมัยจอมพลป. พิบูลสงครามเด็กนักเรียนหญิงจะสวมหมวกกะโล่สีขาว

๔.๒.๔.๒.๒ การแต่งกายของวัยหนุ่มสาวจนถึงผู้ใหญ่ไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ ชายหนุ่มเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งยาวระดับเข่าหรือยาวเลยเข่าเล็กน้อย โดยนุ่งแบบทำชายพกไว้ด้านหน้าของลำตัว ไม่สวมเสื้อ ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะคีบ ดังภาพที่ ๒๙๓

ภาพที่ ๒๙๓ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มชาวไทยพุทธในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

และจากการศึกษาภาพถ่ายจากหนังสือมรดกเมืองสงขลา มหาวชิราวุธ (อเนก นาวิกมูล และจรัส จันทร์พรหมรัตน์ (๒๕๔๖ : ๑๖๗) พบว่า การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มชาวตำบลควนโส อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา นิยมนุ่งผ้าถุงลายตาหมากรุก (โสร่ง) แบบป้ายข้าง แล้วคาดเข็มขัดขนาดใหญ่ หรือนุ่งม้วนชายผ้าที่เอวให้ขึ้นหลายๆชั้น เพื่อให้โสร่งสั้นระดับเข่า สวมเสื้อสีขาวคอวีหรือคอกลม ที่ผ่าหน้าถึงกลางอก (แบบสวมทางศีรษะ) แขนสามส่วน ไว้ผมสั้นรองทรง ดังภาพที่ ๒๙๔

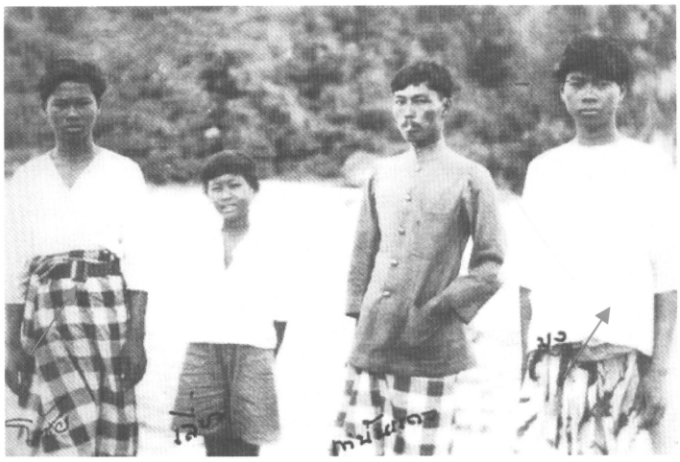

ภาพที่ ๒๙๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มไทยพุทธตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๐ –๒๔๘๐
(คนที่ ๑ และ ๔ จากซ้ายมือ)
ที่มา : อเนก นาวิกมูล และจรัส จันทร์พรหมรัตน์ (๒๕๔๖:๑๔๗)

สำหรับการแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยผู้ใหญ่ ชั้น พวงแก้ว (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ ชายวัยผู้ใหญ่ในแถบอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งลายตาหมากรุก หรือเรียกว่า โสร่งลายตาราง โดยนุ่งยาวระดับกลางแข้ง (ครึ่งน่อง) ด้วยวิธีการนุ่งแบบทำชายพกไว้ด้านหน้าลำตัว เพื่อความสะดวกในการเดินหรือทำงาน ไม่สวมเสื้อ และนิยมแขวนตะกรุดแบบแผ่นโลหะม้วนที่สะเอวเพื่อใช้เป็นเครื่องรางของคลัง ไว้ผมสั้นรองทรงหรือไว้ผมสั้นเกรียน ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๒๙๕

ภาพที่ ๒๙๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบชนบทภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง
พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

สำหรับชายวัยผู้ใหญ่ในบางท้องที่นิยมสวมเสื้อยืด เช่น เสื้อปกโปโล แขนสั้น ผ่าหน้าถึงกลางอก ติดกระดุม ๑-๓ เม็ด โดยอาจสอดชายเสื้อไว้ในโสร่ง ไว้ผมสั้นเกรียน สวมรองเท้าแตะ เช่น รองเท้าแตะคีบหรือรองเท้าแตะหนัง ดังภาพที่ ๒๙๖

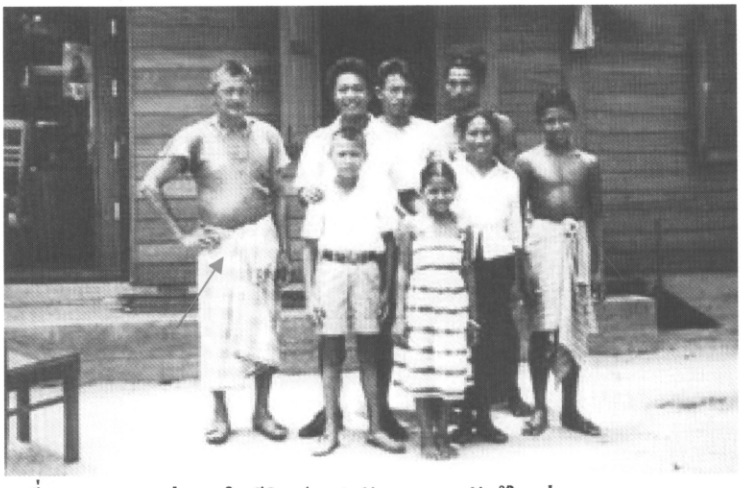

ภาพที่ ๒๙๖ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยผู้ใหญ่ พ.ศ. ๒๔๗๐-๒๔๘๐

ที่มา : เอนก นาวิกมูล และจรัส จันทร์พรมหรัตน์ , ๒๕๔๖ : ๑๔๗

นอกจากนี้ อารี ละมุล (๒๕๔๙ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๕-๒๔๙๐ ชายวัยผู้ใหญ่ในตำบลเกาะแต้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นเหนือเข่า และหากเป็นการแต่งกายของชายวัยผู้ใหญ่ในแถบชนบท ชั้น พวงแก้ว (๒๕๔๙ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ชายวัยผู้ใหญ่อาจจะนุ่งโสร่งยาวกลางแข้ง ไม่สวมเสื้อ และใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว หรืออาจนุ่งโสร่งยาวกลางแข้งโดยทำชายพกไว้ด้านหน้าลำตัว ไม่สวมเสื้อ และหากออกนอกบ้านจะเหน็บกริชไว้ที่เอว อย่างเช่น การแต่งกายของชายวัยผู้ใหญ่ในอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เมื่อพ.ศ. ๒๔๘๗ ดังภาพที่๒๙๗

ภาพที่ ๒๙๗ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธในชนบทแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

(ค) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

จากการศึกษาการแต่งกายจากภาพโปสเตอร์ “วัฒนธรรมไทย” ว่าด้วยการแต่งกายในช่วงสมัยรัฐนิยมซึ่งสะท้อนรูปแบบการแต่งกายของคนไทยพุทธในภาคใต้ตอนล่างไว้ ดังภาพที่ ๒๙๘

ภาพที่ ๒๕๘ โปสเตอร์ "วัฒนธรรมของไทย" ช่วงสมัยรัฐนิยม

ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

หากพิจารณารูปแบบและวัฒนธรรมการแต่งกาย พบว่าในช่วงก่อนสมัยรัฐนิยม ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธในแถบภาคใต้ตอนล่างเมื่อออกนอกบ้านนิยมนุ่งโจงกระเบน ไม่สวมเสื้อและคาดผ้าขาวม้า ไว้ผมสั้นรองทรง ไม่สวมรองเท้า หรือนุ่งโสร่งยาวกลางแข้ง สวมเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้าถึงกลางอก ติดกระดุม ๑-๒ เม็ด (เสื้อกุยเฮง) หรือโกนหัวเกลี้ยง ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๒๕๙

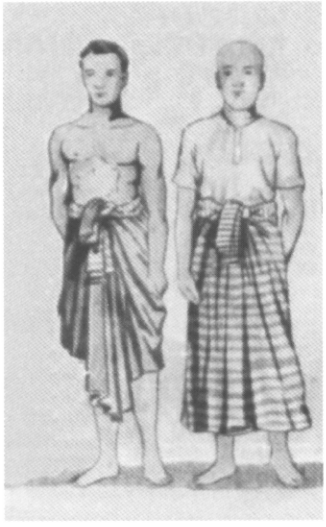

ภาพที่ ๒๕๙ การแต่งกายของชายชาวไทยพุทธในช่วงก่อนสมัยรัฐนิยม

ซึ่งรูปแบบการแต่งกายดังกล่าวสอดคล้องกับคำบอกเล่าของ ชั้น พวงแก้ว (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) และอารี ละมุล (๒๕๔๕,สัมภาษณ์) ซึ่งให้ข้อมูลว่า ช่วงก่อนสมัยรัฐนิยม (ช่วง พ.ศ. ๒๔๘๓-๒๔๘๔) ชายวัยผู้ใหญ่แถบชนบทในจังหวัดสงขลา เมื่อออกนอกบ้านเพื่อไปร่วมงานบุญหรืองานพิธีการต่างๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน นิยมนุ่งโสร่งแบบเกี่ยวคอไก่ โดยนุ่งแบบป้ายข้างและนุ่งให้ชายผ้ายาวระดับแข้ง สวมเสื้อกุยเฮง ส่วนใหญ่เป็นเสื้อสีน้ำตาลอ่อนๆ (ไม่นิยมเสื้อสีฉูดฉาด) โดยนิยมสอดชายเสื้อ

ไว้ในโสร่ง และหากเป็นชายที่ติดวัยกลางคนอาจใช้พาดผ้าขาวม้าพาดที่บ่า ๑ ผืน (สำหรับคนที่แขวนสร้อยคอจะไม่นิยมพาดขาวม้าที่บ่า) ไว้ผมสั้นรองทรง และสวมรองเท้าแตะคีบ ดังภาพที่ ๓๐๐

ภาพที่ ๓๐๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๓-๒๔๘๔

อย่างไรก็ตาม หากเป็นการแต่งกายของชายชาวไทยพุทธในแถบชุมชนเมือง พบว่า เริ่มมีการนุ่งกางเกงและสวมเสื้อเมื่อออกนอกบ้าน ดังข้อมูลที่ได้จากเวทีระดมความคิด โดยในช่วงพ.ศ. ๒๔๘๐ ชายชาวไทยพุทธในชุมชนเมือง จังหวัดปัตตานี เมื่อออกนอกบ้านเพื่อไปร่วมงานประเพณีต่างๆ นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นสีกากีทรงหลวมๆ ยาวเหนือเข่าเล็กน้อย และมีกระเป๋าปะที่ด้านหลังกางเกงทั้ง ๒ ข้าง (บางท้องที่เรียกกางเกงนี้ว่า “กางเกงไทย”) สวมเสื้อเชิ้ตสีกากี แขนสั้น หรือเสื้อเชิ้ตสีขาวที่ตัดเย็บด้วย “ผ้าขาวริมเขียว” (ผ้าโทเร) เมื่อนำไปซักนิยม “ลงคราม” เพื่อให้ผ้ามีสีขาวสวยและนิยม “ลงแป้ง” เพื่อให้ผ้ารีดง่ายและอยู่ทรงนาน และนิยมสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง และคาดเข็มขัดหนังหัวสี่เหลี่ยมที่มีเส้นขนาดใหญ่ สวมรองเท้าตราช้าง (รองเท้ายี่ห้อ “ช้าง”) หากเป็นชายหนุ่มนิยมสวมรองเท้าหนังหุ้มส้น ยี่ห้อ “บอนด์”) ไว้ผมสั้นรองทรง โดยนิยมใส่น้ำมันที่ผมแล้วหวีผมให้เสยไปด้านหลัง เช่นเดียวกับการแต่งกายของชายชาวไทยพุทธในชุมชนเมือง จังหวัดสงขลา โดยเมื่อออกนอกบ้านนิยมนุ่งกางเกงไทย สวมเสื้อเชิ้ตสีน้ำเงิน (เหมือนสีเสื้อหม้อฮ่อม) แขนสั้น ทรงปล่อย ตัวเสื้อยาวคลุมสะโพก มีกระเป๋าปะที่ชายเสื้อด้านล่างทั้งสองข้าง ซึ่งชาวสงขลาเรียกเสื้อลักษณะนี้ว่า “เสื้อเขียวเฒ่า” (ซึ่งคำว่า “เขียวเฒ่า” หมายถึง สีน้ำเงินเข้ม ในภาษาถิ่นใต้คนสูงอายุมักเรียกสีน้ำเงินว่าสีเขียว และคำว่า “เฒ่า” ใช้ในความหมายว่า เข้ม หรือ มาก) แล้วคาดผ้าขาวม้า ซึ่งชาวบ้านในแถบสงขลา เรียกว่า “ผ้าซักอาบ” ไว้ผมสั้นรองทรง และสวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าผ้าใบ ดังภาพที่ ๓๐๑

ภาพที่ ๓๐๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๐

สำหรับการแต่งกายช่วงสมัยรัฐนิยม (ตั้งแต่พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นต้นมา) มีการรณรงค์ส่งเสริมให้ชายชาวไทยพุทธแต่งกายตามแบบสากล กล่าวคือ เมื่อเข้าในที่ชุมชนหรือในเขตเทศบาล จะต้องแต่งกายที่ความเป็นสากลมากขึ้น ด้วยการนุ่งกางเกงไทย หรือนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อที่ติดกระดุมเรียบร้อย ดังคำประกาศที่ว่าหากเป็นไทยอารยะจงทำดังนี้ **“อย่านุ่งผ้าโสร่ง เปลือยกายท่อนบน โกนหัว ใส่หมวกแขก หรือโพกหัว จงแต่งกายตามแบบสากล หรือสรวมกางเกงตามแบบไทยขาสั้น สรวมเสื้อกรัดรังดุมเรียบร้อย”** ซึ่งจากภาพที่ ๒๙๗ จะเห็นว่าชายชาวไทยพุทธเมื่อออกนอกบ้านจะต้องนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อราชปะแตน ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าหุ้มส้น/ผ้าใบ หรือนุ่งกางเกงสแล็กยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวโดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัด สวมหมวกกะโล่ สวมรองเท้าหุ้มส้น หรือนุ่งกางเกงไทย (กางเกงขาสั้นเหนือเข่า) สวมเสื้อคอโปโลแขนสั้นไว้ในกางเกง คาดเข็มขัด สวมรองเท้าผ้าใบ และสวมถุงเท้ายาวคลุมน่อง ดังภาพที่ ๓๐๒

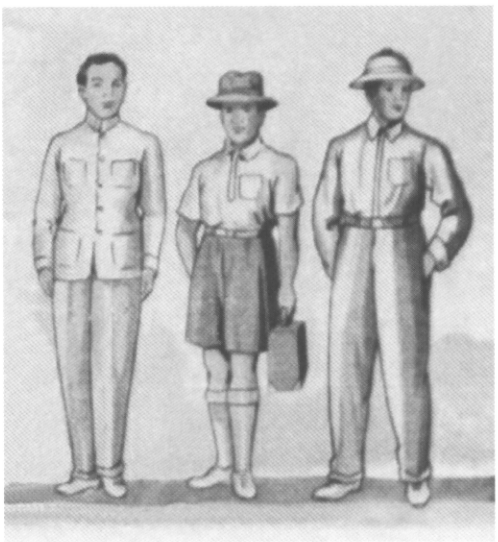

ภาพที่ ๓๐๒ การแต่งกายของชายชาวไทยพุทธในช่วงก่อนสมัยรัฐนิยม

ซึ่งสอดคล้องกับ ชั้น พวงแก้ว (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ที่ให้ข้อมูลว่าในช่วงดังกล่าว ชายวัยผู้ใหญ่ในชุมชนเมือง จังหวัดสงขลา เมื่อออกนอกบ้านเพื่อร่วมงานในโอกาสพิเศษหรือออกไปติดต่อกับหน่วยงานราชการ นิยมแต่งกายแบบสากล กล่าวคือ นุ่งกางเกงสแล็กยาว ทรงตรง ส่วนใหญ่เป็นกางเกงสีน้ำตาล สวมเสื้อเชิ้ตสีขาว แขนสั้น และมีกระเป๋าปะที่หน้าอกด้านซ้าย ๑ ใบ โดยสวมเสื้อไว้ในกางเกง แล้วคาดเข็มขัดหนัง ไว้ผมรองทรงแสกข้าง สวมรองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าแตะ ดังภาพที่ ๓๐๓

ภาพที่ ๓๐๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๕๐

นอกจากนี้ อารี ละมุล (๒๕๔๙ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า หากเป็นชายวัยผู้ใหญ่ในแถบชนบท ช่วงสมัยรัฐนิยม เมื่อออกนอกบ้านเพื่อไปร่วมงานประเพณี หรือไปทำบุญที่วัด นิยมนุ่งกางเกงขาสั้น ยาวเหนือเข่า (กางเกงไทย) หรือนุ่งกางเกงสนับเพลา ซึ่งมีลักษณะคล้ายกางเกงแพรยาวกลางแข้ง นิยมสวมเสื้อกุยเฮง และใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวเหมือนกับขณะอยู่กับบ้าน ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะคีบ ดังภาพที่ ๓๐๔

ภาพที่ ๓๐๔ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๕-๒๔๕๐

สำหรับการแต่งกายของเจ้าบ่าวในช่วงพ.ศ. ๒๔๕๐ นิยมนุ่งสูทสากลสีอ่อน นุ่งกางเกงสแล็กขายาว สวมสูทแขนยาว ผูกเนคไท เหน็บดอกไม้หน้าอกด้านซ้าย ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น อย่างเช่น การแต่งกายของคู่บ่าวสาวในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ดังภาพที่ ๓๐๕

ภาพที่๓๐๕ การแต่งกายในชุดพิธีแต่งงานเมื่อพ.ศ. ๒๔๕๐
ที่มา : อเนก นาวิกมูล และจรัส จันทร์พรหมรัตน์
(ภาพโปสเตอร์คู่บ่าวสาวจากร้านฉายาสงขลา จากคุณหยกสินี จตุรพฤกษ์)

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

ชั้น พวงแก้ว (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) และจากเวทีระดมความคิด (๒๕๔๕) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐ หญิงสาวในชุมชนชนบทในจังหวัดสงขลา เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าซิ่นหรือนุ่งผ้าถุงสำเร็จรูปยาวระดับเข่าโดยนุ่งแบบป้ายข้าง และอาจคาดเข็มขัดโดยม้วนชายผ้าปิดคลุมเข็มขัด สวมเสื้อที่เรียกว่า “เสื้อชั้นใน” ซึ่งเป็นเสื้อค่อนข้างเข้ารูป มีสายคล้องที่บ่าทั้งสองข้าง ผ่าหน้าตลอดแล้วใช้การติดกระดุม มีกระเป๋าปะที่หน้าอกทั้งสองข้าง โดยตัวกระเป๋าจะยาวจนเกือบถึงสะเอว นิยมไว้ผมดัดหยิกสั้นหรือยาวประบ่า ดังภาพที่ ๓๐๖

ภาพที่ ๓๐๖ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยพุทธในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

เช่นเดียวกันกับการศึกษารูปแบบการแต่งกายจากภาพถ่ายในเอกสารพบว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๐ -๒๔๘๐ หญิงสาวชาวไทยพุทธในจังหวัดสงขลา เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงพื้นสีเข้มๆ หรือนุ่งผ้าถุงลายไทยยาวกรอมเท้า โดยนุ่งแบบป้ายข้างธรรมดา สวมเสื้อแขนในตัวซึ่งมีทั้งเสื้อคอวีกว้างแบบสวมทางศีรษะ ตัวเสื้อมีขนาดพอดีตัวและมีชายเสื้อสั้นเลยสะเอวเล็กน้อย นิยมไว้ผมบ๊อบสั้นระดับติ่งหู สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ดังภาพที่ ๓๐๗

ภาพที่ ๓๐๗ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวในจังหวัดสงขลา พ.ศ.๒๔๗๐-๒๔๘๐
(ภาพจากคุณหยกสินี จตุรพฤกษ์ ร้านฉายาสงขลา สไลด์อเนกม้วนที่ ๑๖๑๕)
ที่มา : เอนก นาวิกมูล และจรัส จันทร์พรหมรัตน์ (๒๕๔๖ : ๑๔๖)

สำหรับการแต่งกายของหญิงสาวชาวไทยพุทธในจังหวัดปัตตานี จากเวทีประชุมระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๐ หญิงสาวเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าพันสีดำ (ไม่เย็บเป็นถุง) ยาวระดับแข้งหรือยาวจรดข้อเท้า คาดเข็มขัดแล้วม้วนชายผ้าปิดคลุมเข็มขัด สวมเสื้อคอห้าเหลี่ยมหรือคอกระถาง แขนตุ๊กตา หรือแขนสั้นแบบมีจีบพอง ตัวเสื้อทรงเข้ารูปเล็กน้อย ชายเสื้อด้านล่างมีทั้งแบบปลายแหลม

หรือปลายมน และมักสอดชายเสื้อไว้ในผ้าถุง เสื้อที่ใช้สวมใส่นิยมตัดเย็บด้วยผ้าชีฟอง ผ้าป่าน ผ้าแพร หรือผ้ามัสลิน ไว้ผมสั้นดัดหยิกลอนใหญ่ๆ แสกกลางติดกิ๊บทั้งสองข้าง ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๓๐๘ (ซึ่งในระยะต่อมานิยมนุ่งผ้าถุงที่เย็บเป็นถุงแทนการนุ่งผ้าพัน และนิยมคาดผมบริเวณกลางศีรษะด้วยโบว์ขนาดใหญ่ซึ่งเป็นค่านิยมที่ได้รับอิทธิพลจากภาคกลาง)

ภาพที่ ๓๐๘ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวไทยพุทธในชนบทแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๘๐

สำหรับการแต่งกายของหญิงสาวในชุมชนเมืองในจังหวัดปัตตานี พบว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๘๐ เป็นต้นมา หญิงสาวเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นขาสามส่วน ขาห้าส่วน หรือนุ่งกระโปรงทรงเอที่เย็บต่อเป็นชั้นๆ ยาวพอเลยเข่า สวมเสื้อเชิ้ตขนาดพอดีตัว (เข้ารูปเล็กน้อย) ไว้ผมบ๊อบสั้น สวมรองเท้า เช่น รองเท้าแตะแบบคีบ ดังภาพที่ ๓๐๙

ภาพที่ ๓๐๙ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยพุทธในชุมชนเมืองแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๐

สำหรับการแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงชาวไทยพุทธวัยผู้ใหญ่ จากเวทีระดมความคิด พบว่า ในช่วงสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๘๔) เป็นต้นมา เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นหรือนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะโดยนุ่งแบบป้ายข้างธรรมดา นิยมสวมเสื้อคอแหลมหรือคอกลมกว้าง (แบบสวมทางศีรษะ)

แขนสั้น หรือแขนในตัว หรืออาจสวมเสื้อแม่ไก่ (เสื้อคอกระเช้า) ไว้ผมดัดหยิก เมื่ออยู่กับบ้านจะไม่สวมรองเท้าแต่หากออกนอกบริเวณจะสวมรองเท้าแตะ เช่น รองเท้าแตะแบบคีบ ดังภาพที่ ๓๑๐

ภาพที่๓๑๐การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วงสมัยรัฐนิยม

นอกจากนี้ อารี ละมุล (๒๕๔๕,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในช่วงสมัยรัฐนิยม หญิงชาวไทยพุทธวัยผู้ใหญ่ในตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้ม หรือนุ่งผ้าลายโดยนุ่งยาวระดับแข้งหรือยาวกรอมเท้าแบบป้ายข้างธรรมดา สวมเสื้อคอกระเช้า หรืออาจนุ่งผ้าถุงแบบกระโจมอก ไม่สวมเสื้อ ไว้ผมดัดหยิก สวมรองเท้าแตะ เช่น รองเท้าแตะคีบ

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

อารี ละมุล (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) และจากเวทีระดมความคิด (๒๕๔๕) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ในช่วงสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ (พ.ศ. ๒๔๘๔ - ๒๔๘๘) ซึ่งตรงกับสมัยรัฐนิยม หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทเมื่อออกนอกบ้านเพื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษ เช่น ไปงานบุญที่วัด นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้มๆ ยาวกรอมเท้าหรือยาวระดับแข้ง โดยนุ่งแบบป้ายข้าง คาดเข็มขัดเงินหรือนากแล้วม้วนชายผ้าปิดคลุมเข็มขัด หรือใช้เชือกผ้ามารัดเอวแทน นิยมสวมเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้าตลอดและติดกระดุม ไว้ผมยาวเกล้ามวยหรือไว้ผมบ๊อบสั้น สวมเครื่องประดับต่างๆ ตามฐานะ เช่น แหวน สร้อยข้อมือ ตุ้มหู ระดับกลางแข้ง หากเป็นหญิงในชุมชนเมืองนิยมนุ่งผ้าถุงหรือนุ่งกระโปรง โดยกระโปรงที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ กระโปรงทรงเอ กระโปรงจีบรอบยาวซึ่งยาวเลยเข่า กระโปรงบานย้วย กระโปรง ๑๖ ชิ้น และกระโปรงที่เย็บต่อกันเป็นชั้นๆ สวมเสื้อแบบต่างๆ ซึ่งมีทั้งเสื้อคอแหลมหรือเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้าติดกระดุมตลอด และสวมรองเท้าตามสมัยนิยม เช่น รองเท้าคัชชู รองเท้าแตะแบบสุภาพ เป็นต้น โดยเมื่อออกนอกบ้านจะสวมหมวกปีกกว้างหรือสวมหมวกกะโล่สีขาว ดังภาพที่ ๓๑๑

ภาพที่ ๓๑๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง สมัยรัฐนิยม

นอกจากนี้ จากการศึกษาภาพโปสเตอร์ประกาศว่าด้วยเรื่องการแต่งกายในช่วงสมัยรัฐนิยม ซึ่งออกโดยที่ว่าการอำเภอเมืองสงขลา ดังภาพที่ ๒๔๗ สะท้อนให้เห็นรูปแบบการแต่งกายของหญิงสาวจนถึงหญิงวัยผู้ใหญ่ในช่วงก่อนสมัยยุครัฐนิยม กล่าวคือ นิยมแต่งกายด้วยการนุ่งโจงกระเบน คาดผ้าแถบไว้ผมสั้นทรงดอกกระทุ่ม ไม่สวมรองเท้า หากเป็นหญิงวัยผู้ใหญ่ที่ให้นมลูกอาจจะนุ่งเฉพาะโจงกระเบน ไม่สวมเสื้อ หรือสวมเฉพาะชั้นใน ดังภาพที่ ๓๑๒

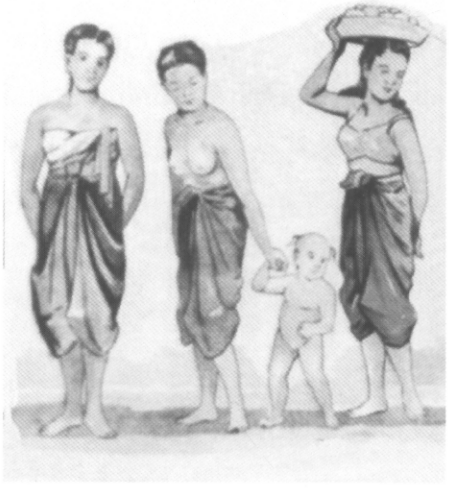

ภาพที่ ๓๑๒ การแต่งกายของหญิงสาวจนถึงผู้ใหญ่ ก่อนสมัยรัฐนิยม
ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

สำหรับการแต่งกายช่วงสมัยรัฐนิยม (ตั้งแต่พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นต้นมา) มีการรณรงค์ส่งเสริมให้ชายชาวไทยพุทธแต่งกายตามแบบสากล กล่าวคือ พบว่าหญิงสาวจนถึงผู้ใหญ่เมื่อออกนอกบ้านหรืออยู่ที่สาธารณะ ให้นุ่งผ้าซิ่น (ผ้าถุง) แบบป้ายข้าง โดยนุ่งยาวพอเลยเข่า สวมเสื้อแบบสุภาพ โดยการแต่งกายของหญิงทั่วไปจะสวมเสื้อคอบัว แขนสั้น ตัวเสื้อยาวพอเลยสะโพก หากเป็นหญิงวัยผู้ใหญ่นิยมสวมเสื้อคอกลม แขนกระบอกยาวสามส่วน หรือยาวจรดข้อมือ ผ่าหน้าติดกระดุม ตัวเสื้อยาวพอเลย

สะโพก ไว้ผมยาว สวมรองเท้าหุ้มส้น ดังคำประกาศที่ว่า **"อย่าเปลือยกายท่อนบน หรือใช้ผ้าแถบคาดอก หรือสรวมเสื้อชั้นในตัวเดียว หรือทูนของบนศีร์ษะ เมื่อไปในที่สาธารณะหรือตามถนน จงไว้ผมยาว สรวมเสื้อชั้นนอกให้สอาดเรียบร้อย และทุกคนนุ่งผ้าสิ้น (ผ้าถุง) ทุกคน"** ดังภาพที่ ๓๑๓

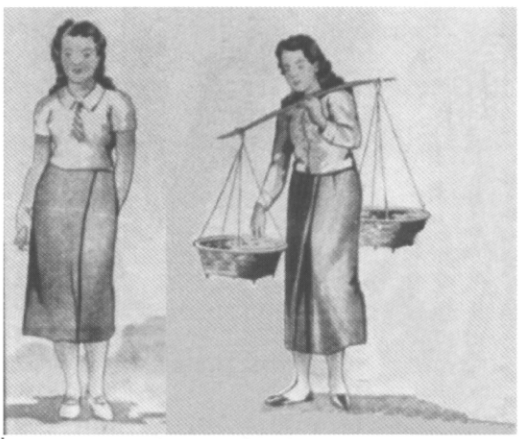

ภาพที่๓๑๓ รูปแบบการแต่งกายของหญิงสาวจนถึงผู้ใหญ่ สมัยรัฐนิยม

ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

นอกจากนี้ จากการศึกษาภาพถ่ายของสุภาพสตรีชาวสงขลาในสมัย "มาลานำไทย" หรือสมัยจอมพลป. พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นภาพถ่ายราวพ.ศ. ๒๔๘๕ พบว่า หญิงสาว วัยผู้ใหญ่ วัยกลางคน จนถึงวัยสูงอายุ เมื่อออกนอกบ้านจะแต่งกายด้วยการนุ่งกระโปรง ส่วนใหญ่เป็นกระโปรงยาวปิดเข่า สวมเสื้อแบบต่างๆ เช่น เสื้อปกฮาวาย ปกบัว หรือเสื้อคอกลมและคอวี แขนสั้นเหนือข้อศอก ผ่าหน้าตลอด ตัวเสื้อแบบเอวคอด ตัดเย็บด้วยผ้าสีอ่อนๆ ผ้าสีเข้ม หรือผ้าลายดอก นิยมไว้ผมสั้นดัดหยิก สวมหมวกอย่างพร้อมเพรียง สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น แหมวนทองคำที่ประดับเพชรพลอย หรือสวมสร้อยข้อมือ และนิยมถือกระเป๋าถือซึ่งมีทั้งแบบมีหูกระเป๋าและไม่มีหู ดังภาพที่ ๓๑๔

ภาพที่ ๓๑๔ การแต่งกายของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วง "มาลานำไทย"

ที่มา : เอนก นาวิกมูล, ๒๕๓๖ : ๒๐๒ (ภาพจากคุณหยกสินี จตุรพฤกษ์)

สำหรับการแต่งกายในชุดพิธีแต่งงาน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๘ อารี ละมุล (๒๕๔๘, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ในช่วงนี้เจ้าสาวนิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นและที่มีสีเดียวกับเสื้อ โดยนิยมนุ่งผ้าสีอ่อนๆ เช่น สีครีมหรือชมพูอ่อน สวมเสื้อคอปก (เสื้อคอตั้ง) แขนทรงกระบอก ยาวจรดข้อมือ ตัวเสื้อทรงเข้ารูป ผ่าหน้า ติดกระดุม ชายเสื้อยาวพอเลยสะเอว คาดเข็มขัดเงินหรือนาก สวมเครื่องประดับต่างๆที่ทำจากทองคำแล้วแต่ฐานะ ผมปล่อยธรรมดา นิยมทาหน้าด้วยแป้งร่ำ/แป้งน้ำ สวมรองเท้าหุ้มส้น (ส้นเตี้ย)

ต่อมาช่วง พ.ศ. ๒๔๘๐ เจ้าสาวนิยมนุ่งชุดเจ้าสาวที่เสื้อกับกระโปรงเย็บติดเป็นชิ้นเดียวกัน มีความยาวพอเลยเข่า สำหรับรูปทรงของกระโปรงส่วนใหญ่ค่อนข้างเข้ารูปและมีปลายกระโปรงทบานเล็กน้อย สวมเสื้อคอรูดและติดระบายลูกไม้พับเป็นจีบเรียงซ้อนกัน (เสื้อคอระบาย) ตัวเสื้อทรงเข้ารูป ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้ แขนเสื้อพองฟูและมีสายรัดที่ใต้ข้อศอก (เหมือนแขนขาแกะ) นิยมไว้ผมดัดเป็นลอนยาวประบ่าโดยดัดผมด้วยวิธีการที่เรียกว่า “ดัดร้อน” ซึ่งเป็นการดัดผมด้วยคีมร้อน และนิยมทัดดอกไม้ที่หู สวมรองเท้าส้นตึกแบบมีสายรัดที่ข้อเท้า สำหรับการแต่งกายของเจ้าสาวในช่วง พ.ศ. ๒๔๙๐ นิยมนุ่งชุดตามสากลนิยม กล่าวคือ นุ่งชุดราตรีสีขาว ยาวกรอมเท้า ตัวเสื้อมีคอกลมกว้าง แขนยาวจรดข้อมือและค่อนข้างเข้ารูป กระโปรงยาวเรียบกรอมเท้า (ไม่มีสุ่ม) นิยมตัดเย็บด้วยผ้าชีฟองซึ่งเป็นผ้าเนื้อบางเบา และมักติดดอกไม้สดที่หน้าอกด้านซ้าย ส่วนทรงผมส่วนใหญ่ม้วนผมหรือเก็บผมเล็กน้อย เหน็บผ้าคลุมผมด้านหลัง สวมรองเท้าหุ้มส้น และถือช่อดอกไม้ ดังภาพที่ ๓๐๕

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งยาวเลยเข่าเล็กน้อย โดยทำชายพกไว้ด้านหน้าลำตัว และในช่วงสมัยจอมพลป. พิบูลสงครามชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ในแถบชุมชนนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นเหนือเข่า ไม่สวมเสื้อหรืออาจสวมเสื้อคอวีหรือเสื้อคอกลมสีขาวผ่าหน้าถึงกลางอก แขนสามส่วนหรือระดับข้อศอก โดยชายวัยผู้ใหญ่นิยมแขวนตะกรุดที่สะเอวเพื่อใช้เป็นเครื่องรางของคลัง และหากออกนอกบ้านนิยมเหน็บกริชที่เอว ชายวัยนี้นิยมไว้ผมสั้นรองทรงหรือไว้ผมสั้นเกรียน สวมรองเท้าแตะ เช่น รองเท้าแตะคีบ ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ในชุมชนชนบท เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าซิ่น ผ้าถุงสีพื้นเข้ม ผ้าถุงลายไทย และผ้าปาเต๊ะโดยเฉพาะสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนุ่งแบบป้ายข้าง และอาจจะคาดเข็มขัดโดยม้วนชายผ้าปิดคลุมเข็มขัด สวมเสื้อที่เรียกว่า “เสื้อชั้นใน” หรือสวมเสื้อคอแบบต่างๆ แขนในตัว หรือแขนตุ๊กตา ตัดเย็บด้วยผ้าชีฟอง ผ้าป่าน ผ้าแพร หรือ ผ้ามัสลิน หรือสวมเสื้อคอกระเช้าโดยเฉพาะหญิงวัยผู้ใหญ่ หากเป็นหญิงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อาจนุ่งผ้าพันหรือนุ่งกางเกง เช่น กางเกงขาสามส่วน ขาห้าส่วน หรือนุ่งกระโปรงทรงเอที่เย็บต่อเป็นชั้นๆ ยาวปิดเข่า สวมเสื้อเชิ้ตขนาดพอดีตัว สำหรับผมของหญิงชาวไทยพุทธนิยมไว้ผมดัดหยิกสั้นหรือยาวประบ่า หรือยาวระดับติ่งหู สวมรองเท้าแตะคีบ

ในโอกาสพิเศษ ช่วงก่อนยุคสมัยรัฐนิยมชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ในแถบชนบทเมื่อออกนอกบ้าน นิยมนุ่งโจงกระเบนหรือนุ่งโสร่งแบบเกี่ยวคอไก่ ยาวกลางแข้ง ไม่สวมเสื้อ หรือสวมเสื้อกุยเฮง

สีขาวหรือสีน้ำตาลอ่อน คาดผ้าขาวม้า หากเป็นชายวัยกลางคนนิยมใช้พาดผ้าขาวม้าพาดที่บ่า ๑ ผืน ไว้ผมสั้นรองทรงหรือโกนหัวเกลี้ยง ไม่สวมรองเท้า หรือสวมรองเท้าแตะคีบ หากเป็นชายในชุมชนเมืองนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นสีกากีทรงหลวมๆ ยาวเหนือเข่าเล็กน้อย และมีกระเป๋าปะที่ด้านหลังกางเกง ที่เรียกว่า "กางเกงไทย" สวมเสื้อเชิ้ตสีกากีหรือสวมเสื้อเชิ้ตสีขาวที่ตัดเย็บด้วย "ผ้าขาวริมเขียว" (ผ้าโทเร) หรือสวม "เสื้อเขียวเฒ่า" (เสื้อคอกลมสีน้ำเงินแขนสั้น ผ่าหน้าติดกระดุม) โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัดหนังหัวสี่เหลี่ยมที่มีเส้นขนาดใหญ่หรือคาดผ้าขาวม้า ไว้ผมสั้นรองทรงโดยใส่น้ำมันที่ผมแล้วหวีผมให้เสยไปด้านหลัง สวมรองเท้าแตะ เช่น รองเท้าตรา "ช้าง" หรือรองเท้าผ้าใบ ต่อมาในช่วงรัฐนิยมชายไทยหันมาแต่งกายตามแบบสากลนิยมมากขึ้น โดยชายในชุมชนเมืองนิยมนุ่งกางเกงไทยหรือนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อที่ติดกระดุมเรียบร้อย เช่น สวมเสื้อราชปะแตน เสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือแขนยาว โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัด สวมหมวก เช่น หมวกกะโล่ ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าหุ้มส้น/ผ้าใบ

หากเป็นชายในแถบชนบทนิยมนุ่งกางเกงไทยหรือนุ่งกางเกงสนับเพลา ซึ่งมีลักษณะคล้ายกางเกงแพร ยาวกลางแข้ง สวมเสื้อกุยเฮง และใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวเหมือนกับขณะอยู่กับบ้าน ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะคีบ สำหรับการแต่งกายของเจ้าบ่าวตั้งแต่สมัยรัฐนิยมเป็นต้นมา นิยมแต่งกายด้วยชุดสูทสากลสีอ่อน ผูกเนคไท เหน็บดอกไม้สดที่หน้าอกด้านซ้าย ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น

ส่วนการแต่งกายของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทในช่วงสมัยรัฐนิยม เมื่อออกนอกบ้านเพื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษ นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้มๆ ยาวกรอมเท้าหรือยาวระดับแข้ง โดยนุ่งแบบป้ายข้าง คาดเข็มขัดเงินหรือนากโดยม้วนชายผ้าปิดคลุมเข็มขัด หรือใช้เชือกผ้ารัดเอวแทน สวมเสื้อคอกลม แขนสั้น แบบผ่าหน้าตลอดและติดกระดุม ไว้ผมยาวเกล้ามวยหรือไว้ผมบ๊อบสั้น มีการสวมเครื่องประดับต่างๆ ตามฐานะ หากเป็นหญิงในชุมชนเมืองนิยมนุ่งผ้าถุงหรือนุ่งกระโปรงยาวเลยเข่า สวมเสื้อแบบต่างๆ เช่น สวมเสื้อคอกลม แขนกระบอกยาวสามส่วน หรือยาวจรดข้อมือ ผ่าหน้าติดกระดุมตัวเสื้อยาวพอเลยสะโพก หรือสวมเสื้อคอกลม หรือคอวี แขนสั้นเหนือข้อศอก ผ่าหน้าตลอด ตัวเสื้อทรงเข้ารูป ตัดเย็บด้วยผ้าสีอ่อนๆ ผ้าสีเข้ม หรือผ้าลายดอก ไว้ผมยาว สวมรองเท้าหุ้มส้น สวมหมวกปีกกว้างหรือสวมหมวกกะโล่สีขาว หากเป็นชุดพิธีแต่งงาน เจ้าสาวจะนุ่งผ้าถุงสีอ่อนซึ่งมีสีเดียวกับเสื้อ เช่น สีครีม หรือชมพูอ่อน และสวมเสื้อคอปก (เสื้อคอตั้ง) แขนทรงกระบอก ยาวจรดข้อมือ ตัวเสื้อทรงเข้ารูป ผ่าหน้า ติดกระดุม ชายเสื้อยาวพอเลยสะเอว คาดเข็มขัดเงินหรือนาก สวมเครื่องประดับต่างๆที่ทำจากทองคำแล้วแต่ฐานะ ผมปล่อยธรรมดา สวมรองเท้าหุ้มส้นแบบส้นเตี้ย

ช่วงรัฐนิยมเป็นต้นมา เจ้าสาวนิยมนุ่งชุดที่เสื้อกับกระโปรงเย็บติดเป็นชิ้นเดียวกัน โดยกระโปรงทรงเข้ารูปและมีชายกระโปรงบานเล็กน้อย ยาวระดับเข่าหรือพอเลยเข่า สวมเสื้อจีบรูดติดระบายลูกไม้พับเป็นจีบเรียงซ้อนกัน ตัวเสื้อทรงเข้ารูป ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้ แขนเสื้อพองฟูและมีสายรัดที่ใต้ข้อศอก ไว้ผมดัดเป็นลอนยาวประบ่า ทัดดอกไม้ที่หู สวมรองเท้าส้นตึกแบบมีสายรัดที่ข้อเท้า และ

ตั้งแต่ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๐ เป็นต้นมา เจ้าสาวนิยมนุ่งชุดราตรีสีขาวยาวกรอมเท้า เสื้อคอกลมกว้าง แขนยาวจรดข้อมือ ตัดเย็บด้วยผ้าชีฟอง ติดดอกไม้สดที่หน้าอกด้านซ้าย เหน็บผ้าคลุมผมด้านหลัง สวมรองเท้าหุ้มส้น และถือช่อดอกไม้สด

๔.๒.๔.๒.๓ การแต่งกายของวัยสูงอายุไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

อารี ละมุล (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ (พ.ศ. ๒๔๘๐-๒๔๘๕) ชายสูงอายุในแถบชุมชนชนบท เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งยาวกลางแข้ง โดยขมวดชายพกขนาดใหญ่เพื่อไว้ใส่สิ่งของ ไม่ค่อยสวมเสื้อ นิยมไว้ผมสั้นเกรียน และหากออกไปทำสวน ไร่ นา นิยมโพกศีรษะด้วยผ้าขาวม้าและไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๓๑๕

ภาพที่ ๓๑๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๐-๒๔๘๕

หากเป็นชายสูงอายุชุมชนเมืองหรือชุมชนชนบทบางท้องที่ ชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงแพร สวมเสื้อกุยเฮง อาจจะสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง ไว้ผมสั้นเกรียน สวมรองเท้าแตะ ดังภาพที่ ๓๑๖

ภาพที่ ๓๑๖ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยสูงอายุ พ.ศ. ๒๔๗๐ -๒๔๘๐
ที่มา : อเนก นาวิกมูล และจรัส จันทร์พรหมรัตน์, ๒๕๔๖ หน้า ๑๔๖)

สำหรับการแต่งกายในช่วงสมัยรัฐนิยมเป็นต้นมา (พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๐) ชายสูงอายุในชุมชนชนบทยังคงนิยมนุ่งโสร่ง และเริ่มพบชายสูงอายุนุ่งกางเกงขาสั้นเหนือเข่า ไม่สวมเสื้อ แต่ใช้ผ้าคาดเอว และสวมรองเท้าแตะแบบคีบ

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

จากเวทีประชุมระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๔-๒๔๘๐ ชายสูงอายุไทยพุทธในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆนิยมแต่งกายด้วยการนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นและคาดผ้าขาวม้าที่เอว ไว้ผมสั้นเกรียนหรือผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าผ้าใบหรือรองเท้าแตะแบบเปิดส้น ดังภาพที่ ๓๑๗

ภาพที่ ๓๑๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๘๐

นอกจากนี้ อารี ละมุล (๒๕๔๙ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๐-๒๔๘๕ ชายสูงอายุในชุมชนชนบทเมื่อออกนอกบ้านเพื่อไปร่วมงานต่างๆ นิยมนุ่งโสร่งยาวระดับแข้งหรือยาวกรอมเท้า สวมเสื้อกุยเฮง ใช้ผ้าขาวม้าคาดสะเอว หรือบางครั้งใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า สวมรองเท้าแตะแบบสุภาพ

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

จากการศึกษาข้อมูลจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (๒๕๔๒ : ๔๐๓๘) พบว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๖ ยังคงพบหญิงสูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดพัทลุงนิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าพื้นสีเข้ม เช่น สีดำหรือสีน้ำตาลเข้ม สวมเสื้อคอกระเช้าสีขาวซึ่งต่างจากเสื้อคอกระเช้าในปัจจุบัน กล่าวคือ สวมเสื้อคอกระเช้าในช่วงนี้นิยมตัดเย็บด้วยผ้าพื้นสีขาว มีสายคล้องบ่าซึ่งเป็นเส้นขนาดเล็ก ตัวเสื้อยาวระดับสะโพก ไว้ผมยาวเกล้ามวย ไม่สวมรองเท้า นอกจากนี้ จากเวทีประชุมระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ หญิงสูงอายุชาวไทยพุทธเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นยาวพอคลุมเข่า โดยนุ่งแบบป้ายข้าง ส่วนใหญ่เป็นผ้าถุงสีเข้ม เช่น สีน้ำเงิน สีม่วง สีหมากสุก (สีส้มอมเหลือง) หรือสีดำ คาดเข็มเงินเส้นเล็กๆ โดยดึงชายผ้าปิดคลุมเข็มขัด คาดผ้าแถบโดยใช้ผ้าพื้นสีเย็นตาโดยเฉพาะหญิงสูงอายุในชุมชนชนบทจังหวัดสงขลา หากเป็นหญิงสูงอายุในจังหวัดยะลานิยมใช้ “ผ้าตา” คาดอก หรือใช้แทนเป็นเสื้อชั้นใน นอกจากนี้อาจพบหญิงสูงอายุสวมเสื้อชั้นในซึ่งเป็นสายเดี่ยว ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมเป็กหรือ

กระดุมพลาสติก ๔ เม็ด มีกระเป๋าปะบริเวณริมชายเสื้อด้านล่างทั้งสองข้าง นิยมเกล้ามวยต่ำหรือไว้ทรงดอกกระทุ่มและหวีเสยเปิดหูด้านข้าง สวมเครื่องประดับ เช่น สวมสร้อยคอสามกษัตริย์ และไม่สวมรองเท้าขณะอยู่บ้าน ดังภาพที่ ๓๑๘

ภาพที่ ๓๑๘ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

ต่อมาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ เกิดภาวะขาดแคลนเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม ทำให้บางท้องที่นำยางแผ่นมารีดให้เรียบเพื่อตัดเย็บเป็นเสื้อผ้า หรืออาจใช้กระสอบมุหยี (กระสอบป่าน) มาตัดเป็นเย็บเป็นเสื้อ กางเกง และผ้านุ่ง (ผ้าถุงสำหรับผู้หญิง โสร่งหรือผ้าขาวม้าใช้นุ่งสำหรับผู้ชาย) เพราะในชุมชนทิ้งการทอผ้าและปั่นฝ้ายไปนาน ซึ่งยายนวล จันทร์สว่าง ชาวโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เล่าว่า "สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ให้เลิกนุ่งผ้าโจงกระเบน เพราะจะเป็นเรื่องสิ้นเปลือง" ซึ่งยายนวลเล่าว่าในช่วงขาดแคลนผ้าจะฉีกผ้ายาว (ผ้านุ่งโจงกระเบน) มาฉีกหรือตัดเพื่อทำผ้าถุงได้ ๒ ผืน (อังศุมาลิน, ๒๕๔๓ : ๑๘)

อารี ละมุล (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๘๐-๒๔๘๕ หญิงสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงพื้นสีต่างๆ เช่น สีดำหรือสีน้ำตาล (ไม่นิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะ) ส่วนใหญ่นิยมนุ่งผ้าถุงสีน้ำตาลเพราะเป็นสีกลางๆ สามารถใช้สวมใส่ได้ทุกโอกาสและหาซื้อได้ง่ายเนื่องจากได้รับความนิยมอย่างสูง อย่างไรก็ตามหญิงสูงอายุในบางท้องที่ยังคงนุ่งโจงกระเบน (ด้วยผ้าสีพื้น) สำหรับเสื้อที่หญิงสูงอายุนิยมสวมใส่ในขณะนี้ (พ.ศ. ๒๔๘๐-๒๔๘๕) คือ เสื้อคอกระเช้า ไว้ผมทรงดอกกระทุ่มหรืออาจจะเกล้ามวยต่ำ และไม่สวมรองเท้าขณะอยู่กับบ้าน และหากออกนอกบ้านเพื่อไปทำธุระนอกบ้าน เช่น ไปจ่ายตลาดจะสวมเสื้อตัวนอกทับเสื้อคอกระเช้าอีกครั้ง

นอกจากนี้ในบางท้องที่ในจังหวัดสงขลา พบว่าหญิงสูงอายุนิยมสวมเสื้อที่มีลักษณะคล้ายเสื้อสายเดี่ยวในปัจจุบัน รูปทรงหลวมๆ ชายผ้าตรง ยาวพอคลุมสะโพก ส่วนใหญ่เป็นสีขาว โดยนุ่งกับผ้าโจงกระเบนซึ่งส่วนใหญ่เป็นผ้าพื้นสีทึบๆ ไว้ผมสั้นโดยเสยไปด้านหลังเหมือนทรงดอกกระทุ่ม อย่างเช่น ภาพการแต่งกายของหญิงสูงอายุในช่วง ๒๔๗๐ - ๒๔๘๐ ซึ่งเป็นภาพถ่ายของคุณหยกสินี จตุรพฤกษ์ ร้านยาสงขลา สไลด์อเนกม้วนที่ ๑๖๑๙ (เช่นเดียวกับการแต่งกายดังภาพ ๓๑๖)

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุในช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

จากเวทีประชุมระดมความคิด พบว่าช่วงพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐ หญิงสูงอายุชาวไทยพุทธในภาคใต้ตอนล่าง เช่น จังหวัดยะลา เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น ไปวัดหรืองานบุญต่างๆ นิยมนุ่งผ้าถุงสีดำหรือผ้าลายไทยยาวกรอมเท้าหรือยาวครึ่งน่อง โดยนุ่งแบบป้ายข้าง คาดเข็มขัดเงินหรือนากและม้วนชายผ้าถุงปิดคลุมเข็มขัด สวมเสื้อคอกลม คอวี คอยู หรือเสื้อที่มีปก ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมโลหะหรือกระดุมพลาสติก แขนสั้นพอคลุมข้อศอก ตัวเสื้อยาวพอคลุมสะโพก และมักมีกระเป๋าปะบริเวณริมชายเสื้อด้านล่าง ๑ ข้าง นิยมตัดเย็บจากผ้าลูกไม้สีขาวหรือสีครีมที่มีเนื้อผ้าค่อนข้างหนา หญิงสูงอายุเมื่อออกนอกบ้านนิยมพกผ้าเช็ดหน้าหรือผ้าเช็ดปาก ซึ่งภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “ผ้าแดง” ไว้สำหรับซับน้ำหมาก โดยมักจะเหน็บผ้าเช็ดหน้าไว้ที่เอว นิยมไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำหรือไว้ผมสั้นโดยมักใส่น้ำมันมะพร้าวที่ผมเพื่อให้ผมดำแวววาว มีการสวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ เช่น ตุ้มหูเสียบ สร้อยคอสายน้ำมัน หรือสร้อยสามกษัตริย์ที่ห้อยจี้พระ สวมรองเท้าแตะหนีบ (คล้ายเกี๊ยะแบบไม่มีส้น) ดังภาพที่ ๓๑๙

ภาพที่ ๓๑๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐

นอกจากนี้ อารี ละมุล (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) และจากเวทีระดมความคิดให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๕ ยังคงพบหญิงสูงอายุเมื่อออกนอกบ้านเพื่อไปงานบุญ นิยมนุ่งผ้าลาย(นุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าลายไทย) หรือนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าพื้นสีน้ำตาลหรือสีเลือดหมู สวมเสื้อคอปกสีขาว (เสื้อคอตั้ง) หรือเสื้อคอกลม แขนสั้นระดับข้อศอกหรือยาวสามส่วน ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุม มีกระเป๋าบริเวณชายเสื้อทั้งสองข้าง ตัวเสื้อยาวคลุมสะโพกบน นิยมตัดเย็บด้วยผ้าพื้นสีขาวนวลหรือสีครีม ใช้ผ้าสไบห่มพาดเฉียง ไว้ผมยาวเกล้ามวยและใช้ดอกไม้ที่มีกลิ่นหอมเสียบที่มวยผม เช่น ดอกมะลิ ดอกจำปา ดอกชำมะนาด ดอกกระดังงา ดอกประดู่ ๆ เสียบที่มวยผม และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๓๒๐

ภาพที่ ๓๒๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐

สำหรับน้ำมันใส่ผมดังกล่าว นิยมทำจากน้ำมันมะพร้าวซึ่งมีสูตรพิเศษต่างจากน้ำมันมะพร้าวที่ใช้ทำอาหารหรือใช้นวด กล่าวคือ การเคี่ยวน้ำมันใส่ผมจะใส่ลูกทึง (ภาษากลางเรียกว่า "กากะทิง") ผสมลงไป เรียกว่า "น้ำมันถึง" ใช้ใส่ผมจะช่วยให้ผมเป็นมันดำและช่วยรักษาเส้นผม หากใส่ลูกหงส์ (ภาษากลางเรียกว่า "เม็ดละหุ่ง") เรียกว่า "น้ำมันหงส์" ไม่เรียกน้ำมันมะพร้าว ช่วยให้ผมดำและมีกลิ่นหอม หรืออาจใส่ดอกไม้สด เช่น ดอกประดู่ ดอกพิกุล หรือดอกขจร เพื่อเพิ่มความหอม (ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ และเฉลียว เรืองเดช,๒๕๔๒ : ๓๖๔)

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุในแถบชุมชนชนบทเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งยาวกลางแข้ง ทำชายพกขนาดใหญ่ หรือนุ่งกางเกงขาสั้นเหนือเข่า ไม่สวมเสื้อ นิยมไว้ผมสั้นเกรียน และหากออกไปทำสวน ไร่ นา นิยมโพกศีรษะด้วยผ้าขาวม้า หากเป็นชายสูงอายุในชุมชนเมืองนิยมนุ่งกางเกงแพร สวมเสื้อกุยเฮง ไว้ผมสั้นเกรียน สวมรองเท้าแตะ ส่วนการแต่งกายของหญิงสูงอายุในช่วงก่อนสมัยรัฐนิยมยังคงนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าพื้นสีเข้ม และเริ่มนุ่งผ้าถุงสีเข้ม เช่น สีดำหรือสีน้ำตาลแบบป้ายข้าง โดยนุ่งยาวกลางแข้ง คาดเข็มเงินเส้นเล็กๆ โดยดึงชายผ้าปิดคลุมเข็มขัด สวมเสื้อชั้นในซึ่งเป็นสายเดี่ยว ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุม ๔ เม็ด มีกระเป๋าปะที่ชายเสื้อทั้งสองข้าง หรือคาดผ้าแถบด้วยผ้าพื้น ผ้าแพร หรือผ้าตา หรือสวมเสื้อคอกระเช้าสีขาว สงขลาเรียกว่า "เสื้อคอบ่า" หากไปทำธุระนอกบ้านนิยมสวมเสื้อตัวนอกทับเสื้อคอกระเช้าอีกครั้ง สำหรับทรงผมของหญิงสูงอายุที่นิยม คือ ไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำ ผมทรงดอกกระทุ่ม หรือรองทรงกราย ต่อมาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ (ยุคสมัยรัฐนิยม) เกิดภาวะขาดแคลนเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม จึงฉีกผ้าโจงกระเบน เพื่อทำเป็นผ้าถุงใช้นุ่งได้ ๒ ผืน ประกอบกับช่วงสมัยรัฐนิยมรณรงค์ให้ผู้หญิงนุ่งผ้าถุงหรือกระโปรง ทำให้พบหญิงสูงอายุนิยมนุ่งโจงกระเบนน้อยลง

ในโอกาสพิเศษต่างๆ ชายสูงอายุในแถบชนบทนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นและคาดผ้าขาวม้าที่เอว หรือนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อกุยเฮง ใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า

หากเป็นชายสูงอายุในชุมชนเมืองนิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือเสื้อเชิ้ตแขนยาว ไว้ผมสั้นเกรียนหรือไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าผ้าใบหรือรองเท้าแตะแบบเปิดส้น

ส่วนหญิงสูงอายุ เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ ในช่วงก่อนสมัยรัฐนิยม ยังคงพบการนุ่งโจงกระเบนสีพื้น เช่น สีน้ำตาลหรือสีเลือดหมู หรือนุ่งผ้าถุงสีดำหรือผ้าลายไทยยาวกรอมเท้าหรือยาวครึ่งน่องโดยนุ่งแบบป้ายข้าง (และในช่วงสมัยรัฐนิยมเป็นต้นมาเริ่มมีการนุ่งผ้าถุงอย่างแพร่หลาย) นิยมคาดเข็มขัดเงินหรือนากและม้วนชายผ้าปิดคลุมเข็มขัด สวมเสื้อคอตั้งหรือเสื้อคอกลมสีขาว หรือสวมเสื้อคอกลม คอวี คอยู หรือเสื้อมีปก ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมโลหะหรือกระดุมพลาสติก แขนสั้นพอคลุมข้อศอกตัวเสื้อยาวพอคลุมสะโพก และมีกระเป๋าที่ริมชายเสื้อ ห่มพาดเฉียง และอาจพกผ้าเช็ดหน้า เรียกว่า "ผ้าแดง" ไว้ซับน้ำหมาก ไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำเหน็บดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม หรือไว้ผมสั้นรองทรงโดยใส่น้ำมันมะพร้าวที่ผมเพื่อให้ผมดำแวววาว นิยมสวมเครื่องประดับที่ทำจากทองคำ เช่น ตุ้มหูเสียบ สร้อยคอ หรือสร้อยสามกษัตริย์ห้อยจี้พระ สวมรองเท้าแตะ เช่น รองเท้าแตะแบบคีบ

๔.๒.๔.๓ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ในยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

๔.๒.๔.๓.๑ การแต่งกายของวัยเด็กชาวไทยพุทธในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายในช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ เด็กผู้ชายวัย ๑-๓ ขวบ ไม่สวมเสื้อผ้า แต่แขวนสายเอวร้อยหัวไพลหรือขมิ้นชันแห้ง หรือแขวนสายเอวที่ทำจากโลหะ เช่น เงิน หรือนากห้อยลูกกระพรวน หรือจี้รูปสัตว์ต่างๆ หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๓ - ๔ ขวบ แถบชนบท เมื่ออยู่บ้านนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นหรือกางเกงขายาวสำหรับเด็ก สวมเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้า ติดกระดุมเม็ดเล็กๆ มีกระเป๋าบริเวณริมชายเสื้อด้านล่างทั้ง ๒ ข้าง ไว้ผมสั้น ดังภาพที่ ๓๒๑

ภาพที่ ๓๒๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายวัย ๓-๔ ขวบชาวไทยพุทธภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

สำหรับเด็กผู้ชายวัย ๕–๖ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น สวมเสื้อกล้ามหรือเสื้อยืดคอกลมลายการ์ตูน แขนสั้น ไว้ผมสั้นทรงนักเรียนชาย ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๓๒๒

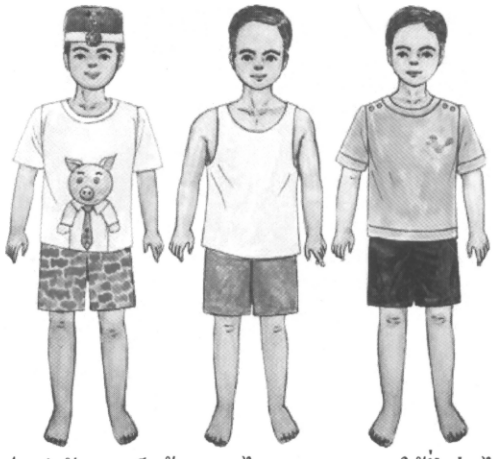

ภาพที่ ๓๒๒ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่าช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ เด็กผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นหรือนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อยืด ไว้ผมสั้นทรงนักเรียนชาย สวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าผ้าใบหรือรองเท้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๓๒๓

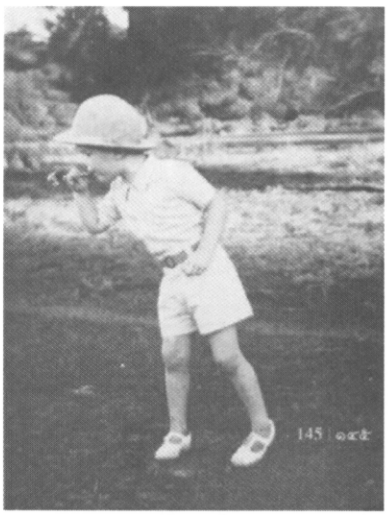

ภาพที่ ๓๒๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕
ที่มา : อเนก นาวิมูล และจรัส จันทร์พรหมรัตน์, ๒๕๔๖ : ๑๔๕

หากเป็นการแต่งกายของนักเรียน ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลในภาพถ่าย พบว่า ช่วงประมาณพ.ศ. ๒๕๐๐ เด็กนักเรียนชายเมื่อไปโรงเรียนจะนุ่งกางเกงสีกากียาวเหนือเข่า สวมเสื้อเชิ้ตสีขาวแขนสั้นเหนือข้อศอก สอดชายเสื้อไว้ในกางเกง อาจจะคาดหรือไม่คาดเข็มขัด ไว้ผมสั้นทรงนักเรียนชาย และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๓๒๔

ภาพที่ ๓๒๔ การแต่งกายของเด็กนักเรียนชายแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๐๐

(ภาพจากคุณอารี ละมุล)

นอกจากนี้ จากเวทีระดมความคิดให้ข้อมูลสอดคล้องกัน กล่าวคือ เด็กนักเรียนชายเมื่อไปโรงเรียนจะนุ่งกางเกงขาสั้น ซึ่งมีทั้ง สีดำ สีน้ำเงิน หรือสีกากี สวมเสื้อเชิ้ต แขนสั้น มีกระเป๋าปะที่หน้าอกสองข้าง โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัดนักเรียน (สีน้ำตาล) ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน ไม่สวมรองเท้า หากเป็นเด็กที่อาศัยในชุมชนเมืองนิยมสวมรองเท้านักเรียน (ผ้าใบ) ดังภาพที่ ๓๒๕

ภาพที่ ๓๒๕ การแต่งกายในชุดนักเรียนชายชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

(ข) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงในช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

อารี ละมุล (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ พ่อแม่ยังคงฉีกผ้านุ่ง (ผ้าถุง ผ้าซิ่น ผ้าปาเต๊ะ หรือโสร่ง) เป็นผ้าผืนสีเหลี่ยมขนาดเล็กเพื่อใช้เป็นผ้าอ้อมใช้ห่อตัวลูกวัยทารก และจากเวทีระดมความคิดพบว่าในช่วงนี้ ยังคงพบเด็กผู้หญิงวัย ๑-๓ ขวบ นุ่งตะปิ้งขณะอยู่กับบ้าน เช่น ชุมชนอำเภอสทิงหม้อ จังหวัดสงขลา สำหรับเด็กผู้หญิงวัยตั้งแต่ ๔-๑๐ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่าหรือนุ่งกระโปรงมีจีบ นิยมสวมเสื้อคอกลม แขนสั้น หรือแขนกุด ตัวเสื้อยาวคลุมสะโพกบน ส่วนใหญ่ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นหรือผ้ามีลวดลาย ไว้ผมบ๊อบสั้นทรงนักเรียนแบบมีหน้าม้า สวมรองเท้าแตะหรือสวมเกี๊ยะแบบมีส้นแบบมีสายคาดสีดำ ดังภาพที่ ๓๒๖

ภาพที่ ๓๒๖ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

สำหรับการแต่งกายของเด็กผู้หญิงในปัจจุบัน หากเป็นเด็กวัยทารกจะห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าอ้อมสำเร็จรูป แต่งกายด้วยชุดสำเร็จที่สามารถหาซื้อได้ง่าย ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๑-๓ ขวบ นิยมนุ่งกางเกงหรือกระโปรงตามแฟชั่น หากเป็นเด็กโตนิยมนุ่งกางเกงและสวมเสื้อแขนสั้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเสื้อที่ตัดเย็บด้วยผ้ายืดที่มีขายในท้องตลาดทั่วไป สำหรับทรงผมของเด็กผู้หญิงในปัจจุบันสามารถพบได้ทั้งผมบ๊อบสั้นทรงนักเรียน หรือไว้ผมยาว เนื่องจากกฎระเบียบของโรงเรียนบางแห่งอนุญาตให้นักเรียนสามารถไว้ผมยาวได้โดยเฉพาะนักเรียนในโรงเรียนเอกชน

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากการศึกษาภาพถ่ายในหนังสือสมุดภาพสงขลามหาวชิราวุธ ซึ่งเป็นภาพถ่ายบริเวณหน้าสวนสาธารณะหน้าสโมสรข้าราชการ จังหวัดสงขลา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ พบว่าเด็กผู้หญิงวัย ๑-๓ ขวบ เมื่อแต่งกายในโอกาสพิเศษ เช่น ไปเที่ยว นิยมนุ่งกางเกงขายาว ทรงหลวมๆ สวมเสื้อคอกลมกว้างแบบสวมทางศีรษะ แขนกุดธรรมดาหรือแบบผูกโบว์ หรือเสื้อคอกระเช้าสำหรับเด็ก นิยมตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้หรือผ้าพื้นซึ่งติดผ้าลูกไม้ที่ชายเสื้อ สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่นสร้อยคอ กำไลข้อมือ ไว้ผมสั้น ดังภาพที่ ๓๒๗

ภาพที่ ๓๒๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ที่มา : อเนก นาวิกมูล, ๒๕๓๖ : ๒๒๕ (ภาพจากคุณศิรินาถ จินเดหวา)

สำหรับเด็กโต พบว่า ช่วงประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๑ นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นทรงกระบอกสีเข้มยาวเหนือเข่า สวมเสื้อยืดคอกลม แขนกุดหรือแขนสั้น ไว้ผมสั้นทรงนักเรียนและติดกิ๊บเพื่อความสวยงาม สวมรองเท้าแตะแบบคีบ อย่างเช่น ภาพการแต่งกายของสาวน้อยนั่งชิงช้าในสวนเสรี ริมเขาน้อย จังหวัดสงขลา ดังภาพที่ ๓๒๘

ภาพที่ ๓๒๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ที่มา : อเนก นาวิกมูล, ๒๕๓๖ : ๒๒๑

ภาพจากรำไพ เลี้ยงสุทธิสกนธ์ (นาวิกมูล)

นอกจากนี้ จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๕-๒๕๐๐ เด็กผู้หญิงเมื่อไปเที่ยวหรือแต่งกายเนื่องในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งกระโปรงและเสื้อที่เข้าชุดกัน โดยกระโปรงที่นุ่งส่วนใหญ่เป็นกระโปรงบานย้วยยาวระดับเข่า สวมเสื้อปกบัว แขนตุ๊กตา ผ่าหน้าตลอดโดยติดกระดุมพลาสติกเม็ดเล็กๆ ไว้ผมบ๊อบสั้นระดับติ่งหู สวมรองเท้าแตะ เช่น รองเท้าแตะแบบมีสายไขว้ ดังภาพที่ ๓๒๙

ภาพที่๓๒๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๕-๒๕๐๐

ต่อมาช่วง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๕ นิยมนุ่งชุดที่เสื้อกับกระโปรงเย็บติดกัน (ชุดแซก) ส่วนกระโปรงมีลักษณะบานย้วยยาวเหนือเข่า ส่วนเสื้อมีทั้งเสื้อปกบัว แขนตุ๊กตา ตัวเสื้อผ่าหน้าติดกระดุม

๓-๔ เม็ด มีกระเป๋าปะด้านหน้า ทั้ง ๒ ข้าง ดังภาพที่ ๓๓๐ หรือเป็นเสื้อคอกลมกว้าง ไม่มีแขน แต่ใช้การผูกโบว์คล้องสายที่บ่าทั้งสองข้าง ดังภาพที่ ๓๓๑ (คนซ้ายมือ) หรือนุ่งชุดแซกคอกลม แขนสั้น ตกแต่งเสื้อด้วยระบายลูกไม้ ดังภาพที่ ๓๓๑ (คนกลาง) ส่วนใหญ่เป็นชุดที่ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นหรือผ้ามีลายสีชมพู ซึ่งจัดเป็นสีชุดที่เด็กนิยมมากที่สุด ไว้ผมบ๊อบสั้นทรงนักเรียน สวมรองเท้าหุ้มส้นสีดำแบบมีสายคาดหน้าเท้าเหมือนกับรองเท้านักเรียนหญิง

ภาพที่ ๓๓๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๕

ภาพที่ ๓๓๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๕
(ภาพจากคุณสดุดี กุลสิริวิชย์)

สำหรับการแต่งกายของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมปลาย ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๐ พบว่านักเรียนผู้หญิงแต่งกายด้วยการนุ่งกระโปรงสีดำมี ๖ จีบ ยาวปิดเข่า สวมเสื้อปกเชิ้ตสีขาว แขนตุ๊กตา โดยสอดชายเสื้อไว้ในกระโปรง โดยดึงเสื้อให้ตึงทำให้มองเห็นเข็มขัดหนังสีดำชัดเจน ไว้ผมบ๊อบสั้นเสมอติ่งหู ไม่มีหน้าม้า สวมถุงเท้าสีขาวและสวมรองเท้านักเรียนสีดำแบบไม่มีสายคาด อย่างเช่น การแต่งกายของ

นักเรียนโรงเรียนมหาวชิราวุธ แผนกอักษรศาสตร์ที่ไปฝากเรียนในโรงเรียนวรนารีเฉลิม เมื่อพ.ศ. ๒๕๐๐ ดังภาพที่ ๓๓๒

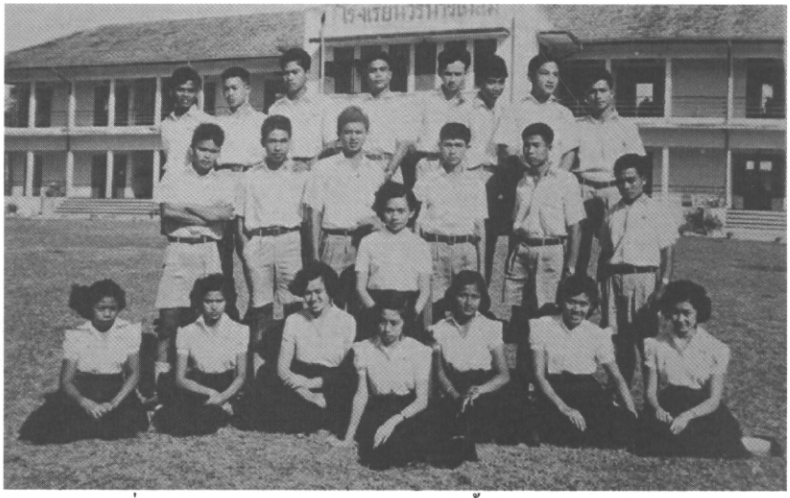

ภาพที่ ๓๓๒ การแต่งกายของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมปลาย พ.ศ.๒๕๐๐

ที่มา : อเนก นาวิกมูล, ๒๕๓๖ : ๒๑๘ (ภาพจากคุณเฉลิม ไชยพฤกษ์กุล)

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายวัย ๑-๓ ขวบ ไม่สวมเสื้อผ้า แต่แขวนสายเอวร้อยหัวไพลหรือขมิ้นชันแห้ง หรือแขวนสายเอวที่ทำจากโลหะ เช่น เงิน หรือนาก ห้อยลูกกระพรวน หรือจี้รูปสัตว์ หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๓ - ๖ ขวบ นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นหรือกางเกงขายาว สวมเสื้อคอกลม เสื้อกล้าม หรือเสื้อยืดคอกลมลายการ์ตูน แขนสั้น ไว้ผมสั้นทรงนักเรียนชาย ส่วนเด็กผู้หญิงหากเป็นวัยทารกจะห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าถุงผืนเก่าของพ่อแม่ ต่อมาพัฒนาเป็นการใช้ผ้าอ้อมสำเร็จรูป ส่วนเด็กวัย ๑-๓ ขวบ อาจจะยังคงนุ่งตะปิ้งอยู่บ้าง แต่ค่อนข้างน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับอดีต และเริ่มหายไปเมื่อประมาณ ๕๐ ปี ที่ผ่านมา โดยเด็กเล็กๆ นิยมนุ่งกระโปรงสำหรับเด็ก หรือนุ่งกางเกงขาสั้น หรือกระโปรงจีบ สวมเสื้อคอกลม แขนสั้น หรือแขนกุด ส่วนใหญ่ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นหรือผ้ามีลวดลาย โดยปัจจุบันหันมาใช้ชุดสำเร็จรูปมากกว่าการเย็บให้ลูกใช้สวมใส่ สวมรองเท้าแตะตามแฟชั่นของเด็ก

ในโอกาสพิเศษ จากการศึกษาข้อมูลในภาพถ่าย พบว่า ช่วงประมาณพ.ศ. ๒๕๐๐ เด็กนักเรียนชายเมื่อไปโรงเรียนจะนุ่งกางเกงสีกากียาวเหนือเข่า สวมเสื้อเชิ้ตสีขาวแขนสั้นเหนือข้อศอก สอดชายเสื้อไว้ในกางเกง อาจจะคาดหรือไม่คาดเข็มขัด ไว้ผมสั้นทรงนักเรียนชาย และไม่สวมรองเท้า สำหรับชุดแต่งกายของนักเรียนชายมีทั้งกางเกง สีดำ สีน้ำเงิน หรือสีกากี ยาวระดับเข่าหรือยาวเหนือเข่า สวมเสื้อเชิ้ต แขนสั้น มีกระเป๋าปะที่หน้าอกสองข้าง โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัดนักเรียน ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน โดยช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๐๐ ยังไม่ค่อยสวมรองเท้าโดยเฉพาะนักเรียนในแถบชนบท ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๑-๓ ขวบ นิยมนุ่งกางเกงขายาว ทรงหลวมๆ สวมเสื้อคอกลมกว้างแบบสวมทางศีรษะ แขนกุดธรรมดา หรือแบบผูกโบว์ หรือเสื้อคอกระเช้าสำหรับเด็ก นิยมตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้หรือ

ผ้าพื้นปักผ้าลูกไม้ ต่อมานิยมนุ่งกระโปรงและเสื้อที่เข้าชุดกัน โดยกระโปรงบานย้วยยาวระดับเข่า สวมเสื้อปกบัว แขนตุ๊กตา ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมพลาสติก หรือนุ่งชุดแซก สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น สร้อยคอ กำไลข้อมือ ไว้ผมสั้น สำหรับเด็กโต นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นทรงกระบอกสีเข้ม ยาวเหนือเข่า สวมเสื้อยืดคอกลม แขนกุด ไว้ผมสั้นทรงนักเรียนและติดกิ๊บเพื่อความสวยงาม สวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าหุ้มส้น หากเป็นชุดนักเรียนหญิงแต่เดิมใช้การนุ่งผ้าถุงพื้นสีดำ สวมเสื้อแขนในตัว เสื้อคอกลม หรือคอวี แขนสั้น เนื่องจากยังไม่มีกฎเคร่งครัด และเริ่มสวมใส่ชุดนักเรียนภายหลังมีประกาศการแต่งกายชุดนักเรียน

๔.๒.๔.๓.๒ การแต่งกายของวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วงพ.ศ. ๒๔๕๕-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิดพบว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ ชายหนุ่มเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นเหนือเข่า ส่วนใหญ่ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นสีกากีหรือสีกรมท่า สวมเสื้อยืดคอกลม แขนสั้น หรืออาจจะไม่สวมเสื้อ โดยจะนุ่งเฉพาะกางเกงขาสั้นเพียงตัวเดียว ไว้ผมรองทรงหวีเสยด้านหน้าขึ้นไป หรือหวีแสกข้าง ถ้าออกจากบ้านจะสวมรองเท้าแตะ ดังภาพที่ ๓๓๓

ภาพที่ ๓๓๓ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

สำหรับชายวัยผู้ใหญ่ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงสแล็กสีเข้มยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อเสื้อเชิ้ตแขนสั้น เสื้อยืดคอกลม คอโปโลแขนสั้น หากออกไปทำสวนไร่นา นิยมสวมเสื้อเชิ้ตแขนยาว โดยนิยมพับแขนเสื้อให้สั้นขึ้น และอาจใช้ผ้าขาวม้า ชายวัยผู้ใหญ่บางท้องที่นิยมแขวนสายสิญจน์ที่ข้อมือเพื่อใช้เป็นเครื่องรางของขลัง เมื่ออยู่กับบ้านนิยมสวมรองเท้าแตะแบบคีบ (ภาษาถิ่นเรียกว่า “เกือกยาง”) ดังภาพที่ ๓๓๔

ภาพที่ ๓๓๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

นอกจากนี้ อารี ละมุล (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๑๒ ชายวัยผู้ใหญ่ นิยมนุ่งกางเกงสีพื้นเข้มขาสั้นระดับเข่า สวมเสื้อกล้ามสีขาว หรือสวมเสื้อยืด ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะ ดังภาพที่ ๓๓๕

ภาพที่ ๓๓๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๑๒

หากออกไปทำสวน ไร่ นา นิยมนุ่งเฉพาะกางเกงขาสั้น ไม่สวมเสื้อ ใช้ผ้าขาวม้าสีแดงคาดสะเอว สวมหมวกสานปีกกว้าง ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๓๓๖

ภาพที่ ๓๓๖ การแต่งกายในชุดทำสวนของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๗ ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ ที่เป็นพิธีการ นิยมแต่งกายตามแบบสากลนิยม คือ นุ่งกางเกงสแล็กสีเข้มทรงหลวมๆ ขายาวจรดข้อเท้า สีที่นิยม ได้แก่ สีน้ำตาลเข้ม สีกากี สีดำ สีกรมท่า สวมเสื้อเชิ้ตสีอ่อนๆ แขนสั้น โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัดหนังสีดำหรือสีน้ำตาล ไว้ผมรองทรง สวมรองเท้าหนังหุ้มส้นสีดำ ดังภาพที่ ๓๓๗

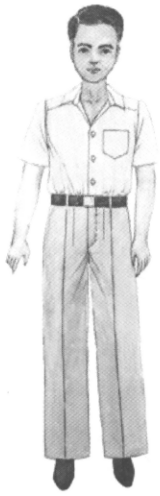

ภาพที่ ๓๓๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๗

ต่อมาช่วง พ.ศ.๒๕๐๐ นิยมนุ่งกางเกงสแล็กที่มีจีบด้านหน้า ขายาวจรดข้อเท้า ทรงกางเกงแคบลงตามเรียวขา สวมเสื้อเชิ้ตหรือปกฮาวาย แขนสั้นเหนือข้อศอกและที่แขนเสื้อจะพับแขนตีเกล็ดที่เรียกว่า “แบนเบิ้ล” นิยมสวมเสื้อปล่อยชาย คาดเข็มขัดหนัง ไว้ผมสั้นรองทรงโดยใส่น้ำมันที่ผมและนิยมหวีผมเรียบเสยไปด้านหลัง สวมรองเท้าหัวสานหุ้มส้น หรือรองเท้าหนังหุ้มส้น ดังภาพที่ ๓๓๘

ภาพที่ ๓๓๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๐๐

ช่วง พ.ศ.๒๕๐๕ นิยมนุ่งกางเกงสแล็กที่มีจีบด้านหน้า ขายาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อเชิ้ตหรือปกฮาวาย แขนสั้นเหนือข้อศอก ส่วนใหญ่เป็นเสื้อมีลวดลาย สวมเสื้อปล่อยชาย คาดเข็มขัดหนัง ไว้ผมสั้นรองทรง ใส่น้ำมันผมและหวีเสยไปด้านหลัง สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น ดังภาพที่ ๓๓๙

ภาพที่ ๓๓๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๐๕

ช่วง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๕ นิยมนุ่งกางเกงขาม้า (ขาบานตั้งแต่หัวเข่าลงไป) กางเกงทรงม้อท และทรงเดฟ ตามลำดับ โดยนิยมสวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น ขนาดพอดีตัวตัว และสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัดหนังสีดำเส้นขนาดใหญ่ ทรงผมที่นิยม คือ “ทรงลานบิน” (ผมสั้นตั้งตรง) หรือไว้ผมรองทรงและไว้จอนหนาๆ โดยใส่น้ำมันที่ผมซึ่งยี่ห้อที่นิยมมากที่สุดในขณะนั้น คือ น้ำมันใส่ผมยี่ห้อ “ตันโจ” และนิยมหวีผมเสยขึ้นไปด้านบน สวมรองเท้าหุ้มส้นปลายแหลม ดังภาพที่ ๓๔๐

ภาพที่ ๓๔๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๕

ซึ่งภายหลังจากที่กระแสแฟชั่นกางเกงขาบานอย่างกางเกงขาม้า กางเกงทรงม้อท หรือกางเกงขาลีบ (กางเกงทรงเดฟ) ได้ลดความนิยมลง กางเกงที่ได้รับความนิยมอีกครั้ง คือ กางเกงสแล็กยาวทรงตรง ซึ่งเป็นกางเกงที่นิยมนุ่งมาจนถึงปัจจุบัน สำหรับเสื้อที่ยังคงนิยม คือ เสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือแขนยาวทรงหลวมๆ ทรงผมที่นิยม คือ ผมรองทรงสั้น ส่วนรองเท้าที่สวมยังคงเป็นรองเท้าหนังหุ้มส้นเหมือนเดิม ดังภาพที่ (ซ้าย) หรืออาจจะสวมชุดสูทสากล (กลาง) หากเป็นการแต่งกายในโอกาสพิเศษที่ไม่เป็นพิธีทางการมากนัก อาจจะสวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นแบบปล่อยชาย สวมรองเท้าแตะแบบสุภาพ ดังภาพที่ ๓๔๑ (ขวา)

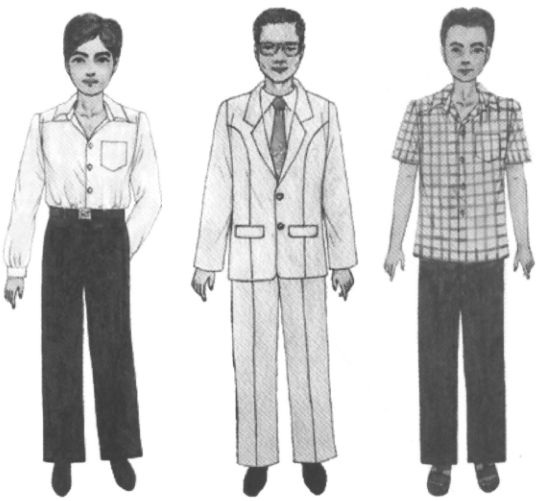

ภาพที่ ๓๔๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๑-๑๕๓๕

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีประชุมระดมความคิด พบว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๕ หญิงสาวเมื่ออยู่กับบ้านนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้มยาวกลางแข้ง โดยนุ่งแบบป้ายข้าง และคาดเข็มขัดโดยม้วนชายผ้าปิดคลุมเข็มขัด สวมเสื้อคอสี่เหลี่ยมหรือคอวี ซึ่งเป็นเสื้อแขนสั้น แขนกุด หรือแขนในตัว ตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้นหรือผ้ามีลวดลาย

โดยสอดชายเสื้อไว้ในผ้าถุงและอาจเหน็บผ้าเช็ดหน้า สวมเครื่องประดับ เช่น สร้อยคอห้อยจี้พระ นิยมไว้ผมดัดหยิกยาวประบ่า สวมรองเท้าแตะแบบมีสายคาดหรือแบบคีบ ดังภาพที่ ๓๔๒

ภาพที่ ๓๔๒ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๕

สำหรับหญิงวัยผู้ใหญ่ พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๕ นิยมนุ่งผ้าถุงดำหรือนุ่งผ้าซิ่นยาวกลางแข้ง โดยนุ่งแบบป้ายข้างและอาจจะคาดเข็มขัดทับเพื่อความกระชับและคล่องตัว สวมเสื้อเชิ้ตขนาดพอดีตัว แขนสั้น ผ่าหน้าตลอด ส่วนใหญ่ตัดเย็บด้วยผ้าสีฉูดฉาด ไว้ผมสั้นดัดหยิกสวมรองเท้าแตะ โดยรองเท้าที่นิยมมากในขณะนั้นคือ รองเท้ายางแบบคีบ ดังภาพที่ ๓๔๓

ภาพที่ ๓๔๓ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๕

ต่อมา ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๐๕ หญิงสาวเมื่ออยู่กับบ้านยังคงนิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้มๆ ยาวกลางแข้ง เช่น สีดำ สีน้ำตาล สวมเสื้อปกบัว แขนตุ๊กตา ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นสีเย็นตา ไว้ผมสั้นดัดหยิก สวมรองเท้าแตะยางแบบมีสายคาด ดังภาพที่ ๓๔๔

ภาพที่ ๓๔๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๐๕

สำหรับหญิงวัยผู้ใหญ่ นิยมนุ่งผ้าถุงหรือผ้าซิ่นเหมือนหญิงวัยสาว สวมเสื้อคอเหลี่ยมแบบสวมทางศีรษะ หรือสวมเสื้อปกฮาวายแขนสั้นผ่าหน้าตลอดและติดกระดุมพลาสติก ขนาดพอดีตัว ตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้นหรือผ้ามีลวดลาย ไว้ผมสั้นดัดหยิก สวมรองเท้าแตะ ดังภาพที่ ๓๔๕

ภาพที่ ๓๔๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๐๕

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีประชุมระดม พบว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๕-๒๔๕๕ หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษ เช่น ไปเที่ยว ร่วมงานพิธีการทางสังคม หรืองานประเพณีต่างๆ เช่น งานชักพระ งานทำบุญเดือนสิบ นิยมนุ่งกระโปรงกับเสื้อเข้าชุดกัน โดยนุ่งกระโปรงบานย้วยยาว (กระโปรงนิวลุค) กระโปรง ๑๖ ชิ้น หรือกระโปรง ๓ ชิ้นทรงบาน และอาจมีสุ่มอยู่ในกระโปรงเพื่อให้กระโปรงบาน กระโปรงส่วนใหญ่ยาวปิดเข่าหรือยาวกลางแข้ง สวมเสื้อคอกลม คอวี หรือคอแบบจีบรูด หรือปกบัว แขนตุ๊กตา นิยมตัดเย็บด้วยผ้าชีฟอง แล้วอาจจะคาดเข็มขัดผ้าที่ตัดเย็บจากผ้าที่ใช้ตัดชุด หรือคาดเข็มขัดพลาสติกหรือเข็มขัดหนังสีอ่อน นิยมสวมเครื่องประดับต่างๆที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอทองคำห้อยจี้แบบต่างๆ หรือสวมสร้อยลูกปัด สร้อยข้อมือ และนาฬิกาข้อมือ ไว้ผมสั้นดัดหยิกโดยติดกิ๊บทั้งสองข้าง สวมรองเท้ารัดส้นหรือสวมรองเท้าคัชชู ดังภาพที่ ๓๔๖

ภาพที่ ๓๔๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๕-๒๔๕๙

นอกจากนี้ อาจจะพบหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นุ่งกระโปรงบานย้วยและยาวปิดเข่า สวมเสื้อคอเหลี่ยมหรือคอแฉก ทรงเข้ารูป โดยสวมเสื้อแบบปล่อยชาย แล้วคาดเข็มขัดทับ อย่างเช่น การแต่งกายของข้าราชการโรงพยาบาลสงขลา ดังภาพที่ ๓๔๗

ภาพที่ ๓๔๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๕-๒๔๕๙

ที่มา : จดหมายเหตุแห่งชาติฯ สงขลา

ต่อมา ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๑ ผู้หญิงสาวนิยมนุ่งกางเกงขาสามส่วน สวมเสื้อปกฮาวาย ผ่าหน้าตลอด แขนยาวระดับข้อศอก นิยมปล่อยชายและคาดเอวทับเสื้อด้วยผ้าผูกโบว์ หรือสวมเสื้อคอตั้ง แบบสวมทางศีรษะและติดกระดุมที่คอเสื้อด้านหลัง แขนสั้น ตัวเสื้อทรงหลวมๆ ยาวคลุมสะโพกบน หรือนุ่งกระโปรงบานย้วยยาวระดับเข่า สวมเสื้อปกฮาวาย แขนตุ๊กตา สอดชายเสื้อไว้ในกระโปรง ไว้ผมดัดหยิก

สั้น สวมรองเท้าแตะแบบคีบ อย่างเช่น การแต่งกายของหญิงสาวหน้าสวนเสรี ริมเขาน้อย จังหวัดสงขลา เมื่อพ.ศ. ๒๕๐๑ ดังภาพที่ ๓๔๘

ภาพที่ ๓๔๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕
ที่มา : อเนก นาวิกมูล, ๒๕๓๖ : ๒๒๑ (ภาพจากรำไพ เลี้ยงสุทธิสกนธ์)

ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๓ หญิงอาจจะสวมชุดแซกสั้นเหนือเข่า ตัวเสื้อนิยมแบบมีปก แขนสั้นระดับข้อศอกแบบธรรมดาหรือแบบย้วย คาดเข็มขัดหลวมๆ นิยมสวมถุงน่องและสวมรองเท้าคัชชูหรือรองเท้าส้นตึกที่มีความสูง ประมาณ ๓-๔ นิ้ว ไว้ผมยาวและปล่อยสยายโดยอาจจะติดกิ๊บ ๑ ตัว นิยมถือกระเป๋า แบบมีหูหิ้วเช่น กระเป๋าถักจากเส้นฟาง สีสันฉูดฉาดมีหูหิ้ว หรือสะพายกระเป๋าที่มีสายกระเป๋าร้อยด้วยโซ่โลหะ และมีหูจับ(หูหิ้ว) ส่วนใหญ่ทำด้วยพลาสติก ดังภาพที่ ๓๔๙

ภาพที่ ๓๔๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๐๓

หากเป็นหญิงวัยผู้ใหญ่ นิยมกระโปรงแซกยาว คอกลมกว้าง แขนในตัว ตัดเย็บจากผ้าชีฟองหรือผ้าลูกไม้หลากสี ไว้ผมเกล้ามวยขนาดใหญ่หรือเกล้ามวยแล้วทำเป็นช่อ สวมเครื่องประดับเช่น สวมต่างหูพลาสติกทำเป็นรูปดอกไม้ขนาดใหญ่ หรือรูปทรงเรขาคณิตที่ซ้อนกันเป็นชั้นๆ และกำไลข้อมือ สวมรองเท้าส้นตึกหรือรองเท้าคัชชู ดังภาพที่ ๓๕๐

ภาพที่ ๓๕๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๐๓

ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๘ นิยมนุ่งกางเกงขาเหยียบ ซึ่งเป็นกางเกงผ้ายืดทรงค่อนข้างรัดรูป สวมเสื้อเชิ้ตพอดีตัว ไว้ผมยาวดัดเป็นลอนใหญ่ๆ สวมรองเท้าแตะส้นตึก ดังภาพที่ ๓๕๑

ภาพที่ ๓๕๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๘

ช่วง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๓ นิยมนุ่งกางเกงขาบาน ซึ่งเริ่มบานตั้งแต่หัวเข่าจนถึงข้อเท้า ส่วนใหญ่ตัดเย็บจากผ้ายีนส์หรือ ผ้าพื้น นิยมสวมเสื้อยืดหรือสวมเสื้อเชิ้ตเข้ารูปสีฉูดฉาด ส่วนแฟชั่นทรงผมที่นิยม ได้แก่ ทรงบ๊อบ กับ ทรงสวอร์น (SWON) ผมทรงนี้มีลักษณะเด่น คือ บริเวณปลายผมจะงอนขึ้น และนิยมสวมรองเท้าส้นตึก ดังภาพที่ ๓๕๒

ภาพที่ ๓๕๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๑๐-๒๕๑๓

หากเป็นชุดของนักศึกษาช่วงพ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๕ นิยมนุ่งกระโปรงเอวต่ำ ตัวกระโปรงยาวเหนือเข่า มีหูกระโปรงไว้สำหรับใส่เข็มขัด สวมเสื้อเชิ้ตสีขาว แขนสั้น โดยสอดชายเสื้อไว้ในกระโปรง คาดเข็มขัดหนังสีน้ำตาล สวมรองคัชชูส้นหนา ปลายหัวรองเท้าเรียวแหลม นิยมไว้ผมตัดซอยยาวประบ่า ทำจอนขดเป็นรูปก้นหอยที่ข้างกกหู และติดกิ๊บบริเวณขมับทั้งสองข้าง สะพายกระเป๋าซึ่งส่วนใหญ่เป็นกระเป๋าหนังทรงสี่เหลี่ยม ดังภาพที่ ๓๕๓

ภาพที่ ๓๕๓ การแต่งกายของนักศึกษาหญิงชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ.๒๕๑๐-๒๕๑๕

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยหนุ่มสาวจนถึงผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มเมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเหนือเข่าสีกากีหรือสีกรมท่า ไม่สวมเสื้อหรืออาจสวมเสื้อยืดคอกลมแขนสั้น หากเป็นชายวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงสแล็กสีเข้มยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อกล้าม เสื้อยืด และเสื้อเชิ้ตแขนสั้น ใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะ หากออกไปทำสวน ไร่ นา นิยมนุ่งเฉพาะกางเกงขาสั้น ไม่สวมเสื้อ ใช้ผ้าขาวม้าสีแดง

คาดสะเอว และสวมหมวกกันแดดกันฝน ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านจะนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้ม ผ้าถุงดำหรือผ้าซิ่นสีเข้มยาวกลางแข้ง แบบป้ายข้าง คาดเข็มขัดโดยม้วนชายผ้าปิดคลุมเข็มขัด นิยมสวมเสื้อสีพื้นหรือมีลวดลาย เช่น คอสี่เหลี่ยมหรือคอวี แขนสั้น แขนกุด หรือแขนในตัว และสวมเสื้อเชิ้ตหรือสวมเสื้อปกบัว แขนตุ๊กตาขนาดพอดีตัว ไว้ผมดัดหยิกยาวประบ่า หรือไว้ผมสั้นดัดหยิกโดยเฉพาะหญิงวัยผู้ใหญ่ สวมรองเท้าแตะ

ในโอกาสพิเศษ ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ นิยมแต่งกายตามแบบสากลนิยม คือ นุ่งกางเกงสแล็กสีเข้ม สีที่นิยม ได้แก่ สีน้ำตาลเข้ม สีกากี สีดำ สีกรมท่า สวมเสื้อเชิ้ตสีอ่อนๆ หรือเสื้อมีลวดลาย แขนสั้น โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัดหนัง สวมเสื้อแบบปล่อยชาย ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าหนังหุ้มส้นสีดำหรือรองเท้าแตะแบบสุภาพ อย่างไรก็ตาม พบว่าการแต่งกายของชายหนุ่มภาคใต้ได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสแฟชั่นเช่นกัน ช่วง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๕ นิยมนุ่งกางเกงขาม้า กางเกงทรงม้อท และทรงเดฟ สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น ทรงพอดีตัว สอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัดหนังสีดำเส้นขนาดใหญ่ ไว้ผมรองทรงและไว้จอนหนาๆ โดยใส่น้ำมันที่ผมและหวีผมเสยขึ้นไปด้านบน สวมรองเท้าหุ้มส้นปลายแหลม

ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษ นิยมนุ่งกระโปรงกับเสื้อเข้าชุดกัน โดยช่วงพ.ศ. ๒๔๘๕-๒๔๘๘ นิยมนุ่งกระโปรงนิวลุค กระโปรง ๑๖ ชิ้น หรือกระโปรง ๓ ชิ้น ยาวปิดเข่าหรือยาวกลางแข้ง สวมเสื้อคอกลม คอวี หรือคอแบบจีบรูด หรือปกบัว แขนตุ๊กตา ตัดเย็บด้วยผ้าชีฟอง คาดเข็มขัดผ้าพลาสติกที่เข้ากับชุด สวมเครื่องประดับ เช่น สร้อยคอห้อยจี้แบบต่างๆ หรือสวมสร้อยลูกปัด สร้อยข้อมือ และนาฬิกาข้อมือ ไว้ผมสั้นดัดหยิก ติดกิ๊บทั้งสองข้าง สวมรองเท้ารัดส้นหรือสวมรองเท้าคัชชู ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๑ เป็นต้นมา นิยมนุ่งกางเกงขาสามส่วน หรือนุ่งกระโปรงบานย้วยยาวระดับเข่า สวมเสื้อแขนสั้น เช่น เสื้อปกฮาวายหรือเสื้อเชิ้ต ตัวเสื้อยาวปิดสะโพกและคาดเข็มขัดหรือผูกโบว์ หรือสวมเสื้อคอตั้งที่ติดกระดุมที่คอเสื้อด้านหลัง ทรงหลวมๆ และเย็บกุ๋นที่ชายเสื้อ หรือสวมเสื้อปกฮาวาย แขนตุ๊กตา โดยสอดชายเสื้อไว้ในกระโปรง นิยมไว้ผมดัดหยิกสั้น สวมรองเท้าแตะ ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๓ หญิงสาวนิยมนุ่งชุดแซกสั้นเหนือเข่า คาดเข็มขัดหลวมๆ สวมถุงน่องและสวมรองเท้าคัชชูหรือรองเท้าส้นตึกที่สูง ประมาณ ๓-๔ นิ้ว ไว้ผมยาวและติดกิ๊บ นิยมถือกระเป๋า เช่น กระเป๋าหิ้วหรือกระเป๋าสะพายหากเป็นหญิงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกระโปรงแซกยาว ตัดเย็บจากผ้าชีฟองหรือผ้าลูกไม้หลากสี ไว้ผมเกล้ามวยขนาดใหญ่หรือเกล้ามวยแล้วทำเป็นช่อ สวมเครื่องประดับ เช่น สวมต่างหูพลาสติกขนาดใหญ่ สวมเครื่องประดับจำพวกกำไลข้อมือ และสวมรองเท้าส้นตึกหรือรองเท้าคัชชู ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๘ นิยมนุ่งกางเกงขาเหยียบ สวมเสื้อเชิ้ตพอดีตัว ไว้ผมยาวดัดเป็นลอนใหญ่ๆ สวมรองเท้าส้นตึก ช่วง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๓ นิยมนุ่งกางเกงขาบาน สวมเสื้อยืดหรือสวมเสื้อเชิ้ตเข้ารูปสีฉูดฉาด ไว้ผมบ๊อบหรือทรงทรงสวอร์นยาวประบ่า สวมรองเท้าส้นตึก

๔.๒.๔.๓.๓ การแต่งกายของวัยสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑ - ๒๕๔๕จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยสูงอายุช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีประชุมระดมความคิด พบว่า ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๐ ชายสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมและนุ่งกางเกงเอวรูดขาสั้นเหนือเข่าหรือยาวระดับเข่าหรือนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า โดยใช้วิธีนุ่งป้ายข้าง สวมเสื้อกล้าม สีขาว หรือเสื้อยืดคอกลม สีขาว แขนสั้น ยี่ห้อที่นิยมมากในช่วงนั้น คือ ตราลูกไก่และตราห่านคู่ ซึ่งหาซื้อได้จากตลาดหรือร้านค้าทั่วไป ดังภาพที่ ๓๕๔

ภาพที่ ๓๕๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

นอกจากนี้ อาจพบชายสูงอายุ นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า ส่วนใหญ่เป็นกางเกงขาสั้นสีกากี สวมเสื้อเชิ้ต แขนสั้นคลุมข้อศอก มีกระเป๋าปะแบบมีฝาคลุมกระเป๋าที่หน้าอกทั้งสองข้าง ไว้ผมสั้นรองทรงโดยหวีเสยด้านบน อย่างเช่นการแต่งกายของชายสูงอายุในชุมชนเกาะแต้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เมื่อพ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๒๐ ดังภาพที่ ๓๕๕

ภาพที่ ๓๕๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๒๐

สำหรับการแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุที่ยังสามารถพบได้ทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในชุมชนชนบท คือ การนุ่งโสร่งแบบทำชายพก หรือใช้ผ้าขาวม้าคาดสะเอว หรือนุ่งเฉพาะผ้าขาวม้า ไม่สวมเสื้อ ไว้ผมสั้นรองทรง และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๓๕๖

ภาพที่ ๓๕๖ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

หากออกไปทำสวน นิยมนุ่งผ้าถุงซึ่งเป็นผ้าพื้นสีน้ำตาลหรือนุ่งโสร่ง โดยนุ่งป้ายข้างม้วนเอวเพื่อให้ชายผ้าสูงระดับเข่า สวมเสื้อคอกลม แขนยาว ส่วนใหญ่เป็นเสื้อสีน้ำเงิน ไม่ติดกระดุมเสื้อและใช้ขาวม้า คล้องคอและใช้ผ้าขาวม้าอีกผืนโพกศีรษะ ดังภาพที่ ๓๕๗

ภาพที่ ๓๕๗ การแต่งกายเมื่อออกไปทำสวน ไร่นาของชายสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ ชายสูงอายุเมื่อร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น ร่วมงานประเพณี งานบุญ หรืองานแต่งงาน เป็นต้น นิยมนุ่งโสร่งยาวกลางแข้งโดยนุ่งแบบป้ายข้าง สวมเสื้อกุยเฮง และใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวหรือใช้พาดบ่า หรือนุ่งกางเกงขายาว ซึ่งอาจเป็นกางเกงสแล็กหรือกางเกงวอร์มยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อคอกลมผ่าหน้าตลอด ติดกระดุม

พลาสติก ใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวหรือพาดบ่า ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะแบบสุภาพ ซึ่งเป็นการแต่งกายที่สามารถพบเห็นได้ในชุมชนชนบททั่วไป ดังภาพที่ ๓๕๘

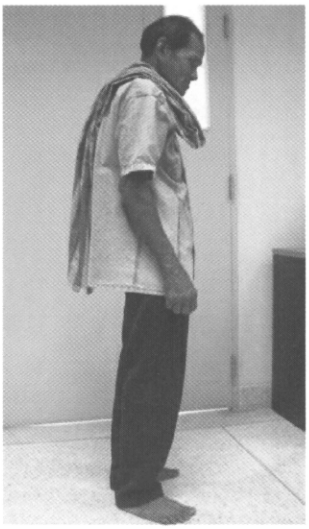

ภาพที่ ๓๕๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

นอกจากนี้ อาจพบชายสูงอายุนุ่งกางเกงขายาว คาดเข็มขัดหนังสีดำ สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง สวมรองเท้าแตะหนังสีดำแบบสุภาพ ดังภาพที่๓๕๙ หรือนุ่งกางเกงสแล็กยาวจรดข้อเท้า และสวมเสื้อเชิ้ตแขนยาว โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง และคาดเข็มขัดหนัง สวมรองเท้าหุ้มส้น ดังภาพที่๓๖๐ ชายสูงอายุพบว่านิยมไว้ผมสั้นรองทรงหรือผมสั้นเกรียน

ภาพที่ ๓๕๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

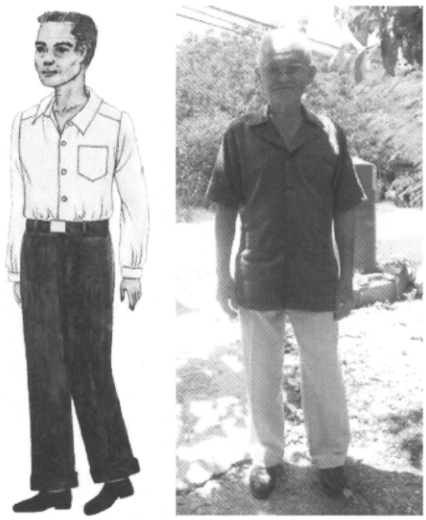

ภาพที่ ๓๖๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ หญิงสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงลายไทย ผ้าถุงปาเต๊ะ หรือผ้าซิ่น ยาวกลางแข้ง โดยนุ่งแบบป้ายข้าง โดยอาจจะคาดเข็มขัดโลหะและม้วนชายผ้าปิดคลุมเข็มขัดไว้ นิยมสวมเสื้อคอกระเช้า และเมื่อออกไปตักบาตรนิยมห่มสไบเฉียงด้วยผ้าขาวม้าหรือผ้าสไบสีขาว หรือสวมเสื้อมีปก แขนสั้น ผ่าหน้าตลอด ตัดเย็บด้วยผ้ามีลวดลาย นิยมไว้ผมสั้นดัดหยิก หรือไว้ผมยาวเกล้ามวย สวมรองเท้าแตะ เช่น รองเท้าแตะคีบ ดังภาพที่ ๓๖๑ และ ๓๖๒

ภาพที่ ๓๖๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ภาพที่ ๓๖๒ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕
(ภาพถ่ายคุณละมัย ศรีรักษา, ซ้ายมือ และคุณอารี ละมุล , ขวามือ)

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีประชุมระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๘ หญิงสูงอายุในเมืองไทรบุรี จังหวัดปัตตานี เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น ไปวัด หรือร่วมงานบุญต่างๆ นิยมนุ่งผ้าพื้นสีดำ ยาวกลางแข้ง โดยนุ่งวิธีป้ายข้าง สวมมีคอแหลม ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุม ๓ เม็ด โดยกระดุมแต่ละเม็ดร้อยด้วยโซ่คล้องกันเหมือนอย่างเสื้อบานงของชาวไทยมุสลิม แขนยาวระดับข้อศอก มีชายเสื้อแหลมยาวปิดสะโพก โดยเสื้อดังกล่าวนิยมตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้ และหากไปวัดนิยมใช้ผ้าพาดเฉียงคล้องบ่า ไว้ผมสั้นรองทรงกราย นิยมสวมเครื่องประดับที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยข้อมือที่ร้อยด้วยทองคำตันเป็นเม็ดกลมๆ นิยมสวมเกี๊ยะที่มีพื้นรองเท้าทำจากไม้และมีสายคาดทำจากยางรถสีดำ

สำหรับการแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุทั่วไป พบว่าตั้งแต่ ช่วง พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๔๕ นิยมนุ่งผ้าถุงลายไทย ผ้าถุงสีดำ ผ้าทอ หรือผ้าถุงปาเต๊ะ โดยนุ่งยาวกลางแข้งหรือยาวกรอมเท้าแบบป้ายข้างธรรมดา คาดเข็มขัดเงิน แล้วม้วนชายผ้าปิดทับเข็มขัด นิยมสวมเสื้อคอวีแบบสวมทรงศีรษะหรือสวมเสื้อปกฮาวาย แขนสั้นระดับข้อศอก ผ่าหน้าตลอดและติดกระดุมพลาสติกหรือกระดุมเคลือบสีทองหรือเงิน ตัวเสื้อยาวพอปิดสะโพก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเสื้อลูกไม้หรือผ้าพื้นปักฉลุ ผ้าพื้น หรือผ้ามีลวดลาย โดยหากเป็นเสื้อที่ใช้สำหรับไปวัดหรือไปงานบุญนิยมเสื้อสีขาวหรือสีครีม ไม่เน้นสีฉูดฉาด นิยมพกกระเป๋าหิ้วใบเล็กๆ โดยอาจจะสวมเครื่องประดับที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอหรือสร้อยข้อมือ นิยมไว้ผมสั้นดัดหยิก หรือไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำ สวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าลำลอง ดังภาพที่ ๓๖๓

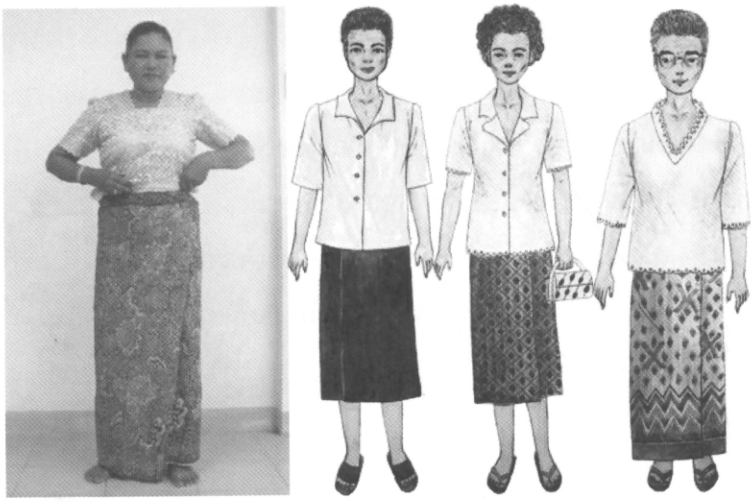

ภาพที่ ๓๖๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

นอกจากนี้ อารี ละมุล (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูล ในปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๔๕) หญิงสูงอายุ เมื่อไปวัดนิยมนุ่งผ้าซิ่นหรือผ้าถุงลายไทย สวมเสื้อที่ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้ หากไปงานพิธีต่างๆ เช่น งานแต่งงาน นิยมแต่งกายด้วยชุดที่ตัดเย็บด้วยผ้าทอพื้นบ้านภาคใต้หรือผ้าไหม ซึ่งเป็นผ้าถุงเย็บสำเร็จ และสวมเสื้อแขนสั้น มีปกตามสมัยนิยม เช่น เสื้อคอฮาวาย ปกกล้วย หากไปงานศพ นิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำ สีขาว สีกรมท่า หรือสีเทา

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงเอวรูดขาสั้นเหนือเข่าจนถึงยาวระดับเข่า หรือนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า โดยใช้วิธีนุ่งป้ายข้าง หรือนุ่งโสร่งแบบทำชายพก ไม่สวมเสื้อ ใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวหรือพาดบ่าหรือสวมเสื้อกล้าม เสื้อแขนสั้น เช่น เสื้อยืดคอกลมสีขาว เสื้อเชิ้ต ไว้ผมสั้นรองทรง หากออกไปทำสวนไร่นา นิยมนุ่งผ้าถุงสีน้ำตาลหรือนุ่งโสร่ง ยาวระดับเข่าหรือพอปิดเข่าสวมเสื้อคอกลม แขนยาว ส่วนใหญ่เป็นเสื้อสีน้ำเงิน และใช้ผ้าขาวม้าคล้องคอและโพกศีรษะ ส่วนหญิงสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงลายไทย ผ้าถุงปาเต๊ะ หรือผ้าซิ่น ยาวกลางแข้ง โดยนุ่งแบบป้ายข้าง โดยคาดเข็มขัดและม้วนชายผ้าปิดคลุมเข็มขัด สวมเสื้อคอกระเช้า หรือสวมเสื้อมีปก แขนสั้น ผ่าหน้าตลอด ซึ่งตัดเย็บด้วยผ้ามีลวดลาย ไว้ผมสั้นดัดหยิก หรือไว้ผมยาวเกล้ามวย สวมรองเท้าแตะ

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุนิยมนุ่งโสร่งยาวกลางแข้ง โดยนุ่งแบบป้ายข้าง สวมเสื้อกุยเฮง หรือนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อกุยเฮง และใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวหรือพาดบ่า ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะแบบสุภาพ นอกจานี้ ชายสูงอาจจะนุ่งกางเกงขายาว คาดเข็มขัดหนังสีดำ นิยมสวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือแขนยาว ไว้ผมสั้นรองทรงโดยอาจจะสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง ไว้ผมสั้นเกรียนหรือไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าหุ้มส้น ส่วนหญิงสูงอายุเมื่อไปร่วมงานบุญ นิยมนุ่ง

ผ้าถุงลายไทย ผ้าถุงสีดำ ผ้าทอ หรือผ้าถุงปาเต๊ะแบบป้ายข้าง ยาวกลางแข้ง คาดเข็มขัดเงิน แล้วม้วนชายผ้าปิดทับเข็มขัด สวมเสื้อคอแหลม แขนสั้นระดับข้อศอก ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมพลาสติกหรือกระดุมเคลือบสีทองหรือเงิน หรือแบบสวมทางศีรษะ นิยมตัดเย็บจากผ้าสีอ่อนๆ เช่น ผ้าลูกไม้หรือผ้าพื้นปักฉลุ สวมเครื่องประดับที่ทำจากทองคำ เช่น ตุ้มหู สร้อยคอและ สร้อยข้อมือ ไว้ผมสั้นดัดหยิก หรือไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำ สวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าลำลอง หากไปงานแต่งงาน นิยมแต่งกายด้วยชุดที่ตัดเย็บจากผ้าทอ ซึ่งเป็นผ้าถุงเย็บสำเร็จ และสวมเสื้อแขนสั้น มีปกตามสมัยนิยม

เครื่องประดับและเครื่องประกอบการแต่งกายของชาวไทยพุทธ แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

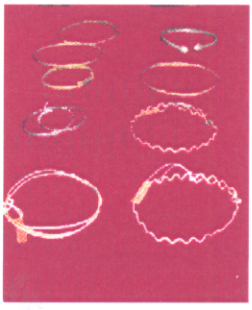

กำไลข้อเท้า

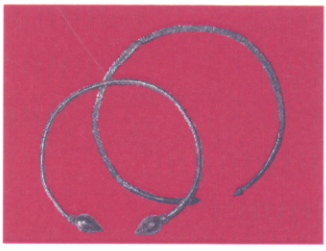

กำไลข้อเท้า

เข็มขัด

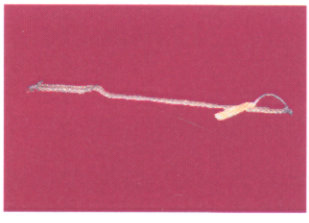

สร้อยข้อมือ

ตะปิ้งเลื้อย

ตะปิ้งแผ่น

ตุ้มหู

แหวนทองคำ

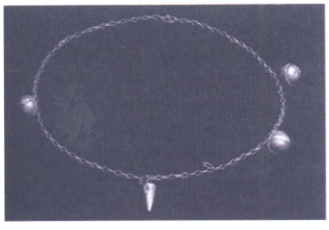

สายเอว

สร้อยคอทองคำ

ปิ่นปักผม

ปิ่นปักผมทองคำ

ที่มา : ชวลิต อังวิทยาธร, พิพิธภัณฑ์วัดมหาธาตุวรมหาวิหาร, และพิพิธภัณฑ์วัดบรมมหาธาตุไชยา

๔.๒.๕ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

ในการศึกษารูปแบบการแต่งของชาวไทยมุสลิมในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ใช้วิธีการสัมภาษณ์และการจัดเวทีระดมความคิด โดยผู้เข้าร่วมเวทีประกอบด้วย นักวิชาการ และผู้ที่มีความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนล่าง ตลอดจนใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากภาพเก่า ซึ่งผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

๔.๒.๕.๑ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔)

๔.๒.๕.๑.๑ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕ -๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากการจัดเวทีระดมความคิด เพื่อศึกษารูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายมุสลิมในภาคใต้ตอนล่าง เมื่อ วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๔๕ พบว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ เด็กผู้ชายวัยทารกเมื่ออยู่กับบ้าน พ่อแม่จะห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าถุงผืนเก่าของพ่อแม่ที่นำมาฉีกให้เป็นผ้าผืนสี่เหลี่ยมเพื่อใช้เป็นผ้าอ้อมไว้ห่อหุ้มตัวเด็ก เด็กผู้ชายวัย ๑-๕ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าน้อยชิ้น กล่าวคือ จะนุ่งเฉพาะ “ผ้าเตี่ยว” (ภาษามลายูถิ่นเรียกว่า “จาวะ”) ซึ่งทำจากผ้าลายตาหมากรุก หรือ “โสร่ง” ผืนเก่าๆ ของพ่อนำมาฉีกให้เป็นผืนเล็กที่มีขนาดพอดีกับตัวเด็ก แล้วนุ่งให้เด็กในลักษณะคล้ายการนุ่งโจงกระเบนเพียงแต่การนุ่งเตี่ยวจะสั้นกว่า ไม่สวมเสื้อ นิยมสวมใส่กำไลข้อเท้าซึ่งทำจากเงินหรือทองคำทั้งสองข้าง ดังภาพที่ ๓๖๔

ภาพที่ ๓๖๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

นอกจากนี้ หากเด็กผู้ชายที่มีร่างกายอ่อนแอและเจ็บป่วยง่ายกว่าเด็กทั่วไป หรือเรียกว่า “เด็กขี้โรค” พ่อแม่จะแก้เคล็ดด้วยการ “แขวนสายเอว” หรือผูกเชือกด้ายควั่นไว้รอบเอวโดยร้อยหัวไพลหรือขมิ้นชันที่หั่นเป็นแว่นไว้ที่สายเอว เพราะเชื่อว่าจะช่วยป้องกันโรคภัยไข้เจ็บให้แก่เด็กได้

สำหรับเด็กผู้ชายวัยตั้งแต่ ๕-๘ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงซึ่งเป็นผ้าสีพื้น หรือผ้าถุงลายตาหมากรุกยาวกลางแข้ง เพื่อความสะดวกในการเดินหรือวิ่งของเด็ก หากเด็กผู้ชายที่ไม่ชอบ

นุ่งผ้าถุงอาจจะใช้คล้องหรือพาดบนลำตัวแบบหลวมๆ เด็กวัยนี้นิยมไว้ผมสั้น สวมกำไลข้อเท้าทั้งสองข้าง และยังไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๓๖๕

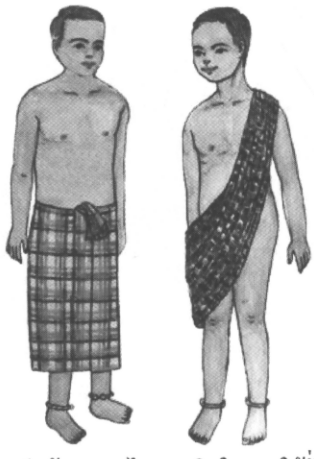

ภาพที่ ๓๖๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ เด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนล่างเมื่อติดตามพ่อแม่ไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานฮารีรายอ งานเมาลิด นิยมนุ่งผ้าถุงยาวกรอมเท้า เช่น ผ้าถุงสีพื้นหรือผ้าลายตาหมากรุก สวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้าถึงกลางอก แขนยาวจรดข้อมือ ส่วนใหญ่เป็นเสื้อสีพื้นมีทั้งสีขาวและสีเข้ม นิยมไว้ผมสั้นเกรียน และสวมหมวกซอเกาะสีดำ ไม่สวมรองเท้า เช่น การแต่งกายของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนล่างในขณะเข้าเฝ้ารับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสที่พระองค์ท่านเสด็จเลียบมณฑลปักษ์ใต้ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ ดังภาพที่ ๓๖๖

ภาพที่ ๓๖๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๘
(ที่มา : ภาพขยายจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๘ พบว่า เด็กผู้ชายวัยตั้งแต่ ๖ ขวบขึ้นไป นิยมนุ่งกางเกงขายาวหรือนุ่งผ้าถุงสีพื้นหรือนุ่งโสร่งยาวระดับกลางแข้ง สวมเสื้อสีขาวคอกลม แขนยาวจรดข้อมือ และสวมหมวกซอเกาะสีดำ อย่างเช่น การแต่งกายเพื่อเฝ้ารับเสด็จพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในวโรกาสเสด็จเลียบมณฑลปักษ์ใต้ (ข้อมูลจากเวทีและภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ) ดังภาพที่ ๓๖๗

ภาพที่ ๓๖๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๘
(ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

นอกจากนี้ หากเป็นการร่วมงานสำคัญทางศาสนาอิสลามหรือในวันนักขัตฤกษ์ เช่น งานมาแกปุโละ (ประเพณีกินเลี้ยงของท้องถิ่น) เป็นต้น เด็กผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขายาวสีขาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้าลึกถึงระดับกลางอก อาจจะติดกระดุม ๒-๓ เม็ด หรือไม่ติดกระดุม แขนกระบอกยาวจรดข้อมือ นิยมไว้ผมสั้น และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่๓๖๘

ภาพที่ ๓๖๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ. ศ. ๒๔๕๘-๒๔๗๔

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากการจัดเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ เด็กผู้หญิงวัย ๑-๕ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านจะใส่ “ตะปิ้ง” เหมือนเด็กไทยพุทธ เช่น ตะปิ้งแผ่นหรือตะปิ้งเลื้อยซึ่งทำจากทองคำ เงิน หรือนาก แล้วแต่ฐานะ หรืออาจนุ่งตะปิ้งที่ทำจากกะลามะพร้าว เรียกว่า “ปิ้งพลก” (เป็นภาษาถิ่นใต้หมายถึง กะลามะพร้าว) สำหรับเด็กผู้หญิงวัย ๖-๑๒ ขวบ นิยมสวมชุด “กุรง” สำหรับเด็ก ซึ่งมีลักษณะเป็นเสื้อคอวี แขนยาว ตัวเสื้อหลวมๆ ยาวคลุมเข่า หรือ ยาวถึงตาตุ่ม ซึ่งเสื้อกับนิยมตัดเย็บด้วยผ้าชนิดเดียวกัน ไว้ผมบ๊อบสั้น และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๓๖๙

ภาพที่ ๓๖๙ การแต่งกายชุดกุรงในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากการจัดเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๘ เด็กผู้หญิงเมื่อออกนอกบ้านเพื่อไปร่วมงานในโอกาสต่างๆ เช่น งานพิธีทางศาสนา งานนักขัตฤกษ์ นิยมแต่งกายเหมือนกับขณะอยู่บ้าน โดยนุ่งกระโปรงหรือผ้าถุงยาวระดับกลางแข้ง สวมเสื้อกุรงที่ค่อนข้างใหม่และตัดเย็บด้วยผ้าเนื้อดีกว่าชุดที่ใช้สวมใส่ขณะอยู่กับบ้าน อย่างเช่น การแต่งกายของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมที่เฝ้ารอรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสที่เสด็จเลียบมณฑลปักษ์ใต้ โดยเด็กผู้หญิงจะนุ่งกระโปรงสีดำยาวระดับเข่า สวมเสื้อกุรงสีขาว แขนยาวจรดข้อมือ ไว้ผมยาวถักเปีย และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๓๗๐

ภาพที่ ๓๗๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๘
(ที่มา :หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายวัยทารกจะห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าอ้อมที่ทำจากผ้าถุงผืนเก่าของพ่อหรือแม่ ส่วนเด็กผู้ชายวัย ๑- ๕ ขวบ จะนุ่งเฉพาะ “ผ้าเตี่ยว” (ภาษามลายูถิ่นเรียกว่า “จาวะ”) ซึ่งทำ

จากผ้าลายตาหมากรุก หรือเรียกว่า “โสร่ง” ผืนเก่าๆ ของพ่อมาฉีกให้มีขนาดพอดีกับตัวเด็ก สวมกำไลข้อเท้าทั้งสองข้างทำจากเงินหรือทองคำ และมักจะแขวน “สายเอว” ที่ร้อยหัวไพลและขมิ้นชัน เพื่อช่วยป้องกันโรคภัยไข้เจ็บและทำให้เด็กหายจากอาการป่วยไข้ได้เร็วขึ้น หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๕-๘ ขวบ นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นหรือโสร่งยาวกลางแข้ง ไว้ผมสั้น ไม่สวมรองเท้า สำหรับเด็กผู้หญิงวัย ๑-๕ ขวบ จะใส่ “ตะปิ้ง” ซึ่งมีทั้งปิ้งแผ่นและปิ้งเลื้อย ทำจากทองคำ เงิน หรือนาก หรือใส่ “ปิ้งพลก” ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๖-๑๒ ขวบ นิยมสวมชุด “กุรง” ซึ่งเป็นเสื้อคอวี แขนยาว ตัวเสื้อหลวมๆ ยาวคลุมเข่าหรือยาวถึงตาตุ่ม ไว้ผมบ๊อบสั้นหรือผมยาว และไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ เช่น งานฮารีรายอ งานเมาลิด เด็กผู้ชายวัย ๖-๗ ขวบขึ้นไป นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นหรือนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อคอกลมสีขาวหรือสีเข้ม ผ่าหน้าถึงกลางอก แขนยาวจรดข้อมือ ไว้ผมสั้นเกรียน และสวมหมวกซอเกาะสีดำ (หมวกแขกหรือหมวกพับ) ไม่สวมรองเท้า หากเข้าร่วมงานสำคัญทางศาสนาอิสลาม นิยมนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้าหรือนุ่งผ้าถุงสีพื้นหรือโสร่งยาวระดับกลางแข้ง สวมเสื้อสีขาว ผ่ากลางอก ติดกระดุม ๒-๓ เม็ด แขนยาวจรดข้อมือ และสวมหมวกซอเกาะสีดำ สำหรับเด็กผู้หญิงนิยมแต่งกายเหมือนกับอยู่บ้าน โดยจะนุ่งกระโปรงหรือผ้าถุงยาวระดับกลางแข้งหรือระดับเข่า สวมเสื้อกุรงที่ค่อนข้างใหม่และตัดเย็บด้วยเนื้อผ้าดีกว่าชุดที่ใช้สวมใส่อยู่กับบ้าน และยังไม่สวมรองเท้า

๔.๒.๕.๑.๒ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของวัยหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากการจัดเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๔-๒๔๔๕ ชายหนุ่มเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งลายตารางโดยทำชายพกไว้ด้านข้างลำตัว และนิยมม้วนชายผ้าตรงสะเอวให้ซ้อนกันหลายชั้น เพื่อให้ชายผ้าสั้นระดับเข่าหรือกลางแข้ง ทำให้สะดวกในการทำงาน เช่น ทำสวน ทำไร่ ขณะอยู่กับบ้านมักไม่สวมเสื้อ เนื่องจากสภาพอากาศของภาคใต้ที่ค่อนข้างร้อนและชื้น นิยมไว้ผมสั้นรองทรง และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๓๗๑

ภาพที่ ๓๗๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

หากเป็นชายวัยผู้ใหญ่ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งลายตาหมากรุกหรือนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะสั้นระดับเข่า สวมเสื้อคอกลมสีขาว ผ่าหน้าถึงกลางหน้าอก แขนสั้น มีกระเป๋าแปะที่หน้าอกด้านซ้าย ๑ ใบ และริมชายเสื้อด้านล่างทั้ง ๒ ข้าง ตัวเสื้อทรงหลวมๆ สวมใส่สบายระบายเหงื่อได้ดี เนื่องจากตัดเย็บจากผ้าพื้นเนื้อบาง ตัวเสื้อยาวพอคลุมสะโพก ชาวบ้านเรียกเสื้อลักษณะนี้ว่า “บายูมลายู” นิยมไว้ผมสั้นธรรมดา (ผมรองทรง) ซึ่งสอดคล้องกับ กอริด๊ะ มัดอาดัม (๒๕๔๙,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ชายวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้าน นิยมสวมเสื้อคอกลมสีขาว ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๓๗๒

ภาพที่ ๓๗๒ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของวัยหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔ ชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานฮารีรายอ งานเมาลิด หรืองานพิธีกรรม นิยมนุ่งกางเกงขายาวทรงหลวมๆ เหมือนกางเกงจีน และติดกระดุมที่สะเอวหรือนุ่งโสร่งลายตาหมากรุก ภาษามลายูกลางเรียกว่า “โสร่งปาลิกัต” หรือภาษามลายูท้องถิ่นเรียกว่า “โสร่งแปลก๊ะ” นุ่งยาวจรดข้อเท้า โดยขมวดปมกลางลำตัวหรือทำชายพกไว้เหนือระดับสะดือ (กลางลำตัว) สวม “เสื้อตือโละบลางอ” ซึ่งเป็นเสื้อคอตั้ง ผ่าหน้าถึงกลางหน้าอก ติดกระดุม ๒-๓ เม็ด แขนกระบอกยาวจรดข้อมือ ตัวเสื้อทรงหลวมๆ ไว้ผมสั้น สวมหมวกซอเกาะสีดำ และไม่สวมรองเท้า

สำหรับการแต่งกายในงานพิธี เช่น งานแต่งงานของชายชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสงขลา จากข้อมูลสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา (http://intranet.m-culture.go.th/songkhla/custom.htm) ระบุว่า เจ้าบ่าวนิยมนุ่งโสร่ง “แปลก๊ะ” ยาวกรอมเท้า ซึ่งผ้าดังกล่าวมีลักษณะสอดสีเป็นตาสี่เหลี่ยมทั้งผืน สวมเสื้อ “ตะโละบลางอ” (เสื้อตือโละบลางอ) สวมหมวกซอเกาะหรือใช้ผ้าโพกศีรษะพันทบอย่างสวยงามแทนการใช้หมวก ซึ่งสอดคล้องกับ จิตติมา ระเด่นอาหมัด (๒๕๒๙,๔๐) ที่ระบุว่า ชายชาวไทยมุสลิมในท้องถิ่นภาคใต้ในอดีตนิยมนุ่งผ้าปาลิกัต ซึ่งเป็นผ้าถุงลายขวางหรือลายตาหมากรุกจากประเทศอินเดีย (เป็นผ้าเนื้อบางชนิดเดียวกับที่ชาวเบงกาลีใช้นุ่ง แต่ชาวเบงกาลีไม่เย็บเป็นถุง) และนุ่งทบผ้า

ด้านหน้าทั้งสองข้างเข้าหากัน แล้วขมวดไว้กลางลำตัว สวมเสื้อตือโละบลางอ ซึ่งเป็นเสื้อคอกลม หรือคอตั้งแบบจีน ผ่าหน้าถึงกลางอก ติดกระดุมโลหะ ๓ เม็ด หากเป็นผู้มีฐานะนิยมใช้กระดุมทองคำ แขนทรงกระบอกแบบหลวมๆ ยาวจรดข้อมือ ซึ่งเสื้อชนิดนี้เป็นเสื้อที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศอินโดนีเซีย ดังภาพที่ ๓๗๓

ภาพที่ ๓๗๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

หากเป็นการแต่งกายในพิธีสำคัญ เช่น การแต่งกายเพื่อเฝ้ารับเสด็จรัชกาลที่ ๖ เนื่องในวโรกาสเสด็จปักษ์ใต้ เมื่อ พ.ศ.๒๔๕๘ ชายวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโสร่งลายตาหมากรุก ยาวกลางหน้าแข้ง คาดผ้าสลีแนหรือนุ่งโสร่งยาวระดับเข่า สวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้าถึงระดับกลางหน้าอก แขนสั้นระดับศอก โดยสอดชายเสื้อไว้ในโสร่ง สวมหมวกซอเกาะ หรือโพกศีรษะ และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๓๗๔

ภาพที่ ๓๗๔ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๘ (ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

นอกจากนี้ หากเป็นงานพิธีสำคัญ เช่น ขบวนแห่บุหงาสิเระเพื่อต้อนรับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพ.ศ. ๒๔๗๒ โดยชายหนุ่มที่มีฐานะจะนุ่งผ้าปาลิกัต หรือนุ่งโสร่งแปลกๆแบบทบเข้าตรงกลางลำตัวแล้วม้วนเอวซ้อนกันหลายๆ ชั้น เพื่อให้ชายผ้ายาวระดับเข่า สวมเสื้อสีขาวคอกลม ผ่าหน้าถึงระดับกลางหน้าอก แขนกระบอกกว้างยาวคลุมข้อศอก สวมหมวกซอเกาะสีดำหรือโพกผ้าทับหมวกอีกครั้ง ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๓๗๕

ภาพที่ ๓๗๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๒
(ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

สำหรับข้าราชการชายชาวไทยมุสลิม นิยมนุ่งกางเกงคล้ายกางเกงจีนสีขาว ยาวระดับกลางแข้ง สวมเสื้อคอตั้งสีเข้ม แขนยาวจรดข้อมือ มีกระเป๋าแปะ 4 กระเป๋า คล้ายเสื้อราชปะแตนและสวมหมวกซอเกาะ ดังภาพที่ ๓๗๖

ภาพที่ ๓๗๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๒
(ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่มที่ ๘ หน้า ๔๔๘๕)

นอกจากนี้ จิตติมา ระเด่นอาหมัด (๒๕๒๙ : ๓๙) ระบุว่า หากหญิงสาวนุ่งชุดกระโจมอกแล้ว ฝ่ายชายมักสวมชุด "ปูฉอปอตอง" คู่กัน โดยผู้ชายจะนุ่งผ้าไหมซึ่งเป็นผ้าทอมือสีฉูดฉาด แล้วใช้ผ้าผืนสี่เหลี่ยมผืนขนาดเท่าผ้าขาวม้าใช้นุ่งทับชายเสื้อ โดยนุ่งขมวดชายผ้าทั้งสองไว้ตรงกลางลำตัวด้านหน้าระดับสะเอว (เหมือนการนุ่งผ้าขาวม้า) ปล่อยชายทั้งสองข้างให้ห้อยเป็นมุมแหลมอยู่ตรงกลางด้านหน้า (ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า "ปูฉอปอตอง") และมี "ผ้าบือแฆ" ซึ่งเป็นผ้าจากเมืองจีนคล้ายผ้าแพรลายดอกในตัว หรือใช้ผ้าไหมซึ่งเป็นผ้าผืนสี่เหลี่ยมที่มีขนาดเล็กกว่า นุ่งคาดทับบนผ้าปูฉอปอตองอีกชั้น สวมเสื้อคอกลมสีขาว แขนสั้น ผ่าหน้าลึกพอสวมทางศีรษะได้ ติดกระดุม ๓ เม็ด นิยมเหน็บกริชหรือหอกที่สะเอว และใช้ "ผ้าสตาแง"หรือที่ ภาษามลายูเรียกว่า "สตางัน" พับเป็นรูปต่างๆ ใช้โพกศีรษะ ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๓๗๗

ภาพที่๓๗๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่มที่ ๘ หน้า ๓๘๖๑)

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะหรือนุ่งโสร่งลายตารางที่ชาวมุสลิมบางท้องถิ่นเรียกว่า "ผ้าตา"หรือนุ่งผ้าถุงสีพื้นหรือนุ่งผ้าปาลิกัต (ซึ่งเป็นผ้าผืนเก่าที่ไม่ได้ใช้นุ่งในงานพิธีสำคัญแล้ว แต่นำมานุ่งเมื่ออยู่กับบ้าน) โดยนุ่งแบบป้ายข้าง ยาวกรอมเท้า และสวมเสื้อกุรง ซึ่งเป็นเสื้อคอวีหรือเสื้อคอกลมที่ผ่าหน้าถึงกลางอก พอสวมศีรษะได้โดยอาจจะติดกระดุมโลหะสีทอง ๑ เม็ด แขนกระบอกแบบหลวมๆ ยาวระดับข้อศอกหรือยาวสามส่วน ตัวเสื้อทรงหลวมๆ ไม่รัดรูป สำหรับทรงผมของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมในช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ คือ ไว้ผมยาวแล้วเกล้ามวย หากเป็นหญิงสาวนิยมไว้ผมยาวแล้วถักเป็นเปียคู่ไว้ด้านหน้าหรือผูกผมเป็นเปียเดี่ยวไว้ด้านหลัง หากเป็นหญิงสาวที่ชอบการแต่งตัวเป็นพิเศษ นิยมนำดอกไม้ เช่น ดอกชบาเสียบที่หางเปีย สำหรับการแต่งกายในช่วงนี้ ยังคงไม่มีการสวมรองเท้า

การแต่งกายดังกล่าวสอดคล้องกับ จิตติมา ระเด่นอาหมัด (๒๕๒๕,๓๕) ซึ่งระบุว่า รูปแบบการแต่งกายของหญิงชาวไทยมุสลิมตามประเพณีดั้งเดิมที่ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน คือ การสวมชุดกุรง ซึ่งจิตติมา ระเด่นอาหมัดได้กล่าวลักษณะของเสื้อกุรงไว้ว่า เสื้อกุรงเป็นเสื้อคอกลม ผ่าหน้าพอสวมศีรษะได้ ติดกระดุมหรือเข็มกลัด ๑ ตัว แขนยาวจรดข้อมือหรือต่ำกว่าข้อศอก บริเวณใต้รักแร้ระหว่างตัวเสื้อและแขนเสื้อจะเย็บต่อกันด้วยการเสริมผ้าสี่เหลี่ยมขนาดเล็ก ตัวเสื้อค่อนข้างหลวม ยาวคลุมสะโพก คล้ายกับเสื้อ Kurta ของหญิงชาวปากีสถาน เมื่อสวมเสื้อกุรงนิยมนุ่งคู่กับผ้าปาเต๊ะ หรือผ้าชนิดเดียวกับที่ใช้ตัดเสื้อกุรง โดยนิยมนุ่งจีบรวบไว้ข้างสะเอวด้านใดด้านหนึ่งเช่นเดียวกับการนุ่งผ้าของชาวรัฐยะโฮ ในประเทศมาเลเซีย และนิยมไว้ผมยาวเกล้ามวยผม หรือถักเปีย ดังภาพที่ ๓๗๘

ภาพที่ ๓๗๘ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

สำหรับการแต่งกายของหญิงสาวด้วย “ชุดกระโจมอก” จิตติมา ระเด่นอาหมัด (๒๕๒๕,๓๘) ได้ระบุว่า หญิงสาวชาวไทยมุสลิมในอดีต นิยมนุ่งชุดกระโจมอกในขณะอยู่บ้านหรือออกนอกบ้าน ซึ่งชุดกระโจมอกดังกล่าวจะประกอบด้วยผ้า ๓ ชิ้น คือ ผ้าชิ้นแรกเป็นผ้านุ่ง ซึ่งนิยมนุ่ง “โสร่งปาเต๊ะ” (ผ้าปาเต๊ะ) หรือนุ่ง “ผ้าสตือรอ” (ผ้าไหม) โดยนุ่งยาวกรอมเท้า ผ้าชิ้นที่สองเป็นผ้ากระโจมอก นิยมใช้ “ผ้าแอแจ๊ะ”(Ajeh) ซึ่งเป็นผ้าไหมมีลวดลายต่างๆ หรืออาจใช้ “ผ้าตลือโป๊ะ” ซึ่งเป็นผ้าไหมลิโป้จากประเทศจีน หรือใช้ “ผ้าปาเต๊ะ”สำหรับนุ่งกระโจมอก ซึ่งขนาดของผ้ากระโจมอก ส่วนใหญ่มีความกว้าง ๓๐-๓๖ นิ้ว และยาว ๘๐-๙๐ นิ้ว วิธีนุ่งผ้ากระโจมอกจะใช้การขมวดปมตรงกลางระหว่างอก และปล่อยชายผ้าให้ห้อยยาวเป็นมุมแหลม ส่วนผ้าชิ้นที่สามเป็นผ้าคลุมศีรษะ ซึ่งเป็นผ้าป่านที่มีดอกดวงสวยงามหรือใช้ “ผ้าปลางิง” ซึ่งเป็นผ้าแพรชนิดหนึ่งที่มีการทำดอกดวงบนผืนผ้าโดยใช้ใบตองแห้งของกล้วยตานีนำมามัดกับผ้าส่วนที่ต้องการให้เป็นดอกแล้วย้อมสีพื้น ปัจจุบันหญิงชาวไทยมุสลิมได้เลิกนุ่งชุดกระโจมอกไปแล้วประมาณ ๘๐ ปีที่ผ่านมา สำหรับทรงผมอาจจะเกล้ามวยหรือปล่อยไปด้านหลัง ดังภาพที่ ๓๗๙

ภาพที่ ๓๗๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔

สำหรับการแต่งกายของหญิงชาวไทยมุสลิม ที่อาศัยในท้องถิ่นซึ่งมีชาวไทยพุทธอาศัยอย่างหนาแน่น พบว่า มีการแต่งกายเหมือนกับชาวไทยพุทธ ซึ่งกอริด๊ะ มัดอาดัม (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า หญิงสาวชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสงขลา เมื่ออยู่กับบ้านจะนุ่งโจงกระเบนหรือนุ่งผ้าถุงซึ่งเป็นผ้าพื้นยาวกรอมเท้า และคาดผ้าแถบในลักษณะเหมือนกับการนุ่งกระโจมอก ซึ่งผ้าแถบที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นผ้าพื้นสีอ่อนหรือสีเข้ม ไว้ผมยาวเกล้ามวย หากออกนอกบ้านอาจใช้ผ้าคลุมศีรษะ และไม่สวมรองเท้า

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔

จากเวทีระดมความคิดพบว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔ หญิงสาวเมื่อไปร่วมงานต่างๆ ในโอกาสพิเศษหรืองานประเพณี เช่น งานฮารีรายอ งานเมาลิด งานมโซะยาวี (เข้าสุนัต) และงานแต่งงาน นิยมแต่งกายด้วยการสวมชุดกุรง โดยนุ่งผ้าถุงสีพื้นหรือผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อกุรงซึ่งเป็นเสื้อคอกลม ผ่าหน้าพอสวมศีรษะได้ ตัวเสื้อแบบหลวมๆ แขนเสื้อเข้ารูปและยาวจรดข้อมือ ชายเสื้อยาวระดับเข่าหรือสวมเสื้อบานง ซึ่งตัดด้วยผ้าลายดอกหรือผ้าพื้นเนื้อบางและสีสดใส ซึ่งจิตติมา ระเด่นอาหมัด (๒๕๔๙,๓๙-๔๐) ได้อธิบายถึงลักษณะการแต่งกายด้วยชุดบานงไว้ว่า ชุดบานงเป็นการแต่งกายแบบดั้งเดิมที่สืบทอดวิวัฒนาการการแต่งกายอีกขั้นหนึ่งของหญิงชาวไทยมุสลิม ซึ่งได้รับอิทธิพลจากประเทศอินโดนีเซีย และเป็นที่ชุดนิยมของหญิงมุสลิมโดยเฉพาะในกลุ่มของหญิงวัยสาว เสื้อบานงเป็นเสื้อที่มีลักษณะคล้ายเสื้อกบายอแต่เสื้อบานงค่อนข้างเข้ารูปมากกว่า คำว่า “เสื้อบานง” ภาษามลายูกลางเรียกว่า “บันดง” มาจาก Banduang ซึ่งเป็นชื่อเมืองทางตะวันตกของเกาะชวา เสื้อบานงนิยมสวมคู่กับการนุ่งผ้าถุงธรรมดาหรือผ้ายกหรือผ้าพัน (เป็นผ้าผืนสี่เหลี่ยม ยาว ๓ เมตร ไม่เย็บเป็นถุง มีลวดลายเหมือนผ้าปาเต๊ะ) ซึ่งภาษาท้องถิ่นเรียกผ้าชนิดนี้ว่า “กาเฮงลือปะ” สำหรับวิธีนุ่งผ้าพัน นิยมพับชายผ้าด้านหน้าให้เป็นจีบทบซ้อนกันแบบหน้านาง โดยการม้วนชายผ้าที่เอว หรือเหน็บชายผ้าไว้ตรงกลางสะเอวและปล่อยชายผ้าด้านล่างให้เป็นมุมทแยงเล็กน้อย สวมเสื้อบานงซึ่งเป็นเสื้อคอวีที่ตัวเสื้อเป็นทรงค่อนข้างเข้ารูป ผ่าหน้าและพับริมปกเกยซ้อนกัน ติดกระดุมโลหะ ๓ เม็ด หรือเข็มกลัด ๓ ตัว โดยกระดุมแต่ละเม็ดร้อย

ด้วยโซ่โลหะร้อยเรียงกระดุมแต่ละเม็ดเข้าด้วยกัน เสื้อบานงนิยมตัดเย็บด้วยผ้าเนื้อค่อนข้างบางเบา โดยอาจจะมีการปักฉลุเป็นลวดลายที่ชายเสื้อ มีการสวมเครื่องประดับเพื่อความสวยงาม และบ่งบอกถึงความมีฐานะ ส่วนใหญ่เป็นเครื่องประดับทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ แหวน ต่างหู กำไลมือ และกำไลข้อเท้า ซึ่งกำไลข้อเท้าของหญิงชาวไทยมุสลิมจะเป็นกำไลที่ทำจากเงิน ทองคำ หรือนากแบบกลวง มีลวดลายแบบเกลียวเชือก และมีหัวเป็นรูปบัวตูมและมีลวดลายสวยงาม นิยมเกล้ามวยผมโดยใช้ปิ่นเป็นรูปดอกไม้ปักที่มวยผม และสวมรองเท้าปลายแหลม ดังภาพที่ ๓๘๐

ภาพที่ ๓๘๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔

สำหรับหญิงวัยผู้ใหญ่นิยมสวมชุดกุรุงหรือชุดบานงเช่นเดียวกับหญิงสาว โดยหญิงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโสร่งหรือผ้าปาเต๊ะยาวกรอมเท้า คาดเข็มขัดเงิน สวมเสื้อกุรุงที่มีแขนยาวจรดข้อมือ ตัวเสื้อยาวคลุมเข่า ตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้นหรือผ้าลายดอก หรือสวมเสื้อบานง แขนยาวจรดข้อมือ ส่วนใหญ่ตัดเย็บจากผ้าลูกไม้ ผ้าลายดอกสีฉูดฉาด หรือผ้าพื้นเนื้อบาง (ขึ้นอยู่กับรสนิยมและฐานะของผู้สวมใส่) สำหรับทรงผมนิยมเกล้ามวยสูงระดับกลางศีรษะ โดยใช้ปิ่นปลายแหลมที่มีหัวปิ่นเป็นรูปดอกไม้ปักที่มวยผม หรืออาจใช้ที่ครอบมวยผมซึ่งทำจากทองคำหรือนาก หรืออาจจะใช้ดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม เช่น ดอกมะลิ ดอกจำปา ดอกจำปี ร้อยเป็นพวงแล้วนำมาพันรอบๆ มวยผม และติดกิ๊บที่ผมเพื่อไม่ให้ผมหลุด มีการสวมเครื่องประดับทำจากทองคำหรือนาก เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ และกำไลข้อเท้า สวมรองเท้าแบบเปิดส้น โดยหัวรองเท้าจะมีลักษณะเป็นปลายแหลมและงอน มีการพกผ้าเช็ดหน้าเพื่อห่อของชิ้นเล็กไว้พกติดตัว ซึ่งผ้าเช็ดหน้าดังกล่าวมีลักษณะเป็นผ้าสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดใหญ่ วิธีใช้จะพับมุมผ้าแล้วม้วนชายผ้าทั้งสองข้างและผูกไว้ด้วยกัน เมื่อพับผ้าเช็ดหน้าเสร็จแล้วอาจจะเก็บไว้ในกระเป๋าถือ หรือใส่ไว้ในเสื้อชั้นในด้านหน้า หรืออาจจะเหน็บไว้กับเข็มขัด ดังภาพที่ ๓๘๑

ภาพที่ ๓๘๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

นอกจากนี้ หากเป็นการแต่งกายในพิธีหรือในโอกาสสำคัญ หรืองานพิธีทางศาสนา หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่จะแต่งกายค่อนข้างมิดชิดและถูกต้องตามศาสนาบัญญัติ ซึ่งวาที ทรัพย์สิน (๒๕๕๐, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมจะต้องเป็นการแต่งกายที่เป็นไปตามศาสนาบัญญัติ การแต่งกายของหญิงสาวในอดีตจะมีการแต่งกาย ด้วยวิธีการคลุม การพัน และแต่งตัวเคร่งครัดเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษหรือพิธีการสำคัญทางศาสนา ซึ่ง จิตติมา ระเด่นอาหมัด (๒๕๒๘, ๓๘) ระบุว่าผู้หญิงชาวไทยมุสลิมต้องปกปิดทั่วร่างกาย เว้นแต่ใบหน้ากับมือเท่านั้น การแต่งกายของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะจังหวัดปัตตานี โดยการแต่งกายในระดับในราชสำนักจนถึงระดับชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นการดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับโอกาส แต่คงมีลักษณะเด่นบางอย่างไว้ นั่นคือ ต้องมิดชิด ซึ่งเป็นหลักยึดถือและปฏิบัติของชาวไทยมุสลิมที่เคร่งครัดต่อศาสนาว่า หญิงมุสลิมจะแต่งกายด้วยอาภรณ์รูปแบบใดไม่สำคัญ ที่สำคัญ คือ ต้องปกปิดอวัยวะส่วนที่ศาสนาให้ปกปิด ทั้งนี้ให้ถือว่าเป็นผู้หญิงมีฐานะสูงส่ง เด่นดีและเป็นที่เคารพนับถือ ดังจะเห็นได้จากการแต่งกายของหญิงชาวไทยมุสลิมในเมืองปัตตานี ในโอกาสเข้าเฝ้าพระบาทพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสเสด็จประพาสปักษ์ใต้ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ ซึ่งหญิงชาวไทยมุสลิมที่เฝ้าต้อนรับในห้องประทับจะแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ ผ้าถุงสีพื้น หรือนุ่งผ้าตา (โสร่งลายตาหมากรุก)ยาวกรอมเท้า และสวมเสื้อกุรงแขนยาวสามส่วนหรือยาวจรดข้อมือ มีการไว้ผมยาวแล้วเกล้ามวยเรียบร้อย แล้วใช้ “ผ้าปลางิง” คลุมศีรษะในลักษณะของการวางพาดคลุมศีรษะโดยไม่รวบชายผ้า ซึ่งต่างจากการคลุมผมแบบปัจจุบัน ดังภาพที่ ๓๘๒

ภาพที่ ๓๘๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง (ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

หากเป็นการเฝ้ารับเสด็จโดยทั่วไป นอกจากการหญิงสาวจนถึงผู้ใหญ่จะแต่งกายด้วยชุดกุรงแล้ว อาจจะสวมชุดกระโจมอกโดยนุ่งผ้าปาเต๊ะ หรือ “ผ้าสตือรอ” (ผ้าไหม) เย็บเป็นถุง หรือนุ่ง “ผ้าตา” ยาวกรอมเท้า และนุ่งผ้ากระโจมอกเหมือนกับอยู่บ้านเพียงแต่ใช้ผ้าคุณภาพดีกว่า ผ้ากระโจมอกดังกล่าวมีลักษณะคล้ายผ้าแถบแต่จะเป็นผ้าผืนใหญ่กว่า (ความกว้างมากกว่า) ผ้าแถบมาก เมื่อกระโจมอกแล้วชายผ้าจะยาวคลุมสะโพก ผ้าสำหรับกระโจมอกนิยมใช้ “ผ้าแอแจ๊ะ” (Ajeh) ซึ่งเป็นผ้าไหมที่มีลวดลายต่างๆ เช่น ลายคดกริชแนวนอน ลายมัดหมี่ หรือลายปาเต๊ะ หรือผ้าตลือโป๊ะ (ผ้าไหมลิโป้จากเมืองจีน) หรือผ้าปาเต๊ะ โดยนุ่งให้ชายผ้าทั้งสองข้างห้อยอยู่ตรงกลางอก และใช้ผ้าผืนยาวซึ่งทำจากผ้าป่านมีลวดลายเป็นดอกสวยงามคลุมศีรษะ หรืออาจใช้ “ผ้าปลางิง” ซึ่งเป็นผ้าแพรที่มีลายเป็นดอกดวงขนาดใหญ่ วิธีคลุมผมอาจจะปล่อยชายทั้งสองข้างไว้ด้าน หรืออาจตลบชายข้างใดข้างหนึ่งให้พาดโอบไปทางด้านหลัง นิยมเกล้ามวยแบบโบราณหรือม้วนเก็บผมให้เรียบร้อย (จิตติมา ระเด่นอาหมัด , ๒๕๔๕ : ๓๘ และเวทีระดมความคิด) และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่๓๘๓ และ ๓๘๔

ภาพที่ ๓๘๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ภาพถ่ายเนื่องในโอกาสเข้าเฝ้าฯรัชกาลที่ ๖ เสด็จประพาสปักษ์ใต้-ตรังกานู (ที่มา: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

ภาพที่ ๓๘๔ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยสาวถึงผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ.๒๔๔๘
ภาพถ่าย ขบวนแห่บุหงาสิเระ ถวายรัชกาลที่ ๖ ครั้นเสด็จประพาสปักษ์ใต้-ตรังกานู (ที่มา :หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยหนุ่มสาวจนถึงผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโสร่งหรือนุ่งผ้าปาเต๊ะแบบทำชายพกไว้ด้านข้างลำตัว และม้วนชายผ้าตรงสะเอวให้ซ้อนกันหลายๆ ชั้น จนโสร่งสั้นระดับเข่าหรือหน้าแข้ง ไม่สวมเสื้อ หรือหากสวมเสื้อนิยมสวมคอกลมสีขาว ผ่าหน้าถึงกลางหน้าอก เป็นเสื้อแขนสั้นทรงหลวมๆ มักมีกระเป๋าปะ ๓ ใบ ตัวเสื้อยาวพอคลุมสะโพก ภาษามลายูถิ่นเรียกว่าเสื้อ “บายูมลายู” ไว้ผมสั้นรองทรง และไม่สวมรองเท้า สำหรับหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะ โสร่ง ผ้าถุงสีพื้น หรือนุ่งผ้าปาลิกัตผืนเก่าที่ไม่ได้ใช้นุ่งในงานพิธีสำคัญ โดยนุ่งแบบป้ายข้าง ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อกุรง คอวีหรือคอกลมที่ผ่าหน้าถึงกลางอก ติดกระดุมโลหะสีทอง ๑ เม็ด แขนกระบอก ยาวระดับข้อศอกหรือยาวสาม ไว้ผมยาวเกล้ามวย หากเป็นหญิงสาวนิยมถักเป็นเปียคู่หรือเปียเดี่ยวและนิยมเหน็บดอกไม้สีสดที่หางเปีย เช่น ดอกชบาที่หางเปีย นอกจากนี้ หญิงชาวไทยมุสลิมอาจจะสวม “ชุดกระโจมอก” ซึ่งประกอบด้วยผ้า ๓ ชิ้น คือ ผ้านุ่ง นิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะหรือนุ่ง “ผ้าสตือรอ” (ผ้าไหม) ยาวกรอมเท้า ผ้าชิ้นที่สองเป็นผ้ากระโจมอก ขนาดกว้าง ๓๐-๓๖ นิ้ว และยาว ๘๐-๙๐ นิ้ว โดยใช้ “ผ้าแอแจ๊ะ” (ผ้าไหมมีลวดลาย) “ผ้าตลอโป๊ะ” ซึ่งเป็นผ้าไหมลิโป้จากประเทศจีน หรือใช้ “ผ้าปาเต๊ะ” โดยขมวดเป็นปมตรงกลางระหว่างอกและปล่อยชายผ้าให้ห้อยยาวตรงกลางลำตัว ส่วนผ้าชิ้นที่สามเป็นผ้าคลุมศีรษะนิยมใช้“ผ้าปลาอิง” คลุมผม และนิยมเกล้ามวย (หรืออาจจะปล่อยผมเมื่ออยู่ในบ้าน) อย่างไรก็ตาม อาจจะพบหญิงชาวไทยมุสลิมบางคนนุ่งโจงกระเบนหรือนุ่งผ้าถุงสีพื้นยาวกรอมเท้า และคาดผ้าแถบ ไว้ผมยาวเกล้ามวย ไม่คลุมศีรษะ แต่หากออกนอกบ้านจะใช้ผ้าคลุมศีรษะ และไม่สวมรองเท้า โดยเฉพาะหญิงมุสลิมที่อาศัยในแถบที่มีชาวไทยพุทธอาศัยอยู่หนาแน่น

ในโอกาสพิเศษ ชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงขายาวแบบหลวมๆเหมือนกางเกงจีนแต่ติดกระดุมที่สะเอวหรือนุ่งโสร่งลายตาหมากรุก ภาษามลายูกลางเรียกว่า "โสร่งปาลิกัต" หรือภาษามลายูท้องถิ่นเรียกว่า "โสร่งแปลก๊ะ" โดยนุ่งยาวกรอมเท้า มีการขมวดปมกลางลำตัวหรือทำชายพกไว้เหนือระดับสะดือ สวมเสื้อ "ตือโละบลางอ" ซึ่งเป็นเสื้อคอตั้ง ผ่าหน้าถึงกลางหน้าอก ติดกระดุม ๒-๓ เม็ด แขนกระบอกยาวจรดข้อมือ ตัวเสื้อทรงหลวมๆ ไว้ผมสั้น สวมหมวกซอเกาะ และไม่สวมรองเท้า หากเป็นการแต่งกายในพิธีแต่งงาน เจ้าบ่าวนิยมนุ่งโสร่ง "แปลก๊ะ" ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อตือโละบลางอสีขาว สวมหมวกซอเกาะ หรือใช้ผ้าโพกศีรษะพันทบอย่างสวยงาม นอกจากนี้หากเป็นการแต่งกายในพิธีสำคัญ เช่น การแต่งกายเพื่อเฝ้ารับเสด็จรัชกาลที่ ๕ เนื่องในวโรกาสเสด็จปักษ์ใต้ ชายชาวไทยมุสลิมนิยมนุ่งโสร่งลายตาหมากรุกหรือโสร่งปาลิกัต (โสร่งแปลก๊ะ) ยาวระดับแข้งหรือระดับเข่า คาดผ้าสลีแน สวมเสื้อคอกลมผ่าหน้าถึงกลางหน้าอก แขนสั้นระดับศอก และสอดชายเสื้อไว้ในโสร่ง สวมหมวกซอเกาะหรือโพกศีรษะ สวมหมวกซอเกาะสีดำหรือใช้โพกผ้าทับหมวกอีกครั้ง หรืออาจสวมชุด "ปูฌอปอตอง" โดยนุ่งผ้าไหมสีฉูดฉาดนุ่งทับชายเสื้อเหมือนการนุ่งผ้าขาวม้า และใช้ "ผ้าบือแฆ" คาดทับบนผ้าปูฌอปอตองอีกชั้นหนึ่ง สวมเสื้อคอกลมสีขาว ผ่าหน้าลึกพอสวมทางศีรษะได้ ติดกระดุมสามเม็ด แขนสั้น เหน็บกริชหรือหอกไว้ที่สะเอว นิยมใช้ "ผ้าสตาแง" (ภาษามลายูเรียกว่า "สตางัน") โพกศีรษะ สำหรับข้าราชการชายชาวไทยมุสลิมจะนุ่งกางเกงสีขายาวระดับกลางแข้ง (คล้ายกางเกงจีน) สวมเสื้อซึ่งมีรูปแบบเหมือนกับเสื้อราชปะแตนสีเข้ม และสวมหมวกซอเกาะ

สำหรับการแต่งกายของหญิงสาวในโอกาสพิเศษ นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นหรือผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อกุรงแขนยาวจรดข้อมือ ตัวเสื้อยาวระดับเข่า หรืออาจนุ่งผ้าถุงธรรมดา ผ้ายก หรือนุ่งผ้าพัน (ภาษาท้องถิ่นเรียกว่า "กาเฮงลือปะ") โดยนุ่งพับเป็นจีบทบซ้อนกันแบบหน้านาง หรือเหน็บชายผ้าไว้ตรงกลางสะเอวและปล่อยชายผ้าด้านล่างให้เป็นมุมทแยงเล็กน้อย แล้วสวมเสื้อบานง สวมเครื่องประดับจากทองคำ เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ แหวน ต่างหู กำไลมือ และกำไลข้อเท้า เกล้ามวยผมโดยใช้ปิ่นเป็นรูปดอกไม้ปักที่มวยผม สวมรองเท้าปลายแหลม ส่วนหญิงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโสร่งหรือผ้าปาเต๊ะยาวกรอมเท้า คาดเข็มขัดเงิน สวมเสื้อกุรง แขนยาวจรดข้อมือ ตัวเสื้อยาวคลุมเข่า ตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้นหรือมีลายดอก หรืออาจจะสวมเสื้อบานง แขนยาวจรดข้อมือ ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้หรือมีลายสีฉูดฉาดหรือผ้าพื้นเนื้อบาง นิยมเกล้ามวยสูงระดับกลางศีรษะโดยใช้ปิ่นปักที่มวยผมหรือใช้ที่ครอบมวยผม และเหน็บพวงดอกไม้รอบๆมวยผม นิยมสวมเครื่องประดับทำจากทองคำหรือนาก เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ และกำไลข้อเท้า สวมรองเท้าแบบเปิดส้นโดยหัวรองเท้าจะมีลักษณะเป็นปลายแหลมและงอน และนิยมพกผ้าเช็ดหน้า หากเป็นการแต่งกายเนื่องในโอกาสการเข้าพบบุคคลสำคัญหรืองานพิธีทางศาสนา จะแต่งกายอย่างเคร่งครัดโดยปกปิดทั่วร่างกาย เว้นแต่ใบหน้ากับมือเท่านั้น โดยหญิงสาวนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ ผ้าถุงสีพื้น หรือนุ่งผ้าตา (โสร่งลายตาหมากรุก) ยาวกรอมเท้า และสวมเสื้อกุรง แขนยาวสามส่วนหรือยาวจรดข้อมือ นิยมไว้ผมยาวแล้วเกล้ามวยให้เรียบร้อย แล้วใช้ "ผ้าปลางิง" คลุมผมแบบปัจจุบัน

๔.๒.๕.๑.๓ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุ ช่วง พ. ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ ชายสูงอายุชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนล่างเมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งโสร่งแปลก๊ะหรือนุ่งผ้าปาเต๊ะยาวกรอมเท้า โดยนุ่งแบบป้ายข้างหรือนุ่งพับทบเข้าหากลางลำตัวแล้วม้วนขอบสะเอวขึ้นให้ผ้ายาวประมาณกลางหน้าแข้ง ไม่สวมเสื้อ แต่อาจใช้ผ้าคาดที่เอวหรือพาดบ่า นิยมไว้สั้นธรรมดาและอาจจะใช้ผ้าโพกศีรษะ ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๓๘๕

ภาพที่ ๓๘๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุ ช่วง พ. ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ ชายสูงอายุเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษ เช่น งานประเพณีหรืองานทางศาสนา นิยมนุ่งโสร่งแปลก๊ะยาวกรอมเท้า โดยนุ่งป้ายธรรมดาและม้วนขอบสะเอวซ้อนกัน สวมเสื้อตือโละบลางอสีขาว และนิยมใช้ผ้าโพกศีรษะ สำหรับวิธีการโพกศีรษะมี ๓ แบบ คือ <u>แบบแรก</u> เรียกว่าการโพกแบบ “บาโล๊ะ” ซึ่งเป็นการนำผ้ามาพันรอบศีรษะแบบง่ายๆ <u>แบบที่สอง</u> เรียกว่า “โคไมนี” หรือ เรียกว่า “บาโล๊ะสาละบัน” ซึ่งเป็นการนำผ้ามาโพกศีรษะแบบประณีตกว่าแบบแรก ซึ่งเป็นที่นิยมในหมู่นักการศาสนาหรือนักการศึกษา หรือผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา หรือคนที่ไปศึกษามาจากตะวันออกกลาง **(ดังภาพที่๓๘๖)** <u>แบบที่สาม</u> คือ สวมกปิเยาะห์แล้วใช้ผ้าพันทับรอบศีรษะ นอกจากนี้ชายสูงอายุบางคนอาจจะสวมเฉพาะกปิเยาะห์อย่างเดียว

ภาพที่ ๓๘๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุ ช่วง พ. ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ หญิงสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ ผ้าบาติกพิมพ์ลาย หรือผ้าแปลก๊ะ ยาวกรอมเท้า โดยนุ่งแบบป้ายข้างธรรมดา ไม่นิยมคาดเข็มขัด หากคาดเข็มขัดจะใช้เข็มขัดโลหะซึ่งทำจากเงินหรือนาก สวมเสื้อกบายอ คอแหลม (คอวี) ผ่าหน้าตลอด หรือสวมเสื้อกุรงผ่าหน้า ขนาดพอสวมทางศีรษะได้ โดยอาจจะติดเข็มกลัดตรงรอยผ่า ๑ ตัว แขนเสื้อยาวสามส่วน ชายเสื้อยาวระดับสะโพก นิยมตัดเย็บด้วยผ้าฝ้าย สำหรับทรงผมนิยมของหญิงสูงอายุนิยมเกล้ามวยสูงระดับกลางศีรษะโดยใช้ลวดปักผมที่เรียกว่า “กมอเจาะ” ซึ่งมีลักษณะเป็นลวดยาวตัดให้โค้งเป็นรูปตัวยู เสียบที่มวยผม เพื่อยึดให้มวยผมติดแน่นไม่หลุดง่าย และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๓๘๗

ภาพที่ ๓๘๗ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ หญิงสูงอายุเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานพิธี หรืองานประเพณี งานมาแกปูโล๊ะ งานฮารีรายอ และงานเมาลิด เป็นต้น นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะหรือผ้าซอแก๊ะยาวกรอมเท้า โดยนุ่งแบบป้ายข้างธรรมดา สวมเสื้อ “กุรง” หรือเสื้อ “กบายอ” ที่ค่อนข้างใหม่กว่าชุดที่ใช้สวมอยู่กับบ้าน สำหรับเสื้อกบายอที่ใช้สวมในโอกาสพิเศษมักจะเป็นเสื้อผ่าหน้าติดกระดุม แขนยาวจรดข้อมือ และมีชายเสื้อเป็นปลายแหลมด้านหน้า ยาวเลยสะโพกเกือบถึงหัวเข่า และตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้หรือผ้ามีลวดลายในตัวทั้งชุด หากเป็นเสื้อกุรงแขนยาว ส่วนใหญ่จะตัดเย็บด้วยผ้าพื้นหรือผ้ามีลายดอกใน สำหรับทรงผมของในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุ คือ เกล้ามวยต่ำ นิยมตกแต่งร่างกายด้วยการสวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ สวมรองเท้าแตะแบบหัวรองเท้าปลายงอนขึ้น หรือสวมเกี๊ยะแบบไม่มีส้น ดังภาพที่ ๓๘๘ และ ๓๘๙

ภาพที่ ๓๘๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างด้วย “เสื้อกบายอ” พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ภาพที่ ๓๘๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างด้วย “เสื้อกุรง” พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

นอกจากนี้ หากเป็นการแต่งกายในโอกาสพิเศษเพื่อรับเสด็จรัชกาลที่ ๕ ครั้งเสด็จเยือนเมืองตรังกานู เมื่อ.พ.ศ. ๒๔๕๘ หญิงสูงอายุที่ค่อนข้างมีฐานะนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะหรือผ้าแปลก๊ะ สวมเสื้อกบายอแขนยาวจรดข้อมือ ชายเสื้อยาวระดับเข่า ตัดเย็บด้วยผ้าแพร หรือผ้าไหมที่มีลวดลายในตัว ตกแต่งร่างกายด้วยการสวมสร้อยคอ ตุ้มหู ไว้ผมยาวเกล้ามวย และสวมรองเท้าซึ่งบางคนอาจจะสวมถุงเท้าด้วย ดังภาพที่๓๙๐

ภาพที่ ๓๙๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔
(ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

สำหรับหญิงสูงอายุในแถบชนบทหรือเป็นชาวบ้านสามัญชนนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ และสวมเสื้อกุรงสีพื้น หรือสวมชุดกระโจมอก และใช้ผ้าโพกศีรษะ ดังภาพที่ ๓๙๑

ภาพที่ ๓๙๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๘
ภาพถ่ายเนื่องในโอกาสการเข้าเฝ้าฯ ร.๕ เสด็จประพาสปักษ์ใต้-ตรังกานู
(ที่มา : ภาพจากจดหมายเหตุแห่งชาติ)

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุชาวไทยมุสลิมนิยมนุ่งโสร่งแปลก๊ะหรือนุ่งผ้าปาเต๊ะยาวกรอมเท้าหรือยาวกลางแข้ง โดยนุ่งแบบข้างหรือนุ่งพับทบเข้าหากลางลำตัว ไม่สวมเสื้อ แต่ใช้ผ้าคาดเอวหรือพาดบ่า ไว้สั้นธรรมดา และมักใช้ผ้าโพกศีรษะ ไม่สวมรองเท้า สำหรับหญิงสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะหรือนุ่งผ้าแปลก๊ะยาวกรอมเท้า โดยนุ่งแบบป้ายข้าง อาจจะคาดเข็มขัดโลหะทำจากเงินหรือนาก นิยมสวมเสื้อกบายอหรือเสื้อกุรง ผ่าหน้าถึงกลางอก ติดเข็มกลัด ๑ ตัว แขนยาวสามส่วน ชายเสื้อยาวระดับสะโพก ไว้ผมยาวเกล้ามวยระดับกลางศีรษะ โดยใช้ลวดปักผมที่เรียกว่า "กมอเจาะ" เสียบที่มวยผม ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุนิยมนุ่งโสร่งแปลก๊ะยาวกรอมเท้า โดยนุ่งป้ายธรรมดา สวมเสื้อตือโละบลางอ และโพกศีรษะ ซึ่งมี ๓ วิธี คือ แบบ "บาโล๊ะ" คือการพันผ้ารอบศีรษะแบบเรียบง่าย "โคไมนี" หรือเรียกว่า "บาโล๊ะสาละบัน" คือ การโพกศีรษะแบบประณีตกว่า นิยมในหมู่นักการศาสนา นักการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา และผู้ที่เคยศึกษาจากตะวันออกกลาง ส่วนวิธีการสุดท้าย คือ สวมกปิเยาะห์แล้วใช้ผ้าพันทับรอบศีรษะ หรืออาจจะสวมเฉพาะกปิเยาะห์เพียงอย่างเดียว สำหรับหญิงสูงอายุเมื่อไปร่วมงานพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะหรือผ้าซอแก๊ะยาวกรอมเท้า โดยนุ่งแบบป้ายข้าง สวมเสื้อ "กุรง" สีพื้นหรือมีลายดอกหรือสวมเสื้อ "กบายอ" ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้หรือผ้ามีลายในตัว นิยมไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำ สวมเครื่องประดับ เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ และสวมรองเท้าเปิดส้นที่มีหัวรองเท้ายาวงอน หรือสวมเกี๊ยะแบบไม่มีส้น หรือนุ่งชุดกระโจมอก ใช้ผ้าโพกศีรษะ

๔.๒.๕.๒. รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐)

๔.๒.๕.๒.๑ การแต่งกายของวัยเด็กชาวไทยมุสลิมภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐ เด็กผู้ชายเมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งโสร่งลายตาหมากรุก สั้นประมาณเข่า ไม่สวมเสื้อ ไว้ผมสั้น ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๓๙๒

ภาพที่ ๓๙๒ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายในช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ เด็กผู้ชายเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษ เช่น งานฮารีรายอ งานเมาลิด นิยมนุ่งกางเกงขายาวหรือนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นระดับศอกหรือแขนยาวจรดข้อมือ ไว้ผมสั้นเกรียนแบบทรงนักเรียน สวมหมวกซอเกาะ และไม่สวมรองเท้า อย่างเช่น การแต่งกายของของนักเรียนชายที่เข้าแคมป์ไฟปราบกบฏปัตตานี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ ดังภาพที่ ๓๙๓

ภาพที่ ๓๙๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๖

ที่มา : อเนก นาวิกมูล (๒๕๓๖ :๑๑๔)

นอกจากนี้นักเรียนชายในโรงเรียนสอนศาสนา (โรงเรียนปอเนาะ) นิยมนุ่งกางเกงขายาวสีดำหรือสีกรมท่าหรือนุ่งโสร่งลายตาราง สวมเสื้อตือโละบลางอหรือสวมเสื้อเชิ้ตแขนยาว สวมหมวกกปิเยาะห์ และสวมรองเท้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๓๙๔

ภาพที่ ๓๙๔ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ เด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนล่างเมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้าโดยนุ่งแบบป้ายข้างธรรมดา หรือ นุ่งกระโปรงยาว สวมเสื้อซึ่งตัดเย็บโดยช่างหรือเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่หาซื้อจากท้องตลาด เช่น เสื้อเชิ้ต เสื้อคอฮาวาย ไว้ผมสั้น ประมาณติ่งหู ดังภาพที่ ๓๙๕

ภาพที่ ๓๙๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ เด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนล่างเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานเมาลิด งานมาโซะยาวี นิยมสวมชุดกุรงขนาดพอดีตัว ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน ไม่สวมรองเท้า (ดังภาพที่๓๙๖) หากเป็นเด็กในเมืองที่ครอบครัวค่อนข้างมีฐานะ มักสวมรองเท้า

ภาพที่ ๓๙๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งลายตาหมากรุก โดยนุ่งสั้นระดับเข่า ไม่สวมเสื้อ ไว้ผมสั้น ไม่สวมรองเท้า ส่วนเด็กผู้หญิงนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ แบบป้ายข้างธรรมดา หรือ กระโปรง และสวมเสื้อซึ่งตัดเย็บโดยช่างหรือเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่หาซื้อจากท้องตลาด เช่น เสื้อเชิ้ตแขนสั้น ไว้ผมสั้น ประมาณติ่งหู

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขายาว หรือนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นระดับศอกหรือแขนยาวจรดข้อมือ ไว้ผมสั้นเกรียนแบบทรงนักเรียน สวมหมวกซอเกาะ และไม่สวมรองเท้า หากเป็นนักเรียนชายในโรงเรียนสอนศาสนา (โรงเรียนปอเนาะ) นิยมนุ่งกางเกงขายาวสีดำหรือสีกรมท่าหรือนุ่งโสร่งลายตาราง สวมเสื้อตือโละบลางอหรือเสื้อเชิ้ตแขนยาว สวมหมวกกปิเยาะห์และสวมรองเท้าหุ้มส้น สำหรับเด็กผู้หญิง นิยมสวมชุดกุรงขนาดพอดีตัว ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน ไม่สวมรองเท้า หากเป็นเด็กในเมืองที่ครอบครัวค่อนข้างมีฐานะ มักจะสวมรองเท้า

๔.๒.๕.๒.๒ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

จากเวทีระดมความคิด พบว่า พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๐ (สมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นต้นมา) ชายหนุ่มชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนล่างเมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งโสร่งลายหมากรุก กางเกงและนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อกล้าม ไว้ผมสั้นรองทรง ดังภาพที่ ๓๙๗

ภาพที่๓๕๗ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๕๐

สำหรับการแต่งกายของชายวัยผู้ใหญ่ ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐ เมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งโสร่งหรืออาจจะนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ โดยเฉพาะชาวประมงนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ ไม่สวมเสื้อหรือหากสวมเสื้อจะนิยมเสื้อคอกลม ผ่าหน้าพอสวมศีรษะได้ ไม่มีกระดุม มีทั้งแบบ แขนสั้น แขนยาว อาจมีการผ่าชายเสื้อด้านข้างทั้งสองด้าน หรืออาจไม่ผ่าข้าง มีกระเป๋าปะ ๓ ใบ หรือเรียกว่า “เสื้อบายูมลายู” ตัดเย็บด้วยผ้าฝ้ายหรือผ้าป่านแล้วแต่ฐานะ ไว้ผมสั้นรองทรง และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่๓๕๘

ภาพที่๓๕๘ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๔ ชายหนุ่มชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนล่าง เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษหรืองานประเพณี นิยมนุ่งกางเกงขายาวที่ตัดเย็บด้วยผ้าพื้น และสวมเสื้อตือโละบลางอ ซึ่งเป็นเสื้อคอตั้ง แขนยาว ผ่าหน้าพอสวมศีรษะได้ ติดกระดุม ๒-๓ เม็ด มีกระเป๋าปะ ๓ ใบ สวมหมวกแขก สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น หรือ อาจจะไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่๓๕๙

ภาพที่ ๓๙๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓

ต่อมาในช่วง พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นต้นมา (ภายหลังสมัยรัฐนิยม) ชายหนุ่มเมื่อออกนอกบ้าน นิยมนุ่งกางเกงขายาว หรือ นุ่งกางเกงยีนส์ โดยเฉพาะ “กางเกงยีนส์ริมแดง” ซึ่งเป็นที่นิยมมากในบรรดาวัยรุ่นสมัยนั้น และนิยมคาดเข็มขัดหนังที่มีหัวเข็มขัดขนาดใหญ่ สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาว หรือเสื้อยืดโปโล หรือเสื้อปกฮาวาย แบบผ่าหน้าตลอดและติดกระดุมด้านหน้า สวมกปิเยาะห์ ดังภาพที่๔๐๐

ภาพที่ ๔๐๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๐

สำหรับการแต่งกายของชายวัยผู้ใหญ่ในช่วงสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม (พ.ศ. ๒๔๘๔) เมื่อออกนอกบ้าน เช่น ไปทำงาน หรือไปงานเลี้ยง นิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมสูทสากล อาจจะผูกเนคไทหรือสวมเฉพาะเสื้อเชิ้ตแขนยาว โดยชายวัยผู้ใหญ่มักแต่งกายแบบสุภาพด้วยการสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัดหนังสีดำ ไว้ผมสั้นรองทรง อาจสวมหมวกซอเกาะ สวมถุงเท้าและสวมรองเท้าหนังหุ้มส้น ยี่ห้อ “แบแหระ”(Barey) ซึ่งเป็นรองเท้ายี่ห้อดังจากประเทศอังกฤษ ซึ่งในช่วงนั้น ราคาคู่ละ ๒๐๐ บาท ดังภาพที่ ๔๐๑

ภาพที่ ๔๐๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๕๐

สำหรับการแต่งกายสำหรับประกอบพิธีทางศาสนา เช่น พิธีละหมาด ชายวัยผู้ใหญ่ในช่วง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐ จะแต่งกายด้วยการนุ่งโสร่งลายตารางยาวประมาณหน้าแข้ง สวมเสื้อสีขาวคอกลม ผ่าหน้าพอสวมทางศีรษะได้ แขนยาวจรดข้อมือ ตัวเสื้อทรงตรงยาวคลุมสะโพก สวมกปิเยาะห์หรือใช้ผ้าโพกศีรษะทับกปิเยาะห์อีกชั้นหนึ่ง หรืออาจโพกศีรษะเพียงอย่างเดียว ดังภาพที่ ๔๐๒

ภาพที่ ๔๐๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

ในช่วงสมัยจอมพล แปลก พิบูลสงคราม (พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๕๐) หญิงสาวเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขายาว โสร่ง หรือผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อยืดหรือเสื้อเชิ้ต เสื้อคอกลม ผ่าหน้าพอสวมศีรษะได้ แขนตุ๊กตา หรืออาจจะนุ่งกระโจมอกด้วยผ้าโสร่ง สำหรับทรงผมของหญิงสาวในช่วงนี้ที่นิยมกันมากที่สุด คือ ผมดัดหยิก และดัดเป็นลอน และนิยมสวมเครื่องประดับที่มีค่าเพื่อความสวยงาม เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ กำไลลักษณะต่างๆ ดังภาพที่ ๔๐๓

ภาพที่ ๔๐๓ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๔

สำหรับหญิงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า ด้วยการนุ่งแบบป้ายข้าง สวมเสื้อกุรงคอกลม ผ่าหน้าพอสวมศีรษะได้ แขนสามส่วน ชายเสื้อยาวระดับสะโพก ตัดเย็บจากผ้าสีพื้น นิยมไว้ผมยาวถักเปียเดี่ยวหรือเกล้ามวย และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๔๐๔

ภาพที่ ๔๐๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๕๐

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓ หญิงสาวชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนล่างเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะยาวกรอมเท้า โดยนุ่งแบบป้ายข้างธรรมดา สวมเสื้อกุรงยาวคลุมสะโพกหรือยาวระดับเข่า ลักษณะของเสื้อกุรงแขนสามส่วนและมักมีระบายที่ปลายแขน ซึ่งตัดเย็บด้วยผ้าเนื้อบางหรือผ้าลูกไม้ที่มีสีเดียวกับตัวเสื้อ หรือหากไม่มีระบายจะใช้ผ้าที่มีลวดลาย เช่น ผ้าลายดอก ซึ่งบางคนอาจนิยมทำระบายที่คอเสื้อด้วย หากเป็นเสื้อกุรงที่ตัดเย็บจากผ้าเนื้อบางมักสวมเสื้อทับไว้ข้างใน สำหรับทรงผมของหญิงสาวในช่วงนี้ นิยมไว้ผมยาวแล้วถักเปีย หรืออาจมัดรวบผมเป็นหางม้าไว้ด้านหลัง และอาจใช้ผ้าผูกผม สวมเครื่องประดับต่างๆ เพื่อความสวยงาม

ส่วนใหญ่เป็นเครื่องประดับที่ทำจากทองคำ หรือนาก เช่น กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า สร้อยคอ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันตามฐานะ ดังภาพที่ ๔๐๕

ภาพที่ ๔๐๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓

การแต่งกายของหญิงสาวในสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม (พ.ศ. ๒๔๘๔) หากเป็นผู้ที่มีฐานะดีเมื่อออกนอกบ้านนิยมนุ่งกระโปรงที่มีลักษณะบานมาก (กระโปรงนิวลุค) สวมเสื้อเข้ารูปแขนสั้น เช่น แขนตุ๊กตาหรือสวมเสื้อแขนยาว มีการสวมหมวกปีกกว้างโดยติดโบว์หรือดอกไม้บนหมวก ตกแต่งร่ายกายด้วยเครื่องประดับที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ และสร้อยข้อมือเพื่อความสวยงาม นิยมไว้ผมดัดหยิก หรือให้ปลายงอนขึ้น สวมรองเท้าส้นสูงมีสายคาดบนหลังเท้า ดังภาพที่ ๔๐๖

ภาพที่ ๔๐๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ.๒๔๘๔

สำหรับหญิงสาวทั่วไป นิยมนุ่งกระโปรงเอวรูดซึ่งตัดเย็บด้วยผ้าโสร่งลายตาหมากรุกหรือผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อแขนสั้นหรือแขนยาวทรงเข้ารูป คาดเข็มขัดทับ สวมหมวกของชาวจีนที่มีทรงแหลม (หมวกกุยเล้ย) แทนการสวมหมวกปีกกว้าง

หากเป็นหญิงวัยผู้ใหญ่ คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ (๒๕๔๒ : ๑๑๕) ระบุว่าหญิงวัยผู้ใหญ่นิยมแต่งกายด้วยการสวมชุดประจำถิ่น คือ ชุดกุรง ซึ่งเป็นชุดที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศมาเลเซีย อย่างเช่น การแต่งกายของหญิงวัยผู้ใหญ่ในอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เมื่อออก

นอกบ้านนิยมนุ่งโสร่งหรือกระโปรงที่มีสีเดียวกับเสื้อ สวมเสื้อกุรงแขนยาว ตัวเสื้อยาวเลยเข่าหรือแต่งกายด้วยชุด "บานดา" ซึ่งเป็นชุดที่ต้องนุ่งผ้าพัน สวมเสื้อแบบใดก็ได้ มีทั้งผ้าพื้นหรือผ้าสอดดิ้นเงินดิ้นทองที่เรียกว่า "ผ้าซอแก๊ะ" ซึ่งส่วนใหญ่ชุดบานดานิยมสวมในงานฮารีรายอ งานมงคล งานเข้าสุนัต หรือใส่ไปเที่ยวในโอกาสพิเศษต่างๆ ไม่คลุมผม หากคลุมผมก็จะใช้ผ้าคลุมที่มีสีสันสวยงาม

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มนิยมนุ่งโสร่งลายตาหมากรุก หรือนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่าหรือนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อกล้าม ไว้ผมสั้นรองทรง ส่วนชายวัยผู้ใหญ่ นิยมนุ่งโสร่งหรือผ้าปาเต๊ะยาวกลางแข้ง ไม่สวมเสื้อ หรืออาจจะสวม "เสื้อบายูมลายู" ไว้ผมสั้นรองทรง ไม่สวมรองเท้า สำหรับหญิงสาวเมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งกางเกงขายาว โสร่ง หรือผ้าปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อคอกลมแขนสั้น หรือสวมเสื้อแขนตุ๊กตาที่ผ่าหน้าถึงกลางอก หรืออาจจะนุ่งผ้าปาเต๊ะกระโจมอก ไว้ผมดัดหยิกและดัดเป็นลอน นิยมสวมเครื่องระดับ เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ กำไลลักษณะต่างๆ ส่วนหญิงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะยาวกรอมเท้า แบบป้ายข้าง สวมเสื้อกุรงสีพื้น นิยมไว้ผมยาวถักเปียเดี่ยวหรือเกล้ามวย และไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ ชายหนุ่ม นิยมนุ่งกางเกงขายาวสีพื้น สวมเสื้อตือโละบลางอ สวมหมวกแขก สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น และในช่วงสมัยรัฐนิยม ชายหนุ่มนิยมนุ่งกางเกงขายาว เช่น กางเกงสแล็คหรือกางเกงยีนส์ คาดเข็มขัดหนังเส้นใหญ่ สวมเสื้อแขนยาว เช่น เสื้อเชิ้ต เสื้อยืดโปโล หรือปกฮาวาย สวมกปิเยาะห์ สวมรองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าแตะแบบสุภาพ ส่วนชายวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมสูทสากล อาจจะผูกเนคไท หรือสวมเฉพาะเสื้อเชิ้ตแขนยาว และมักสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัดหนังสีดำ ไว้ผมสั้นรองทรง สวมถุงเท้าและสวมรองเท้าหนังหุ้มส้น หากเป็นการแต่งกายเพื่อประกอบพิธีทางศาสนาทั้งชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่จะนุ่งโสร่งยาวระดับแข้ง สวมเสื้อตือโละบลางอและสวมกปิเยาะห์ หรือใช้ผ้าโพกศีรษะทับกปิเยาะห์อีกชั้นหนึ่ง หรืออาจโพกศีรษะเพียงอย่างเดียว สำหรับการแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวช่วงก่อนสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓) นิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะยาวกรอมเท้า แบบป้ายข้างธรรมดา สวมเสื้อกุรงสีพื้นที่มีระบายที่ปลายแขน หรือเสื้อมีลวดลายในตัว ยาวคลุมสะโพก หรือยาวระดับเข่า ไว้ผมยาวแล้วถักเปียหรือมัดผมเป็นหางม้าติดผมแล้วติดโบว์ผูกผม สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำหรือนาก เช่น กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า สร้อยคอ ต่อมาในสมัยรัฐนิยม หญิงที่มีฐานะดีนิยมนุ่งกระโปรงนิวลุค สวมเสื้อเข้ารูป แขนสั้นหรือแขนยาว สวมหมวกปีกกว้าง สวมเครื่องประดับต่างๆที่ทำจากทองคำ ไว้ผมดัดหยิก หรือผมปลายงอนขึ้น สวมรองเท้าส้นสูงมีสายคาดบนหลังเท้า ส่วนหญิงสาวทั่วไปอาจนุ่งกระโปรงที่ตัดเย็บจากผ้าโสร่งหรือผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อเข้ารูปมีทั้งแขนสั้นและแขนยาว คาดเข็มขัดทับ สวมหมวกทรงแหลมของชาวจีนที่เรียกว่า หมวกกุยเล้ย ส่วนหญิงวัยผู้ใหญ่ นิยมแต่งกายด้วยชุดประจำถิ่น คือ ชุดกุรง โดยนุ่งโสร่งหรือกระโปรงที่มีสีเดียวกับเสื้อ สวมเสื้อกุรงแขนยาว ตัวเสื้อยาวเลยเข่า หรือแต่งกายด้วยชุด "บานดา" ซึ่งเป็นชุดที่ต้องนุ่งผ้าพัน

สวมเสื้อแบบใดก็ได้ มีทั้งผ้าพื้นหรือผ้าสอดดิ้นเงินดิ้นทองที่เรียกว่า “ผ้าซอแก๊ะ” ไม่คลุมผม หากคลุมผมก็จะใช้ผ้าคลุมที่มีสีสันสวยงาม

๔.๒.๕.๒.๓ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

จากเวทีระดมความคิด พบว่าช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ ชายชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ตอนล่างเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งลายตาหมากรุกยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาว สำหรับการแต่งกายของชายสูงอายุในช่วงสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม อาจนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้าหรือนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวสีขาวหรือสีนวลๆ ไว้ผมรองทรงโดยนิยมหวีเสยเปิดหน้าผาก ดังภาพที่ ๔๐๗

ภาพที่ ๔๐๗ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยสูงอายุช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

จากจัดเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ชายสูงอายุเมื่อออกนอกบ้านเพื่อไปร่วมงานต่างๆ ในโอกาสพิเศษ นิยมนุ่งกางเกงขายาวสีดำ สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาว ไว้ผมรองทรง และสวมรองเท้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๔๐๘

ภาพที่ ๔๐๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุ ช่วง พ. ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

จากเวทีระดมความคิด พบว่าในช่วงสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม หญิงสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งหรือผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า ด้วยวิธีป้ายข้างแบบธรรมดา สวมเสื้อกุรง เสื้อกบายอ และเสื้อ “บายูดาแล” ซึ่งเป็นเสื้อชั้นในซึ่งมีลักษณะคล้ายเสื้อสายเดี่ยวแต่สายเสื้อจะมีขนาดใหญ่กว่า ตลอดจนอาจสวมเสื้อแขนสั้น แขนกุด ที่ตัดเย็บจากผ้าสีพื้น มีกระเป๋า ๑ ใบบริเวณชายเสื้อด้านขวามือ และ ไว้ผมเกล้ามวยต่ำ ดังภาพที่ ๔๐๙

ภาพที่ ๔๐๙ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างด้วยชุดกุรง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุในช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

จากเวทีระดมความคิด พบว่าในช่วงสมัยรัฐนิยม หญิงสูงอายุเมื่อออกนอกบ้านนิยมนุ่งผ้าพันซึ่งบางท้องถิ่นเรียกว่า “กาเฮงบือเละ” ซึ่งเป็นผ้าปาเต๊ะผืนยาว วิธีนุ่งนิยมนุ่งแบบพับทบจีบไว้ด้านหน้าแบบหลวมๆ (เพื่อเดินได้สะดวก) ปล่อยปลายผ้าที่พับซ้อนกันให้ห้อยลงด้านล่างเล็กน้อย และเหน็บชายผ้าไว้กลางสะเอวแล้วคาดด้วยเข็มขัดทับ สวมเสื้อกุรง หรือเสื้อกบายอ และใช้ผ้าคลุมศีรษะ

เพียงครึ่งเดียว (คลุมจากส่วนกลางศีรษะถึงท้ายทอย) โดยปล่อยชายผ้าด้านหน้าทั้งสองข้าง ซึ่งภาษาถิ่นเรียกว่า “อะปู” นิยมเกล้ามวยระดับต่ำ ดังภาพที่ ๔๑๐

ภาพที่ ๔๑๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายชาวไทยมุสลิมนิยมนุ่งโสร่งลายตาหมากรุก ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาว โดยในช่วงสมัยรัฐนิยมเป็นต้น อาจพบชายสูงอายุนุ่งโสร่งยกรอมเท้า หรือนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาว ไว้ผมรองทรง สำหรับหญิงนิยมนุ่งโสร่งหรือผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อกุรง เสื้อกบายอ และเสื้อ “บายูดาแล” ซึ่งเป็นเสื้อชั้นในคล้ายเสื้อสายเดี่ยวแต่สายเสื้อมีขนาดใหญ่กว่า หรืออาจสวมเสื้อแขนกุดหรือแขนสั้นที่ตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้น และนิยมมีกระเป๋า ๑ ใบบริเวณชายเสื้อด้านขวามือ ไว้ผมเกล้ามวยต่ำ

ในโอกาสพิเศษ ช่วงสมัยรัฐนิยมเป็นต้นมาชายสูงอายุ นิยมนุ่งกางเกงขายาวสีดำ สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาว ไว้ผมรองทรง และสวมรองเท้าหุ้มส้น สำหรับหญิงสูงอายุ นิยมนุ่งผ้าพัน ภาษาถิ่นเรียกว่า “กาเฮงบือเละ” ซึ่งเป็นผ้าปาเต๊ะผืนยาว นิยมนุ่งแบบพับทบจีบไว้ด้านหน้าแบบหลวมๆ และเหน็บชายผ้าไว้กลางสะเอวแล้วคาดด้วยเข็มขัดทับ สวมเสื้อกุรงหรือเสื้อกบายอ และใช้ผ้าคลุมศีรษะบริเวณกลางศีรษะ

๔.๕.๒.๓ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างในยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ. ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕)

๔.๒.๕.๓.๑ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วง พ.ศ.๒๔๕๑ - ๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายช่วง พ. ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่าช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ เด็กผู้ชายเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น หรือนุ่งกางเกงนักเรียน สวมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เช่น เสื้อยืดคอกลม แขนสั้นหรือแขนยาว

ส่วนใหญ่เป็นเสื้อสีสดใส หรือสวมเสื้อที่มีลวดลายตัวการ์ตูนบนตัวเสื้อ ไว้ผมสั้นเกรียนทรงนักเรียน ดังภาพที่ ๔๑๑

ภาพที่ ๔๑๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ เด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ตอนล่างเมื่อออกนอกบ้าน ไปเที่ยวหรือไปโรงเรียนสอนศาสนา (ปอเนาะ) นิยมนุ่งกางเกงขายาวหรือนุ่งโสร่งลายตาหมากรุก ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อที่ตัดเย็บเอง เช่น เสื้อคอกลม ผ่าหน้าพอสวมศีรษะติดกระดุม ๒ เม็ด และมักจะมีกระเป๋าที่หน้าอกเสื้อด้านซ้าย ในระยะต่อมาเปลี่ยนมาสวมเสื้อสำเร็จรูป เนื่องจากมีเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากโรงงานเข้ามาจำหน่าย ซึ่งสามารถหาซื้อได้จากร้านค้าทั่วไป ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน สวมกปิเยาะห์ และสวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าผ้าใบ ดังภาพที่ ๔๑๒ และ ๔๑๓

ภาพที่ ๔๑๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕
(ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม ๑๗ หน้า ๘๓๗๕)

ภาพที่ ๔๑๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕

(ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม ๑๒ หน้า ๖๐๘๗)

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงช่วง พ. ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ เด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ตอนล่าง เมื่ออยู่กับบ้าน พ่อแม่นิยมซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปซึ่งมีวางขายตามท้องตลาดมาให้ลูกสวมใส่ สำหรับรูปแบบเสื้อผ้าที่นิยม ได้แก่ กางเกงขายาว กางเกงวอร์ม กางเกงขาสั้น กางเกงขาสามส่วน สำหรับกางเกงขาสั้นหากเด็กอยู่ในครอบครัวที่เคร่งครัดต่อหลักศาสนาก็จะไม่นิยมใส่ เนื่องจากเป็นการแต่งกายที่ขัดกับหลักศาสนาอิสลามที่กำหนดหลักกว้างๆไว้ว่า "หญิงต้องปกปิดร่างกายหมด ยกเว้นใบหน้าและฝ่ามือขณะที่มีผู้อื่นร่วมอยู่ด้วย" (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ ธนาคารไทยพานิชย์ ,๒๕๒๕ : ๓๔๖๓) สวมเสื้อยืดคอกลม แขนสั้น ไว้ผมยาว หรือผมบ๊อบสั้นและติดกิ๊บที่ผม สวมเครื่องประดับตามฐานะ และสวมรองเท้าแตะแบบคีบ ดังภาพที่ ๔๑๔

ภาพที่ ๔๑๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง ช่วง พ. ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ เด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนล่างเมื่อไปร่วมงานต่างๆในโอกาสพิเศษ เช่น งานฮารีรายอ งานเมาลิด นิยมนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาว หรือเสื้อบานงเหมือนกับผู้ใหญ่ หรือสวมชุดสำเร็จรูปที่ซื้อจากร้านค้าหรือซื้อเสื้อผ้าและจ้างร้านตัดชุด เมื่อออกนอกบ้านนิยมคลุมฮิญาบ (การคลุมศีรษะ) ซึ่งหญิงชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนล่างเริ่มมีการคลุมฮิญาบอย่างแพร่หลายเมื่อพ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นต้นมา ดังภาพที่ ๔๑๕

ภาพที่ ๔๑๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕

เมื่อไปโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม (โรงเรียนปอเนาะ) นิยมนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้าหรือนุ่งกระโปรงแมกซี่สีเข้มตามที่โรงเรียนกำหนด สวมเสื้อครุยยาวที่เรียกว่า “เสื้อญูเบาะหฺ” หรือสวมเสื้อแขนยาว คลุมฮิญาบสีขาวหรือสีดำ สวมถุงเท้ายาวปิดขาและสวมรองเท้านักเรียน ดังภาพที่ ๔๑๖

ภาพที่ ๔๑๖ การแต่งกายในชุดนักเรียนของเด็กผู้หญิงชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕
ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่มที่ หน้า ๔๔๓๒

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น สวมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ส่วนใหญ่เป็นเสื้อยืดแขนสั้นหรือแขนยาวสีสดใส ไว้ผมสั้นเกรียนทรงนักเรียน สวมรองเท้าแตะ ส่วนเด็กผู้หญิงนิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าตามแบบนิยมแต่ไม่ขัดตามหลักศาสนา โดยนุ่งกางเกงขายาวหรือขาสามส่วน นิยมสวมเสื้อยืดมีทั้งเสื้อแขนยาว ไว้ผมบ๊อบสั้น สวมรองเท้าแตะ

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขายาวหรือนุ่งโสร่งลายตาหมากรุกยาวกรอมเท้า สวมเชิ้ตแขนยาว หรือเสื้อคอจีนแขนสั้น ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน สวมกปิเยาะห์ และสวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าผ้าใบ สำหรับเด็กผู้หญิงจะนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาวที่เข้าชุดกัน หรือสวมเสื้อบานง และคลุมฮิญาบ ซึ่งแพร่หลายตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นต้นมา หากไปโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม (โรงเรียนปอเนาะ) นิยมนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้าหรือนุ่งกระโปรงแมกซี่ สีต่างๆ ตามแบบฟอร์มที่แต่ละโรงเรียนกำหนด สวมเสื้อครุยยาวที่เรียกว่า "เสื้อญูเบาะหฺ" หรือสวมเสื้อแขนยาว คลุมฮิญาบสีขาวหรือสีดำ สวมถุงเท้ายาวปิดขาและสวมรองเท้านักเรียน

๔.๒.๕.๓.๒ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ ชายหนุ่มชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างเมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งกางเกงขายาว หรือกางเกงขาสั้นระดับเข่า หรือนุ่งโสร่งลายตาหมากรุก ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อยืดคอกลม แขนสั้น สีขาว หรือสวมเสื้อเชิ้ตที่เคยใช้สวมเมื่อออกนอกบ้าน นิยมไว้ผมสั้นรองทรง และสวมรองเท้าแตะ หรือรองเท้าลำลอง ดังภาพที่ ๔๑๗

ภาพที่ ๔๑๗ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ส่วนชายวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งลายตาหมากรุกยาวกรอมเท้า หรือนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อยืดคอกลม คอโปโล หรือเสื้อเชิ้ต ไว้ผมสั้นรองทรง ดังภาพที่ ๔๑๘

ภาพที่ ๔๑๘ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ ชายชาวไทยมุสลิมวัยหนุ่มในภาคใต้ตอนล่าง เมื่อออกนอกบ้านเพื่อไปร่วมงานที่เป็นพิธีการ เช่น งานแต่งงาน นิยมนุ่งกางเกงขายาว หรือนุ่งเกงยีนส์ขายาว คาดเข็มขัดหนังเส้นหนา หัวเข็มขัดขนาดใหญ่ สวมเสื้อยืดคอกลม เสื้อคอโปโล และสวมรองเท้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๔๑๙

ภาพที่ ๔๑๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ. ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

เมื่อไปร่วมงานที่เป็นพิธีทางศาสนา เช่น การละหมาด ชายหนุ่มจะนุ่งกางเกงขายาว หรือนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวสีสุภาพ สวมกปิเยาะห์ และสวมรองเท้าแบบสุภาพ

สำหรับชายวัยผู้ใหญ่ เมื่อไปร่วมงานสำคัญในโอกาสพิเศษ เช่น งานประเพณี นิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อแขนยาว เช่น เสื้อเชิ้ต หรือเสื้อตือโละบลางอ และสวมกปิเยาะห์หรือหมวกซอเกาะ และสวมรองเท้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๔๒๐

ภาพที่ ๔๒๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕

ในพิธีแต่งงานของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสงขลา ประมาณ พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๐๐ เจ้าบ่าวจะแต่งกายด้วยการนุ่งกางเกงสแล็คขายาวสีขาวสวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวสีขาวผูกเนคไท คาดผ้าสลีแนที่เอว สวมหมวกซอเกาะ และสวมรองเท้าหุ้มส้น โดยคู่บ่าวสาวทั้งสองแขวนพวงมาลัย ซึ่งแสดงให้เห็นการผสมกลมกลืนระหว่างค่านิยมในวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ดังภาพที่ ๔๒๑

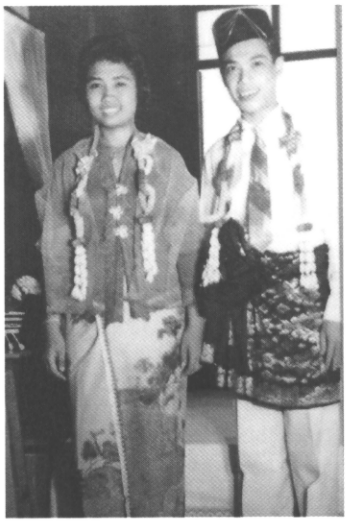

ภาพที่๔๒๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

(ที่มา : หอจากจดหมายเหตุฯ สงขลา)

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ หญิงสาวชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนล่าง เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะ กางเกงขายาว หรือนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้า ซึ่งกระโปรงที่หญิงสาวชาวไทยมุสลิมนิยมนุ่ง คือ “กระโปรงแมกซี่” สวมเสื้อแขนยาว อาจจะเป็นเสื้อยืดหรือเสื้อผ้าฝ้าย หรือเสื้อมือสองที่สามารถหาซื้อได้ในท้องตลาด ไว้ผมสั้นหรือผมยาวตามรสนิยม ใช้หมวกไหมพรมคลุมผมขณะอยู่กับบ้าน ดังภาพที่ ๔๒๒

ภาพที่ ๔๒๒ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๐-๒๕๔๕
(ที่มา : อเนก นาวิกมูล, 2536 : 229, ภาพจากคุณศิรินาถ จินเดหว)

สำหรับการแต่งกายของหญิงวัยผู้ใหญ่ เสาดา มัดอาดัม (๒๕๔๕,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๑–๒๕๔๕ หญิงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะด้วยวิธีป้ายข้าง ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อกุรงตัวหลวม แขนยาว ตัวเสื้อปิดคลุมสะโพก ตัดเย็บจากผ้าสีพื้นหรือผ้าลายดอก หรือสวมเสื้อ "บายัะ" ซึ่งเป็นเสื้อที่มีรูปแบบคอหลากหลาย ไม่มีปก ผ่าหน้า ติดกระดุม แขนยาวจรดข้อมือ ตัวเสื้อปิดคลุมสะโพก หรือยาวระดับเข่า นิยมตัดเย็บจากผ้าลายบาติกแบบของชาวมาเลเซีย ทรงหลวมๆ สวมใส่สบาย เนื้อนิ่ม บางเบา ซึ่งชาวบ้านเรียกเสื้อนี้ว่า "เสื้อมาเลย์" หรือ "เสื้อบายัะ ไว้ผมเกล้ามวย และเมื่อออกนอกบริเวณบ้านจะใช้ผ้าคลุมศีรษะแบบดั้งเดิม โดยนำมาผ้าผืนยาวมาคลุมศีรษะ และปล่อยชายผ้าห้อยยาวด้านหน้าทั้งสองข้าง หรือตวัดชายผ้าด้านใดด้านหนึ่งไปด้านหลัง หรืออาจตวัดชายผ้าทั้งสองข้างไขว้สลับกันบนศีรษะ การคลุมลักษณะนี้เพื่อความสะดวกในการทำงานบ้าน

สำหรับการคลุมผมแบบดั้งเดิมของหญิงชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนล่าง เสาดา มัดอาดัม (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ผ้าที่ใช้คลุมผมของหญิงสาวจนถึงหญิงสูงอายุในชีวิตประจำวันหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "ผ้าวิน" (วิน ภาษาถิ่นใต้แปลว่า พันรอบ) คลุมผมที่ยังนิยมใช้จนถึงปัจจุบัน มีหลายวิธี ได้แก่

วิธีที่หนึ่ง การนำผ้าคลุมศีรษะแบบหลวมๆ แล้วปล่อยชายผ้ามาด้านหน้าทั้ง ๒ ข้าง แล้วตวัดชายผ้าด้านใดด้านหนึ่งไปด้านหลัง แล้วแต่ความถนัด คลุมพอหลวมๆ การคลุมผ้าลักษณะนี้นิยมคลุมตั้งแต่วัยสาวจนถึงวัยสูงอายุ ดังภาพที่ ๔๒๓

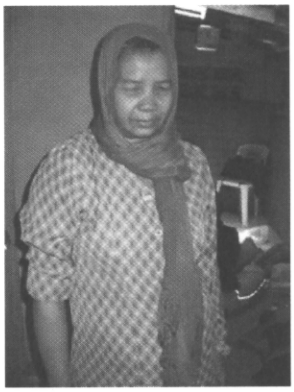

ภาพที่ ๔๒๓ การคลุมผมในชีวิตประจำวันวิธีที่ ๑

วิธีที่สอง มีลักษณะเหมือนกับวิธีที่หนึ่ง แต่ปล่อยชายผ้าไว้ด้านหน้าทั้ง ๒ ข้าง ดังภาพที่ วิธีนี้นิยมใช้คลุมผมเมื่อออกนอกบ้าน ดังภาพที่ ๔๒๔

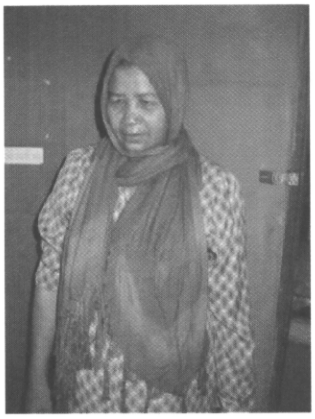

ภาพที่ ๔๒๔ การคลุมผมในชีวิตประจำวัน วิธีที่ ๒

วิธีที่สาม ใช้ผ้าผืนยาวคลุมศีรษะแล้วปล่อยชายผ้าห้อยลงมาด้านหน้าทั้ง ๒ ข้าง หลังจากนั้นตวัดชายผ้าขึ้นเหนือศีรษะทีละข้างในลักษณะไขว้สลับกันโดยคลุมผมแบบหลวมๆ สำหรับการคลุมผมวิธีนี้ นิยมใช้เมื่อทำงานบ้านพบได้ตั้งแต่วัยผู้ใหญ่จนถึงวัยสูงอายุ ดังภาพที่ ๔๒๕

ภาพที่ ๔๒๕ วิธีคลุมผมวิธีที่ ๓

วิธีที่สี่ ใช้ผ้าผืนยาวคลุมศีรษะ ปล่อยชายผ้าห้อยยาวลงด้านหน้าทั้ง ๒ ข้าง ตวัดชายผ้าทีละข้างให้ไขว้สลับกัน ดึงชายผ้าแต่ละข้างให้ตึง พันสลับไขว้กันอีกครั้ง ดังภาพที่ ๔๒๖

ภาพที่ ๔๒๖ วิธีคลุมผมในชีวิตประจำวัน วิธีที่ ๔

การใช้ผ้าคลุมศีรษะของหญิงชาวมุสลิมในภาคใต้ตอนล่างเริ่มได้รับความนิยมมากขึ้นในช่วงพ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นต้นมา ภายหลังจาก "กลุ่มดะวะฮ์" ได้เข้ามาเผยแพร่ศาสนาเป็นต้นมา

สำหรับการแต่งกายของหญิงวัยผู้ใหญ่ พบว่า เมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งโสร่งหรือผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า หรือนุ่งกระโจมอกด้วยผ้าโสร่งที่เรียกว่า "กือแม"สวมเสื้อตามสมัยนิยม เช่น เสื้อเชิ้ต เสื้อยืด คอกลม หรือสวม "เสื้อบายัะ" ไว้ผมดัดหยิก ไม่ใช้ผ้าคลุมศีรษะ แต่จะใช้หมวกคลุมขณะอยู่กับบ้าน ดังภาพที่ ๔๒๗

ภาพที่ ๔๒๗ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑ - ๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่าในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๕ หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง เมื่อออกนอกบ้าน เช่น ไปทำงาน หรือร่วมงานเทศกาลสำคัญทางศาสนาอิสลาม เช่น เทศกาลฮารีรายอ เทศกาลเมาลิด หรืองานแต่งงาน นิยมนุ่งกับกระโปรงยาว ปลายย้วย ยาวกรอมเท้า ที่เรียกว่า "กระโปรงแม็กซี่" สวมเสื้อบานงแบบประยุกต์ หรือที่เรียกว่า "บานงแบแด หรือ บันดงเมดาน" โดยเสื้อและกระโปรงนิยมตัดเย็บจากผ้าชิ้นเดียวกัน สวมรองเท้าหุ้มส้น และคลุมฮิญาบ ซึ่งจรัส งัะสมัน (๒๕๔๒ : ๒๓๖๕) ระบุว่า ในการคลุมฮิญาบจะใช้ผ้า ๒ ชิ้น กล่าวคือผ้าชิ้นแรกเป็นหมวกครอบผม เรียกว่า "ลูกดะวะฮ์" ผ้าชิ้นที่ ๒ เป็นผ้าคลุมศีรษะที่ปิดลงมาถึงหน้าอกเรียกว่า "ผ้าดะวะฮ์" ดังภาพที่ ๔๒๘ และ๔๒๙

ภาพที่๔๒๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๔๕

ภาพที่๔๒๕ ผ้าคะวะฮ์" สำหรับคลุมฮิญาบ

สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงานของหญิงชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสงขลา ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๐๐ เจ้าสาวจะนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะซึ่งเป็นผ้าพันโดยปล่อยชายผ้าให้เหลื่อมกันด้านหน้า สวมเสื้อบานง คอวีลึก แขนยาว ผ่าหน้าพับริมปกเกยซ้อนตลอดจนถึงชายเสื้อแบบปกกล้วยหอม ติดกระดุมทอง ๓ เม็ด มีสายโซ่ร้อยไขว้สลับระหว่างกระดุม ตัวเสื้อยาวระดับสะโพกบน สวมเครื่องประดับที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ และแหวน สวมรองเท้าคัชชู ดังภาพที่ ๔๓๐

ภาพที่๔๓๐ การแต่งกายของเจ้าสาวชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

สำหรับปัจจุบัน เจ้าสาวชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสงขลานิยมนุ่งชุดติดกัน โดยตัดเย็บด้วยผ้าเนื้อโปร่งหรือผ้าเนื้อแวววาว คลุมศีรษะด้วยผ้าที่มีสีสันและมีลวดลายจากการปักสวยงาม หรืออาจนุ่งกระโปรงยาวและสวมเสื้อแขนยาว มีผ้าคลุมผมหรือคล้องคอ และนิยมเกล้ามวยและประดับมวยผมด้วยสร้อยที่ทำด้วยดอกไม้สด เช่น มะลิ ดอกพิกุล หรือดอกกระดังงา หรืออาจะเสียบดอกไม้ เช่น ดอกจำปี หรือดอกจำปาที่มวยผมแต่พองาม (สุพิศ จิตรานนท์, ๒๕๓๖ : ๒๖-๒๗)

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มนิยมนุ่งกางเกงขายาว หรือกางเกงขาสั้นระดับเข่า หรือนุ่งโสร่งลายตาหมากรุก ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อยืดหรือเสื้อเชิ้ตแขนสั้น ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะ ส่วนชายวัยผู้ใหญ่ นิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า หรือนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อยืดคอกลม คอโปโล หรือเสื้อเชิ้ต ไว้ผมสั้นรองทรง สำหรับหญิงสาวเมื่ออยู่บ้านนิยมนุ่งโสร่งปาเต๊ะ กางเกงขายาว หรือนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้า ที่เรียกว่า "กระโปรงแมกซี่" สวมเสื้อแขนยาว ใช้หมวกไหมพรมคลุมผมขณะอยู่กับบ้าน ส่วนหญิงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะด้วยวิธีป้ายข้าง ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อกุรงตัวหลวม แขนยาว ตัวเสื้อปิดคลุมสะโพก ตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้นหรือผ้าลายดอก หรือสวมเสื้อ "บาย๊ะ" ซึ่งชาวบ้านว่า "เสื้อมาเลย์" ซึ่งเป็นเสื้อบาติกแบบของประเทศมาเลเซียมีรูปแบบคอหลากหลาย ไม่มีปก ผ่าหน้า ติดกระดุม แขนยาวจรดข้อมือ ตัวเสื้อปิดคลุมสะโพก หรือยาวระดับเข่า ทรงหลวมๆ สวมใส่สบาย เมื่อออกนอกบริเวณบ้านจะใช้ผ้าคลุมศีรษะซึ่งชาวบ้านเรียกว่า "ผ้าวิน" อาจจะคลุมศีรษะแบบหลวมๆ แล้วตวัดชายผ้าด้านใดด้านหนึ่งไปด้านหลัง หรือตวัดชายผ้าไปด้านหลังทั้ง ๒ ข้าง หรืออาจจะตวัดชายผ้าขึ้นเหนือศีรษะในลักษณะไขว้สลับกันโดยคลุมผมแบบหลวมๆ หรือปล่อยชายผ้าห้อยยาวลงด้านหน้าทั้ง ๒ ข้าง ตวัดชายผ้าให้ไขว้สลับกัน ดึงชายผ้าแต่ละข้างให้ตึง พันสลับไขว้กันอีกครั้ง ขมวดชายผ้าที่เหลือไว้ด้านหลังศีรษะ การคลุมด้วยวิธีนี้นิยมใช้เมื่อทำงานออกนอกบ้านที่ต้องใช้แรงและต้องการความกระฉับกระเฉง

ในโอกาสพิเศษ ชายไทยมุสลิมนิยมนุ่งกางเกงทรงสแล็กหรือนุ่งกางเกงยีนส์ขายาว มีการคาดเข็มขัดหนังเส้นหนา หัวเข็มขัดขนาดใหญ่ สวมเสื้อยืดคอกลม เสื้อคอโปโล และสวมรองเท้าหุ้มส้น หากไปร่วมงานพิธีทางศาสนา นิยมนุ่งกางเกงขายาว หรือโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวสีสุภาพ เช่น เสื้อเชิ้ต หรือเสื้อตือโละบลางอ สวมกปิเยาะห์ หรือหมวกซอเกาะ และสวมรองเท้าหุ้มส้น หากเป็นการแต่งกายในพิธีแต่งงาน ในยุคแรกของพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ เจ้าบ่าวนิยมนุ่งกางเกงสแล็ก สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาว ผูกเนคไท คาดผ้าสลีแนที่เอว สวมหมวกซอเกาะ และสวมรองเท้าหุ้มส้น สำหรับหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่ง "กระโปรงแม็กซี่" สวมเสื้อบานงแบบประยุกต์ หรือที่เรียกว่า "บานงแบแด หรือ บันดงเมดาน" โดยเสื้อและกระโปรงนิยมตัดเย็บจากผ้าชิ้นเดียวกัน สวมรองเท้าหุ้มส้น และคลุมฮิญาบ สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงานของหญิงชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสงขลาในยุคแรกของพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะซึ่งเป็นผ้าพัน สวมเสื้อบานง สวมเครื่องประดับที่ทำจากทองคำ ปัจจุบันเจ้าสาวนิยมนุ่งชุดติดกันตัดเย็บด้วยผ้าเนื้อโปร่ง คลุมศีรษะด้วยผ้า

ที่มีสีสันและมีลวดลายจากการปัก หรืออาจจะนุ่งกระโปรงยาวและสวมเสื้อแขนยาว อาจมีผ้าคลุมผมหรือคล้องคอ และนิยมเกล้ามวย และประดับมวยผมด้วยสร้อยที่ทำด้วยดอกไม้สด

๔.๒.๕.๓.๓ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ ชายสูงอายุชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนล่างเมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งโสร่ง หรือ กางเกงวอร์ม หรือกางเกงสแล็กตัวเก่าที่เคยนุ่งเมื่อออกนอกบ้าน สวมเสื้อผ้าป่านคอกลมสีขาวหรือสีอ่อนๆ แขนสั้น ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมสีขาว มีกระเป๋าปะ ๓ ใบ หรือสวมเสื้อกุยเฮงสีขาว ผ่าหน้าพอสวมศีรษะได้ ติดกระดุม ๑-๒ เม็ด หรือสวมเสื้อยืดคอกลม แขนสั้น ตราห่านคู่ หากช่วงไหนอากาศร้อนก็จะไม่สวมเสื้อ ไว้ผมสั้นรองทรง สำหรับคนที่เคยเข้าร่วมพิธีฮัจญ์ที่นครเมกกะมาแล้ว มักสวมกปิเยาะห์หรือใช้ผ้าโพกศีรษะ ดังภาพที่๔๓๑

ภาพที่ ๔๓๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุช่วง พ. ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ ชายชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุในภาคใต้ตอนล่าง เมื่อออกนอกบ้านเพื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานเมาลิด งานฮารีรายอ นิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อตือโละบลางอ สวมกปิเยาะห์หรือหมวกซอเกาะ หากไปร่วมงานพิธีทางศาสนาจะนุ่งโสร่งลายตารางจับชายผ้านุ่งทบชนกันกลางลำตัว นุ่งยาวกรอมเท้า สวมกปิเยาะห์ หรือใช้ผ้าโพกศีรษะ สวมรองเท้าแตะ ดังภาพ ๔๓๒

ภาพที่ ๔๓๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ หญิงชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุในภาคใต้ตอนล่างเมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อกบายอ หรือเสื้อกุรง หรือสวมเสื้อคล้ายกับเสื้อคอกระเช้าของชาวไทยพุทธ แต่ตัวเสื้อสั้นกว่า นอกจากนี้หญิงสูงอายุในบางท้องถิ่นนิยมสวมเสื้อ “ดาแลบายู” ซึ่งมีลักษณะเป็นเสื้อชั้นในสีขาว คล้ายเสื้อสายเดี่ยว แต่สายคาดบริเวณหัวไหล่ จะกว้างกว่า (ประมาณ ๑ นิ้ว) หรือเป็นแขนในตัว มีกระเป๋าบริเวณริมชายเสื้อล่างด้านขวามือ ๑ ใบ มีซิบรูดนอกจากนี้ หญิงสูงอายุอาจจะสวมเสื้อตัวเก่าที่เคยใช้สวมเมื่อออกนอกบ้านมาใช้สวมขณะอยู่บ้าน โดยทั่วไปหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิมไม่นิยมสวมเสื้อยืด หญิงสูงอายุบางคนอาจจะนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะกระโจมอก และเมื่อออกนอกบริเวณบ้านจะใช้ผ้าคลุมศีรษะโดยปล่อยชายผ้าให้ยาวคลุมหัวไหล่ สำหรับทรงผมนิยมเกล้ามวยผม สวมเครื่องประดับตามรสนิยมและฐานะ ดังภาพที่ ๔๓๓

ภาพที่ ๔๓๓ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ (๒๕๔๒ : ๑๘๐-๑๘๑) ระบุว่า หญิงสูงอายุในอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีและอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส เดิมนิยมนุ่งผ้าถุง สวมเสื้อคอกระเช้า แขนยาว ซึ่งปัจจุบันมีการแต่งกายที่เคร่งครัดรัดกุมมากขึ้น โดยสวมเสื้อผ้ามิดชิด มีการคลุมผม โดยใช้ผ้าคลุมผมหลากหลายแบบ ทั้งรูปแบบที่มาจากประเทศทางตะวันออกกลางและรูปแบบที่มาจากประเทศมาเลเซีย

นอกจากนี้ กอริด๊ะ มัดอาดัม (๒๕๔๙,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า หญิงสูงอายุในจังหวัดสงขลาเมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า โดยนุ่งป้ายข้างธรรมดา สวมเสื้อตัดเย็บสำเร็จรูปที่มีคอเสื้อหลากหลาย เช่น คอบัว คอกลม คอวี และต้องเป็นเสื้อแขนยาว ซึ่งมีทั้งแขนสามส่วนและแขนยาวจรดข้อมือ ส่วนใหญ่เป็นเสื้อผ่าหน้าตลอดแบบติดกระดุม หรือเป็นเสื้อผ่าหน้าให้สวมทางศีรษะได้ เสื้อของหญิงสูงอายุนิยมตัดเย็บจากผ้าลายดอก เมื่ออยู่กับบ้านนิยมเกล้ามวยระดับกลางศีรษะและใช้ผ้าคลุมศีรษะตามวิธีดั้งเดิม กล่าวคือ ใช้ผ้าลายดอกผืนยาวมาพันรอบศีรษะในลักษณะชายผ้าไขว้สลับกัน คลุมศีรษะแบบหลวมๆ แต่หากต้องทำงานบ้านก็จะดึงผ้าที่คลุมให้แน่นกระชับยิ่งขึ้น ซึ่งชาวบ้านเรียกผ้าที่ใช้คลุมศีรษะนี้ว่า “ผ้าวิน” ซึ่งเป็นวิธีการนำผ้ามาพันรอบศีรษะ (ไม่ได้คลุมแบบฮิญาบ) ไม่นิยมสวมใส่เครื่องประดับขณะอยู่กับบ้าน สำหรับรองเท้าที่หญิงสูงอายุนิยมสวม คือ รองเท้าแตะยางแบบคีบ ดังภาพที่๔๓๔ และ ๔๓๕

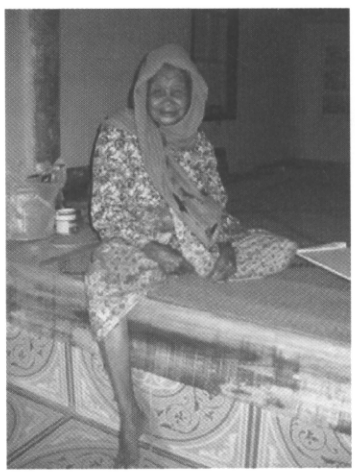

ภาพที่ ๔๓๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๔๙
(กอริด๊ะ หมัดอาดัม ปัจจุบันอายุ ๙๒ ปี ถ่ายเมื่อวันที่๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๐)

ภาพที่ ๔๓๕ การคลุมศีรษะของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ.๒๕๔๕
(ถ่ายเมื่อวันที่๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๐)

(ค) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๐ หญิงสูงอายุเมื่อไปร่วมงานต่างๆ ในโอกาสพิเศษ เช่น งานฮารีรายอ งานแต่งงาน นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อกุรง แขนยาวสามส่วน ซึ่งตัดเย็บด้วยผ้าพื้นหรือผ้าลายดอก หรืออาจจะสวมเสื้อกบายอ ผมเกล้ามวย ไม่คลุมศีรษะ ดังภาพที่๔๓๖

ภาพที่ ๔๓๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ. ๒๕๐๐
(ที่มา : กุสุมา จ่านุ้ย)

สำหรับการแต่งกายในช่วง พ.ศ.๒๕๔๕ จากเวทีระดมความคิด หญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะผืนใหม่และสวยงามกว่าผ้าที่ใช้นุ่งเมื่ออยู่กับบ้าน สวมเสื้อกุรงหรือเสื้อที่ตัดเย็บสำเร็จรูป ซึ่งต้องเป็นเสื้อแขนยาวระดับข้อศอก แขนสามส่วน แขนยาวจรดข้อมือ มีการคลุมศีรษะ และตกแต่งร่างกายด้วยเครื่องประดับ เช่น สร้อยคอ แหวน สวมรองเท้าแบบสุภาพ ดังภาพที่ ๔๓๗

ภาพที่ ๔๓๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ.๒๕๔๕

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนล่างเมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งโสร่ง หรือ กางเกงวอร์ม หรือกางเกงสแล็กตัวเก่าที่เคยนุ่งเมื่อออกนอกบ้าน สวมเสื้อผ้าป่านคอกลมสีขาวหรือสีอ่อนๆ แขนสั้น ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมสีขาว มีกระเป๋าปะ ๓ ใบ หรืออาจสวมเสื้อกุยเฮงสีขาว ผ่าหน้าพอสวมศีรษะได้ ติดกระดุม ๑-๒ เม็ด หรืออาจสวมเสื้อยืดคอกลม แขนสั้น ตราห่านคู่ หากช่วงไหนอากาศร้อนก็จะไม่สวมเสื้อ ไว้ผมสั้นแบบรองทรง สำหรับคนที่เคยเข้าร่วมพิธีฮัจญ์ที่นครเมกกะมาแล้ว มักสวมกปิเยาะห์หรือใช้ผ้าโพกศีรษะขณะอยู่กับบ้าน สำหรับหญิงสูงอายุ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า โดยนุ่งแบบป้ายข้างธรรมดา สวมเสื้อแขนยาวสามส่วนหรือยาวจรดข้อมือ อาจจะเป็นเสื้อกุรง หรือเสื้อผ่าหน้าติดตลอด โดยในระยะแรกนิยมสวมเสื้อผ้าพื้นต่อมานิยมสวมเสื้อลายดอกมากขึ้น นิยมไว้ผมยาวแล้วเกล้ามวย อาจใช้ผ้าคลุมศีรษะแบบหลวมๆ ซึ่งบางท้องที่เรียกว่า “ผ้าวิน”

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุในภาคใต้ตอนล่างนิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อตือโละบลางอ สวมกปิเยาะห์หรือหมวกซอเกาะ หรือหากไปร่วมงานพิธีทางศาสนาจะนุ่งยาวกรอมเท้า สวมกปิเยาะห์หรือใช้ผ้าโพกศีรษะ สำหรับหญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อกุรง หรือเสื้อกบายอแขนยาวสามส่วน ซึ่งตัดเย็บด้วยผ้าพื้นหรือผ้าลายดอก ไว้ผมยาวเกล้ามวย และคลุมศีรษะด้วยผ้าคลุมผม นิยมสวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ แหวน สวมรองเท้าแบบสุภาพ

๔.๒.๕.๔ รูปแบบการแต่งกายในพิธีทางศาสนาของชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนล่าง

๔.๒.๕.๔.๑ การแต่งกายในพิธีละหมาด

ศาสนาอิสลามถือว่าการละหมาด คือ ช่วงเวลาชาวมุสลิมมีโอกาสที่ได้ใกล้ชิดกับพระเจ้าและผู้ที่จะพบพระเจ้าได้นั้นต้องทำความสะอาดร่างกายและแต่งกายตามศาสนบัญญัติ ซึ่ง รัตติยา สาเละ, (๒๕๔๔ :๑๒๕) ระบุว่า การแต่งกายในการปฏิบัติการละหมาด จะเน้นเรื่องความสะอาดมาก ไม่เฉพาะร่างกายเท่านั้นที่สะอาด การแต่งกายก็ต้องอยู่บนพื้นฐานของความสะอาดด้วย และต้องแต่งกายถูกต้อง

ตามเพศซึ่งการแต่งกายในการละหมาดสำหรับผู้ชายจำเป็นต้องปกปิดร่างกาย (อวัยวะ) ตั้งแต่สะดือถึงใต้หัวเข่าและต้องไม่ยาวเกินตาตุ่ม ส่วนผู้หญิงต้องปกปิดทั่วร่างกาย คือ ตั้งแต่ศีรษะจนถึงเท้าเว้นไว้แต่ใบหน้าและฝ่ามือ สำหรับผู้ชายชาวไทยมุสลิมเมื่อทำพิธีละหมาดนิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า หากเป็นชายในเมืองอาจนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อยืดแขนยาว สวมหมวกสีดำ หากชายที่ไปทำพิธีหัจญ์มาแล้วจะสวมหมวกสีขาว ซึ่งเสาวนีย์ รุจิระ และอัมพร จิตต์หมวด (๒๕๒๒ : ๑๔-๑๔๕) ระบุว่าในช่วงที่ทำพิธีละหมาด ผู้ชายจะต้องไม่ปล่อยให้ผมลงมาปรกหน้าผาก มิฉะนั้นขณะ "ซูญุด" จะทำให้หน้าผากไม่สัมผัสกับพื้น ดังนั้นจึงต้องสวมหมวกหรือหรืออาจใช้ผ้าเช็ดหน้าผูกผมแทนเพื่อป้องกันผมปรกหน้าผากขณะก้มกราบ

สำหรับหญิงชาวไทยมุสลิม นอกจากจะแต่งตัวให้สะอาดเรียบร้อยแล้วต้องแต่งกายด้วยชุดละหมาด เรียกว่า "ผ้าตรือกง" บางพื้นที่เรียกว่า "ผ้าตะละโก่ง" หากเป็นมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเรียกว่า "ตะละกง" มุสลิมในจังหวัดกรุงเทพฯ เรียกว่า " ผ้ากานอ" โดยการนุ่งผ้า ๓ ชิ้น ชิ้นแรกเป็นผ้าถุงสีขาวนุ่งยาวคลุมเท้ามิดชิด ชิ้นที่สองใช้โพกศีรษะเพื่อปิดผมบริเวณหน้าผาก ชิ้นที่สาม คือ ผ้าใช้สำหรับคลุมศีรษะและส่วนบนของร่างกายยาวถึงเข่า ในพิธีละหมาดหญิงนิยมสวมเสื้อแขนยาว ตัวเสื้อยาวระดับเข่า และมีสีเดียวกับผ้าคลุมผม เช่น สีขาว เหลืองอ่อน ฟ้า ดำ แต่ส่วนใหญ่นิยมใช้สีขาว หากเป็นสีดำจะเป็นมุสลิมนิกายชีอะห์

๔.๒.๕.๔.๒ การแต่งกายในพิธีหัจญ์

การประกอบพิธีหัจญ์ของชาวไทยมุสลิม มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มุสลิมทั่วทุกมุมโลกมีโอกาสได้มาพบสร้างสรรค์ เกิดสัมพันธภาพและภราดรภาพ สมดังวจนะที่ "มุสลิมทุกคนที่เป็นพี่น้องกัน" ซึ่งกล่าวได้ว่า พิธีหัจญ์เป็นการประชุมสมัชชาแห่งโลกที่ใหญ่ที่สุด ซึ่งพระเจ้าทรงบัญญัติไว้ในอัล-กุรอาน ว่า

"มนุษย์เอ๋ย เราได้บังเกิดสูเจ้าชายหญิง และได้ทำให้สูเจ้ากลายเป็นก๊กเหล่า เพื่อสูเจ้าทั้งหลายได้ทำความรู้จักกัน แท้จริง ผู้มีเกียรติยิ่งในหมู่สูเจ้าในทัศนะของอัลลอฮฺนั้นคือผู้ที่สำรวมตนยิ่ง แท้จริงอัลลอฮฺนั้นคือผู้ที่สำรวมตนยิ่ง แท้จริงอัลลอฮฺเป็นผู้ทรงรอบรู้"

การแต่งกายสำหรับประกอบพิธีหัจญ์นั้น ทั้งผู้หญิงและผู้ชายที่เข้าร่วมในพิธีหัจญ์นั้นจะต้องแต่งกายด้วยผ้าสีขาว ๒ ผืน ที่ปิดมิดชิด เว้นเฉพาะหน้าและฝ่ามือ เครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบด้วยผ้าโสร่ง กางเกง หมวก ถุงเท้า และห้ามใส่เครื่องประดับทุกชนิด โดยทุกคนจะต้องแต่งกายเหมือนกันเรียกว่า "ครองเอี๊ยะห์ราม" (เสาวนีย์ รุจิระอัมพร-จิตต์หมวด : ๒๕๒๒. ๑๔๓-๑๔๕ ,และ๑๘๒-๑๘๗) นอกจากนี้ จากเวทีระดมความคิดได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ในช่วงละหมาดผู้ชายสวมเสื้อแขนยาว แต่ในช่วงที่ทำพิธีจะนุ่งผ้าขาว ๒ ผืน ที่ไม่เย็บริมผ้า และไม่เย็บเป็นถุง โดยใช้นุ่ง ๑ ผืน และใช้พาดเป็นสไบเฉียง ๑ ผืน ซึ่งปัจจุบันนิยมใช้ผ้าขนหนูผืนใหญ่แทน และไม่สวมเสื้อ สำหรับผู้หญิงในช่วงละหมาดสวมเสื้อแบบใดก็ได้แต่ต้องเป็นเสื้อแขนยาว แต่ในช่วงทำพิธีผู้หญิงจะต้องนุ่งผ้าถุงสีขาว สวมเสื้อแขนยาวสีขาว และใช้ผ้า "ตรือกง" หรือชาวไทยมุสลิมในกรุงเทพฯ เรียกว่า "ผ้ากานอ" คลุมศีรษะเว้นเฉพาะหน้า

๔.๒.๕.๔.๓ การแต่งกายในพิธีแต่งงาน

(๑) ตามประเพณีแต่โบราณ

ผู้หญิง สวมชุดบานง ทำจากผ้าซอแก๊ะมีลักษณะเป็นเนื้อผ้าแวววๆ (ชาวบ้านใช้ผ้าธรรมดา) ไว้เกล้าผม ใส่มงกุฎ และนั่งบัลลังก์

ผู้ชายนุ่งชุดสลีแน ใช้ผ้าไหมอย่างดี สีตามใจชอบ แต่ต้องเป็นสีเดียวกับชุดเจ้าสาว เหน็บกริชที่สะเอว และนั่งบัลลังก์

(๒) ตามสากลนิยม

ผู้หญิง ใส่ชุดราตรียาวหรือชุดแบบมาเลเซีย คล้ายๆ ชุดบานง มีเนื้อผ้ามีลักษณะแวววาว สวมผ้าคลุมผมยาวๆ ไว้เกล้าผมยกสูง สวมสร้อยคอ สร้อยมือ แหวน

ผู้ชาย สวมสูทตามสากลนิยม

๔.๒.๕.๕ ความเชื่อและค่านิยมการแต่งกาย

(๑) ผู้หญิงเมื่อก่อนเมื่ออาบน้ำจะใช้ผ้า "กายลือปะ" ซึ่งเป็นผ้าปล่อยชายเนื้อผ้าบางๆ อาจจะเป็นผ้าพื้นลายดอกทำจากผ้าป่าน หรือบางคนอาจใช้ผ้าโสร่งปาเต๊ะมานุ่งอาบน้ำ ส่วนผู้ชายสมัยก่อนก็ใช้ผ้าเช่นเดียวกับผู้หญิงใช้อาบน้ำ แต่ในอดีตมักมีบ่อน้ำอยู่ข้างบ้านหรือข้างถนน และด้วยผ้าที่นุ่งมีเนื้อบาง ดังนั้นเมื่อโดนน้ำจะบางแนบลำตัว ซึ่งขัดต่อหลัดคำสอนของศาสนา ต่อมาจึงมีการส่งเสริมให้มีผนังหรือฝากั้นบ่อน้ำมากขึ้น

(๒) ในอดีตถ้าผู้หญิงคนใดย้อมผมแดง ถือว่าเป็นนางห้อง หรือหญิงบริการ ดังนั้นในครอบครัวของชาวมุสลิมจะไม่ต้อนรับผู้หญิงผมแดง สูบบุหรี่ หรือแต่งหน้ามาเป็นสะใภ้

(๓) สวมเครื่องแต่งกายที่ต้องปกปิดให้มิดชิดตามหลักศาสนา

(๔) ไม่นิยมสวมใส่เสื้อผ้าที่มีสีดำ (เพราะจะเหมือนชาวไทยไว้ทุกข์)

(๕) หากประกอบพิธีกรรมทางศาสนาให้ใส่ชุดสีขาว

(๖) สมัยก่อนทำให้ผ้าเรียบโดยการพับเก็บเอาไว้ใต้ที่นอน

เครื่องประดับและเครื่องประกอบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิม แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

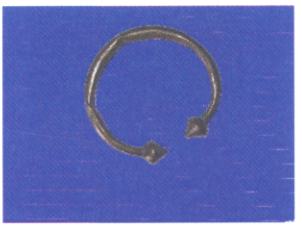

กำไลข้อเท้า

กำไลข้อเท้า

กำไลข้อเท้า

กำไลข้อมือ

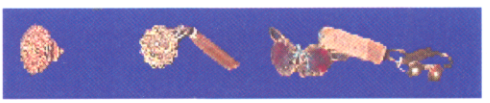

ตุ้มหู

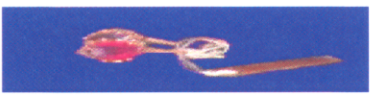

ตุ้มหู

ปิ่นปักผม

สร้อยคอ

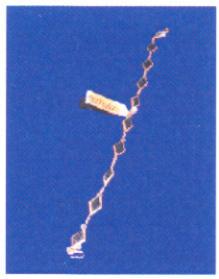

สร้อยคอ

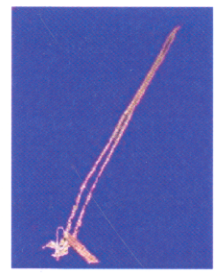

สร้อยคอ

เข็มกลัด

เข็มกลัด

เข็มกลัด

เข็มกลัด

ที่มา : ชวลิต อังวิทยาธร, พิพิธภัณฑ์วัดมหาธาตุวรมหาวิหาร, และพิพิธภัณฑ์วัดบรมมหาธาตุไชยา

๔.๒.๖ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

ในการศึกษารูปแบบการแต่งของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ใช้วิธีการจัดเวทีระดมความคิด การสัมภาษณ์ และการศึกษาข้อมูลจากภาพเก่า ซึ่งจากการศึกษาพบว่าชาวไทยเชื้อสายจีนที่เป็นลูกหลายของชาวไทยเชื้อสายจีนหลายชั่วอายุคน นิยมแต่งกายที่อย่างชาวไทยพุทธทั่วไป ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนจากการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ในขณะที่การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีน ที่เป็นลูกหลานของชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ตอนล่าง ยังคงรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของชาวจีนไว้ เช่น การนุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อคอจีน ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๒.๖.๑ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔)

๔.๒.๖.๑.๑ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากเวทีระดมความคิดในชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ เด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนวัย ๑-๕ ขวบ ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายจีน เมื่ออยู่กับบ้านมักไม่สวมเสื้อผ้า แต่พ่อแม่มักแขวนสายเอวเพื่อใช้เป็นเครื่องรางของขลัง หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๖-๑๒ ขวบ นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นหรือนุ่งโสร่งลายตาราง ยาวกลางแข้ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผ้าทอมือที่ทอโดยช่างทอผ้าในชุมชน สำหรับวิธีนุ่งมี ๒ วิธี คือ ขมวดชายผ้าแล้วเหน็บตรงกลางเอวด้านหน้าหรือนุ่งป้ายข้าง เด็กวัยนี้นิยมทำผมเปียมีทั้งเปียเดี่ยวและเปียคู่ ผมแกละ หรือโกนศีรษะล้าน อย่างเช่น การแต่งกายของลุงกริ้ม สินธุรัตน์ วัย ๖ ขวบ เมื่อพ.ศ. ๒๔๗๒ ซึ่งเป็นลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ดังภาพที่ ๔๓๘

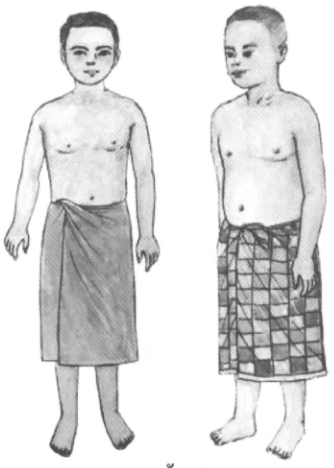

ภาพที่ ๔๓๘ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชาย ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ เด็กผู้ชายเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานบุญที่วัดหรืองานประเพณี นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นทรงหลวมๆ ยาวระดับเข่า สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อคอกลมแขนสั้นสีเข้ม นิยมไว้ผมสั้นเกรียน ผมแกละ หรือ อย่างเช่น การแต่งกายของเด็กผู้ชายเชื้อสายจีนในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เมื่อพ.ศ. ๒๔๗๑ ดังภาพที่ ๔๓๙

ภาพที่ ๔๓๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

นอกจากนี้ จากการจัดเวทีระดมความคิดและศึกษาภาพถ่ายของชาวจีนที่เข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ตอนล่าง พบว่า ในโอกาสพิเศษต่างๆ เด็กผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้าสีเข้ม เช่น สีน้ำตาล สีกรมท่า หรือสีดำ สวมเสื้อคอตั้งสีเข้ม แขนยาวจรดข้อมือ ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมโลหะ ๕ เม็ด อาจมีกระเป๋าบริเวณชายเสื้อทั้งสองข้าง (ลักษณะเหมือนเสื้อราชประแตน) เสื้อและกางเกงนิยมตัดเย็บด้วยผ้าชิ้นเดียวกัน ไว้ผมสั้นเกรียน (เหมือนทรงผมของนักเรียนสมัยปัจจุบัน) สวมถุงเท้าและสวมรองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าผ้าใบสีขาว สีน้ำตาล สีกรมท่า หรือสีดำ ดังภาพที่ ๔๔๐

ภาพที่ ๔๔๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิง ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากเวทีระดมความคิดในชุมชนเกาะยอ พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ เด็กผู้หญิงวัย ๑-๕ ขวบซึ่งเป็นลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายจีน เมื่ออยู่กับบ้านจะไม่สวมใส่เสื้อผ้า แต่จะแขวนตะปิ้ง ซึ่งมีทั้ง "ปิ้งตาข่าย" (ปิ้งเลื้อย) หรือ "ปิ้งแผ่น" (ปิ้งรูปใบโพธิ์/กลีบดอกบัว) ทำจากทองคำ เงิน หรือนาก หรือแขวน "ปิ้งพลก" ซึ่งเป็นปิ้งที่ทำจากกะลามะพร้าว นิยมไว้จุกและปักปิ่นที่ทำจากไม้ โดยบางท้องที่เรียกว่า "ไม้กลัดผม" หากเป็นครอบครัวที่มีฐานะ นิยมปักปิ่นที่ทำจากทองคำ ซึ่งเรียกว่า "ไม้กลัดทอง" ดังภาพที่ ๔๔๑ และ ๔๔๒

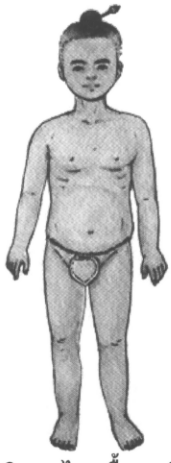

ภาพที่ ๔๔๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

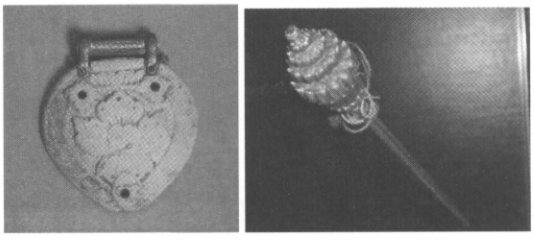

ภาพที่ ๔๔๒ "ปิ้งพลก" และ "ปิ่นทองคำ"

ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (๒๕๔๒ : ๕๗๖๓)

กิ้มฉิ้น แซ่ภู่ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า เด็กผู้หญิงวัยนี้เมื่ออยู่กับบ้าน นอกจากจะแขวน "ปิ้ง" ซึ่งทำจากเงินและทองคำแล้ว พ่อแม่ยังนิยมสวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ เช่น กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า สร้อยคอทองคำห้อยจี้รูปเต่า เรียกว่า "สร้อยปีเหลง" ไว้ผมจุกที่กลางกระหม่อม เหน็บปิ่นที่ทำจากไม้หรือทองคำหรือเกล้ามวยแล้วติดกิ๊บซึ่งทำจากนากผิวเรียบ ดังภาพที่ ๔๔๓

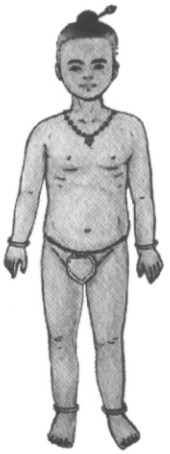

ภาพที่ ๔๔๓ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

นอกจากนี้ จากการศึกษาภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดวัง ตำบลลำป่า อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุงในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (๒๕๔๒ : ๑๖๕๗) ซึ่งสะท้อนรูปแบบแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนในอดีต พบว่าเด็กผู้หญิงวัย ๔-๕ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านจะไม่สวมเสื้อผ้า แต่จะแขวนปิ้งรูปใบโพธิ์ ทำจากเงิน ผูกผมจุกสองข้างบนกลางศีรษะ ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๔๔๔

ภาพที่ ๔๔๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔
(ที่มา : ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดวัง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง โดยวรรณิภา ณ. สงขลา , แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย และ สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ , ๒๕๔๒ : ๑๖๕๗)

หากเป็นเด็กผู้หญิงวัย ๖–๑๒ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าซิ่นหรือนุ่งผ้าถุงสีพื้นขนาดพอดีตัว ยาวกลางแข้ง นุ่งแบบป้ายข้างธรรมดา สำหรับผ้าถุงที่ใช้นุ่งส่วนใหญ่เป็นผ้าทอมือที่ทอใช้ขึ้นเองภายในครัวเรือน เด็กวัยนี้ยังคงไว้ผมจุก โดยใช้เชือกหรือเส้นด้ายมัดรอบจุกหรือเหน็บดอกไม้ชนิดต่างๆ เช่น ดอกพิกุล ดอกจำปี ยังไม่มีการสวมรองเท้า อย่างเช่น การแต่งกายของลูกหลานชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เมื่อพ.ศ. ๒๔๗๑ ดังภาพที่ ๔๔๕

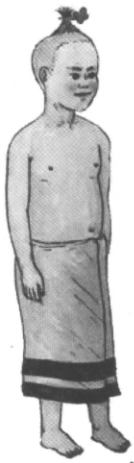

ภาพที่ ๔๔๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๑

(๗) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

กิ้มฉิ้น แซ่ภู่ (๒๕๔๕, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๐-๒๔๗๔ เด็กผู้หญิงวัย ๖-๑๐ ขวบ ซึ่งเป็นลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ตั้งแต่รุ่นปู่หรือทวด เมื่อไปร่วมงานต่างๆ เช่น งานประเพณีวันสารทเดือนสิบ นิยมนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อคอบ่าทรงหลวม แบบเสื้อคอกระเช้า นิยมตัดเย็บด้วยผ้าฝ้าย มีการสอดชายเสื้อไว้ในโจงกระเบน และรัดเข็มขัดเงิน นิยมเกล้ามวยและติดกิ๊บนากผิวเรียบ ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๔๔๖

ภาพที่ ๔๔๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๐-๒๔๗๔

นอกจากนี้ จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๖๖- ๒๔๗๔ เด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนในตำบลเกาะยอ วัย ๖-๑๒ ขวบ เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น ไปงานบุญที่วัด นิยมนุ่งผ้าซิ่นหรือผ้าถุงสีพื้น และสวม “เสื้อคอบ่า” ซึ่งเป็นเสื้อที่มีลักษณะคล้ายเสื้อสายเดี่ยว แต่เสื้อคอบ่าจะมีแถบคล้องหัวไหล่ที่กว้างกว่า และเป็นเสื้อทรงหลวมๆ นิยมไว้ผมสั้น ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๔๔๗

ภาพที่ ๔๔๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๖๖-๒๔๗๔

สำหรับการแต่งกายของเด็กผู้หญิง ซึ่งเป็นลูกหลานของครอบครัวชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในชุมชนภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง นิยมนุ่งกระโปรงยาวปิดเข่า เช่น กระโปรงทรงเอ หรือกระโปรงจีบรูด ตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้น เช่น สีขาวหรือสีกรมท่า เป็นต้น สวมเสื้อคอกลมปิดคอหรือสวมเสื้อปกบัว แขนสั้นระดับข้อศอกหรือยาวพอปิดข้อศอก ผ่าหน้าตลอด นิยมผ่าชายเสื้อด้านข้างลำตัวทั้งสองข้าง สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น สร้อยคอ นิยมไว้ผมบ๊อบสั้น (ทรงนักเรียน) มีทั้งแบบไว้ผมหน้าม้าหรือแบบป้ายข้างและอาจติดกิ๊บที่ผม สวมถุงเท้าสีขาวหรือสีดำยาวคลุมน่อง และสวมรองเท้าหุ้มส้น เช่น รองเท้าแบบมีสายคาดด้านหน้า (เหมือนกับโรงเท้านักเรียน) ดังภาพที่ ๔๔๘

ภาพที่ ๔๔๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๗๔ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนซึ่งเป็นลูกหลานของชาวจีนที่เข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในแถบภาคใต้ตอนล่างตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ มักแต่งกายไม่ต่างไปจากชาวไทยพุทธทั่วไป โดยเด็กผู้ชาย วัย ๑-๕ ขวบ มักไม่สวมเสื้อผ้า แต่จะแขวนสายเอว หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๖-๑๒ ขวบ นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นหรือนุ่งโสร่งลายตาราง นุ่งยาวระดับกลางแข้ง ไว้ผมเปียมีทั้งเปียเดี่ยวหรือเปียคู่ ผมแกละหรือไว้ผมสั้นเกรียน สำหรับเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนวัย ๑-๕ ขวบ นิยมแขวนตะปิ้งทองคำ เงิน หรือนาก สวมเครื่องประดับที่ทำจากทองคำ เช่น กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า สร้อยคอทองคำ ไว้ผมจุกปักผม

ด้วยไม้กลัดจุกหรือไม้กลัดทอง (ปิ่นทำจากไม้หรือทองคำ) หรือผูกจุกทั้งสองข้าง หากเป็นเด็กผู้หญิงวัย ๖-๑๒ ขวบ นิยมนุ่งผ้าซิ่นหรือผ้าถุงสีพื้นซึ่งเป็นจากผ้าทอมือยาวกลางแข้ง โดยนุ่งแบบป้ายข้าง ไม่สวมเสื้อ ไว้ผมจุกผูกเชือกหรือเหน็บดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายในแถบชนบทนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า ทรงหลวมๆ สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อคอกลมสีเข้ม แขนสั้น ไว้ผมแกละหรือผมเปีย หากเป็นเด็กผู้ชายในแถบชุมชนเมืองหรือลูกหลานชาวจีนที่ตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ตอนล่าง นิยมนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้าสีเข้ม เช่น สีน้ำตาล สีกรมท่า หรือสีดำ สวมเสื้อลักษณะเดียวกับเสื้อราชปะแตน ทั้งเสื้อและกางเกงนิยมตัดเย็บด้วยผ้าชิ้นเดียวกัน ไว้ผมสั้นเกรียน สวมถุงเท้าและสวมรองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าผ้าใบ สำหรับเด็กผู้หญิงซึ่งเป็นลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายจีนที่เข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ตั้งแต่รุ่นปู่หรือทวด นิยมแต่งกายเหมือนเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธ กล่าวคือ นุ่งโจงกระเบนหรือนุ่งผ้าถุง (ผ้าซิ่นหรือผ้าถุงสีพื้น) แบบป้ายข้าง สวมเสื้อคอบ่า รัดเข็มขัดเงิน ไว้ผมยาวเกล้ามวยหรือไว้ผมบ๊อบสั้น ไม่สวมรองเท้า หากเป็นเด็กผู้หญิงซึ่งเป็นลูกหลานของครอบครัวชาวจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง นิยมนุ่งกระโปรงยาวพอปิดเข่า สวมเสื้อคอกลมปิดคอหรือเสื้อปกบัว แขนยาวพอปิดข้อศอก ผ่าหน้าตลอด สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น สร้อยคอ ไว้ผมสั้นทรงบ๊อบสั้นแบบมีผมหน้าม้าหรือติดกิ๊บที่ผม สวมถุงเท้ายาวปิดน่อง และสวมรองเท้าหุ้มส้น เช่น รองเท้าแบบมีสายคาดด้านหน้า

๔.๒.๖.๑.๒ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕ - ๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากการศึกษาภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดวัง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง พบว่าชายชาวจีนรุ่นแรกที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วย ไม่สวมเสื้อ หรืออาจจะสวมเสื้อคอจีน แขนยาว ผ่าป้ายด้านหน้าติดกระดุมจีน ไว้ผมเปียเดี่ยวยาวเกือบถึงสะเอว ซึ่งท้องถิ่นภาคใต้เรียกว่า “ผมแช็ค” สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๔๔๕

ภาพที่ ๔๔๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ (ที่มา สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้, ๒๕๔๒ : ๑๖๕๗)

นอกจากนี้ จากการศึกษาภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร จังหวัดสงขลา พบว่าชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่องหรือยาวจรดข้อเท้าที่เรียกว่า "กางเกงจีน" สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้า แขนยาวจรดข้อมือ ไว้ผมแซ็คหรือผมเปีย สวมหมวกเปี้ยว และสวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๔๕๐

ภาพที่ ๔๕๐ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ที่มา : ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร จังหวัดสงขลา)

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ช่วง ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากการศึกษาภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร จังหวัดสงขลา พบว่าชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ตอนล่าง เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วย หรือนุ่งกางเกงปังลิ้น (กางเกงแพรสีดำ) สวมเสื้อคอจีนแขนยาว ผ่าป้ายด้านหน้า ไว้ผมยาวถักเปีย สวมหมวกบ้างในบางโอกาส สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๔๕๑

ภาพที่ ๔๕๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ (ที่มา : ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร จังหวัดสงขลา)

นอกจากนี้ ผลจากเวทีระดมความคิดสอดคล้องกับการศึกษาภาพถ่ายของชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๐ เป็นต้นมา เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมแต่งกายด้วยการนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอจีน แขนยาว ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมโลหะ ๕ เม็ด และมักมีกระเป๋าที่ชายเสื้อด้านล่างทั้งสองข้าง นิยมสวมเสื้อและกางเกงที่

ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นสีเดียวกัน ส่วนใหญ่เป็นผ้าสีพื้นเข้ม เช่น สีเทา สีน้ำตาล ไว้ผมสั้นเกรียนหรือไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้นสีดำ ดังภาพที่ ๔๕๒

ภาพที่ ๔๕๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

นอกจากนี้ จากการศึกษาภาพถ่ายของ “ขุนนิพัทธ์จีนนคร” เมื่อสมัยที่ท่านอยู่ในวัยหนุ่ม พบว่า ท่านจะสวมเสื้อคอจีนสีขาว แขนยาว ผ่าหน้าตลอดและติดกระดุมโลหะ และมีกระเป๋าปะที่หน้าอกทั้งสองข้าง ดังภาพที่ ๔๕๓

ภาพที่ ๔๕๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของ “ขุนนิพัทธ์จีนนคร”
ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติฯ สงขลา

สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงาน เจ้าบ่าวชาวไทยเชื้อสายจีนนิยมนุ่งกางเกงแพรสีแดงยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอจีนสีแดง (ตัดเย็บด้วยผ้าชิ้นเดียวกับเสื้อ) ที่หน้าอกด้านซ้ายปักเป็นรูปมังกร แขนยาวจรดข้อมือ ผ่าหน้าตลอด สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้นซึ่งตัดเย็บด้วยผ้าสีแดงและปักลวดลายด้วยเส้นด้ายสีดำ สำหรับทรงผมอาจจะไว้สั้นเกรียนหรือไว้ผมยาวถักเปีย ดังภาพที่ ๔๕๔

ภาพที่ ๔๕๔ การแต่งกายในชุดพิธีแต่งงานของเจ้าบ่าวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากเวทีระดมความคิดและการศึกษาภาพถ่ายการแต่งกายของครอบครัวชาวจีน พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๐ เป็นต้นมา เมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวระดับแข้ง สวมเสื้อคอจีนสีขาวหรือสีอ่อนๆ แขนสามส่วน ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมจีนหรือกระดุมโลหะ ไว้ผมยาวเกล้ามวย สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้นและสวมถุงเท้ายาวปิดน่อง ดังภาพที่ ๔๕๕

ภาพที่ ๔๕๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากการศึกษาภาพถ่าย พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ หญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ชาวจีนที่อพยพเพื่อตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง เมื่อออกนอกบ้านเพื่อร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งกางเกงจีนยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอจีน แขนยาวจรดข้อมือ ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมจีน สำหรับเสื้อผ้าที่ใช้สวมใส่ในโอกาสพิเศษนิยมตัดเย็บด้วยผ้าแพรหรือผ้าพื้นสีเข้มๆ เช่น สีดำหรือสีน้ำเงิน ไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำ สวมถุงเท้าและสวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๔๕๖

ภาพที่ ๔๕๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔

หากเป็นชุดในพิธีแต่งงาน เจ้าสาวนิยมแต่งกายด้วยการนุ่งกางเกงแพรสีแดงทรงหลวมๆ ยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอจีนสีแดง แขนยาวจรดข้อมือ (เพราะเชื่อว่าการสวมเสื้อแขนยาวช่วยให้อายุยืน) ผ่าหน้าตลอด ที่หน้าอกด้านซ้ายปักเป็นรูปหงส์ ไว้ผมยาวเกล้ามวยสูงและใช้ปิ่นปักที่มวยผม สำหรับในพิธีการจะคลุมศีรษะด้วยผ้าสีแดงผืนสี่เหลี่ยม มีการสวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากหยก เช่น กำไลหยก แหวนหยก สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้นตัดเย็บด้วยผ้าสีแดงและปักลวดลายด้วยเส้นด้ายสีดำ ดังภาพที่ ๔๕๗

ภาพที่ ๔๕๗ การแต่งกายในพิธีแต่งงานของเจ้าสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในภาพใต้ตอนล่าง นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่องหรือนุ่งยาวจรดข้อเท้า ไม่สวมเสื้อ หรือสวมเสื้อคอจีน แขนยาว ผ่าป้ายด้านหน้า ติดกระดุมจีน ไว้ผมเปียเดี่ยวยาวเกือบถึงสะเอวหรือไว้ผมสั้นเกรียน สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น สำหรับหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวระดับแข้ง สวมเสื้อคอจีนสีขาวหรือสีอ่อน

แขนสามส่วน ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมจีนหรือกระดุมโลหะ ไว้ผมยาวเกล้ามวย สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น และสวมถุงเท้ายาวปิดน่อง

ในโอกาสพิเศษ ชายหนุ่มจนถึงชายวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวจรดข้อเท้า หรือนุ่ง "กางเกงปังลิ้น" ตัดเย็บด้วยผ้าแพรสีดำ สวมเสื้อคอจีน แขนยาว แบบผ่าป้ายด้านหน้าหรือผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมโลหะ ๕ เม็ด ไว้ผมยาวถักเปีย ผมสั้นเกรียน หรือผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น และนิยมสวมหมวกเมื่อออกนอกบ้าน หากเป็นชุดในพิธีแต่งงาน เจ้าบ่าวและเจ้าสาวจะนุ่งกางเกงแพรสีแดงทรงหลวมๆ สวมเสื้อคอจีนสีแดง แขนยาวจรดข้อมือ ผ่าหน้าตลอดและติดกระดุม ที่หน้าอกเสื้อด้านซ้ายของเจ้าบ่าวปักเป็นรูปมังกร ส่วนเจ้าสาวปักเป็นรูปหงส์ เจ้าสาวนิยมเกล้ามวยสูงและใช้ปิ่นปักที่มวยผม สวมเครื่องประดับที่ทำจากหยก เช่น กำไลหยก สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น

๔.๒.๖.๑ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔ ชายสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาจีนทรงกว้างยาวปิดเข่าหรือยาวระดับแข้ง (กางเกงขาก๊วย) หรือภาษาท้องถิ่นเรียกว่า "กางเกงเตี่ยว" ซึ่งมีทั้งแบบเอวรูด (ใช้ผ้าเย็บเป็นไส้ไก่สำหรับใช้รูดให้กระชับ) หรือกางเกงแบบไม่มีสะเอวโดยใช้วิธีการนุ่งแบบพับทบด้านหน้าแล้วตวัดเชือกผ้าด้านหลังผูกที่เอวด้านหน้าเพื่อความกระชับ ตัดเย็บด้วยผ้าแพร ผ้าดิบ หรือผ้าป่านสีเข้ม เช่น สีดำหรือสีกรมท่า เป็นต้น และนิยมสวมคอกลมกว้างแบบสวมทางศีรษะ หรือเสื้อผ่าหน้าถึงกลางอก ตัวเสื้อทรงหลวมๆ ตัดเย็บด้วยผ้าดิบ นิยมไว้ผมสั้นเกรียนหรือไว้ผมยาวแล้วถักเป็นเปียเดี่ยว นิยมไว้หนวดและเครายาว ชายสูงอายุบางคนนิยมพกกล่องยาสูบไปส์ หรือยาสูบมวนใหญ่ๆ สวมเกี๊ยะไม้ ดังภาพที่ ๔๕๘

ภาพที่ ๔๕๘ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

หากออกไปสวนไร่นา นิยมสวมหมวกเปี้ยว ซึ่งสุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (๒๕๒๔:๑๑) ได้อธิบายลักษณะและการใช้หมวกเปี้ยวของชาวไทยเชื้อสายจีน โดยเฉพาะชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสงขลาไว้ว่า "เปี้ยว" เป็นหมวกที่ทำจากโครงไม้ไผ่ มีปีกกว้างและยกยอดสูงแล้วใช้ใบไม้สอดเรียงระหว่างโครงไม้ไผ่ หมวกเปี้ยวนิยมสวมเพื่อไปทำงานนอกบ้านโดยเฉพาะงานกลางแจ้ง และจากความนิยมสวมหมวกเปี้ยวเพื่อใช้ทำงาน ส่งผลให้เกิดเป็นงานหัตถกรรมเครื่องจักรสานภายในครัวเรือนขึ้นควบคู่ไปกับการสวมเกี๊ยะไม้

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วง พ.ศ.๒๔๔๕ - ๒๔๗๔ ชายสูงอายุเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานบุญ งานตรุษจีน นิยมนุ่งกางกางเกงจีน สวมเสื้อคอจีน แขนกระบอกยาวจรดข้อมือ ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมเม็ด และมักมีกระเป๋าปะตรงชายเสื้อทั้งสองข้าง โดยทั้งเสื้อและกางเกงนิยมตัดเย็บด้วยผ้าแพรสีพื้นหรือผ้าแพรลายดอก โดยสีที่นิยม ได้แก่ สีแดง สีฟ้า สีกรมท่า ชายสูงอายุนิยมไว้ผมเปีย ๑ หาง สวมเกี๊ยะไม้แบบมีส้นสูง โดยเมื่อออกนอกบ้านนิยมถือร่มกระดาษ หรือสวมหมวกปีกแบบฝรั่ง ดังภาพที่ ๔๕๙

ภาพที่ ๔๕๙ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

นอกจากนี้ ชายสูงอายุอาจนุ่งกางเกงแพร สวมเสื้อจีน แขนกระบอกยาวจรดข้อมือ ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมจีน ตัวเสื้อทรงหลวมๆ ตัดเย็บด้วยผ้าแพรหรือผ้าดิบสีเข้ม ไว้ผมสั้นเกรียน ไว้หนวดและเครายาว สวมถุงเท้าสีขาวและรองเท้าผ้าหุ้มส้นสีดำ ดังภาพที่ ๔๖๐

ภาพที่ ๔๖๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

จากเวทีระดมความคิด พบว่าหญิงสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงแพรยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอจีน แขนกระบอกจรดข้อมือ ผ่าหน้าติดกระดุมจีน และมีกระเป๋าแปะบริเวณริมชายเสื้อด้านล่าง ส่วนใหญ่ตัดเย็บด้วยผ้าแพรหรือผ้าดิบสีดำหรือสีน้ำเงินเข้ม และนิยมสวม “เอี๊ยม” ซึ่งเป็นเสื้อชั้นในตัวสั้นมีลักษณะเหมือนเสื้อทับ มีสายคล้องบ่าทั้งสองข้าง นิยมตัดเย็บด้วยผ้าเนื้อบาง หญิงสูงอายุนิยมไว้เกล้ามวยต่ำหรือเกล้ามวยสูงแล้วใช้ปิ่นที่มีพู่ห้อยยาวปักมวยผม มีการสวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากหยก เช่น กำไล ตุ้มหู ซึ่งมีทั้งแบบห้อยยาว (เช่น ตุ้มหูรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนและรูปสี่เหลี่ยมเล็กๆ ร้อยยาวเรียงต่อกัน) หรือตุ้มหูเสียบ (ตุ้มหูทับ) และสวมรองเท้าผ้าหุ้มส้นสีดำ อย่างเช่น การแต่งกายของหญิงสูงอายุในเมืองสงขลา ดังภาพที่ ๔๖๑

ภาพที่ ๔๖๑ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

นอกจากนี้ หญิงสูงอายุบางคนนิยมนุ่งกางเกงแพรสีดำมีลายดอกในตัว สวมเสื้อผ้าแพรสีอ่อน เช่น ฟ้าอ่อนและเขียวอ่อน ซึ่งเป็นเสื้อคอจีน ผ่าป้ายด้านหน้า ติดกระดุมจีน แขนยาวจรดข้อมือหรือยาวสามส่วน ปลายแขนกว้างและอาจมีกระเป๋าปะบริเวณริมชายเสื้อด้านล่างทั้ง ๒ ข้าง หรืออาจนุ่งกางเกงแพรแล้วสวมเฉพาะเสื้อชั้นในขณะอยู่กับบ้าน นิยมไว้ผมยาวและเกล้ามวยสูงโดยปักปิ่นที่มีพู่ห้อย

ยาวลงมาเป็นช่อ สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากหยก เช่น ตุ้มหูหยกรูปใบไม้แบบห้อยยาว สวมกำไลหยกที่ข้อมือด้านซ้าย ไม่สวมรองเท้าขณะอยู่ในบ้าน แต่หากออกนอกบริเวณบ้านนิยมสวมเกี๊ยะไม้ อย่างเช่น การแต่งกายของหญิงสูงอายุในอำเภอสุไหงโกลก จังหวัดนราธิวาส ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๔ ดังภาพที่ ๔๖๒

ภาพที่ ๔๖๒ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๔

สำหรับหญิงสูงอายุในแถบชุมชนชนบทบางท้องถิ่น เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ ไม่สวมเสื้อแต่ใช้ผ้าผืนยาวพันไขว้รอบตัวอย่างห่มตะเบงมานหรือนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้ม เช่น สีดำ สีกรมท่า โดยนุ่งแบบป้ายข้างธรรมดา ใช้ผ้าแถบรัดอกหรือใช้ผ้าพื้นผืนยาวห่มสไบแบบหลวมๆ แทนการสวมเสื้อคาดเข็มขัดเงินหรือเข็มขัดนากโดยม้วนชายผ้าถุงปิดคลุมเข็มขัด นิยมสวมเครื่องประดับที่ทำจากหยก เช่น ตุ้มหูหยก ตุ้มหูเสียบ ไว้ผมสั้นหวีเรียบเปิดหน้าผาก หรือไว้ผมดอกกระทุ่ม และไม่สวมรองเท้า อย่างเช่นการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ดังภาพที่ ๔๖๓

ภาพที่ ๔๖๓ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุช่วง พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔ หญิงสูงอายุเมื่อออกนอกบ้านเพื่อร่วมงานเนื่องในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมแต่งกายด้วยการนุ่งกางเกงแพร สวมเสื้อคอจีน แบบผ่าป้ายด้านหน้าหรือแบบผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมจีน แขนกระบอกยาวจรดข้อมือ ซึ่งเป็นชุดที่มีลักษณะเดียวกันกับชุดที่ใช้สวมขณะอยู่กับบ้าน แต่ชุดที่หญิงสูงอายุใช้สวมในโอกาสพิเศษมักตัดเย็บด้วยผ้าแพรเนื้อดี เมื่อออกนอกบ้านหญิงสูงอายุนิยมถือกระเป๋าผ้าสีคล้ำใบเล็กๆ ไว้ผมเกล้ามวยปักปิ่น สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากหยก สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น อย่างเช่น การแต่งกายของหญิงสูงอายุในแถบอำเภอเบตง จังหวัด ยะลา และอำเภอสุไหงโกลก จังหวัดนราธิวาส

นอกจากนี้ หากเป็นหญิงสูงอายุที่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนในแถบตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีการสืบเชื้อสายมาหลายชั่วคนหรือเป็นชาวจีนที่มีครอบครัวกับคนไทยพุทธ นิยมแต่งกายเหมือนกับหญิงสูงอายุชาวไทยพุทธทั่วไป กล่าวคือ นุ่งโจงกระเบนแบบเกี่ยวคอไก่ ม้วนหางโจงกระเบนบิดเกลียวเป็นหางหงส์ และใช้ผ้าแถบคาดอก โดยสอดริมผ้าไว้ตรงระหว่างหน้าอก หรือห่มสไบเฉียงแบบหลวมๆ หรืออาจจะคล้องและพาดบ่าแบบหลวมๆ หากเป็นหญิงสูงอายุที่มีฐานะดีจะนุ่งผ้าถุงดำ แบบป้ายข้าง สวมเสื้อคอจีน แขนกระบอกยาวจรดข้อมือ ผ่าหน้าและติดกระดุม แล้วห่มสไบพาดเฉียง ไว้ผมรองทรง ไม่นิยมสวมเครื่องประดับ และไม่สวมรองเท้า อย่างเช่น การแต่งกายของทวดลุงกริ้ม สินธุรัตน์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ ดังภาพที่ ๔๖๔

ภาพที่ ๔๖๔ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๖๘

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงจีนสีเข้ม เช่น สีดำหรือสีกรมท่า ยาวระดับเข่าถึงกลางแข้ง ภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “กางเกงเตี่ยว” มีทั้งนุ่งพับทบหรือแบบกางเกงเอวรูด ตัดเย็บด้วยผ้าแพร ผ้าดิบ ผ้าป่าน นิยมสวมเสื้อคอกลมแบบสวมทางศีรษะ แขนสั้น หรือผ่าหน้าถึงกลางอก หากออกไปทำสวนไร่นามักสวมหมวกเปี้ยว ชายสูงอายุนิยมไว้ผมสั้นเกรียน หรือไว้ผมยาวถักเป็นเปียเดี่ยว

ไว้หนวดและเครายาวและสวมเกี๊ยะขณะอยู่บ้าน นิยมถือไปส์หรือยาสูบมวนใหญ่ สำหรับหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน นิยมนุ่งกางเกงแพร สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้าหรือผ่าหน้าตลอด ไว้ผมยาวเกล้ามวย ปักปิ่น สวมเครื่องประดับที่ทำจากหยก เช่น ตุ้มหู กำไล หญิงสูงอายุที่เป็นลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายจีนหลายชั่วอายุคน หรือเป็นลูกของชาวจีนที่แต่งงานกับคนไทยพุทธ นิยมแต่งกายเหมือนอย่างชาวไทยพุทธ กล่าวคือ นุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้มหรือนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ ใช้ผ้าแถบคาดอกหรือห่มตะเบงมาน ไว้ผมสั้น

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงจีน สวมเสื้อคอจีน แขนยาว ผ่าหน้าติดกระดุมจีนหรือกระดุมโลหะ ๕ เม็ด ส่วนใหญ่ตัดเย็บด้วยผ้าแพรสีพื้นหรือผ้าแพรลายดอกสีเข้ม ซึ่งทั้งเสื้อและกางเกงนิยมตัดเย็บด้วยด้วยผ้าชิ้นเดียวกัน ไว้ผมยาวถักเปียเดี่ยวหรือไว้ผมสั้นเกรียน สวมเกี๊ยะแบบมีส้นหรือสวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น นิยมสวมหมวกปีกกว้างหรือถือร่มกระดาษเมื่อออกนอกบ้าน ส่วนหญิงสูงอายุนิยมแต่งกายเหมือนกับอยู่บ้าน เพียงแต่ชุดที่ใช้สวมนิยมตัดเย็บด้วยผ้าแพรเนื้อดีกว่า หากเป็นหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ตอนล่าง และมีการสืบเชื้อสายมาหลายชั่วอายุคน นิยมนุ่งโจงกระเบนหรือผ้าถุงสีดำแบบป้ายข้าง คาดผ้าแถบหรือห่มสไบพาดเฉียงหรือคล้องบ่าแบบหลวมๆ หรือสวมเสื้อคอจีน แขนกระบอกยาวจรดข้อมือ และห่มสบพาดเฉียง ไว้ผมสั้นทรงดอกกระทุ่ม ไม่สวมรองเท้า

๔.๒.๖.๒ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างระหว่างการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐)

๔.๒.๖.๒.๑ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

จากเวทีระดมความคิด พบว่า เด็กผู้ชายวัย ๑–๓ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านจะไม่สวมใส่เสื้อผ้า แต่จะแขวนเฉพาะสายเอวห้อยลูกกระพรวน ไว้ผมแกละ หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๕ - ๑๐ ขวบ นิยมนุ่งเฉพาะกางเกงขาสั้น ไว้ผมจุก ผมเปีย หรือผมแกละ ไม่สวมรองเท้า อย่างเช่น การแต่งกายของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เมื่อ พ.ศ.๒๔๘๕ ดังภาพที่ ๔๖๕

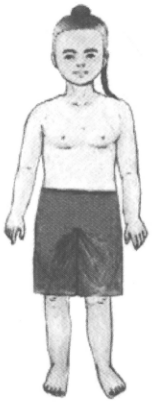

ภาพที่ ๔๖๕ การแต่งกายในชีวิตของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชาย ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

จากการศึกษาภาพถ่าย พบว่าการแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายวัย ๑-๕ ขวบนิยมสวมชุดเอี๊ยม ไว้ผมสั้นเฉพาะกลางศีรษะด้านบน สวมกำไลข้อมือและกำไลข้อเท้าห้อยลูกกระพรวน ทั้ง ๒ ข้าง ดังภาพที่ ๔๖๖

ภาพที่ ๔๖๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐
(ที่มา : อเนก นาวิกมูล และจรัส จันทร์พรหมรัตน์ , ๒๕๔๖ หน้า ๑๔๓)

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิง ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

กิ้มฉิ้น แซ่ภู่ (๒๕๔๘, สัมภาษณ์) และข้อมูลจากเวทีระดมความคิด ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๔ (ก่อนสมัยรัฐนิยม) เด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนที่เป็นลูกหลานชาวไทยเชื้อสายจีนหลายชั่วอายุคน จะมีรูปแบบการแต่งกายไม่แตกต่างไปจากเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธทั่วไป กล่าวคือ หากเป็นเด็กวัยทารกจะห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าอ้อมที่ทำจากผ้าถุงผืนเก่าของพ่อแม่ และหากเป็นเด็กวัย ๑-๕ ขวบ จะไม่สวมเสื้อผ้า แต่จะแขวน “ปิ้งเงิน” หรือ “ปิ้งทอง” หรือ “ปิ้งพลก” (ปิ้งทำจากกะลามะพร้าว) แล้วแต่ฐานะ สำหรับทรงผมของเด็กผู้หญิงในช่วงนี้ นิยมไว้ผมบ๊อบสั้นแทนการไว้ผมจุก และยังคงไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๔๖๗

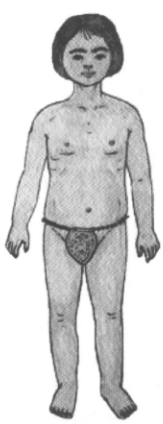

ภาพที่ ๔๖๗ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๔

หากเป็นเด็กโต กิ้มฉิ้น แซ่ภู่ (๒๕๔๘,สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เด็กวัยนี้นิยมนุ่งโจงกระเบนผ้าฝ้าย หรือผ้าซิ่นสีพื้น สวมเสื้อคอกลมแบบสวมทางศีรษะ มีทั้งเสื้อแขนสั้นหรือแขนกุด ไว้ผมยาวเกล้ามวย ไม่นิยมปล่อยผมเพราะถือว่าไม่สุภาพเรียบร้อย หรืออาจไว้ผมบ๊อบสั้น ไม่สวมรองเท้า อย่างเช่นการแต่งกายของท่าน เมื่อพ.ศ. ๒๔๗๗ ดังภาพที่ ๔๖๘ ต่อมาเมื่อเข้าสู่สมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี มีประกาศให้สวมรองเท้า ดังนั้น ตั้งแต่ยุคพ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นต้นมา ทั้งเด็กและผู้ใหญ่เริ่มหันมาสวมรองเท้ากันมากขึ้น

ภาพที่ ๔๖๘ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๔

นอกจากนี้ หากเป็นการแต่งกายของลูกหลานชาวจีนที่เข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ตอนล่าง ฮีฮุ้ง แซ่ตั๋น (๒๕๔๘, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เด็กโตหรือวัยประมาณ ๖-๑๒ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้า แขนสั้นหรือแขนยาวสามส่วน และในช่วงสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นต้นมา) เด็กผู้หญิงเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่าหรือยาวเหนือเข่าเอวยางยืด สวมเสื้อคอกลมหรือคอฮาวายแบบผ่าหน้าตลอด ไว้บ๊อบสั้นหรือผมยาว สวมรองเท้าแตะ ดังภาพที่ ๔๖๙

ภาพที่ ๔๖๙ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๐

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

จากเวทีระดมความคิดและศึกษาภาพถ่ายให้ข้อมูลสอดคล้องกัน พบว่าเด็กผู้หญิงเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งกระโปรงบานเหนือเข่า สวมเสื้อแขนสั้นสีพื้นหรือมีลาย สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น กำไลหรือสร้อยข้อมือ และสวมรองเท้ารัดข้อเท้า ไว้ผมบ๊อบสั้น อย่างเช่น การแต่งกายของลูกหลานชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสงขลา เมื่อพ.ศ. ๒๔๗๘ ดังภาพที่ ๔๗๐

ภาพที่ ๔๗๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐
ภาพเด็กหญิงสุจิตต์ ลูกของนางกิมที้ นาวิกมูล ถ่ายราวพ.ศ. ๒๔๗๘ ณ ร้านฉายาสงขลา
(ที่มา : เอนก นาวิกมูล , ๒๕๓๖ : ๑๗๑)

นอกจากนี้ หากเป็นการแต่งกายในชุดนักเรียนช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๒ พบว่าเด็กผู้หญิงซึ่งเป็นลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายจีน เมื่อไปโรงเรียนนิยมนุ่งผ้าถุงพื้นสีดำ ยาวครึ่งน่อง โดยนุ่งแบบป้ายข้างธรรมดา สวมเสื้อคอกลมหรือเสื้อคอวี แขนสั้นหรือแขนกุด มีทั้งเสื้อผ่าหน้าติดกระดุมหรือสวมทางศีรษะ ไว้ผมบ๊อบสั้นและนิยมเกี่ยวผมไว้ด้านหลังใบหู ยังไม่มีการสวมรองเท้า อย่างเช่น การแต่งกายของลูกหลานชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ดังภาพที่ ๔๗๑

ภาพที่ ๔๗๑ การแต่งกายในชุดนักเรียนของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๒

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน เด็กวัยทารกจะห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าอ้อมซึ่งเป็นผ้าถุงผืนเก่าที่มาตัดเป็นผ้าอ้อม หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๑–๓ ขวบ ไม่ค่อยสวมเสื้อผ้า แต่จะแขวนเฉพาะสายเอวห้อยลูกกระพรวนไว้ที่สะเอว นิยมไว้ผมแกละ ส่วนเด็กผู้ชาย ๕ - ๑๐ ขวบ นิยมนุ่งเฉพาะกางเกงขาสั้น ไม่สวมเสื้อ ไว้ผมจุก ผมเปีย หรือผมแกละ ไม่สวมรองเท้า สำหรับเด็กผู้หญิงวัย ๑-๕ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านจะใส่ตะปิ้งซึ่งทำจากเงิน ทองคำ นากหรือกะลามะพร้าว ไว้ผมจุกหรือไว้ผมบ๊อบสั้น ไม่สวมรองเท้า ส่วนเด็กโตนิยมนุ่งผ้าถุง ผ้าชิ่นสีพื้น สวมเสื้อคอกลม (แบบสวมทางศีรษะ) แขนสั้นหรือแขนกุด ไว้ผมยาวเกล้ามวยหรือไว้ผมบ๊อบสั้น และไม่สวมรองเท้า หากเป็นลูกหลานชาวจีนที่เข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ตอนล่าง เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้า แขนสั้นหรือแขนยาวสามส่วน ต่อมาหันมานุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่าหรือยาวเหนือเข่าเอวยางยืด สวมเสื้อคอกลมหรือคอฮาวายแบบผ่าหน้าตลอด ไว้บ๊อบสั้นหรือผมยาว

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายวัย ๑-๕ ขวบ นิยมสวมชุดเอี๊ยม ไว้ผมสั้นแซ็ก สวมกำไลข้อมือและกำไลข้อเท้าห้อยลูกกระพรวน ทั้ง ๒ ข้าง ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๑-๕ ขวบ นิยมนุ่งกระโปรงบานย้วยและยาวเหนือเข่า สวมเสื้อคอกลมแขนสั้นสีพื้นหรือมีลาย และสวมเครื่องประดับ เช่น กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า สวมรองเท้าหุ้มส้นแบบรัดข้อเท้า หากไปโรงเรียนนิยมนุ่งผ้าถุงสีดำ ยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอกลมหรือคอวี แขนสั้นหรือแขนกุด ผ่าหน้าติดกระดุมหรือสวมทางศีรษะ ไว้ผมบ๊อบสั้น ไม่สวมรองเท้า

๔.๒.๖.๒.๒ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

จากการเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่ง "ผ้าถุงชาย" ซึ่งมีลักษณะเป็นผ้าลายตารางสี่เหลี่ยม ภาษาท้องถิ่นเรียกว่า "ผ้าตราลูกหมู" โดยนุ่งยาวครึ่งน่องและมักทำชายพกขนาดใหญ่ ไม่สวมเสื้อ หากเป็นชายวัยผู้ใหญ่นิยมใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า ไว้ผมสั้นรองทรงหรือไว้ผมสั้นเกรียน ไม่สวมรองเท้า อย่างเช่น การแต่งกายของชายหนุ่มจนถึงผู้ใหญ่ในชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เมื่อพ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๐ ดังภาพที่ ๔๗๒

ภาพที่ ๔๗๒ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๐

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

จากการศึกษาภาพถ่ายราว พ.ศ.๒๔๗๗-๒๔๘๕ พบว่าชายวัยผู้ใหญ่แถบชนบทในจังหวัดปัตตานี เมื่อมีโอกาสไปร่วมงานสำคัญทางสังคมหรืองานบุญ นิยมนุ่งกางเกงแพรยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอกลม แขนสามส่วนตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้นหรือผ้าแพร โดยสวมเสื้อไว้ในกางเกง และใช้ผ้าลีมา (ผ้าทอมือของชาวไทยมุสลิม) คาดเอวและนิยมพกกล่องยาสูบ ไว้ผมสั้นรองทรงโดยการหวีเสยขึ้นหน้าผาก หรือไว้ผมสั้นเกรียน สวมรองเท้าหนังหุ้มส้นแต่ไม่สวมถุงเท้า ดังภาพที่ ๔๗๓ และ ๔๗๔

ภาพที่ ๔๗๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๗ (ที่มา : กัญญารัตน์ อุดติ)

ภาพที่ ๔๗๔ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๗

นอกจากนี้ จากเวทีระดมความคิด พบว่าชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้า ทรงหลวมๆ สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะแบบคีบหรือรองเท้าหุ้มส้น อย่างเช่น การแต่งกายของชายหนุ่มเมื่อ พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๙๐

ภาพที่ ๔๗๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๙๐

นอกจากนี้ หากเป็นงานที่ค่อนข้างเป็นพิธีการ ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงสแล็กยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวหรือเสื้อคอกลม แขนยาวระดับศอก โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกงและคาดเข็มขัดหนัง สวมรองเท้าหุ้มส้น และสวมหมวกปีกกว้าง ดังภาพที่ ๔๗๖

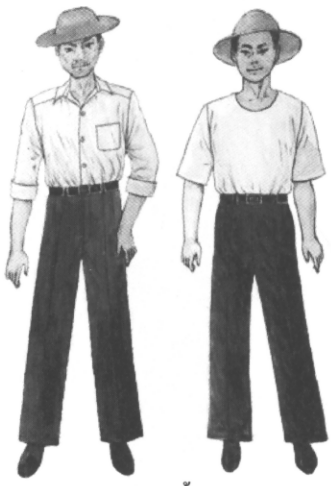

ภาพที่ ๔๗๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างพ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๕๐

นอกจากนี้ อาจพบชายวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า สวมเสื้อคอกลม แขนสั้นระดับข้อศอก โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัดหนัง สวมรองเท้าแตะหนังแบบสุภาพ ดังภาพที่ ๔๗๗

ภาพที่ ๔๗๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๕๐

สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงาน เจ้าบ่าวชาวไทยเชื้อสายจีนในแถบชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา นิยมนุ่งกางเกงแพรยาวจรดข้อเท้า โดยนุ่งแบบพับทบและคาดเข็มขัด สวมเสื้อคอจีน ภาษาถิ่นเรียกว่า “เสื้อคอแบะ” แขนยาว ผ่าหน้าติดกระดุมหรือสวมเสื้อ กุยเฮง โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกงขายาว สวมรองเท้าหนังหุ้มส้นสีดำหรือสีน้ำตาล ซึ่งราคาของรองเท้าในช่วงนี้ ราคาคู่ละ ๔ บาท ดังภาพที่ ๔๗๘

ภาพที่ ๔๗๘ การแต่งกายชุดพิธีแต่งงานของเจ้าบ่าวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๘๗

หากเป็นการแต่งกายของเจ้าบ่าวในชุมชนเมือง นิยมแต่งกายด้วยชุดสูทสากล โดยนุ่งกางเกงสแล็กยาวสีขาวโดยอัดกลีบที่ขาด้านหน้าเป็นจีบคม สวมเสื้อสูทสากลสีขาว ผูกเนคไทสีกรมท่าเส้นขนาดใหญ่ ติดดอกไม้สดที่หน้าอกด้านซ้าย ไว้ผมสั้นรองทรงและนิยมหวีแสกข้างโดยใส่น้ำมันผม ซึ่งน้ำมันใส่ผมที่นิยมมากในขณะนั้น คือ น้ำมันยี่ห้อ “ตันโจ” สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น อย่างเช่น การแต่งกายของเจ้าบ่าวชาวไทยเชื้อสายจีน เมื่อพ.ศ. ๒๔๙๐ ดังภาพที่ ๔๗๙

ภาพที่ ๔๗๙ การแต่งกายชุดพิธีแต่งงานของเจ้าบ่าวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๙๐

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

จากเวทีระดม พบว่าช่วงสมัยรัฐนิยมเป็นต้นมา (พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๗) หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ที่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนเมื่ออยู่บ้านนิยมนุ่งผ้าถุงหลากสี โดยเฉพาะผ้าถุงสีดำซึ่งเป็นผ้าถุงที่นิยมมากสำหรับบรรดาหญิงสาว โดยนุ่งแบบป้ายข้างยาวพอปิดเข่าหรือยาวครึ่งน่อง ไม่คาดเข็มขัด สวมเสื้อคอกลมแบบสวมทางศีรษะ ซึ่งเป็นเสื้อแขนกุดหรือแขนในตัว ไว้ผมดัดลอน ยาวประบ่าหรือสั้นระดับคอ สวมรองเท้าแตะคีบ อย่างเช่น การแต่งกายของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ดังภาพที่ ๔๘๐

ภาพที่ ๔๘๐ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๘๗

หากเป็นหญิงวัยผู้ใหญ่ในแถบอำเภอเบตง จังหวัดยะลา เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะแบบป้ายข้าง สวมเสื้อคอกลม แขนสั้น (ไม่นิยมสวมเสื้อมีปก) ไว้ผมสั้นดัดลอน หวีแสกข้าง และสวมรองเท้าแตะ ดังภาพที่ ๔๘๑

ภาพที่ ๔๘๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๘๗

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงสมัยรัฐนิยมหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อออกนอกบ้านเพื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งกระโปรงทรงเอหรือบานเล็กน้อย ยาวระดับเข่า หรือนุ่งผ้าถุงแบบป้ายข้าง ยาวคลุมเข่าเล็กน้อย สวมเสื้อปกบัว แขนตุ๊กตา หรือสวมเสื้อคอกลมกว้าง คอสามเหลี่ยม คอสี่เหลี่ยม แขนสั้น นิยมไว้ผมสั้นดัดเป็นลอน สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ สวมรองเท้าแตะ ดังภาพที่ ๔๘๒

ภาพที่ ๔๘๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๕๐

สำหรับหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ในชุมชนเมือง จังหวัดสงขลา เมื่อไปทำงานนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะป้ายข้าง สวมเสื้อคอสี่เหลี่ยม แขนสั้น ผ่าหน้าตลอดติดกระดุม ตัวเสื้อยาวพอเลยสะโพก อาจมีกระเป๋าปะที่ชายเสื้อด้านล่างทั้ง ๒ ข้าง โดยสอดชายเสื้อไว้ในผ้าถุงและรัดเข็มขัดนาก ไว้ผมยาวและมัดรวบเป็นหางม้า สวมเครื่องประดับ เช่น ตุ้มหูหยกแบบเม็ดน้ำค้าง กำไลหยกหรือสร้อยข้อมือ และสวมเกี๊ยะแบบมีส้น ดังภาพที่ ๔๘๓

ภาพที่ ๔๘๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๕๐

สำหรับหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ในจังหวัดปัตตานี นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้ม เช่น สีกรมท่า สีน้ำเงิน โดยนุ่งแบบป้ายข้าง ซึ่งภาษาท้องถิ่นเรียกการนุ่งผ้าถุงว่า “นุ่งป้ายทับ” สวมเสื้อคอกลม คอสามเหลี่ยม คอสี่เหลี่ยม สีครีม แขนยาวจรดข้อมือหรือแขนยาวสามส่วน ผ่าหน้าติดกระดุม ผ่าริมชายเสื้อด้านข้างเล็กน้อย ตัวเสื้อค่อนข้างเข้ารูปและยาวพอปิดสะโพก ไว้ผมดัดเป็นลอนใหญ่ๆ ยาวประบ่า สวมเครื่องประดับที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ ตุ้มหูทองเป็นวงเล็กๆ สวมรองเท้าคัชชูสีดำ ดังภาพที่ ๔๘๔

หากเป็นหญิงที่มีฐานะ นิยมสวมเสื้อแขนหมูแฮม และนุ่งผ้าถุงซึ่งทำจากผ้าม่วงที่นำเข้ามาจากเซี่ยงไฮ้ และอัดกลีบด้วยแผ่นเหล็กที่ใช้อัดกลีบ

ภาพที่ ๔๘๔ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐

นอกจากนี้ หากเป็นหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ในชุมชนเมือง นิยมนุ่งกระโปรงสุ่ม (กระโปรงนิวลุค) ยาวปิดเข่า สวมเสื้อแบบม้วนคอมีห่วงไว้สำหรับสอดสายลงไป แขนสั้นและกว้างแบบแขนค้างคาว หรือสวมเสื้อแขนตุ๊กตา นิยมสอดชายเสื้อไว้ในกระโปรง ไว้ผมดัดหยิกสั้น สวมรองเท้าแตะแบบไขว้ อย่างเช่น การแต่งกายของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ดังภาพที่ ๔๘๕

ภาพที่ ๔๘๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐

สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงานในช่วงนี้ พบว่าเจ้าสาวนิยมนุ่งชุดราตรียาวลากพื้น โดยกระโปรงมีลักษณะบานย้วย เสื้อคอกลมกว้าง ทรงเข้ารูป แขนยาวจรดข้อมือปลายบานย้วย ซึ่งสามารถถอดแขนเสื้อออกได้เพื่อใช้เป็นชุดราตรีแขนกุด (ซึ่งใช้เป็นชุดในพิธีจัดเลี้ยง) สำหรับชุดแต่งงานของเจ้าสาวนิยมตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้สีขาวหรือสีครีม ทรงผมนิยมดัดเป็นลอนเกลียวขนาดเล็ก โดยนิยมหวีผมเปิดหน้าผากยกสูง และม้วนเป็นโรล ๑ อัน แล้วติดโบว์สีขาวด้านหลัง สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น สร้อยทองคำ สร้อยข้อมือ ดังภาพที่ ๔๘๖

ภาพที่ ๔๘๖ การแต่งกายในชุดพิธีแต่งงานของเจ้าสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๔๘๐ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนที่เป็นลูกหลานของชาวจีนที่เข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างหลายชั่วอายุคน เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าตา (โสร่ง) หรือ ภาษาท้องถิ่นเกาะยอเรียกว่า “ผ้าตราลูกหมู” ยาวครึ่งน่องและทำชายพก ไม่สวมเสื้อ หากเป็นชายวัยผู้ใหญ่นิยมใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า ไว้ผมสั้นรองทรงหรือผมสั้นเกรียน ส่วนการแต่งกายของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ตั้งแต่สมัยรัฐนิยมเป็นต้นมา เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงสีเข้ม โดยเฉพาะผ้าถุงสีดำ (หรือหากเป็นแถบ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ) สวมเสื้อคอกลมแบบสวมทางศีรษะ แขนกุดหรือแขนในตัว ไว้ผมดัดลอน ยาวประบ่าหรือสั้นระดับคอ สวมรองเท้าแตะ

ในโอกาสพิเศษ ชายวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงแพรยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอกลม แขนสามส่วนหรือยาวระดับข้อศอกตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้นหรือผ้าแพร โดยอาจสอดชายเสื้อไว้ในกางเกงหรือใช้ผ้าทอคาดเอว นิยมพกกล่องยาสูบ ไว้ผมสั้นรองทรงโดยหวีเสยเปิดหน้าผาก หรือไว้ผมสั้นเกรียน สวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าหนังหุ้มส้น และตั้งแต่ช่วงสมัยรัฐนิยมเป็นต้น ชายชาวไทยเชื้อสายจีนนิยมนุ่งกางเกงขายาวทรงหลวมๆ สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือนุ่งกางเกงไทย สวมเสื้อคอกลมแขนระดับศอกโดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าหุ้มส้น หากเป็นการแต่งกายอย่างเป็นทางการนิยมนุ่งกางเกงสแล็กยาวสีดำ สวมเสื้อเชิ้ตสีขาว แขนยาวจรดข้อมือหรือสวมคอกลมแขนสั้น โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง รัดเข็มขัดหนังสีดำ ไว้ผมรองทรงหวีแสกข้างหวีเสยเปิดหน้าผากหรือไว้ผมสั้นเกรียน สวมหมวกปีกกว้าง สวมรองเท้าหนังหุ้มส้นสีดำ ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อร่วมงานในโอกาสพิเศษ นิยมนุ่งกระโปรงทรงเอยาวระดับเข่าหรือนุ่งผ้าถุงสีเข้มแบบป้ายข้าง ยาวเลยเข่าเล็กน้อย รัดเข็มขัด เช่น เข็มขัดนาก สวมเสื้อแขนสั้น หรือแขนระดับข้อศอก หรือยาวสามส่วน มีทั้งแบบมีปกและไม่มีปกเสื้อ เช่น คอกลม คอเหลี่ยม ไว้ผมสั้นดัดเป็นลอนติดกิ๊บดำ หรือไว้ยาวผูกเป็นหางม้า สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอหรือสร้อยข้อมือ หากเป็นหญิงในชุมชนเมือง

นิยมนุ่งกระโปรงนิวลุค สวมเสื้อมีปกหรือคอกลม แขนสั้นโดยสอดชายเสื้อไว้ในกระโปรง สวมรองเท้าแตะหรือเกี๊ยะแบบมีส้นหรือรองเท้าคัชชูสีดำ

สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงานช่วงพ.ศ. ๒๔๘๐ เจ้าบ่าวนิยมนุ่งกางเกงแพรยาวจรดข้อเท้า คาดเข็มขัด สวมเสื้อคอจีน แขนยาว ผ่าหน้าติดกระดุม หรือสวมเสื้อกุยเฮงที่สอดชายเสื้อไว้ในกางเกง สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น หากเป็นเจ้าบ่าวในเมือง นิยมนุ่งชุดสูทสากลสีขาว ผูกเนคไทเส้นขนาดใหญ่ ติดดอกไม้สดที่หน้าอก ไว้ผมสั้นรองทรง ส่วนเจ้าสาวนุ่งชุดราตรีบานย้วยและยาวปิดเท้า เสื้อทรงเข้ารูป คอกว้าง แขนยาวบานย้วยยาวจรดข้อมือ นิยมตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้สีขาวหรือสีครีม ทรงผมของเจ้าสาวนิยมดัดเป็นลอนเกลียวโดยหวีผมเปิดหน้าผากม้วนเป็นโรล ๑ อัน ติดโบว์สีขาวด้านหลัง สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น สร้อยทองคำ สร้อยข้อมือ

๔.๒.๖.๒.๓ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

กิ้มฉิ้น แซ่ภู่ (๒๕๔๘, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ ชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีการสืบเชื้อสายหลายชั่วอายุคน และมีการตั้งรกรากถิ่นฐานในชุมชนชาวไทยพุทธ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งหรือนุ่งผ้าขาวม้า ไม่สวมเสื้อหรือสวมเสื้อกุยเฮง หากเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่เข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ตอนล่างและมีครอบครัวกับชาวจีนด้วยกัน ซึ่งจากเวทีระดมความคิดพบว่าชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนกลุ่มนี้ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงจีนตัวหลวมๆ ยาวครึ่งน่อง (กางเกงขาก๊วย) สวมเสื้อกุยเฮงสีขาวหรือสีกรมท่า และมีกระเป๋าเสื้อทั้งหมด ๓ ใบ หน้าอกซ้าย ๑ ใบ และริมชายเสื้อด้านล่างข้างละ ๑ ใบ หรือไม่มีกระเป๋า นิยมไว้ผมรองทรงหรือผมสั้นเกรียน และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๔๘๗

ภาพที่๔๘๗ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๐

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยสูงอายุช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีน เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งกางเกงจีนยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อกุยเฮงเหมือนกับการแต่งกายขณะอยู่กับบ้านแต่จะต่างกันตรงที่หากเป็นการแต่งกายเพื่อร่วมงานโอกาสพิเศษ เช่น งานบุญที่วัด นิยมใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่าและสวมใส่ชุดที่ค่อนข้างใหม่กว่าชุดที่ใช้สวมขณะอยู่บ้าน ไว้ผมสั้นรองทรงหรือผมสั้นเกรียน อย่างเช่น การแต่งกายของชายสูงอายุในชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ดังภาพที่ ๔๘๘

ภาพที่ ๔๘๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐

นอกจากนี้ หากเป็นชายสูงอายุในชุมชนเมืองนิยมนุ่งกางเกงแพรสีดำ ขายาวจรดข้อเท้า (กางเกงปังลิ้น) สวมเสื้อคอจีนผ่าหน้า แขนยาวสามส่วน สวมรองเท้าผ้าใบสีขาว ดังภาพที่๔๘๙

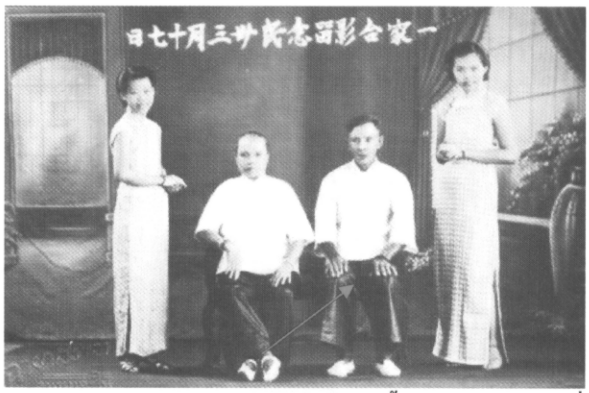

ภาพที่ ๔๘๙ การแต่งในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

ที่มา : เอนก นาวิกมูล และ จรัส จันทร์พรหมรัตน์ ,๒๕๔๖ หน้า ๑๔๔

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐ หญิงสูงอายุในชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จะมีการแต่งกายเหมือนกับหญิงสูงอายุไทยพุทธทั่วไป กล่าวคือ นิยมแต่งกายด้วยการนุ่งโจงกระเบนสีพื้น ใช้ผ้าแถบรัดอกหรือห่มสไบพาดเฉียงแบบหลวมๆ ไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำ

หรือไว้ผมรองทรง ไม่สวมรองเท้า อย่างเช่น การแต่งกายของมารดาของคุณไพจิตร ปริศวงศ์ ซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีการแต่งกายเหมือนหญิงสูงอายุไทยพุทธ ดังภาพที่ ๔๙๐

ภาพที่ ๔๙๐ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๗๔-๒๔๘๔

นอกจากนี้ จากเวทีระดมความคิดในกลุ่ม ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า หญิงสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะแบบพับทบ (ป้ายข้าง) นุ่งยาวจรดข้อเท้า หรือยาวปิดกลางแข้ง หรือนุ่งกางเกงขาก๊วยสีดำหรือสีน้ำตาล สวมเสื้อชั้นใน ซึ่งเป็นเสื้อที่เย็บเต้าเหมือนเสื้อยกทรง แต่ตัวเสื้อจะยาวปิดสะดือ และติดกระดุมตรงตะเข็บด้านข้าง (ข้างใดข้างหนึ่ง) มีกระเป๋าปะที่ท้องไว้สำหรับใส่สิ่งของเล็กๆ หรือใช้ใส่เงิน ส่วนใหญ่เป็นเสื้อสีขาวหรือสีครีมเนื้อบาง ไว้ผมสั้นดัดหยิกหรือตัดซอยสั้น แสกข้างแล้วติดกิ๊บดำ สวมรองเท้าแตะแบบคีบ อย่างเช่น การแต่งกายของหญิงสูงอายุในเมืองปัตตานี ดังภาพที่ ๔๙๑

ภาพที่๔๙๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๙๐

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

จากเวทีระดมความคิดในเวทีเกาะยอ พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓ หญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเกาะยอ เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น ไปทำบุญที่วัด นิยมนุ่งโจงกระเบน รัดเข็มขัดเงินหรือนาก และห่มสไบเฉียง ไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำหรือไว้ผมสั้นรองทรง นิยมทาผมด้วยน้ำมันใส่ผม ไม่สวมรองเท้า ต่อมาตั้งแต่พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๐ เป็นต้นมา พบว่าเริ่มมีการสวมเสื้อเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ ด้วยการสวมเสื้อคอกลม แขนสามส่วน ผ่าหน้าติดกระดุม ชายเสื้อผ่าข้างตัวเสื้อทรงหลวมๆ ยาวพอปิดสะโพกบน (ยาวเลยสะดือเล็กน้อย) นิยมตัดเย็บด้วยผ้าพื้นสีต่างๆ มักมีกระเป๋าปะที่ริมชายเสื้อด้านล่างทั้ง ๒ ข้าง ดังภาพที่ ๔๙๒

ภาพที่ ๔๙๒ การแต่งในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๐

นอกจากนี้ อาจพบชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเมืองที่ยังคงแต่งกายด้วยการนุ่งกางเกงแพรสีดำ ยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้า แขนกว้างยาวสามส่วน สวมเครื่องประดับ เช่น กำไลหยก กับ กำไลทอง ไว้ผมเกล้ามวย และสวมรองเท้าผ้าหุ้มส้นสีขาว ดังภาพที่ ๔๙๓

ภาพที่ ๔๙๓ การแต่งในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง (ที่มา : เอนก นาวิกมูล และ จรัส จันทร์พรหมรัตน์ ,๒๕๔๖ : ๑๔๔)

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนซึ่งเป็นลูกหลานของชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างหลายชั่วอายุคน หรือเป็นลูกหลานของชาวจีนที่มีครอบครัวกับชาวไทยพุทธ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมแต่งกายเหมือนกับชาวไทยพุทธ กล่าวคือ นุ่งโสร่ง ไม่หรือนุ่งผ้าขาวม้า ไม่สวมเสื้อหรือสวมเสื้อกุยเฮงสีขาวหรือสีกรมท่า ไว้ผมรองทรง ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งโจงกระเบนสีพื้น ใช้ผ้าแถบรัดอกหรือห่มสไบพาดเฉียงแบบหลวมๆ ไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำ หรือไว้ผมรองทรง ไม่สวมรองเท้า หากเป็นหญิงสูงอายุใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะหรือนุ่งกางเกงขาก๊วยสีดำหรือสีน้ำตาล สวมเสื้อชั้นในตัวยาวปิดสะดือ ไว้ผมสั้นดัดหยิกหรือตัดซอยสั้น แสกข้างติดกิ๊บดำ สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ส่วนชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อกุยเฮง

ในโอกาสพิเศษ ซึ่งเป็นลูกหลานของชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างหลายชั่วอายุคน หรือเป็นลูกหลานของชาวจีนที่มีครอบครัวกับชาวไทยพุทธ เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษ นิยมนุ่งกางเกงจีนยาวครึ่งน่องหรือยาวจรดข้อเท้า ตัดเย็บด้วยผ้าเนื้อดี สวมเสื้อกุยเฮง หากไปงานบุญนิยมใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งโจงกระเบน และมีการนุ่งผ้าถุงสีพื้น (สมัยรัฐนิยม) รัดเข็มขัดเงินหรือนาก สวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้า แขนสามส่วน และห่มสไบเฉียง ไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำ หรือไว้ผมสั้นใส่น้ำมันผม ไม่สวมรองเท้า หากเป็นชายสูงอายุใน ๓ จังหวัดตอนล่าง นิยมนุ่งกางเกงแพรสีดำขายาวจรดข้อเท้า (กางเกงปังลิ้น) สวมเสื้อคอจีนผ่าหน้า แขนยาวสามส่วน สวมรองเท้าผ้าใบสีขาว ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงแพรสีดำยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้า แขนสามส่วน สวมเครื่องประดับ เช่น กำไลหยก กับ กำไลทอง ไว้ผมเกล้ามวย และสวมรองเท้าผ้าหุ้มส้นสีขาว

๔.๒.๖.๓ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕)

๔.๒.๖.๓.๑ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิดและการศึกษาภาพถ่ายพบว่า เด็กผู้ชายวัย ๑-๓ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านจะไม่สวมเสื้อผ้า โดยพ่อแม่จะแขวนสายเอวไว้ที่เอวเด็ก โดยนิยมสวมกำไลข้อมือหรือกำไลข้อเท้าและสร้อยคอให้แก่ลูก ดังภาพที่ ๔๕๔

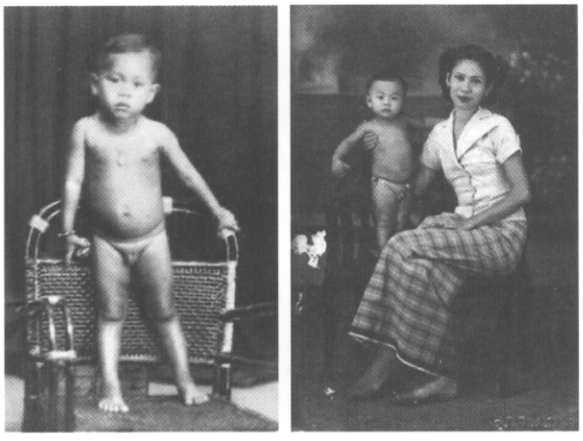

ภาพที่ ๔๕๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายวัย ๑-๓ ขวบ ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕

(ที่มา : กัญญารัตน์ อุคติ)

สำหรับเด็กโต เมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งกางเกงสีพื้นยาวเหนือเข่า เช่น สีดำ สีกรมท่า และสีน้ำตาล สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น ไว้สั้นทรงนักเรียน ดังภาพที่ ๔๕๕

ภาพที่ ๔๕๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชาย ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากการศึกษาภาพถ่ายของเด็กผู้ชายในแถบภาคใต้ตอนล่าง พบว่า ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ เด็กผู้ชายเมื่อไปร่วมงานเนื่องในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นสีพื้น ยาวเหนือเข่า สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง ไว้ผมสั้นเกรียนทรงนักเรียน สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น อย่างเช่น การแต่งกายของเด็กผู้ชายวัย ๕-๖ ขวบ เมื่อพ.ศ. ๒๔๕๕ ดังภาพที่ ๔๕๖

ภาพที่ ๔๙๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๙๙
(ที่มา : เพ็ญพักตร์ ทองแท้)

นอกจากนี้ จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๙๑-๒๕๔๙ เด็กผู้ชายเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่ารีดจีบด้านหน้า (เหมือนกางเกงนักเรียนชาย) สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อคอฮาวายแขนยาว ผูกเนคไทหรือผูกหูกระต่าย และนิยมสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง รัดเข็มขัดหนัง ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน สวมถุงเท้าปิดน่องและสวมรองเท้าผ้าใบ ดังภาพที่ ๔๙๗

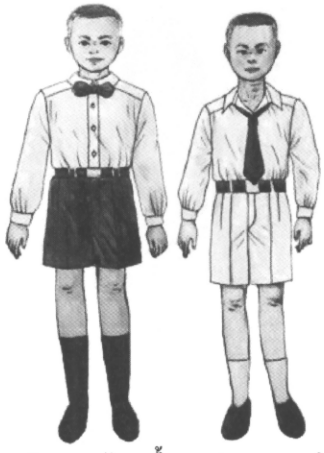

ภาพที่ ๔๙๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๙๑-๒๕๔๙

สำหรับการแต่งกายของนักเรียนชายชั้นประถมศึกษา จะแต่งกายด้วยชุดยูนิฟอร์ม คือ นุ่งกางเกงสีกากี ยาวเหนือเข่าหรือยาวปิดเข่า สวมเสื้อเชิ้ตสีขาวแขนสั้น โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง สวมถุงเท้าสีกากีปิดน่อง และสวมรองเท้าผ้าใบสีน้ำตาล ไว้ผมสั้นเกรียนทรงนักเรียนชาย

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงช่วง พ.ศ. ๒๔๙๑-๒๕๔๙

จากเวทีระดมความคิด พบว่า เด็กผู้หญิงวัย ๓-๖ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งชุดแซกที่มีกระโปรงบานย้วยยาวระดับเข่าหรือยาวเลยเข่า เสื้อค่อนข้างเข้ารูป มีสายคล้องบ่าที่เสื้อและติดกระดุมที่ด้านหน้า บางท้องถิ่นเรียกชุดลักษณะนี้ว่า “ชุดหมี” หรืออาจนุ่งชุดแซกมีแขน เช่น แขนตุ๊กตา คอเหลี่ยม อย่างเช่น การแต่งกายของเด็กผู้หญิงช่วงพ.ศ. ๒๕๐๕-๒๕๑๐ ดังภาพที่ ๔๙๘

ภาพที่ ๔๕๘ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๐๕-๒๕๑๐

สำหรับเด็กโต (วัย ๗-๑๒ ขวบ) นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า ขาบานคล้ายกับการนุ่งกระโปรง หรือภาษาถิ่นเรียกว่า “กระเปรง” ตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้นหรือผ้าที่มีลาย สวมเสื้อคอกลมแบบธรรมดาหรือแบบติดระบาย แขนตุ๊กตา ตัดเย็บด้วยผ้ามีลาย ไว้ผมบ๊อบสั้นทรงนักเรียนหรือไว้ผมยาว อย่างเช่น การแต่งกายของเด็กผู้หญิงช่วงพ.ศ. ๒๕๐๓ ดังภาพที่ ๔๕๙

ภาพที่ ๔๕๙ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๐๓

นอกจากนี้ เด็กผู้หญิงเมื่ออยู่กับบ้านอาจจะนุ่งกางเกงขาสั้นสีพื้น เอวยางยืด ยาวระดับเข่า สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อคอฮาวายแขนสั้น มักมีกระเป๋าปะที่หน้าอกด้านหน้า ไว้ผมบ๊อบสั้นทรงนักเรียนแบบมีหน้าม้า และสวมรองเท้าแตะ อย่างเช่น การแต่งกายของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๒๕ ดังภาพที่ ๕๐๐

ภาพที่ ๕๐๐ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๑๙-๒๕๒๙

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง ช่วง พ.ศ. ๒๔๙๑-๒๕๔๙

จากเวทีระดมความคิด พบว่าช่วงพ.ศ. ๒๔๙๑-๒๕๔๙ เด็กผู้หญิงวัย ๒-๓ ขวบ เมื่อไปร่วมงานเนื่องในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมสวมชุดบอดี้สูทสีอ่อน อาจติดกระดุมด้านล่างหรือด้านหลัง ส่วนใหญ่ตัดเย็บด้วยผ้าฝ้าย สวมรองเท้าหุ้มส้นแบบมีสายรัดข้อเท้า ดังภาพที่ ๕๐๑ หากเป็นเด็กโตนิยมนุ่งชุดแซกสีพื้นหรือมีลายดอก กระโปรงบานย้วยยาวเหนือเข่าหรือยาวระดับเข่า ส่วนเสื้อเป็นเสื้อมีปก เช่น ปกบัว แขนตุ๊กตา และมีกระเป๋าปะที่หน้าท้องทั้งสองข้าง ไว้ผมบ๊อบสั้นแบบมีหน้าม้า สวมรองเท้าหุ้มส้นแบบมีสายคาดด้านหน้า (เหมือนรองเท้านักเรียน) อย่างเช่น การแต่งกายของเด็กผู้หญิง เมื่อพ.ศ. ๒๔๙๙ ดังภาพที่ ๕๐๒

ภาพที่ ๕๐๑ การแต่งในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง(วัย ๒-๓ ขวบ) ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๙๑-๒๕๔๙

(ที่มา : เพ็ญพักตร์ ทองแท้)

ภาพที่ ๕๐๒ การแต่งในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง (วัย ๖-๑๒ ขวบ) ชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕ (ที่มา : เพ็ญพักตร์ ทองแท้)

นอกจากนี้ เด็กผู้หญิงอาจนุ่งชุดแซกยาวระดับเข่าและมีกระโปรงบานย้วย โดยติดระบายด้านหน้า สำหรับเสื้อส่วนใหญ่เป็นเสื้อคอกว้าง มีสายคล้องบ่าขนาดใหญ่ รูดซิปด้านหลัง ไว้ผมบ๊อบสั้นทรงนักเรียนและแสกข้าง สวมถุงเท้าสีขาวปิดน่องและสวมรองเท้าหุ้มส้นสีดำแบบมีสายคาดด้านหน้า อย่างเช่น การแต่งกายของเด็กผู้หญิงในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ดังภาพที่ ๕๐๓

ภาพที่ ๕๐๓ การแต่งในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๘-๒๕๐๐

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายวัย ๑-๓ ขวบ พ่อแม่นิยมแขวนสายเอวไว้ที่สะเอว สวมเครื่องประดับ เช่น กำไลข้อมือหรือกำไลข้อเท้าและสร้อยคอ สำหรับเด็กโตนิยมนุ่งกางเกงสีพื้นยาวเหนือเข่า สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น ไว้สั้นผมทรงนักเรียน ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๓-๖ ขวบ นิยมนุ่งชุดแซกแบบสายเดี่ยวหรือแขนตุ๊กตา ยาวระดับเข่าหรือยาวเลยเข่า ตัวเสื้อค่อนข้างเข้ารูป สำหรับเด็กโตนิยมนุ่งกระโปรงกางเกงสีพื้นหรือมีลวดลาย ยาวระดับเข่า ภาษาถิ่นเรียกว่า “กระเปรง” หรือนุ่งกางเกงขาสั้นสีพื้น เอวยาง

ยืดสวมเสื้อลายดอก คอกลมติดระบาย แขนตุ๊กตา หรือสวมเสื้อเชิ้ตหรือคอฮาวาย แขนสั้น ไว้ผมบ๊อบสั้นทรงนักเรียน สวมรองเท้าแตะ

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นสีพื้น ยาวเหนือเข่า สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อคอฮาวาย แขนสั้นหรือแขนยาว อาจผูกหูกระต่าย นิยมสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง รัดเข็มขัด สวมถุงเท้ายาวปิดน่องและรองเท้าหนังหุ้มส้น ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๒-๓ ขวบ นิยมนุ่งชุดบอดี้สูทสีอ่อน ตัดเย็บด้วยผ้าฝ้าย สวมหุ้มส้นรัดข้อเท้า หากเป็นเด็กโตนิยมนุ่งชุดแซกยาวเหนือเข่าหรือยาวระดับเข่า ตัวกระโปรงบานย้วย เสื้อมีปก เช่น ปกบัว แขนสั้น เช่น แขนตุ๊กตาและมีกระเป๋าปะที่หน้าท้องทั้งสองข้าง หรือนุ่งชุดแซกแบบสายเดี่ยว ไว้ผมบ๊อบสั้นแบบมีหน้าม้า สวมรองเท้าคัชชูแบบมีสายคาดด้านหน้าหรืออาจสวมถุงเท้าสีขาวปิดน่อง

๔.๒.๖.๓.๒ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยหนุ่มสาวแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่าชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนแถบชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เมื่ออยู่กับบ้านนิยมแต่งกายเหมือนอย่างชาวไทยพุทธ กล่าวคือ นุ่งโสร่งทำชายพกขนาดใหญ่ อาจใช้ผ้าขาวม้าคาดสะเอว พาดบ่าหรือคล้องคอ และหากออกไปทำสวนไร่นานิยมใช้ผ้าขาวม้าโพกศีรษะ เพื่อป้องกันแสงแดด และซับเหงื่อไม่ให้ไหลเข้าตา นิยมไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะยางแบบคีบ อย่างเช่น การแต่งกายเมื่อพ.ศ. ๒๔๕๕ ดังภาพที่ ๕๐๔

ภาพที่ ๕๐๔ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๕

นอกจากนี้ หากเป็นชายวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งผ้าขาวม้าซึ่งเป็นผ้าทอมือ (ผ้าเกาะยอ) หรือนุ่งโสร่ง ยาวประมาณครึ่งน่อง โดยการขมวดทำชายพกไว้ตรงกลาง ระดับสะดือ ไม่สวมเสื้อ และใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า หรือหากสวมเสื้อนิยมสวมเสื้อยืดคอกลม ยี่ห้อ “ห่านคู่” หรือสวมเสื้อกล้ามสีขาว ไว้ผมรองทรงธรรมดานิยมใส่น้ำมันมะพร้าว ซึ่งเป็นน้ำมันที่เคี่ยวไว้ใช้เอง หรือซื้อจากตลาด หากออกนอกบริเวณบ้านจะสวมรองเท้าแตะ ดังภาพที่ ๕๐๕

ภาพที่ ๕๐๕ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๖ ชายหนุ่มเมื่อออกนอกบ้าน เช่น ไปเที่ยว หรือไปงานประเพณี นิยมนุ่งกางเกงแฟชั่นซึ่งได้รับค่านิยมจากภาคกลาง เช่น นุ่งกางเกงเดฟซึ่งเป็นกางเกงขาแนบเนื้อไปตามเรียวขา สวมเสื้อเชิ้ตสีพื้นหรือลายสก็อตตัวเล็กค่อนข้างเข้ารูป หรือนุ่งกางเกงทรงม้อท ซึ่งเป็นกางเกงขาบาน สวมเสื้อเชิ้ตตัวหลวมๆ รัดเข็มขัดเส้นใหญ่ ไว้ผมรองทรง สวมรองเท้าหุ้มส้น ดังภาพที่ ๕๐๖

ภาพที่ ๕๐๖ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๑๖

สำหรับการแต่งกายของชายวัยผู้ใหญ่ พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ เมื่อออกนอกบ้านเพื่อทำธุระสำคัญนอกบ้าน หรือร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งกางเกงสแล็กยาว สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น หรือเสื้อคอโปโล โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกงหรือปล่อยเสื้อลอยชาย นิยมคาดเข็มขัดหนัง เช่น สีดำ หรือสีน้ำตาล ไว้ผมสั้นรองทรงและนิยมใส่น้ำมันผม สวมรองเท้าผ้าใบหรือรองเท้าลำลอง อย่างเช่น การแต่งกายของชายวัยผู้ใหญ่ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๖ ดังภาพที่ ๕๐๗

ภาพที่ ๕๐๗ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๖

นอกจากนี้ ชายวัยผู้ใหญ่อาจแต่งกายด้วยการสวมเสื้อสูทสากล ผูกเนคไท อย่างเช่น การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ในชุมชนเมืองหาดใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๕๕ นิยมสวมสูทสากลสีขาว ผูกเนคไทเส้นใหญ่ ไว้ผมรองทรงหวีโดยนิยมหวีเสยขึ้นด้านบนและใส่น้ำมันผม สวมรองเท้าหนังหุ้มส้นสีดำ ดังภาพที่ ๕๐๘

ภาพที่ ๕๐๘ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๖

(ง) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากภาพที่ ๔๓๔ จะเห็นว่าหญิงสาวในจังหวัดปัตตานีเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าตายาวกรอมเท้า โดยนุ่งแบบป้ายข้าง สวมเสื้อเชิ้ตหรือคอฮาวายแขนสั้นทรงเข้ารูป ไว้ผมดัดหยิกแสกกลางและเหน็บกิ๊บทั้งสองข้าง สวมรองเท้าแตะแบบมีสายคาด หากเป็นหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนในแถบชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นหรือผ้าซิ่น แบบป้ายข้างธรรมดา สวมเสื้อแขนในตัว มีปกแบบหลากหลาย เช่น ปกบัว บกบัวแหลม ปกแหลม ปกฮาวาย หรือ ปกในตัว ไว้ผมสั้นประบ่าหรือไว้ผมยาวผูกผม สวมรองเท้าแตะ เช่น รองเท้าแตะแบบมีสายไขว้ ดังภาพที่ ๕๐๙

ภาพที่ ๕๐๙ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๐๙-๒๕๑๑

นอกจากนี้ หากเป็นหญิงสาวในแถบจังหวัดปัตตานี พบว่า ช่วง พ.ศ. ๒๕๑๑–๒๕๑๒ นิยมนุ่งกางเกงขาบานตั้งแต่หัวเข่าจนจรดข้อเท้า สวมเสื้อเชิ้ตเข้ารูป ซึ่งรูปแบบการแต่งกายดังกล่าวเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายทั้งในชุมชนเมืองและชนบท ต่อมา ช่วง พ.ศ. ๒๕๑๔-๒๕๑๕ นิยมนุ่งกางเกงผ้ายืดรัดรูป เนื้อผ้าคล้ายกางเกงวอร์มของนักกีฬา ภาษาท้องถิ่นเรียก “กางเกงขาเหยียบ” เพราะมีสายรัดส้นเท้า หรือเรียกอีกอย่างหนึ่ง ว่า “ทรงปิยะมาศ” ซึ่งเป็นกางเกงที่ดารา คือ ปิยะมาศ โมนยะกุล ซึ่งจัดเป็นดาราที่โด่งดังมากขณะนั้นใช้สวมในการแสดงภาพยนตร์ ทำให้เกิดค่านิยมแฟชั่นนุ่งกางเกงยืดขาเหยียบ และเรียกติดปากว่า “กางเกงปิยะมาศ” นิยมไว้ผมยาวหรือผมบ๊อบสั้น สวมรองเท้าส้นตึก ดังภาพที่ ๕๑๐

ภาพที่ ๕๑๐ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๑๔-๒๕๑๕

สำหรับการแต่งกายของหญิงวัยผู้ใหญ่แถบเบตง จังหวัดยะลา ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๙ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงแพรยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้า แขนกระบอกกว้างยาวสามส่วน ตัวเสื้อทรงเข้ารูปและนิยมตัดเย็บด้วยผ้ามีลวดลาย สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น ตุ้มหูแบบเสียบ ไว้ผมสั้นดัดหยิกเป็นลอนซึ่งดัดด้วยคีมร้อนและนิยมหวีเสยขึ้นด้านบนศีรษะเหน็บหวีสับหรือติดกิ๊บดำ สวมเกี๊ยะแบบมีสายคาดซึ่งทำด้วยพลาสติกและตกแต่งด้วยลวดลายดอกไม้สีต่างๆ ดังภาพที่ ๕๑๑

ภาพที่ ๕๑๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๐๕

นอกจากนี้ หญิงวัยผู้ใหญ่บางคนนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะแบบป้ายข้างธรรมดา หรือนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวสีเข้ม เช่น สีดำหรือสีน้ำเงิน โดยนุ่งยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอกลม แขนสั้น หรือสวมเสื้อเชิ้ตขนาดพอดีตัวซึ่งตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้น หรืออาจจะพบหญิงวัยผู้ใหญ่สวมเสื้อชั้นในซึ่งมีลักษณะเหมือนเสื้อทับ ทรงเข้ารูป ติดกระดุมด้านข้าง และมีกระเป๋าแปะที่หน้าท้อง นิยมไว้ผมสั้นดัดเป็นลอน หรือตัดบ๊อบสั้นโดยหวีแสกข้าง สวมรองเท้าแตะแบบคีบ

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากการศึกษาภาพถ่าย พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๐-๒๔๕๕ หญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบ ๓ จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง เมื่อร่วมงานในโอกาสพิเศษ นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ สวมเสื้อบานงซึ่งเป็นเสื้อพื้นเมืองของ ๓ จังหวัดชายแดนใต้ โดยเสื้อดังกล่าวมีเกล็ด ๒ เกล็ดด้านหน้า และด้านหลัง ๒ เกล็ด ยาวตั้งแต่สะโพกบนถึงสะโพกล่าง ปกเสื้อคอปีนมีสาบพับยาวตลอดชายเสื้อ ติดกระดุมเป็นเข็มกลัดสีทองคำประดับเพชรพลอยจำนวน ๓ เม็ด แขนเสื้อยาวเรียวจรดข้อมือ ไว้ผมสั้นดัดหยิก สวมเครื่องประดับจากทองคำ เช่น ตุ้มหู สร้อยข้อมือ แหวน และกำไลข้อเท้า สวมรองเท้าลำลองแบบมีส้น ดังภาพที่ ๕๑๒

ภาพที่ ๕๑๒ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๐-๒๔๕๕

ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๑ หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกระโปรงพองๆ หรือนุ่งกระโปรง ๖ ชิ้น ยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อมีปก เช่น เสื้อปกบัว แขนตุ๊กตาแบบมีระบายที่แขน และสวมเสื้อซับในอีกชั้นหนึ่ง ดังภาพที่ ๕๑๓ (ซ้ายมือ)

ต่อมาเริ่มเกิดกระแสแฟชั่น การนุ่งกระโปรงที่เรียกว่า “กระโปรงสเก๊ิต” ซึ่งเป็นกระโปรงสั้นระดับเข่า นิยมสวมเสื้อคอกลมหรือคอเหลี่ยม ทรงเข้ารูปเล็กน้อย ชายเสื้อยาวพอปิดสะโพก หรือสวมเสื้อปกตลบคอปาดกว้าง และเจาะรูที่ข้างลำคอด้านหน้าเพื่อไว้สำหรับผูกโบว์ แขนค้างคาว โดยสอดชายเสื้อไว้ในกระโปรงแล้วคาดเข็มขัดทับ นิยมไว้ผมดัดหยิกเป็นลอนใหญ่ สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น ตุ้มหูทองแบบห้อยยาว และสวมรองเท้าสานหุ้มส้น หลังจากนั้นจึงเกิดกระแสนิยมนุ่ง “กระโปรงมินิสเก๊ิต” ซึ่งเป็นกระโปรงสั้นเหนือเข่า สวมเสื้อเชิ้ตขนาดพอดีตัว โดยสอดชายเสื้อไว้ในกระโปรง คาดเข็มขัดหนัง ไว้ผมดัดหยิกหรือทำผมบ๊อบสั้นหรือปล่อยยาวธรรมดา สวมรองเท้าคัชชู ดังภาพที่ ๕๑๓ (ขวามือ)

ภาพที่ ๕๑๓ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๑๐-๒๕๑๑

หากเป็นหญิงสาวในแถบอำเภอสะเดา ของจังหวัดสงขลา นิยมนุ่งกางเกงขายาวเรียวตรงไปตามขา ไม่รัดรูป สวมเสื้อคอเหลี่ยม แขนสั้นพอเลยบ่า ผ่าหน้าติดกระดุม ทรงหลวมๆ ตัดเย็บด้วยผ้ามีลวดลายโดยนิยมสวมเสื้อกับกางเกงที่มีสีเข้าชุดกัน นิยมไว้ผมดัดหยิกดัดเป็นลอนใหญ่ยาวระดับติ่งหู และนิยมติดกิ๊บ สวมเครื่องประดับที่ทำจากทอง เช่น ตุ้มหูห่วงขนาดเล็ก สวมเกี๊ยะไม่มีส้น ดังภาพที่ ๕๑๔

ภาพที่ ๕๑๔ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

สำหรับการแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ พบว่า หญิงวัยผู้ใหญ่แถบเบตงจังหวัดยะลา เมื่อออกนอกบ้านนิยมแต่งกายรูปแบบเดียวกันกับขณะอยู่บ้าน เพียงแต่ชุดที่ใช้สวมใส่ในโอกาสพิเศษนิยมตัดเย็บด้วยผ้าแพรมีลาย โดยนิยมนุ่งกางเกงแพรและสวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้าซึ่งตัดเย็บด้วยผ้าชิ้นเดียวกับกางเกง ไว้ผมสั้นดัดหยิกเป็นลอนใหญ่ติดกิ๊บดำ สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น ตุ้มหูทองคำแบบเสียบ หรือแบบห้อยยาว สวมรองเท้าส้นสูง หากเป็นหญิงวัยผู้ใหญ่ในจังหวัดสงขลา เช่น หญิงวัยผู้ใหญ่แถบสะบ้าย้อย นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อที่ตัดเย็บด้วยผ้าที่เข้าชุดกับกางเกง นิยมสวมเสื้อคอเหลี่ยม แขนสั้น ผ่าหน้า ติดกระดุมพลาสติก ไว้ผมดัดหยิกเป็นลอน แสกกลาง ยาวระดับติ่งหู นิยมสวมตุ้มหูทองคำ สวมเกี๊ยะไม้แบบไม่มีส้น อย่างเช่น การแต่งกายเมื่อพ.ศ. ๒๔๕๕ ดังภาพที่ ๕๑๕

ภาพที่ ๕๑๕ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๕๕

สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงาน เจ้าสาวนิยมนุ่งชุดราตรียาวย้วย (มีสุ่มด้านใน) ยาวปิดเท้า เสื้อคอกลม แขนยาวจรดข้อมือ ปลายแขนเสื้อยาวและย้วยเช่นเดียวกับกระโปรง นิยมตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้ และเหน็บผ้าคลุมผมด้วยลูกไม้ อาจมีดอกไม้ที่ทำจากผ้าแก้วสีชมพูติดหน้าอกด้านซ้าย ชมพู

และสวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น สร้อยคอทองคำและสร้อยข้อมือ สวมรองเท้าคัทชู อย่างเช่น การแต่งกายในพิธีแต่งงานของเจ้าสาวชาวไทยเชื้อสายจีน ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๕ ดังภาพที่ ๕๑๖

ภาพที่ ๕๑๖ การแต่งกายในชุดพิธีแต่งงานของเจ้าสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ. ๒๔๕๕

ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๒ เจ้าสาวนิยมนุ่งชุดราตรียาว กระโปรงบานย้วยและยาวปิดเท้า เสื้อทรงเข้ารูป แขนยาวถึงข้อมือ บริเวณต้นแขนบานตั้งแต่ข้อศอกไปถึงข้อมือ ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้และมีผ้าซับในเป็นผ้าสีขาวเนื้อบาง นิยมทำผมลอนใหญ่ยาวประบ่า เปิดหน้าผากยกสูงม้วนเป็นโรล สวมรองเท้าคัทชู

ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๕ เจ้าสาวแต่งกายด้วยชุดราตรียาวที่มีกระโปรงบานและพอง ที่ชายกระโปรงติดผ้าลูกไม้ให้เหลื่อมกับกระโปรง ๒ ชั้น เสื้อคอกลมกว้าง แขนยาวจรดข้อมือ โดยที่ปลายแขนจะเย็บระบายด้วยผ้าลูกไม้เหลื่อมกับปลายแขนเสื้อ ๒ ชั้น ที่หน้าอกเสื้อนิยมติดดอกไม้ นิยมสวมถุงมือ ผูกผมแบบครึ่งศีรษะและติดโบว์ที่ทำจากผ้าแก้วไว้ด้านหลังศีรษะ สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น สร้อยคอ และสร้อยข้อมือ เป็นต้น สวมรองเท้าคัทชูสีขาว

ต่อมาช่วงพ.ศ. ๒๕๒๖ เจ้าสาวนุ่งชุดราตรีโดยมีกระโปรงบานและฟูฟ่อง เสื้อคอกลมแขนยาว โดยต้นแขนเสื้อมีเนื้อเรียบติดกับแขนไล่ไปตามแนวแขน และส่วนปลายแขนจะบานและย้วยเล็กน้อย แขนเสื้อสามารถถอดออกได้เพื่อใช้เป็นแขนสั้นและแขนยาว นิยมสวมหมวกขนาดเล็ก มีปีกบาน แล้วคลุมผมด้วยผ้าลูกไม้ปล่อยยาวไปด้านหลัง ไว้ผมเกล้าผมมวยสูงและประดับด้วยมุกเม็ดเล็ก ๆ

ช่วง พ.ศ. ๒๕๓๙ เจ้าสาวนิยมนุ่งชุดราตรีพองฟูฟ่องและยาวกรอมเท้า สวมเสื้อคอกลมกว้างไม่มีแขน นิยมเกล้ามวยและทำม้วนผมข้างหูให้เป็นสปริง ตกแต่งผมด้วยมุกเพื่อความสวยงาม สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น สร้อยคอทองคำ สวมรองเท้าคัทชู

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มที่เป็นลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายจีนอพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างหลายชั่วอายุคน หรือเป็นลูกหลานของชาวจีน ที่มีครอบครัวกับ

ชาวไทยพุทธ นิยมนุ่งโสร่งหรือผ้าขาวม้าเหมือนชาวไทยพุทธ ใช้ผ้าขาวม้าคาดสะเอว พาดบ่าหรือคล้องคอ และโพกศีรษะหากออกนอกบริเวณบ้าน ไม่สวมเสื้อหรืออาจสวมเสื้อกล้ามสีขาว เช่น "เสื้อตราห่านคู่" ไว้ผมรองทรงธรรมดานิยมใส่น้ำมันที่ผม สวมรองเท้าแตะ ส่วนหญิงสาวใน ๓ จังหวัดชายแดนใต้ ช่วง พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๑๓ นิยมนุ่งผ้าตาหรือผ้าถุงปาเต๊ะแบบป้ายข้าง ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อเชื้อหรือเสื้อคอฮาวายทรงเข้ารูป ไว้ผมสั้นดัดหยิก หากเป็นหญิงสาวในแถบชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นหรือผ้าซิ่น สวมเสื้อมีปก แขนสั้นหรือแขนในตัว ไว้ผมสั้นประบ่าหรือไว้ยาวผูกผม สวมรองเท้าแตะ ส่วนหญิงสาวในชุมชนเมืองนิยมนุ่งกางเกงขาบานตั้งแต่หัวเข่าจนจรดข้อเท้า สวมเสื้อเชิ้ตเข้ารูป ช่วง พ.ศ. ๒๕๑๔-๒๕๑๕ นิยมนุ่งกางเกงผ้ายืด รัดรูป ภาษาท้องถิ่นเรียก "กางเกงขาเหยียบ" เพราะมีสายรัดที่ส้นเท้า สวมรองเท้าส้นตึก นอกจากนี้หากเป็นหญิงชาวไทยเชื้อจีนหรือชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นิยมนุ่งกางเกงแพรยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้าทรงเข้ารูป แขนสามส่วน หรือนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง หรือนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ สวมเสื้อคอกลมหรือเสื้อเชิ้ตแขนสั้น หรือเสื้อชั้นในสวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น ตุ้มหูแบบเสียบ ไว้ผมสั้นดัดหยิกเป็นลอนอาจจะเหน็บหวีสับหรือติดกิ๊บดำ สวมเกี๊ยะแบบมีสายคาดทำจากพลาสติก หรือรองเท้าแตะ

ในโอกาสพิเศษ ชายหนุ่มนิยมนุ่งกางเกงตามกระแสแฟชั่น เช่น นุ่งกางเกงเดฟ สวมเสื้อเชิ้ตค่อนข้างเข้ารูป นุ่งกางเกงทรงม้อท สวมเสื้อเชิ้ตตัวหลวมๆ รัดเข็มขัดเส้นใหญ่ ไว้ผมรองทรงและสวมรองเท้าหุ้มส้น หากเป็นชายวัยผู้ใหญ่ นิยมนุ่งกางเกงสแล็กยาว สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น หรือเสื้อคอโปโล โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกงหรือปล่อยชาย นิยมคาดเข็มขัดหนังสีเข้ม เช่น สีดำหรือสีน้ำตาล ไว้ผมสั้นรองทรงและใส่น้ำมันใส่ผม สวมรองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าแตะหนังแบบสุภาพ หากเข้าร่วมงานพิธีการอาจจะสวมเสื้อสูทสากล ผูกเนคไท สวมรองเท้าหนังหุ้มส้นสีดำ ส่วนการแต่งกายของหญิงสาว ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๑-๒๔๘๘ นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ สวมเสื้อพื้นเมืองของจังหวัดชายแดนใต้ คือ เสื้อบานง ไว้ผมสั้นดัดหยิก ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๘ นิยมนุ่งกระโปรงสเกิร์ต สวมเสื้อคอกลมหรือคอเหลี่ยม ทรงเข้ารูปเล็กน้อย ชายเสื้อยาวพอปิดสะโพก และหรือสวมเสื้อปกตลบ คอกว้าง และผูกโบว์ที่คอเสื้อ แขนค้างคาว สอดชายเสื้อไว้ในกระโปรง คาดเข็มขัดทับ ไว้ผมดัดหยิกเป็นลอนใหญ่ สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น ตุ้มหูทองแบบห้อยยาว และสวมรองเท้าสานหุ้มส้น ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๑ นิยมนุ่งกระโปรงนิวลุคหรือกระโปรง ๖ ชิ้น ยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อมีปก เช่น เสื้อปกบัว แขนตุ๊กตาหรือมีระบายที่แขน เสื้อเชิ้ตนิยมสอดชายเสื้อไว้ในกระโปรง คาดเข็มขัดทับ หรือนุ่งกระโปรงมินิสเกิร์ต สวมเสื้อเชิ้ตขนาดพอดีตัวสอดชายเสื้อไว้ในกระโปรง คาดเข็มขัดหนัง ไว้ผมดัดหยิกหรือทำผมบ๊อบสั้นหรือปล่อยยาวธรรมดา สวมรองเท้าคัทชู นอกจากนี้ในบางท้องที่นิยมนุ่งกางเกงขาเรียวไปตามขา สวมเสื้อคอเหลี่ยม แขนสั้นผ่าหน้าติดกระดุม ตัวเสื้อทรงหลวมๆ ตัดเย็บด้วยผ้าลายดอก นิยมนุ่งชุดเข้าคู่กัน ไว้ผมดัดหยิกดัดเป็นลอนใหญ่ยาวระดับติ่งหู และติดกิ๊บดำ สวมเครื่องประดับที่ทำจากทอง เช่น ตุ้มหูห่วงขนาดเล็ก สวมเกี๊ยะแบบไม่มีส้น หญิงวัยผู้ใหญ่แถบอำเภอเบตง จังหวัดยะลา อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา นิยมนุ่งกางเกง

แพรหรือกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้าสีเดียวกับกางเกง หรือเสื้อคอเหลี่ยม แขนสั้น ผ่าหน้าตลอดติดกระดุมพลาสติก ไว้ผมดัดหยิกเป็นลอน แสกกลาง ยาวระดับติ่งหู สวมตุ้มหูเสียบหรือแบบห้อยยาวทำจากทองคำ สวมเกี๊ยะไม้แบบไม่มีส้น

สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงาน เจ้าสาวนิยมนุ่งชุดราตรีบานย้วยหรือฟูฟ่องยาวปิดเท้า เสื้อคอกลมกว้าง แขนยาวจรดข้อมือ ปลายแขนย้วยหรือเข้ารูปตามเรียวแขน ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้สีขาวหรือสีชมพู ชุดแต่งงานบางชุดสามารถถอดออกให้เป็นแขนสั้นได้ บางช่วงนิยมแบบไม่มีแขน เช่น พ.ศ. ๒๕๓๕ และเหน็บผ้าคลุมผมด้วยลูกไม้ อาจจะมีดอกไม้ที่ทำจากผ้าแก้วสีชมพูติดหน้าอกด้านซ้าย และสวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น สร้อยคอทองคำ และสร้อยข้อมือ ทำผมตามสมัยนิยม เช่น พ.ศ. ๒๕๒๖ นิยมเกล้ามวยสูงและประดับมุกเม็ดเล็กๆ สวมรองเท้าคัทชู ส่วนการแต่งกายของเจ้าบ่าวไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก โดยยังคงสวมสูทสากลและสวมรองเท้าหุ้มส้น

๔.๒.๖.๓.๓ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

(ก) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายวัยสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งยาวครึ่งน่อง โดยการขมวดชายพกตรงกลางสะเอว ไม่สวมเสื้อ แต่ใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า ไว้ผมสั้นเกรียน หรือผมรองทรง อย่างเช่น การแต่งกายช่วงพ.ศ. ๒๔๕๖ ดังภาพที่ ๕๑๗

ภาพที่ ๕๑๗ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๖

นอกจากนี้ ชายสูงอายุอาจจะนุ่งกางเกงจีนสีดำ โดยนุ่งแบบขมวดชายที่กลางเอว สวมเสื้อกุยเฮง หรือสวมเสื้อยืดสีขาว คอกลม แขนสั้น เช่น เสื้อยืดยี่ห้อตราห่านคู่ โดยนิยมสอดชายเสื้อไว้ในกางเกงแพร ไว้ผมสั้นรองทรง อย่างเช่น การแต่งกายของลุงปาน อุบลมณี ในชุมชนเกาะแต้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เมื่อประมาณพ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๒๐ ดังภาพที่ ๕๑๘

ภาพที่ ๕๑๘ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๐๐-๒๕๒๐

สำหรับการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบัน เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า กางเกงขายาว หรือนุ่งผ้าขาวม้า สวมเสื้อยืดคอกลม แขนสั้น ไว้ผมสั้นเกรียน สวมรองเท้าแตะคีบ อย่างเช่นการแต่งกายของชายสูงอายุ ซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ดังภาพที่ ๕๑๙

ภาพที่ ๕๑๙ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างในปัจจุบัน

(ข) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายวัยสูงอายุช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่าชายชาวไทยเชื้อสายจีนเมื่อออกนอกบ้าน เช่น ไปวัด นิยมนุ่งกางกางสแล็กยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อกุยเฮงสีขาว หรือสวมเสื้อเชิ้ตสีพื้นแขนสั้น สวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าลำลอง เช่น รองเท้าแตะแบบคีบ อย่างเช่น การแต่งกายของชายสูงอายุเมื่อพ.ศ. ๒๔๕๖-๒๕๔๕ ดังภาพที่ ๕๒๐

ภาพที่ ๕๒๐ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๖-๒๕๔๕

(ค) การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๖ หญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ ผ้าลาย (ผ้าถุงลายไทย) หรือผ้าถุงพื้นสีดำซึ่งย้อมด้วยลูกมะเกลือ โดยนุ่งแบบป้ายข้างธรรมดาและรัดเข็ดขัดเงิน ทองคำ หรือ นากสวมเสื้อคอกระเช้า หรือสวมเสื้อคอบ่า ซึ่งเป็นเสื้อที่มีสายคาดบริเวณหัวไหล่ และจีบรูดหรือระบายที่หน้าอก ตัวหลวมๆ ยาวพอคลุมสะโพก สำหรับทรงผมหญิงสูงอายุนิยมไว้ผมยาวและม้วนพับทบแล้วเหน็บกิ๊บนากซึ่งมีผิวเกลี้ยงและฉลุเป็นลวดลายต่างๆ ซึ่งการใช้กิ๊บดังกล่าวบ่งบอกว่าเป็นคนมีฐานะ หากเป็นคนทั่วไปนิยมเหน็บกิ๊บที่ทำจากเขาวัวหรือเขาควายหรือบางคนอาจเกล้ามวยปักปิ่นหรือไว้ “ผมท่อน” ซึ่งมีลักษณะเหมือนผมบ๊อบสั้น ดังภาพที่ ๕๒๑

ภาพที่ ๕๒๑ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๖

นอกจากนี้ ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๗ หญิงสูงอายุในชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา ยังคงนิยมนุ่งผ้าถุงสีดำมากกว่าผ้าถุงสีอื่น เนื่องจากเป็นสีที่สามารถสวมใส่ได้ทุกโอกาส ภาษาท้องถิ่นเรียกผ้าถุงสีดำว่า “โม่จี่” หรือนุ่งผ้าถุงทอมือ โดยนุ่งยาวครึ่งน่องแบบป้ายข้างธรรมดา นิยมสวมเสื้อชั้นใน ซึ่งเป็นเสื้อ

สายเดี่ยว คอกว้าง ตัวเสื้อเข้ารูป ยาวปิดสะดือ และมีกระเป๋าปะทั้งสองข้าง สีเสื้อที่นิยม คือ สีขาว สีดำ สีน้ำเงิน และสีเทา สำหรับทรงผมที่นิยม คือ ผมสั้นหรือผมยาวเกล้ามวย ดังภาพที่ ๕๒๒

ภาพที่ ๕๒๒ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๕๐๗

สำหรับหญิงสูงอายุในจังหวัดปัตตานี นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีดำยาวจรดข้อเท้า ตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้นเข้ม เช่น สีเทา หรือสีอ่อน เช่น เสื้อเชิ้ตหรือปกฮาวาย แขนสั้น ผ่าหน้าติดกระดุมพลาสติก ตัวเสื้อค่อนข้างเข้ารูป ยาวปิดสะโพกบน นิยมไว้ผมสั้นดัดหยิกและแสกกลางโดยอาจจะติดกิ๊บ เช่น กิ๊บดำ สวมรองเท้าแตะยางแบบคีบ อย่างเช่น การแต่งกายช่วงพ.ศ. ๒๔๕๕ ดังภาพที่ ๕๒๓

ภาพที่ ๕๒๓ การแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๕

(ง) การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

จากเวทีระดมความคิด พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๖ หญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา เมื่อออกนอกบ้านเพื่อร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น ไปทำบุญที่วัดนิยมนุ่งผ้าถุงลายไทยหรือนุ่งผ้าทอเกาะยอ โดยการนุ่งแบบป้ายข้างธรรมดาและคาดเข็มขัดเงิน ทองคำ หรือนาก สวมเสื้อคอกลม หรือมีปก แขนสั้น ผ่าหน้าติดกระดุม ตัวเสื้อยาวพอปิดสะโพก ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้หรือ

ผ้าลายดอก นิยมไว้ผมท่อน หรือไว้ผมยาวและพับผม เหน็บด้วยกิ๊บที่ทำจากนาก หากไปวัดนิยมใช้ผ้าผืนสีขาวพาดบ่า สวมรองเท้าแตะลำลอง เช่น รองเท้าแตะแบบคีบ ดังภาพที่ ๕๒๔

ภาพที่ ๕๒๔ การแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง พ.ศ.๒๔๕๖

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ มีรายละเอียดดังนี้

ในชีวิตประจำวัน ชายวัยสูงอายุที่เป็นลูกหลานของชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างและมีลูกหลานหลายชั่วอายุคน หรือเป็นลูกหลานของชาวจีนที่มีครอบครัวกับชาวไทยพุทธ นิยมนุ่งโสร่งยาวครึ่งน่อง นุ่งผ้าขาวม้าหรือนุ่งกางเกงจีนสีดำ สวมเสื้อกุยเฮงหรือสวมเสื้อยืดสีขาว คอกลม แขนสั้น เช่น เสื้อยืดยี่ห้อตราห่านคู่ โดยนิยมสอดชายเสื้อไว้ในกางเกงแพร ไว้ผมสั้นเกรียน หรือผมรองทรง สวมรองเท้าแตะคีบ ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ หรือผ้าลาย (ผ้าถุงลายไทย) หรือผ้าถุงพื้นสีดำ ทำจาก“ผ้าโม่จี่” หรือผ้าทอมือ รัดเข็ดขัดเงิน ทองคำ หรือ นาก สวมเสื้อคอกระเช้า เสื้อคอบ่า หรือเสื้อชั้นใน (เสื้อสายเดี่ยว เข้ารูป ยาวปิดสะดือ ไว้ผมยาวและม้วนพับเหน็บกิ๊บนาก เขาสัตว์ หรือปักปิ่น หรือไว้ผมสั้น นอกจากนี้หากเป็นหญิงสูงอายุในชุมชนเมืองแถบปัตตานี นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีดำ ยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อเข้ารูปสีพื้นอ่อนๆ เช่น เสื้อเชิ้ตหรือปกฮาวาย แขนสั้น ผ่าหน้าติดกระดุมพลาสติก ตัวยาวปิดสะโพกบน ไว้ผมสั้นดัดหยิกและติดกิ๊บดำ สวมรองเท้าแตะ

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุนิยมนุ่งกางกางสแล็กยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อกุยเฮงสีขาวหรือสวมเสื้อเชิ้ตสีพื้น แขนสั้น สวมรองเท้าหุ้มส้นหรือสวมรองเท้าแตะแบบสุภาพ ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าถุงลายไทยหรือนุ่งผ้าทอเกาะยอ โดยการนุ่งแบบป้ายข้างธรรมดาและคาดเข็มขัดเงิน ทองคำหรือนาก สวมเสื้อคอกลมหรือมีปก แขนสั้น ผ่าหน้าติดกระดุม ตัวเสื้อยาวพอปิดสะโพก ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้หรือผ้าลายดอก ไว้ผมยาวและพับผมติดกิ๊บนาก หากไปวัดนิยมใช้ผ้าผืนสีขาวพาดบ่า สวมรองเท้าแตะแบบสุภาพ

เครื่องประดับและเครื่องประกอบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีน แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

กำไลข้อเท้า

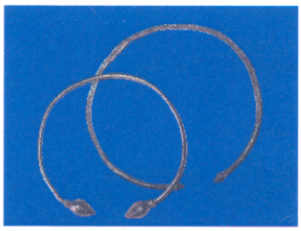

กำไลข้อเท้า

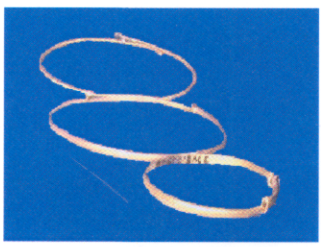

กำไลข้อมือเด็ก

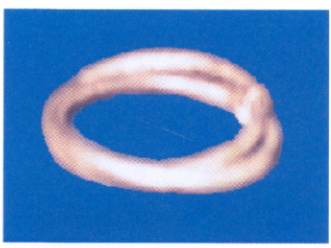

กำไลข้อมือเด็ก

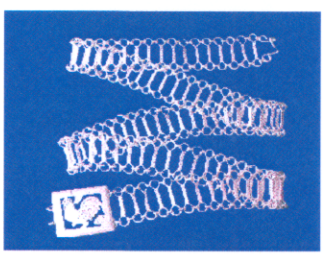

เข็มขัด

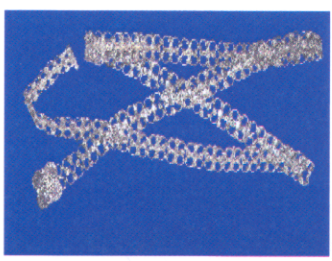

เข็มขัด

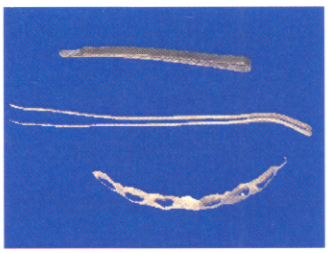

กิ๊บติดผม

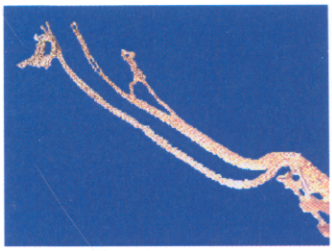

สร้อยคอ

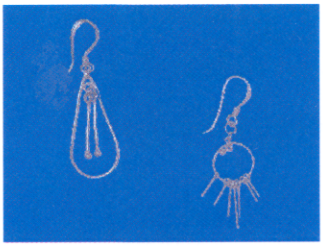

ตุ้มหู

ตุ้มหูห่วง

ปิ่นปักผม

ตะปิ้งเลื้อย

ที่มา : ชวลิต อังวิทยาธร, พิพิธภัณฑ์วัดมหาธาตุวรมหาวิหาร, และพิพิธภัณฑ์วัดบรมมหาธาตุไชยา

๔.๒.๗ รูปแบบการแต่งกายของชนกลุ่มน้อย : ซาไก

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และอินเตอร์เน็ต เพื่อรวบรวมรูปแบบการแต่งกายของซาไกซึ่งประกอบด้วยซาไกในแถบภาคใต้ตอนกลาง ซึ่งได้แก่ซาไกในบริเวณเทือกเขาบรรทัด ได้แก่ จังหวัดตรัง พัทลุง และสตูล และซาไกที่อาศัยในแถบภาคใต้ตอนล่าง ซึ่งได้แก่ ซาไกที่อาศัยในป่าฮาลาบาลา จังหวัดนราธิวาส และซาไกในอำเภอธารโต จังหวัดยะลา ผลจากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

๔.๒.๗.๑ ลักษณะทั่วไปของซาไก

๔.๒.๗.๑.๑ ลักษณะและรูปร่าง

ลักษณะและโครงสร้างร่างกายของซาไกบางอย่างมีลักษณะคล้ายคลึงกับคนท้องถิ่นภาคใต้ เช่น ผิวคล้ำ ตาโต แต่ซาไกยังมีลักษณะเฉพาะซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างชัดเจน คือ มีผมหยิกขอดติดหนังศีรษะ จมูกแบน และริมฝีปากค่อนข้างหนา รูปร่างสันทัด แข็งแรง ไม่พบผู้ที่มีร่างกายอ้วนท้วน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาวะโภชนาการ และสภาพความเป็นอยู่ของซาไกที่จะต้องเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ความสูงของซาไกโดยเฉลี่ยอยู่ที่ ๑๕๐-๑๖๐ เซนติเมตร โดยผู้ชายจะสูงกว่าผู้หญิงเล็กน้อย เช่นเดียวกับ ญิบ พันจันทร์ (๒๕๓๕ : ๓๓-๓๕) ได้อธิบายถึงความเป็น “มันนิ” หรือ “ซาไก” ไว้ในหนังสือสารคดีอ่านประกอบวรรณคดีเรื่อง “เงาะป่า” ชีวิตดังฝันที่เทือกเขาบรรทัด (เผยชีวิตเผ่าพันธุ์ “ซาไก” ในป่าลึกภาคใต้) เอาไว้ว่า พวก “มันนิ” หรือ “ซาไก” ซึ่งคนภาคใต้ทั่วไปเรียกกันว่า “เงาะ” เพราะมีลักษณะผมหยิกเหมือนขนเงาะ เป็นกลุ่มคนที่มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย บ้างเรียกว่า “โอรัง อัสลี” แปลว่า คนเก่าแก่ คนดั้งเดิมหรือคนพื้นเมือง บ้างเรียกว่า “ก็อย” มี เนื่องจากมีลักษณะโครงสร้างหน้าตาคล้ายกับพวกนิโกรหรือพวกนิกริโตในแอฟริกา เพียงแต่ซาไกจะมีผิวดำน้อยกว่าและมีความสูงน้อยกว่า ความสูงโดยเฉลี่ยประมาณ ๑๕๗ เซนติเมตร ลักษณะเฉพาะของซาไกที่เป็นเอกลักษณ์และมองเห็นได้เด่นชัด คือ ซาไกจะหัวกลม หน้าผากแคบ ผมหยิกเป็นก้อนกลมติดหนังหัว เมื่อหวีผมต้องใช้หวีไม้ไผ่ซี่ห่าง มีดวงตาที่กลมโต ขนตายาวงอน ฟันซี่ใหญ่ ใบหูเล็ก มือและเท้าใหญ่ ร่างกายแข็งแรง ดังภาพที่ ๕๒๕

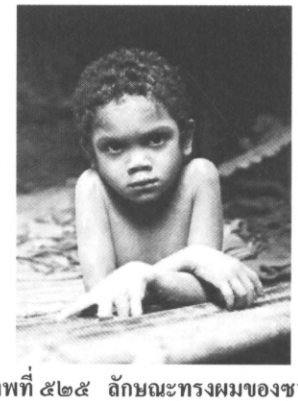

ภาพที่ ๕๒๕ ลักษณะทรงผมของซาไก

ที่มา : เกศริน มณีนูน และพวงเพ็ญ ศิริรักษ์ (๒๕๓๖ : ๖๗)

๔.๒.๗.๑.๒ อุปนิสัย

ซาไกมีนิสัยร่าเริง ยิ้มแย้ม พูดน้อย พูดตรงไปตรงมา หากเป็นผู้หญิงจะเป็นคนที่ขี้อาย (โดยพวกมันนิ หรือซาไก จะเรียกผู้ที่มาเยือนกันว่า "ฮามิ") มักหลบคนแปลกหน้าเพราะไม่ไว้วางใจผู้มาใหม่ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก หากพบเจอหรือได้ยินเสียงคนแปลกหน้า มักจะหลบอยู่ในทับ (ที่พักอาศัย) หรือวิ่งหนีเข้าป่าและอาจหลบหนีข้างทางโดยใช้ป่าเป็นที่กำบังตัว และจะรอจนกว่าคนแปลกหน้าเหล่านั้นจะเดินผ่านไป หรือรอจนกว่าจะมีซาไกคนอื่นร้องเรียกหา จึงจะออกจากที่หลบซ่อน ซาไกไม่ชอบการทะเลาะเบาะแว้งไม่ว่าจะเป็นหมู่ซาไกด้วยกันเองหรือกับบุคคลภายนอก และหากซาไกมีปัญหากับบุคคลภายนอก เช่น ถูกคนภายนอกรบกวนมากเกินไป ซาไกมักเป็นฝ่ายอพยพย้ายไปอยู่ที่อื่น

ซาไกเป็นชนเผ่าที่รักและหวงลูกหลานมาก โดยจะนำลูกออกไปด้วยทุกครั้งเมื่อออกหาอาหารข้างนอก สำหรับลูกของซาไกวัยทารก ซาไกมักใช้ผ้าขาวม้าหรือผ้าถุงพันรอบคอและคล้องไหล่ลูกไว้ข้างใดข้างหนึ่ง คล้ายกับการสะพายเป้ ซาไกไม่นิยมชำระร่างกายหรือเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย ยกเว้นซาไกกลุ่มที่ติดต่อกับสังคมเมือง มักจะมีการอาบน้ำและเปลี่ยนเสื้อผ้าบ้าง

นอกจากนี้ ซาไกยังมีพฤติกรรมบางอย่างที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละคน เช่น ในยามว่าง ซาไกผู้ชายวัยสูงอายุมักนั่งสูบใบจาก-ยาเส้น ซาไกผู้ชายไม่สวมเสื้อ ส่วนซาไกผู้หญิงมักอุ้มลูกติดไว้กับสะเอวตัวเองเสมอ

ซาไกมีความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีปีศาจ โดยยึดถือภูตผีและปีศาจ เช่น ผีปลวก ผีต้นไม้ แต่จะไม่มีการสร้างศาลให้ ซาไกจะไม่สร้างที่พักบนพื้นดินที่มีสีดำ เพราะเชื่อว่าพื้นที่นั้นจะมีวิญญาณสิงสถิตอยู่ หากสร้างทับ (ที่อยู่) บริเวณนั้นแล้วจะทำให้ลูกหลาน พี่น้องหรือแม้ตัวเองเจ็บป่วยได้ง่าย ซาไกมีความเชื่อว่าต้นไม้ต้นใหญ่จะมีผีเคยสิงสถิตอยู่ ซาไกไม่นิยมแต่งงานกับซาไกที่เป็นเครือญาติกัน

๔.๒.๗.๑.๓ การตั้งรกรากถิ่นฐานและการโยกย้ายถิ่นฐาน

ซาไกมักมีการตั้งถิ่นฐานหลักแหล่งที่ไม่แน่นอน โดยจะมีการอพยพย้ายที่อยู่บ่อยครั้ง สาเหตุที่ต้องย้ายทับ (ที่อยู่อาศัย) อยู่บ่อยๆ มีด้วยกันหลายสาเหตุด้วยกัน ได้แก่ อาหารการกินหรือแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ในป่าเริ่มหมดลง เช่น เผือก มัน ที่หากินได้ในบริเวณนั้นหมดลง จึงทำให้ต้องไปหาที่อื่นซึ่งมีอาหารหรือทรัพยากรที่ดีกว่า และจะย้ายที่อยู่อาศัยเนื่องจากมีสมาชิกคนใดคนหนึ่งในเผ่าเสียชีวิต เพราะซาไกเป็นคนที่กลัวผีมาก ตลอดจนกลัวเสือจะมาขุดศพที่ฝังไว้ จึงทำให้ซาไกต้องย้ายที่อยู่ บ้างก็ว่าซาไกชอบถ่ายอุจจาระจากที่ไกลแล้วขยับใกล้ที่อยู่อาศัย หากใกล้ถึงทับแล้วก็จะย้ายที่อยู่ใหม่ บ้างก็ว่าเมื่อมีคนภายนอกมาพบทับและมีคนมาขอลูกก็ต้องย้าย อย่างไรก็ตาม ยังมีซาไกบางกลุ่มที่พบปะกับคนภายนอกแล้วไม่มีการย้ายทับ เนื่องจากซาไกกลุ่มนี้มีการตั้งรกรากถิ่นอาศัยในบริเวณนั้นๆ เป็นเวลานาน ประกอบกับอาหารส่วนหนึ่งของซาไกได้จากการแลกเปลี่ยนของป่าหรือขายแรงงานให้ชาวบ้านจึงมีอาหารพออยู่พอกิน ซาไกกลุ่มนี้มีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโชคลางและเชื่อในเรื่องผีสางเป็นอย่างมาก โดยจะมีความเชื่อเรื่องผีปลวก โดยเชื่อว่าผีปลวกเป็นผีที่ร้ายแรงมาก หากมีใครพูดถึงผีปลวกแล้วจะไม่กล้าอยู่ในบริเวณนั้น ทำให้ต้องอพยพกันอีกครั้ง (ญิบ พันจันทร์, ๒๕๓๕ : ๓๖)

นอกจากนี้ เกศริน มณีนูน (๒๕๔๙, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันซาไกที่หลงเหลืออยู่ในภาคใต้จะอาศัยอยู่บริเวณเทือกเขาบรรทัด ได้แก่ จังหวัดตรัง พัทลุง และสตูล และบริเวณชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ซาไกที่อาศัยในจังหวัดยะลา และป่าฮาลาบาลา จังหวัดนราธิวาส ซึ่งสามารถแบ่งซาไกสองกลุ่มนี้ตามหลักมานุษยวิทยา พบว่า ซาไกทั้งสองกลุ่มมีลักษณะแตกต่างกันในเรื่องของภาษาที่ใช้และลักษณะของโครงสร้างร่างกายที่แตกต่างกันเล็กน้อย ซึ่งภาษาที่ซาไกใช้พูดคุยกันแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ๆ เรียกว่ากลุ่มตระกูล "มอญเขมร" ได้แก่

- กลุ่มแต็นแอ็น ใช้ภาษาแต็นแอ็น มีถิ่นฐานอยู่แถบจังหวัดพัทลุง และสตูล
- กลุ่มกันซิว ใช้ภาษากันซิว มีถิ่นฐานอยู่แถบจังหวัดยะลา
- กลุ่มแตะเด๊ะ ใช้ภาษาแตะเด๊ะ มีถิ่นฐานอยู่แถบอำเภอรือเสาะและระแงะ จังหวัด นราธิวาส
- กลุ่มยะฮายย์ ใช้ภาษายะฮายย์ มีถิ่นฐานอยู่แถบอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

นอกจากนี้ หากจำแนกกลุ่มซาไกตามการดำรงชีพ สามารถแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ดังต่อไปนี้

(๑) ซาไกที่ดำรงชีพแบบดั้งเดิม คือ กลุ่มที่อาศัยปัจจัยจากป่ามากที่สุด ได้แก่ ซาไกในบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด เช่น บ้านตระ ตำบลควนไม้ดำ อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง และบ้านโล๊ะหาร ตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง และซาไกที่อาศัยในอำเภอรือเสาะ และอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส และแถบอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส โดยซาไกกลุ่มนี้จะอาศัยในป่าอย่างถาวร ซาไกกลุ่มนี้มีนิสัยรักสงบ ไม่ชอบความวุ่นวายจะออกจากป่าก็ต่อเมื่อมีความจำเป็นเท่านั้น โดยหากช่วงใดที่ขาดแคลนอาหารก็จะนำของป่าไปแลกเป็นอาหาร หรือออกไปขอข้าวสารจากชาวบ้าน

สำหรับลักษณะที่อยู่ของซาไกที่อาศัยในบริเวณเทือกเขาบรรทัด นิยมทำเพิง (ที่พัก) เรียกว่า "เพิงหมาแหงน" คือ มีการใช้ไม้กั้นเป็นฝาผนัง ๑ ด้าน ส่วนด้านอื่นๆจะปล่อยโล่ง เรียกกันว่า "ฮะยะ" และมีหมอนนอนบนแคร่ไม้ที่ขาไม่เท่ากันโดยด้านใดด้านหนึ่งจะมีขาแคร่สูงกว่า ส่วนใหญ่นิยมยกแคร่ด้านปลายเท้าให้สูงกว่าหัวนอนในแนวทแยง เพื่อช่วยในการไหลเวียนของเลือด เพราะในแต่ละวันซาไกจะต้องใช้เท้าเดินค่อนข้างมาก ทำให้ปวดเมื่อยบ่อยๆ ดังนั้น การสร้างแคร่ในลักษณะนี้จะช่วยคลายความปวดเมื่อยลงได้ แลในขณะนอน ซาไกมักก่อไฟผิงตลอดทั้งคืน

(๒) ซาไกที่ดำรงชีพแบบกึ่งดั้งเดิม คือ ซาไกอีกกลุ่มหนึ่งที่ออกไปสร้างที่อยู่อาศัยข้างนอกในลักษณะของการสร้างที่อยู่อาศัยแบบถาวร แต่มีการออกไปหากินในป่าบ้างเป็นระยะๆ อย่างเช่น หน้าเก็บน้ำผึ้ง (ช่วงที่มีน้ำผึ้งในป่าเยอะ) ซาไกจะทิ้งบ้านที่สร้างถาวรนี้ เพื่อเข้าไปเก็บน้ำผึ้งหรือเก็บของป่า เช่น สะตอ ลูกเหรียง ซึ่งได้แก่ ซาไกในบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด เช่น บ้านท่าเขา ตำบลลิพัง อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

(๓) ซาไกที่ดำรงชีพคล้ายสังคมเมือง คือ ซาไกที่ออกมาสร้างบ้านพักอาศัยข้างนอกอย่างถาวร โดยมีการสร้างที่อยู่อาศัยร่วมกับชุมชน มีการปลูกผักและรู้จักเลี้ยงสัตว์บ้าง ซึ่งการดำรงชีพแบบนี้

พบได้ในซาไกที่อาศัยในบริเวณจังหวัดยะลา เช่น ซาไกบริเวณอำเภอเบตง และอำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

๔.๒.๗.๒ รูปแบบการแต่งกายของชนกลุ่มน้อย : ซาไกแถบภาคใต้

๔.๒.๗.๒.๑ การแต่งกายของซาไกแถบภาคใต้ตอนกลาง

(๑) การแต่งกายของซาไกแถบภาคใต้ตอนกลาง ช่วงพ.ศ. ๒๓๓๘-๒๓๕๕

ซาไกในอดีตนิยมแต่งกายด้วยการใช้เปลือกไม้ ใบไม้ และตะไคร่น้ำบางชนิดมาถักสานเป็นเครื่องนุ่งห่มเพื่อใช้ปกปิดร่างกาย โดยหากเป็นผู้ชายและผู้หญิงมักจะเปลือยท่อนบน ส่วนเด็กไม่สวมใส่เสื้อผ้าหรือสิ่งใด

ช่วงพ.ศ. ๒๓๓๘ ในระยะนี้ซาไกเริ่มนำผ้าชิ้นเล็กๆ ซึ่งได้รับจากชาวบ้าน ใช้นุ่งคาดเป็นผ้าเตี่ยวเพื่อปกปิดอวัยวะเพศ เช่นเดียวกับคำบอกเล่าของชาวบ้าน บ้านปากแคลง หมู่ที่ ๓ ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ได้เล่าเอาไว้ว่า **“ในสมัยที่ตนเด็กๆได้เห็นชาวซาไกบางกลุ่มรู้จักนุ่งผ้ากันแล้ว บางคนเอาผ้ามาฉีกเป็นผืนเล็กๆ แล้วนุ่งปล่อยชายพอปิดท่อนล่างได้ บางคนนุ่งคาบหว่างขา บางคนเอาเปลือกต้นไสนมาทำเป็นผ้านุ่ง”** ดังภาพที่ ๕๒๖

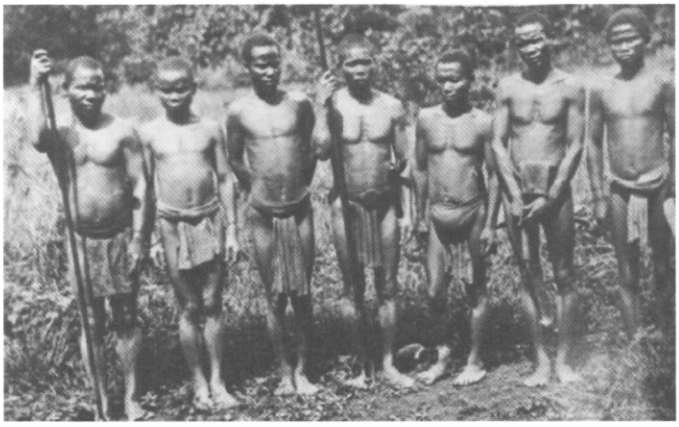

ภาพที่ ๕๒๖ การแต่งกายของซาไกช่วงพ.ศ. ๒๓๓๘

ที่มา : เกศริน มณีนูน และพวงเพ็ญ ศิริรักษ์ (๒๕๓๖ : ๑๘)

นอกจากนี้จากพระราชนิพนธ์ เรื่อง “เงาะป่า “ทรงพรรณนาการแต่งกายของซาไกที่จังหวัดตรังและจังหวัดพัทลุงเมื่อปี พ.ศ.๒๓๓๘ ไว้ว่า

“...ผู้ชายนุ่งผ้าคาบหว่างขาแล้วกระหวัดเอาไว้ทั้งหน้าและหลัง เรียกว่า “นุ่งเลาะเตี๊ยะ” ชายที่ห้อยข้างหน้าเรียก “ไกพ๊อก” ชายที่ห้อยข้างหลังเรียก “กอเลาะ” วิธีนุ่งผ้าเช่นนี้เหมือนอย่างเขมรครั้งพระนครวัดนุ่ง ซึ่งปรากฏอยู่ในลายจำลักศิลา ชั่วแต่ผ้ากว้างแคบกว่ากันตามที่มีมากน้อย พวกก็อยนั้นเห็นจะไม่ได้เปลี่ยนแปลงเลยตั้งแต่ครั้งกระนั้นมาจนถึงเดี๋ยวนี้ ผู้หญิงนุ่งเตี่ยวชั้นในเรียกว่า “จะวัด” คือมีสายรัดบั้นเอวและผ้าทาบหว่างขา แล้วนุ่งหุ้มรอบเอวข้างนอกตามแต่จะมี เมื่อไม่มีผ้าก็ใช้ใบไม้ เมื่อมี

ผ้าก็ใช้ผ้า เรียกว่า “ฮอลี” กว้างและแคบก็ตามมี อย่างแคบก็ปกลงมาถึงเข่า ผู้หญิงมีผ้าห่มเรียกว่า “ลิใบ” นี่เห็นจะเติมขึ้นใหม่เมื่อใกล้เคียงกับชาวบ้านเขา...”

ช่วง พ.ศ. ๒๓๙๙ รองศาสตราจารย์ไพบูลย์ ดวงจันทร์ ได้พบกับบรรดาซาไกที่อาศัยในเขตพื้นที่อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุงในปัจจุบัน โดยท่านเล่าให้ฟังว่า “ในช่วงนั้นซาไกนุ่งผ้ากันแล้ว แต่จำรายละเอียดไม่ได้ว่านุ่งห่มอย่างไร”

(๒) การแต่งกายของซาไกแถบภาคใต้ตอนกลาง ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๐ – ๒๕๔๕

(ก) การแต่งกายของซาไกวัยเด็กแถบภาคใต้ตอนกลาง ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๔๕

การแต่งกายของซาไกช่วงพ.ศ. ๒๕๒๐ สำหรับเด็กซาไกทั้งชายหญิงยังคงไม่สวมเสื้อผ้าและยังคงเดินเท้าเปล่า ไม่สวมรองเท้า

ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖ จากการศึกษาภาพถ่าย จากเอกสาร พบว่า การแต่งกายในชีวิตประจำวันของซาไกวัยทารก- ๒ ขวบ ทั้งชายและหญิงจะไม่สวมเสื้อผ้า ดังภาพที่ ๕๒๗ หรือสวมเฉพาะเสื้อยืดคอกลม แขนสั้น ไม่สวมรองเท้า นิยมแขวนสร้อยคอร้อยหัวไพล อย่างเช่น การแต่งกายของเด็กทารก-๒ ขวบ ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖ ดังภาพที่ ๕๒๘

ภาพที่ ๕๒๗ การแต่งกายของซาไกวัยทารก - ๒ ขวบ แถบภาคใต้ตอนกลาง ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖
ที่มา : เกศริน มณีนูน และพวงเพ็ญ ศิริรักษ์ (๒๕๓๖ : ๓๒)

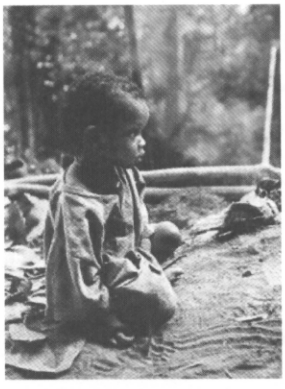

ภาพที่ ๕๒๘ การแต่งกายของซาไกวัยทารก- ๒ ขวบ แถบภาคใต้ตอนกลาง ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖

ที่มา : เกศริน มณีนูน และพวงเพ็ญ ศิริรักษ์ (๒๕๓๖ : ๗๐)

สำหรับการสวมเครื่องประดับหรือเครื่องรางสำหรับเด็ก เกศริน มณีนูน (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า โดยหากเป็นเด็กเล็กๆทั้งชายและหญิง พ่อแม่จะแขวนหัวไพลไว้ที่คอของเด็ก เนื่องจากหัวไพลเป็นพืชในตระกูลขิง ที่เป็นสมุนไพรที่มีน้ำมันหอมระเหยที่ช่วยป้องกันและรักษาหวัด เพราะเด็กเล็กๆ จะมีภูมิต้านทานน้อยกว่าผู้ใหญ่ นอกจากนี้พ่อแม่อาจจะร้อยเกล็ดลิ่นเป็นสร้อยคอ หรืออาจใช้เขี้ยวหมูป่าหรือกระดูกค่างแขวนคอเพื่อใช้เป็นเครื่องรางของขลัง เพราะเชื่อกันว่าสามารถป้องกันภูตผีปีศาจ นอกจากนี้เด็กซาไกในป่าบริเวณเทือกเขาบรรทัดนิยมแขวน เครื่องประดับที่หาได้จากในป่า เช่น เมล็ดของต้นไทหรือลูกหับ ซึ่งมีสีดำสนิทนำมาขัดเป็นเงาวาว โดยร้อยกับเชือกสวมเป็นสร้อยคอ หรืออาจจะตัดเม็ดกระดุมจากเสื้อผ้าเก่าๆ ร้อยกับเชือกสวมเป็นสร้อยคอ

นอกจากนี้ หากเป็นการแต่งกายของเด็กผู้ชายวัย ๓-๓ ขวบ ผศ.ดร.ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า เด็กผู้ชายส่วนใหญ่นุ่งกางเกงขาสั้น ไม่สวมเสื้อ แขวนสร้อยคอซึ่งทำจากเชือกร้อยไม้สีเหลือง ไม่สวมรองเท้า อย่างเช่น การแต่งกายของเด็กผู้ชายซาไกกลุ่มเฒ่าลอยซึ่งอาศัยในแถบเทือกเขาบรรทัด เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕ ดังภาพที่ ๕๒๙

ภาพที่ ๕๒๙ ครอบครัวซาไกกลุ่มเฒ่าลอย อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง

ที่มา : ผศ.ดร.ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี

สำหรับเด็กโต พบว่า หากเป็นเด็กผู้ชาย นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ โสร่งยาว หรือผ้าขาวม้ายาวระดับเข่า ไม่สวมเสื้อ ดังภาพที่ ๕๓๐ หรืออาจจะนุ่งกางเกงขาสั้นสีเข้ม ไม่สวมเสื้อ สำหรับทรงผมของซาไกวัยเด็กนิยมไว้ผมสั้นติดหนังศีรษะ และมีการสวมสร้อยคอซึ่งทำจากเถาวัลย์หรือหวายเพื่อใช้เป็นเครื่องรางของขลัง ไม่สวมรองเท้า อย่างเช่น การแต่งกายของเด็กผู้ชายซาไกในแถบอำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง เมื่อพ.ศ. ๒๕๓๖ ดังภาพที่ ๕๓๑

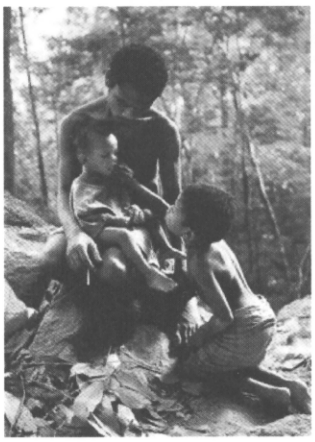

ภาพที่ ๕๓๐ การแต่งกายของเด็กผู้ชายซาไกแถบภาคใต้ตอนกลาง ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖
ที่มา : เกศริน มณีนูน (๒๕๓๖ :๔๓)

ภาพที่ ๕๓๑ การแต่งกายของเด็กผู้ชายซาไกแถบภาคใต้ตอนกลาง ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖
ที่มา : เกศริน มณีนูน (๒๕๓๖ :๖๑)

หากเป็นเด็กผู้หญิง นิยมแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะแบบง่ายๆ เช่น สวมเสื้อยืดคอกลมแขนสั้น ไว้ผมสั้น และอาจจะติดกิ๊บเหมือนอย่างชาวบ้าน แขวนสร้อยคอที่ร้อยด้วยเมล็ดพืชที่มีสีสัน เช่น สีดำ หรือสีแดง ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๕๓๒

ภาพที่ ๕๓๒ การแต่งกายของเด็กผู้หญิงซาไกแถบภาคใต้ตอนกลาง ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖
ที่มา : เกศริน มณีนูน (๒๕๓๖ : ๑๓)

(ข) การแต่งกายของซาไกวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ตอนกลาง ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๔๕

จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ช่วงพ.ศ. ๒๕๒๐ ซาไกผู้ชายวัยหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ในแถบเทือกเขาบรรทัด นิยมนุ่งผ้าขาวม้าลอยชาย และไม่สวมเสื้อ และไม่สวมรองเท้า

ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖ ชายหนุ่มซาไกในแถบเทือกเขาบรรทัด นิยมนุ่งกางเกงขาสั้น ซึ่งเป็นกางเกงกีฬาหรือกางเกงผ้า ไม่สวมเสื้อ หรือนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ แบบทำชายพกด้านหน้า โดยนุ่งสั้นระดับเข่า ไว้ผมสั้นแต่ไม่เกรียนติดหนังศีรษะ ไม่สวมรองเท้า อย่างเช่น การแต่งกายของชายหนุ่มกลุ่มเฒ่าลอยใน อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ดังภาพที่ ๕๓๓-๕๓๔

ภาพที่ ๕๓๓ การแต่งกายของชายหนุ่มกลุ่มเฒ่าลอย อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง
ที่มา : ผศ.ดร.ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี

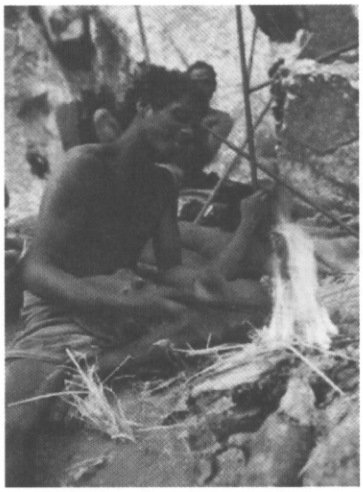

ภาพที่ ๕๓๔ การแต่งกายของชายหนุ่มซาไกแถบภาคใต้ตอนกลาง (อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง) ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖
ที่มา : เกศริน มณีนูน (๒๕๓๖ : ๕๓)

สำหรับการแต่งกายของชายวัยผู้ใหญ่ ในแถบเทือกเขาบรรทัด นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ หรือโสร่งยาวระดับเข่า โดยขมวดชายผ้าด้านหน้า หรือนุ่งผ้าขาวม้าลอยชาย ไม่สวมเสื้อ หากสวมเสื้อนิยมสวมเสื้อยืดคอกลม หรือเสื้อเชิ้ตแขนสั้น และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๕๓๕-๕๓๗

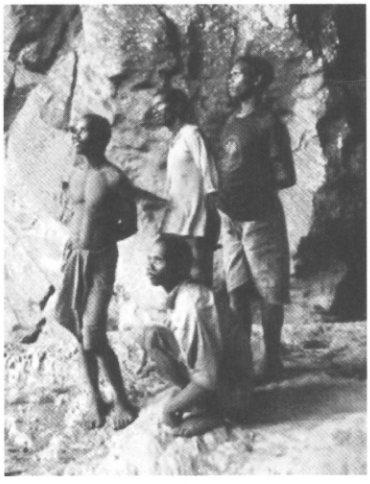

ภาพที่ ๕๓๕ การแต่งกายของชายหนุ่มซาไกแถบภาคใต้ตอนกลาง (อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง) ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖
ที่มา : เกศริน มณีนูน (๒๕๓๖ : ๖๒)

ภาพที่ ๕๓๖ การแต่งกายของซาไกผู้ชายวัยผู้ใหญ่ (ซาไกกลุ่มเฒ่าลอย อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง)
ที่มา : ผศ.ดร.ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี

ภาพที่ ๕๓๗ การแต่งกายของซาไกผู้ชายวัยผู้ใหญ่ในแถบเทือกเขาบรรทัด
ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (๒๕๓๒: ๒๒๕๖)

นอกจากนี้ หากการแต่งกายของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ซาไกในแถบเทือกเขาบรรทัดที่มีการดำรงชีพคล้ายสังคมเมืองจะนิยมนุ่งโสร่งหรือนุ่งผ้าขาวม้า สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น และมีการสวมรองเท้า ดังภาพที่ ๕๓๘ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แตกต่างจากซาไกที่มีการดำรงชีพแบบดั้งเดิม หรือแบบกึ่งดั้งเดิม เนื่องจากซาไกกลุ่มนี้เริ่มมีการตั้งรกรากถิ่นฐานใกล้กับชุมชนชาวไทยพุทธทั่วไป ในขณะที่ซาไกที่อาศัยในป่ายังคงไม่สวมรองเท้า เนื่องจากไม่สะดวกและไม่ถนัดต่อการเดินบนพื้นดิน ก้อนหิน หรือลำธาร เพราะอาจจะลื่นและหกล้มได้ง่าย

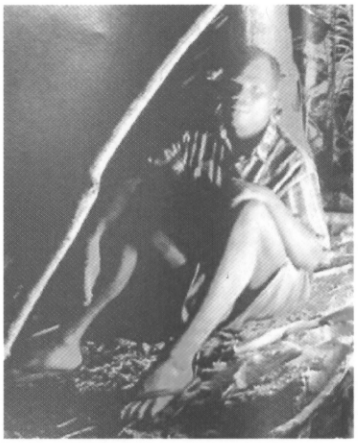

ภาพที่ ๕๓๘ การแต่งกายของซาไกช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖
ที่มา : เกศริน มณีนูน และพวงเพ็ญ ศิริรักษ์ (๒๕๓๖ : ๒๐)

นอกจากนี้ จากการศึกษาภาพถ่ายในเอกสาร พบว่า ปัจจุบัน ซาไกในแถบเทือกเขาบรรทัดที่มีการดำรงชีพคล้ายสังคมเมือง เป็นซาไกที่ซึมซับรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกมาใช้ในการดำรงชีวิต โดยรับอิทธิพลจากสังคมเมืองไปใช้ เช่น การสร้างที่อยู่อาศัย การรู้จักทำการเกษตร การบริโภคอาหาร แม้กระทั่งการแต่งกายที่เห็นได้ชัด เช่น การนุ่งกางเกงยีน สวมเสื้อเชิ้ตแบบมีสีสัน สวมรองเท้า และมีการสวมใส่นาฬิกา ดังภาพที่ ๕๓๙

ภาพที่ ๕๓๙ การแต่งกายของซาไกกลุ่มที่มีการดำรงชีพคล้ายสังคมเมือง (ซ้ายมือ)
ที่มา : เกศริน มณีนูน และพวงเพ็ญ ศิริรักษ์ (๒๕๓๖ : ๖๓)

ส่วนการแต่งกายของซาไกผู้หญิงในแถบเทือกเขาบรรทัด ช่วงพ.ศ. ๒๕๒๐ พบว่า ซาไกผู้หญิงวัยสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งผ้าถุงกระโจมอก หรือนุ่งผ้าถุงและสวมเสื้ออย่างชาวบ้านทั่วไป ไม่สวมรองเท้า

ช่วง พ.ศ. ๒๕๓๕ ญิบ พันจันทร์ (๒๕๓๕ : ๓๖-๓๗) ระบุว่า ช่วงนี้ซาไกนิยมแต่งกายเหมือนกับคนในสังคมเมืองมากขึ้น โดยซาไกผู้หญิงทุกคนนิยมนุ่งผ้าถุง สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อยืดคอกลมเหมือนกับชาวบ้านทั่วไป แต่ซาไกผู้หญิงยังคงไม่สวมเสื้อชั้นในและจะสวมชุดซ้ำๆ จนเก่าและขาดจึงยอมเปลี่ยนไปสวมชุดใหม่ สำหรับซาไกผู้ชายอาจจะไม่ซักเสื้อผ้าเพราะเกรงว่าสัตว์จะผิดกลิ่น (ภาษา

ท้องถิ่นเรียกว่า “ผิดสาบ”) ทำให้ล่าสัตว์และหาของป่าได้ยากขึ้น สำหรับหญิงซาไกในแถบบริเวณเทือกเขาบรรทัดไม่นิยมสวมเครื่องประดับ และไม่นิยมนำดอกไม้มาร้อยเป็นสายสร้อยหรือทัดหู

ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖ หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ แบบป้ายข้างธรรมดาแล้วขมวดชายผ้าที่เอวซ้อนกันเพื่อความกระชับ นิยมสวมเสื้อแขนสั้น เช่น เสื้อยืดหรือเสื้อเชิ้ต ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๕๔๐ หรืออาจนุ่งกระโจมอก ไม่สวมเสื้อ ดังภาพที่ ๕๔๑ หากเป็นการแต่งกายในพิธีแต่งงาน ทั้งผู้ชายและผู้หญิงนิยมสอดชายเสื้อไว้ในผ้าถุง ดังภาพที่ ๕๔๒

ภาพที่ ๕๔๐ การแต่งกายของซาไกผู้หญิงแถบเทือกเขาบรรทัด
ที่มา : เกศริน มณีนูน และพวงเพ็ญ ศิริรักษ์ (๒๕๓๖ : ๓๒)

ภาพที่ ๕๔๑ การแต่งกายของผู้หญิงซาไกวัยผู้ใหญ่แบบนุ่งกระโจมอก
ที่มา : ผศ.ดร.ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี

ภาพที่ ๕๔๒ การแต่งกายของคู่บ่าวสาวแถบเทือกเขาบรรทัด)
ที่มา : เกศริน มณีนูน และพวงเพ็ญ ศิริรักษ์ (๒๕๓๖ : ๓๕)

(ค) การแต่งกายของซาไกวัยสูงอายุแถบภาคใต้ตอนกลาง ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๔๕

จากการศึกษาภาพถ่ายในเอกสาร พบว่า ชายสูงอายุ นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ ไม่สวมเสื้อ และไม่สวมรองเท้า อย่างเช่น การแต่งกายของชายสูงอายุ เมื่อพ.ศ. ๒๕๓๖ ดังภาพที่ ๕๔๓ หรืออาจจะนุ่งกางเกงขาสั้น ไม่สวมเสื้อ และ ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๕๔๔

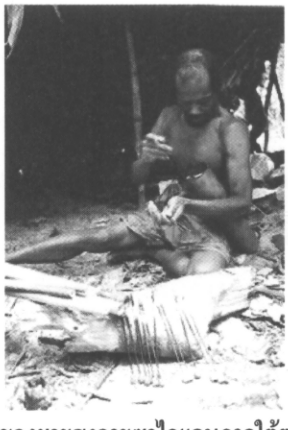

ภาพที่ ๕๔๓ การแต่งกายของชายสูงอายุซาไกแถบภาคใต้ตอนกลาง ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖
ที่มา : เกศริน มณีนูน และพวงเพ็ญ ศิริรักษ์ (๒๕๓๖ : ๖๐)

ภาพ ๕๔๔ การแต่งกายของชายสูงอายุซาไก
ที่มา : ผศ.ดร.ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี

สำหรับการแต่งกายของหญิงสูงอายุในแถบเทือกเขาบรรทัดพบว่า นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวเหนือเข่าหรือยาวระดับเข่า สวมเสื้อแขนสั้น เช่น เสื้อเชิ้ต ไว้ผมสั้นติดหนังศีรษะ ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๕๔๕

ภาพที่ ๕๔๕ การแต่งกายของหญิงสูงอายุซาไกแถบภาคใต้ตอนกลาง ช่วงพ.ศ. ๒๕๓๖
ที่มา : เกศริน มณีนูน (๒๕๓๖ : ๑๕)

๔.๒.๓.๒.๒ การแต่งกายของซาไกแถบภาคใต้ตอนล่าง

ซาไกซึ่งเป็นชนพื้นเมืองหรือชนกลุ่มน้อยในแถบภาคใต้ตอนล่าง นิยมเรียกว่า "เงาะซาไก" สามารถพบได้ที่ป่าฮาลาบาลา จังหวัดนราธิวาส และซาไกในอำเภอธารโต จังหวัดยะลา ซึ่งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดไปตามถนนสายยะลา-เบตง ประมาณ ๘๐ กิโลเมตร ซึ่งหน่วยงานทางราชการได้ปลูกบ้านให้ "ซาไก" อาศัยอยู่รวมกัน ทำให้ปัจจุบันซาไกในแถบนี้มีการพบปะกับโลกภายนอกมากขึ้น

สำหรับซาไกในชายแดนใต้ เช่น ป่าฮาลาบาลา จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการอยู่อาศัยร่วมกันเป็นชุมชนน้อยกว่าซาไกกลุ่มเทือกเขาบรรทัด เพราะป่าฮาลาบาลาเป็นป่าค่อนข้างกว้าง และยังสมบูรณ์ทั้งอาหารและสัตว์ ทำให้นานๆ ครั้งจึงจะไปมาหาสู่กับชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียง

(๑) การแต่งกายของซาไกแถบภาคใต้ตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๕๕

เกศริน มณีนูน (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าการแต่งกายของซาไกในแถบชายแดนใต้ในปัจจุบัน มีลักษณะการแต่งกายที่แตกต่างไปจากการแต่งกายของซาไกในอดีตโดยสิ้นเชิง แต่เดิมซาไกแถบฮาลาบาลาจะนุ่งเพียงใบไม้ โดยใช้ใบกะพ้อหรือมอสที่เกาะกันหนาแน่นเป็นแผ่นตากแดดจนแห้งแล้วนำมานุ่งปกปิดร่างกาย ส่วนซาไกในแถบอำเภอศรีธารโต จังหวัดยะลาในอดีตจะใช้เส้นใยที่ได้จากเปลือกไม้ที่นำมาทุบให้แหลกเป็นเส้นๆ แล้วใช้เชือกที่ทำจากเชือกหวาย เถาวัลย์ ร้อยต่อๆ กันและใช้นุ่งเหมือนกระโปรง

(๒) การแต่งกายของซาไกแถบภาคใต้ตอนล่างใน ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๔๕

(ก) การแต่งกายของซาไกวัยเด็กแถบภาคใต้ตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๔๕

สำหรับการแต่งกายของเด็กซาไกในยุคปัจจุบัน หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๒-๓ ขวบ อาจจะไม่สวมใส่เสื้อผ้า หรืออาจจะนุ่งกางเกงขาสั้น หรือขายาว ไม่ค่อยสวมเสื้อ ไว้ผมสั้น และไม่สวมรองเท้า หากเป็นเด็กผู้หญิงจะนุ่งผ้าถุง หรือนุ่งกระโปรงที่ชาวบ้านบริจาคให้ ไม่ค่อยสวมเสื้อ และไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๕๔๖

ภาพที่ ๕๔๖ การแต่งกายของเด็กซาไกทั้งชายและหญิงที่หมู่บ้านซาไก อำเภอธารโต จังหวัดยะลา เมื่อ ๓ กรกฎาคม ๒๕๓๑

ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (๒๕๓๒: ๒๒๖๑)

(ข) การแต่งกายของซาไกวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๔๕

เกศริน มณีนูน (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ในแถบภาคใต้ตอนล่าง เช่น แถบป่าฮาลาบาลา จังหวัดนราธิวาส นิยมนุ่งผ้าขาวม้าสีแดงสดในลักษณะของการนุ่งเตี่ยว โดยขมวดชายผ้าไปเหน็บไว้ด้านหลังหรือนุ่งกางเกง ไม่สวมรองเท้า ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ นิยมนุ่งผ้าถุงสั้นพอเลยเข่า เพื่อให้สะดวกต่อการเดินทางและหาของป่า ซาไกผู้หญิงไม่นิยมสวมเสื้อแต่จะใช้เสื้อคาดอกและผูกเป็นชายพกเพื่อไว้สำหรับใส่สิ่งของหรือของป่า ซาไกผู้หญิงในแถบฮาลาบาลานิยมเจาะหู แล้วใช้ดอกไม้ที่มีสีสันสดใสเสียบที่รูหูเพื่อใช้เป็นต่างหู นิยมเดินเท้าเปล่าไม่สวมรองเท้า หากเป็นซาไกในอำเภอธารโตจะนุ่งผ้าถุงยาวระดับเข่า โดยการนุ่งขมวดชายพกด้านหน้า สวมเสื้อยืด โดยอาจจะสอดชายเสื้อไว้ในผ้าถุง ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่ ๕๔๗

ภาพที่ ๕๔๗ การแต่งกายของเด็กซาไกทั้งชายและหญิงที่หมู่บ้านซาไก อำเภอธารโต จังหวัดยะลา
ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (๒๕๓๒: ๒๒๕๗)

(ค) การแต่งกายของซาไกวัยสูงอายุแถบภาคใต้ตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๔๕

เกศริน มณีนูน (๒๕๔๕ : สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าชายสูงอายุในแถบภาคใต้ตอนล่างว่านิยมแต่งกายเหมือนกับชายสูงอายุที่เป็นชาวบ้านทั่วไป กล่าวคือ นุ่งผ้าขาวม้าแบบลอยชาย ไม่สวมเสื้อและไม่สวมรองเท้า หรืออาจจะพบชายสูงอายุนุ่งโสร่ง แบบขมวดชายพกด้านหน้า และใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่าเหมือนกับชายสูงอายุชาวไทยพุทธทั่วไป อย่างเช่น การแต่งกายของชายสูงอายุซาไกที่อาศัยในอำเภอธารโต จังหวัดยะลา ดังภาพที่ ๕๔๘

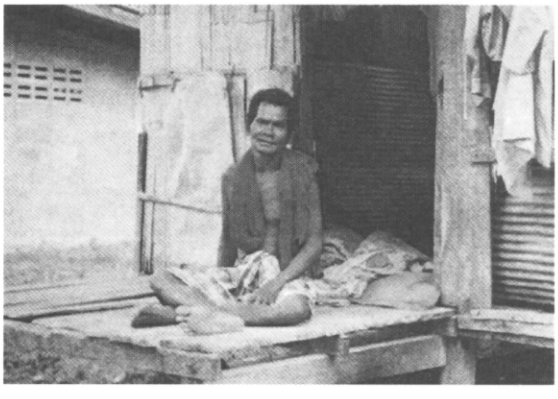

ภาพที่ ๕๔๘ การแต่งกายของชายสูงอายุในอำเภอธารโต จังหวัดยะลา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑
ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (๒๕๓๒: ๒๒๖๐)

หากเป็นหญิงสูงอายุ นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะสั้นพอเลยเข่า เพื่อสะดวกต่อการเดินทางและหาของป่า ซาไกผู้หญิงไม่นิยมสวมเสื้อแต่จะใช้เสื้อคาดอก และผูกเป็นชายพกเพื่อไว้สำหรับใส่สิ่งของหรือของป่า ต่อมามีการสวมเสื้อเหมือนกับชาวบ้านทั่วไป เช่น สวมเสื้อคอกระเช้า สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น เป็นต้น ดังภาพที่ ๕๔๙

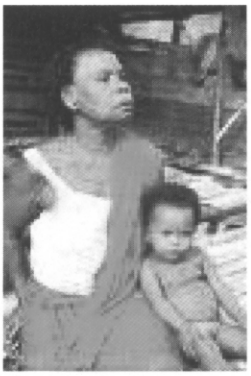

ภาพที่ ๕๔๕ การแต่งกายของหญิงสูงอายุ

ที่มา : www.kinaree.net

๔.๒.๗.๓ การดูแลรักษาเครื่องแต่งกายของซาไก

ถึงแม้ว่าในระยะที่ผ่านมาบรรดาซาไกจะรู้จักการใช้เครื่องนุ่งห่ม แต่ยังไม่รู้จักการใช้เสื้อผ้า ซึ่งญิบ พันจันทร์ (๒๕๓๕ : ๘๑) กล่าวว่า ซาไกที่อาศัยบริเวณแถบเทือกเขาบรรทัด จังหวัดพัทลุง เมื่อฝนตกมักจะนั่งผิงไฟอยู่ภายในทับ (ที่พักของซาไก) และหากฟืนหมดก็จะถอดเสื้อที่ตนสวมอยู่โยนเข้ากองไฟเพื่อใช้ทำเป็นเชื้อเพลิง และยังไม่รู้จักการใช้ผ้าห่มที่ชาวบ้านนำไปให้ โดยมักนำผ้าห่มแขวนตามต้นไม้ต่างๆ หรือไม่ก็ทำเป็นเชื้อเพลิง ซาไกยังคงซักผ้าไม่เป็นและแทบจะไม่ได้ทำความสะอาดเสื้อผ้า แต่จะใช้ชุดซ้ำๆ จนขาดใช้การไม่ได้จึงเปลี่ยนใหม่ ซึ่งพฤติกรรมของซาไกแถบนี้แตกต่างกับซาไกกันซิวในอำเภอธารโต จังหวัดยะลา ซึ่งรู้จักการทำความสะอาดเสื้อผ้าเหมือนกับชาวบ้านทั่วไป

ซาไกกลุ่มดั้งเดิมจะไม่มีการซักผ้าที่ใช้สวมใส่ โดยจะสวมชุดนั้นจนเก่าและขาด จึงจะเปลี่ยนเป็นชุดตัวใหม่ เพราะหากเปลี่ยนชุดที่ใช้สวมใส่บ่อยๆ จะทำให้สัตว์ผิดกลิ่นและทำให้ล่าสัตว์ได้ยากขึ้น โดยซาไกจะไม่อาบน้ำ หากเป็นซาไกที่ดำรงชีพแบบกึ่งดั้งเดิมและกลุ่มที่ดำรงชีพคล้ายสังคมเมือง ซึ่งมีการติดต่อพบปะกับชาวบ้านภายนอก จะรู้จักการใช้ผงซักฟอกซักผ้า และการใช้สบู่อาบน้ำ

๔.๒.๗.๔ เครื่องประดับของซาไก

การสวมใส่เครื่องประดับของซาไกมักพบในเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิง โดยหากเป็นเด็กเล็กๆ พ่อแม่จะแขวนหัวไพลไว้ที่คอของเด็ก เนื่องจากหัวไพลเป็นพืชในตระกูลขิงที่เป็นสมุนไพรที่มีน้ำมันหอมระเหยที่ช่วยป้องกันและรักษาหวัด เพราะเด็กเล็กๆ จะมีภูมิต้านทานน้อยกว่าผู้ใหญ่ นอกจากนี้ พ่อแม่อาจจะร้อยเกล็ดลิ่นเป็นสร้อยคอ หรืออาจใช้เขี้ยวหมูป่าหรือกระดูกค่างแขวนคอเพื่อใช้เป็นเครื่องรางของขลัง เพราะเชื่อกันว่าสามารถป้องกันภูตผีปีศาจ

หากเป็นซาไกวัยเด็กในบางท้องที่ เช่น ซาไกที่อาศัยในบริเวณเทือกเขาบรรทัดจะแขวน “ลูกหับ” ซึ่งเป็นเมล็ดของไม้ป่า มีลักษณะเป็นเปลือกสีดำมันวาว โดยร้อยเป็นสร้อยคอ ซาไกผู้หญิงในแถบฮาลาบาลานิยมเจาะหู ใช้ดอกไม้ที่มีสีสันสดใสเสียบที่รูหูเพื่อใช้เป็นต่างหู นอกจากนี้ซาไกยังรู้จักการใช้หวีซึ่งมีลักษณะเหมือนกับหวีสับทั่วไป แต่หวีของซาไกจะทำจากไม้ไผ่เป็นซี่ๆ มีการเขียนลวดลายบนหวีอย่างสวยงาม แต่ถ้าหากเป็นกลุ่มซาไกที่มีดำรงชีพแบบกึ่งเมือง จะตัดจากกระดุมเสื้อที่

ได้จากการบริจาคมาร้อยเป็นลูกปัด ส่วนซาไกกลุ่มที่ออกตลาดบ่อยๆ ก็จะซื้อเครื่องประดับจากภายนอกมาใส่บ้าง นอกจากนี้ซาไกที่ทำงานแล้วมีเงินก็จะซื้อนาฬิกามาใส่ที่ข้อมือ ดังภาพที่ ๕๕๐

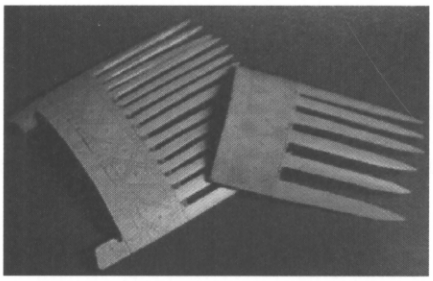

ภาพที่ ๕๕๐ หวีไม้ไผ่ของซาไก

ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (๒๕๔๒, ๒๒๕๓)

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการแต่งกายของซาไกในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ที่อาศัยในแถบภาคใต้ตอนกลาง และซาไกในแถบภาคใต้ตอนล่าง และหากจำแนกซาไกตามการดำรงชีพสามารถจำแนกออกเป็น

(๑) ซาไกที่ดำรงชีพแบบดั้งเดิม คือ กลุ่มที่อาศัยปัจจัยจากป่ามากที่สุด บ้านตระ ตำบลควนไม้ดำ อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง และบ้านโล๊ะหาร ตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง และซาไกที่อาศัยในอำเภอรือเสาะ และอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส และแถบอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

(๒) ซาไกที่ดำรงชีพแบบกึ่งดั้งเดิม คือ ซาไกอีกกลุ่มหนึ่งที่ออกไปสร้างที่อยู่อาศัยข้างนอกในลักษณะของการสร้างที่อยู่อาศัยแบบถาวร แต่ออกไปหากินในป่าบ้างเป็นระยะๆ ซึ่งได้แก่ ซาไกในบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด เช่น บ้านท่าเขา ตำบลลิพัง อำเภอ ปะเหลียน จังหวัดตรัง

(๓) ซาไกที่ดำรงชีพคล้ายสังคมเมือง คือ ซาไกที่ออกมาสร้างบ้านข้างนอก (นอกป่า) อย่างถาวร ซึ่งการดำรงชีพแบบนี้พบได้ในซาไกที่อาศัยในบริเวณจังหวัดยะลา เช่น ซาไกบริเวณอำเภอเบตงและอำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ในอดีตซาไกในแถบภาคใต้ตอนกลาง ซึ่งได้แก่ซาไกในบริเวณเทือกเขาบรรทัด ซึ่งมีการตั้งรกรากในจังหวัดสตูล ตรัง และพัทลุง ซึ่งเป็นซาไกที่มีการดำรงชีพแบบดั้งเดิม และมีการดำรงชีพแบบกึ่งดั้งเดิม นิยมแต่งกายด้วยวัสดุที่มีอยู่ป่าเพื่อใช้ในการนุ่งห่ม เช่น เปลือกไม้ ใบไม้ และตะไคร่น้ำมาถักสานเป็นเครื่องนุ่งห่มเพื่อใช้ปกปิดร่างกายส่วนล่าง และจะเปลือยท่อนบนทั้งชายและหญิง ส่วนเด็กๆ จะไม่สวมเสื้อผ้า ต่อมาเริ่มใช้ผ้าที่รับจากชาวบ้านนุ่งเตี่ยวเพื่อปกปิดร่างกาย สำหรับผู้ชายเรียกว่า “นุ่งเลาะเตี๊ยะ” เรียกชายผ้าที่ห้อยด้านหน้าว่า “ไกพ๊อก” และเรียกชายผ้าที่ห้อยข้างหลังว่า “กอเลาะ” สำหรับผู้หญิงนุ่งเตี่ยวชั้นใน เรียกว่า “จะวัด” ซึ่งมีสายรัดบั้นเอวและผ้าทาบระหว่างขา ต่อมาจึงมีการสวมใส่เสื้อผ้า

สำหรับปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๔๕) พบว่าซาไกที่อาศัยในแถบเทือกเขาบรรทัด ต่างมีพัฒนาการในเรื่องการแต่งกายอันเนื่องมาจากการติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกมากขึ้น โดยเฉพาะซาไกที่มีการดำรงชีพแบบกึ่งดั้งเดิม หากเป็นการแต่งกายของเด็กเล็กๆ ทั้งชายและหญิงยังคงไม่สวมเสื้อผ้า และเดินเท้าเปล่า ต่อมาจึงเริ่มสวมเสื้อโดยเสื้อยืดคอกลม แขนสั้นที่ได้รับบริจาค จากชาวบ้าน

หากเป็นเด็กโตจะมีการปกปิดร่างกายท่อนบนและท่อนล่าง โดยหากเป็นเด็กผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น ไม่สวมเสื้อ ส่วนเด็กผู้หญิงนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ สวมเสื้อยืดคอกลมแขนสั้น ไม่สวมรองเท้า ไว้ผมสั้นเกือบติดหนังศีรษะ โดยทั้งเด็กผู้ชายและผู้หญิงนิยมแขวนสร้อยคอร้อยหัวไพลเพื่อใช้รักษาหวัด หรือสวมสายเชือกร้อยเกล็ดลิ่น เขี้ยวหมูป่า กระดูกค่างแขวนคอเพื่อใช้เป็นเครื่องรางของขลังป้องกันภูตผีปีศาจ หรือแขวนสร้อยเพื่อประดับร่างกายโดยใช้เถาวัลย์ เส้นเชือกร้อยเมล็ดพืช ลูกปัด หรือกระดุมเพื่อความสวยงาม

ส่วนการแต่งกายของซาไกวัยหนุ่มสาวจนถึงผู้ใหญ่ในปัจจุบัน หากเป็นวัยหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ นิยมนุ่งผ้าขาวม้าลอยชาย ไม่สวมเสื้อ หรือสวมเสื้อแขนสั้น เช่น เสื้อยืดหรือเสื้อเชิ้ต และไม่สวมรองเท้า ต่อมามีการนุ่งทั้งผ้าขาวม้า หรือนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวระดับเข่า แบบทำชายพกด้านหน้า หรือนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า ไว้ผมสั้น ไม่สวมรองเท้า อย่างไรก็ตามอาจจะพบซาไกบางส่วนที่ได้สร้างบ้านอยู่อาศัยในชุมชน ซึ่งจะมีการรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกมาใช้ในการดำรงชีวิต เช่น การสร้างที่อยู่อาศัย การรู้จักทำการเกษตร การบริโภคอาหาร การแต่งกายที่เหมือนกับชาวบ้านในชุมชนเมือง เช่น การนุ่งกางเกงยีน สวมเสื้อเชิ้ตแบบมีสีสัน สวมรองเท้า และอาจจะสวมนาฬิกาข้อมือ ส่วนการแต่งกายของซาไกผู้หญิงที่มีการดำรงชีพแบบดั้งเดิมหรือแบบกึ่งดั้งเดิม นิยมนุ่งผ้าถุงชาวบ้านทั่วไป หรือนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวระดับเข่า หรือยาวกลางแข้ง สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อยืดคอกลมเหมือนกับชาวบ้านทั่วไป แต่ซาไกผู้หญิงยังคงไม่สวมเสื้อชั้นใน

สำหรับการแต่งกายของซาไกวัยสูงอายุในปัจจุบัน นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะหรือระดับเข่า ไม่สวมเสื้อ และไม่สวมรองเท้า ส่วนหญิงสูงอายุ นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวเหนือเข่า หรือยาวระดับเข่า สวมเสื้อแขนสั้น เช่น เสื้อเชิ้ต ไว้ผมสั้นติดหนังศีรษะ ไม่สวมรองเท้า ดังภาพที่

อย่างไรก็ตาม ซาไกในภาคใต้ตอนกลาง ซึ่งจัดเป็นซาไกที่มีการดำรงชีพแบบดั้งเดิมและมีการดำรงชีพแบบกึ่งดั้งเดิม นิยมสวมชุดนั้นซ้ำๆ จนเก่าและขาดจึงยอมเปลี่ยนไปสวมชุดใหม่ แต่ใช่ว่าซาไกแถบนี้จะไม่รู้จักการซักผ้า แต่เพราะมีผลกระทบต่อการดำรงชีพ เนื่องจากซาไกเหล่านี้ยังต้องพึ่งพาป่าเป็นปัจจัยหลัก เพราะหากซักเสื้อผ้าเกรงว่าสัตว์จะผิดกลิ่น ทำให้ล่าสัตว์และออกไปหาของป่ายากขึ้น

หากเป็นซาไกในแถบภาคใต้ตอนล่าง นิยมเรียกว่า "เงาะซาไก" สามารถพบได้ที่ป่าฮาลาบาลา จังหวัดนราธิวาส ซึ่งยังเป็นซาไกที่มีการดำรงชีพแบบดั้งเดิม เนื่องจากอาศัยในป่าอุดมสมบูรณ์ ยังสมบูรณ์ทั้งอาหารและสัตว์ นานๆ ครั้งจึงไปมาหาสู่กับชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียง และซาไกในอำเภอธารโต อำเภอเบตง และอำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ในอดีตซาไกในแถบภาคใต้ตอนล่าง จะนุ่งเพียงใบไม้โดยใช้ใบกะพ้อ หรือมอสที่เกาะกันหนาแน่นเป็นแผ่นตากแดดจนแห้งแล้วนำมานุ่งปกปิดร่างกาย หรือใช้เส้นใยที่ได้จากเปลือกไม้ที่นำมาทุบให้แหลกเป็นเส้นๆ แล้วร้อยเชือกจากหวาย เถาวัลย์ เพื่อใช้นุ่งซึ่งมีลักษณะเหมือนกระโปรง

ในปัจจุบันซาไกในแถบภาคใต้ตอนล่าง ซาไกในแถบป่าฮาลาบาลา นราธิวาสแต่งกายไม่ต่างไปจากซาไกในแถบภาคใต้ตอนกลางที่มีการดำรงชีพแบบดั้งเดิมหรือมีการดำรงชีพแบบกึ่งดั้งเดิมมากนัก กล่าวคือ หากเป็นผู้ชายนิยมนุ่งผ้าขาวม้าสีแดงสดแบบนุ่งเตี่ยวหรือนุ่งกางเกงไม่สวมเสื้อ ไม่สวมรองเท้า ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ นิยมนุ่งผ้าถุงสั้นพอเลยเข่า เพื่อให้สะดวกต่อการเดินทางและหาของป่า ไม่สวมเสื้อแต่จะใช้เสื้อคาดอกและผูกเป็นชายพกเพื่อไว้สำหรับใส่สิ่งของหรือของป่า และนิยมเจาะหู แล้วใช้ดอกไม้ที่มีสีสันสดใสเสียบที่รูหูเพื่อใช้เป็นต่างหู ส่วนซาไกในแถบจังหวัดยะลา ซึ่งมีการดำรงชีพคล้ายสังคมเมืองเนื่องจากมีการสร้างบ้านเรือนอาศัยให้ ซาไกในแถบนี้รู้จักปรุงอาหาร เลี้ยงสัตว์ ทำการเกษตร สำหรับในเรื่องการแต่งกาย หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๒-๓ ขวบ อาจจะไม่สวมใส่เสื้อผ้า หรือนุ่งกางเกง มีทั้งกางเกงขาสั้นหรือขายาว ไม่ค่อยสวมเสื้อ ไม่สวมรองเท้า ส่วนเด็กผู้หญิงจะนุ่งผ้าถุง หรือนุ่งกระโปรงที่ชาวบ้านบริจาคให้ ไม่ค่อยสวมเสื้อ หรือสวมเสื้อยืดแขนสั้น ไม่สวมรองเท้า

หากเป็นซาไกวัยหนุ่มจนถึงผู้ใหญ่ ผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อยืด ส่วนผู้หญิงนิยมนุ่งผ้าถุงยาวกลางแข้ง สวมเสื้อยืดหรือเสื้อเชิ้ต มีการสวมรองเท้า ไว้ผมสั้น

ส่วนการแต่งกายวัยสูงอายุ นิยมแต่งกายเหมือนกับชายสูงอายุที่เป็นชาวบ้านทั่วไป กล่าวคือ นุ่งผ้าขาวม้าแบบลอยชาย หรือนุ่งโสร่ง ไม่สวมเสื้อ ใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า เหมือนกับชายสูงอายุชาวไทยพุทธทั่วไป หากเป็นหญิงสูงอายุ นิยมนุ่งผ้าถุงสั้นพอเลยเข่าหรือยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอกระเช้า สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น อย่างชาวบ้านทั่วไป

อาจจะกล่าวได้ ซาไกที่มีการดำรงชีพแบบดั้งเดิมหรือมีการดำรงชีพแบบกึ่งดั้งเดิม มีการรับเอาวัฒนธรรมในเรื่องจากภายนอก เพื่อใช้ในการดำรงชีพในการอาศัยอยู่ในป่าเพื่อความอยู่รอด โดยเฉพาะอาหารและเครื่องนุ่งห่ม ส่วนซาไกซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยหรือชนพื้นเมืองที่มีการดำรงชีพคล้ายสังคมเมืองมีวิถีชีวิตที่เหมือนกับชาวบ้านทั่วไป โดยมีการรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกมาใช้จนการดำเนินชีวิตของซาไกกลุ่มนี้ไม่ต่างชาวไทยทั่วไป

๔.๓ วัฒนธรรมการผลิตผ้าพื้นบ้านภาคใต้

ผ้าเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักเพื่อการดำรงชีวิต และได้พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น ใช้ในพิธีกรรมประเพณี หรือใช้บ่งบอกถึงฐานะทางสังคม ผืนผ้าสามารถสะท้อนเรื่องราว วิถีชีวิต ความเชื่อ และประเพณีในแต่ละท้องถิ่น ผืนผ้าจึงจัดเป็นมรดกที่สำคัญทางวัฒนธรรม ซึ่งศิลปะการทอผ้าพื้นบ้านภาคใต้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นผลผลิตอันเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้สืบทอดจากบรรพบุรุษมาช้านาน

ซึ่ง อัมพร ศรประสิทธิ์ (มปป : ๑-๑๒) ได้ทำการสำรวจผ้าทอพื้นบ้านภาคใต้ที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษทั้ง ๔ แหล่ง คือ ผ้าทอเกาะยอ จังหวัดสงขลา ผ้าทอพุมเรียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผ้าทอนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง และผ้าทอนคร จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๕ และผลจากการสำรวจสามารถจำแนกข้อมูลสังเขปเกี่ยวกับผ้าทอพื้นบ้านภาคใต้ได้ดังนี้

๔.๓.๑ เครื่องมือและอุปกรณ์ พบว่าแต่เดิมทุกแหล่งใช้กี่พื้นบ้านหรือหูกในการทอผ้า (สำเนียงภาษาใต้เรียกว่า "โหก") ซึ่งชาวบ้านเรียกการทอผ้านี้ว่า "การทอหูกหรือทอโหก" โดยหูกหรือโหกมักอยู่ใต้ถุนเรือน ซึ่งอาจจะฝังเสา ส่วนที่ยึดโครงสร้างของหูกไว้ในพื้นดิน หรืออาจทำฐานเป็นกรอบด้วยไม้แล้ววางไว้บนลานใต้ถุนเรือน ดังภาพที่ ๕๕๑

ในอดีตสมาชิกในชุมชนมีความรู้เรื่องการทำหูกและอุปกรณ์ทอผ้าเป็นอย่างดี เช่น ฟืม (ฟันหวี) ตรน (ในภาคใต้ใช้แทนกระสวย) เป็นต้น โดยใช้วัสดุในธรรมชาติ เช่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้ส่วนของลำต้นค้อหรือไม้ไผ่ทำซี่ฟืม ในจังหวัดตรังใช้ส่วนของลำต้นคลุ้มทำซี่ฟืม และใช้ไม้ไผ่ทำกระบอกตรน เป็นต้น ช่างทำหูกและทำอุปกรณ์ทอผ้าส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย ซึ่งปัจจุบันช่างเหล่านี้มีเหลืออยู่จำนวนน้อยมาก และในบางพื้นที่ไม่มีช่างเหลืออยู่เลย เนื่องจากขาดการสืบทอดการทำหูกและอุปกรณ์ดังกล่าว ทำให้ต้องสั่งซื้อฟืมและอุปกรณ์ต่างๆ จากกรุงเทพหรือแหล่งจำหน่ายในภาคอื่นมาใช้ ปัจจุบันนอกจากกี่พื้นบ้านในการทอผ้าแล้ว แล้วยังพบว่ามีการใช้กี่กระตุกซึ่งเป็นผลพวงจากการส่งเสริมให้มีการผลิตผ้าใช้เอง ตั้งแต่ช่วง พ.ศ.๒๔๘๐ เป็นต้นมา ทำให้ช่างทอผ้าหันมาใช้กี่กระตุกมากขึ้น เนื่องจากเป็นกี่ทอผ้าที่ช่วยให้ทอผ้าได้รวดเร็วกว่า อย่างไรก็ตาม กี่กระตุกยังมีข้อจำกัด คือ ไม่สามารถทอผ้าที่มีลวดลายซับซ้อนได้เหมือนกี่พื้นบ้าน

สำหรับปัจจุบันช่างทอผ้าบางแหล่งได้เลิกใช้กี่พื้นบ้านอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งเลิกใช้กี่พื้นบ้านอย่างสิ้นเชิงและพัฒนาเทคนิคการทอผ้าพื้นบ้านด้วยกี่กระตุกเพียงอย่างเดียว โดยสามารถทอผ้าลาย ๑๒ ตะกอได้ (ปัจจุบันทอผ้าจำนวนตะกอสูงสุดเพียง ๘ ตะกอ) สำหรับแหล่งอื่นๆ ยังพบว่ามีการใช้กี่ทอผ้าทั้งสองแบบ

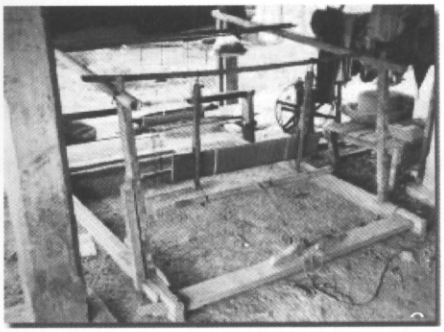

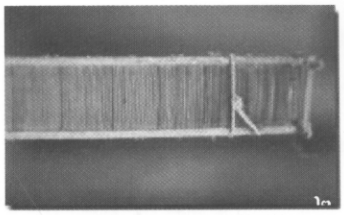

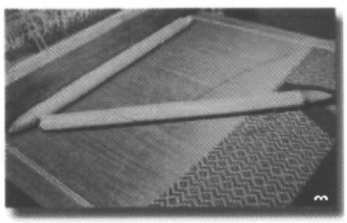

๑. กี่พื้นบ้านหรือหูก (สำเนียงภาษาใต้เรียกว่า "โหก")

๒. ฟืม (ฟันหวี) ที่ทำจากไม้คลุ้ม

๓. ตรน ใช้แทนกระสวยในการทอด้วยกี่พื้นบ้าน

ภาพที่ ๕๕๑ เครื่องมือและอุปกรณ์การทอผ้าพื้นบ้านภาคใต้

๔.๓.๒ วัตถุดิบหรือเส้นใยในการทอผ้า พบว่าทั้งแหล่งทอภาคใต้ทั้ง ๔ แหล่ง เคยมีการปลูกฝ้ายเพื่อใช้ในการทอผ้า แต่เนื่องจากภาคใต้ค่อนข้างมีฝนตกชุกไม่เหมาะแก่การผลิตฝ้าย อีกทั้งการผลิตเส้นใยจากฝ้ายมีขั้นตอนยุ่งยากและใช้เวลานาน ตลอดจนภาคใต้มีความสะดวกในเรื่องการติดต่อค้าขายกับชุมชนอื่นทำให้ภาคใต้สามารถหาซื้อฝ้ายสำเร็จรูปได้ง่ายกว่า การผลิตฝ้ายใช้เองจึงเสื่อมความนิยมลง อย่างไรก็ตามแม้การปลูกฝ้ายในภาคใต้ได้เลิกราไปเป็นเวลานาน แต่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ (พ.ศ. ๒๔๘๒-๒๔๘๘) แหล่งทอผ้าดังกล่าวทุกแหล่งประสบกับภาวะขาดแคลนวัตถุดิบและขาดแคลนผ้า ชาวบ้านจึงปลูกฝ้ายและนำความรู้เรื่องการย้อมสีธรรมชาติ ซึ่งเป็นความรู้ที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณกลับมาใช้เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอยู่ระยะหนึ่ง เมื่อภาวะสงครามสงบลงและการค้าขายกลับเข้าสู่สภาวะปกติ ช่างทอจึงหันมาใช้เส้นใยสำเร็จรูป เช่น ไหมโทเร เรยอน และเส้นใยสังเคราะห์โดยย้อมสีสังเคราะห์ในการทอผ้า ซึ่งหาซื้อได้สะดวก ราคาถูก สีสันไม่ตกและให้เนื้อผ้าคุณภาพดีกว่าฝ้ายที่ใช้อยู่เดิม และนิยมใช้สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

สำหรับแหล่งทอผ้าที่ใช้เส้นไหมในการทอผ้า พบว่าเดิมแหล่งทอในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเท่านั้นที่ใช้เส้นไหมในการทอผ้า โดยการซื้อไหมดิบมาย้อมเองหรือสั่งย้อมในโรงงานแถบภาคกลาง สำหรับแหล่งทอดังกล่าวนอกจากจะใช้เส้นไหมในการทอผ้าแล้ว ยังมีการนำดิ้นเงินดิ้นทองมาใช้ในการทอผ้าอีกด้วย เพื่อเพิ่มความงดงามให้กับลวดลายบนผืนผ้าด้วย อย่างไรก็ตาม พบว่าในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๔๕) ได้มีแหล่งทอผ้าหลายแหล่งที่เริ่มมีการนำเส้นไหมมาใช้ในการทอผ้า เช่น แหล่งทอผ้าในจังหวัดตรัง และพัทลุง เป็นต้น

๔.๓.๓ เทคนิคการทอเพื่อสร้างลวดลายบนผืนผ้า ทุกแหล่งจะใช้การทอแบบยกดอกโดยการก่อเขาหรือผูกตะกอด้วยเส้นยืน ซึ่งมีทั้งตะกอด้านบนและด้านล่างเพื่อสร้างลวดลายตามต้องการ อาจมีการเพิ่มเทคนิคพิเศษอื่นๆเพื่อเพิ่มเส้นพุ่งพิเศษในลวดลายได้เช่นกัน เช่น การใช้อุปกรณ์ที่คล้ายกับอุปกรณ์ถักอวนเรียกว่า" ชุน " ในการเพิ่มเส้นพุ่งในลวดลายบนด้ายเส้นยืน ในการทอผ้าของชาวเกาะยอยุคก่อนๆหรือ

อาจใช้การสอดไม้ขัดลายเพื่อให้สามารถเพิ่มด้ายพุ่งบางช่วงเป็นพิเศษในขณะทอได้ (ทำเพิ่มเติมหลังจากหลังจากการเก็บลายด้วยการผูกตะกอแล้ว) หรือการแทงจูด (กระจูด) ของช่างทอจังหวัดสุราษฎร์ธานีในอดีต (การใช้ไม้ไผ่ หรือลำต้นของคลุ้มเหลาเป็นตอกบางๆ ยาวเท่ากับความกว้างของผ้าสอดแบ่งกลุ่มเส้นด้ายยืนเพิ่มจากการผูกตะกอทำให้สามารถเพิ่มเส้นพุ่งพิเศษได้) ดังภาพ ๕๕๒

ซึ่งในปัจจุบันเทคนิคเหล่านี้ไม่ได้นำมาใช้ในการทอผ้าแล้ว และผู้ที่มีความรู้และสามารถทำได้มีอยู่จำนวนน้อยมาก เนื่องจากการทอผ้าในปัจจุบันมีลวดลายที่ซับซ้อนน้อยกว่าในอดีตเป็นเหตุให้ภูมิปัญญาส่วนนี้กำลังอยู่ในภาวะที่อาจสูญหายไปอย่างสิ้นเชิง หากไม่มีการสืบทอดจากช่างทออาวุโสที่มีอยู่จำนวนน้อยเหล่านั้น

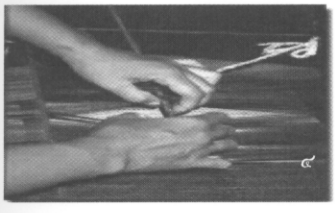

๔. เทคนิคการเก็บลวดลาย

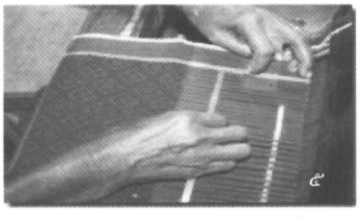

๕. การใช้ไม้ขัด เพื่อเพิ่มด้ายพ่งพิเศษ

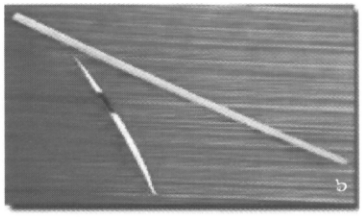

๖. ขนเม่นและไม้ไผ่ใช้สำหรับเก็บ

ภาพที่ ๕๕๒ เทคนิคการทอเพื่อสร้างลวดลายบนผืนผ้า

๔.๓.๔ ช่างทอผ้า จากการสัมภาษณ์ช่างทอผ้าจากแหล่งทอทั้ง ๔ แหล่ง พบว่าช่างทอผ้าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักและทอผ้าเป็นอาชีพเสริม มีน้อยมากที่ทอผ้าเป็นอาชีพหลัก ส่วนใหญ่เริ่มหัดทอผ้าตั้งแต่วัยสาวและเรียนรู้ฝึกฝนการทอผ้าจากบรรพบุรุษและผู้รู้ในชุมชน ช่างทออาวุโสส่วนใหญ่หัดทอผ้าครั้งแรกโดยใช้กี่มือ(หูก) ดังภาพ ๕๕๓ แต่ปัจจุบันช่างทอเหล่านี้ได้เปลี่ยนไปใช้กี่กระตุกในการทอผ้าและบางส่วนเลิกทอผ้าไปประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้ดีกว่า สำหรับช่างทอผ้าที่ยังดำเนินการอยู่ พบว่าปัจจุบันช่างทอในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ล้วนเป็นสตรีชาวไทยมุสลิมและมีชาวไทยพุทธบางส่วน โดยช่างทอในจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช และตรังล้วนเป็นชาวไทยพุทธ นอกจากนี้ ปัจจุบันตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลายังมีช่างทอผู้ชายที่ยังทอผ้าและมีช่างทออาวุโสผู้ชาย ที่สามารถให้คำปรึกษาเรื่องการทอผ้าให้แก่คนรุ่นหลังและภายหลังจากช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ (พ.ศ. ๒๕๔๒) เป็นต้นมา มีการส่งเสริมให้มีการตั้งกลุ่มทอผ้า ทำให้เกิดช่างทอรุ่นใหม่ และมีกลุ่มทอผ้าใหม่ๆ ขึ้น โดยเฉพาะจังหวัดพัทลุง ดังภาพที่ ๕๕๔

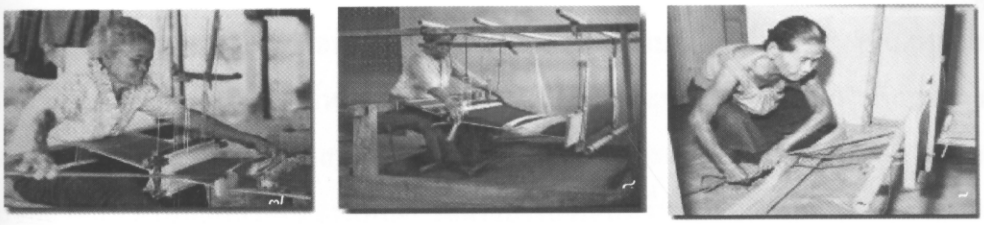

๗ - ๘ - ๙. ช่างทอผ้าอาวุโสของจังหวัดตรัง

ภาพที่ ๕๕๓ ช่างทออาวุโสหัดทอผ้าโดยใช้กี่มือ(หูก)

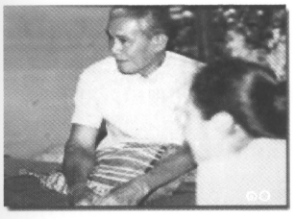

๑๐. คุณตากริ้ม สินธุรัตน์
ช่างทอผ้าอาวุโสของจังหวัดสงขลา
๑๑. คุณยายช้อย ไตรภรณ์
ช่างทอผ้าอาวุโสของจังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ ๕๕๔ ช่างทอผ้าอาวุโสในแหล่งทอผ้าทั้ง ๔ แหล่ง

๔.๓.๕ เกี่ยวกับผืนผ้า

๔.๓.๕.๑ ลวดลายผ้า

(ก) เอกลักษณ์ของลวดลาย ลายผ้าที่พบจากแต่ละแหล่งมีสองลักษณะคือลวดลายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นโดยเฉพาะลวดลายโบราณ ซึ่งไม่ซ้ำแบบกัน และลวดลายบางส่วนที่มีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันโดยเฉพาะลวดลายที่ได้จากการทอด้วยกี่กระตุก ซึ่งมีสาเหตุมาจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างช่างทอกันเอง การหยิบยืมลายจากแหล่งหนึ่งมาใช้ทอในอีกแหล่งหนึ่ง การนำลวดลายจากผ้าแหล่งต่างๆ มาทอผสมผสานกันในผืนเดียว การเลียนแบบลวดลายซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด เพื่อให้ผ้าสามารถขายได้ในปริมาณมาก ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของช่างทอผ้า ทำให้นานวันเกิดความสับสน และยากที่จะบ่งบอกเอกลักษณ์ของลายผ้าของแหล่งทอแต่ละแหล่ง อย่างไรก็ตามแหล่งทอแต่ละแหล่งจะมีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดไว้ เช่น ลายแก้วดอกเขมร จังหวัดนครศรีธรรมราช ลายแก้วชิงดวง จังหวัดตรัง เป็นต้น

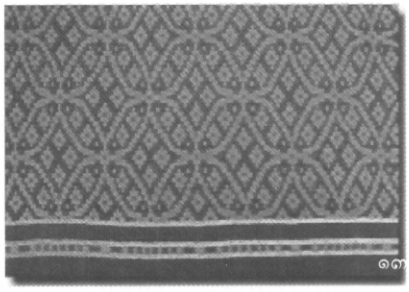

๑๒ ผ้ายกนครลายดอกเขมร จังหวัดนครศรีธรรมราช ๑๓ ผ้าทอลายดอกแก้วชิงดวง จังหวัดตรัง

ภาพที่ ๕๕๕ เอกลักษณ์ของลวดลายผ้าทอพื้นบ้านภาคใต้

๔.๓.๕.๒ รูปแบบของลวดลาย สำหรับลวดลายของผ้าทอพื้นบ้านภาคใต้ ส่วนใหญ่ได้จากการซึมซับความงดงามของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ลายดอกไม้ ใบไม้ หรือส่วนต่างๆ ของพืช ลายสัตว์หรือส่วนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของสัตว์ ลวดลายที่สัมพันธ์กับลายไทย ลายที่เกี่ยวข้องหรือคล้ายคลึงกับลวดลายที่พบในงานจักสานและลายเบ็ดเตล็ดต่างๆ จากการรวบรวมรายชื่อลวดลายผ้าที่ทอกันในแต่ละแหล่ง ชื่อลายบางส่วนเป็นชื่อที่มีมาแต่ดั้งเดิม บางส่วนช่างทอรุ่นใหม่ตั้งขึ้นใหม่ เนื่องจากไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับชื่อลายและยังไม่มีการตั้งชื่อลายนั้นๆ จากช่างทอรุ่นก่อนๆ บางครั้งช่างทอให้คนซื้อเป็นผู้ตั้งชื่อลายให้ ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะระบุชื่อลวดลายผ้าโดยเฉพาะลวดลายโบราณ นอกจากนี้ ผ้าทอบางลวดลายช่างทอได้ยินจากคำบอกเล่าของช่างทอผ้าในอดีตซึ่งล่วงลับไปแล้ว หรือเห็นบรรพบุรุษทอแต่ไม่ได้สืบทอดการทอไว้ อีกทั้งไม่มีการเก็บรวบรวมตัวอย่างไว้ ลวดลายดังกล่าวจึงปรากฏอยู่เฉพาะชื่อลายเท่านั้น

สำหรับลวดลายผ้าทอที่ยังทอกันอยู่ในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งได้จากการนำลวดลายบางส่วนของผืนผ้าทอโบราณโดยเฉพาะลายที่มีโครงสร้างซับซ้อนและขนาดใหญ่มาประยุกต์เข้าด้วยกันเป็นลายใหม่ เนื่องจากช่างทอรุ่นหลังไม่สามารถเก็บลายและทอผ้าที่มีจำนวนตะกอมากๆ อย่างในอดีตได้ ซึ่งบางลายต้องเก็บตะกอมากกว่า ๑๐๐ ตะกอ และในการทอต้องมีการทำงานร่วมกันระหว่างคนทอและคนช่วยยกตะกอ สำหรับการสร้างลวดลายผ้าจากการทอด้วยกี่กระตุก ช่างทอจะเก็บตะกอลายหลักแล้วสลับลำดับการเหยียบคันบังคับตะกอทำให้เกิดลวดลายหลากหลายจำนวนมากจากแม่ลายหรือลายหลักนั้น สำหรับหูกหรือกี่พื้นบ้านนั้นการทอลวดลายบางแบบต้องใช้ทั้งวิธีการเก็บตะกอ และการสอดไม้เก็บลายพิเศษเพื่อเพิ่มการแบ่งกลุ่มด้ายยืนร่วมกัน นอกจากการทอผ้าที่มีลวดลายแบบต่างๆ แล้ว ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดตรังยังคงมีการทอผ้าพื้นแบบดั้งเดิมด้วยเช่นกัน

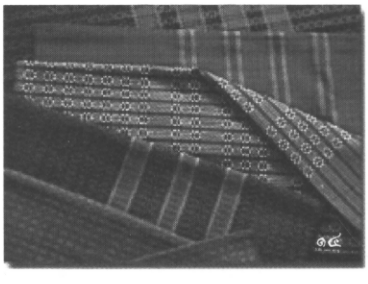

๑๒ ผ้าทอเกาะยอ

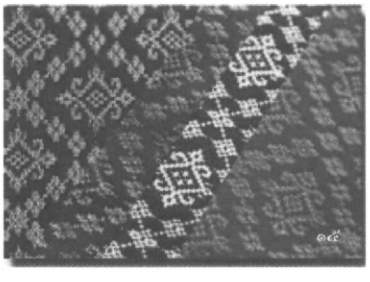

๑๓ ผ้าพุมเรียง

ภาพที่ ๕๕๖ เอกลักษณ์ของลวดลายผ้าทอพื้นบ้านภาคใต้

๔.๓.๖ ผืนผ้าและผ้าทอจากแหล่งต่างๆ

แม้ลักษณะเฉพาะของผืนผ้าจากแหล่งทอทั้ง ๔ แหล่ง ได้ถูกปรับเปลี่ยนไป เพื่อให้ตอบสนองกับความต้องการของตลาด และสอดคล้องกับการใช้งานตามวัตถุประสงค์ของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตามลักษณะดั้งเดิมของผืนผ้าที่ถูกทอขึ้นเพื่อใช้ในวัตถุประสงค์ต่างๆ ของผู้คนใน

ชุมชนที่เป็นแหล่งทอแต่ละแหล่งยังคงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวอย่างเห็นได้ชัด ในที่นี้จะนำเสนอเฉพาะข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการศึกษาตัวอย่างผ้าที่รวบรวมได้จากพื้นที่เป้าหมาย กล่าวคือ

ผ้าทอจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อของ "ผ้ายกพุมเรียง" หรือ "ผ้าไหมพุมเรียง" พุมเรียงเป็นชื่อตำบลหนึ่งในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่และเคยเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางความเจริญแห่งอาณาจักรศรวิชัยในช่วงศตวรรษที่ ๑๓-๑๘ มีศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและควรแก่การอนุรักษ์สืบทอด คือ "ผ้าไหมพุมเรียง" ซึ่งเป็นงานศิลปหัตถกรรมของชาวพุมเรียง ที่มีความงดงามเป็นที่ล่ำลือกันมาตั้งแต่ครั้งอดีต

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี แสดงให้เห็นว่าดินแดนของอำเภอไชยา และพื้นที่ใกล้เคียงมีประวัติการสืบทอดศิลปะการทอผ้ามายาวนานนับ ๑,๐๐๐ ปี ซึ่งพัฒนาการของผ้าไหมพุมเรียงที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบัน เป็นผลพวงมาจากการสืบทอดวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทยพุทธในอดีตที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทยมุสลิม ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในพุมเรียงตั้งแต่สมัยธนบุรีและต้นรัตนโกสินทร์

ในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น นอกจากชาวพุมเรียงจะทอผ้าไว้ใช้ในครัวเรือนแล้ว ยังมีการผลิตเพื่อขายอีกด้วย แต่เมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เสร็จสิ้นลง การทอผ้าพุมเรียงก็เริ่มซบเซาลง เนื่องจากขาดวัตถุดิบสำคัญในการทอผ้า คือ เส้นใย ประกอบกับมีผ้าทอจากโรงงานซึ่งซื้อหาได้ง่าย มีสีสันลวดลายหลายแบบให้เลือกสรรส่งมาขาย ทำให้การผลิตผ้าทอมือเพื่อจำหน่ายประสบปัญหาด้านการตลาด ชาวไทยพุทธในพุมเรียงส่วนใหญ่จึงหันไปประกอบอาชีพอื่นแทนการทอผ้า คงมีแต่ชาวไทยมุสลิมที่ยังคงสืบทอดมรดกทางภูมิปัญญาอันล้ำค่าชิ้นนี้มาสู่ลูกหลานจนถึงปัจจุบัน

ช่างทอผ้าไหมพุมเรียงยังคงใช้กี่แบบพื้นบ้าน ซึ่งมีโครงสร้างเรียบง่ายในการทอผ้า แต่ด้วยความเป็นศิลปินผู้สร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้า จึงเกิดการเรียงร้อยเส้นไหมด้วยความตั้งใจ พิถีพิถัน มีอารมณ์ที่ละเอียดอ่อน มีฝีมือที่ประณีตบรรจง และต้องอาศัยความอดทนความเพียรพยายามมากพอ ในการที่จะถักทอให้ลวดลายบนผืนผ้าค่อย ๆ ก่อตัวขึ้นมาทีละเล็กทีละน้อย โดยการสอดเส้นไหม หรือเส้นเงิน เส้นทองทีละเส้น จนได้ความสมบูรณ์แบบตามโครงสร้างของลวดลายนั้น ๆ ซึ่งลวดลายโบราณมักมีขนาดใหญ่ โครงสร้างซับซ้อน กว่าจะได้ผ้างามสักผืนต้องใช้เวลานานนับเดือน แต่ในปัจจุบันช่างที่ทอผ้าลวดลายโบราณได้มีอยู่จำนวนน้อยมาก ลวดลายของผ้าทอพุมเรียงซึ่งเป็นลายดั้งเดิมและเป็นที่นิยมมาตั้งแต่โบราณ เช่น ลายนพเก้า ลายดอกพิกุล ลายราชวัตร ลายยกเบ็ด ลายดอกแมลงวัน และลายราชสีห์เข้าถ้ำ เป็นต้น ส่วนลวดลายที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของผ้าไหมพุมเรียงได้อย่างชัดเจนคือ ลายราชวัตรโคม สำหรับผืนผ้าของผ้าไหมพุมเรียง มีการแบ่งส่วนของผืนผ้าออกเป็น ๓ ส่วน ได้ดังนี้

(๑) **ผ้านุ่งสำหรับผู้หญิง** ซึ่งเรียกกันว่าผ้าหน้านาง มีขนาดกว้าง ๑๐๐ ซม.ยาว ๑๘๐ ซม. โดยประมาณ ซึ่งผืนผ้าจะถูกแบ่งส่วนดังนี้

- **ตัวผ้า** ซึ่งอาจเป็นพื้นหรือมีลวดลายแบบหนึ่งแบบใดเต็มพื้นที่

- **หน้านาง** ส่วนของผืนผ้าที่มีการสร้างลวดลายเฉพาะจากการนำลวดลายแบบต่างๆ ผสมผสานกันเพื่อให้มีความงดงาม ซึ่งอยู่ที่ปลายด้านหนึ่งของผืนผ้า และเมื่อพับผ้าส่วนนั้นซ้อนกันในการนุ่งแล้วจัดให้ส่วนนี้ของผ้าอยู่ตรงกลางลำตัวด้านหน้าที่เรียกกันว่า จีบหน้านาง จะทำให้เห็นลวดลายสวยงามแตกต่างจากลายในส่วนของตัวผ้า

- **เชิงผ้า** ช่างทอจะผสมผสานการเก็บตะกอเพื่อสร้างลายของเชิงผ้าโดยอาจใช้ลายต่างๆ ที่ไม่ซ้ำกับลายของตัวผ้าหรืออาจใช้ลายของตัวผ้าบางส่วนผสมอยู่ด้วยในบางช่วงของเชิงผ้า ดังภาพ

- ผ้าหน้านางสำหรับผู้หญิง

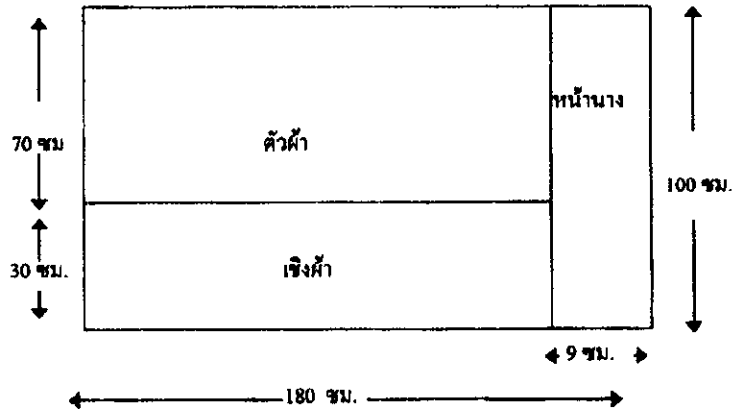

(๒) ผ้านุ่งสำหรับผู้ชาย ในอดีตเรียกว่า "ผ้ายาว" ซึ่งมีขนาดกว้าง ๑๐๐ ซม. ยาว ๓๗๐ ซม. โดยประมาณ จะทอชายผ้าทั้งสองข้างด้วยลวดลายที่วิจิตรพิสดารมากเวลานุ่งโจงกระเบนในโอกาสพิเศษ จะปล่อยชายทั้งสองไว้ เพื่ออวดความงามของลวดลายที่ชายผ้าดังกล่าว ในปัจจุบันไม่พบการนำผ้ายาวมาใช้ในชีวิตประจำวันอีกเลย

ในการทอผ้าหน้านางหรือผ้ายาวแต่ละผืน จะเก็บตะกอสร้างลวดลายที่อยู่ในส่วนต่างๆ ของผืนผ้าและทอไปในคราวเดียวกัน ทำให้ไม่ต้องนำผ้าแต่ละส่วนมาเย็บต่อเข้าด้วยกันเหมือนกรณีเชิงผ้าจกซึ่งต้องทอส่วนตัวผ้ากับเชิงผ้าแยกกันแล้วนำมาต่อกันเป็นผืนในภายหลัง ดังภาพ

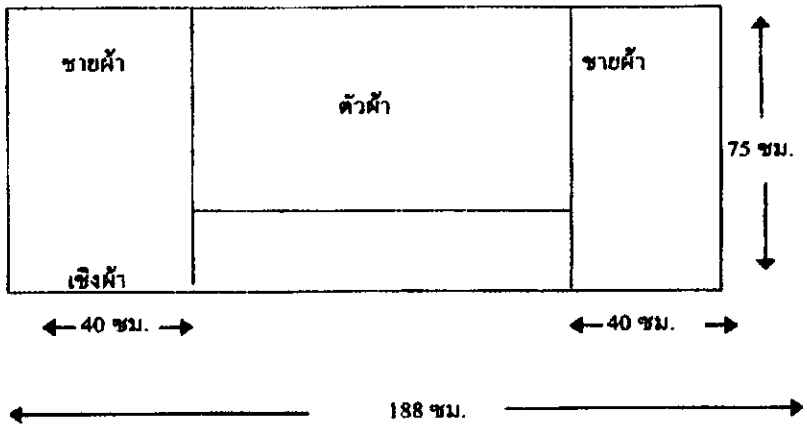

ในปัจจุบันยังคงมีการทอผ้าหน้านาง โดยมักทอผ้าพื้นสำหรับตัดเสื้อเข้าชุดกัน เพื่อการจำหน่ายซึ่งผู้บริโภคนิยมนำไปใช้ตัดเสื้อผ้า สำหรับโอกาสพิเศษต่างๆ สำหรับผ้ายาวนั้นจะทอในกรณีมีผู้สั่งเป็นพิเศษเท่านั้น อย่างไรก็ตามช่างทอผ้ายาวมีเหลืออยู่จำนวนน้อยมากและส่วนใหญ่เป็นช่างทออาวุโสทั้งสิ้น นอกจากนี้แหล่งทอพุมเรียงยังมีการทอผ้ายกดอกสำหรับใช้เป็นผ้าขาวม้า ผ้าคลุมไหล่อีกด้วย

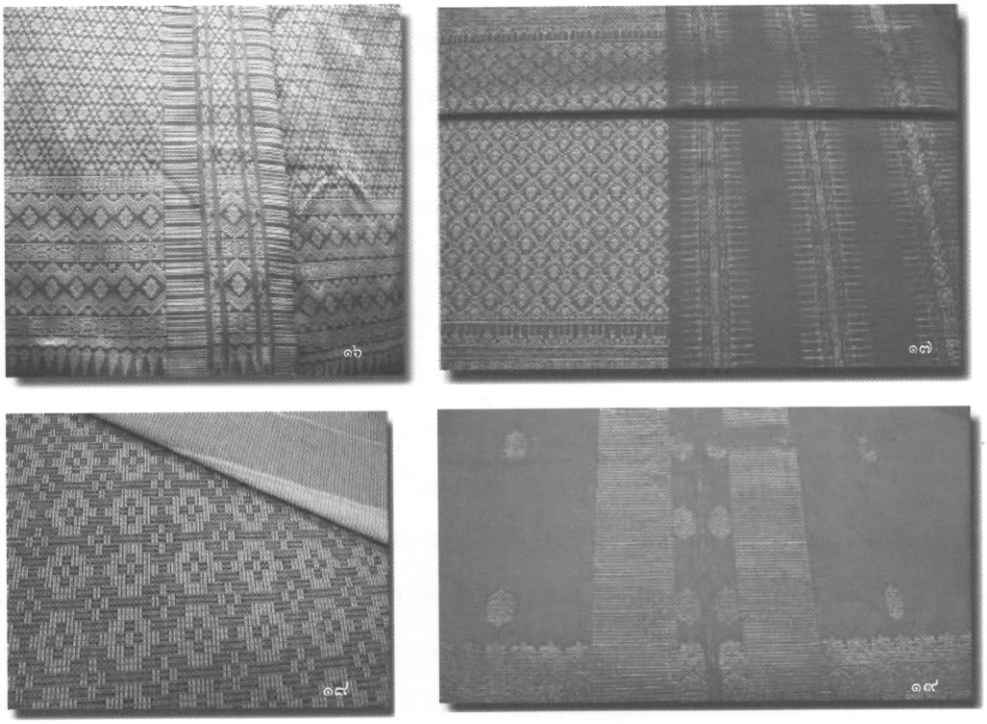

๑๖ - ๑๙. ผ้ายกพุมเรียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี , *๑๖. ผ้าหน้านางสำหรับผู้หญิง*
๑๗. ผ้ายาวสำหรับผู้ชาย , *๑๘. ผ้าทอพุมเรียงลายราชวัตรโคม*
๑๙. ผ้าดอกจุ่ม หรือดอกลอย

ภาพที่ ๕๕๗ ผ้าทอพุมเรียง จากแหล่งทอจังหวัดสุราษฎร์ธานี

<u>ผ้าทอจากจังหวัดนครศรีธรรมราช</u> นครศรีธรรมราชเมืองแห่งอารยธรรมเก่าแก่ และวิถีชีวิตที่งดงาม เป็นศูนย์กลางความเจริญรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนา ซึ่งวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารแห่งนี้ คงเป็นเครื่องยืนยันได้ถึงความผูกพันของชาวเมืองนครกับวัฒนธรรมเก่าแก่ ที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานหลายชั่วอายุคน นั่นคือ “การแห่ผ้าขึ้นธาตุ” อันเป็นประเพณีเก่าแก่ของบรรพบุรุษที่ลูกหลานยังคงดำเนินรอยตามกันมาจนทุกถึงวันนี้ เรื่องราวของผืนผ้าผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวเมืองนครจนกลายเป็นหัตถศิลป์ และศักดิ์ศรีแห่งภูมิปัญญาเก่าแก่ที่งดงามล้ำค่า

ความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นล้ำค่าของผ้ายกเมืองนครที่สัมผัสได้ นั่นคือ ความสวยงามของเชิงผ้า ที่มีการรังสรรค์รูปแบบแตกต่างจากท้องถิ่นอื่น ผ้ายกเมืองนครจะมีเชิงผ้าที่สวยงามด้วยความคิดสร้างสรรค์ของช่างทอตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย ในการทอผ้านุ่งสำหรับสตรีจะแบ่งผืนผ้าออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่เป็นตัวผ้ามักทอลวดลายสวยงามวิจิตรบรรจงด้วยไหมเส้นเล็ก เรียบสม่ำเสมอ เป็นมันวาว

สะดุดตา เสมือนว่าเส้นวัสดุเหล่านั้นถูกหลอมรวมเป็นเนื้อเดียวกัน ส่วนของผ้าด้านล่าง มีการเก็บลายเป็นเชิงผ้า ซึ่งแตกต่างจากลายของตัวผืนผ้า โดยการสร้างสรรค์เชิงผ้าที่มียอดแหลมเชิงกรวย ดมชัดมีความวิจิตรงดงาม มองดูล้ำค่าเกินกว่าจะตีราคาค่างวดได้ ผ้าทอที่เราเห็นบางผืนต้องใช้เวลาเป็นแรมเดือน ที่ช่างทอต้องกระทบฟืมครั้งแล้วครั้งเล่า ใช้ความละเอียดประณีตในการพิจารณาเพื่อมิให้เกิดความผิดพลาดของลวดลายบนด้ายแม้เพียงสักเส้น กว่าจะร้อยด้ายให้กลายเป็นผ้าไหมมิใช่เพียงแค่การถักทอด้วยใจรัก หากแต่ต้องอาศัยความพิถีพิถัน ความเพียรพยายาม ความอดทนรวมกับความเป็นศิลปินที่แฝงอยู่ในสายเลือดของช่างทอแต่ละคน ผ้าทอแต่ละผืนสามารถจะบอกเล่าเรื่องราวในอดีตได้ดีและชัดเจนเปรียบเสมือนบันทึกประวัติศาสตร์เล่มที่งดงามและควรค่าแก่การอนุรักษ์อย่างยิ่ง

ฝีมือการทอผ้าของชาวเมืองนครศรีธรรมราช มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีทั้งในเมืองหลวงและภาคใต้ซึ่งคนทั่วไปเรียกว่าผ้ายกเมืองนคร เป็นผ้าทอพื้นบ้านพื้นเมืองเก่าแก่ส่วนจะมีการสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่สมัยใดนั้นไม่หลักฐานแน่ชัด แต่เชื่อกันว่าผ้ายกเมืองนครได้แบบอย่างการทอผ้ามาจากชาวไทรบุรีตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๕๔ ที่เจ้าพระยานครศรีธรรมราชได้กวาดต้อนเชลยศึกที่เมืองไทรบุรี เมื่อครั้งที่เกิดการก่อกบฏ ซึ่งมีช่างหัตถกรรมอยู่หลายคน รวมทั้งช่างทอผ้าด้วย จึงมีการถ่ายทอดศิลปะการทอผ้าจากเชลยศึกเหล่านั้นมาสู่ชาวนครศรีธรรมราชตั้งแต่ในยุคนั้น

ในอดีตการทอผ้ายกได้รับการสนับสนุนจากเจ้าเมืองนครอย่างมาก โดยได้เกณฑ์ให้บริวารลูกหลานของกรมการเมือง และชาวบ้านที่สนใจมาฝึกหัดทอผ้า จนในที่สุดการทอผ้ายกแพร่หลายอย่างกว้างขวางและเกิดช่างฝีมือดีขึ้นจำนวนมาก ผ้ายกเป็นที่นิยมของชาวเมืองนครทุกชนชั้น แต่การใช้ผ้ายกจะมีการแบ่งตามฐานะทางสังคมของผู้ใช้ด้วย เช่น ผ้าไหมยกดอกหรือผ้ายกทอง จะใช้เฉพาะเจ้าเมืองและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เท่านั้น ส่วนบุคคลทั่วไปจะใช้ผ้ายกฝ้าย และการนุ่งผ้ายกจะใช้ในโอกาสพิเศษหรืองานพิธีต่าง ๆ เท่านั้น

ผ้ายกเมืองนครนี้เป็นผ้าที่มีความประณีตงดงาม ถึงขนาดมีการส่งผ้ายกเข้ามาเป็นเครื่องบรรณาการแก่เจ้านายในเมืองหลวงเสมอ จนกลอนบทหนึ่งในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนได้กล่าวถึงผ้ายกเมืองนคร ในตอนที่ขุนช้างนุ่งผ้าแต่งตัวจะไปเป็นเพื่อนเจ้าบ่าวให้ขุนแผนแต่งงานกับนางพิมพิลาไลยว่า

คิดแล้วอาบน้ำนุ่งผ้า ยกทองของพระยาละครให้
ห่มสานปักทองเยื้องย่องไป บ่าวไพร่ตามหลังสะพรั่งมา

จะเห็นได้ว่าผ้ายกเมืองนครมีชื่อเสียงเป็นที่นิยมกันมาตั้งแต่อดีต

อย่างไรก็ตาม การทอผ้ายกเมืองนครได้กลายมาเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับคตินิยมของชาวเมืองด้วย โดยถือว่าการทอผ้าเป็นคุณสมบัติของผู้หญิง หญิงสาวคนใดทอผ้าไม่เป็นมักจะถูกตำหนิว่าขาดคุณสมบัติในการครองเรือน จึงเป็นเหตุให้ผู้หญิงสมัยก่อนขวนขวายในการทอผ้ากันมาก ทำให้เกิดการทอผ้ากันแทบทุกหลังคาเรือน จากการที่ชาวเมืองนครนิยมทอผ้ากันมากนี่เองผ้าทอพื้นเมืองของที่นี่จึงกลายเป็นสินค้าอย่างหนึ่งของเมืองนครศรีธรรมราช

สำหรับผ้าทอยกดอกที่ใช้ในวิถีชีวิตของชาวบ้าน ที่สามารถศึกษาจากตัวอย่างผ้าเก่าของช่างทออาวุโสซึ่งเป็นผ้าทอยกดอกด้วยกี่มือสำหรับชาวบ้านใช้ในโอกาสพิเศษ เช่น งานแต่งงาน งานสำคัญตามประเพณี พบลักษณะของผืนผ้า ซึ่งนำมาเย็บต่อชายเป็นถุง ใช้ผ้านุ่งสำหรับผู้หญิงมีลวดลายงดงามมากนิยมทอด้วยฝ้าย ซึ่งมีการแบ่งส่วนของผืนผ้า ดังนี้

- **ตัวผ้า** ทอลวดลายแบบหนึ่งแบบใดซ้ำๆ กันจนเต็มพื้นที่
- **เชิงผ้า** เก็บลายสำหรับเชิงผ้า ซึ่งแตกต่างจากลายของตัวผ้า และมักเป็นเชิงที่มียอดแหลม

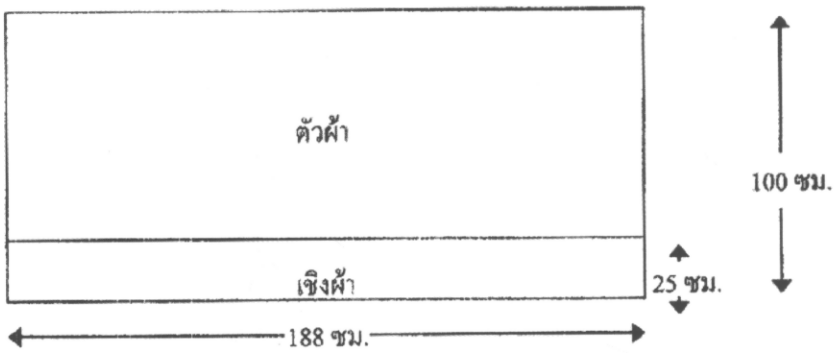

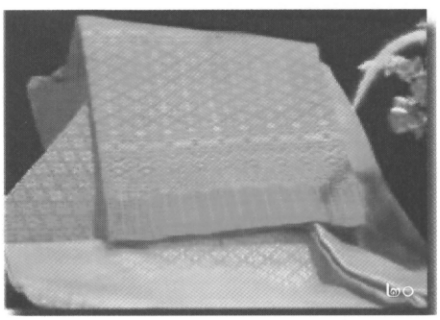

๒๐ - ๒๑. ผ้ายก จังหวัดนครศรีธรรมราช
๒๐. ลักษณะเชิงผ้าของผ้ายกจากนครศรีธรรมราช
๒๑. ผ้ายกของนครศรีธรรมราชที่ยังไม่ทราบชื่อลาย

ภาพที่ ๕๕๘ ผ้ายกนคร จากแหล่งทอจังหวัดนครศรีธรรมราช

<u>ผ้าทอจากจังหวัดตรัง</u> ซึ่งรู้จักกันในชื่อ "ผ้าทอนาหมื่นศรี" ตำบลนาหมื่นศรีเป็นตำบลเก่าแก่นามว่า "นาหมื่นศรี" ตั้งอยู่ในเขตอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ดินแดนที่เคยเป็นรากเหง้าของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอันงดงาม มีเรื่องเล่ามากมายในอดีตที่จารึกผ่านปลายมือสู่ผืนผ้าของชาวนาหมื่นศรีนานนับร้อยปี "ผ้าทอนาหมื่นศรี" ซึ่งเป็นหนึ่งในความภาคภูมิใจของชาวนาหมื่นศรีและเป็นหนึ่งในของดีของเมืองตรัง การสร้างสรรค์ผ้าทอของที่นี่นอกจากจะมีลวดลายสวยงามแล้ว ยังมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน จุดเด่นเฉพาะตัวที่บ่งบอกความเป็นนาหมื่นศรีก็อยู่ที่ความมีเอกลักษณ์ของ

ลวดลายบนผืนผ้า ผ้านุ่งสำหรับผู้หญิง ที่ใช้กันในชีวิตประจำวัน มักมีลวดลายเรียบง่าย ลายขนาดเล็กและทอเต็มทั้งผืนไม่มีเชิง ซึ่งต้องอาศัยทักษะการทอผ้าที่ประณีตบรรจง โดยใช้ด้ายพุ่ง ๒ กระสวยที่เป็นด้ายควบตีเกลียวทั้งเกลียวซ้ายและเกลียวขวาพุ่งสลับกัน จึงจะได้ผ้าทอที่มีลวดลายคมชัดและสามารถนำมาประยุกต์เป็นลายผ้าแถบหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าผ้าล่อง ส่วนผ้านุ่งสำหรับผู้ชาย เป็นผ้าโสร่งลายตารางหลายสีสลับกัน หรืออาจทอเป็นลายตารางสีพื้นผสมกับลวดลายขนาดเล็กซึ่งมักนิยมทอเป็นลายตาสมุกอยู่ในช่องตารางซึ่งสลับกับตารางสีพื้น ทำให้ผืนผ้ามีความงดงามเป็นพิเศษ ผ้าพาดบ่า ก็เป็นอีกหนึ่งผลงานจากการทอด้วยกี่พื้นบ้าน ไว้สำหรับใช้ในโอกาสพิเศษ ส่วนใหญ่คนเฒ่าคนแก่เมื่อไปทำบุญมักทอผ้าพาดบ่าไปอวดสีสันประชันฝีมือกัน และมักใช้เป็นผ้ากราบพระหรือผ้าเช็ดหน้าด้วย ยังมีผ้าทอที่บ่งบอกความเป็นนาหมื่นศรีได้อย่างชัดเจนอีกชนิดหนึ่ง นั่นคือ "ผ้าพานช้าง" เป็นการทอผ้าเช็ดหน้าหลายผืนต่อกันเพื่อใช้ในงานศพ เสร็จงานแล้วก็นำมาแจกจ่ายให้ญาติพี่น้องหรือถวายพระ ลวดลายบนผ้าพานช้างบางผืนจะทอเป็นตัวหนังสือเกี่ยวกับประวัติผู้ตาย มีการสอดแทรกแง่คิด หลักธรรมคำสอนเอาไว้ด้วย ผ้าพานช้างไม่มีการทอเพื่อจำหน่าย ส่วนใหญ่ผู้ตายตั้งใจทออย่างสุดฝีมือตั้งแต่เมื่อครั้งยังมีชีวิตเพื่อไว้ใช้ในโอกาสสุดท้ายของชีวิต การทอผ้าพานช้างถือเป็นมรณานุสติหรือเครื่องเตือนใจแก่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ได้เป็นอย่างดี จะเห็นว่าผ้าทอมีทั้งความงดงามในตัวผืนผ้า และแฝงไปด้วยงดงามในวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม

สำหรับการทอผ้านาหมื่นศรีมีหลายลักษณะตามวัตถุประสงค์การใช้งาน ได้แก่

(๑) ผ้านุ่งสำหรับชีวิตประจำวัน

- **สำหรับผู้หญิง** ใช้ในชีวิตประจำวันมักมีลวดลายเรียบง่าย ลายขนาดเล็กและทอเต็มทั้งผืนโดยไม่มีเชิง เช่น ลายล่อง (แถบ) ลายตาสมุก เป็นต้น หรือผ้าพื้นลายหางกระรอกซึ่งมีลักษณะงดงามมาก เนื่องจากทอด้วยด้ายควบที่ตีเกลียวทั้งเกลียวซ้ายและเกลียวขวาพุ่งสลับกันโดยใช้กระสวย ๒ ลูก ทำให้ผ้าลายหางกระรอกของตำบลนาหมื่นศรี มียอดคมชัดงดงามมาก ผู้บริโภคอาจนำผ้าเหล่านี้ไปใช้ในลักษณะเอนกประสงค์ได้ลวดลายมีความสวยงามหลากหลายรูปแบบ ปัจจุบันทอด้วยกี่กระตุกทั้งหมด

- **สำหรับผู้ชาย** เป็นผ้าโสร่งลายตารางหลายสีสลับกัน หรืออาจทอเป็นลายตารางสีพื้นผสมกับลวดลายขนาดเล็กอยู่ในช่องตารางซึ่งสลับกับตารางสีพื้น ทำให้มีความงดงามเป็นพิเศษ

(๒) ผ้าพาดบ่า เป็นผ้าที่ใช้ในโอกาสพิเศษมักมีลวดลายที่ซับซ้อนทอด้วยกี่มือและมีการแบ่งผืนผ้าออกเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

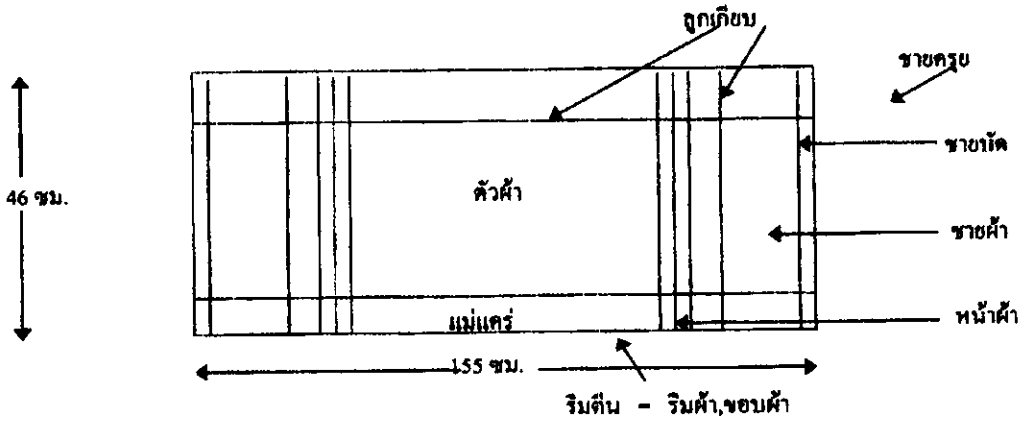

(๓) **ผ้ากราบพระหรือผ้าเช็ดหน้า** ผืนผ้ามีขนาดกว้าง ๓๗ ซม. ยาว ๓๕ ซม. โดยประมาณ ทอด้วยกี่มือมีลวดลายซับซ้อนมักเป็นลวดลายกลุ่มเดียวกับผ้าพาดบ่า และมีการแบ่งส่วนของผืนผ้า ดังนี้

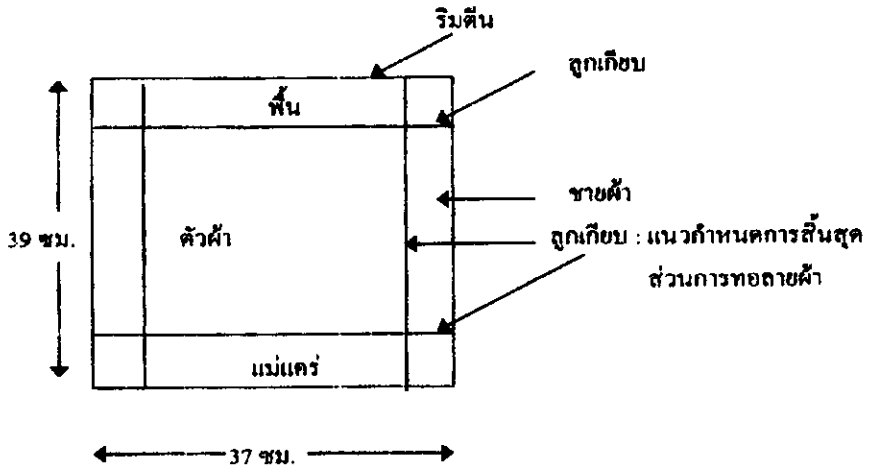

<u>ความหมายของคำในการแบ่งส่วนผืนผ้าพาดบ่าและผ้ากราบพระ</u>

- **ริมตีน** คือ ส่วนของริมหรือขอบของผืนผ้า เนื้อผ้ามีความหนาแน่นกว่าเนื้อผ้าส่วนอื่น
- **แม่แคร่** คือ ส่วนของผืนผ้าที่ทอเป็นสีพื้น มีความกว้างประมาณ ๓ ซม. อยู่ระหว่างริมตีนกับลูกเกียบ
- **ลูกเกียบ** คือ การทอเป็นแถบเล็กๆ กว้างประมาณ ๓ มม. สีพื้น ซึ่งแตกต่างจากสีพื้นของผ้าผืนนั้น เป็นเส้นแสดงขอบเขตของตัวผ้า หรือลวดลายแต่ละช่วง หรือเพื่อตกแต่งให้ผ้ามีความสวยงามขึ้น
- **หน้าผ้า** คือ แถบที่มีการเก็บลวดลายเพื่อการตกแต่ง ซึ่งอาจจะใช้ลายเดียวกับลายของตัวผ้าหรือลายอื่นที่แตกต่างกันและมักพุ่งส่วนของดอกผ้าด้วยด้ายพุ่งสีต่างจากลวดลายในตัวผ้า
- **ชายบัด คือ** แถบพื้นสีเดียวกับลูกเกียบช่วงก่อนที่จะทำชายครุย

(๔) **ผ้าพานช้างหรือผ้าในพิธีศพ** เป็นผ้าที่ได้จากการทอผ้าเช็ดหน้าหลายผืนติดต่อกันเป็นผืนยาวสำหรับพาดบนโลงศพแล้วห้อยลงมา พับส่วนที่เหลือวางไว้บนพานหน้าศพ เมื่อเสร็จพิธีศพแล้ว เจ้าภาพจะตัดผ้าออกเป็นแต่ละผืนเพื่อถวายพระสงฆ์ที่มาสวดศพ ช่างทอผ้าสมัยก่อนหรือช่างทออาวุโสที่

ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันมักทอผ้าพานช้างไว้สำหรับใช้ในงานศพตัวเอง ดังนั้นในการทอผ้าพานช้างช่างทอจะบรรจงทออย่างสุดฝีมือจัดเป็นผ้าที่ทอในความหมายของมรณานุสติ ในอดีตช่างทอที่มีความชำนาญมากๆจะทอผ้าพานช้างโดยใช้ลวดลายเป็นคำสอนในพุทธศาสนาหรือเป็นคติสอนใจลงบนผืนผ้า

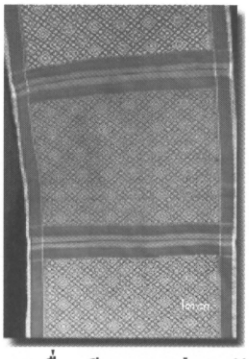

๒๒ ผ้าพาดบ่าลายครุฑ (ซ้ายมือ)
๒๓. ผ้าพานช้าง (ขวามือ)

ภาพที่ ๕๕๙ ผ้าทอนาหมื่นศรี จากแหล่งทอจังหวัดตรัง

<u>ผ้าทอจังหวัดสงขลาหรือผ้าทอเกาะยอ</u> เกาะยอเป็นเกาะเล็ก ๆ ในทะเลสาบสงขลา มีสะพานติณสูลานนท์เป็นเส้นทางคมนาคมหลักที่เชื่อมโยงเกาะแห่งนี้กับโลกภายนอก เกาะยอตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดสงขลาประมาณ ๖ กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ ๙,๒๗๕ ไร่ ประกอบด้วย ๙ หมู่บ้าน มีประชากรกว่า ๔,๐๐๐ คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ชาวเกาะยอประกอบอาชีพประมง ทำสวนผลไม้ และอุตสาหกรรมในครัวเรือน คือ การทอผ้านั่นเอง

ผ้าทอเกาะยอถือเป็นศิลปหัตถกรรมที่ขึ้นชื่อของจังหวัดสงขลา ไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่าชาวเกาะยอเริ่มทอผ้ามาตั้งแต่เมื่อใด แต่จากคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ชาวเกาะยอทราบว่าเกาะเล็ก ๆ แห่งนี้รู้จักการทอผ้ามาแล้วนับร้อย ๆ ปี เดิมทีนั้นชาวเกาะยอจะทอผ้าด้วยกี่มือหรือหูก โดยใช้ใยฝ้ายพื้นเมืองเป็นวัตถุดิบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการทอไว้ใช้ในครัวเรือน ลักษณะของผ้าทอเกาะยอสมัยก่อนนั้นจะเป็นผ้าพื้น ไม่มีลวดลาย ต่อมาเมื่อได้รับการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมการทอผ้ากับชนชาติต่าง ๆ จึงเริ่มมีการสร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้าโดยการทอยกดอก และมีลายเก่าแก่ที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน คือ ลายราชวัตร ซึ่งเป็นลายที่มีรายละเอียดของโครงสร้างลาย และได้สร้างเกียรติและความภาคภูมิใจให้ชาวเกาะยออย่างสูงเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงโปรดเกล้าพระราชทานชื่อลาย

ลักษณะเฉพาะของผ้าทอเกาะยอที่ใช้สำหรับนุ่งในชีวิตประจำวันนอกจากความงดงามของลวดลายของส่วนตัวผ้าแล้วยังมีความพิเศษของลวดลายที่เชิงผ้า (ซึ่งเป็นแถบคล้ายเชิงผ้าซิ่น) ซึ่งอาจทอเป็นลายขัดหรือลายแบบเดียวกันกับดอกผ้า และการให้สีสันที่งดงามของแถบเชิงผ้านับว่าเป็นลักษณะเด่นเฉพาะตัวของผ้าทอเกาะยอ แต่ในปัจจุบันช่างทอมักทอผ้าที่มีลวดลายเต็มผืนโดยไม่มีเชิง ทั้งนี้เนื่องจากการปรับรูปแบบของผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ผ้าทอเกาะยอที่ใช้นุ่งในชีวิตประจำวันจะมีการเย็บต่อชายเป็นถุงแบบผ้าโสร่ง

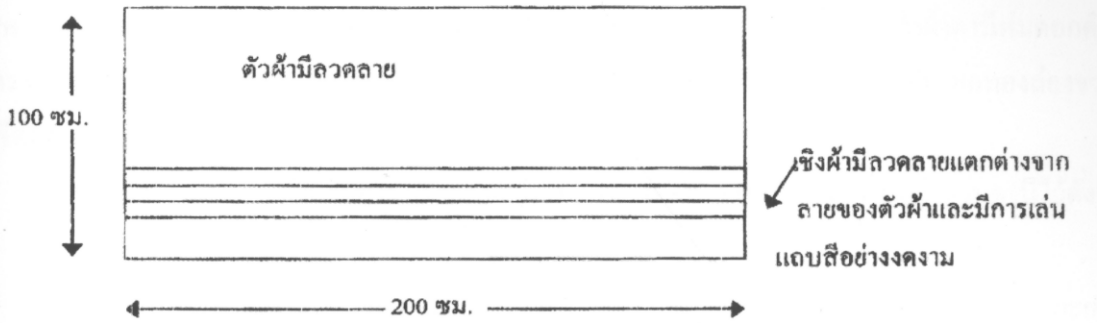

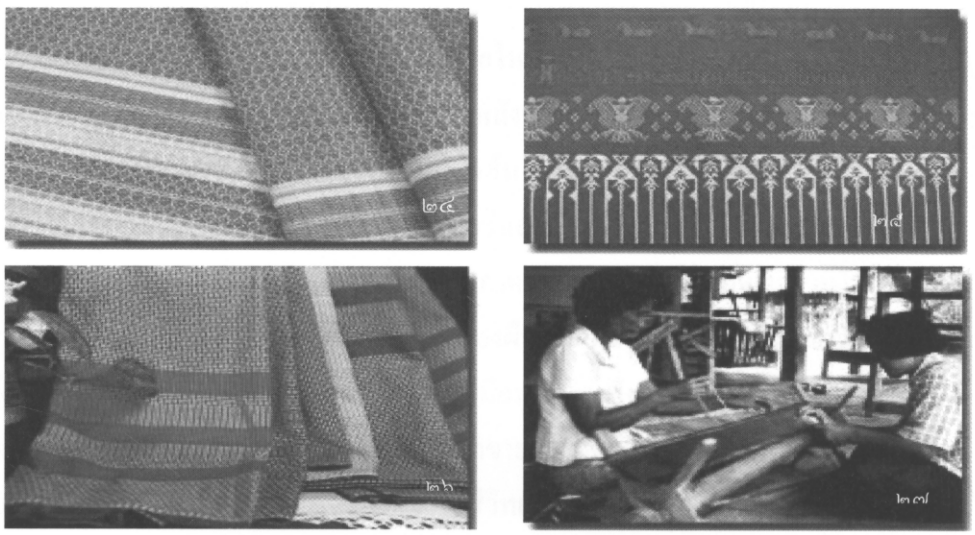

๒๔-๒๗ ลวดลายผ้าทอเกาะยอ จังหวัดสงขลา

๒๔. ผ้าทอเกาะยอลายดอกรัก ๒๕. ผ้าทอเกาะยอเดิมเป็นผ้าคลุมธรรมมาส ๒๖. ผ้าทอเกาะยอลายราชวัตร

๒๗. ช่างทอผ้าเกาะยอกำลังสอดฟันหวี

ภาพที่ ๕๖๐ ผ้าทอเกาะยอ จากแหล่งทอจังหวัดสงขลา

<u>ผ้าจวนตานี</u> นอกจากนี้ผ้าทอดังกล่าวข้างต้นแล้ว ภาคใต้ยังมีแหล่งทอผ้าอีกชนิดหนึ่ง ที่เรียกว่า **ผ้าจวนตานี จวน หรือจูวา** ผ้าจวนตานี เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ผ้าลีมา เป็นผ้ามัดหมี่โบราณประเภทผ้าปูมของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้คือจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยได้รับอิทธิพลมาจากผ้าปโตลา (Patola) ของอินเดียทั้งในด้านรูปแบบ ลวดลาย และสีสัน โดยผ่านทางชวา บาหลี และเขมร เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๗-๑๘ เข้ามาผสมผสานกับเทคนิคการทอผ้าของท้องถิ่นที่มีอยู่ดั้งเดิม ผ้าจวนตานีได้รับความนิยมใช้สอยทั้งในราชสำนักและคนที่มีฐานะดี โดยชายใช้เป็นผ้านุ่งส่วนหญิงใช้เป็นทั้งผ้ากระโจมอก และผ้านุ่งตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายเรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ซึ่งลักษณะเฉพาะที่ปรากฏบนผืนผ้า ซึ่งกั้นอยู่ระหว่างผ้าและหัวผ้า คำว่าผ้าจวน คือ ผ้าที่ผลิตจากเมืองปัตตานีเท่านั้น เห็นได้จากคำต่อท้ายว่า "ผ้าจวนตานี" ซึ่งปรากฏในวรรณคดีหลายเรื่อง อาทิ วรรณคดีเรื่อง“ขุนช้างขุนแผน”กล่าวว่า

“ผ้ายกตานี นุ่งพุ่งทองสอดสองซับสีดูสดใส กรองบอกดอกฉลุดวงละไม เส้นไหมย้อมป้องเป็นมันยับ”

"ศรีประจันครั้นแลเห็นลูกสาว กูนี้หัวหงอกขาวมันพ้นที่ จะตกแต่ง ไปทำไมมี คว้าผ้าตานีห่มดอกดำ" วรรณคดีเรื่องอิเหนา กล่าวว่า "ข้าวของตาง ๆ มาวางขาย แพรม้วนมากมายหลายสี ยกทองล่องจวน เจ็ดตะคลี พลอยมณีเพชนิลจินดา"

จุรีรัตน์ บัวแก้วและอุไร ตันสกุล (๒๕๔๔ : ๕-๘) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าจวนตานีไว้ดังนี้

๑. ลักษณะเด่นของผ้าจวนตานี

๑.๑ เป็นผ้ายาวหรือผ้าปล่อย คล้ายผ้าขาวม้า ขนาดกว้างประมาณ ๘๐-๘๕ เซนติเมตร และยาวประมาณ ๒๑๐-๒๒๐ เซนติเมตร องค์ประกอบของผ้าไหมลีมา ได้แก่ เชิงผ้า ล่องจวน และตัวผ้า

๑.๒ วัสดุที่ใช้ในการทอ ได้แก่ เส้นใยไหม เส้นใยฝ้ายแกมไหมในการทอผ้าจวนตานีบ้าง แต่มาก การใช้เส้นใยฝ้ายแกมไหมนี้น่าจะเกิดขึ้นหลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในประเทศยุโรปและได้มีการนำเส้นในเหล่านี้เข้ามาขายในประเทศไทย เส้นใยฝ้ายแกมไหมนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ไหมประดิษฐ์ และได้รับความนิยมจากช่างทอผ้าเพราะราคาถูกว่าเส้นใยไหม

๑.๓ สีของผ้าจวนตานี จากการสำรวจภาคสนามพบว่า ผ้าจวนตานีส่วนใหญ่มีสีของตัวผ้าเป็นสีเขียว ม่วง น้ำตาลแกมแดง และแดงอิฐ จุดเด่นของผืนผ้าอยู่ที่เชิงผ้าหรือหัวผ้า มักมีสีแดง แต่พบไม่กี่ผืนที่มีเชิงเป็นสีน้ำตาลแกมแดง สีของผ้าจวนตานีเหมือนกับผ้าปโตลา นอกจากตัวผ้ายังมี ๕ สี เหมือนผ้าปโตลา จนกระทั่งประเทศไทยเปิดประเทศค้าขายกับต่างประเทศ ตามสนธิสัญญาเบาริง จึงเริ่มมีสีวิทยาศาสตร์เข้ามาค้าขาย ช่างทอผ้าจึงหันมาใช้สีวิทยาศาสตร์ ในการผลิตผ้าจวนตานีมากขึ้นเรื่อยๆ

๑.๔ เทคนิคการผลิต ผ้าจวนตานีใช้เทคนิคการทอมัดหมี่หรืออีก๊ะ หรืออีกัต ผ้าชนิดนี้มีการผูกมัดเส้นด้ายแล้วนำไปย้อมสีเพื่อทำให้เกิดลวดลาย ตำแหน่งที่ผูกมัดจะไม่เกิดสีเป็นลวดลายสีขาว การทำให้เกิดลวดลายหลากสีขึ้นอยู่กับเทคนิคและจำนวนครั้งในการมัดย้อมเส้นด้าย คำว่า อีก๊ะ หมายถึง การมัดเส้นฝ้ายหรือเส้นไหม ในสมัยโบราณเชือกที่ใช้ในการมัดย้อมทำจากกาบกล้วยตานี เนื่องจากมีความเหนียวทนทานกว่ากล้วยพันธ์อื่นๆ จากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่าผ้าอีก๊ะโบราณส่วนใหญ่ใช้เส้นใยไหมเป็นวัสดุในการทอแบบสองตะกอ ส่วนการทอแบบสี่ตะกอมีน้อยมาก เทคนิคการมัดย้อมผ้าไหมลีมาแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑.๔.๑ มัดหมี่ทางเดียว คือ การมัดลายที่เส้นพุ่งแล้วนำไปย้อมสีตามความต้องการก่อนนำไปทอผืนผ้า

๑.๔.๒ มัดหมี่สองทาง คือ การมัดลายทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน ด้วยลายเดียวกันและย้อมสีเดียวกัน ดังนั้น การที่ผ้าชนิดนี้มีเชิงสีแดงหรือแดงเข้มตัดกับสีของตัวผ้า เนื่องจากช่างทอผ้าจวนตานีใช้เทคนิคพิเศษเพิ่มเข้าไป โดยการมัดย้อมเส้นยืนในตำแหน่งของเชิงผ้าแล้วจึงทอเส้นพุ่งที่มัดย้อมลายเดียวกับเชิงผ้าให้ตรงกับพื้นที่สีแดงบนเส้นยืน ทำให้เชิงผ้าจวนตานีมีพื้นสีแดงเข้มสวยงาม สะดุดตา เรียกว่า มัดหมี่สองทาง

๑.๕ ลวดลายของผ้าตานี หรือลีมาจวน ลวดลายของผ้ามีลักษณะเด่นอยู่ที่รูปแบบของลายคือใช้ล่องจวนทำเป็นลายในตัวผ้า โดยการจัดวางลายของล่องจวนเป็นแถวคล้ายกับแถวของบรรทัด พบทั้ง

แบบที่วางขวางและวางตามความยาวของผืนผ้า แต่แบบที่วางตามความยาวของผืนผ้านั้นพบน้อยมาก ลายที่พบมากที่สุดได้แก่ลายขอ ตังแพละ (กูย) หมี่ข้อคั่น หมี่คั่นและฝูงกา ส่วนเชิงผ้า มักทอลายคดกริช ประจำยามก้านแย่ง เป็นต้น

๑.๖ การใช้สอยผ้าจวนตานี ผ้าจวนตานีเป็นผ้าของชนชั้นปกครองและผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง เนื่องจากเป็นผ้าที่ทอจากเส้นใยไหมที่มีคุณภาพดี ราคาผ้าจวนตานีจึงแพง มักใช้ในพิธีการสำคัญๆเท่านั้น กษัตริย์นิยมมอบผ้าจวนตานีเป็นเครื่องบรรณาการ เป็นของพระราชทานแก่ขุนนางและข้าราชการ ให้เป็นของกำนัล เป็นของขวัญในการแต่งงาน ในการแต่งกายของหญิงใช้เป็นผ้านุ่ง สไบพาดไหล่ คลุมไหล่ คลุมศีรษะและกระโจมอก สำหรับชายใช้เป็นผ้านุ่งแบบปูฉอปอตอง หรือเป็น ผ้าสลีแน นุ่งปิดทับกางเกงขายาว

๑.๗ สถานที่สำรวจพบ เนื่องจากผ้าจวนตานีเป็นผ้าที่ทอด้วยเส้นใยไหมมีความสวยงามและราคาแพง ผู้สวมใส่จึงต้องเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง ซึ่งเป็นบุคคลจำนวนน้อยและส่วนใหญ่ได้เสียชีวิตไปแล้ว อีกทั้งผ้าเหล่านี้ได้เสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา คงเหลือเป็นมรดกตกทอดกันมาเพียงเล็กน้อย จากการสำรวจพบผ้าชนิดนี้ที่ตำบลควนโดน อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ตำบลจะบังติกอ ตำบลบานา อำเภอเมือง ตำบลพิเทน อำเภอทุ่งยางแดง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ตำบลอาซ่อง ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา อำเภอตันหยงมัส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส พื้นที่เหล่านี้ในอดีตเป็นที่ตั้งของวังซึ่งเคยเป็นที่อยู่อาศัยของเจ้าเมือง ขุนนางและข้าราชการที่มีฐานะ เมื่อกลุ่มชนชั้นปกครองเหล่านี้ถึงแก่กรรม ผ้าเหล่านี้ได้แจกจ่ายไปในหมู่ลูกหลานและเครือญาติช่วยกันเก็บรักษาต่อมา

อาจกล่าวได้ว่าผ้าพื้นเมืองของชาวไทยมุสลิมในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น มีมากมายหลายชนิด มีทั้งนำเข้ามาจากต่างประเทศและทอขึ้นเองภายในท้องถิ่น สำหรับผ้าทอที่ทอในท้องถิ่นและมีความสวยงามมากที่สุด คือ ผ้าลีมาชนิดต่างๆ เช่นผ้าจวนตานี หรือลีมาจวน ลีมาบินตัง ลีมาปูก๊ะ ลีมาอาย๊ะ เป็นต้น ซึ่งเป็นผ้าที่ทอด้วยเส้นใยไหม และเส้นด้ายแกมไหม แต่ส่วนใหญ่นิยมทอด้วยเส้นใยไหมมากกว่า เนื่องจากเส้นใยไหมมีความแวววาว เส้นใยมีขนาดเล็ก เมื่อนำมามัดหมี่เพื่อทอเป็นผืนผ้าทำให้ลวดลายผ้ามัดหมี่มีความสวยงามคมชัด แตกต่างจากเส้นใยฝ้ายหรือด้ายแกมไหมหรือเส้นใยสังเคราะห์ซึ่งคนทั่วไปเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เส้นใยประดิษฐ์ เนื่องจากเส้นใยมีคุณสมบัติแตกต่างกัน

๒. เส้นใยที่ใช้ทอผ้าจวนตานี

ในอดีตบริเวณห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวัฒนธรรมการใช้ผ้าฝ้ายมีความสำคัญมากต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เนื่องจากศาสนาอิสลามห้ามชายนุ่งและผ้าที่ทำจากส่วนประกอบของสัตว์ เช่น ผ้าไหม ผ้าขนสัตว์ จากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่าในอดีตมีการใช้ผ้าไหมกันอย่างแพร่หลาย ทั้งผ้านุ่งและผ้าห่มของผู้ชาย ในขณะเดียวกันชุมชนเก่าแก่ที่มีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ปี มักปลูกฝ้ายเพื่อใช้ทอผ้าในครอบครัวด้วย ต่อมาจึงมีด้ายสำเร็จรูปหรือเส้นใยประดิษฐ์เข้ามาจำหน่ายในหมู่บ้านเรียกว่า ด้ายกุลี่ ช่างทอผ้าจึงหันมาใช้ด้ายชนิดนี้กันเพราะสะดวกต่อการใช้งาน จนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่ ๒ ด้ายสำเร็จรูป

ขาดแคลน ช่างทอผ้าจึงปั่นฝ้ายใช้เองอีกครั้ง ฝ้ายที่นิยมปลูกกันมากคือฝ้ายหนูและฝ้ายเดือน ฝ้ายหนูสามารถเก็บเกี่ยวได้หลายครั้ง ส่วนฝ้ายเดือนเก็บได้เพียงครั้งเดียว ดังนั้นฝ้ายหนูจึงเป็นที่นิยมปลูกกันมากกว่าฝ้ายเดือน ปัจจุบันแม้ไม่มีการปั่นด้ายและทอผ้าแล้ว แต่ยังมีต้นฝ้ายปรากฏให้เห็นในชุมชนที่เคยทอผ้า เช่น บ้านกรือเซะ บ้านตันหยงลูโล๊ะ บ้านจะบังติกอ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี บ้านควนลัง บ้านทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี บ้านโกตาบารู บ้านกาเม็ง บ้านกาลอ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา บ้านทุ่งฝ้าย อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

๓. เครื่องมือในการทอผ้าจวน

เครื่องมือในการทอผ้า แบ่งตามลักษณะการใช้งานเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ อุปกรณ์สำหรับเตรียมด้ายก่อนทอและเครื่องมือในการทอ

๓.๑ อุปกรณ์ในการเตรียมด้ายก่อนทอ

๓.๑.๑ ไนหรือไนตรอ เป็นเครื่องมือสำหรับกรอเส้นด้ายเข้าหลอด ลักษณะเป็นวงล้อขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๗๐ เซนติเมตร ทำด้วยไผ่หรือหวาย ฐานทำด้วยไม้ขนาดกว้าง ๒๐ เซนติเมตร ยาว ๕๐ เซนติเมตร สำหรับตั้งวงล้อและแกนหลอด มีเส้นเชือกเชื่อมโยง เมื่อหมุนวงล้อแกนหลอดจะหมุนตามไปด้วย ปัจจุบันมีการพัฒนาใช้โครงเหล็กทำอุปกรณ์ชนิดนี้

๓.๑.๒ ระวิง เป็นเครื่องมือสำหรับเข็นด้าย มีลักษณะเหมือนกังหันลมสองดอก ทำด้วยไม้ไผ่เหลาแบนๆ ระหว่างกังหันมีแกนและเส้นด้ายเชื่อมโยง ฐานของระวิงทำด้วยไม้กว้าง ๑๓ เซนติเมตร ยาว ๔๕ เซนติเมตร

๓.๑.๓ หลอดค้น เป็นหลอดสำหรับพันด้ายเส้นยืน ทำด้วยไม่ไผ่ลำเล็กๆ ตัดเป็นท่อนยาว ๖ นิ้ว เมื่อต้องการกรอด้ายใช้สวมกับแกนของไน แล้วนำไปใส่รางค้นเพื่อทำด้ายเส้นยืน

๓.๑.๔ หลอดพุ่ง คือหลอดที่ใช้พันด้ายเส้นพุ่ง ยาวประมาณ ๗ เซนติเมตร ใช้ใส่ในกระสวยก่อนนำไปทอ

๓.๑.๕ รางค้น เป็นราวสำหรับใส่หลอดค้น เมื่อต้องการค้นด้ายยืน เป็นกรอบไม่สี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง ๐.๕ เซนติเมตร ยาว ๓ เมตร ด้านยาวทั้งสองด้านเจาะรูให้ตรงกันสำหรับสอดแกนที่ทำด้วยไม้ ห่างกันรูละ ๖ เซนติเมตร แกนของรางค้น ๑ ราง บรรจุหลอดค้นได้ ๓๐ หลอด

๓.๑.๖ หลักค้น เป็นหลักที่ใช้คล้องเส้นด้ายที่ได้จากการค้น เพื่อจัดเส้นด้ายให้เป็นระเบียบ

๓.๒ เครื่องมือในการทอ

๓.๒.๑ โครงกี่หรือโครงหูก ประกอบด้วยเสา ๔ ต้น มีราวหูทั้ง สี่ด้าน ทั้งล่างและบน โครงกี่มีขนาดกว้าง ๑๓๐-๑๔๓ เซนติเมตร ยาว ๒๕๐ – ๓๐๐ เซนติเมตร

๓.๒.๒ ฟืม เป็นเครื่องตบหรือกระแทกเส้นด้ายซึ่งสานหรือขัดกันให้แน่น ใช้สอดใส่ด้ายยืนเพื่อจัดเส้นด้ายให้ห่างกัน มีลักษณะคล้ายหวี ทำด้วยไม้คลุ้มหรือเหล็ก มีความกว้างเท่ากับหน้าผ้า

๓.๒.๓ เขาหรือตะกอเป็นเชือกที่ร้อยคล้องด้ายยืนเพื่อแบ่งเส้นด้ายเป็นหมวดหมู่ เมื่อยกเขาหรือตะกอขึ้น จะดึงเส้นด้ายยืนเปิดเป็นช่อง สามารถพุ่งกระสวยเข้าไป ทำให้เส้นด้ายขัดกัน

๓.๒.๔ ไม้ตะกอ เป็นไม้ที่ใช้ผูกเชือกตะกอ ทำด้วยไม้เหลาชะโอน เส้นผ่าศูนย์กลาง ๒ เซนติเมตร ยาว ๑๓๐ เซนติเมตร

๓.๒.๕ ตีนฟืม เป็นไม้ ๒ ชิ้น ผูกเชือกห้อยกับเขา เพื่อใช้เหยียบ ดึงเขาให้รั้งด้ายยืนขึ้นลงสลับกัน เพื่อพุ่งกระสวยเข้าไปในช่อง ทำด้ายขัดกัน

๓.๒.๖ ลูกพันหรือไม้ม้วนผูก เป็นไม้กระดานที่ใช้ม้วนปลายด้านหนึ่งของเส้นด้ายยืน และจัดเรียงด้ายยืนให้เป็นระเบียบ ช่วยให้เส้นด้ายในหูกขึงตึงโดยปลายด้านหนึ่งผูกติดหรือพันติดกับไม้ม้วนผ้า

๓.๒.๗ ไม้ขนัด ทำด้วยไม้แผ่นบางๆ หัวท้ายมน สำหรับพุ่งหรือสอดระหว่างเส้นด้าย ทำให้เกิดลวดลายผ้า

๓.๒.๘ กระสวย เป็นไม้สำหรับใส่หลอดด้ายเพื่อพุ่งสอดไปมาระหว่างช่องของเส้นด้ายยืนทำให้เส้นด้ายขัดกันเกิดเป็นเนื้อผ้าขึ้น

๓.๒.๙ ผัง เป็นไม้ที่ใช้ขึงตามความกว้างของริมผ้าทอ เพื่อดึงริมผ้าทั้งสองข้างให้เท่ากัน ให้หน้าผ้าตึงพอดีกับฟืม

๓.๓วิธีการทอผ้าจวนตานี

การทำผ้าจวนตานีเป็นงานอาชีพเสริมของกลุ่มแม่บ้านอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เพื่อสืบสานงานตามโครงการศิลปาชีพในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ การทอจะมีดังนี้

๓.๓.๑ **การทอแบบธรรมดา** ซึ่งเป็นการทอที่ไม่มีเทคนิคพิเศษ ความสวยงามของผ้าจะอยู่ที่การวางเรียงเส้นด้ายที่ผ่านการย้อมสีต่าง ๆ ตั้งแต่ ๒ สีขึ้นไป การทอแบบธรรมดาจะแบ่งเป็น ๒ แบบคือ ทอแบบ ๒ ตะกอ ซึ่งจะมีการทอแบบลายขัด และการทอแบบ ๔ ตะกอ จะเป็นลายรูปสี่เหลี่ยมในผ้า

๓.๓.๒ **การทอแบบมัดหมี่** เป็นการทอที่ต้องมัดด้วยเชือกไนลอน หรือเชือกกล้วยให้เป็นลวดลายต่าง ๆ แล้วนำไปย้อมสีตามต้องการ นำมาทอเป็นผืน ซึ่งต้องอาศัยความแม่นยำในการจัดวางเส้นด้ายเข้าฟืมและการพุ่งเส้นด้าย

๓.๓.๓ **การทอแบบยกดอก** การทอต้องใช้เทคนิคการคัดเก็บลายด้วยไม้เรียวปลายแหลม ตามลวดลายที่กำหนด จนครบลายคัด ยกเส้นเป็นจังหวะลวดลายเฉพาะแล้วสอดพุ่งไปในแนวนอน ทอกระทบตามลายที่คัดไว้จนเต็มลาย การทอผ้ายกความยาว ๓ หลา ต้องใช้เวลาถึง ๓เดือน ผ้ายกจึงเป็นผ้าที่ใช้ในโอกาสพิเศษเท่านั้น

๔.การประยุกต์ใช้

ผ้าจวนตานี เป็นผ้าโบราณที่ใช้ในแถบภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทยเป็นผ้าที่มีความงดงาม สีสันแปลกตาและมีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เรียกว่า ล่องจวน ปรากฏอยู่ในผืนผ้าทุก

ผืน ปัจจุบันกำลังได้รับการส่งเสริมให้กลุ่มสตรีในท้องถิ่นได้รวมกันทอขึ้นเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน ใช้ในงานพิธีต่างๆและเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักกันทั่วไป(http://www.siamsouth.com/ptngoods.htm)

นอกจากนี้ จุรีรัตน์ บัวแก้ว , อุไร ตันสกุล (,๒๕๔๔ : ๑๐-๑๒) ระบุเพิ่มเติมว่า ผ้าจวนตานีที่ทอในเมืองปัตตานีในอดีต เป็นผ้าทอที่มีเทคนิค สีสัน และวิธีการทอที่มีลักษณะการผสมผสานวัฒนธรรมการทอผ้าของท้องถิ่นกับวัฒนธรรมจากต่างแดน ทำให้ผ้าจวนตานีมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีลวดลายโดดเด่น มีอยู่ด้วยกัน ๓-๕ ลาย มักใช้เป็นรูปทรงเรขาคณิตผสมผสานกับลายพฤกษา แต่ละผืนประกอบด้วยเชิงผ้า ล่องจวนและตัวผ้า เชิงผ้านิยมใช้สีแดง วัสดุที่ใช้ทอ ได้แก่เส้นใยไหม กับเส้นใยฝ้าย สำหรับเส้นใยฝ้าย โดยเฉพาะฝ้ายพันธ์พื้นเมือง ชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นิยมนำมาทำเป็นเครื่องนุ่งห่มมาอย่างช้านาน ทั้งนี้เพราะฝ้ายเป็นเป็นพืชที่มีความเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศทางภาคใต้ ถึงแม้ เส้นใยจะสั้น เนื้อหยาบ ไม่เรียบ มีความแวววาวน้อย แต่ก็มีความทนทาน ที่สำคัญราคาไม่แพง

๕. ผืนผ้าจวนตานี สำหรับผืนผ้าจวนตานีประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้ (จุรีรัตน์ บัวแก้ว , อุไร ตันสกุล , ๒๕๔๔ : ๒)

๕.๑ มัดหมี่ หมายถึงลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้าหลังจากการมัดลายที่ด้ายพุ่งแล้วนำไปย้อมสี

๕.๒ ล่องจวน หมายถึงแนวหรือร่องที่ปรากฏระหว่างตัวผ้าและเชิงผ้า

๕.๓ ผ้าจวนตานี หมายถึงผ้าลีมาซึ่งเป็นผ้าทอพื้นเมืองของปัตตานีที่ใช้เทคนิคการมัดหมี่

ผ้าจวนตานี มีลักษณะเด่น คือ เป็นผ้ายาวหรือผ้าปล่อย คล้ายผ้าขาวม้า ขนาดกว้างประมาณ ๘๐ – ๘๕ เซนติเมตร และยาวประมาณ ๒๑๐ – ๒๒๐ เซนติเมตร ผ้าจวนตานีแต่ละผืนมีองค์ประกอบคือ เชิงผ้า ล่องจวนและตัวผ้า ดังภาพ

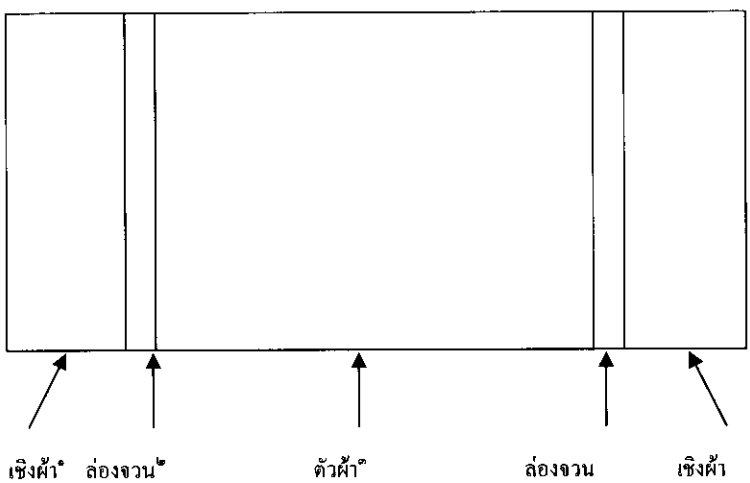

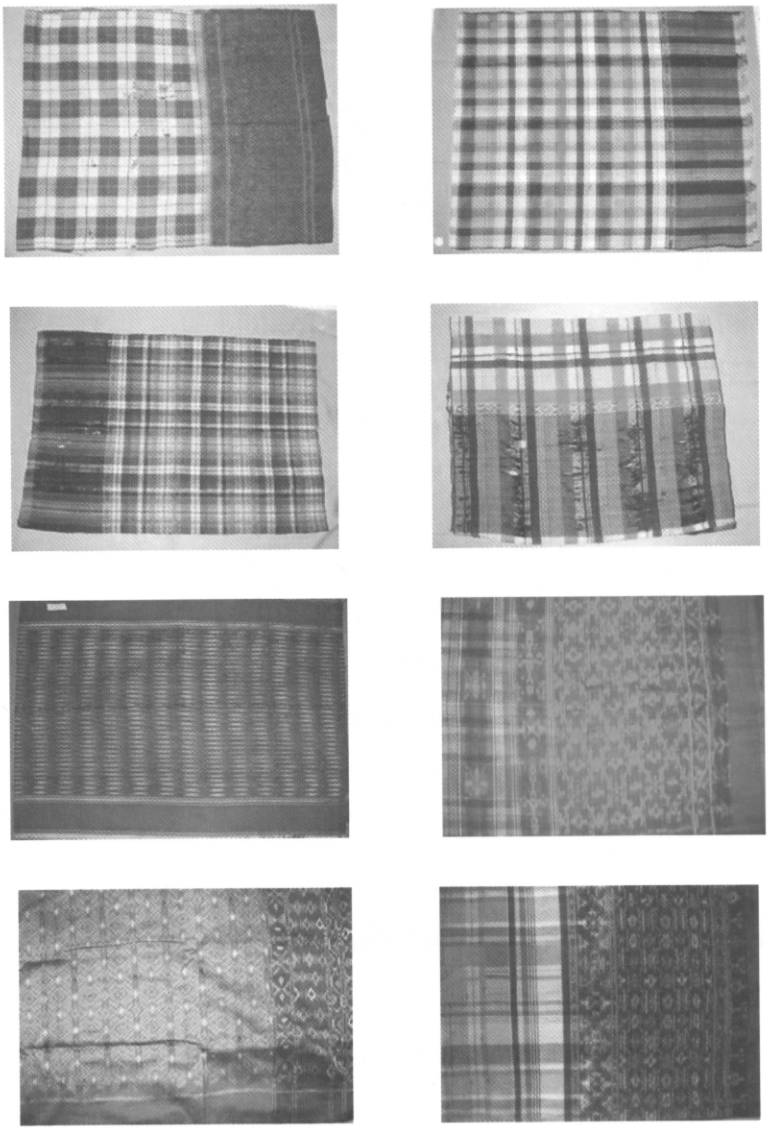

ภาพที่ ๕๖๑ ภาพผ้าจวนตานี

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยในครั้งนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาการแต่งกายของคนไทยกลุ่มแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ประกอบด้วยชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยเชื้อสายจีน ทั้งภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนและตอนล่าง ตลอดจนชนเผ่าซาไก โดยมุ่งประเด็นในการศึกษาคือ รูปแบบการแต่งกายของคนไทยภาคใต้ในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔) ระหว่างการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐) และหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕) โดยจำแนกตามช่วงระยะเวลา วัย เพศและโอกาสการใช้งาน อันได้แก่ การแต่งกายในชีวิตประจำวัน และการแต่งกายในโอกาสพิเศษ อีกทั้งศึกษาการผลิตผ้าของคนไทยในแถบภาคใต้ โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาข้อมูลโดยมุ่งเน้นพื้นที่ที่เคยเป็นแหล่งชุมชนโบราณในอดีต ได้แก่ พื้นที่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา และปัตตานี เป็นสำคัญ กำหนดกรอบระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๕๔๕ หรือประมาณ ๑๐๐ ปีที่ผ่านมา ศึกษาและรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร อินเตอร์เน็ต การศึกษาข้อมูลจากภาพเก่าและภาพจิตรกรรมฝาผนัง การจัดเวทีระดมความคิด การประชุมกลุ่มย่อย ตลอดจนการสัมภาษณ์ข้อมูลจากนักวิชาการหรือผู้ที่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าว ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

<u>สรุปผลการวิจัย</u>

๕.๑ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

๕.๑.๑ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๕ - ๒๔๗๔)

๕.๑.๑.๑ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕ - ๒๔๗๔

ในชีวิตประจำวัน เด็กวัยทารกจะห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าอ้อมที่ทำจากผ้านุ่งผืนเก่าของพ่อแม่ สำหรับเด็กผู้ชายวัย ๒-๕ ขวบ ไม่สวมเสื้อผ้าแต่จะแขวนสายเอวที่ทำจากด้ายดิบเป็นเกลียวหรือแขวนสายเอวที่ทำจากเงิน หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๖-๑๐ ขวบ จะนุ่งโจงกระเบน ไม่สวมเสื้อ หรือสวมเสื้อผ่าหน้าถึงกลางอกติดกระดุม ๑-๒ เม็ด แขนทรงกระบอกยาวระดับข้อศอก เกล้าผมจุกไว้กลางศีรษะ หรือรัดผมเป็นซ่อแล้วรวบไว้ด้านหลังศีรษะ และไม่สวมรองเท้า สำหรับผู้หญิงวัย ๒-๖ ขวบ จะใส่ “ตะปิ้ง” ทำจาก เงิน ทองคำ หรือนาก และกะลามะพร้าว ไว้ผมจุกปักด้วย “ไม้กลัดจุก” (ปิ่นปักผม) ทำจากทองคำ นาก เงิน ไม้ หรือเขาสัตว์ สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ เงิน หรือนาก เช่น ตุ้มหู สร้อยคอ กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า แล้วแต่ฐานะ เด็กผู้หญิงวัย ๑๒-๑๓ ปี นุ่งโจงกระเบน หรือนุ่งผ้าถุง ซึ่ง

มักเป็นผ้าพื้นสีเข้มๆ ใช้เข็มขัดเงินเส้นเล็กๆ คาดเอว เพื่อความกระชับ สวมเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้าตลอด หรือเสื้อคอกลมแบบสวมทางศีรษะ ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายยังคงแต่งกายลักษณะเดียวกันกับขณะอยู่บ้าน เพียงแต่ชุดที่ใช้ในโอกาสพิเศษจะมีความพิถีพิถันกว่า มีการสวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า และสร้อยคอ นิยมรวบเกล้าจุกกลางศีรษะแล้วปักปิ่นที่ทำด้วยทองคำ เงิน หรือนาก หรือรวบผมแล้วผูกเป็นช่อปล่อยทิ้งไปทางด้านหลังศีรษะ ไม่สวมรองเท้า สำหรับเด็กผู้หญิงนิยมนุ่งผ้าถุงหรือนุ่งโจงกระเบน คาดเข็มขัดโลหะ สวมเสื้อผ้าป่านสีขาวคอกลมกว้างแบบสวมศีรษะ ไม่มีกระดุม แขนสั้น ไว้ผมจุกและเหน็บปิ่น สวมใส่เครื่องประดับต่างๆ เช่น กำไล ตุ้มหู แล้วแต่ฐานะและยังไม่สวมรองเท้า

๕.๑.๑.๒ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ นิยมนุ่งโจงกระเบน นุ่งผ้าลอยชาย หรือนุ่งกางเกงแพร ไม่สวมเสื้อ อาจใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว หรือพาดบ่าโดยเฉพาะชายวัยผู้ใหญ่ และไม่สวมรองเท้า หากออกไปทำสวนไร่นาใช้ผ้าขาวม้าโพกศีรษะหรือคาดเอว อาจสวมเสื้อกุยเฮงสีกรมท่า หากเป็นคนมีฐานะนิยมสวมเสื้อกุยเฮงสีขาว สำหรับผู้ชายที่เป็นข้าราชการนิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าม่วงโดยนุ่งให้ยาวเลยเข่าลงไปเล็กน้อย สวมเสื้อราชปะแตน ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “เสื้อนอก” สวมถุงเท้ายาวคลุมน่องและสวมรองเท้าสีดำ สวมหมวกกะโล่สีขาวนวล นิยมถือไม้เท้าหรือเชี่ยนหมาก เมื่ออยู่บ้านนิยมนุ่งกางเกงแพร สวมเสื้อกุยเฮงสีขาว สำหรับหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าพื้นสีเข้ม ไม่คาดเข็มขัดและใช้ผ้าแถบรัดอก ไว้ผมสั้นหรือผมยาวประบ่า และไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ทั่วไปนิยมนุ่งโจงกระเบน หรือนุ่งกางเกงแพร สวมเสื้อคอกลมผ่าหน้าถึงกลางอก ติดกระดุม ๑-๒ เม็ด หรือสวมเสื้อผ่าหน้าตลอด แขนสั้นพอคลุมศอก ไม่สวมรองเท้า หากเป็นข้าราชการนิยมนุ่งผ้าม่วง สวมเสื้อราชปะแตน สำหรับหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโจงกระเบน ใช้ผ้าแถบรัดอก มีผ้าคล้องคอ หรือสวมเสื้อคอตั้งสีขาว แขนกระบอกยาวสามส่วน ใช้ผ้าสไบพาดเฉียงทับเสื้อ สวมเครื่องประดับ เช่น ตุ้มหู สร้อยคอ กำไล ไม่สวมรองเท้า ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม

๕.๑.๑.๓ การแต่งกายของ ชาวไทยพุทธวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วง พ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุเมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโจงกระเบนสีพื้นหรือนุ่งผ้าลอยชาย ไม่สวมเสื้อ มักใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า ไม่สวมรองเท้า หรือนุ่งกางเกงแพรสีดำแล้วใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว ไว้ผมสั้นเกรียนหรือผมสั้นรองทรง ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าสีพื้น ไม่สวมเสื้อ ใช้ผ้าพาดบ่า หรือคล้องคอ บางคนอาจจะคาดผ้าแถบ ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุนิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าสีเข้ม ผ้าถุงยาวกลางแข้ง (โสร่ง) นุ่งกางเกงแพร หรือกางเกงขาก๊วยเอวรูดยาวครึ่งน่อง ไว้ผมสั้นเกรียนหรือผมรองทรง หากเป็น

ข้าราชการ นิยมนุ่งโจงกระเบน และสวมเสื้อราชปะแตน ถือไม้เท้า และสวมรองเท้าหนังหุ้มส้น ชายสูงอายุบางคนอาจนุ่งกางเกงไทยหรือนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อราชปะแตน และสวมรองเท้าหุ้มส้น ไว้ผมสั้นรองทรง สำหรับหญิงสูงอายุนิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าทอมือ เช่น "ผ้ายกดอก" หรือใช้ผ้าสีพื้นเนื้อดี สวมเสื้อแขนทรงกระบอกยาวสามส่วน อาจใช้ผ้าสไบคล้องคอ สวมเครื่องประดับต่างๆ ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ ตุ้มหู กำไล และแหวน ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม และยังไม่มีการสวมรองเท้า

๕.๑.๒ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐)

๕.๑.๒.๑ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายวัยทารกห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าผืนเก่าของพ่อแม่ เด็กวัย ๒-๕ ขวบ จะไม่สวมเสื้อผ้าแต่จะแขวนสายเอวห้อยลูกกระพรวนหรือไม้แกะสลัก พร้อมทั้งใส่สายมือและสายคอซึ่งทำจากด้ายมงคล หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๗ - ๑๒ ขวบ นิยมนุ่งโจงกระเบน กางเกงขาสั้น หรือนุ่งโสร่งผืนเล็ก สวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้าถึงกลางอก ติดกระดุม ๑-๒ เม็ด แขนสั้นหรือยาวสามส่วน ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน หรือไว้ผมเปีย หากเป็นเด็กโตวัย ๑๓-๑๕ ปี นิยมนุ่งกางเกงขาสั้น สวมเสื้อเชิ้ต ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๒-๕ ขวบ ยังคงใส่ตะปิ้งทองคำ เงิน นาก หรือกะลามะพร้าว หรือ สวมเครื่องประดับทำจากทองคำ นาก เงิน เช่น สร้อยคอ กำไลข้อมือและกำไลข้อเท้า หากเป็นเด็กผู้หญิงวัย ๖-๘ ขวบ นิยมนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อแขนกุด หรือเสื้อคอกระเช้า และเริ่มนุ่งผ้าถุงอย่างแพร่หลายในสมัยรัฐนิยม โดยนุ่งแบบป้ายข้าง คาดเข็มขัดโลหะทำจากเงิน นาก และทองคำ มีลักษณะเป็นห่วงสี่เหลี่ยมๆ ต่อกัน มักม้วนชายผ้าเหน็บทับเข็มขัด สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น ตุ้มหูเสียบ

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายแต่งกายเหมือนกับอยู่บ้าน เพียงแต่จะมีความพิถีพิถันในการเลือกใช้ชุดที่มีเนื้อผ้าดีกว่า หากเป็นเด็กเล็กนิยมแขวนสายเอว และสวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า และสร้อยคอทองคำ นักเรียนชายจะนุ่งกางเกงขาสั้นสีดำและสวมเสื้อเชิ้ตสีขาว เด็กผู้หญิงวัย ๕-๘ ขวบ นิยมนุ่งโจงกระเบนและสวมเสื้อที่ค่อนข้างใหม่กว่าอยู่บ้าน สวมเครื่องประดับ เช่น ตุ้มหูทอง สร้อยคอทอง และเมื่อไปโรงเรียนจะนุ่งโจงกระเบนหรือผ้าถุง ไม่รัดสายเอว (เข็มขัด) โดยนุ่งแบบเกี้ยวคอไก่หรือทำชายพกไว้ที่กลางลำตัว สวมเสื้อคอกลมแบบสวมทางศีรษะ แขนสั้น ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม หรือไว้ผมยาว ไม่สวมรองเท้า เมื่อไปโรงเรียนจะนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้ม เช่น สีดำหรือสีกรมท่า สวมเสื้อเชิ้ต แขนสั้น หรือ เสื้อปกทหารเรือ ไว้ผมบ๊อบสั้น ไม่นิยมสวมรองเท้า

๕.๑.๒.๒ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐ จำแนกตามเพศและโอกาสการใช้งาน

ในชีวิตประจำวัน ยุคเปลี่ยนการปกครองจนถึงก่อนสมัยรัฐนิยม พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๔๘๓ ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโจงกระเบน โสร่ง (ผ้าถุง) ไม่สวมเสื้อ แต่จะใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า ซึ่งวิธีการนุ่งผ้าถุงมีหลายวิธี เช่น ทำชายพกตรงกลางเอวหรือนุ่งเกี้ยวคอไก่ คาดผ้าขาวม้า ซึ่งพบมากในชายวัยกลางคน หากเป็นชายที่มีนิสัยค่อนข้างนักเลงนิยมคาดผ้าขาวม้าโดยวิธี "รัดพัด" หรือนุ่ง "ถกเม้น" (ถก เขมร) และเมื่อออกไปทำสวนไร่นานิยมนุ่งผ้าให้สั้นเหนือเข่าเพื่อความคล่องตัวในการทำงาน มีการสวมเสื้อกุยเฮงที่มีกระเป๋าลับขนาดใหญ่ด้านในของเสื้อเพื่อใช้ใส่ของหรือใช้ใส่อาวุธไว้ป้องกันตัว หรือเหน็บมีดพกที่เอวเพื่อใช้งานยามจำเป็น นิยมใช้ผ้าขาวม้า "ช่อพาย" เพื่อใช้ใส่ของและ ในสมัยรัฐนิยมเป็นต้นมา ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้าหรือนุ่งผ้าขาวม้าลอยชาย หรือนุ่งกางเกงเอวรูดยาวระดับเข่า กลางแข้ง หรือยาวจรดเท้า ไม่สวมเสื้อ หรืออาจสวมเสื้อกล้ามหรือเสื้อกุยเฮง หรือใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่าโดยเฉพาะชายวัยกลางคน สำหรับการแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงผู้ใหญ่ในช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงก่อนสมัยรัฐนิยม ผู้หญิงยังคงนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าพื้นที่ได้จากการทอไว้ใช้เอง คาดผ้าแถบ และเริ่มมีการสวมเสื้อ ส่วนใหญ่เป็นเสื้อคอกลมซึ่งมีทั้งแขนกุด และเสื้อแขนสั้น เริ่มมีการไว้ผมยาวประบ่า และไม่สวมรองเท้า และในสมัยรัฐนิยม ผู้หญิงเปลี่ยนจากการนุ่งโจงกระเบนมาเป็นการนุ่งผ้าถุง สวมเสื้อคอกลม หรือเสื้อแขนกุด และเริ่มมีการสวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ ช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงก่อนยุคสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓) ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโจงกระเบนและสวมเสื้อคอกลมสวมเสื้อกุยเฮง เสื้อแพรจีน และใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว หรือนุ่งกางเกงขาสั้น กางเกงแพรแบบคนจีน ไว้ผมทรงดอกกระท่อม หรือผมสั้นรองทรง หากเป็นเจ้าขุนมูลหรือข้าราชการชายนิยมนุ่งผ้าม่วง สวมเสื้อราชปะแตน สวมถุงน่องและรองเท้าหุ้มส้น หากเป็นงานราชพิธีมักสวมหมวกกะโล่สีขาว สวมถุงเท้าสีขาว และถือ "ไม้เท้าหัวงอ" โดยเฉพาะชายวัยกลางคน ส่วนการแต่งกายของครูในชุมชนเมือง นิยมนุ่งกางเกงไทย สวมเสื้อราชปะแตน สวมถุงเท้ายาวปิดน่อง และสวมรองเท้าหนังหุ้มส้นสีดำและตัดผมสั้น หากเป็นครูผู้ชายในแถบชนบทยังคงนุ่งโจงกระเบน และสวมเสื้อแขนกุด หรือสวมเสื้อคอกลม แขนสั้น ส่วนชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ทั่วไปนิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า มักเหน็บกริชหรือลูกขวานไว้ที่เอว สวมเสื้อกุยเฮงสีกรมท่าหรือสีขาว และหากเป็นการแต่งกายในพิธีแต่งงาน เจ้าบ่าวนิยมนุ่งผ้าม่วงซึ่งเป็นผ้าโจงกระเบนสีน้ำเงินทอด้วยเส้นไหม สวมเสื้อคอกลมแบบสวมหัว แขนสั้นเสมอหัวบ่า (หัวไหล่) สวม "แม่เสื้อ" (เสื้อนอก) ทับอีกชั้นหนึ่ง และตั้งแต่สมัยรัฐนิยมเป็นต้นมา (พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๕๐) ครูผู้ชายในแถบชนบทนิยมนุ่งกางเกงขายาวหรือนุ่งกางเกงไทย สวมเสื้อกล้ามสีขาวหรือเสื้อเชิ้ต ชายทั่วไปที่อาศัยในแถบชนบทนิยมนุ่งผ้าถุง (โสร่ง) ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อกุยเฮงและอาจจะเหน็บมีดพก หรือลูกขวานไว้ที่เอว มีการสวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าหนังแบบหุ้มปลายเท้าแต่เปิดส้น หากเป็นชายในชุมชนเมืองนิยมนุ่งกางเกง

ขายาว สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น โดยนิยมปล่อยชายเสื้อไว้นอกกางเกง คาดเข็มขัดหนังหรือสวมสูทสากลสีอ่อน ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าลำลองหรือรองเท้าหุ้มส้น

สำหรับการแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ช่วงก่อนสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓) นิยมนุ่งโจงกระเบนสีพื้นหรือนุ่ง "ผ้ายก" (ผ้าทอยกดอก) คาดเข็มขัดทอง เข็มขัดเงิน เข็มขัดนากตามฐานะ สวมเสื้อคอกลมแขนสั้นหรือไม่มีแขน และใช้ผ้าสไบคล้องคอ หรือสวมเสื้อคอตั้งแขนทรงกระบอก ผ่าหน้า ติดกระดุม และห่มสไบพาดเฉียง มีการสวมเครื่องประดับต่างๆ ส่วนใหญ่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ ตุ้มหู ต่อมาในช่วงสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๐) ผู้หญิงวัยผู้ใหญ่เปลี่ยนจากการนุ่งผ้าโจงกระเบนมาเป็นการนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้ม เช่น สีดำ สีกรมท่าคู่กับการสวมเสื้อคอกลมแขนกุด เสื้อแขนในตัว เสื้อคอบัวแขนตุ๊กตา คาดเข็มขัดเงิน ทำผมยกสูง สวมหมวกและมีการสวมรองเท้า

๕.๑.๒.๔ การแต่งกายของ ชาวไทยพุทธวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐

ในชีวิตประจำวัน ยุคเปลี่ยนการปกครองจนถึงก่อนสมัยรัฐนิยม พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๔๘๓ ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโจงกระเบน ต่อมาหันมานุ่งโสร่ง (ผ้าถุง) ไม่สวมเสื้อ แต่จะใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า ซึ่งวิธีการนุ่งผ้าถุงมีหลายวิธี เช่น ทำชายพกตรงกลางเอวหรือนุ่งเกี้ยวคอไก่ คาดผ้าขาวม้า ซึ่งพบมากในชายวัยกลางคน หากเป็นชายที่มีนิสัยค่อนข้างนักเลงนิยมคาดผ้าขาวม้าโดยวิธี "รัดพัด" หรือนุ่ง "ถกเม้น" (ถกเขมร)และเมื่อออกไปทำสวนไร่นานิยมนุ่งผ้าให้สั้นเหนือเข่าเพื่อความคล่องตัวในการทำงาน มีการสวมเสื้อกุยเฮงที่มีกระเป๋าลับขนาดใหญ่ด้านในของเสื้อเพื่อใช้ใส่ของหรือใช้ใส่อาวุธไว้ป้องกันตัว หรืออาจจะเหน็บมีดพกที่เอวเพื่อใช้งานยามจำเป็น นิยมใช้ผ้าขาวม้า "ช่อพาย" เพื่อใช้ใส่ของ ในสมัยรัฐนิยมเป็นต้นมา ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้าหรือนุ่งผ้าขาวม้าลอยชาย หรือนุ่งกางเกงเอวรูดยาวระดับเข่า กลางแข้ง หรือยาวจรดเท้า ไม่สวมเสื้อ หรืออาจสวมเสื้อกล้ามหรือเสื้อกุยเฮง หรือใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่าโดยเฉพาะชายวัยกลางคน สำหรับการแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงสาวจนถึงผู้ใหญ่ในช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงก่อนสมัยรัฐนิยม ผู้หญิงยังคงนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าพื้นที่ได้จากการทอไว้ใช้เอง คาดผ้าแถบ และเริ่มมีการสวมเสื้อ ส่วนใหญ่เป็นเสื้อคอกลมซึ่งมีทั้งแขนกุด และเสื้อแขนสั้น เริ่มมีการไว้ผมยาวประบ่า และไม่สวมรองเท้า และในสมัยรัฐนิยม ผู้หญิงเปลี่ยนจากการนุ่งโจงกระเบนมาเป็นการนุ่งผ้าถุง สวมเสื้อคอกลม หรือเสื้อแขนกุด และเริ่มมีการสวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ ช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงก่อนยุคสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓) ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโจงกระเบนและสวมเสื้อคอกลมสวมเสื้อกุยเฮง เสื้อแพรจีน และใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว หรือนุ่งกางเกงขาสั้น กางเกงแพรแบบคนจีน ไว้ผมทรงดอกกระท่อม หรือผมสั้นรองทรง หากเป็นเจ้าขุนมูลหรือข้าราชการชายนิยมนุ่งผ้าม่วง สวมเสื้อราชปะแตน สวมถุงน่องและรองเท้าหุ้มส้น หากเป็นงานราชพิธีมักสวมหมวกกะโล่สีขาว สวมถุงเท้าสีขาว และถือ "ไม้เท้าหัวงอ"

โดยเฉพาะชายวัยกลางคน ส่วนการแต่งกายของครูในชุมชนเมือง นิยมนุ่งกางเกงไทย สวมเสื้อราชปะแตน สวมถุงเท้ายาวปิดน่อง และสวมรองเท้าหนังหุ้มส้นสีดำและตัดผมสั้น หากเป็นครูผู้ชายในแถบชนบทยังคงนุ่งโจงกระเบน และสวมเสื้อแขนกุด หรือสวมเสื้อคอกลม แขนสั้น ส่วนชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ทั่วไปนิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า มักเหน็บกริชหรือลูกขวานไว้ที่เอว สวมเสื้อกุยเฮงสีกรมท่าหรือสีขาว และหากเป็นการแต่งกายในพิธีแต่งงาน เจ้าบ่าวนิยมนุ่งผ้าม่วงซึ่งเป็นผ้าสีน้ำเงินทอด้วยเส้นไหม สวมเสื้อคอกลมแบบสวมหัว แขนสั้นเสมอหัวบ่า (หัวไหล่) สวม "แม่เสื้อ" (เสื้อนอก) ทับอีกชั้นหนึ่ง และตั้งแต่สมัยรัฐนิยมเป็นต้นมา (พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๐) ครูผู้ชายในแถบชนบทนิยมนุ่งกางเกงขายาวหรือนุ่งกางเกงไทย สวมเสื้อกล้ามสีขาวหรือเสื้อเชิ้ต ชายทั่วไปที่อาศัยในแถบชนบทนิยมนุ่งผ้าถุง (โสร่ง) ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อกุยเฮงและอาจจะเหน็บมีดพก หรือลูกขวานไว้ที่เอว มีการสวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าหนังแบบหุ้มปลายเท้าแต่เปิดส้น หากเป็นชายในชุมชนเมืองนิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น โดยนิยมปล่อยชายเสื้อไว้นอกกางเกง คาดเข็มขัดหนัง หรือสวมสูทสากลสีอ่อน ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าลำลองหรือรองเท้าหุ้มส้น

สำหรับการแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ช่วงก่อนสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๓) นิยมนุ่งโจงกระเบนสีพื้นหรือนุ่ง "ผ้ายก" (ผ้าทอยกดอก) คาดเข็มขัดทอง เข็มขัดเงิน เข็มขัดนากตามฐานะ สวมเสื้อคอกลมแขนสั้นหรือไม่มีแขน และใช้ผ้าสไบคล้องคอ หรือสวมเสื้อคอตั้งแขนทรงกระบอก ผ่าหน้า ติดกระดุม และห่มสไบพาดเฉียง มีการสวมเครื่องประดับต่างๆ ส่วนใหญ่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ ตุ้มหู ต่อมาในช่วงสมัยรัฐนิยม (พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๐) ผู้หญิงวัยผู้ใหญ่เปลี่ยนจากการนุ่งผ้าโจงกระเบนมาเป็นการนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้ม เช่น สีดำ สีกรมท่า คู่กับการสวมเสื้อคอกลมแขนกุด เสื้อแขนในตัว เสื้อคอบัวแขนตุ๊กตา คาดเข็มขัดเงิน ทำผมยกสูง สวมหมวกและมีการสวมรองเท้า

๕.๑.๓ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยในยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๙๑-๒๕๔๕)

๕.๑.๓.๑ การแต่งกาย ชาวไทยพุทธวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนช่วงพ.ศ.๒๔๙๑-๒๕๔๕

ในชีวิตประจำวัน หากเป็นเด็กเล็กไม่สวมเสื้อผ้าแต่จะแขวน (ผูก) สายเอว หรือสายสิญจน์ที่สะเอว อาจร้อยหัวไพลหรือลูกกระพรวนโลหะเป็นรูปสัตว์ต่างๆ สำหรับเด็กผู้ชายวัย ๔ ขวบขึ้นไป นิยมนุ่งกางเกงขาสั้น เอวยางยืด และมีเชือกผูกที่เอว สวมเสื้อแขนสั้น ผ่าหน้า ติดกระดุม เช่น เสื้อเชิ้ต เสื้อคอกลม เสื้อกล้ามหรือเสื้อยืดแขนสั้น ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน และสวมรองเท้าแตะ ปัจจุบันเด็กผู้ชายนิยมสวมเสื้อยืดหรือเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่จากที่ผลิตจากโรงงานมากขึ้น สำหรับเด็กผู้หญิงวัย ๗-๑๕ ปี เมื่ออยู่กับบ้าน นิยมนุ่งผ้าถุงผืนเล็กๆ สำหรับเด็ก และสวมเสื้อแบบเรียบง่าย เช่น เสื้อคอกลม แขนสั้น หรือแขนกุด (คล้ายเสื้อคอกระเช้า) มีทั้งแบบผ่าหน้า และแบบสวมศีรษะ ไว้ผมบอบสั้นทรงนักเรียน สวมรองเท้าแตะ เช่น รองเท้าแตะแบบมีสายไขว้ ต่อมาเมื่อมีเสื้อผ้าสำเร็จรูปผลิตจาก

โรงงานมาจำหน่าย เด็กผู้หญิงแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่หาซื้อได้จากท้องตลาด ซึ่งเป็นการแต่งกายตามแบบสมัยนิยมที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายเมื่อไปร่วมงานต่างๆ เช่น ประเพณี นิยมแต่งกายเหมือนกับอยู่กับบ้าน เพียงแต่จะเลือกชุดที่ชุดที่ค่อนข้างใหม่และดูสวยงามกว่า ซึ่งชุดดังกล่าวสามารถหาซื้อได้จากท้องตลอดทั่วไป มีรูปแบบตามสมัยนิยมและตัดเย็บจากวัสดุที่หลากหลาย โดยเฉพาะเสื้อยืดแขนสั้นมีลวดลายการ์ตูนยอดนิยม และนิยมนุ่งกางเกงกับเสื้อที่เข้าชุดกัน โดยหากเป็นเด็กโต นิยมนุ่งกางเกงขายาวและสวมเสื้อแขนสั้น หากเป็นการแต่งกายในชุดนักเรียน เมื่อพ.ศ. ๒๔๘๑-๒๔๘๓ นักเรียนชายจะนุ่งกางเกงขาสั้นสีดำระดับเข่าและสวมเสื้อเชิ้ตสีขาว (เหมือนเสื้อนักเรียนในปัจจุบัน) ไม่สวมรองเท้า เนื่องจากเห็นว่าเป็นสิ่งฟุ่มเฟือยและไม่จำเป็นโดยเฉพาะในแถบชนบท ยกเว้นเมื่อมีการแต่งกายชุดลูกเสือเพราะมีข้อบัญญัติไว้ว่าลูกเสือ สำหรับเด็กในชุมชนเมืองนิยมสวมรองเท้าผ้าใบสีน้ำตาลไปโรงเรียน พ.ศ. ๒๔๘๓-๒๔๘๘ เป็นต้นมานักเรียนชายเปลี่ยนมาเป็นนุ่งกางเกงสีกากี สีกรมท่า สีดำ ไว้ผมสั้นเกรียน หรือผมสั้นธรรมดา สำหรับเด็กผู้หญิงวัย ๗-๑๕ ปี ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๑-๒๔๘๕ เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงและสวมเสื้อคอกลม (เสื้อผ่าหน้าตลอดหรือสวมทางศีรษะ) แขนสั้นหรือแขนกุด สวมรองเท้าซึ่งทำจากยางรถยนต์ ต่อมานิยมนุ่งผ้าถุงหรือกระโปรง สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น หรือแขนตุ๊กตา หรือแขนกุด และมีการใส่เครื่องประดับ เช่น สร้อยคอ กำไล เป็นต้น

๕.๑.๓.๒ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๔๕

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น ไม่สวมเสื้อ ส่วนวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงขายาวทรงหลวมๆ ไม่สวมเสื้อ และเมื่อออกไปทำนา ทำสวน อาจนุ่งกางเกงขาสั้น ไม่สวมเสื้อ และใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว หรือนุ่งกางเกงทรงหลวม สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวและคาดผ้าขาวม้า สำหรับหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ในช่วง พ.ศ. ๒๔๘๓-๒๔๘๘ นิยมนุ่งผ้าถุงซึ่งเป็นผ้าพื้นทอมือสีเข้ม เช่น สีดำ สีน้ำตาล และสีน้ำเงิน เป็นต้น สวมเสื้อสีอ่อน คอเสื้อมีรูปแบบหลากหลาย ได้แก่คอกลม คอเหลี่ยม แขนตุ๊กตา มักสวมเสื้อโดยสอดชายไว้ในผ้าถุง ไว้ผมยาวประบ่าแล้วดัดเป็นลอนขนาดเล็ก พ.ศ. ๒๕๐๐ -๒๕๑๐ นิยมนุ่งผ้าถุงพื้นสีเข้ม ผ้าลาย หรือผ้าชิ่น และเริ่มมีการนุ่งผ้าปาเต๊ะบ้าง คาดเข็มขัดทองคำ เงิน หรือนากตามฐานะ โดยม้วนชายผ้าปิดทับเข็มขัด สวมเสื้อแบบหลากหลาย เช่น เสื้อคอกลม เสื้อคอวี ซึ่งตัดเย็บจากผ้าพื้น หรือผ้าที่มีลวดลายในตัว สวมเครื่องประดับจำพวกตุ้มหูทับ

ในโอกาสพิเศษ ข้าราชการจะนุ่งกางเกงขายาวทรงหลวมๆ สีขาว สวมเสื้อราชการ สวมรองเท้าหุ้มส้นสีดำ สำหรับบุคคลทั่วไปนิยมนุ่งกางเกงขายาวทรงหลวมๆ (ขาตรง) สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นสีสุภาพ อาจสวมเสื้อไว้ในกางเกงและคาดเข็มขัด หรือสวมเสื้อแบบปล่อยชายเสื้อก็ได้ สวมรองเท้าหนัง หากไปร่วมงานสำคัญ นิยมสวมกางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ตและสวมเสื้อสูทสีเดียวกับกางเกงทับ หรืออาจสวมชุดสูทขายาวแบบสากลนิยม ผูกเนคไท สวมรองเท้าหนัง และชายวัยผู้ใหญ่มักจะสวมหมวกแค๊ฟเมื่อออกนอกบ้าน ต่อมานิยมนุ่งกางเกงขายาวทรงสเล็ก สวมเสื้อเชิ้ต ผูกเนคไท สวมเสื้อสูท และนิยมสวม

รองเท้าหนังหุ้มส้น สำหรับผู้ที่อาศัยในชนบท นิยมนุ่งผ้าโสร่ง สวมเสื้อคอกลม ผ่าถึงหน้าอก ติดกระดุม ๑-๒ เม็ด แขนสามส่วน ต่อมาเปลี่ยนมาเป็นนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมพลาสติก มีกระเป๋าที่ชายเสื้อทั้งสองข้างและใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว

สำหรับการแต่งกายในโอกาสพิเศษของหญิงสาวถึงวัยผู้ใหญ่ ในช่วงพ.ศ. ๒๔๘๐ เมื่อออกนอกบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงป้ายข้าง ส่วนใหญ่เป็นผ้าพื้นสีเข้มๆ เช่น ดำ น้ำตาล ต่อมาตัดเย็บเป็นผ้าถุงสำเร็จรูป และสวมเสื้อที่ตัดเย็บโดยช่างมีรูปแบบหลากหลาย เช่น เสื้อผ่าหน้าแขนกุดหรือสวมเสื้อแขนสั้น ผ่าหน้าถึงกลางอก หรือเสื้อปกบัวแขนตุ๊กตา เข้ารูป ยาวพอคลุมสะโพก และตัดผมสั้น ต่อมาในช่วง พ.ศ. ๒๔๙๔ นิยมสวมเสื้อแขนกุด คอวี หรือคอปาด ซึ่งตัดเย็บด้วยผ้าพื้นหรือผ้าที่มีลวดลายในตัว และนุ่งผ้าเย็บสำเร็จรูป สวมรองเท้าคัทชูแบบรัดข้อเท้า ไว้ผมตัดสั้น ในช่วง พ.ศ. ๒๔๙๖ นิยมไว้ผมยาวประบ่าและดัดให้หยิกแสกกลางหรือแสกข้าง ติดกิ๊บข้างใดข้างหนึ่ง หรือทั้ง ๒ ข้าง นุ่งกระโปรงทรงตรงหรือมีจีบทบกลางตัว (จิบทวิสต์) สีเข้ม ยาวคลุมเข่า อาจเป็นคอกลม หรือคอวี หรือปกบัว แขนสั้นแบบต่างๆ เช่น แขนตุ๊กตา แขนขาแกะ เป็นต้น ในช่วงพ.ศ. ๒๕๐๐ นิยมนุ่งกระโปรงสีพื้นยาวถึงข้อเท้า สวมเสื้อมีปก แขนสั้นหรือแขนในตัวสีพื้น ปกเสื้อมีหลายแบ ได้แก่ ปกบัว ปกฮาวาย ตัวเสื้อเข้ารูป ยาวคลุมสะโพก อาจเป็นแบบผ่าหน้า หรือสวมทางศีรษะ สวมรองเท้าคัทชู หรือรองเท้ารัดส้น และนิยมดัดผมสั้น ต่อมาช่วงพ.ศ. ๒๕๐๙ นิยมนุ่งกระโปรงนิวลุค สวมเสื้อปกบัว แขนตุ๊กตา ที่ตัดเย็บจากผ้าที่มีสีและลวดลายเหมือนกับกระโปรง โดยสอดชายเสื้อไว้ในกระโปรง คาดเข็มขัดเส้นโตๆ ไว้ผมยาวประบ่าดัดเป็นลอน และหวีแสกกลางหรือแสกข้าง และสวมรองเท้าส้นแหลมหรือส้นตึก นิยมใช้เครื่องประดับที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ และตุ้มหูแบบเสียบ

๕.๑.๓.๔ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ.๒๔๙๑-๒๕๔๕

ในชีวิตประจำวัน ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๐ ชายสูงอายุนิยมนุ่งผ้าขาวม้า นุ่งผ้าโสร่งยาวกรอมเท้าหรือนุ่งกางเกงขาสั้นเอวรูด ใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวหรือพาดบ่า ไม่สวมเสื้อ หรือสวมเสื้อยืดหรือเสื้อผ้าป่านคอกลม (เสื้อกุยเฮง) หรือนุ่งผ้าขาวม้าแบบเกี่ยวคอไก่ หรือนุ่งผ้าถุงแบบหยักรั้ง ไม่สวมเสื้อหรือสวมเสื้อปลดกระดุม ใช้ผ้าขาวม้าโพกศีรษะ หากเป็นชายสูงอายุในเมืองนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่าหรือนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อกุยเฮง เสื้อเชิ้ต หรือเสื้อยืดคอโปโล ส่วนหญิงสูงอายุอาจนุ่งผ้าโจงกระเบนด้วยผ้าทอมือหรือผ้าลายไทย สวมเสื้อผ่าป่าน คอกลม หรือปกกล้วย แขนสั้น ผ่าหน้าตลอด (พบน้อยมาก) ปัจจุบันนิยมนุ่งผ้าลาย ผ้าถุงปาเต๊ะ สวมเสื้อคอกระเช้าหรือเสื้อมีปกแขนสั้น ผ่าหน้าตลอด ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นหรือผ้าลายดอก ไว้ผมทรงบังใบ รองทรงกลาย ผมพุ่ม ผมปีก ผมหน้าสูง ผมดอกกุนหนี หรือผมเชิงเกิน เป็นต้น

ในโอกาสพิเศษของชายสูงอายุ เมื่อไปร่วมงานบุญหรืองานมงคล นิยมนุ่งกางเกงขายาวสีเข้ม สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อยืดโปโลแขนสั้นหรือแขนยาว สอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัด สวมรองเท้าหนังหุ้มส้นและเมื่อไปร่วมงานรัฐพิธีนิยมนุ่งกางเกงขายาวสีขาว ปัจจุบันนิยมสวมชุดสากลนิยม

หรือนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อพระราชทาน สำหรับหญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าลายไทย หรือผ้าทอมือ สวมเสื้อคอคอวีหรือคอเหลี่ยม ผ่าหน้าติดกระดุมโลหะ แขนสามส่วน ตัดเย็บด้วยเสื้อลูกไม้หรือผ้าสีอ่อนๆ คาดเข็มขัดที่ทำจากเงิน นาก หรือทองคำ และเมื่อไปวัดนิยมห่มสไบหรือใช้ผ้าพาดเฉียงห่มทับเสื้อนิยมไว้ผมสั้นหรือไว้ผมยาวเกล้ามวย หรือพับทบแล้วครอบด้วยที่ครอบผม มีการสวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น สร้อยคอห้อยตาบ ตุ้มหูเสียบ และแหวนทองคำ เป็นต้น

๕.๒ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

๕.๒.๑ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔)

๕.๒.๑.๑ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๘- ๒๔๗๔

ในชีวิตประจำวัน เด็กชาวไทยมุสลิมวัยทารกห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าถุงผืนเก่าๆ เด็กผู้ชายวัย ๑-๓ ขวบ ไม่สวมเสื้อผ้าแต่แขวน “สายเอว” ใช้เป็นเครื่องรางหรือร้อยหัวไพล เด็กโตนิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้ม หรือโสร่ง ยาวกรอมเท้าหรือยาวกลางแข้ง ไม่สวมเสื้อ หรือสวมเสื้อคอกลมแบบสวมศีรษะ หรือผ่าหน้าถึงกลางอก แขนยาวระดับศอกหรือสามส่วน ไว้ผมสั้น และไม่สวมรองเท้า ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๑-๕ ขวบ แขวนตะปิ้ง เช่น ตะปิ้งแผ่นรูปใบโพธิ์ และตะปิ้งเลื้อย ไว้ผมจุกและเหน็บเหมือนเด็กผู้หญิงไทยพุทธ หรือไว้ผมบ๊อบสั้น

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายวัย ๑-๔ ขวบ จะแขวนสายเอว สวมกำไลข้อมือและข้อเท้า หากเป็นเด็กโตนิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นหรือโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อคอกลมสีขาว ผ่าหน้าถึงกลางอก แขนยาวพอคลุมข้อศอกหรือยาวเลยข้อศอก สอดชายเสื้อไว้ในผ้าถุง สวมหมวกพับ (หมวกซอเกาะ) เมื่อร่วมงานประเพณีหรือพิธีทางศาสนา ไม่สวมรองเท้า ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๑-๕ ขวบ นิยมแขวนตะปิ้ง ไว้ผมจุก และใช้ที่ครอบจุกทำจากทองคำหรือเหน็บปิ่นทองคำ เงิน หรือ นาก สวมกำไลข้อมือ และกำไลข้อเท้าตามฐานะ ไม่สวมรองเท้า หากเป็นเด็กโตนิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้น สวมเสื้อผ้าป่าน คอกลม แขนสั้นระดับข้อศอก ไว้ผมสั้นหรือผมยาว ไม่สวมรองเท้า

๕.๒.๑.๒ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโสร่งยาวกลางแข้ง หรือยาวกรอมเท้า แบบวิธีป้ายข้างหรือนุ่งจีบทบด้านหน้าแล้วม้วนชายซ้อนกัน ไว้สั้นธรรมดา ไม่สวมรองเท้า ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นหรือผ้าพิมพ์ลาย หรือนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าทอมือสีพื้นและใช้ผ้าแถบคาดอกซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าไทยพุทธ ไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำหรือปล่อยยาวใช้หวีสับเสียบที่ผม ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อตือโละบลางอ สวมหมวกพับสีดำ (หมวกซอเกาะ) หากเป็นพิธีทางศาสนาสวมกปิเยาะห์ (หมวกสีขาว) และใช้ผ้าโพกศีรษะและสวมรองเท้าในพิธีแต่งงาน หากเป็นข้าราชการไทยมุสลิมในพิธีสำคัญๆ เช่น การรับเสด็จพระมหากษัตริย์ เจ้าเมือง นิยมนุ่งผ้าตาขนาดเท่าผ้าขาวม้า (ผ้าลือปัส) ทับกางเกงสีขาวยาวกลางแข้ง สวมเสื้อตือโละบลางอ และสวมรองเท้าหุ้มส้นสีขาว ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ นิยมแต่งกายเหมือนกับอยู่กับบ้านเพียงแต่เป็นชุดที่ค่อนข้างใหม่และมีความประณีตกว่า ในพิธีแต่งงานนิยมนุ่งโจงกระเบน ห่มสไบพาดเฉียง สวมเครื่องประดับที่ทำจากทองคำ เช่น ตุ้มหู สร้อยคอ และสร้อยข้อมือ สวมรองเท้าแบบเปิดส้น เป็นต้น

๕.๒.๑.๔ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุนิยมนุ่งโสร่งหรือผ้าถุงสีดำยาวกรอมเท้าหรือยาวกลางแข้ง ไม่สวมเสื้อ แต่ใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า ไว้ผมสั้นเกรียนหรือผมสั้นรองทรง ไม่สวมรองเท้า ส่วนหญิงสูงอายุนุ่งผ้าโจงกระเบนด้วยผ้าทอมือสีพื้นหรือผ้าพิมพ์ลาย หรือนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้มๆ แบบป้ายข้าง ไม่คาดเข็มขัด และนิยมเหน็บผ้าเช็ดหน้าไว้ที่สะเอว ใช้ผ้าแถบผืนใหญ่คาดอก ไว้ผมยาวเกล้ามวยระดับกลางศีรษะหรือผมสั้นทรงดอกกระทุ่ม หรือใช้หวีสับซึ่งทำจากเงินหรือเขาควายมาเสียบผม ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน นิยมนุ่งผ้าถุงลายตาหมากรุก (โสร่ง) ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อตือโละบลางอ สวมหมวกแขกหรือกปิเยาะห์ ไว้ผมสั้นรองทรง ไม่สวมรองเท้า ส่วนหญิงสูงอายุแต่งกายเหมือนอยู่กับบ้านโดยสวมชุดที่ใหม่และสวยงามกว่า มีการใช้ผ้าคลุมศีรษะในลักษณะปล่อยชายผ้าให้ยาวคลุมไหล่ สวมเครื่องประดับซึ่งทำจากทองคำ เช่น ตุ้มหู และสร้อยคอ เป็นต้น ไม่สวมรองเท้า

๕.๒.๒ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ.๒๔๗๔-๒๔๘๐)

๕.๒.๒.๑ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

ในชีวิตประจำวัน เด็กวัยทารกห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าถุงผืนเก่าของพ่อแม่ หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๖-๑๐ ขวบ นิยมนุ่งโสร่ง ไม่สวมเสื้อ หรือสวมเสื้อผ้าป่านคอกลม แขนยาวระดับศอก ไว้ผมสั้น เด็กโตนิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้าหรือนุ่งกางเกงขายาวสีดำเป็นกางเกงเอวรูดด้วยเชือกผ้า สวมเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้าตลอด หรือผ่าหน้าถึงกลางอก ไว้ผมสั้น ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๑-๕ ขวบ แขวน "ตะปิ้ง" เช่น "ปิ้งพลก" "ปิ้งเงิน" หรือ "ปิ้งทอง" สวมกำไลข้อมือและกำไลข้อเท้าทั้งสองข้าง ไว้ผมสั้นธรรมดา ส่วนเด็กโต นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะแบบป้ายข้างธรรมดา สวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้าถึงกลางอก แขนสั้นยาวประมาณข้อศอก ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขายาวและสวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้าถึงกลางอก แขนเสื้อยาวจรดข้อมือหรือยาวระดับศอก สวมรองเท้าแตะแบบคีบ หากเป็นการแต่งกายในงานพิธีหรือประเพณีทางศาสนานิยมนุ่งผ้าถุงโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาว สวมหมวกแขก เมื่อไปโรงเรียนจะนุ่งกางเกงนักเรียนสีกากี ยาวปิดเข่า สวมเสื้อเชิ้ตสีขาว แขนสั้น ผ่าหน้า ติดกระดุมพลาสติกสีขาว โดยเด็กในแถบชนบทยังไม่นิยมสวมรองเท้าไปโรงเรียน ส่วนเด็กผู้หญิงจะนุ่งผ้าถุงสีดำโดยนุ่งป้ายธรรมดา สวมเสื้อนักเรียนสีขาว คอทหารเรือ แขนตุ๊กตา คาดเข็มขัดเงินโดยม้วนใช้ผ้าปิดคลุมเข็มขัด ไว้ผมบ๊อบสั้นแบบมีหน้าม้า ไม่สวมรองเท้า

๕.๒.๒.๒ การแต่งกายของชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๐

ในชีวิตประจำวัน ชายวัยหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงเอวรูดสีดำ ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อผ้าป่านคอกลม ผ่าหน้าตลอด มีกระเป๋าปะตรงชายเสื้อทั้งสองข้าง ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะคีบ ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งผ้าถุงสีดำหรือสีเข้มๆหรือนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า โดยนุ่งแบบป้ายข้างธรรมดา ไม่คาดเข็มขัด สวมเสื้อที่ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นสีอ่อนๆ มีทั้งเสื้อแขนสั้น แขนยาวพอคลุมข้อศอก หรือแขนยาวจรดข้อมือ ไว้ผมยาวหรือผมสั้น

ในโอกาสพิเศษ ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมสวมชุดที่ค่อนข้างใหม่กว่าชุดที่ใช้สวมขณะอยู่บ้าน สวมรองเท้าแตะคีบ หากเป็นงานพิธีทางศาสนา นิยมนุ่งกางเกงขายาวหรือโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาว สวมหมวกแขกสีดำหรือกปิเยาะห์ ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะแบบผ้าพันสวมเสื้อแขนยาวแบบต่างๆ หรือสวมชุดที่ตัดเย็บด้วยผ้าทอมือ เช่น ผ้าทอพุมเรียง นิยมสวมเครื่องประดับ เช่น ตุ้มหู สร้อยคอ และสร้อยข้อมือที่ทำจากทองคำตามฐานะ เกล้ามวยหรือปล่อยยาว สวมรองเท้าตามยุคสมัย

๕.๒.๒.๓ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๐

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุนิยมนุ่งโสร่งซึ่งเป็นผ้าทอมือยาวกรอมเท้า ไม่ค่อยสวมเสื้อ แต่อาจใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่าหรือสวมเสื้อกุยเฮง ไว้ผมสั้นรองทรง สวมกปิเยาะห์ หากเป็นชายสูงอายุในชุมชนเมืองนิยมนุ่งกางเกงจีน ยาวกลางหน้าแข้ง หรือนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า ไม่ค่อยสวมเสื้อ สวมเกี๊ยะไม้ ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้น ผ้าปาเต๊ะ สวม "เสื้อบ่าเดี่ยว" สีขาวหรือสีอ่อนๆ (คล้ายเสื้อคอกระเช้า) เกล้ามวยผมหรือไว้ผมยาวแล้วผูกผมหรือไว้ผมสั้น สวมหมวกหรือใช้ผ้าคลุมศีรษะเมื่อออกนอกบ้าน

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุนิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อกุยเฮงหรือเสื้อเชิ้ตแขนยาวโพกศีรษะหรือสวมหมวกแขก สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาวหรือเสื้อแขนสามส่วน เกล้ามวยผมหรือตัดผมสั้น ใช้ผ้าผืนยาวมาคลุมผม สวมรองเท้าแตะแบบคีบ

๕.๒.๓ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง (๒๔๕๑-๒๕๔๕)

๕.๒.๓.๑ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

ช่วงพ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕

ในชีวิตประจำวัน เด็กวัยทารกห่อหุ้มร่างกายด้วยโสร่งหรือผ้าปาเต๊ะ หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๒-๕ ขวบ ไม่สวมเสื้อผ้าแต่จะแขวน "สายเอว" ห้อยลูกกระพรวน หรือร้อยหัวไพล สำหรับเด็กโตนิยมนุ่งโสร่งยาวเลยเข่าหรือยาวกลางหน้าแข้ง ไม่สวมเสื้อ สำหรับการแต่งกายในปัจจุบันเด็กผู้ชายนิยมแต่งกายแบบสากล โดยนุ่งโสร่ง กางเกงขาสั้นพอเลยเข่าหรือกางเกงขายาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อตามสมัยนิยม มีทั้งเสื้อยืด เสื้อคอปก และเสื้อเชิ้ต ส่วนเด็กผู้หญิงนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น และสวมเสื้อแขนสั้นสวมชุดเสื้อกระโปรงที่เย็บติดกัน หากเป็นเด็กโตนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะหรือกางเกงขายาว สวมเสื้อแขนสั้นยาวประมาณศอก ไว้ผมสั้นหรือผมยาว สวมรองเท้าแตะแบบต่างๆ

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายเมื่อเข้าร่วมพิธีทางศาสนาจะนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า หรือนุ่งกางเกงขายาวสีเข้มๆ สวมเสื้อแขนยาวสีสุภาพ ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน สวมกปิเยาะห์ หากไปงานประเพณีของชาวมุสลิม นิยมแต่งกายแบบสากลนิยม โดยการนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อแขนสั้นหรือแขนยาวและเริ่มสวมหมวกแขก นักเรียนชาย นุ่งกางเกงสีกากียาวประมาณเข่า สวมเสื้อเชิ้ตสีขาว แขนสั้น ผ่าหน้า มีกระดุม ตัดผมสั้นเกรียนทรงนักเรียนและสวมรองเท้านักเรียน หากเป็นนักเรียนชายในโรงเรียนปอเนาะจะมีการแต่งกาย ๓ ลักษณะ ได้แก่ แบบที่ ๑ การสวมชุดนักเรียนเหมือนกับนักเรียนทั่วไป แบบที่ ๒ สวมเสื้อนักเรียนแต่นุ่งกางเกงขายาวกรอมเท้า และแบบที่ ๓ นุ่งกางเกงขายาวสีดำหรือน้ำเงินเข้ม สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวสีขาว ผ่าหน้าติดกระดุม ส่วนการแต่งกายในโอกาสพิเศษของเด็กผู้หญิง เดิมพ่อแม่นิยมนำผ้าทอมาตัดเป็นชุดกระโปรงให้ลูก ปัจจุบันนิยมแต่งกายตามแบบสากลนิยม โดยเด็กตั้งแต่ ๗ ขวบ ขึ้นไป นิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อกับรองเท้าตามสากลนิยม มีทั้งแขนยาวและแขนสั้นและเริ่มคลุมฮิญาบอย่างแพร่หลายเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา สำหรับชุดนักเรียนหญิงมีพัฒนาการต่อเนื่อง โดยช่วง พ.ศ. ๒๕๐๑-๒๕๐๔ นักเรียนหญิงนุ่งผ้าถุงพื้นสีดำ คละกับกระโปรงจีบสีน้ำเงิน สวมเสื้อปกเชิ้ตหรือฮาวาย ไว้ผมหน้าม้า ไม่สวมรองเท้า แต่สวมรองเท้าเมื่อมีการเรียนวิชาลูกเสือ ซึ่งเป็นรองเท้าหุ้มส้นสีดำ ต่อมาช่วง พ.ศ.๒๕๓๔-๒๕๔๕ จะนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาวสีขาว คลุมฮิญาบและสวมรองเท้านักเรียน หากไปเรียนศาสนาจะต้องแต่งกายให้ถูกต้องตามหลักคำสอน คือ ต้องปกปิดร่างกาย เห็นเฉพาะหน้าและฝ่ามือ โดยการนุ่งกระโปรงหรือผ้าถุงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาวและสวม "ชุดตะละกง" ในพิธีละหมาด

๕.๒.๓.๒ การแต่งกายของวัยผู้ใหญ่ชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ในชีวิตประจำวัน ชายวัยหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโสร่งใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว หรือนุ่งโสร่งทำชายพก ไม่สวมเสื้อ หรือนุ่งกางเกงเอวรูดขายาวครึ่งแข้งหรือกางเกงขายาวถึงตาตุ่ม สวมเสื้อ

กุยเฮง หรือเสื้อยืดคอกลม อาจใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว ไว้ผมสั้นรองทรง และสวมรองเท้าแตะ ในปัจจุบันนิยมแต่งกายตามสมัยนิยม แต่ไม่ขัดตามหลักศาสนาโดยการนุ่งกางเกงขายาว เช่น กางเกงวอร์ม กางเกงขายาว หรือนุ่งโสร่ง สวมเสื้อยืดคอกลม คอโปโล เสื้อเชิ้ต แขนสั้นหรือแขนยาว และสวมรองเท้าแตะ

สำหรับหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๓ นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแบบสวมศีรษะหรือผ่าหน้าตลอดแขนยาวคลุมข้อศอกหรือจรดข้อมือ ไว้ผมยาวถักเปีย ผูกผม หรือสวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ ต่อมาพ.ศ. ๒๔๕๘ อาจนุ่งผ้าถุงพื้นสีเข้มๆ นุ่งผ้าซิ่น หรือผ้าถุงปาเต๊ะ สวมเสื้อแขนยาวประมาณศอก และช่วงพ.ศ. ๒๕๑๒ นิยมสวมเสื้อคอกลมแบบแขนในตัว ไว้ผมยาวถึงเอวถักเปีย สวมรองเท้าแตะ ต่อมาช่วง พ.ศ.๒๕๑๕-๒๕๒๕ เริ่มมีการคลุมผมหรือสวมหมวกเมื่อออกนอกบ้านหรืออยู่กับบ้านแต่มีแขกมาที่บ้าน

ในโอกาสพิเศษชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงจีน ภาษาท้องถิ่นเรียก “กางเกงเช็ง” หรือนุ่งกางเกงเลที่ยาวกลางแข้งหรือยาวถึงตาตุ่ม ส่วนใหญ่เป็นกางเกงผ้าพื้นสีเข้ม สวมเสื้อกุยเฮง ไว้ผมสั้นรองทรง และสวมรองเท้าแตะแบบคีบ ปัจจุบันนิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อแขนยาวตามสมัยนิยมหรือให้เหมาะสมกับการทำงาน สวมหมวกพับ หากเป็นการแต่งกายในพิธีละหมาดนิยมนุ่งโสร่งหรือกางเกงขายาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาวสีสุภาพ สวมเสื้อตือโละบลางอ และสวมกปิเยาะห์ ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๓ นิยมนุ่งผ้าถุงสำเร็จและสวมเสื้อแขนยาว สวมเกี๊ยะไม้หรือรองเท้าแตะซึ่งทำจากยางรถยนต์ และยังไม่มีการคลุมผม ต่อมาช่วงพ.ศ. ๒๕๐๕ นิยมนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาว และเริ่มมีการคลุมผมเมื่อออกนอกบ้านแต่ยังไม่แพร่หลายมากนัก และช่วง พ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นต้นมาหญิงชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนบนนิยมคลุมฮิญาบหรือใช้ผ้าคลุมผมเมื่อออกนอกบ้าน โดยปัจจุบันเมื่อออกนอกบ้านหญิงชาวไทยมุสลิมนิยมนุ่งกางเกงขายาว ผ้าถุงปาเต๊ะยาว ผ้าถุงสำเร็จ หรือกระโปรงกรอมเท้า สวมเสื้อแขนสั้นประมาณข้อศอกหรือสวมเสื้อแขนยาวจรดข้อมือ มีทั้งเสื้อเชิ้ตและเสื้อยืด สำหรับผ้าทอที่ชาวมุสลิมทอขึ้น ไม่นิยมตัดเพื่อใช้ใส่ในชีวิตประจำวัน แต่นิยมตัดเป็นชุดเพื่อไปงานแต่งงานหรืองานประเพณีสำคัญ ๆ เช่น งานเมาลิด งานออกบวช งานฮารีรายอ ฯลฯ โดยนิยมตัดเป็นกระโปรงยาวกรอมเท้า และเสื้อแขนยาวเข้าชุดกัน คลุมฮิญาบ สวมรองเท้าตามสมัยนิยม นอกจากนี้หากเป็นการแต่งกายของนักเรียนนักศึกษาในปัจจุบัน นิยมแต่งกายถูกต้องตามหลักศาสนามากขึ้น กล่าวคือ นุ่งกระโปรงสีดำหรือสีกรมท่า ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาว และคลุมผมด้วยผ้าพื้นสีขาว (คลุมฮิญาบ)

สำหรับในพิธีแต่งงานช่วงพ.ศ. ๒๔๕๖-๒๔๕๗ เจ้าบ่าวนิยมนุ่งกางเกงขายาวหรือนุ่งผ้าถุงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อตือโละบลางอสีขาว สวมหมวกแขกสีดำหรือกปิเยาะห์สีขาว และใช้ผ้าโพกศีรษะ ส่วนเจ้าสาวนุ่งผ้าถุงที่มีสีเดียวกับเสื้อ โดยสวมเสื้อสีอ่อน คอตั้ง แขนยาวจรดข้อมือทรงเข้ารูป ตัวยาวคลุมสะโพก สวมเครื่องประดับ เช่น สร้อยคอและสร้อยข้อมือทองคำ ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๒ เจ้าบ่าวในชุมชนเมืองนิยมสวมสูทสากล ผูกเนคไท สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น ในบางท้องที่เจ้าบ่าวอาจเหน็บกริชที่เอว ส่วนเจ้าสาวนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้าปลายย้วย สวมเสื้อคอกลม แขนยาวจรดข้อมือ ปลายแขนย้วย

ตัวเสื้อยาวคลุมสะโพก นิยมเกล้าผมสูงและเหน็บดอกไม้สดหรือดอกไม้ประดิษฐ์ อาจคลุมผมด้วยผ้าบาง สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ สร้อยมือ ตุ้มหู และแหวน สวมรองเท้าคัทชู ช่วงพ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๔๕ เจ้าบ่าวยังคงสวมสูทสากล ส่วนเจ้าสาวนิยมแต่งกายด้วยชุดราตรียาวถึงตาตุ่ม ทรงแคบหรือบานและตัวเสื้อมีแขนยาว เกล้าผมยกสูง สวมรองเท้าคัทชู และสวมเครื่องประดับ

นอกจากนี้ ตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๒๐ คู่บ่าวสาวที่เคยศึกษาเล่าเรียนมาจากจังหวัดปัตตานี หรือประเทศซาอุดิอาราเบีย นิยมแต่งกายแบบประเทศมาเลเซีย โดยเจ้าบ่าวนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอตั้ง แขนยาวจรดข้อมือ มีผ้าโพกศีรษะ (เครื่องแต่งกายทั้ง ๓ ชิ้น ตัดเย็บจากผ้าผืนเดียวกัน) มีผ้าคาดทับที่เอว ส่วนเจ้าสาวนุ่งชุดประโปรงแขนยาว คลุมฮิญาบ

๕.๒.๓.๓ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วง พ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุนิยมนุ่งโสร่ง สวมเสื้อกุยเฮงสีขาวหรือสีครีม สวมกปิเยาะห์ หากเป็นหญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาวถึงข้อมือหรือยาวสามส่วน สวมรองเท้าแตะ ใช้ผ้ามาคลุมผมหรือสวมหมวกที่ถักด้วยไหมพรม

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุนิยมนุ่งโสร่งหรือกางเกงขายาว สวมเสื้อแขนยาว หรือเสื้อแขนสั้น แบบหลากหลาย สวมหมวกซอเกาะหรือกปิเยาะห์สีขาว หากเป็นชายสูงอายุที่ผ่านการเข้าร่วมพิธีทางศาสนาในนครเมกกะจะสวมกปิเยาะห์แล้วใช้ผ้าโพกศีรษะคลุมทับ ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะ ผ้าทอพุมเรียง หรือผ้าถุงสำเร็จยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาวสีเดียวกับผ้าถุง มีทั้งแบบสวมทางศีรษะหรือผ่าหน้าติดกระดุม ตัวเสื้อทรงหลวมๆ คาดเข็มขัดโดยม้วนชายผ้าทับเข็มขัด และคลุมฮิญาบ

๕.๓ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

๕.๓.๑ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔)

๕.๓.๑.๑ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอจีน แขนสั้น ผ่าหน้าตลอดติดกระดุมจีน ไว้ผมสั้นเกรียนหรือผมรองทรง สวมเกี๊ยะไม้ ส่วนเด็กผู้หญิงนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วย ยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอจีนผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง ติดกระดุมจีนแขนระฆังยาวสามส่วน ไว้ผมยาวนิยมหวีผมแสกข้างและถักเปียหางเดี่ยว สวมเกี๊ยะไม้

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นยาวระดับเข่าหรือกางเกงขายาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อแขนสั้นหรือสามส่วน สวมถุงเท้ายาวปิดน่องและสวมรองเท้าผ้าใบ ส่วนเด็กผู้หญิงนุ่งกางเกงขาก๊วย ยาวสามส่วน สวมเสื้อคอจีนต่อตัดเย็บด้วยผ้าพื้นเนื้อดีหรือผ้าแพรลายดอก ไว้ผมยาวหวีผมแสกข้างและถักเป็นเปียหางเดี่ยว สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากหยก สวมถุงเท้ายาวปิดน่อง และสวมรองเท้าผ้าใบ

๕.๓.๑.๒ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มและชายผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงจีนยาวจรดข้อเท้าแบบเอวพับทบ สวมเสื้อคอจีน แขนยาวสามส่วน ผ่าหน้าตลอด ติดเชือกผ้า และมีกระเป๋าปะบริเวณชายเสื้อทั้งสองข้าง ไว้ผมสั้นรองทรงหรือผมสั้นเกรียน สวมเกี๊ยะไม่มีส้น ส่วนหญิงสาวนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อกี่เพ้ายาวระดับเข่าหรือยาวจรดข้อเท้า ไว้ผมยาวเกล้ามวยสูงหรือระดับกลางศีรษะ ใช้ปิ่นปักผม สวมเกี๊ยะไม้พื้นเรียบหรือมีส้น ส่วนหญิงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอจีนผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง แขนสามส่วน ไว้ผมยาวเกล้ามวยโดยหวีเสยไปด้านหลัง หรือ ไว้ผมสั้นติดกิ๊บหรือใช้หวีสับในขณะที่หญิงวัยกลางคนนิยมไว้ผมเปีย สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น หรือเกี๊ยะไม้แบบมีส้น

ในโอกาสพิเศษ ชายหนุ่มจนถึงชายวัยผู้ใหญ่ นิยมนุ่งกางเกงขายาวสีดำ สวม "เสื้อนอก" หรือเสื้อเชิ้ต ไว้ผมสั้นรองทรง ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีดำแบบมีเชือกผูก สวมเสื้อคอจีน ผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง แขนสามส่วน ทรงตรง ยาวพอคลุมสะโพก ไว้ผมยาวเกล้ามวยและเหน็บปิ่นปักผม และสวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น ตุ้มหูทองคำเป็นห่วงวงกลม หรือตุ้มหูหยก กำไลหยก และสวมเกี๊ยะมีส้น หรือสวมรองเท้าหุ้มส้น

๕.๓.๑.๓ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุนิยมกางเกงจีนสีดำยาวจรดเท้า สวมเสื้อคอจีน ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมจีน แขนยาวสามส่วน และมีกระเป๋าปะที่ชายเสื้อด้านล่างทั้งสองข้าง ไว้ผมสั้นรองทรงหรือผมสั้นเกรียน สวมเกี๊ยะ ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวสามส่วน สวมเสื้อกี่เพ้าตัวสั้นหรือยาวระดับเข่า ไว้ผมยาวถักเปีย ๑ หาง นิยมโกนไรผมให้หน้าผากกว้าง สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น

ในโอกาสพิเศษชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงจีนสีดำหรือกางเกงแพรยาวจรดเท้า สวมเสื้อคอจีน ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมจีน แขนยาวสามส่วน และมีกระเป๋าปะที่ชายเสื้อ ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีพื้น สวมเสื้อคอจีนผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง แขนสามส่วน ตัดเย็บด้วยผ้าแพร ไว้ผมยาวและเกล้ามวยต่ำ สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น หากเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่บรรพบุรุษมีการอพยพเข้ามาตั้งรกรากในเมืองไทยตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น นิยมแต่งกายแบบคนไทยพุทธโดยการนุ่งโจงกระเบน ห่มสไบพาดเฉียงสีอ่อน ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม และสวมรองเท้าแบบเปิดส้นที่บ่งบอกความเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนไว้

๕.๓.๒ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐)

๕.๓.๒.๑ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕- ๒๔๕๐

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายวัยทารกไม่สวมเสื้อผ้า แต่ใช้ผ้าอ้อมห่อหุ้มร่างกาย หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๔-๕ ขวบ นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีพื้น เอวรูดโดยใช้เชือกผ้า สวมเสื้อคอจีนสีพื้น แขนสั้น หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๖-๑๐ ขวบ นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นสีพื้น ยาวเหนือเข่า แบบติดกระดุมที่เป้ากางเกง สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้า ติดกระดุมพลาสติก สำหรับเด็กผู้ชายวัย ๑๐ ขวบขึ้นไป นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นสีพื้นเข้มยาวเหนือเข่าหรือยาวระดับเข่า เป็นกางเกงเอวรูดใช้เชือกผ้า สวมเสื้อกล้ามสีขาว ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๖-๑๒ ขวบ นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง สวมกำไลหยกเป็นเครื่องประดับติดตัว ไว้ผมยาวถักเปียหางเดี่ยว หรือไว้ผมสั้นแสกข้างติดกิ๊บ สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น หรือสวมเกี๊ยะไม้แบบมีส้น

ในโอกาสพิเศษต่างๆ เด็กผู้ชายวัย ๓-๔ ขวบ นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นสีพื้น สวมเสื้อคอกลมสีขาว แขนสั้นระดับศอกผ่าหน้าตลอด ตัดผมสั้น สวมถุงเท้ายาวปิดน่อง และสวมรองเท้าผ้าใบ หากเป็นเด็กโตนิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อคอจีนสีขาว แขนยาวจรดข้อมือ ผ่าหน้าติดกระดุม ไว้ผมสั้นรองทรงหรือผมสั้นเกรียน สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๓-๕ ขวบ นิยมนุ่งชุดแซก สวมถุงเท้าสีขาวยาวปิดน่อง และสวมรองเท้าหุ้มส้นแบบมีสายคาด หากเป็นเด็กผู้หญิงวัย ๖-๑๐ ขวบ นิยมนุ่งกระโปรงยาวระดับเข่าหรือยาวเลยเข่า และสวมเสื้อลายดอกแบบมีปก หรือสวมชุดแซกยาวระดับเข่า ไว้ผมบ๊อบสั้นอาจจะมีหรือไม่มีหน้าม้า สวมรองเท้าหุ้มส้นแบบธรรมดาและแบบมีสายคาด และสวมถุงเท้าสีขาวยาวถึงเข่า

ในช่วงสมัยรัฐนิยม เด็กหญิงวัย ๑๐ ขวบขึ้นไป หรือเด็กที่เริ่มย่างเข้าสู่วัยสาว เมื่อออกนอกบ้านจะต้องนุ่งผ้าถุง สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อคอกลมแขนสั้น ผ่าหน้าติดกระดุมเป๊ก อาจมีกระเป๋าตรงชายเสื้อทั้งสองข้าง สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้นหรือสวมเกี๊ยะไม้ หากไปโรงเรียนเด็กผู้หญิงจะนุ่งกางเกงขาก๊วยสีดำ ยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อสีขาวปกบัว แขนสั้น ไว้ผมยาวถักเปีย สวมรองเท้าผ้าใบและสวมถุงเท้า

๕.๓.๒.๒ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มนิยมนุ่งกางเกงเอวรูดขาสั้นระดับเข่า หรือกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อกล้าม เสื้อเชิ้ตแขนสั้น หรือเสื้อคอกลมแบบผ่าหน้าตลอด ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ช่วงหลังสงครามโลกนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น กางเกงขายาว หรือกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อคอกลมสีน้ำเงิน แขนสั้น ผ่าหน้าตลอด และใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว สวมรองเท้าผ้าใบหรือรองเท้ายางหุ้มส้นเพื่อออกไปทำงาน ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกับกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อคอจีนแบบผ่า

หน้าและป้ายไปด้านข้าง แขนสามส่วน สวมรองเท้าผ้าสีดำแบบเปิดส้น และสวมถุงเท้ายาวปิดน่อง ไว้ผมยาวเกล้ามวย หรือปล่อยผมแล้วใช้หวีสับขนาดใหญ่ นิยมสวมเครื่องประดับที่ทำจากหยก ต่อมาช่วงสมัยรัฐนิยมเปลี่ยนเป็นนุ่งผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อแบบต่างๆ เช่น เสื้อปกกล้วย ปกฮาวาย แบบผ่าหน้าตลอด หรือสวมเสื้อเอี๊ยม ไว้ผมบ๊อบสั้น สวมรองเท้าแตะคีบ

ในโอกาสพิเศษต่างๆ ชายหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงขายาวและสวมเสื้อคอจีนสีขาวแขนยาว ผ่าหน้าตลอดติดกระดุมจีน ไว้ผมสั้นรองนิยมหวีเสยและใส่น้ำมัน สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น ตั้งแต่สมัยรัฐนิยมเป็นต้นมา นิยมนุ่งกางเกงขายาว ทรงหลวมๆ คาดเข็มขัดหนัง สวมเสื้อเชิ้ตสีพื้นแขนสั้นปล่อยชายหรือสวมเสื้อสูทสากล และสวมรองเท้าหนังหุ้มส้นหรือรองเท้าผ้าใบ หากเป็นเจ้าบ่าวนิยมสวมกางเกงขายาวสีเดียวกับเสื้อสูทสากล ไว้ผมสั้นรองทรงใส่น้ำมันผม สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น ส่วนหญิงสาวในช่วงก่อนสมัยรัฐนิยม นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่องหรือยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอจีนสีขาวหรือผ้าแพรลายดอก แขนทรงกระบอกหรือแบบปล่ายแขนกว้างยาวสามส่วน ตัวเสื้อยาวคลุมสะโพก ไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำ นิยมหวีผมเสยไปด้านหลังหรือหวีผมแสกข้าง สวมเครื่องประดับที่ทำจากหยก สวมถุงเท้าสีขาวหรือสีดำยาวปิดน่องและสวมรองเท้าหุ้มส้นสีขาวหรือสีดำ ประมาณพ.ศ. ๒๔๘๑-๒๔๘๓ หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอกลม ปกฮาวาย ปกกล้วย แขนสั้น ผ่าหน้าหรือผ้าหลังติดกระดุมเป็ก ไว้ผมบ๊อบสั้น สวมรองเท้าแตะ ต่อมาในสมัยรัฐนิยมเปลี่ยนมานุ่งผ้าถุงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อตามสมัย เช่น เสื้อคอฮาวาย เสื้อแขนกุด หรือเสื้อแขนในตัว มีทั้งผ้าสีพื้นหรือมีลายดอกในตัว สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น กำไลเงินแบบเกลียวเชือก หรือสวมแหวนทองคำแบบเกลี้ยง ไว้ผมบ๊อบสั้น สวมหมวก สวมเกี๊ยะไม้หรือรองเท้าแตะแบบหนีบ ช่วง พ.ศ. ๒๔๘๕-๒๔๘๐ หญิงวัยผู้ใหญ่หันกลับมานุ่งกางเกงขาก๊วยคาดเข็มขัดแบบเดิม สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น สำหรับการแต่งกายของเจ้าสาวในช่วงนี้ นิยมนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้า แขนเสื้อยาวจรดข้อมือ ตัดเย็บด้วยผ้าสีชมพู ถือช่อดอกไม้ประดิษฐ์ที่ทำจากผ้าแก้ว ปล่อยผมและติดกิ๊บ สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น

๕.๓.๒.๓ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงเอวรูดขาสั้นเหนือเข่า หรือนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือเสื้อกุยเฮง ไว้ผมสั้นรองทรงหรือผมสั้นเกรียน และสวมรองเท้าแตะ เมื่อออกไปทำสวนนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นสีพื้นยาวประมาณเข่า สวมเสื้อม่อฮ่อม ใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว และสวมรองเท้าผ้าใบ หากออกไปทำธุระนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า สวมเสื้อยืดคอกลม แขนสั้น และสวมหมวกปีกกว้าง ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีดำ ยาวสามส่วน สวมเสื้อคอจีนสีดำ ผ่าหน้าและป้ายไปด้านข้าง แขนสามส่วน ตัวเสื้อยาวถึงน่อง ไว้ผมสั้นหรือผมยาวเกล้ามวย สวมเกี๊ยะไม้

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงขายาวและสวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือแขนยาว สวมรองเท้าหุ้มส้น ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีเข้ม ยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอจีน ผ่าหน้าและ

ป้ายไปด้านข้าง แขนสามส่วน ตัดเย็บด้วยผ้าแพรหรือผ้าพื้นเนื้อดี ไว้ผมสั้นแสกกลางหรือแสกข้าง หรือเกล้ามวย สวมเครื่องประดับที่ทำจากหยก เช่น แหวน กำไล สวมเกี๊ยะไม้แบบมีส้น

๕.๒.๓ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบนในยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕)

๕.๒.๓.๑การแต่งกายของเด็กชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าว ไทยตอนบนช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ในชีวิตประจำวัน เด็กวัยทารกห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าอ้อมที่ทำจากผ้าถุงผืนเก่ามีลักษณะเป็นผ้าผืนสามเหลี่ยมหรือผืนสี่เหลี่ยม ๒ ผืน วางซ้อนกัน เด็กผู้ชายวัย ๑-๒ ขวบ แขวนสายเอวห้อยลูกกระพรวน และสวมกำไลข้อมือหรือกำไลข้อเท้า สำหรับเด็กผู้ชายวัย ๒-๓ ขวบ นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นไม่ค่อยสวมเสื้อหรือสวมชุดเอี๊ยม และเด็กผู้ชายวัย ๕ ขวบขึ้นไป นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อจีน แขนสั้น ผ่าหน้า ติดกระดุมจีน หรือนุ่งกางเกงขาสั้น เอวยางยืด สวมเสื้อยืดคอกลม แบบสวมศีรษะหรือผ่าหน้าถึงกลางอกและติดกระดุม ๑-๒ เม็ด ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน สวมรองเท้าแตะแบบคีบ หากเป็นเด็กผู้หญิงวัย ๓-๕ นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีอ่อนๆ สวมเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้า หรือแบบสวมทางศีรษะ เด็กผู้หญิงวัย ๖ ขวบขึ้นไป นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า เอวยางยืด สวมเสื้อสีพื้นหรือลายดอกสีสดใส มีทั้งเสื้อปกอาวาย หรือเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้าติดกระดุม มีกระเป๋าที่ชายเสื้อทั้งสองข้าง ไว้ผมบ๊อบสั้นทรงนักเรียน สวมรองเท้าฟองน้ำแตะแบบหนีบ

ในโอกาสพิเศษต่างๆ เด็กผู้ชายวัย ๕ ขวบขึ้นไป นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นสีเข้มระดับเข่าซึ่งเป็นกางเกงเอวยางยืดหรือรูดซิปและติดตะขอด้านหน้า สวมเสื้อยืดคอกลมหรือสวมเสื้อมีปก แขนสั้นหรือแขนยาว โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง สวมรองเท้าผ้าใบ ปัจจุบันเด็กผู้ชายนิยมแต่งกายตามแบบสมัยนิยม กล่าวคือ นุ่งกางเกงขาสั้นหรือกางเกงขายาว สวมเสื้อยืดหรือเสื้อเชิ้ตลวดลายต่างๆ และสวมรองเท้าหุ้มส้น ไว้ผมสั้นเกรียนทรงนักเรียนหรือผมสั้นรองทรงสำหรับเด็ก ส่วนเด็กผู้หญิงนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นเอวยางยืดหรือนุ่งกระโปรงเอวจีบรูด ยาวพอคลุมเข่า สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น หรือชุดแซกยาวคลุมเข่า แขนตุ๊กตา อาจจะผ่าหน้าติดกระดุมตลอด สวมรองเท้าลำลอง เช่น รองเท้าเปิดส้น รองเท้าแบบมีสายพาด

๕.๓.๓.๒ การแต่งกายของวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า หรือนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง ไม่สวมเสื้อหรือสวมเสื้อกุยเฮงและเสื้อเชิ้ต ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะ หากไปทำสวน ไร่นา นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่องหรือกางเกงขายาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวที่ตัดเย็บด้วยผ้าดิบหรือผ้าฝ้าย สวมหมวกเปี้ยว สวมรองเท้าแตะแบบคีบ หญิงสาวนิยมนุ่งกระโปรงจีบรูด หรือกระโปรงย้วยยาวปิดเข่าหรือกางกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อเชิ้ต เสื้อกล้าม ไว้ผมบ๊อบสั้นหวีแสกข้าง สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๕ นิยมนุ่งกางเกงขายาว ปลายขากว้าง ติดซิป สวม

เสื้อคอกลม ผ่าหน้าตลอด และมีกระเป๋าที่ชายเสื้อทั้งสองข้าง ตัดผมซอยสั้นและติดกิ๊บ สวมรองเท้าส้นตึก สำหรับหญิงวัยผู้ใหญ่ ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๙-๒๕๑๐ นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่องหรือยาวจรดข้อเท้า แล้วคาดเข็มขัดทับ สวมเสื้อสีพื้นหรือมีลายดอก และมีปกเสื้อ เช่น คอฮาวาย คอกล้วย หรือสวมเสื้อแขนในตัว นิยมกำไลหยกและสวมแหวนเกลี้ยง ไว้ผมสั้น

ในโอกาสพิเศษ ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๓-๒๕๑๔ ชายหนุ่มนิยมนุ่งกางเกงขาเดฟยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อตัวใหญ่ๆ ทรงหลวมๆ ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๕ นิยมนุ่งกางเกงทรงม้อด (ขาบาน) สวมเสื้อรัดรูป และสวมรองเท้าส้นสูงหุ้มส้น ไว้ผมสั้นรองทรง ต่อมาช่วงพ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๒๐ นิยมแต่งกายตามแฟชั่นนิยม คือ แต่งกายด้วย ๕ ย. คือ นุ่งยีนส์ สะพายย่าม สวมเสื้อยืด ไว้ผมยาว และสวมรองเท้ายาง (รองเท้าแตะ) หลังจากนั้น ช่วงพ.ศ. ๒๕๒๑ - ๒๕๒๔ นิยมนุ่งกางเกงขาม้า สวมเสื้อเชิ้ตตัวเล็กค่อนข้างรัดรูป ชายเสื้อคอดเว้า ตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้นหรือผ้ามีลายดอก คาดเข็มขัดหนังขนาดใหญ่ สวมรองเท้าส้นสูง ๓-๔ นิ้ว ไว้ผมสั้นรองทรงและนิยมใส่น้ำมันที่ผม สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น และหากไปร่วมงาน เช่น งานแต่งงาน งานเลี้ยง นิยมนุ่งกางเกงสแล็กขายาว สีเข้มๆ เช่น ดำ กรมท่า น้ำตาล สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือเสื้อแขนยาวและผูกเนคไทลายสก็อตหรือลายไทยเส้นขนาดใหญ่ ช่วงพ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๒๖ ชายหนุ่มนิยมนุ่ง "กางเกงลุง" ซึ่งเป็นกางเกงสแล็คขายาว ทรงหลวมๆ และหากเป็นงานที่ค่อนข้างเป็นพิธีการนิยมนุ่งกางเกงสแล็คยาว สวมเสื้อสูทสากล หรือสวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือแขนยาว โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง สวมรองเท้าหนังหุ้มส้นหรือสวมรองเท้าผ้าใบ สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงาน เจ้าบ่าวนิยมนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้า สวมสูทสากลสีเข้ม ผูกเนคไท และบางช่วงนิยมเหน็บผ้าเช็ดหน้าไว้ที่กระเป๋าหน้าอก ไว้ผมสั้นรองทรงและนิยมใส่น้ำมันที่ผม สวมรองเท้าหุ้มส้น

ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษ ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๕ นิยมนุ่งกระโปรงบานสีพื้นยาวปิดเข่า สวมเสื้อคอวีหรือเสื้อคอฮาวายแขนสามส่วนหรือแบบไม่มีแขน ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมพลาสติก ตัวเสื้อทรงค่อนข้างเข้ารูป ไว้ผมบ๊อบสั้น โดยหวีแสกข้างไปข้างใดข้างหนึ่ง สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๑ นิยมนุ่งกางเกงขายาว และสวมเสื้อทรงเข้ารูป ยาวพอคลุมสะโพก เช่น เสื้อเชิ้ต เสื้อคอฮาวายแขนสั้น หรือเสื้อคอกลม สวมรองเท้าส้นตึก ต่อมา พ.ศ. ๒๕๑๕ นิยมนุ่งกระโปรงมินิสเกิร์ตหรือกระโปรงทรงเอ ยาวเหนือเข่าหรือยาวพอปิดหัวเข่า สวมเสื้อคอตั้ง ผ่าหน้าตลอด แขนยาวแบบแขนในตัว โดยสอดชายเสื้อไว้ในกระโปรง คาดเข็มขัดหนัง ไว้ผมสั้นหรือยาวประบ่า สวมรองเท้าคัทชู ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๙ หญิงวัยผู้ใหญ่ นิยมสวมชุดแซกที่มีกระโปรงบานๆ ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้ สวมรองเท้าส้นตึก หากเป็นวัยกลางคน นิยมนุ่งกางเกงแพรยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อแขนสั้น มีปก ผ่าหน้าตลอด เช่น เสื้อคอฮาวาย ผ่าหน้าตลอด แขนสั้น ทรงค่อนข้างเข้ารูปเล็กน้อย ไว้ผมยาว หรือผมสั้น หรือนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้า ทรงตรง สวมเสื้อแขนสั้น หรือเสื้อแขนกุด และมีคอเสื้อหลากหลาย เช่น คอกล้วยหอม คอฮาวาย เป็นต้น นิยมตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้น สวมเครื่องประดับต่างๆที่ทำจากทองคำหรือมุก เช่น ไว้ผมดัดหยิก สวมรองเท้าส้นสูง รองเท้าเปิดส้น หรือรองเท้าพื้นเตี้ยแบบมีสายไขว้พาด

สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงาน พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๘๔ เจ้าสาวนิยมสวมชุดแต่งงานที่เจ้าสาวนิยมสวมตัดเย็บชุดแซกยาว โดยกระโปรงยาวปิดเท้า เสื้อคอจีน ติดกระดุมจีน แขนทรงกระบอกยาวจรดข้อมือ ตัดเย็บด้วยผ้าแพรสีชมพูที่มีลวดลายในตัว สวมรองเท้าคัทชู ทำผมดัดหยิกเป็นลอนแล้วปล่อยยาว เหน็บผ้าคลุมผม ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๔ นิยมสวมชุดชุดราตรียาวปิดเท้า ที่มีเสื้อคอกลมกว้าง แขนเสื้อยาวจรดข้อมือ ปลายแขนบานเล็กน้อย นิยมตัดเย็บด้วยผ้าสีชมพู ทำผมเกล้ามวยสูง สวมร้องเท้าคัทชู ต่อมา ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๘ นิยมสวมชุดราตรียาวโดยมีชายกระโปรงยาวย้วยจนลากพื้น เสื้อคอกลม แขนเสื้อยาวประมาณศอก ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้สีขาวหรือสีชมพูอ่อน และมีผ้าคลุมผม ทำผมดัดหยิก ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๗-๒๕๑๘ เจ้าสาวนิยมนุ่งชุดราตรีสีขาวนวล ยาวกรอมเท้า แขนสั้น ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้ กระโปรงมีลักษณะเป็นชั้นๆ ไว้ผมดัดหยิกและปล่อยสยาย ติดดอกไม้ที่ผม สวมรองเท้าคัทชูสีขาว ช่วงพ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๒๖ นิยมสวมชุดราตรีสีขาวยาวย้วยลากพื้น แขนยาว สวมถุงมือ มีผ้าคลุมผม ถือช่อดอกไม้ สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ

๕.๓.๓.๓ การแต่งกายของวัยสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น เอวยางยืด เอวรูด เอวติดกระดุมหรือตะขอด้านหน้า หรือนุ่งกางเกงขาก๊วย หรือนุ่งกางเกงขายาวกรอมเท้า ไม่ค่อยสวมเสื้อ หรือหากสวมเสื้อนิยมสวมเสื้อกุยเฮง เสื้อกล้าม เสื้อยืดคอกลม หรือเสื้อเชิ้ตแขนสั้น ตามลำดับ ไว้ผมสั้นเกรียน หรือผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะแบบคีบ ส่วนหญิงสูงอายุส่วนใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวระดับแข้งหรือยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้า แขนสามส่วน ไว้ผมยาวเกล้ามวย เหน็บปิ่น โดยอาจจะพบหญิงสูงอายุนุ่งผ้าถุง หรือนุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อเอี๊ยม หรือสวมเสื้อชั้นในบ้าง

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น ไว้ผมสั้นเกรียนหรือไว้ผมสั้นรองทรง นิยมสวมนาฬิกาข้อมือ และสวมรองเท้าผ้าใบหรือรองเท้าแตะแบบสุภาพ หากเป็นงานที่เป็นทางการ นิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมสูทสากล โดยอาจจะผูกเนคไท หวีผมเรียบและทาน้ำมันสวมรองเท้าหุ้มส้น ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้าเสื้อแขนกระบอกยาวสามส่วน ซึ่งตัดเย็บด้วยผ้าแพร สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากหยกหรือทองคำ ไว้ผมยาวเกล้ามวย และสวมรองเท้าเปิดส้น หญิงสูงอายุในปัจจุบันเมื่อไปงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมแต่งกายนุ่งกระโปรง หรือผ้าถุงสำเร็จ สวมเสื้อแขนสั้น คอกลมกว้าง หรือแบบมีปก ตัดผมสั้นหรือดัดหยิก สวมรองเท้าส้นเตี้ยที่ค่อนข้างสุภาพ

๕.๔ รูปแบบการแต่งกายของกลุ่มชาวไทยพุทธในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

๕.๔.๑ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๕ - ๒๔๗๔)

๕.๔.๑.๑ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ.๒๔๔๕ - ๒๔๗๔

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายวัย ๑-๕ ขวบ ไม่สวมใส่เสื้อผ้า แต่แขวน "สายเอว" ที่ร้อยหัวไพรหรือขมิ้นชันแห้ง ส่วนเด็กผู้ชายวัย ๖-๑๒ ขวบ นิยมนุ่งโจงกระเบนหรือนุ่งผ้าลอยชาย ไม่สวมเสื้อ หรือสวมเสื้อคอกลม แขนสั้น ผ่าหน้าถึงกลางอกหรือแบบสวมทางศีรษะ ไว้ผมแกละ ผมจุก หรือผมสั้นเกรียน ไม่สวมรองเท้า ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๑-๕ ขวบ เมื่ออยู่กับบ้านจะนุ่งปิ้งที่ทำจากเงิน นาก หรือกะลามะพร้าว หากเป็นเด็กผู้หญิงวัย ๖-๑๒ ขวบ นิยมนุ่งผ้าถุงหรือนุ่งโจงกระเบนสีเข้ม ไม่สวมเสื้อหรือสวมเสื้อคอกระเช้า ไว้ผมจุกเหน็บปิ่นเงิน ปิ่นทอง หรือปิ่นที่ทำจากเขาสัตว์ เครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ เช่น กำไลข้อมือ และกำไลข้อเท้า และไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายนิยมนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าทอมือสีเข้ม หรือนุ่งกางเกงขายาวซึ่งเป็นกางเกงจีนตัดเย็บด้วยผ้าพื้นสีเข้มๆ สวมเสื้อคอกลมสีขาว ผ่าหน้าถึงกลางอก แขนสั้นระดับข้อศอก โดยสอดชายเสื้อไว้ในโจงกระเบน/กางเกง คาดสะเอวด้วยเชือกผ้า ไว้ผมสั้นเกรียน ผมแกละ หรือผมเปีย และไม่สวมรองเท้า ส่วนเด็กผู้หญิงนิยมนุ่งโจงกระเบนสีเข้ม สวมเสื้อคอกระเช้าหรือเสื้อคอกลมกว้างแบบสวมศีรษะ แขนกุด โดยสอดชายเสื้อไว้ในโจงกระเบนแล้วคาดขัดเงิน ทอง หรือ นาก แล้วแต่ฐานะ สวมเครื่องประดับทองคำ ได้แก่ กำไลทอง สร้อยคอทอง กำไลข้อเท้า เป็นต้น ไว้ผมจุกเหน็บปิ่น ไว้ผมยาวปล่อยตรง หรือผมสั้น ไม่สวมรองเท้า

๕.๔.๑.๒ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ.๒๔๔๕-๒๔๗๔

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยม "นุ่งผ้าเลื้อยชาย" บางท้องที่เรียกว่า "นุ่งฉัดชาย" ซึ่งเป็นผ้าทอมือสีเข้ม ไม่สวมเสื้อ ไว้ผมสั้นรองทรง และไม่สวมรองเท้า ส่วนหญิงสาวและหญิงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโจงกระเบน คาดผ้าแถบ หากเป็นหญิงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อาจจะนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า ไว้ผมสั้นทรงดอกกระทุ่ม ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษต่างๆ หากเป็นข้าราชการชาย นิยมนุ่งผ้าม่วง สวมเสื้อราชปะแตน สวมถุงเท้าสีขาวหรือสียาวคลุมน่องดำ สวมรองเท้าหุ้มส้นสีขาวหรือสีดำ สวมหมวกกะโล่สีขาว หากเป็นราษฎรทั่วไป นิยมนุ่งโจงกระเบนสีพื้นเข้ม สวมเสื้อคอกลม หรือคอวี แบบสวมทางศีรษะ หรือผ่าหน้าตลอด ไว้ผมสั้นรองทรง ไม่สวมรองเท้า ส่วน หญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโจงกระเบนสีพื้นเข้ม เช่น สีน้ำตาล สีม่วง สีกรมท่า สวมเสื้อคอจีนหรือคอกลมปิดคอ ผ่าหน้าติดกระดุม แขนยาวจรดข้อมือ ตัวเสื้อค่อนข้างเข้ารูป ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นหรือผ้าฉลุลายสีขาว โดยสวมเสื้อปล่อยชายแล้วรัดเข็มขัดเงินหรือนาก โดยอาจห่มสไบหรือใช้ผ้าคล้องคอ ไว้ผมสั้นรองทรง ไม่สวมรองเท้า

๕.๔.๑.๓ การแต่งกายของ ชาวไทยพุทธวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุนิยมนุ่งโสร่งลายตาหมากรุก ทำชายพกขนาดใหญ่ ใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า และหากไปทำสวน ไร่ นา นิยมใช้ผ้าขาวม้าโพกศีรษะหรือคาดสะเอว ไว้ผมสั้นเกรียนหรือไว้ผมสั้นรองทรง ไม่สวมรองเท้า ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าถุงซึ่งเป็นผ้าทอมือสีพื้นเข้ม หรือนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะซึ่งพบมากในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น แถบอำเภอไทรบุรี จังหวัดยะลา โดยนุ่งแบบป้ายข้าง และคาดผ้าแถบสีเย็นตา คาดเข็มขัดเงิน ทองคำ หรือนาก โดยม้วนชายผ้าปิดทับเข็มขัด ไว้ผมสั้นรองทรง ทรงดอกกระทุ่ม หรือไว้ผมยาวแล้วเกล้ามวยต่ำ สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น สร้อยสามกษัตริย์ ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษต่างๆ ชายสูงอายุนิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้าแบบทำชายพกด้านหน้าลำตัว สวมเสื้อกุยเฮงหรือเสื้อแขนสั้นคอกลมแบบสวมทางศีรษะได้ และใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า ไว้ผมสั้นเกรียนหรือผมสั้นรองทรง ไม่สวมรองเท้า ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อแขนกระบอกสีขาว ห่มผ้าสไบเฉียงสีขาว หากไปทำบุญที่วัด นิยมสวมเสื้อคอกลม แขนสามส่วนหรือยาวเลยข้อศอก ผ่าหน้าตลอด หรือแบบสวมทางศีรษะ แล้วห่มสไบ ไว้ผมทรงดอกกระทุ่ม และยังไม่สวมรองเท้า

๕.๔.๒ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างในยุคเปลี่ยนแปลงปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐)

๕.๔.๒.๑ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๐

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายวัย ๑-๓ ขวบ แขวนสายเอวร้อยหัวไพลหรือขมิ้นชันแห้ง หรือแขวนสายเอวที่ทำจากโลหะ เช่น เงิน หรือนาก ห้อยลูกกระพรวน หรือจี้รูปสัตว์ต่างๆ ไว้ผมแกละ หากเป็นเด็กโตจะนุ่งผ้าขาวม้าลอยชาย นุ่งโสร่ง หรือนุ่งกางเกงขาสั้น แบบติดตะขอด้านหน้า ทรงหลวมๆ สีเข้ม ยาวเหนือเข่า หรือยาวระดับเข่า สวมเสื้อคอกลม คอวี ผ่าหน้าถึงกลางอกหรือผ่าหน้าตลอด ไม่ค่อยสวมรองเท้า หรือสวมรองเท้าแตะคีบ ส่วนเด็กผู้หญิงไทยพุทธวัย ๑-๕ ขวบ จะนุ่งจะปิ้งซึ่งทำจากทอง เงิน และนาก ไว้ผมบ๊อบสั้น ไม่สวมรองเท้า หากเป็นเด็กโตนิยมนุ่งผ้าถุงแบบพัน ยาวระดับเข่า เหน็บชายผ้าที่เอวด้านข้าง ไว้ผมบ๊อบสั้น ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายวัย ๑-๓ ขวบ แต่งกายเหมือนกับอยู่บ้าน เพียงแต่พิถีพิถันกว่า มีการสวมเครื่องประดับ เช่น กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า และสร้อยคอ เป็นต้น หากเป็นเด็กโตนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น ยาวระดับเข่า หรือยาวเหนือเข่า เป็นกางเกงแบบผ่าหน้า ติดกระดุมที่เอว สวมเสื้อแขนสั้น เช่น เสื้อเชิ้ตหรือเสื้อคอกลม หากเป็นเด็กในเมืองนิยมนุ่งกางเกงกับเสื้อที่เข้าชุดกัน สวมรองแตะหรือรองเท้าหุ้มส้น อาจสวมถุงเท้ายาวคลุมน่อง ส่วนเด็กผู้หญิงนิยมนุ่งผ้าถุงหรือผ้าซิ่น แบบป้ายข้าง สวมเสื้อคอกลมหรือคอวี แขนสั้น แบบสวมทางศีรษะ ตัดเย็บจากผ้าพื้นสีต่างๆ สวมกำไลข้อมือทำจาก เงิน

ทองคำ หรือ นาก ไว้ผมบ๊อบสั้น ไม่สวมรองเท้า หากไปโรงเรียนจะนุ่งผ้าถุงพื้นสีดำ น้ำเงิน หรือ กรมท่า สวมเสื้อปกทหารเรือสีขาว แขนตุ๊กตา ต่อมาเปลี่ยนมานุ่งกระโปรงจีบ และเริ่มมีหูกระต่าย และสวมรองเท้านักเรียนแบบมีสายคาด ไว้ผมบ๊อบสั้น และสวมรองหุ้มส้นสีขาว โดยในช่วงสมัยจอมพลป. พิบูลสงคราม เด็กนักเรียนหญิงจะสวมหมวกกะโล่สีขาว

๕.๔.๒.๒ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ.๒๔๓๕-๒๔๕๐

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งโสร่งยาวเลยเข่าเล็กน้อย โดยทำชายพกไว้ด้านหน้าลำตัว และในช่วงสมัยจอมพลป. พิบูลสงครามชายในชุมชนเมืองนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นเหนือเข่า ไม่สวมเสื้อ หรืออาจจะสวมเสื้อคอวีหรือคอกลมสีขาวที่ผ่าหน้าถึงกลางอก แขนสามส่วนหรือระดับข้อศอก นิยมแขวนตะกรุดที่สะเอวเพื่อใช้เป็นเครื่องรางของขลัง และหากออกนอกบ้านนิยมเหน็บกริชที่เอว ไว้ผมสั้นรองทรงหรือไว้ผมสั้นเกรียน สวมรองเท้าแตะ ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทนิยมนุ่งผ้าซิ่น ผ้าถุงสีพื้นเข้ม ผ้าถุงลายไทย และผ้าปาเต๊ะโดยเฉพาะสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนุ่งแบบป้ายข้าง และอาจจะคาดเข็มขัดโดยม้วนชายผ้าปิดคลุมเข็มขัด สวมเสื้อที่เรียกว่า "เสื้อชั้นใน" หรือสวมเสื้อคอแบบต่างๆ แขนในตัว หรือแขนตุ๊กตา ตัดเย็บด้วยผ้าชีฟอง ผ้าป่าน ผ้าแพร หรือ ผ้ามัสลิน หรือสวมเสื้อคอกระเช้า หากเป็นหญิงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อาจนุ่งผ้าพันหรือนุ่งกางเกง เช่น กางเกงขาสามส่วน ขาห้าส่วน หรือนุ่งกระโปรงทรงเอที่เย็บต่อเป็นชั้นๆ ยาวปิดเข่า สวมเสื้อเชิ้ตขนาดพอดีตัว สำหรับผมของหญิงไทยพุทธนิยมไว้ผมดัดหยิกสั้นหรือยาวประบ่า หรือยาวระดับติ่งหู สวมรองเท้าแตะคีบ

ในโอกาสพิเศษ ช่วงก่อนยุคสมัยรัฐนิยมชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบชนบทนิยมนุ่งโจงกระเบนหรือนุ่งโสร่งแบบเกี่ยวคอไก่ ยาวกลางแข้ง ไม่สวมเสื้อ หรือสวมเสื้อกุยเฮงสีขาวหรือสีน้ำตาลอ่อน คาดผ้าขาวม้า ชายวัยกลางคนนิยมใช้ผ้าขาวม้าพาดที่บ่า ๑ ผืน ไว้ผมสั้นรองทรง หรือโกนหัวเกลี้ยง ไม่สวมรองเท้าหรือสวมรองเท้าแตะคีบ หากเป็นชายในชุมชนเมืองนิยมนุ่งกางเกงไทยสวมเสื้อเชิ้ตสีกากีหรือสวมเสื้อเชิ้ตสีขาวที่ตัดเย็บด้วย "ผ้าขาวริมเขียว" (ผ้าโทเร) หรือสวม "เสื้อเขียวเฒ่า" โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกงหรือปล่อยชาย คาดเข็มขัดหนังหัวสี่เหลี่ยมที่มีเส้นขนาดใหญ่ หรือคาดผ้าขาวม้า ไว้ผมสั้นรองทรงโดยนิยมทาน้ำมันที่ผมแล้วหวีผมให้เสยไปด้านหลัง สวมรองเท้าแตะ ต่อมาในสมัยรัฐนิยม ชายไทยนิยมแต่งกายแบบสากลมากขึ้น โดยชายในชุมชนเมืองนิยมนุ่งกางเกงไทยหรือนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อที่ติดกระดุมเรียบร้อย เช่น สวมเสื้อราชปะแตน เสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือแขนยาว โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัด สวมหมวก เช่น หมวกกะโล่ ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าหุ้มส้น/ผ้าใบ หากเป็นชายในแถบชนบทนิยมนุ่งกางเกงไทยหรือนุ่งกางเกงสนับเพลา ซึ่งมีลักษณะคล้ายกางเกงแพรยาวกลางแข้ง สวมเสื้อกุยเฮง และใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวเหมือนกับขณะอยู่กับบ้าน ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะคีบ สำหรับการแต่งกายของเจ้าบ่าวตั้งแต่สมัยรัฐนิยมเป็นต้นมา นิยมแต่งกายด้วยชุดสูทสากลสีอ่อน ผูกเนคไท เหน็บดอกไม้สดที่หน้าอกด้านซ้าย ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้า

หนังหุ้มส้น ส่วนการแต่งกายของหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ในชุมชนชนบท ในช่วงสมัยรัฐนิยม เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษ นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้มยาวกรอมเท้าหรือยาวระดับแข้งแบบป้ายข้าง คาดเข็มขัดเงินหรือนากโดยม้วนชายผ้าปิดคลุมเข็มขัด หรือใช้เชือกผ้ารัดเอวแทน สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น แบบผ่าหน้าตลอดและติดกระดุม ไว้ผมยาวเกล้ามวยหรือไว้ผมบ๊อบสั้น สวมเครื่องประดับต่างๆ ตามฐานะ หากเป็นหญิงในชุมชนเมืองนิยมนุ่งผ้าถุงหรือนุ่งกระโปรงยาวเลยเข่า สวมเสื้อแบบต่างๆ เช่น สวมเสื้อคอกลม แขนกระบอกยาวสามส่วน หรือยาวจรดข้อมือ ผ่าหน้าติดกระดุม หรือสวมเสื้อคอกลม คอวี แขนสั้นเหนือข้อศอก ผ่าหน้าตลอด ตัวเสื้อเข้ารูปตัดเย็บด้วยผ้าสีเข้มหรือผ้าลายดอก ไว้ผมยาว สวมรองเท้าหุ้มส้น สวมหมวกปีกกว้างหรือสวมหมวกกะโล่สีขาว ในพิธีแต่งงานเจ้าสาวจะนุ่งผ้าถุงสีอ่อนซึ่งมีสีเดียวกับเสื้อ เช่น สีครีม หรือชมพูอ่อน และสวมเสื้อคอตั้ง แขนทรงกระบอก ยาวจรดข้อมือ ตัวเสื้อทรงเข้ารูป ผ่าหน้า ติดกระดุม ชายเสื้อยาวพอเลยสะเอว คาดเข็มขัดเงินหรือนาก สวมเครื่องประดับต่างๆที่ทำจากทองคำแล้วแต่ฐานะ ผมปล่อยธรรมดา สวมรองเท้าหุ้มส้นแบบส้นเตี้ย ต่อมานิยมนุ่งชุดราตรียาวทรงเข้ารูป ยาวระดับเข่าหรือพอเลยเข่า สวมเสื้อจีบรูดติดระบายลูกไม้พับเป็นจีบเรียงซ้อนกัน ตัวเสื้อทรงเข้ารูป ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้ ไว้ผมดัดเป็นลอนยาวประบ่า ทัดดอกไม้ที่หู สวมรองเท้าส้นตึกแบบมีสายรัดที่ข้อเท้า ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๐ เป็นต้นมานิยมนุ่งชุดตามสากลนิยม กล่าวคือ นุ่งชุดราตรีสีขาวยาวกรอมเท้า (ไม่ใส่สุ่ม) เสื้อคอกลมกว้าง แขนยาวจรดข้อมือ ตัดเย็บด้วยผ้าชีฟอง ติดดอกไม้สดที่หน้าอกด้านซ้าย เหน็บผ้าคลุมผมด้านหลัง สวมรองเท้าหุ้มส้น และถือช่อดอกไม้สด

๕.๔.๒.๓ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุในแถบชุมชนชนบทนิยมนุ่งโสร่งยาวกลางแข้ง ทำชายพกขนาดใหญ่ หรือนุ่งกางเกงขาสั้นเหนือเข่า ไม่ค่อยสวมเสื้อ นิยมไว้ผมสั้นเกรียน และหากออกไปทำสวน ไร่ นา นิยมโพกศีรษะด้วยผ้าขาวม้า ชายสูงอายุชุมชนเมืองนิยมนุ่งกางเกงแพร สวมเสื้อกุยเฮง ไว้ผมสั้นเกรียน สวมรองเท้าแตะ ส่วนหญิงสูงอายุช่วงก่อนสมัยรัฐนิยมยังคงนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าพื้นสีเข้ม และเริ่มนุ่งผ้าถุงสีเข้ม เช่น สีดำ หรือสีน้ำตาล แบบป้ายข้าง ยาวกลางแข้ง คาดเข็มเงินเส้นเล็กๆ โดยดึงชายผ้าปิดคลุมเข็มขัด สวมเสื้อชั้นในซึ่งเป็นสายเดี่ยว ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุม ๔ เม็ด มีกระเป๋าที่ชายเสื้อทั้งสองข้าง หรือคาดผ้าแถบด้วยผ้าพื้น ผ้าแพร หรือผ้าตา หรือสวมเสื้อคอกระเช้าสีขาว สงขลาเรียกว่า "เสื้อคอบ่า" หากไปทำธุระนอกบ้านนิยมสวมเสื้อตัวนอกทับเสื้อคอกระเช้าอีกครั้ง หญิงสูงอายุนิยมไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำ ผมทรงดอกกระทุ่ม หรือรองทรงกราย ต่อมาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นภาวะที่ขาดแคลนเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่มจึงฉีกผ้าโจงกระเบนเพื่อทำผ้าถุงได้ ๒ ผืน ประกอบกับช่วงสมัยรัฐนิยมรณรงค์ให้ผู้หญิงนุ่งผ้าถุงหรือกระโปรง ทำให้พบหญิงสูงอายุนุ่งโจงกระเบนน้อยลง

ในโอกาสพิเศษต่างๆ ชายสูงอายุในแถบชนบท นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น และคาดผ้าขาวม้าที่เอว หรือนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อกุยเฮง ใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า หากเป็นชายสูงอายุในชุมชนเมืองนิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น หรือเสื้อเชิ้ตแขนยาว ไว้ผม

สั้นเกรียนหรือผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าผ้าใบหรือรองเท้าแตะแบบเปิดส้น ส่วนหญิงสูงอายุในช่วงก่อนสมัยรัฐนิยมยังคงพบการนุ่งโจงกระเบนสีพื้น ผ้าถุงสีดำ หรือผ้าลายไทยยาวกรอมเท้า หรือยาวครึ่งน่อง โดยนุ่งแบบป้ายข้าง และเริ่มนุ่งผ้าถุงแพร่หลายในช่วงสมัยรัฐนิยม คาดเข็มขัดเงินหรือนากและม้วนชายผ้าปิดคลุมเข็มขัด สวมเสื้อคอตั้งหรือเสื้อคอกลมสีขาว คอวี คอยู หรือเสื้อมีปก ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมโลหะหรือกระดุมพลาสติก แขนสั้นพอคลุมข้อศอกตัวเสื้อยาวพอคลุมสะโพก และมีกระเป๋าที่ริมชายเสื้อห่มพาดเฉียง นิยมพกผ้าเช็ดหน้าไว้ซับน้ำหมาก ไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำเหน็บดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม หรือไว้ผมสั้นรองทรงใส่น้ำมันมะพร้าว สวมเครื่องประดับทองคำ เช่น ตุ้มหูเสียบ สร้อยคอ หรือสร้อยสามกษัตริย์ห้อยจี้พระ สวมรองเท้าแตะ เช่น รองเท้าแตะแบบคีบ

๕.๔.๓ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยในยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๔๘)

๕.๔.๓.๑ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ.๒๔๘๑-๒๕๔๘

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายวัย ๑-๓ ขวบ แขวนสายเอวร้อยหัวไพลหรือขมิ้นชันแห้ง หรือแขวนสายเอวที่ทำจากโลหะ เช่น เงิน หรือนาก ห้อยลูกกระพรวน หรือจี้รูปสัตว์ต่างๆ หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๓ - ๖ ขวบ นิยมนุ่งกางเกงขาสั้นหรือกางเกงขายาว สวมเสื้อคอกลม เสื้อกล้ามหรือเสื้อยืดคอกลมลายการ์ตูน แขนสั้น ไว้ผมสั้นทรงนักเรียนชาย ส่วนเด็กผู้หญิงวัยทารกจะห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าถุงผืนเก่าของพ่อแม่ ต่อมาพัฒนาเป็นการใช้ผ้าอ้อมสำเร็จรูป เด็กผู้หญิงวัย ๑-๓ ขวบอาจพบการนุ่งตะปึ้ง แต่ค่อนข้างน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับอดีต และเริ่มหายไปเมื่อประมาณ ๕๐ ปี ที่ผ่านมา เด็กเล็กๆ นิยมนุ่งกระโปรงจีบหรือบานย้วยระดับเข่า หรือนุ่งกางเกงขาสั้น สวมเสื้อคอกลม แขนสั้น หรือแขนกุด ตัดเย็บด้วยผ้าพื้นหรือผ้ามีลวดลาย โดยปัจจุบันหันมาใช้ชุดสำเร็จรูปมากกว่าการเย็บให้ลูกใช้สวมใส่ สวมรองเท้าแตะตามแฟชั่นของเด็ก

ในโอกาสพิเศษ ช่วงประมาณพ.ศ. ๒๕๐๐ เด็กนักเรียนชายเมื่อไปโรงเรียนจะนุ่งกางเกงสีกากียาวเหนือเข่า สวมเสื้อเชิ้ตสีขาวแขนสั้นเหนือข้อศอก สอดชายเสื้อไว้ในกางเกง อาจจะคาดหรือไม่คาดเข็มขัด ไว้ผมสั้นทรงนักเรียนชาย และไม่สวมรองเท้า สำหรับชุดแต่งกายของนักเรียนชายมีทั้งกางเกง สีดำ สีน้ำเงิน หรือสีกากี ยาวระดับเข่าหรือยาวเหนือเข่า สวมเสื้อเชิ้ต แขนสั้น มีกระเป๋าปะที่หน้าอกสองข้าง โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัดนักเรียน ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน โดยช่วงพ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๐๐ ยังไม่ค่อยสวมรองเท้าโดยเฉพาะนักเรียนในแถบชนบท ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๑-๓ ขวบ นิยมนุ่งกางเกงขายาว ทรงหลวมๆ สวมเสื้อคอกลมกว้างแบบสวมทางศีรษะ แขนกุดธรรมดา หรือแบบผูกโบว์ หรือเสื้อคอกระเช้าสำหรับเด็ก นิยมตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้หรือผ้าพื้นปักผ้าลูกไม้ ต่อมานิยมนุ่งกระโปรงและสวมเสื้อที่เข้าชุดกัน เช่น เสื้อปกบัว แขนตุ๊กตา หรือนุ่งชุดแซก สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น สร้อยคอ กำไลข้อมือ ไว้ผมสั้น สำหรับเด็กโตนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นทรงกระบอกสีเข้ม ยาวเหนือเข่า สวมเสื้อยืดคอกลม แขนกุด ไว้ผมสั้นทรงนักเรียนและติดกิ๊บเพื่อความสวยงาม สวมรองเท้าแตะ หรือ

รองเท้าหุ้มส้น หากเป็นชุดนักเรียนหญิงแต่เดิมใช้การนุ่งผ้าถุงพื้นสีดำ สวมเสื้อแขนในตัว เสื้อคอกลม หรือคอวี แขนสั้น เนื่องจากยังไม่มีกฎเคร่งครัด และเริ่มสวมใส่ชุดนักเรียนภายหลังมีประกาศการแต่งกายชุดนักเรียน

๕.๔.๓.๒ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วง พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๔๕

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นเหนือเข่าสีกากีหรือสีกรมท่า ไม่สวมเสื้อ หรือสวมเสื้อยืดคอกลมแขนสั้น หากเป็นชายวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงสแล็กสีเข้มยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อกล้าม เสื้อยืด หรือเสื้อเชิ้ตแขนสั้น และอาจใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะหากออกไปทำสวน ไร่ นา นิยมนุ่งเฉพาะกางเกงขาสั้น ไม่สวมเสื้อ ใช้ผ้าขาวม้าสีแดงคาดสะเอว และสวมหมวกกันแดดกันฝน ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งผ้าถุงสีเข้ม ผ้าถุงดำ หรือผ้าซิ่น ยาวกลางแข้ง คาดเข็มขัดโดยม้วนชายผ้าปิดคลุมเข็มขัด สวมเสื้อสีพื้นหรือมีลวดลาย เช่น เสื้อคอสี่เหลี่ยมหรือคอวี แขนสั้น แขนกุด หรือแขนในตัว และสวมเสื้อเชิ้ตหรือสวมเสื้อปกบัว แขนตุ๊กตาขนาดพอดีตัว ไว้ผมดัดหยิกยาวประบ่า หรือไว้ผมสั้นดัดหยิกโดยเฉพาะหญิงวัยผู้ใหญ่ สวมรองเท้าแตะ

ในโอกาสพิเศษ ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ นิยมแต่งกายตามแบบสากลนิยม คือ นุ่งกางเกงสแล็กสีเข้ม สีที่นิยม ได้แก่ สีน้ำตาลเข้ม สีกากี สีดำ สีกรมท่า สวมเสื้อเชิ้ตสีอ่อนๆ หรือเสื้อมีลวดลาย แขนสั้น โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัดหนังสีดำหรือสีน้ำตาล หรือสวมเสื้อแบบปล่อยชาย ไว้ผมรองทรง สวมรองเท้าหนังหุ้มส้นสีดำหรือรองเท้าแตะแบบสุภาพ ช่วง พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๕ นิยมนุ่งกางเกงขาม้า กางเกงทรงม้อท และทรงเดฟ สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น ทรงพอดีตัว สอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัดหนังสีดำเส้นขนาดใหญ่ ไว้ผมรองทรงและไว้จอนหนาๆ โดยใส่น้ำมันที่ผมและหวีผมเสยขึ้นไปด้านบน สวมรองเท้าหุ้มส้นปลายแหลม ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกระโปรงกับเสื้อเข้าชุดกัน ช่วงพ.ศ. ๒๔๘๕-๒๔๘๘ นิยมนุ่งกระโปรงนิวลุค กระโปรง ๑๖ ชิ้น หรือกระโปรง ๓ ชิ้น ยาวปิดเข่าหรือยาวกลางแข้ง สวมเสื้อคอกลม คอวี หรือคอแบบจีบรูด หรือปกบัว แขนตุ๊กตา ตัดเย็บด้วยผ้าชีฟอง คาดเข็มขัดผ้าพลาสติกที่เข้ากับชุด สวมเครื่องประดับ เช่น สร้อยคอห้อยจี้แบบต่างๆ หรือสวมสร้อยลูกปัด สร้อยข้อมือ และนาฬิกาข้อมือ ไว้ผมสั้นดัดหยิก ติดกิ๊บทั้งสองข้าง สวมรองเท้ารัดส้นหรือสวมรองเท้าคัทชู ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๑ เป็นต้นมา นิยมนุ่งกางเกงขาสามส่วน หรือนุ่งกระโปรงบานย้วยยาวระดับเข่า สวมเสื้อแขนสั้น เช่น เสื้อปกฮาวายหรือเสื้อเชิ้ต ตัวเสื้อยาวปิดสะโพก และคาดเข็มขัดหรือผูกโบว์ หรือสวมเสื้อคอตั้งที่ติดกระดุมที่คอเสื้อด้านหลัง ทรงหลวมๆ และเย็บกุ๋นที่ชายเสื้อ หรือสวมเสื้อปกฮาวาย แขนตุ๊กตา โดยสอดชายเสื้อไว้ในกระโปรง นิยมไว้ผมดัดหยิกสั้น สวมรองเท้าแตะ ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๓ หญิงสาวนิยมนุ่งชุดแซกสั้นเหนือเข่า คาดเข็มขัดหลวมๆ สวมถุงน่องและสวมรองเท้าคัทชูหรือรองเท้าส้นตึกที่มีความสูง ประมาณ ๓-๔ นิ้ว ไว้ผมยาวและติดกิ๊บ นิยมถือกระเป๋า เช่น กระเป๋าหิ้วหรือกระเป๋าสะพายหากเป็นหญิงวัยผู้ใหญ่ หากเป็นหญิงวัยผู้ใหญ่นิยมกระโปรงแซกยาวตัดเย็บจากผ้าชีฟองหรือผ้าลูกไม้หลากสี ไว้ผมเกล้ามวยขนาดใหญ่หรือเกล้ามวยแล้วทำเป็นช่อ สวม

เครื่องประดับ เช่น สวมต่างหูพลาสติกขนาดใหญ่สวมเครื่องประดับเจำพวกกำไลข้อมือ และสวมรองเท้าส้นตึกหรือรองเท้าคัทชู ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๘ นิยมนุ่งกางเกงขาเหยียบ สวมเสื้อเชิ้ตพอดีตัว ไว้ผมยาวดัดเป็นลอนใหญ่ๆ สวมรองเท้าแตะส้นตึก ต่อมาช่วง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๓ นิยมนุ่งกางเกงขาบานสวมเสื้อยืดหรือสวมเสื้อเชิ้ตเข้ารูปสีฉูดฉาด

๕.๔.๓.๓ การแต่งกายของชาวไทยพุทธวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงเอวรูดขาสั้นเหนือเข่าจนถึงยาวระดับเข่าหรือนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า โดยใช้วิธีนุ่งป้ายข้าง หรือนุ่งโสร่งแบบทำชายพก ไม่สวมเสื้อ ใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวหรือพาดบ่า หรืออาจจะสวมเสื้อกล้าม เสื้อแขนสั้น เช่น เสื้อยืดคอกลมสีขาว เสื้อเชิ้ต ไว้ผมสั้นรองทรง หากออกไปทำสวนไร่นา นิยมนุ่งผ้าถุงสีน้ำตาลหรือนุ่งโสร่ง ยาวระดับเข่าหรือพอปิดเข่าสวมเสื้อคอกลม แขนยาว ส่วนใหญ่เป็นเสื้อสีน้ำเงิน ไม่ติดกระดุมเสื้อ และใช้ขาวม้าคล้องคอและโพกศีรษะ ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าถุงลายไทย ผ้าถุงปาเต๊ะ หรือผ้าซิ่น ยาวกลางแข้ง โดยนุ่งแบบป้ายข้าง โดยอาจจะคาดเข็มขัดและม้วนชายผ้าปิดคลุมเข็มขัด สวมเสื้อคอกระเช้า สวมเสื้อมีปก แขนสั้น ผ่าหน้าตลอด ซึ่งตัดเย็บด้วยผ้ามีลวดลาย ไว้ผมสั้นดัดหยิก หรือไว้ผมยาวเกล้ามวย สวมรองเท้าแตะ

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุนิยมนุ่งโสร่งยาวกลางแข้ง กางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อกุยเฮง และใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวหรือพาดบ่า ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะแบบสุภาพ ส่วนชายสูงอายุในเมืองนิยมนุ่งกางเกงขายาว คาดเข็มขัดหนังสีดำ สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นหรือแขนยาว อาจสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง ไว้ผมสั้นเกรียนหรือไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าหุ้มส้น ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าถุงลายไทย ผ้าถุง ผ้าทอมือ หรือผ้าถุงปาเต๊ะแบบป้ายข้าง ยาวกลางแข้ง คาดเข็มขัดเงิน แล้วม้วนชายผ้าปิดทับเข็มขัด สวมเสื้อสีอ่อนๆ ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้หรือผ้าพื้น ส่วนใหญ่เป็นเสื้อคอวี คอกลม หรือแบบมีปก แขนสั้นระดับข้อศอก ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมพลาสติกหรือโลหะ สวมเครื่องประดับที่ทำจากทองคำ เช่น ตุ้มหู สร้อยคอ และ สร้อยข้อมือ ไว้ผมสั้นดัดหยิก หรือไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำ สวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าลำลอง หากไปงานแต่งงานนิยมแต่งกายด้วยชุดที่ตัดเย็บจากผ้าทอซึ่งเป็นผ้าถุงเย็บสำเร็จ และสวมเสื้อแขนสั้น มีปกตามสมัยนิยม

๕.๕ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

๕.๕.๑ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔)

๕.๕.๑.๑ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๕ - ๒๔๗๔

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายวัยทารกนุ่งผ้าอ้อมที่ทำจากผ้าถุงผืนเก่าของพ่อหรือแม่ เด็กผู้ชายวัย ๑- ๕ ขวบ นิยมนุ่งเตี่ยว (ภาษามลายูถิ่นเรียกว่า “จาวะ”) ด้วยผ้าลายตาหมากรุก หรือเรียกว่า

"โสร่ง" สวมกำไลข้อเท้าทั้งสองข้างซึ่งทำจากทองคำ เงิน หรือนาก และมักจะแขวน "สายเอว" ร้อยหัวไพลและขมิ้นชัน เด็กผู้ชายวัย ๕-๘ ขวบ นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นหรือโสร่งยาวกลางแข้ง ไว้ผมสั้น ไม่สวมรองเท้า ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๑-๕ ขวบ จะใส่ "ตะปิ้ง" ซึ่งมีทั้งปิ้งแผ่นและปิ้งเลื้อย ทำจากทองคำ เงิน หรือนาก หรือใส่ "ปิ้งพลก" เด็กผู้หญิงวัย ๖-๑๒ ขวบ นิยมสวมชุด "กุรง" ยาวคลุมเข่า หรือ ยาวถึงตาตุ่ม ไว้ผมสั้นหรือผมยาว และไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ เช่น งานฮารีรายอ งานเมาลิด เด็กผู้ชายวัย ๖-๗ ขวบขึ้นไป นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นหรือโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อคอกลมสีขาวหรือสีเข้ม ผ่าหน้าถึงกลางอก แขนยาวจรดข้อมือ ไว้ผมสั้นเกรียน และสวมหมวกซอเกาะสีดำ (หมวกแขกหรือหมวกพับ) ไม่สวมรองเท้า หากเข้าร่วมงานสำคัญทางศาสนาอิสลาม นิยมนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้า หรือผ้าถุงสีพื้นหรือโสร่งยาวระดับกลางแข้ง สวมเสื้อสีขาว ผ่ากลางอก ติดกระดุม ๒-๓ เม็ด แขนยาวจรดข้อมือ และสวมหมวกซอเกาะสีดำ สำหรับเด็กผู้หญิงนิยมแต่งกายเหมือนกับอยู่บ้านโดยจะนุ่งกระโปรงหรือผ้าถุงยาวระดับกลางหน้าแข้ง หรือประมาณเข่า สวมเสื้อกุรงที่ค่อนข้างใหม่และตัดเย็บด้วยเนื้อผ้าดีกว่าชุดที่ใช้สวมใส่อยู่กับบ้าน ไม่สวมรองเท้า

๕.๕.๑.๒ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโสร่งหรือนุ่งผ้าปาเต๊ะแบบทำชายพกไว้ด้านข้างลำตัว และม้วนชายผ้าตรงสะเอวให้ซ้อนกันหลายชั้น ไม่สวมเสื้อ หรือสวมเสื้อคอกลมสีขาวแขนสั้น ผ่าหน้าถึงกลางหน้าอกมีกระเป๋าปะ ๓ ใบ ตัวเสื้อยาวพอคลุมสะโพก ภาษามลายูถิ่นเรียกว่าเสื้อ "บายูมลายู" ไว้ผมสั้นรองทรง และไม่สวมรองเท้า ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะ โสร่งผ้าถุงสีพื้น หรือนุ่งผ้าปาลิกัตซึ่งเป็นผ้าผืนเก่าที่ไม่ได้ใช้นุ่งในงานพิธีสำคัญแล้ว โดยนุ่งแบบป้ายข้าง ยาวกรอมเท้า และสวมเสื้อกุรง คอวีหรือเสื้อคอกลมที่ผ่าหน้าถึงกลางอก ติดกระดุมโลหะสีทอง ๑ เม็ด แขนกระบอกแบบหลวมๆ ยาวระดับข้อศอกหรือยาวสามส่วน ตัวเสื้อทรงหลวมๆ ไว้ผมยาวเกล้ามวย หรือหากเป็นหญิงสาวนิยมถักเป็นเปียคู่หรือเปียเดี่ยวและนิยมเหน็บดอกไม้สีสด ไม่สวมรองเท้า อาจพบหญิงสวม "ชุดกระโจมอก" โดยใช้ "ผ้าแอแจ๊ะ" ซึ่งเป็นผ้าไหมมีลวดลายหรือใช้ "ผ้าตลือโป๊ะ" ซึ่งเป็นผ้าไหมลิโป้จากประเทศจีน หรือใช้ "ผ้าปาเต๊ะ" โดยขมวดเป็นปมตรงกลางระหว่างอกและปล่อยชายผ้าให้ห้อยยาวตรงกลางลำตัว และใช้"ผ้าปลางิง" คลุมศีรษะ และนิยมเกล้ามวย และอาจพบหญิงไทยมุสลิมนุ่งโจงกระเบนหรือนุ่งผ้าถุงสีพื้นยาวกรอมเท้า และคาดผ้าแถบ ไว้ผมยาวเกล้ามวย หากออกนอกบ้านจะใช้ผ้าคลุมศีรษะ และไม่สวมรองเท้า เช่น การแต่งกายของหญิงสูงอายุในอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

ในโอกาสพิเศษ ชายวัยหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ นิยมนุ่งกางเกงขายาวแบบหลวมๆ แบบกางเกงจีนแต่ติดกระดุมที่สะเอวหรือนุ่งโสร่งลายตาหมากรุก (โสร่งปาลิกัต"หรือเรียกว่า "โสร่งแปลก๊ะ") ยาวกรอมเท้า โดยนุ่งขมวดปมกลางลำตัวหรือทำชายพกไว้เหนือระดับสะดือ สวมเสื้อ "ตือโละบลางอ" ไว้ผมสั้น สวมหมวกซอเกาะ ไม่สวมรองเท้า หากเป็นพิธีแต่งงานเจ้าบ่าวนิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า สวม

เสื้อตือโละบลางอ สวมหมวกซอเกาะ ใช้ผ้าโพกศีรษะพันทบอย่างสวยงามแทนการสวมหมวก หากเป็นการแต่งกายในพิธีสำคัญ ชายไทยมุสลิมนิยมนุ่งโสร่งยาวระดับแข้งหรือระดับเข่า คาดผ้าสลีแนที่เอว สวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้าถึงระดับกลางหน้าอก แขนสั้นระดับศอก และสอดชายเสื้อไว้ในโสร่ง สวมหมวกซอเกาะหรือโพกศีรษะ และไม่สวมรองเท้า สวมหมวกซอเกาะสีดำหรืออาจมีการโพกผ้าทับหมวกอีกครั้ง ไม่สวมรองเท้า หรืออาจสวมชุด "ปูฌอปอตอง" ด้วยโดยนุ่งผ้าไหมสีฉูดฉาด และใช้ "ผ้าบือแฆ" คาดทับบนผ้าปูฌอปอตองอีกชั้นหนึ่ง สวมเสื้อคอกลมสีขาว ผ่าหน้าลึกพอสวมทางศีรษะได้ ติดกระดุมสามเม็ด แขนสั้น แล้วเหน็บกริชหรือหอกที่เอว และนิยมใช้ "ผ้าสตาแง" (ภาษามลายูเรียกว่า "สตางัน") โพกศีรษะ ไม่สวมรองเท้า สำหรับข้าราชการชายชาวไทยมุสลิมจะนุ่งกางเกงสีขายาวกลางแข้ง (คล้ายกางเกงจีน) สวมเสื้อแบบเสื้อราชปะแตนสีพื้นเข้ม และสวมหมวกซอเกาะ ส่วนหญิงสาวนิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นหรือผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อกุรงแขนยาวจรดข้อมือ ตัวเสื้อยาวระดับเข่า หรือนุ่งผ้าถุงธรรมดา ผ้ายก หรือนุ่งผ้าพัน ซึ่งภาษาท้องถิ่นเรียกว่า "กาเฮงลือปะ" โดยนุ่งพับชายผ้าด้านหน้าเป็นจีบทบซ้อนกันแบบหน้านาง หรือเหน็บชายผ้าไว้ตรงกลางสะเอวและปล่อยชายผ้าด้านล่างให้เป็นมุมทแยงเล็กน้อย สวมเสื้อบานงที่ตัดเย็บด้วยผ้าเนื้อบางเบาหรือใช้ผ้าฉลุลายที่ชายเสื้อหรือสวมเสื้อกุรงแขนยาว สวมเครื่องประดับจากทองคำ เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ แหวน ต่างหู กำไลมือและกำไลข้อเท้า เกล้ามวยผม เหน็บปิ่น สวมรองเท้าปลายแหลม ส่วนหญิงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโสร่งหรือผ้าปาเต๊ะยาวกรอมเท้า คาดเข็มขัดเงิน สวมเสื้อกุรง แขนยาวจรดข้อมือ ตัวเสื้อยาวคลุมเข่า ตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้นหรือมีลายดอก หรือสวมเสื้อบานง แขนยาวจรดข้อมือ ซึ่งตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้หรือมีลายสีฉูดฉาด หรือผ้าพื้นเนื้อบาง นิยมเกล้ามวยสูงระดับกลางศีรษะโดยใช้ปิ่นปักที่มวยผมหรือใช้ที่ครอบมวยผมซึ่งทำจากโลหะ หรืออาจจะเหน็บดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม หรือร้อยเป็นพวงแล้วนำมาพันรอบๆมวยผม สวมรองเท้าหัวแหลมแบบเปิดส้น นิยมพกผ้าเช็ดหน้า ไว้ในกระเป๋าถือ หรือใส่ไว้ในเสื้อชั้นในด้านหน้า หรือเหน็บไว้กับเข็มขัด ใช้ "ผ้าปลางิง" คลุมผมแบบปัจจุบัน

๕.๕.๑.๓ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วงพ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๗๔

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุชาวไทยมุสลิมนิยมนุ่งโสร่งแปลก๊ะหรือนุ่งผ้าปาเต๊ะ แบบป้ายข้างยาวกรอมเท้า หรือนุ่งพับทบเข้าหากลางลำตัว โดยนุ่งยาวระดับแข้ง ไม่สวมเสื้อ แต่ใช้ผ้าคาดเอว หรือพาดบ่า ไว้ผมสั้นธรรมดา และมักจะโพกศีรษะ ไม่สวมรองเท้า ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะหรือนุ่งผ้าแปลก๊ะ ยาวกรอมเท้าแบบป้ายข้าง ไม่คาดเข็มขัด หรือคาดเข็มขัดทำจากเงิน หรือนากสวมเสื้อกบายอ หรือสวมเสื้อกุรงยาวคลุมสะโพก ไว้ผมยาวเกล้ามวยระดับกลางศีรษะ ใช้ลวด "กมอเจาะ" เสียบที่มวยผม ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุนิยมนุ่งโสร่งแปลก๊ะ โดยนุ่งป้ายธรรมดายาวกรอมเท้า สวมเสื้อตือโละบลางอ และโพกศีรษะ แบบ "บาโล๊ะ" "โคไมนี" หรือ "บาโล๊ะสาละบัน" หรือสวมกปิเยาะห์แล้วใช้ผ้าพันทับรอบศีรษะ หรือสวมกปิเยาะห์อย่างเดียว ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะหรือผ้า

ซอแก๊ะยาวกรอมเท้า โดยนุ่งแบบป้ายข้าง สวมเสื้อ "กุรง" สีพื้นหรือมีลายดอก หรือสวมเสื้อ "กบายอ" ที่ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้หรือผ้ามีลายในตัว ไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำ สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ และสวมรองเท้าเปิดส้นที่มีหัวรองเท้ายาวงอน หรือสวมเกี๊ยะแบบไม่มีส้น หรือนุ่งชุดกระโจมอก ใช้ผ้าคลุมศีรษะ

๕.๕.๒.รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐)

๕.๕.๒.๑ การแต่งกายของวัยเด็กชาวไทยมุสลิมภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายนิยมนุ่งโสร่งลายตาหมากรุก สั้นประมาณเข่า ไม่สวมเสื้อ ไว้ผมสั้น ไม่สวมรองเท้า ส่วนเด็กผู้หญิงนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ แบบป้ายข้างธรรมดา หรือนุ่งกระโปรง สวมเสื้อสำเร็จรูปที่หาซื้อจากท้องตลาด เช่น เสื้อเชิ้ตแขนสั้น ไว้ผมสั้น ประมาณติ่งหู

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขายาวหรือนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นระดับศอก หรือแขนยาวจรดข้อมือ ไว้ผมสั้นเกรียนแบบทรงนักเรียน สวมหมวกซอเกาะ และไม่สวมรองเท้า หากเป็นนักเรียนชายในโรงเรียนสอนศาสนา นิยมนุ่งกางเกงขายาวสีดำหรือสีกรมท่า หรืออาจนุ่งโสร่งลายตาราง สวมเสื้อตือโละบลางอ หรือเสื้อเชิ้ตแขนยาว สวมหมวกกปิเยาะห์ และสวมรองเท้าหุ้มส้น ส่วนเด็กผู้หญิง นิยมสวมชุดกุรงขนาดพอดีตัว ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน ไม่สวมรองเท้า หากเป็นเด็กในเมืองที่ครอบครัวค่อนข้างมีฐานะ มักจะสวมรองเท้า

๕.๕.๒.๒ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วงพ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๘๐

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มนิยมนุ่งโสร่งลายหมากรุก หรือนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า หรือนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ต หรือเสื้อกล้าม ไว้ผมสั้นรองทรง ชายวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งโสร่งหรือผ้าปาเต๊ะยาวกลางแข้ง ไม่สวมเสื้อ หรือหากสวมเสื้อจะนิยมสวมเสื้อ "เสื้อบายูมลายู" ไว้ผมสั้นรองทรง ไม่สวมรองเท้า ส่วนหญิงสาว นิยมนุ่งกางเกงขายาว โสร่ง หรือผ้าปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อเชิ้ต เสื้อคอกลม หรือเสื้อแขนตุ๊กตา หรือนุ่งผ้าปาเต๊ะกระโจมอก ไว้ผมดัดหยิกและดัดเป็นลอน นิยมสวมเครื่องระดับ เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ กำไลลักษณะต่างๆ ส่วนหญิงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะยาวกรอมเท้าแบบป้ายข้าง สวมเสื้อกุรงสีพื้น นิยมไว้ผมยาวถักเปียเดี่ยวหรือเกล้ามวย และไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ ชายหนุ่มนิยมนุ่งกางเกงขายาวสีพื้น สวมเสื้อตือโละบลางอ สวมหมวกซอเกาะ สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น ในช่วงสมัยรัฐนิยมนิยมนุ่งกางเกงขายาว คาดเข็มขัดหนังเส้นใหญ่ สวมเสื้อแขนยาว เช่น เสื้อเชิ้ต เสื้อยืดโปโล หรือปกฮาวาย สวมกปิเยาะห์หรือซอเกาะ สวมรองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าแตะแบบสุภาพ ส่วนชายวัยผู้ใหญ่ นิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมสูทสากล อาจจะผูกเนคไท หรือสวมเฉพาะเสื้อเชิ้ตแขนยาว และสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง คาดเข็มขัดหนังสีดำ ไว้ผมสั้นรองทรง อาจจะสวมหมวกซอเกาะ สวมถุงเท้าและสวมรองเท้าหนังหุ้มส้น นอกจากนี้หากเป็น

พิธีทางศาสนาทั้งชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่จะนุ่งโสร่งยาวระดับแข้ง สวมเสื้อตือโละบลางอ และสวมกปิเยาะห์ หรือใช้ผ้าโพกศีรษะทับกปิเยาะห์หรือโพกศีรษะเพียงอย่างเดียว ส่วนหญิงสาวในช่วงก่อนสมัยรัฐนิยมนิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อกุรงสีพื้นที่มีระบายที่ปลายแขน หรือเสื้อมีลวดลายในตัว ยาวคลุมสะโพก หรือยาวระดับเข่า ไว้ผมยาวแล้วถักเปียหรือมัดผมเป็นหางม้า อาจใช้โบว์ติดผม นิยมสวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำหรือนาก เช่น กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า สร้อยคอ ต่อมาในสมัยรัฐนิยม หญิงที่มีฐานะดีนิยมนุ่งกระโปรงนิวลุค สวมเสื้อเข้ารูป แขนสั้นหรือแขนยาว สวมหมวกปีกกว้างติดโบว์หรือดอกไม้บนหมวก สวมเครื่องประดับต่างๆที่ทำจากทองคำ ไว้ผมดัดหยิก หรือผมปลายงอนขึ้น สวมรองเท้าส้นสูงมีสายคาดบนหลังเท้า ส่วนหญิงสาวทั่วไปอาจนุ่งกระโปรงที่ตัดเย็บจากผ้าโสร่งหรือผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อเข้ารูปแขนสั้นและแขนยาว คาดเข็มขัดทับ สวมหมวกทรงแหลมของชาวจีนที่เรียกว่า หมวกกุยเล้ย ส่วนหญิงวัยผู้ใหญ่นิยมแต่งกายด้วยชุดประจำถิ่น คือ ชุดกุรง โดยนุ่งโสร่งหรือกระโปรงที่มีสีเดียวกับเสื้อ สวมเสื้อกุรงแขนยาว ตัวเสื้อยาวเลยเข่า หรือแต่งกายด้วยชุด "บานดา" ซึ่งเป็นชุดที่ต้องนุ่งผ้าพัน สวมเสื้อแบบใดก็ได้ มีทั้งผ้าพื้นหรือผ้าสอดดิ้นเงินดิ้นทองที่เรียกว่า "ผ้าซอแก๊ะ" ไม่คลุมผม หากคลุมผมก็จะใช้ผ้าคลุมที่มีสีสันสวยงาม

๕.๕.๒.๓ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

ในชีวิตประจำวัน ชายไทยมุสลิมวัยสูงอายุนิยมนุ่งโสร่งลายตาหมากรุกยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาว โดยในช่วงสมัยรัฐนิยม เป็นต้นมาชายสูงอายุนิยมนุ่งโสร่งยาวกรอมเท้า หรือนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาว ไว้ผมรองทรง ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งโสร่งหรือผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อกุรง หรือเสื้อกบายอ หรือเสื้อ "บายูดาแล" หรือสวมเสื้อแขนสั้น แขนกุด ตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้น และนิยมมีกระเป๋า ๑ ใบบริเวณชายเสื้อด้านขวามือ ไว้ผมเกล้ามวยต่ำ

โอกาสพิเศษ ช่วงสมัยรัฐนิยมเป็นต้นมาชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงขายาวสีดำ สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาว ไว้ผมรองทรง และสวมรองเท้าหุ้มส้น สำหรับหญิงสูงอายุ นิยมนุ่งผ้าพัน ภาษาถิ่นเรียกว่า "กาเฮงบือเละ"แบบพับทบจีบไว้ด้านหน้าแบบหลวมๆ และเหน็บชายผ้าไว้กลางสะเอวแล้วคาดด้วยเข็มขัดทับ สวมเสื้อกุรง หรือเสื้อกบายอ และใช้ผ้าคลุมศีรษะบริเวณกลางศีรษะ

๕.๕.๓ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ. ศ. ๒๔๘๑-๒๕๔๘)

๕.๕.๓.๑ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วงพ.ศ. ๒๔๘๑- ๒๕๔๘

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น สวมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ส่วนใหญ่เป็นเสื้อยืดแขนสั้นหรือแขนยาวสีสดใส ไว้ผมสั้นเกรียนทรงนักเรียน สวมรองเท้าแตะ สำหรับเด็กผู้หญิงนิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าตามแบบนิยมแต่ไม่ขัดตามหลักศาสนา โดยนุ่งกางเกงขายาว หรือขาสามส่วน นิยมสวมเสื้อยืดคอกลมแขนสั้น ไว้ผมยาวหรือผมบ๊อบสั้น สวมรองเท้าแตะ

ในโอกาสพิเศษเด็กผู้ชาย นิยมนุ่งกางเกงขายาว หรือนุ่งโสร่งลายตาหมากรุก ยาวกรอมเท้า สวมเชิ้ตแขนยาว หรือเสื้อคอจีนแขนสั้น ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน สวมกปิเยาะห์ และสวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าผ้าใบ ส่วนเด็กผู้หญิงนิยมนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาวที่เข้าชุดกัน คลุมฮิญาบ (การคลุมศีรษะ) ซึ่งแพร่หลายตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นต้นมา หากไปโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม (โรงเรียนปอเนาะ) นิยมนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้า หรือเรียกว่า "กระโปรงแมกซี่" สีต่างๆ ตามแบบฟอร์มที่แต่ละโรงเรียนกำหนด สวมเสื้อครุยยาวที่เรียกว่า "เสื้อญูเบาะหฺ" หรือสวมเสื้อแขนยาวคลุมฮิญาบสีขาวหรือสีดำ สวมถุงเท้ายาวปิดขาและสวมรองเท้าแบบนักเรียนทั่วไป

๕.๕.๓.๒ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยหนุ่มสาวถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ.๒๔๕๑-๒๕๔๕

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มจนถึงผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงขายาว หรือกางเกงขาสั้นระดับเข่า หรือนุ่งโสร่งลายตาหมากรุก ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อยืดหรือเสื้อเชิ้ต แขนสั้น ไว้ผมสั้นรองทรง ส่วนหญิงสาวเมื่ออยู่บ้านนิยมนุ่งโสร่งปาเต๊ะ กางเกงขายาว หรือนุ่งกระโปรงยาวกรอมเท้า ที่เรียกว่า "กระโปรงแมกซี่" สวมเสื้อแขนยาว ใช้หมวกไหมพรมคลุมผมขณะอยู่กับบ้าน ส่วนหญิงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะด้วยวิธีป้ายข้าง ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อกุรุงตัวหลวม แขนยาว ตัวเสื้อปิดคลุมสะโพก ตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้นหรือผ้าลายดอก หรือสวมเสื้อ "บาย๊ะ" ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า "เสื้อมาเลย์" คอกลม ไม่มีปก ผ่าหน้า ติดกระดุม แขนยาวจรดข้อมือ ตัวเสื้อปิดคลุมสะโพกหรือยาวระดับเข่า ทรงหลวมๆ เมื่อออกนอกบริเวณบ้านจะใช้ผ้าคลุมศีรษะซึ่งชาวบ้านเรียกว่า "ผ้าวิน" โดยคลุมให้เข้ากับลักษณะการใช้งาน

ในโอกาสพิเศษ ชายหนุ่มจนถึงผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงทรงสแล็กขายาว คาดเข็มขัดหนังเส้นหนา หัวเข็มขัดขนาดใหญ่ สวมเสื้อยืดคอกลม เสื้อคอโปโล และสวมรองเท้าหุ้มส้น หากร่วมงานพิธีทางศาสนา นิยมนุ่งกางเกงขายาวหรือโสร่งยาวกรอมเท้า สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวสีสุภาพ เช่น เสื้อเชิ้ตหรือเสื้อตือโละบลางอ สวมกปิเยาะห์ หรือหมวกซอเกาะ และสวมรองเท้าหุ้มส้น หากเป็นการแต่งกายในพิธีแต่งงาน ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕ เจ้าบ่าวนิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาว ผูกเนคไท คาดผ้าสลีแนที่เอว สวมหมวกซอเกาะ และสวมรองเท้าหุ้มส้น ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่ง "กระโปรงแม็กซี่" สวมเสื้อบานงประยุกต์ หรือที่เรียกว่า "บานงแบแด หรือ บันดงเมดาน" โดยเสื้อและกระโปรงนิยมตัดเย็บจากผ้าชิ้นเดียวกัน สวมรองเท้าหุ้มส้น และคลุมฮิญาบ สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงานของหญิงชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสงขลาช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๔๕๕ นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะซึ่งเป็นผ้าพันโดยปล่อยชายผ้าให้เหลื่อมกันด้านหน้า สวมเสื้อบานง สวมเครื่องประดับที่ทำจากทองคำ ปัจจุบันเจ้าสาวนิยมนุ่งชุดติดกันตัดเย็บด้วยผ้าเนื้อโปร่ง คลุมศีรษะด้วยผ้าที่มีสีสันและมีลวดลายจากการปัก หรือนุ่งกระโปรงยาวและสวมเสื้อแขนยาว อาจมีผ้าคลุมผมหรือคล้องคอ และนิยมเกล้ามวย และประดับมวยผมด้วยสร้อยที่ทำด้วยดอกไม้สด

๕.๕.๓.๓ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมวัยสูงอายุแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุชาวไทยมุสลิมนิยมนุ่งโสร่ง กางเกงวอร์ม กางเกงสแล็กตัวเก่าที่เคยนุ่งเมื่อออกนอกบ้าน สวมเสื้อกุยเฮงสีขาว หรือสวมเสื้อยืดคอกลม แขนสั้น ตราห่านคู่ หรือไม่สวมเสื้อ ไว้ผมสั้นแบบรองทรง สำหรับคนที่เคยเข้าร่วมพิธีฮัจญ์ที่นครเมกกะมาแล้ว มักสวมกปิเยาะห์หรือใช้ผ้าโพกศีรษะขณะอยู่กับบ้าน ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า โดยนุ่งแบบป้ายข้างธรรมดา สวมเสื้อกุรุงหรือหรือเสื้อมาลย์ ในระยะแรกนิยมสวมเสื้อผ้าพื้น ต่อมาพัฒนาเป็นเสื้อลายดอกในตัวมากขึ้น ไว้ผมยาวแล้วเกล้ามวย อาจใช้ผ้ามาคลุมศีรษะแบบหลวมๆ

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อตือโละบลางอ สวมกปิเยาะห์หรือหมวกซอเกาะ หากไปร่วมงานพิธีทางศาสนาจะนุ่งโสร่งโดย ยาวกรอมเท้า สวมกปิเยาะห์หรือใช้ผ้าโพกศีรษะ ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวกรอมเท้า สวมเสื้อกุรุง หรือเสื้อกบายอแขนยาวสามส่วน ซึ่งตัดเย็บด้วยผ้าพื้นหรือผ้าลายดอก ไว้ผมยาวเกล้ามวย และคลุมศีรษะด้วยผ้าคลุมผม นิยมสวมเครื่องประดับต่างๆที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอ แหวน สวมรองเท้าแบบสุภาพ

๕.๖ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

๕.๖.๑ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔)

๕.๖.๑.๑ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายชาวไทยซึ่งเป็นลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายจีน วัย ๑-๕ ขวบ ไม่ค่อยสวมใส่เสื้อผ้า แต่นิยมแขวนสายเอว หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๖-๑๒ ขวบ นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นหรือนุ่งโสร่งลายตารางยาวระดับกลางแข้ง ไว้ผมเปียเดี่ยวหรือเปียคู่ ผมแกละหรือไว้ผมสั้นเกรียน ส่วนเด็กผู้หญิงชาวไทยเชื้อวัย ๑-๕ ขวบ นิยมใส่ตะปิ้ง สวมเครื่องประดับที่ทำจากทองคำ เช่น กำไลข้อมือ สร้อยคอทองคำซึ่งอาจจะห้อยจี้รูปเต่า (ภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “สร้อยปิเหลง”) ไว้ผมจุกปักปิ่นหรือผูกจุกทั้งสองข้าง หากเป็นเด็กผู้หญิงวัย ๖-๑๒ ขวบ นิยมนุ่งผ้าซิ่น ผ้าถุงสีพื้นซึ่งเป็นจากผ้าทอมือยาวกลางแข้งนุ่งแบบป้ายข้าง ไม่สวมเสื้อ ไว้ผมจุกเหน็บโดยใช้เชือกหรือด้ายผูกหรือเหน็บดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายในแถบชนบทนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า ทรงหลวมๆ สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อคอกลมสีเข้มแขนสั้น หากเป็นเด็กผู้ชายในชุมชนเมืองหรือลูกหลานชาวจีนที่ตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ตอนล่าง นิยมนุ่งกางเกงขายาวจรดข้อเท้าสีเข้ม เช่น สีน้ำตาล สีกรมท่า หรือสีดำ สวมเสื้อแบบเดียวกับเสื้อราชปะแตน โดยเสื้อและกางเกงตัดเย็บด้วยผ้าชิ้นเดียวกัน ไว้ผมสั้นเกรียน สวมถุงเท้าและสวมรองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าผ้าใบ ส่วนเด็กผู้หญิงซึ่งเป็นลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายจีน

ที่เข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ตั้งแต่รุ่นปู่หรือทวด นิยมแต่งกายเหมือนเด็กผู้หญิงชาวไทยพุทธ กล่าวคือ นุ่งโจงกระเบนหรือนุ่งผ้าถุง (ผ้าซิ่นหรือผ้าถุงสีพื้น) แบบป้ายข้าง สวมเสื้อคอบ่า รัดเข็มขัดเงิน ไว้ผมยาวเกล้ามวยหรือไว้ผมบ๊อบสั้น ไม่สวมรองเท้า หากเป็นเด็กผู้หญิงซึ่งเป็นลูกหลานของครอบครัวชาวจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในชุมชนภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง นิยมนุ่งกระโปรงยาวพอปิดเข่าตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้น สวมเสื้อคอกลมปิดคอหรือเสื้อปกบัว แขนยาวพอปิดข้อศอก ผ่าหน้าตลอด สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น สร้อยคอ ไว้ผมสั้นทรงบ๊อบสั้น แบบไว้ผมหน้าม้าหรือติดกิ๊บที่ผม สวมถุงเท้าสีขาวยาวปิดน่อง และสวมรองเท้าหุ้มส้นแบบมีสายคาดด้านหน้า

๕.๖.๑.๒ การแต่งกายของวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕ - ๒๔๗๔

ในชีวิตประจำวัน ชาวจีนรุ่นแรกๆ ที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ตอนล่าง นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่องหรือนุ่งยาวจรดข้อเท้า ไม่สวมเสื้อ หรือสวมเสื้อคอจีนผ่าป้ายด้านหน้าติดกระดุมจีน แขนสามส่วน ไว้ผมเปียเดี่ยวยาวเกือบถึงสะเอวหรือไว้ผมสั้นเกรียน สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวระดับแข้ง สวมเสื้อคอจีนสีขาวหรือสีอ่อนๆ แขนสามส่วน ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมจีนหรือกระดุมโลหะ ไว้ผมยาวเกล้ามวย สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้นและสวมถุงเท้ายาวปิดน่อง

ในโอกาสพิเศษ ชายหนุ่มจนถึงชายวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวจรดข้อเท้า หรือนุ่ง "กางเกงปังลิ้น" สวมเสื้อคอจีน แขนยาว แบบผ่าป้ายด้านหน้า หรือผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมโลหะ ๕ เม็ด ไว้ผมยาวถักเปีย ผมสั้นเกรียน หรือผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น และสวมหมวกเมื่อออกนอกบ้าน หากเป็นชุดในพิธีแต่งงาน เจ้าบ่าวและเจ้าสาวจะนุ่งกางเกงแพรสีแดง ทรงหลวมๆ สวมเสื้อคอจีนสีแดง แขนยาวจรดข้อมือ ผ่าหน้าตลอดและติดกระดุม ที่หน้าอกด้านซ้ายของเจ้าบ่าวปักเป็นรูปมังกร ส่วนหน้าอกด้านซ้ายของเจ้าสาวปักเป็นรูปหงส์ ในพิธีเจ้าสาวจะเกล้ามวยสูงและใช้ปิ่นปักที่มวยผม สวมเครื่องประดับที่ทำจากหยก เช่น กำไลหยก สวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น

๕.๖.๑.๓ การแต่งกายของวัยสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงจีนยาวระดับแข้ง ภาษาท้องถิ่นเรียกว่า "กางเกงเตี่ยว" มีทั้งแบบนุ่งพับทบหรือแบบกางเกงเอวรูด ตัดเย็บด้วยผ้าแพร ผ้าดิบ ผ้าป่าน ส่วนใหญ่เป็นกางเกงสีดำหรือสีกรมท่า สวมเสื้อกุยเฮงและสวมหมวกเปี้ยวเมื่อออกไปทำสวนไร่นา ไว้ผมสั้นเกรียน หรือไว้ผมยาวถักเป็นเปียเดี่ยว ไว้หนวดและเครายาว สวมเกี๊ยะ นิยมถือไปส์หรือยาสูบมวนใหญ่ ส่วนหญิงสูงอายุชาวจีนนิยมนุ่งกางเกงแพร สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้าหรือผ่าหน้าตลอดและติดกระดุมจีน ไว้ผมยาวเกล้ามวยปักปิ่น สวมเครื่องประดับที่ทำจากหยก หากเป็นหญิงสูงอายุซึ่งเป็นลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายจีนบางท้องที่นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นเข้ม หรือนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ ใช้ผ้าแถบคาดอกไว้ผมสั้น

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงจีน สวมเสื้อคอจีน แขนยาว ผ่าหน้าติดกระดุมจีนหรือติดกระดุมโลหะ ๕ เม็ด ตัดเย็บด้วยผ้าแพรสีพื้นหรือผ้าแพรลายดอก ซึ่งทั้งเสื้อและกางเกงนิยมตัดเย็บด้วยด้วยผ้าชิ้นเดียวกัน ไว้ผมยาวถักเปียเดี่ยวหรือไว้ผมสั้นเกรียน สวมเกี๊ยะแบบมีส้นหรือสวมรองเท้าผ้าหุ้มส้น และเมื่อออกนอกบ้านนิยมสวมหมวกปีกกว้างหรือพกร่มกระดาษ ส่วนหญิงสูงอายุ นิยมแต่งกายเหมือนกับอยู่เ้าน เพียงแต่ชุดที่ใช้สวมใส่ตัดเย็บด้วยผ้าแพรเนื้อดีกว่า แต่หากเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนนิยมนุ่งโจงกระเบน และคาดผ้าแถบ หรือห่มสไบพาดเฉียงหรือคล้องบ่าแบบหลวมๆ หากเป็นหญิงสูงอายุที่มีฐานะอาจจะนุ่งโจงกระเบนหรือผ้าถุงสีดำแบบป้ายข้าง และสวมเสื้อคอจีน แขนกระบอกยาวจรดข้อมือ และห่มสไบพาดเฉียง ไว้ผมสั้นทรงดอกกระทุ่ม ไม่สวมรองเท้า

๕.๖.๒ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ระหว่างการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐)

๕.๖.๒.๑ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยเด็กแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๕๐

ในชีวิตประจำวัน เด็กวัยทารกจะห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าอ้อมซึ่งเป็นผ้าถุงผืนเก่าของพ่อแม่ หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๑-๓ ขวบ จะไม่สวมเสื้อผ้าแต่จะแขวนเฉพาะสายเอวห้อยลูกกระพรวน ไว้ผมแกละ ส่วนเด็กผู้ชาย ๕ - ๑๐ ขวบ จะนุ่งเฉพาะกางเกงขาสั้น ไม่สวมเสื้อ ไว้ผมจุก ผมเปีย หรือผมแกละ ไม่สวมรองเท้า ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๑-๕ ขวบ ซึ่งเป็นลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายจีนจะใส่ตะปิ้งทำจากเงิน ทองคำ นากหรือกะลามะพร้าว ไว้ผมจุกหรือไว้ผมบ๊อบสั้น ไม่สวมรองเท้า ส่วนเด็กโตนุ่งผ้าถุงหรือผ้าซิ่นสีพื้น สวมเสื้อคอกลม แขนสั้นหรือแขนกุด ไว้ผมยาวเกล้ามวยหรือไว้ผมบ๊อบสั้น ไม่สวมรองเท้า หากเป็นลูกหลานชาวจีนที่เข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ตอนล่าง นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้า แขนสั้นหรือแขนยาวสามส่วน ต่อมาหันมานุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่าหรือยาวเหนือเข่า เอวยางยืด สวมเสื้อคอกลมหรือคอฮาวายแบบผ่าหน้าตลอด ไว้บ๊อบสั้นหรือผมยาว

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายวัย ๑-๕ ขวบ นิยมสวมชุดเอี๊ยม ไว้ผมสั้นแซ็ก สวมกำไลข้อมือและกำไลข้อเท้าห้อยลูกกระพรวน ทั้ง ๒ ข้าง ส่วนเด็กผู้หญิงนิยมนุ่งกระโปรงบานย้วยและยาวเหนือเข่า สวมเสื้อคอกลมแขนสั้นสีพื้นหรือมีลาย และสวมเครื่องประดับ เช่น กำไล สร้อยข้อมือและกำไลข้อเท้า ไว้ผมบ๊อบสั้น สวมรองเท้ารัดข้อ หากไปโรงเรียนจะนุ่งผ้าถุงสีดำ ยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอกลม เสื้อคอวี แขนสั้นหรือแขนกุด ผ่าหน้าติดกระดุมหรือสวมทางศีรษะ ไว้ผมบ๊อบสั้น ไม่สวมรองเท้า

๕.๖.๒.๒ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่แถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๔๕๐

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ชาวไทยเชื้อสายจีนที่เป็นลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายจีน เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าตา (โสร่ง) หรือ ภาษาท้องถิ่นเกาะยอเรียกว่า "ผ้าตราลูกหมู" ยาวครึ่งน่องและทำชายพก ไม่สวมเสื้อ หรือใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า (วัยผู้ใหญ่) ไว้ผมสั้นรองทรงหรือผมสั้นเกรียน ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ตั้งแต่สมัยรัฐนิยมเป็นต้นมานิยมนุ่งผ้าถุงสีต่างๆ โดยเฉพาะผ้าถุง

สีดำ หรือผ้าถุงปาเต๊ะโดยเฉพาะสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สวมเสื้อคอกลมแบบสวมทางศีรษะ แขนกุดหรือแขนในตัว ไว้ผมตัดลอน ยาวประบ่าหรือสั้นระดับคอ สวมรองเท้าแตะ

ในโอกาสพิเศษ ชายวัยผู้ใหญ่นิยมนุ่งกางเกงแพรยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอกลม แขนสามส่วนหรือยาวระดับข้อศอกตัดเย็บด้วยผ้าสีพื้นหรือผ้าแพร โดยอาจจะสอดเสื้อไว้ในกางเกง หรือใช้ผ้าทอคาดเอว นิยมพกกล่องยาสูบ ไว้ผมสั้นรองทรงและนิยมหวีเสย หรือไว้ผมสั้นเกรียน สวมรองเท้าหนังหุ้มส้นหรือรองเท้าแตะ และตั้งแต่ช่วงสมัยรัฐนิยมเป็นต้นนิยมนุ่งกางเกงขายาวทรงหลวมๆ สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น หรือนุ่งกางเกงไทย สวมเสื้อคอกลมแขนระดับศอกโดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง ไว้ผมสั้นรองทรง สวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าหุ้มส้น หากเป็นการแต่งกายอย่างเป็นทางการนิยมนุ่งกางเกงสแล็กยาวสีดำ สวมเสื้อเชิ้ตสีขาว แขนยาวจรดข้อมือ หรือสวมเสื้อคอกลมแขนสั้น โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง รัดเข็มขัดหนังสีดำ ไว้ผมรองทรงหวีแสกข้างหรืออาจจะหวีเสยเปิดหน้าผาก หรือไว้ผมสั้นเกรียน สวมหมวกปีกกว้าง สวมรองเท้าหนังหุ้มส้นสีดำ ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่เมื่อร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ นิยมนุ่งกระโปรงทรงเอยาวระดับเข่า หรือนุ่งผ้าถุงสีเข้มแบบป้ายข้าง ยาวเลยเข่าเล็กน้อย รัดเข็มขัด เช่น เข็มขัดนาก สวมเสื้อแขนสั้น หรือแขนระดับข้อศอก หรือยาวสามส่วน มีทั้งแบบมีปกและไม่มีปกเสื้อ เช่น คอกลม คอเหลี่ยม ไว้ผมสั้นดัดเป็นลอนติดกิ๊บดำ หรือไว้ยาวผูกเป็นหางม้า สวมเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากทองคำ เช่น สร้อยคอหรือสร้อยข้อมือ หากเป็นหญิงในชุมชนเมืองนิยมนุ่งกระโปรงนิวลุค สวมเสื้อมีปกหรือคอกลม แขนสั้นโดยสอดชายเสื้อไว้ในกระโปรง สวมรองเท้าแตะหรือเกี๊ยะแบบมีส้น หรือรองเท้าหัวหุ้มสีดำ

สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงานช่วงพ.ศ. ๒๔๘๐ เจ้าบ่าวนิยมนุ่งกางเกงแพรยาวจรดข้อเท้า คาดเข็มขัด สวมเสื้อคอจีน แขนยาว ผ่าหน้าติดกระดุม หรือสวมเสื้อกุยเฮงที่สอดชายเสื้อไว้ในกางเกง สวมรองเท้าหนังหุ้มส้น หากเป็นเจ้าบ่าวในเมือง นิยมนุ่งชุดสูทสากลสีขาว ผูกเนคไทเส้นขนาดใหญ่ ติดดอกไม้สดที่หน้าอก ไว้ผมสั้นรองทรง ส่วนเจ้าสาวนุ่งชุดราตรีบานย้วยและยาวปิดเท้า เสื้อทรงเข้ารูป คอกว้าง แขนยาวบานย้วยจรดข้อมือ นิยมตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้สีขาวหรือสีครีม สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น สร้อยทองคำ สร้อยข้อมือ

๕.๖.๒.๓ การแต่งกายของวัยสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอน ล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๐

ในชีวิตประจำวัน ชายสูงอายุที่เป็นลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายจีนนิยมแต่งกายเหมือนกับชาวไทยพุทธ กล่าวคือ นุ่งโสร่ง ไม่สวมเสื้อ หรือนุ่งผ้าขาวม้า หรือนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อกุยเฮงสีขาวหรือสีกรมท่า ไว้ผมรองทรง ส่วนหญิงสูงอายุใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้เมื่ออยู่กับบ้านนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ หรือนุ่งกางเกงขาก๊วยสีดำหรือสีน้ำตาล สวมเสื้อชั้นในตัวยาวปิดสะดือ ไว้ผมสั้นดัดหยิกหรือตัดซอยสั้น ติดกิ๊บดำ สวมรองเท้าแตะแบบคีบ หากเป็นหญิงสูงอายุที่เป็นลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายจีน บางท้องถิ่นแต่งกายเหมือนชาวไทยพุทธ คือ นุ่งโจงกระเบนสีพื้น ใช้

ผ้าแถบรัดอกหรือห่มสไบพาดเฉียงแบบหลวมๆ ไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำ หรือไว้ผมรองทรง ไม่สวมรองเท้า

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนเมื่อไปร่วมงานในโอกาสพิเศษ นิยมนุ่งกางเกงจีนยาวครึ่งน่องหรือยาวจรดข้อเท้าซึ่งตัดเย็บด้วยผ้าเนื้อดี หรือนุ่งกางเกงปังลิ้น สวมเสื้อกุยเฮง หากไปงานบุญนิยมใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า หรือสวมเสื้อคอจีนผ่าหน้า แขนยาวสามส่วน สวมรองเท้าผ้าใบสีขาว ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งกางเกงแพรสีดำยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้า แขนสามส่วน สวมเครื่องประดับ เช่น กำไลหยก กับ กำไลทอง ไว้ผมเกล้ามวย และสวมรองเท้าผ้าหุ้มส้นสีขาว ส่วนหญิงสูงอายุที่เป็นลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายจีนในบางท้องที่แต่งกายเหมือนคนไทยพุทธ คือ นุ่งโจงกระเบน รัดเข็มขัดเงินหรือนาก สวมเสื้อคอกลม ผ่าหน้า แขนสามส่วน และห่มสไบเฉียง ไว้ผมยาวเกล้ามวยต่ำ หรือไว้ผมสั้นใส่น้ำมันผม ไม่สวมรองเท้า ต่อมาตั้งแต่สมัยรัฐนิยมเป็นต้นมาหญิงสูงอายุเปลี่ยนจากการนุ่งโจงกระเบนเป็นการนุ่งผ้าถุงสีพื้น

๕.๖.๓ รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่างช่วงภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕)

๕.๖.๓.๑ การแต่งกายของวัยเด็กชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ในชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชายวัย ๑-๓ ขวบ แขวนสายเอว สวมกำไลข้อมือหรือกำไลข้อเท้าและสร้อยคอ สำหรับเด็กโตนิยมนุ่งกางเกงสีพื้นยาวเหนือเข่า สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๓-๖ ขวบ นิยมนุ่งชุดแซกแบบสายเดี่ยวหรือแขนตุ๊กตา ยาวระดับเข่าหรือยาวเลยเข่า ตัวเสื้อค่อนข้างเข้ารูป สำหรับเด็กโตนิยมนุ่งกระโปรง หรือกางเกงสีพื้นหรือมีลวดลาย ยาวระดับเข่า ภาษาถิ่นเรียกว่า "กระเปรง" หรือนุ่งกางเกงขาสั้นสีพื้น เอวยางยืดสวมเสื้อลายดอก คอกลมหรือติดระบาย แขนตุ๊กตา หรือสวมเสื้อเชิ้ตหรือคอฮาวาย แขนสั้น ไว้ผมบ๊อบสั้นทรงนักเรียน สวมรองเท้าแตะ

ในโอกาสพิเศษ เด็กผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขาสั้นสีพื้น ยาวเหนือเข่า สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อคอฮาวาย แขนสั้นหรือแขนยาว อาจผูกหูกระต่าย นิยมสอดชายเสื้อไว้ในกางเกง รัดเข็มขัด สวมถุงเท้ายาวปิดน่องและรองเท้าหนังหุ้ม ไว้ผมสั้นทรงนักเรียนชาย ส่วนเด็กผู้หญิงวัย ๒-๓ ขวบ นิยมนุ่งชุดบอดี้สูทสีอ่อน ตัดเย็บด้วยผ้าฝ้าย สวมรองเท้าหุ้มส้นรัดข้อเท้า หากเป็นเด็กโตนิยมนุ่งชุดแซกยาวเหนือเข่าหรือยาวระดับเข่า ตัวกระโปรงบานย้วย เสื้อมีปก เช่น ปกบัว แขนสั้น เช่น แขนตุ๊กตาและมีกระเป๋าปะที่หน้าท้องทั้งสองข้าง หรือนุ่งชุดแซกแบบสายเดี่ยว ไว้ผมบ๊อบสั้นแบบมีหน้าม้า สวมรองเท้าคัทชูแบบมีสายคาดด้านหน้าหรืออาจสวมถุงเท้าสีขาวปิดน่อง

๕.๖.๓.๒ การแต่งกายของวัยหนุ่มสาวชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ในชีวิตประจำวัน ชายหนุ่มที่เป็นลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายจีนนิยมนุ่งโสร่งหรือผ้าขาวม้าเหมือนชาวไทยพุทธ และอาจใช้ผ้าขาวม้าคาดสะเอว พาดบ่าหรือคล้องคอ และโพกศีรษะหากออกนอกบริเวณบ้าน ไม่สวมเสื้อหรืออาจสวมเสื้อ "ห่านคู่" หรือสวมเสื้อกล้ามสีขาว ไว้ผมรองทรงธรรมดาใส่น้ำมันที่ผม สวมรองเท้าแตะ ส่วนหญิงสาวช่วงพ.ศ. ๒๕๑๑ นิยมนุ่งผ้าถุงสีพื้นหรือผ้าซิ่น สวมเสื้อมีปก แขนสั้นหรือแขนในตัว ไว้ผมสั้นประบ่า หรือไว้ยาวแล้วผูกผม สวมรองเท้าแตะ หากเป็นหญิงสาวในเมืองนิยมนุ่งกางเกงขาบานตั้งแต่หัวเข่าจนจรดข้อเท้า สวมเสื้อเชิ้ตเข้ารูป ช่วง พ.ศ. ๒๕๑๔-๒๕๑๕ นิยมนุ่งกางเกงผ้ายืด รัดรูป ภาษาท้องถิ่นเรียก "กางเกงขาเหยียบ" เพราะมีสายรัดที่ส้นเท้า สวมรองเท้าส้นตึก นอกจากนี้หากเป็นหญิงชาวไทยเชื้อจีนนิยมนุ่งกางเกงแพรยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้าทรงเข้ารูป แขนสามส่วน หรือนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวครึ่งน่อง หรือนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ สวมเสื้อคอกลมหรือเสื้อเชิ้ตแขนสั้น หรือเสื้อชั้นในสวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น ตุ้มหูแบบเสียบ ไว้ผมสั้นดัดหยิกเป็นลอนอาจจะเหน็บหวีสับหรือติดกิ๊บดำ สวมเกี๊ยะแบบมีสายคาดทำจากพลาสติก หรือรองเท้าแตะ

ในโอกาสพิเศษ ชายหนุ่มนิยมนุ่งกางเกงตามกระแสแฟชั่น เช่น นุ่งกางเกงเดฟ สวมเสื้อเชิ้ตค่อนข้างเข้ารูป หรือนุ่งกางเกงทรงม้อท สวมเสื้อเชิ้ตตัวหลวมๆ รัดเข็มขัดเส้นใหญ่ ไว้ผมรองทรง และสวมรองเท้าหุ้มส้น หากเป็นชายวัยผู้ใหญ่ นิยมนุ่งกางเกงสแล็กยาว สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น หรือเสื้อคอโปโล โดยสอดชายเสื้อไว้ในกางเกงหรือปล่อยชาย นิยมคาดเข็มขัดหนังสีดำหรือสีน้ำตาล ไว้ผมสั้นรองทรงและใส่น้ำมันใส่ผม สวมรองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าแตะหนังแบบสุภาพ หากเข้าร่วมงานพิธีการอาจจะสวมเสื้อสูทสากล ผูกเนคไท สวมรองเท้าหนังหุ้มส้นสีดำ ส่วนหญิงสาว ช่วงพ.ศ. ๒๕๐๙ นิยมนุ่งกระโปรงกระโปรงสเกิร์ต สวมเสื้อคอกลมหรือคอเหลี่ยม ทรงเข้ารูปเล็กน้อย ชายเสื้อยาวพอปิดสะโพก และหรือสวมเสื้อปกตลบ คอกว้าง และผูกโบว์ที่คอเสื้อ แขนค้างคาว สอดชายเสื้อไว้ในกระโปรง คาดเข็มขัดทับ ไว้ผมดัดหยิกเป็นลอนใหญ่ สวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น ตุ้มหูทองแบบห้อยยาว และสวมรองเท้าสานหุ้มส้น ช่วงพ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๑ นิยมนุ่งกระโปรงนิวลุค หรือกระโปรง ๖ ชิ้น ยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อมีปก เช่น เสื้อปกบัว แขนตุ๊กตาหรือมีระบายที่แขน เสื้อเชิ้ต นิยมสอดชายเสื้อไว้ในกระโปรง คาดเข็มขัดทับ หรือนุ่งกระโปรงมินิสเกิร์ต สวมเสื้อเชิ้ตขนาดพอดีตัว สอดชายเสื้อไว้ในกระโปรง คาดเข็มขัดหนัง ไว้ผมดัดหยิกหรือทำผมบ๊อบสั้นหรือปล่อยยาวธรรมดา สวมรองเท้าคัทชู นอกจากนี้ในบางท้องที่นิยมนุ่งกางเกงขาเรียวไปตามขา สวมเสื้อคอเหลี่ยม แขนสั้น ผ่าหน้าติดกระดุมตัวเสื้อทรงหลวมๆ ตัดเย็บด้วยผ้าลายดอก นิยมนุ่งชุดเข้าคู่กัน ไว้ผมดัดหยิกดัดเป็นลอนใหญ่ยาวระดับหูและติดกิ๊บดำ สวมเครื่องประดับที่ทำจากทอง เช่น ตุ้มหูห่วงขนาดเล็ก สวมเกี๊ยะแบบไม่มีส้น นอกจากนี้ หญิงวัยผู้ใหญ่ในบางท้องที่ เช่น แถบเบตง จังหวัดยะลา อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา นิยมนุ่งกางเกงแพรหรือกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อคอจีนแบบผ่าป้ายด้านหน้าสีเดียวกับกางเกง หรือเสื้อคอ

เหลี่ยม แขนสั้น ผ่าหน้าตลอดติดกระดุมพลาสติก ไว้ผมดัดหยิกเป็นลอน แสกกลาง ยาวระดับติ่งหู สวมตุ้มหูเสียบหรือแบบห้อยยาวทำจากทองคำ สวมเกี๊ยะไม้แบบไม่มีส้น

สำหรับการแต่งกายในพิธีแต่งงาน เจ้าสาวนิยมนุ่งชุดราตรีบานย้วยหรือฟูฟ่อง ยาวปิดเท้า เสื้อคอกลมกว้าง แขนยาวจรดข้อมือ ปลายแขนย้วยหรือเข้ารูปตามเรียวแขน ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้สีขาวหรือสีชมพู ชุดแต่งงานบางชุดสามารถถอดออกให้เป็นแขนสั้นได้ บางช่วงนิยมแบบไม่มีแขน เช่น พ.ศ. ๒๕๓๙ และเหน็บผ้าคลุมผมด้วยลูกไม้ อาจจะมีดอกไม้ที่ทำจากผ้าแก้วสีชมพูติดหน้าอกด้านซ้าย และสวมเครื่องประดับต่างๆ เช่น สร้อยคอทองคำ และสร้อยข้อมือ ทำผมตามสมัยนิยม เช่น พ.ศ. ๒๕๒๖ นิยมเกล้ามวยสูงและประดับมุกเม็ดเล็กๆ สวมรองเท้าคัทชู ส่วนการแต่งกายของเจ้าบ่าวไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก โดยยังคงสวมสูทสากลและสวมรองเท้าหุ้มส้น

๕.๖.๓.๓ การแต่งกายของวัยสูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ช่วงพ.ศ. ๒๔๕๑-๒๕๔๕

ในชีวิตประจำวัน ชายวัยสูงอายุซึ่งเป็นลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายจีนที่เข้าตั้งรกรากในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง นิยมนุ่งโสร่งยาวครึ่งน่อง ไม่สวมเสื้อ แต่ใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า หรือนุ่งผ้าขาวม้า หรือนุ่งกางเกงจีนสีดำ สวมเสื้อกุยเฮง หรือสวมเสื้อยืดสีขาว คอกลม แขนสั้น เช่น เสื้อยืดยี่ห้อตราห่านคู่ โดยนิยมสอดชายเสื้อไว้ในกางเกงแพร ไว้ผมสั้นเกรียน หรือผมรองทรง นุ่งผ้าขาวม้า สวมเสื้อยืดคอกลม แขนสั้น ไว้ผมสั้นเกรียน สวมรองเท้าแตะคีบ ส่วนหญิงสูงอายุนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ หรือผ้าลาย (ผ้าถุงลายไทย) หรือผ้าถุงพื้นสีดำ ทำจาก"ผ้าโมจี่" หรือผ้าทอมือ รัดเข็ดขัดเงิน ทองคำ หรือ นาก สวมเสื้อคอกระเช้า เสื้อคอบ่า หรือเสื้อชั้นใน (เสื้อสายเดี่ยว เข้ารูป ยาวปิดสะดือ ไว้ผมยาวและม้วนพับเหน็บกิ๊บนาก เขาสัตว์ หรือปักปิ่น หรือไว้ผมสั้น นอกจากนี้หากเป็นหญิงสูงอายุในชุมชนเมืองแถบปัตตานี นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยสีดำ ยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อเข้ารูปสีพื้นอ่อนๆ เช่น เสื้อเชิ้ตหรือปกฮาวาย แขนสั้น ผ่าหน้าติดกระดุมพลาสติก ตัวยาวปิดสะโพกบน ไว้ผมสั้นดัดหยิกและติดกิ๊บดำ สวมรองเท้าแตะ

ในโอกาสพิเศษ ชายสูงอายุนิยมนุ่งกางกางสแล็กยาวจรดข้อเท้า สวมเสื้อกุยเฮงสีขาว หรือสวมเสื้อเชิ้ตสีพื้นแขนสั้น สวมรองเท้าหุ้มส้นหรือสวมรองเท้าแตะแบบสุภาพ ส่วนหญิงสูงอายุร่วมงานในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น ไปทำบุญที่วัดนิยมนุ่งผ้าถุงลายไทยหรือนุ่งผ้าทอเกาะยอ โดยการนุ่งแบบป้ายข้างธรรมดาและคาดเข็มขัดเงิน ทองคำหรือนาก สวมเสื้อคอกลมหรือมีปก แขนสั้น ผ่าหน้าติดกระดุมตัวเสื้อยาวพอปิดสะโพก ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้หรือผ้าลายดอก ไว้ผมยาวและพับผมติดกิ๊บนาก หากไปวัดนิยมใช้ผ้าผืนสีขาวพาดบ่า สวมรองเท้าแตะแบบสุภาพ

๕.๗ รูปแบบการแต่งกายของซาไกในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

หากจำแนกซาไกที่อาศัยในแถบภาคใต้ตอนกลาง (บริเวณเทือกเขาบรรทัด) และภาคใต้ตอนล่างสามารถจัดกลุ่มซาไกตามการดำรงชีพได้ ๓ แบบ คือ

(๑) ซาไกที่ดำรงชีพแบบดั้งเดิม คือ กลุ่มที่อาศัยปัจจัยจากป่ามากที่สุด บ้านตระ ตำบลควนไม้ดำ อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง และบ้านโล๊ะหาร ตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง และซาไกที่อาศัยในอำเภอรือเสาะ และอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส และแถบอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

(๒) ซาไกที่ดำรงชีพแบบกึ่งดั้งเดิม คือ ซาไกอีกกลุ่มหนึ่งที่ออกไปสร้างที่อยู่อาศัยข้างนอกในลักษณะของการสร้างที่อยู่อาศัยแบบถาวร แต่ออกไปหากินในป่าบ้างเป็นระยะๆ ซึ่งได้แก่ ซาไกในบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด เช่น บ้านท่าเขา ตำบลลิพัง อำเภอ ปะเหลียน จังหวัดตรัง

(๓) ซาไกที่ดำรงชีพคล้ายสังคมเมือง คือ ซาไกที่ออกมาสร้างบ้านข้างนอก (นอกป่า) อย่างถาวร ซึ่งการดำรงชีพแบบนี้พบได้ในซาไกที่อาศัยในบริเวณจังหวัดยะลา เช่น ซาไกบริเวณอำเภอเบตง และอำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

๕.๗.๑ การแต่งกายของซาไกในแถบภาคใต้ตอนกลาง

๕.๗.๑.๑ การแต่งกายของซาไกในแถบภาคใต้ตอนกลางในอดีต (พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๕๕)

ซาไกในบริเวณเทือกเขาบรรทัด ซึ่งมีการตั้งรกรากในจังหวัดสตูล ตรัง และพัทลุง ซึ่งเป็นซาไกที่มีการดำรงชีพแบบดั้งเดิม และมีการดำรงชีพแบบกึ่งดั้งเดิม นิยมแต่งกายด้วยวัสดุที่มีอยู่ในป่าเพื่อใช้ในการนุ่งห่ม เช่น เปลือกไม้ ใบไม้ และตะไคร่น้ำมาถักสานเป็นเครื่องนุ่งห่มเพื่อใช้ปกปิดร่างกายส่วนล่าง และจะเปลือยท่อนบนทั้งชายและหญิง ส่วนเด็กๆ จะไม่สวมเสื้อผ้า ต่อมาเริ่มใช้ผ้าที่รับจากชาวบ้านนุ่งเตี่ยวเพื่อปกปิดร่างกาย สำหรับผู้ชายเรียกว่า "นุ่งเลาะเตี๊ยะ" เรียกชายผ้าที่ห้อยด้านหน้าว่า "ไกพ๊อก" และเรียกชายผ้าที่ห้อยข้างหลังว่า "กอเลาะ" สำหรับผู้หญิงนุ่งเตี่ยวชั้นใน เรียกว่า "จะวัด" ซึ่งมีสายรัดบั้นเอวและผ้าทาบหว่างขา ต่อมาจึงมีการสวมใส่เสื้อผ้า

๕.๗.๑.๒ การแต่งกายของซาไกในแถบภาคใต้ตอนกลางในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๔๕)

สำหรับปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๔๕) พบว่าซาไกที่อาศัยในแถบเทือกเขาบรรทัด ต่างมีพัฒนาการในเรื่องการแต่งกายอันเนื่องมาจากการติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกมากขึ้น โดยเฉพาะซาไกที่มีการดำรงชีพแบบกึ่งดั้งเดิม หากเป็นการแต่งกายของเด็กเล็กๆ ทั้งชายและหญิงยังคงไม่สวมเสื้อผ้าและเดินเท้าเปล่า ต่อมาจึงเริ่มสวมเสื้อ โดยเสื้อยืดคอกลม แขนสั้นที่ได้รับบริจาค จากชาวบ้าน

หากเป็นเด็กโตจะมีการปกปิดร่างกายท่อนบนและท่อนล่าง โดยหากเป็นเด็กผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น ไม่สวมเสื้อ ส่วนเด็กผู้หญิงนิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ สวมเสื้อยืดคอกลมแขนสั้น ไม่สวมรองเท้า ไว้ผมสั้นเกือบติดหนังศีรษะ โดยทั้งเด็กผู้ชายและผู้หญิงนิยมแขวนสร้อยคอร้อยหัวไพลเพื่อใช้รักษาหวัด หรือสวมสายเชือกร้อยเกล็ดลิ่น เขี้ยวหมูป่า กระดูกค่างแขวนคอเพื่อใช้เป็นเครื่องรางของขลังป้องกันภูตผีปีศาจ หรือแขวนสร้อยเพื่อประดับร่างกายโดยใช้เถาวัลย์ เส้นเชือกร้อยเมล็ดพืช ลูกปัด หรือกระดุมเพื่อความสวยงาม

ส่วนการแต่งกายของซาไกวัยหนุ่มสาวจนถึงผู้ใหญ่ในปัจจุบัน หากเป็นวัยหนุ่มจนถึงวัยผู้ใหญ่ นิยมนุ่งผ้าขาวม้าลอยชาย ไม่สวมเสื้อ หรือสวมเสื้อแขนสั้น เช่น เสื้อยืดหรือเสื้อเชิ้ต และไม่

สวมรองเท้า ต่อมามีการนุ่งทั้งผ้าขาวม้า หรือนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวระดับเข่า แบบทำชายพกด้านหน้า หรือนุ่งกางเกงขาสั้นระดับเข่า ไว้ผมสั้น ไม่สวมรองเท้า อย่างไรก็ตามอาจจะพบซาไกบางส่วนที่ได้สร้างบ้านอยู่อาศัยในชุมชน ซึ่งจะมีการรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกมาใช้ในการดำรงชีวิต เช่น การสร้างที่อยู่อาศัย การรู้จักทำการเกษตร การบริโภคอาหาร การแต่งกายที่เหมือนกับชาวบ้านในชุมชนเมือง เช่น การนุ่งกางเกงยีน สวมเสื้อเชิ้ตแบบมีสีสัน สวมรองเท้า และอาจจะสวมนาฬิกาข้อมือ ส่วนการแต่งกายของซาไกผู้หญิงที่มีการดำรงชีพแบบดั้งเดิมหรือแบบกึ่งดั้งเดิม นิยมนุ่งผ้าถุงเหมือนชาวบ้านทั่วไป หรือนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวระดับเข่า หรือยาวกลางแข้ง สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อยืดคอกลมเหมือนกับชาวบ้านทั่วไป แต่ซาไกผู้หญิงยังคงไม่สวมเสื้อชั้นใน

สำหรับการแต่งกายของซาไกวัยสูงอายุในปัจจุบัน นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวระดับเข่า ไม่สวมเสื้อ และไม่สวมรองเท้า ส่วนหญิงสูงอายุ นิยมนุ่งผ้าถุงปาเต๊ะยาวเหนือเข่า หรือยาวระดับเข่า สวมเสื้อแขนสั้น เช่น เสื้อเชิ้ต ไว้ผมสั้นติดหนังศีรษะ ไม่สวมรองเท้า

อย่างไรก็ตาม ซาไกในภาคใต้ตอนกลาง ซึ่งจัดเป็นซาไกที่มีการดำรงชีพแบบดั้งเดิมและมีการดำรงชีพแบบกึ่งดั้งเดิม นิยมสวมชุดนั้นซ้ำๆ จนเก่าและขาดจึงยอมเปลี่ยนไปสวมชุดใหม่ แต่ใช่ว่าซาไกแถบนี้จะไม่รู้จักการซักผ้า แต่เพราะมีผลกระทบต่อการดำรงชีพ เนื่องจากซาไกเหล่านี้ยังต้องพึ่งพาป่าเป็นปัจจัยหลัก เพราะหากซักเสื้อผ้าเกรงว่าสัตว์จะผิดกลิ่น ทำให้ล่าสัตว์และออกไปหาของป่ายากขึ้น

๕.๗.๒ รูปแบบการแต่งกายของซาไกในแถบภาคใต้ตอนล่าง

๕.๗.๒.๑ การแต่งกายของซาไกในแถบภาคใต้ตอนล่างในอดีต (พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๘๘)

ซาไกในแถบภาคใต้ตอนล่าง นิยมเรียกว่า "เงาะซาไก" สามารถพบได้ที่ป่าฮาลาบาลา จังหวัดนราธิวาส ซึ่งยังเป็นซาไกที่มีการดำรงชีพแบบดั้งเดิม เนื่องจากอาศัยในป่าอุดมสมบูรณ์ ยังสมบูรณ์ทั้งอาหารและสัตว์ นานๆครั้งจึงไปมาหาสู่กับชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียง และซาไกในอำเภอธารโต อำเภอเบตง และอำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ในอดีตซาไกในแถบภาคใต้ตอนล่าง จะนุ่งเพียงใบไม้โดยใช้ใบกะพ้อ หรือมอสที่เกาะกันหนาแน่นเป็นแผ่นตากแดดจนแห้งแล้วนำมานุ่งปกปิดร่างกาย หรือใช้เส้นใยที่ได้จากเปลือกไม้ที่นำมาทุบให้แหลกเป็นเส้นๆ แล้วร้อยเชือกจากหวายเถาวัลย์ เพื่อใช้นุ่งซึ่งมีลักษณะเหมือนกระโปรง

๕.๗.๒.๒ การแต่งกายของซาไกในแถบภาคใต้ตอนล่างในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๔๕)

ในปัจจุบันซาไกในแถบภาคใต้ตอนล่าง ซาไกในแถบป่าฮาลาบาลา นราธิวาสแต่งกายไม่ต่างไปจากซาไกในแถบภาคใต้ตอนกลางที่มีการดำรงชีพแบบดั้งเดิมหรือมีการดำรงชีพแบบกึ่งดั้งเดิมมากนัก กล่าวคือ หากเป็นผู้ชายนิยมนุ่งผ้าขาวม้าสีแดงสดแบบนุ่งเตี่ยวหรือนุ่งกางเกงไม่สวมเสื้อ ไม่สวมรองเท้า ส่วนหญิงสาวจนถึงวัยผู้ใหญ่ นิยมนุ่งผ้าถุงสั้นพอเลยเข่า เพื่อให้สะดวกต่อการเดินทางและหาของป่า ไม่สวมเสื้อแต่จะใช้เสื้อคาดอกและผูกเป็นชายพกเพื่อไว้สำหรับใส่สิ่งของหรือของป่า และนิยมเจาะหู แล้วใช้ดอกไม้ที่มีสีสันสดใสเสียบที่รูหูเพื่อใช้เป็นต่างหู ส่วนซาไกในแถบจังหวัดยะลา ซึ่งมีการดำรงชีพคล้ายสังคมเมืองเนื่องจากมีการสร้างบ้านเรือนอาศัยให้ ซาไกในแถบนี้รู้จักปรุงอาหาร เลี้ยงสัตว์

ทำการเกษตร สำหรับในเรื่องการแต่งกาย หากเป็นเด็กผู้ชายวัย ๒-๓ ขวบ อาจจะไม่สวมใส่เสื้อผ้า หรือนุ่งกางเกง มีทั้งกางเกงขาสั้นหรือขายาว ไม่ค่อยสวมเสื้อ ไม่สวมรองเท้า ส่วนเด็กผู้หญิงจะนุ่งผ้าถุง หรือนุ่งกระโปรงที่ชาวบ้านบริจาคให้ ไม่ค่อยสวมเสื้อ หรือสวมเสื้อยืดแขนสั้น ไม่สวมรองเท้า

หากเป็นชาไกวัยหนุ่มจนถึงผู้ใหญ่ ผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขาสั้น สวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อยืด ส่วนผู้หญิงนิยมนุ่งผ้าถุงยาวกลางแข้ง สวมเสื้อยืดหรือเสื้อเชิ้ต มีการสวมรองเท้า ไว้ผมสั้น

ส่วนการแต่งกายวัยสูงอายุ นิยมแต่งกายเหมือนกับชายสูงอายุที่เป็นชาวบ้านทั่วไป กล่าวคือ นุ่งผ้าขาวม้าแบบลอยชาย หรือนุ่งโสร่ง ไม่สวมเสื้อ ใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า เหมือนกับชายสูงอายุชาวไทยพุทธทั่วไป หากเป็นหญิงสูงอายุ นิยมนุ่งผ้าถุงสั้นพอเลยเข่าหรือยาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอกระเช้า สวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น อย่างชาวบ้านทั่วไป

อาจจะกล่าวได้ว่า ชาไกที่มีการดำรงชีพแบบดั้งเดิมหรือมีการดำรงชีพแบบกึ่งดั้งเดิม มีการรับเอาวัฒนธรรมในเรื่องต่างๆจากภายนอก เพื่อใช้ในการดำรงชีพในการอาศัยอยู่ในป่าเพื่อความอยู่รอด โดยเฉพาะอาหารและเครื่องนุ่งห่ม ส่วนชาไกซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยหรือชนพื้นเมืองที่มีการดำรงชีพคล้ายสังคมเมืองมีวิถีชีวิตที่เหมือนกับชาวบ้านทั่วไป โดยมีการรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกมาใช้จนการดำเนินชีวิตของชาไกกลุ่มนี้ไม่ต่างกับชาวไทยทั่วไป

๕.๘ วัฒนธรรมการผลิตผ้าพื้นบ้านภาคใต้

ผ้าเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักเพื่อการดำรงชีวิตและได้พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น ใช้ในพิธีกรรมประเพณี หรือใช้บ่งบอกถึงฐานะทางสังคม ผืนผ้าสามารถสะท้อนเรื่องราว วิถีชีวิต ความเชื่อ และประเพณีในแต่ละท้องถิ่น แหล่งทอผ้าพื้นบ้านภาคใต้ทั้ง ๔ แหล่ง เดิมใช้กี่พื้นบ้าน ในช่วง พ.ศ.๒๔๘๐ เป็นต้นมา กี่กระตุกเป็นที่นิยมของช่างทอมากขึ้น เนื่องจากทอผ้าได้รวดเร็วกว่า แต่มีข้อจำกัด คือ ไม่สามารถทอผ้าที่มีลวดลายซับซ้อนได้เหมือนกี่พื้นบ้าน

ภาคใต้ในอดีตเคยมีการปลูกฝ้ายเพื่อใช้ในการทอผ้า เนื่องจากภาคใต้ค่อนข้างมีฝนตกชุกไม่เหมาะแก่การผลิตฝ้าย อีกทั้งการผลิตเส้นใยมีขั้นตอนยุ่งยากและใช้เวลานาน ประกอบกับภาคใต้มีความสะดวกในเรื่องการติดต่อทำให้ภาคใต้สามารถหาซื้อเส้นใยสำเร็จรูปได้ง่ายกว่า ปัจจุบันช่างทอนิยมใช้เส้นใยสำเร็จรูป เช่น ไหมโทเร เรยอน และเส้นใยสังเคราะห์โดยย้อมสีสังเคราะห์ เนื่องจากหาซื้อได้ง่ายสะดวก ราคาถูก สีสันไม่ตกและให้เนื้อผ้าคุณภาพดีกว่าฝ้ายที่ใช้อยู่เดิม และนิยมใช้สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน สำหรับเทคนิคการทอผ้าพื้นบ้านภาคใต้ คือ การทอแบบยกดอก เช่น ผ้ายกนคร ผ้ายกพุมเรียง โดยการก่อเขาหรือผูกตะกอด้วยเส้นยืน ซึ่งมีทั้งตะกอด้านบนและด้านล่างเพื่อสร้างลวดลายตามต้องการ และอาจเพิ่มเส้นพุ่งพิเศษโดยใช้ " ชุน "

เอกลักษณ์ของลวดลายแต่ละแหล่ง คือ ลวดลายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นโดยเฉพาะลวดลายโบราณ ซึ่งไม่ซ้ำแบบกัน เช่น ลายแก้วดอกเขมร จังหวัดนครศรีธรรมราช ลายแก้วชิงดวง จังหวัดตรัง ลายราชวัตรโคม จังหวัดสงขลา และลายราชวัตรโคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี รูปแบบของ

ลวดลายของผ้าทอพื้นบ้านภาคใต้ ส่วนใหญ่ได้จากการซึมซับความงดงามของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ลายดอกไม้ ใบไม้ หรือส่วนต่างๆ ของพืช ลายสัตว์หรือส่วนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของสัตว์ ลวดลายที่สัมพันธ์กับลายไทย ลายที่เกี่ยวข้องหรือคล้ายคลึงกับลวดลายที่พบในงานจักสานและลายเบ็ดเตล็ดต่างๆ สำหรับลวดลายที่ทอกันอยู่ในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งได้จากการนำลวดลายบางส่วนของผืนผ้าทอโบราณโดยเฉพาะลายที่มีโครงสร้างซับซ้อนและขนาดใหญ่มาประยุกต์เข้าด้วยกันเป็นลายใหม่

"ผ้ายกพุมเรียง" หรือ "ผ้าไหมพุมเรียง" จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีทั้ง ผ้านุ่งสำหรับผู้หญิงซึ่งเรียกกันว่า "ผ้าหน้านาง" โดยนุ่งให้หน้านางอยู่ตรงกลางลำตัวด้านหน้าที่เรียกกันว่า จีบหน้านาง ทำให้เห็นลวดลายสวยงามแตกต่างจากลายในส่วนของตัวผ้า ผ้านุ่งหญิงนิยมทำเชิงผ้าโดยใช้ลายผ้าต่างจากตัวผ้า ส่วน ผ้านุ่งสำหรับผู้ชาย ในอดีตเรียกว่า "ผ้ายาว" ใช้ทอชายผ้าทั้งสองข้างด้วยลวดลายที่วิจิตรพิสดารมาก เวลานุ่งโจงกระเบนในโอกาสพิเศษจะปล่อยชายทั้งสองไว้ เพื่ออวดความงามของลวดลายที่ชายผ้าในปัจจุบันยังคงมีการทอผ้าหน้านาง โดยมักทอผ้าพื้นสำหรับตัดเสื้อเข้าชุดกัน เพื่อการจำหน่ายซึ่งผู้บริโภคนิยมนำไปใช้ตัดเสื้อผ้า สำหรับโอกาสพิเศษต่างๆ สำหรับผ้ายาวนั้นจะทอในกรณีมีผู้สั่งเป็นพิเศษเท่านั้น

"ผ้ายกเมืองนคร" จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเอกลักษณ์โดดเด่นล้ำค่า คือ ความสวยงามของเชิงผ้าที่มีการรังสรรค์รูปแบบแตกต่างจากท้องถิ่นอื่น เชื่อกันว่าผ้ายกเมืองนครได้แบบอย่างการทอผ้ามาจากชาวไทรบุรี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๕๔ ที่เจ้าพระยานครศรีธรรมราชได้กวาดต้อนเชลยศึกที่เมืองไทรบุรี ผ้ายกเป็นที่นิยมของชาวเมืองนครทุกชนชั้น แต่การใช้ผ้ายกจะมีการแบ่งตามฐานะทางสังคมของผู้ใช้ด้วย เช่น ผ้าไหมยกดอกหรือผ้ายกทอง จะใช้เฉพาะเจ้าเมืองและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เท่านั้น ส่วนบุคคลทั่วไปจะใช้ผ้ายกฝ้าย และการนุ่งผ้ายกจะใช้ในโอกาสพิเศษหรืองานพิธีต่าง ๆ เท่านั้นสำหรับผ้าทอยกดอกที่ใช้ในวิถีชีวิตของชาวบ้าน เป็นผ้าทอยกดอกด้วยที่มือสำหรับชาวบ้านใช้ในโอกาสพิเศษ เช่น งานแต่งงาน งานสำคัญตามประเพณี

"ผ้าทอนาหมื่นศรี" จังหวัด จุดเด่นเฉพาะตัวที่บ่งบอกความเป็นนาหมื่นศรี คือ เอกลักษณ์ของลวดลายบนผืนผ้า ผ้านุ่งสำหรับผู้หญิง ที่ใช้กันในชีวิตประจำวันมักมีลวดลายเรียบง่าย ลายขนาดเล็กและทอเต็มทั้งผืนไม่มีเชิง ส่วนผ้านุ่งสำหรับผู้ชาย เป็นผ้าโสร่งลายตารางหลายสีสลับกัน หรืออาจทอเป็นลายตารางสีพื้นผสมกับลวดลายขนาดเล็ก ผ้าขาดม่านิยมทอไว้สำหรับใช้ในโอกาสพิเศษ "ผ้าพานช้าง" เป็นการทอผ้าเช็ดหน้าหลายผืนต่อกันเพื่อใช้ในงานศพ เสร็จงานแล้วก็นำมาแจกจ่ายให้ญาติพี่น้องหรือถวายพระ

"ผ้าทอเกาะยอ" จังหวัดสงขลา ถือเป็นศิลปหัตถกรรมที่ขึ้นชื่อของจังหวัดสงขลา ลักษณะเฉพาะของผ้าทอเกาะยอที่ใช้สำหรับนุ่งในชีวิตประจำวัน นอกจากความงดงามของลวดลายของส่วนตัวผ้าแล้วยังมีความพิเศษของลวดลายที่เชิงผ้า (ซึ่งเป็นแถบคล้ายเชิงผ้าซิ่น) ซึ่งอาจทอเป็นลายขัด

หรือลายแบบเดียวกันกับดอกผ้า และการให้สีสันที่งดงามของแถบเชิงผ้า แต่ในปัจจุบันช่างทอมักทอผ้าที่มีลวดลายเต็มผืนโดยไม่มีเชิง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

"ผ้าจวนตานี" ที่เรียกว่า ผ้าจวนตานี จวน หรือจูวา ผ้าจวนตานี เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ผ้าลีมา เป็นผ้ามัดหมี่โบราณประเภทผ้าปูมของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยได้รับอิทธิพลมาจากผ้าปโตลา (Patola) ของอินเดียทั้งในด้านรูปแบบ ลวดลาย และสีสัน โดยผ่านทางชวา บาหลี และเขมร ผ้าจวนตานีได้รับความนิยมใช้สอยทั้งในราชสำนักและคนที่มีฐานะดี โดยชายใช้เป็นผ้านุ่งส่วนหญิงใช้เป็นทั้งผ้ากระโจมอก และผ้านุ่งตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายเรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ลักษณะเด่นของผ้าจวนตานี คือ เป็นผ้ายาวหรือผ้าปล่อย คล้ายผ้าขาวม้า ประกอบด้วย เชิงผ้า ล่องจวน และตัวผ้า ผ้าจวนตานีนิยมทอด้วยไหม นิยมใช้ทอผืนผ้าด้วยเส้นไหม สีเขียว ม่วง น้ำตาลแกมแดง และแดงอิฐ ทอเชิงผ้าด้วยไหมสีแดง

ผ้าจวนตานีใช้เทคนิคการทอแบบธรรมดา การทอแบบยกดอก และการทอมัดหมี่หรืออีก๊ะ หรืออีกัต ได้แก่ มัดหมี่ทางเดียวและ มัดหมี่สองทาง ลวดลายของผ้าจวนตานีมีลักษณะเด่นอยู่ที่รูปแบบของลาย คือ ใช้ล่องจวนทำเป็นลายในตัวผ้า

<u>การอภิปรายผลการวิจัย</u>

ด้วยลักษณะตำแหน่งที่ตั้งของภาคใต้ซึ่งเป็นพื้นที่เปิดออกสู่ทะเลทั้งสองฝั่ง คือ ฝั่งมหาสมุทรอินเดียและฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก ทำให้เหมาะแก่การเป็นพื้นที่ในการค้าขายตลอดจนเป็นที่พักสินค้ามาแต่โบราณ และต้องเกี่ยวข้องกับผู้ที่เข้ามาค้าขายทั้งคนในประเทศและต่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม และเป็นผลให้วัฒนธรรมในทุกๆ ด้านของคนไทยภาคใต้เป็นไปในลักษณะการผสมผสานปรับตัวและหล่อหลอมจนเป็นวัฒนธรรมในแบบฉบับของตนเอง และการที่ภาคใต้มีพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะพิเศษไปจากส่วนอื่นๆ ของประเทศไทย คือ เป็นคินแดนซึ่งติดต่อกับประเทศอื่น กล่าวคือ ภาคใต้ตอนล่างมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซียและอยู่ใกล้ชิดกับอินโดนีเซีย ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ไร้พรหมแดนดังจะเห็นได้จาก การใช้ภาษา วัฒนธรรมการประกอบอาชีพ วัฒนธรรมในเรื่องของอาหารการกิน ส่งผลให้ภาคใต้มีพัฒนาการทางสังคม วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เป็นพื้นที่ที่มีผู้คนผสมผสานกันระหว่างความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อในด้านพุทธศาสนา และจากการที่ผู้คนในภาคใต้มีการพบปะสังสรรค์กับผู้คนในพื้นที่อื่นทั้งในและนอกพื้นที่ ทำให้เกิดความผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมจากประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย เช่น การใช้ผ้าปาเต๊ะ การนุ่งผ้าโสร่ง ตลอดจนพัฒนาการทางด้านการใช้วัสดุที่นำมาใช้ประกอบกับการแต่งกายและจากการที่ภาคใต้ตั้งอยู่ในที่ตำแหน่งใกล้เส้นศูนย์สูตร ภาคใต้จึงมีภูมิอากาศร้อนชื้นมากกว่าภาคอื่นๆ และส่งผลให้คนในภาคใต้ส่วนใหญ่โดยเฉพาะชาวบ้านทั่วไปแต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบหลวมๆ ไม่รัดรูป เพื่อให้มีการระบายความร้อนได้ดี และจากการที่ภาคใต้มีลักษณะของฤดูกาลที่ไม่แตกต่างกันมากนักในรอบปี คือ มี

เพียง ๒ ฤดู คือ ฤดูฝน และฤดูร้อน ทำให้รูปแบบการแต่งกายของคนภาคใต้ไม่มีการแบ่งตามฤดูกาล ดังนั้นชุดการแต่งกายหนึ่งๆ สามารถนำมาสวมใส่ได้ตลอดทั้งปี วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีผู้คนในภาคใต้จึงมีความคล้ายคลึงกับภูมิภาคอื่น โดยเฉพาะภาคกลาง แต่ยังรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองไว้

การแต่งกายที่สวยงามหรือแต่งกายงามตามคตินิยมของคนในท้องถิ่นภาคใต้ คือ การแต่งกายที่นุ่งให้สมฐานะ เน้นการแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อย และเหมาะสมกับเพศ วัย สภาพเศรษฐกิจ และฐานะของตนเอง คนไทยภาคใต้ในสมัยก่อน เน้นการแต่งกายแบบหลวม สบายๆ เน้นการ "นุ่งและห่ม" เป็นสำคัญ และเป็นการนุ่งห่มที่ไม่จำเป็นต้องผ่านการแปรรูปที่ซับซ้อน มุ่งประเด็นไปที่การปกปิดร่างกาย เห็นได้ชัดจากการนุ่งผ้าลอยชาย การนุ่งโจงกระเบน คาดผ้าแถบ หรือนุ่งผ้าถุง การแต่งกายของคนภาคใต้ไม่มีการแต่งกายตามฤดูกาล ไม่อาทรต่อการแต่งกายแบบเฉพาะกิจ ดังจะเห็นได้จากประเพณีงานศพ คนในสมัยก่อนจะถือว่าชุดที่พวกเขาใช้ในวิถีชีวิตประจำวันสามารถใส่ไปในงานศพได้ แต่ภายหลังจากการที่ภาคใต้มีการรับเอาวัฒนธรรมการแต่งกายจากภาคกลางเข้ามา ทำให้ค่านิยมการแต่งกายเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เช่น มีการใส่ชุดไว้ทุกข์ การสวมเสื้อผ้าสีดำไปงานศพ และมีคนคล้อยตามวัฒนธรรมภาคกลางมากขึ้น ทำให้คนที่ใช้วัฒนธรรมดั้งเดิมเกิดความรู้สึกแปลกแยกโดยเฉพาะคนในกลุ่มข้าราชการจะอาทรต่อวัฒนธรรมการแต่งกายเฉพาะกิจมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามพบว่าคนที่อยู่ในพื้นที่ชนบทห่างไกล ยังคงมีลักษณะการแต่งกายที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก โดยยังคงใช้ชุดในชีวิตประจำวันไปงานเฉพาะกิจ ยกเว้นงานประเพณีบางอย่าง เช่น ประเพณีการแต่งงาน ที่พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือในอดีตในพิธีแต่งงานของคนภาคใต้ตอนล่างจะมีการแต่งกายแบบชาวชวามลายู โดยเจ้าบ่าวจะนุ่งโสร่งและเหน็บกริช ซึ่งการเหน็บกริชเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของชาวมลายูและกริชที่เหน็บอยู่จะเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกฐานะของหมอๆ นั้น การเหน็บกริชในสมัยก่อนพบมากในจังหวัดนครศรีธรรมราช สงขลา พัทลุง ซึ่งมีรูปแบบการแต่งกายโดยเฉพาะในพิธีแต่งงานคล้ายคลึงกัน ต่อมาภายหลังมีการรับเอาวัฒนธรรมจากภาคกลางมาใช้มากขึ้น โดยเฉพาะในชุมชนเมืองรูปแบบการแต่งกายดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยม

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแต่งกายของคนภาคใต้ครั้งสำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงในยุคสมัยรัฐนิยม โดยการนำของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่มุ่งพัฒนาประเทศไปสู่ความเป็นอารยประเทศ เพื่อสร้างเอกลักษณ์ของชาติและแสดงให้เห็นถึงความพร้อมเพรียง ความสามัคคี และความเป็นระเบียบของคนในชาติและมีวัฒนธรรมที่ทัดเทียมกับชาติตะวันตก ซึ่งเห็นได้ชัดจากการแต่งกายเมื่อออกนอกบ้าน ซึ่งเริ่มนิยมจากคนในเมืองและแพร่หลายไปสู่ชนบท แต่ไม่รวดเร็วเท่ากับคนในเมือง โดยผู้ชายให้เลิกนุ่งโจงกระเบน โสร่ง หรือนุ่งผ้าลอยชาย เปลี่ยนมานุ่งกางเกงไทยหรือนุ่งกางเกงขายาวแทน และให้สวมเสื้อติดกระดุมแทนการเปลือยอก ส่วนผู้หญิงให้เปลี่ยนจากการนุ่งโจงกระเบนเป็นการนุ่งผ้าถุง สวมเสื้อมีแขน แทนการคาดผ้าแถบ สวมเสื้อชั้นใน และเปลือยอก ไว้ผมยาว เลิกกินหมาก และสวมหมวกเมื่อออกนอกบ้าน และสวมรองเท้า ซึ่งผลจากการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้นำมาสู่

การแต่งกายแบบสากลมาจนถึงปัจจุบัน และสิ่งที่ทำให้เกิดการแต่งกายตามค่านิยมแต่งกายตามแฟชั่นอย่างแพร่หลาย คือ หนังสือและภาพยนตร์ โดยเฉพาะการแต่งกายเลียนแบบดารา นักร้อง นายแบบจากภาพยนตร์ ซึ่งล้วนเป็นการแต่งกายตามประเทศตะวันตก แต่เนื่องด้วยกระแสแฟชั่นเป็นสิ่งที่ไม่เคยหยุดนิ่ง ทำให้เกิดแฟชั่นการแต่งกายรูปแบบต่างๆ ในระยะเวลาอันสั้น เช่น การนุ่งกระโปรงนิวลุค มินิสเกิร์ต กระโปรงทรงเอ กระโปรงแมกซี่ กางเกงแฟชั่นแบบต่างๆ เช่น กางเกงเดฟ กางเกงม้อท การไว้ผมดัดหยิก การสวมรองเท้าแบบต่างๆ เช่น รองเท้าหุ้มส้น รองเท้าส้นสูง รองเท้าส้นตึก รองเท้าหัวแหลม

อย่างไรก็ตาม ขนบธรรมเนียมประเพณีการแต่งกายของคนภาคใต้ ในจังหวัดต่างๆ มีความคล้ายคลึงกันโดยเฉพาะในกลุ่มชาวไทยพุทธ และในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน และในชาวไทยมุสลิมด้วยกันเอง เช่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง จังหวัดสงขลา และจังหวัดปัตตานี แต่ความแตกต่างจะไปปรากฏให้เห็นในส่วนของขั้นตอน พิธีการ ค่านิยม และความเชื่อ ซึ่งวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีการแต่งกายของคนไทยพุทธและคนไทยเชื้อสายจีนเป็นรูปแบบการแต่งกายที่เคยปฏิบัติในอดีตมีการสืบทอดและยึดถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน โดยปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัย นอกจากนี้ ศาสนายังเป็นปัจจัยที่กำหนดลักษณะและรูปแบบการแต่งกายอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการแต่งกายของชาวไทยมุสลิม เห็นได้ชัดจากการแต่งกายเพื่อประกอบพิธีทางศาสนาของคนในอดีตและปฏิบัติสืบเนื่องต่อๆกันมาอย่างเคร่งครัด และกลายเป็นสิ่งที่ปรากฏเด่นชัดในยุคปัจจุบัน

สำหรับชนกลุ่มน้อย ปัจจุบันมีการรับเอาวัฒนธรรมในเรื่องต่างๆจากภายนอกมาปรับใช้ โดยซาไกที่อยู่ในป่ามีการปรับตัวโดยรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอก มาใช้เพื่อความอยู่รอดเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอาหารและเครื่องนุ่งห่ม ส่วนซาไกที่มีการดำรงชีพคล้ายสังคมเมืองมีการดำเนินชีวิตไม่ต่างไปจากชาวบ้านทั่วไป เนื่องจากย้ายมาตั้งรกรากในถิ่นชุมชน และปรับวิถีการดำเนินชีวิตของตนเอง โดยคนภายนอกเป็นผู้หยิบยื่นให้

สำหรับการผลิตผ้าพื้นบ้านภาคใต้ในปัจจุบัน สามารถพบได้ทั้งแหล่งทอผ้าที่มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษ ซึ่งแหล่งทอแต่ละแหล่งจะมีเอกลักษณ์อยู่ที่ลวดลาย โดยเฉพาะลวดลายโบราณ เทคนิคการทอ และการใช้เส้นใย การใช้ผ้าพื้นบ้านภาคใต้ในปัจจุบันนิยมใช้ตัดชุดเพื่อสวมใส่ในโอกาสพิเศษมากกว่าการสวมใส่ในชีวิตประจำวัน งานในพิธีแต่งงาน งานบวช ปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นบ้านภาคใต้เพื่อส่งเสริมให้คนไทยนิยมใช้ผ้าไทย ซึ่งเป็นหนึ่งใน “ภูมิไทยชุดไทย” ของคนภาคใต้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๑. งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการเก็บข้อมูลในบางจังหวัดเท่านั้น ทำให้ข้อมูลบางส่วนอาจไม่ครบถ้วน ดังนั้นควรส่งเสริมให้มีการต่อยอดงานวิจัยชิ้นนี้ เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลการเรียนรู้วัฒนธรรมภาคใต้ต่อไป

๒. ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยต่อยอดเพื่อศึกษาวัฒนธรรมของคนภาคใต้เฉพาะด้าน เช่น เครื่องประดับ การผลิตผ้า เป็นต้น

บรรณานุกรม

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร .(๒๕๒๕) **สมุดภาพวิวัฒนาการการแต่งกายสมัยกรุงรัตนโกสินทร์.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์ (จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี).

กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ , กรมศิลปากร, กระทรวงศึกษาธิการ.(๒๕๓๕) **ถนิมพิมพาภรณ์.** กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้งกรุ๊พ.

กระทรวงมหาดไทย.(๒๕๔๒).**ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น : ความเป็นมาของอำเภอสำคัญในประวัติศาสตร์ภาคใต้.** กรุงเทพฯ : คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุฯ จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม หน้า ๑๘๐

เกศริน มณีนูน และ พวงเพ็ญ ศิริรักษ์. (๒๕๔๖). ซาไก : ชนกลุ่มน้อยในภาคใต้ของไทย. กรุงเทพฯ : โอเอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.

ครองชัย หัตถา. (๒๕๔๐) ประวัติศาสตร์ปัตตานี อาณาจักร ๒๐๐๐ ปี ลังกาสุกะ **(เอกสารประกอบการเสวนาสัญจร)** สำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

_____. (๒๕๔๑). ***ปัตตานี* การค้าและการเมืองการปกครองในอดีต.** โครงการปัตตานีศึกษา : คณะมนุษย์ศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมอำนวยการจัดงาน เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.(๒๕๔๒) **วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดนครศรีธรรมราช.** กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (๒๕๔๔) วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดนครศรีธรรมราชกรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

_____. (๒๕๔๔) **วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดพัทลุง.** กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย : กระทรวงศึกษาธิการ : กรมศิลปากร

_____. (๒๕๔๒) **วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดปัตตานี.** กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (๒๕๔๓) **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดปัตตานี.** กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย : กระทรวงศึกษาธิการ : กรมศิลปากร

_____. (๒๕๔๔) **วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดสุราษฎร์ธานี** กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร

_____. (๒๕๔๕) **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดสงขลา.** กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย : กระทรวงศึกษาธิการ : กรมศิลปากร

จรัส จ๊ะสมัน. (๒๕๔๒) **สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม ๕.** กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

จิตติมา ระเด่นอาหมัด. (๒๕๒๕). การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ **รูสะมิแล. ๕**(๓) (พฤษภาคม-สิงหาคม) ๓๗-๔๒.

เจนวิทย์ หะริทอง. (๒๕๒๔). **ชาวใต้กับวัฒนธรรม.** สัมมนาเชิงปฏิบัติการวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ ระหว่างวันที่ ๑๐-๑๒ มิถุนายน ๒๕๒๔. สำนักงานศึกษาธิการ เขต ๒ จังหวัดยะลา.

จุรีรัตน์ บัวแก้ว และคณะ.(๒๕๓๙- ๒๕๔๓). **ผ้ากับวิถีชีวิตชาวไทยมุสลิมในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย.** ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

_____และ อุไร ดันเจริญ.(๒๕๔๔). การทดลองทอผ้าจวนตานีด้วยเส้นใยฝ้ายและเส้นใยสังเคราะห์ : รายงานการวิจัย. ปัตตานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ชะวัชชัย ภาติณธุ. (๒๕๓๕). **ยุคสมัยเครื่องแต่งกายไทย.** กรุงเทพฯ :โอเดียนสโตร์.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ .อรอนงค์ ทิพย์พิมล. (๒๕๔๗). **รัชกาลที่ ๕ สยามกับอุษาคเนย์และชมพูทวีป.** กรุงเทพฯ : มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.

ญิบ พันจันทร์. (๒๕๓๕). **สารคดีอ่านประกอบวรรณคดี เรื่อง "เงาะป่า": ชีวิตดั่งฝันที่เอกเขาบรรทัด.** กรุงเทพฯ : ศิลปวรรณกรรม.

ณัฏฐภัทร จันทวิช. (๒๕๔๓). **นำชมพิพิธภัณฑ์ สถานแห่งชาติ นครศรีธรรมราช.** กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๙๗) จำกัด.

_____. (๒๕๓๔). พัฒนาการทางวัฒนธรรม : กรณีทักษิณ **รายงานสัมมนาทางวิชาการ (ระหว่างวันที่ ๒๘-๓๐พฤษภาคม).** ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราชและสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

ดลมนรรจน์ บากา. (๒๕๔๒). บทบาทด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของสตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้. **วารสารสงขลานครินทร์** ๕ (๓) (ก.ย.-ธ.ค. ๒๕๔๒) หน้า ๒๐๖

นฤมล ปราชญ์โยธิน.(๒๕๒๕) วิวัฒนาการเครื่องแต่งกายสตรี ***เครื่องแต่งกายสตรีไทย.*** กรุงเทพฯ:พี.เอส.การพิมพ์.

นวรัตน์ เลขะกุล.(๒๕๔๗). **หอแสดงผ้าไทยพื้นบ้าน เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ.** กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย.

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์. (๒๕๔๕) **ประวัติศาสตร์อารยธรรมภาคใต้ แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่สำคัญในประเทศไทย.** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

_____. (๒๕๔๔). **วิถีชีวิตชาวใต้ ประเพณีและวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก.

_____. (๒๕๒๓). ตามพรลิงค์ **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต.** สาขาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยศิลปากร (สำเนา).

ประพัทธ์ โยธาประเสริฐ.(๒๕๑๔). **สมุดภาพแสดงเครื่องแต่งกายตามสมัยประวัติศาสตร์และโบราณคดี.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง.

ปรีชา นุ่นสุข . (๒๕๔๐) **ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช.** กรุงเทพฯ ที.พี.พริ้น .

พวงผกา คุโรวาท. (๒๕๒๖). **คู่มือประวัติเครื่องแต่งกาย.** กรุงเทพฯ : คณะคหกรรมศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตพระนครใต้.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตสงขลา.สถาบันทักษิณคดีศึกษา.(๒๕๒๕). **สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม ๑.** กรุงเทพฯ : มูลนิธิโตโยต้า.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตสงขลา.สถาบันทักษิณคดีศึกษา.(๒๕๒๕). **สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม ๔.** กรุงเทพฯ : มูลนิธิโตโยต้า.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตสงขลา.สถาบันทักษิณคดีศึกษา.(๒๕๒๕). **สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม ๗.** กรุงเทพฯ : มูลนิธิโตโยต้า.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตสงขลา.สถาบันทักษิณคดีศึกษา.(๒๕๒๕). **สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม ๕.** กรุงเทพฯ : มูลนิธิโตโยต้า.

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ . (๒๕๔๒) **สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม ๖. ตองแห้ง : พืช – ทะเลสองห้อง.** กรุงเทพฯ : มูลนิธิ.

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ . (๒๕๔๒) **สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม ๘.** นกกระจาบ:วรรณกรรม-ปือปี๋ การละเล่นของเด็ก . กรุงเทพฯ : มูลนิธิ

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. (๒๕๔๒) **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม ๕** ชา พระธาตุ-ต่องย่องสู-ศาลเจ้า. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ.

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. (๒๕๔๒) **สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม ๙** . บุก: พืช-ปาล์น้ำมัน: พืช. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ.

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.(๒๕๔๒) **สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม ๑๑. พระพุทธ** นิมิต-ไฟที่ไหม้ลาม: เรื่องสั้น. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ.

รัตติยา สาเละ. (๒๕๔๔). **การปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกที่ปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส**. สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย : กรุงเทพฯ. หน้า ๑๒๕

วิเชียร ณ นคร และวิมล ดำศรี. (๒๕๒๕) **การศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมเกี่ยวกับสตรีไทยถิ่นใต้ที่ปรากฏในวรรณกรรม ท้องถิ่น ประเภทมุขปาฐะ.** ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช .

วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช . (๒๕๒๑). "ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช" **ที่ระลึก การสัมมนาทางวิชาการ ๒๕-๒๘ มกราคม.**

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (๒๕๓๐). ***ผ้าไทย* พัฒนาการทางอุตสาหกรรมและสังคม.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊พ.

เยาวนิตย์ ศรีละมุล. (๒๕๔๑). **ศึกษาวัฒนธรรมเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของชาวเลเกาะหลี เป๊ะ ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยคดีศึกษา) มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม. (๒๕๔๖) "อู่อารยธรรม แหลมทอง คาบสมุทรไทย" **ศิลปวัฒนธรรม.** ฉบับพิเศษ .มติชน กรุงเทพฯ:พิฆเณส พริ้นติ้ง เซ็นเตอร์ .

ศรีสมร ศรีเบญจพลางกูร.(๒๕๓๕) **ประวัติศาสตร์เมืองสงขลา** . คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ : สถาบันราชภัฏสงขลา.

สมคิด ทองสงค์. (๒๕๓๕-๒๕๓๖)พัฒนาการของชุมชนรอบทะเลสาบสงขลา **ว. ทักษิณคดี**. ๓ (๑)(ตุลาคม – มีนาคม)

เสถียร แป้นเหลือ .(๒๕๔๑) พัฒนาการการใช้ผ้าของคนไทยในอดีต : มิติทางสังคมและวัฒนธรรม **รูสะมิแล** .๑๕ (๒) (พฤษภาคม-สิงหาคม) ๗๕-๘๕.

เสาวนีย์ รุจิระ และอัมพร จิตต์หมวด. (๒๕๒๒). **วัฒนธรรมอิสลาม**. กรุงเทพฯ : เจริญผล.

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ,สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (๒๕๓๔) **การสมาคมว่าด้วยขนบธรรมเนียมและประเพณีที่ใช้กันอยู่ หรือที่ควรใช้ในเวลานี้ : การแต่งกายไปงานโอกาสต่างๆ.** กรุงเทพฯ : ประกายพรึก.

สำนักงาคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ,กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๓๘) **เสื้อชุดไทย.** กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ.(๒๕๔๓) **การแต่งกายไทย : วิวัฒนาการจากอดีตสู่ปัจจุบัน.** กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนพลับลิชชิง จำกัด มหาชน.

สุวดี ธนประสิทธ์พัฒนา. (๒๕๔๒) **การแต่งกายกับหัตถกรรมทอผ้าในสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ :** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หะสัน หมัดหมาน. (๒๕๔๐) "ประวัติศาสตร์ปัตตานี อาณาจักร ๒๐๐๐ปี ลังกาสุกะ" **(เอกสารประกอบการเสวนาสัญจร)**. สำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อนันต์ วัฒนานิกร. (๒๕๒๘) **แลหลังเมืองตานี.ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้.** มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี .

_____. (๒๕๔๐) ประวัติศาสตร์ปัตตานี อาณาจักร ๒๐๐๐ ปี ลังกาสุกะ. **(เอกสารประกอบเสวนาสัญจร).** สำนักส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อเนก นาวิกมูล. (๒๕๓๒) **การแต่งกายของไทย.** กรุงเทพฯ : องค์การค้าคุรุสภา.

_____. (๒๕๔๗) **การแต่งกายสมัยรัตนโกสินทร์.** กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.

_____ และ จรัส จันทร์พรหมรัตน์. (๒๕๔๖). มรดกเมืองสงขลา มหาวชิราวุธ : กรุงเทพฯ

อุบลศรี อรรถพันธุ์.(๒๕๓๔) การทอผ้าไหมพุมเรียง Pumriang silk wearing **ว.สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (ภาคสังคมศาสตร์).** ๒๓(๒) (ก.ค.-ธ.ค.๓๔) หน้า ๑-๒๕

อัจฉราพร ไศละสูต.(๒๕๒๕) ความรู้เรื่องผ้า. พิมพ์ครั้งที่ ๘ กรุงเทพฯ : เทคนิค.

อังศุมาลิน. (๒๕๓๔) บันทึกจากโคกโพธิ์ **แลใต้.** (ฉบับที่ ๗๐ มกราคม) หน้า ๑๘

อัมพร ศรประสิทธิ์. (มปป.). **จุดประกายผ้าทอพื้นบ้านภาคใต้.** สงขลา, ศูนย์ส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

http://www.budatan.com/strantegy/paper๐๑.html เมื่อ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๑

http://gis"Suratthani.go.th/ceoweb/SNI/Viewer.htm เมื่อ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๑

http://www.kinaree.net. เมื่อวันที่ 16 พฤศภาคม ๒๕๔๕

http://www.siamsouth.com/ptngoods.htm เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๕

http//www.tourthai.com. เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๕

บุคลานุกรม

วัฒนธรรมการแต่งกายของกลุ่มชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

นายชาลี ศิลปรัศมี สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๒๕/๖ ตลาดจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๘

ยายช้อย ไตรพร สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๔๒/๑ ตำบลนาสาร อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๔๘

นายชวลิต อังวิทยาธร สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๘๒๖/๔ ถนนศรีปราชญ์ ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ๓ กรกฎาคม ๒๕๔๘ และ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๔๘

นายชนะ นาคเวช สถานที่ติดต่อ : พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเมืองไชยา วัดเวียง หมู่ ๔ ตำบลตลาดไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๔๘

นางดวงใจ วิชัยณรงค์ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๑๗๕/๕ ถนนกะโรม ตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๘

นางธิราพรรณ สงวนถ้อย สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๒ หมู่ ๑ ตำบลช้างซ้าย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๔๘

นางไพเราะ อุตรนาค สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๔๒/๑ ตำบลนาสาร อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๔๘

นายภิญญ ภิญโญศิริกุล. สถานที่ติดต่อ : ถนนพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๔๘

นายเฟื่อม พิทักษ์ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๐๗ ซอยศรีธรรมโศก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๘

นายวิเชียร ณ นคร สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑ ซอย ๑ ณ นคร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๔๘

พระสมุห์ปราโมทย์ สถานที่ติดต่อ : วัดท้าวโคตร จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๔๘

นายสมนึก จีรวรางกูร สถานที่ติดต่อ : พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเมืองไชยา วัดเวียง หมู่ ๔ ตำบลตลาดไชยา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๔๘

นายสุชาติ ทรัพย์สิน สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๑๐/๑๘ ถนนศรีธรรมโศกราช ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๔๘

สุธรรม ชยันต์เกียรติ์	สถานที่ติดต่อ : ครัวนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๔๕
นางสารี เสาวพรรณ	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๕๗ ถนนศรีธรรมโศกราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๕
นายสุจิน อุปกลิ่น	สถานที่ติดต่อ: เลขที่ ๓ ถนนศรีธรรมโศก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๕

วัฒนธรรมการแต่งกายของกลุ่มชาวไทยมุสลิมแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

กุลธิดา กุลนอก	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๓๕/๔ หมู่ ๓ ตำบลตะกรบ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๕
ขนิษฐา สุดใจ	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๓ หมู่ ๓ ตำบลตะกรบ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๕
แดง ทองวิเศษ อายุ ๕๖ ปี	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๗๘ หมู่ ๑ บ้านท่ากระจาย ตำบลท่าชนะ อำเภอท่าชนะ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๕
มะลิยัะ อรวิเศษ (อายุ ๖๒ ปี)	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๖๔ ตำบลตลาดไชยา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๔๕
มะรยัะ ร่าหมาน (อายุ๗๖ ปี)	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๔๕ ตำบลตลาดไชยา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๔๕
มานิตา หมีผอม	สถานที่ติดต่อ: เลขที่ ๓๕/๑ หมู่ ๓ ตำบลตะกรบ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ฯ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๔๕
มิเน าะ โส๊ะอัน	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๓ หมู่ ๓ ตำบลตะกรบ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๕
ทิฆัมพร ชัยนิยม	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๓๖/๑ หมู่ ๓ ตำบลตะกรบ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๕
ยะโก๊บ พรชัย	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๕๒ ตลาดไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๔๕

ย๊ะกิน๊ะ บุญเจือ	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๓๔ หมู่ ๓ ตำบลตะกรบ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ฯ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๕
ร้านวรรหรอมไหมไทย	สถานที่ติดต่อ : ร้านวรรหรอมไหมไทย ตำบลพุมเรียง จ.สุราษฎร์ธานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๕.
วลัยลักษณ์ ร่าหมาน	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๓๖ หมู่ ๓ ตำบลตะกรบ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ฯ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๕.
หวันม๊ะ นุ้ยหนับ	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๘๗ หมู่ ๒ ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๔๕.
สวัสดิ์ กูรูเฝี๊ยะ	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๕๒ หมู่ ๒ ถนนบ้านสงขลา ตำบลตลาดไชยา อำเภอไชยา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๔๕.
สะฝีย๊ะ หีมผอม	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๓๕/๑ หมู่ ๓ ตำบลตะกรบ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่๔ สิงหาคม ๒๕๔๕.
สุไหวย๊ะ บุตรดี	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๓๕/๒ หมู่ ๓ ตำบลตะกรบ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่๔ สิงหาคม ๒๕๔๕.
เสนกะ ไสหยิด อายุ ๗๑ ปี	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๕๓ หมู่ ๑ บ้านท่ากระจาย ตำบลท่าชนะ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๕.
อะ คชสวัสดิ์ อายุ ๕๔ ปี	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๖ หมู่ ๑ บ้านท่ากระจาย ตำบลท่าชนะ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่๔ สิงหาคม ๒๕๔๕.
อ้ามิดีน พรไชย	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๕๒ ตำบลตลาดไชยา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๔๕.
อี ร่าหมาน	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๔๕ หมู่ ๒ ตำบลตลาดไชยา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๕.
อุไรน๊ะ เด้กหลี	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๒๗/๖ หมู่ ๓ ตำบลตะกรบ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่๔ สิงหาคม ๒๕๔๕.
เฮ็นดล มุดาอเส็น	สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๓๒/๑๗ ตำบล ตลาดไชยา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ ธานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๕.

วัฒนธรรมการแต่งกายของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

นางเกษร ตั้งพิริยะวารี สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๓๑๕ หมู่ ๕ ตำบลไสหร้า อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๔๕

นางสาวครุณี วิริยะตั้งสกุล สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๘๓ หมู่ ๓ ตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๕

นายรุ่งโรจน์ สื่อมโนธรรม สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๓๐๒ หมู่ ๕ ตำบลไสหร้า อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๔๕

วิไลโฉม แซ่ตั้น สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๓๔/๑ หมู่ ๕ ตำบลไสหร้า อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๔๕

นายประสงค์ วิริยะตั้งสกุล สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๘๑-๘๒ หมู่ ๓ ตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๕

.นางประสิทธิ์ องค์ประกอบกุล สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๕๓๕ หมู่ ๔ ตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๕

นายไพบูลย์ แซ่ตั่น สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๕๓ หมู่ ๕ ตำบลไสหร้า อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๔๕

นางม่วยเกี้ย แซ่เอง สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๕๓๕ หมู่ ๔ ตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๕

นางละม้าย ต้านสิน สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๓๐๒ หมู่ ๕ ตำบลไสหร้า อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๔๕

นายวิรัช เอียวสานุรักษณ์ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๖๖/๑๑ หมู่ ๔ ตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๕

นายวิทยา ศรีพงศ์พันธ์กุล สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๔๑ หมู่ ๑ ตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๔๕

นางสุนิสา ดีดวง สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๕๓ หมู่ ๕ ตำบลไสหร้า อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๔๕

นายสุรพล ลีละพงศ์วัฒนา สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๒๒๔ หมู่ ๓ ตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๕

.นายอุ่นหั้ว แซ่ตู้ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๕๘ หมู่ ๕ ตำบลไสหร้า อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๔๕

นางอ้ายกิ้ง แซ่หลี สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๒๒๔ หมู่ ๓ ตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๕

นางฮีสุ้ง แซ่ตู้ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๕๘ หมู่ ๕ ตำบลไสหร้า อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๔๕

วัฒนธรรมการแต่งกายของกลุ่มชาวไทยพุทธแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

นางชาริณี คุราเวชกิจ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๘๑/๕๕ หมู่ ๖ เจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๕.

นายจรัส ชูชื่น สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๘๑/๓๖ ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๕.

นางดวงมน จิตร์จำนงค์ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๘๑/๗๒ ถนนเจริญประดิษฐ์ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๕.

นางสาวถนอม เสือพยัคย์ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๓/๑๑๑ ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๕.

นางบุญช่วย เจตนเสน สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๘๑/๓๐๕ แฟลต ๘ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดปัตตานี
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๕.

นางพรรณี บุณยเกียรติ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๓๖/๖ หมู่ ๒ ตำบลตุยง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๕.

นางพยอม เพชรกล้า สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๘๑/๕๖ หมู่ ๖ ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๕.

นายพรหม จันทร์โพธิ์ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๕/๑๓๔ หมู่ ๑ ซอย ๑๑ ถนนเจริญประดิษฐ์ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๕.

นายมนิต ดือเลาะ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๓ ถนนทรายทอง ซอย ๕ อำเภอสุไหงโกลก จังหวัดนราธิวาส
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๘.

นางสาวสุภาณี อินทรศักดิ์ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๖๖/๑๔ หมู่ ๒ ตำบลตยง อำเภอเทนองจิก จังหวัดปัตตานี
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๘.

วัฒนธรรมการแต่งกายของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

นางกัลยา ชาติยิ่งเจริญ สถานที่ติดต่อ : คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดปัตตานี จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๘

นางกัญญารัตน์ อุดมคติ สถานที่ติดต่อ : ๑๘๑/๕๘ ถนนเจริญประดิษฐ์ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๘

นางจิราพร จันจุฬา สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๘๑/๑๘๕ ถนนเจริญประดิษฐ์ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๘

นางเธียรกานดา วัตถุ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๒๘๗/๘๒ ถนนหนองจิก อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๘

นางเพ็ญพักตร์ ทองแท้ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๘๑/๒๓๘ ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๘

นางวันเพ็ญ แซ่ตั้ง สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๒๐ ถนนอุดมวิถี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๘

นางสุวดี สินธุอุทัย สถานที่ติดต่อ : คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดปัตตานี จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๘

นางสุพรรณี เลิศตระการสกุล สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๓๕-๓๗ ถนนยะรัง อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๘

นางสุดรัก แก้วลางับ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๗ หมู่ ๑ ตำบลจะทิ้งพระ จังหวัดสงขลา
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๘

นางกนกวรรณ สินธุรัตน์ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๕๓ หมู่ ๕ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕

นายกริ้ม สินธุรัตน์ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๕๓ หมู่ ๕ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕

นางฉลวย พงษ์ประไพ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๗๕/๑ หมู่ ๕ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕

นายปราโมทย์ ก่อตระกูล สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๔๕/๒ หมู่ ๓ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕

ด.ต. ประยูร สินธุรัตน์ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๕๓ หมู่ ๕ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕

นายไพจิตร ปริศวงศ์ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๖๔/๓ หมู่ ๖ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕

นางสาวยมนา สินธุรัตน์ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๕๓ หมู่ ๕ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕

นางลิ่ม สุวรรณโณ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๓๔ หมู่ ๕ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕

นางลิ่ม สงเคราะห์ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๗๒ หมู่ ๓ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕

นางลำยอง ก่อตระกูล สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๔๕/๒ หมู่ ๓ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕

นายวิพากย์ พงษ์ประไพ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๗๕/๑ หมู่ ๕ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕

นายวิชัย มาระเสนา สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๓๘ หมู่ ๓ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕.

นางสมหมาย พงศ์พฤกษ์ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๕ หมู่ ๓ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕

นายเสวต อักโขสุวรรณ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๘ หมู่ ๕ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕

นางหนู ภักดิ์กาลานุสน์ สถานที่ติดต่อ : เลขที่ ๑๔ หมู่ ๕ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
จากเวทีระดมความคิด เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕.

ภาคผนวก ก

ภาพการลงพื้นที่ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

การลงพื้นที่ศึกษาและรวบรวมข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมการแต่งกายของคนไทย
ในแถบภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตอนบน

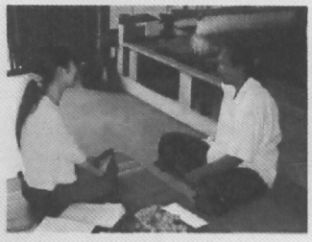
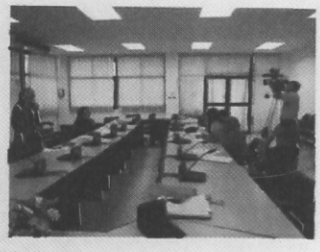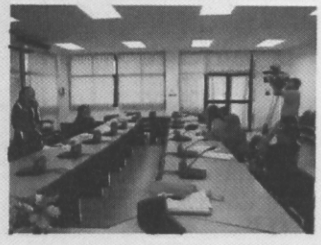
การลงพื้นที่ศึกษาและรวบรวมข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมการแต่งกายของคนไทยในแถบภาคใต้ ฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง